Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

REYS-GHESCHRIFT

Vande Navigatien der Portugaloysers in Orienten / inhoudende de Zeevaert / soo van Portugael naer Oost Indien, als van Oost Indien weder naer Portugael; Insgelijcx van Portugaels Indien, nae Malacca, China, Iapan, d'Eylanden van Iava ende Sunda, soo in't heen varen, als in't weder keeren; Item van China nae Spaenschs Indien, ende wederom van daer nae China; Als ock van de gantsche Custen van Brasilien, ende alle die Havens van dien; Item van't vaste landt, ende die voor Eylanden (Las Antillas ghenaemt) van Spaenschs Indien, met noch de Navigatie vande Cabo de Lopo Gonsalues, naer Angola toe, aen de Custe van Æthiopien; Mitsgaders alle die Coursen, Havens, Eylanden, diepten ende ondiepten, sanden, droogh-ten, Riffen ende Clippen, met die gheleghenthevdt ende strecktnghe van dien. Desghelijcks die tyden vanden jare dat de winden waeyen, met die waerachtighe teeckenen ende kennisse van de tyden, ende het weer, wateren, ende stroomen, op alle die Oostentaelsche Custen ende Havens, ghelijck sulcks alles gheobserveert ende aen ghetepckent is, van de Piloten ende s'Conincghs Stuer-lupden, door de ghestadighe Navigatie, ende experientie bvde selfde ghedaen ende bevonden.

Alles seer ghetrouvvelijcken met grooter neerstichevt ende correctie by een vergadert, ende uyt die Portugaloysche ende Spaensche in onse ghemeene Nederlandtsche Tale ghetranslateert ende overgheset,

Door IAN HVYGHEN van LINSCHOTEN.

t'AMSTELREDAM.

By Cornelis Claesz. op't VVater, in't Schrijf-boeck, by de oude Brugghe.

Anno M. D. XCV.

Digitized by Google

Digitized by Google

AENDEN HOOGH-GEBOREN VORST ENDE HEERE MAVRITZ GHEBOREN PRINCE VAN ORANGIEN, GRAve van Naſſau, Catzenelleboghe, &c. Marquis vander Veere, ende Vliſſingen, &c. Gouverneur ende Capiteyn Generael van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, Weſt-vrieſlandt, Zutphen, Vtrecht, ende Over-yſſel; Admirael Generael vander Zee deſer Nederlanden.

Ende aende Erntfeſten, eerſamen, Hoogh-gheleerden, wyſen, ende voorſienighe Heeren, de Gecommiteerde Raden vande Admiraliteyt in Hollandt, Zeelandt, ende Weſt-vrieſlandt.

HOe wel dat onder alle oeffeninghen daer de menſchen haer meeſt mede generen, de Landt-winninghe de alderoutſte, voornaemſte, ende heerlickſte altoos gheacht is geweeſt, nochtans ſoo dunct mijn (onder verbeteringhe) dat de Zeevaert niet ſonder wichtighe reden, daer mede wel mach vergheleken, ende in ghelijcke weerden ghehouden werden, ſonderlinghe ſoo wy opte ghelegenheyt der landen maer yet willen letten, het is wel waer dat door de Landtwinninghe des aertrijcks, vetticheydt moet uyt ghetrocken, ende alle nootdruft der menſchen ghewonnen werden: maer door dien dat een landt (als den Poët ſeyt) niet alle dinck voortbrenght, ende ſeer weynich oft geen ſoo vruchtbaer ghevonden werden, die haer van alles ter maten ſoo verſorgen mogen, of haer ontbreeckt ſoo veel aen't een, als aen't ander overſchiet, derhalven ſoo heeft de noot gheraden, elders onderſtant des noodruffts te ſoecken, het vvelcke kennelijck is dat noch overvloedigher, noch tot minder coſten gheſchieden can, dan door behulpſaemheyt van Schepen, principalijck daer toe helpende de bequaemheyt van de Havenen ende Zee, welcke ongetwyfelt haer vernſte ende wijtſte verſtreckt, ende ghemerckt dat des eene behoefticheydt uyt des anderen overvloet moet vervult werden, ten waer dat door de Scheepvaert tot zijn weerde ghebracht werde, dat een landtſchappe in menichte overſchiet, ſo ſouden, ofte veel landē ongebout blyven, ofte den Bou-man des arbeyts ten laeſten verdrieten, waer aen't ghemeene welvaren ſoo veel gheleghen is, als inde noot ontſet te werden; Ick bekenne hier jegens wel, dat de bouwerye min gevaerlijckheyts ende peijckels onderworpen is, dan dat verbetert de Scheepvaerte met menichte ende verſcheydenheydt van waren, ende is alleſins blijckelijck dat ſe niet alleen inbrengt ruijmte ende welvaert: maer oock de macht om een Stadt teghen gewelt te verdedigen; Die ſeer vermaerde rijckdommen ende pracht der Coninghen van Ægipten, zijn principalijcken uyter Zee gehaelt; Der Athenienſer macht beſtont principalijcken in haer Schepen; Eñ wat heeft de Venetianen tot het jegenwoordich gheweut ende heerlijckheyt gebracht, dan dat van Viſſchers geworden Schippers, ende allencxkens verder trachtende, Tracien, Sirien, ende Ægipten, als met een brugge aen haer oever hebben gebracht? Ende wy (des God ghelooft zy) hebben ons oock diens niet te ontdancken, ſiende merckelijck de welſtant onſes lieve Vaders-landts, daer door veel verbetert ende verſtijft te zijn; Blijft niet te min de Landtwinninghe onvermindert haer oude heerlijckheyt en weerde, alleen is van ons ſoo veel geſeyt, om te bewyſen dat uyt een heerlijck gemoet oock gedreven werden, ende nutbare ingeſetenen zijn, die haer tot dienſte van haer Vaders-landt, ofte des getrouwe Coopmans ter Zee generen, onder welcke der onſeren moet, trouwe, ende geraddicheydt, mach by anderen oock met recht wel ghepreſen werden, ende om daer benevens loopender wyſe te bedencken gheven, wat handel ende voordeel te

Digitized by Google

verwachten ſtaet, tot verbeteringhe vande ghemeene welvaert, uyt het heerlijck voornemen van uwe F. G. om t'onderſoecken de twyfelachtige enghte tuſſchen de Schitiſche ende Tartariſche Zee, twelcke teghen meenighe van veele ſoo geluckelijck volbracht, als wijſſelijck voor gheſlagen ende begonſt, ons alreede heeft opgedaen een gerade ende welhandelbare vaerte, tot aen de uyterſte ende rijckſte palen van Aſien, ende der Eylanden Oceâni, gelijck wy op onſe wedercomſte voor uwer F. G. door onderſtant des Eerentteſten ende hoogh-gheleerden Heere D. Françoys Maelſon, Raet van State neffens uwer Excel. verhopen in trouwe eñ waerheydt gerapporteert ende verthoont te hebben, ende eer langhe metter daet te ſullen ervinden, ende uyt ghewiſſe ervarentheyt onder uwe Princelijcke ende heerlijcke name, voor alle de vvereldt te doen blijcken; Voor nu beraden zijnde, om mijn ſchuldige danckbaerheyt te bevvyſen, ende 't nieuvve werck voorſtant te beradē, in druck te voorderen, het jegenwoordigh REYS-GHESCHRIFT vande Portugaloyſers, Navigatien van alle de contreyen van Orienten, ende meer andere; Bidde onderdanelijck V. F. G. ende uwe E. willen haer dat middeler tijdt laten een onderpant zijn van mijn gantſwilligen dienſt ende genegentheyt, gelijck ick my oock anders niet laet, noch oyt heb gelaten voorſtaen, dan dattet inſonderheyt behoorde uvve F. G. ende E. eygentlijck toegeſchreven en opgedragen te worden, ſoo yet daer in zy, dat eenigen tot vermakelijckheyt, of anderen tot onderrichtinge ſouden mogen ſtrecken, als onder der ſelver dienſt ende eerlijcke beſoldinghe eerſt voor den dach ghebracht, ſoo vant ick oock niet wien een beſchryvinge vande Zeevaert behoorlijcker mocht toegedocht werden, dan den genen die by haer ſelfs diens wetenſchap ende oordeel hebben, ende wettelijcken beſtelt zijn, om de voorderinge ende de veylicheydt van dien te beſorgben, als wel gebleken is, dat in haer ghetrouwen dienſt een grooten deel des gemeene welvaerts beruſtende is; Ick bekenne geerne 't ſelve te gheringhe te zijn, om ſoo heerlijcke ende uyt-muntende name voor te wenden, dan vertrouwe my wat aen conſt ende cierlijckheyt ontbreeckt, inde welcke ick niet geoeffent en ben, dat 't ſelve bevonden ſal werden met gewiſſe ervarentheyts aenwyſinghe verbetert te zijn, mogende in goeder gewiſheyt verſekeren niet daerby gevoecht te hebben, dan dat ick ſelfs bevondē hebbe, ende van veel ende verſcheyden der cloeckſte Stuer-luyden in Ooſt Indien, ende elders wel ende wijſſelijck onderricht ben waer te zijn, vvaer mede mijn ſeer onderdanichlijck ghebiedende; Bidde gants hertelijcke den opperſten Coninck, V. F. G. Princelijcke ghemoet, heerlijcke voorſlagen, ende entreprinſen, ende Vaderlijcke ſorchvuldicheyt; Mitſgaders V. E. getrouvven arbeyt, ende menichvuldighe moeyten te begh'nadigen, eñ ſtueren tot grootmakinghe zijns heylighen naems, ende tot welſtant van onſen lieven Vaderslandt, t'Enckhuyſen, &c.

V. F. G. ende E.

onderdanighen Dienaer

Ian Huyghen van Linſchoten van Haerlem.

AD IO.

AD IO. HVG. LINSCOTIVM IN DETECTIONEM FRETI ARCTICI *VAIGATS* BARBARIS, AB EO NASSOVY NVNCVPATI.

HActenus assiduo geminæ sub flatibus vrsæ
Æquora credidimus stricta stetisse gelu
Detegis errorem pelagi provectus in altum
Algida campestris per freta Tartariæ.
Quæ descripta tibi radio haud fallace, recludunt
Ad famosa patens ostia Gangis iter.
Vt mihi nec fervens post hac Hyperionis astrum
Nec Lybiæ ad fines vis metuenda Nothi
Terreat aut quemquam glacies, ne divitis agri
Cerula decurrens æquora portet opes
Nocte per æstivos quæ nec fax aurea menses
Deserit eöis æquora juncta vadis
Macte, Magellani voto par, nec minor ausu
Gloria virtutis propria vtrique sua est.
At tibi Nassoui donec freta navita scindet
Conjunctum tanto cum duce nomen erit.
Nos reduci edomitum frigus gratamur & æstum
Torrida quo squalet, Zona sub axe riget.

Sapere aude.

AD LECTOREM DE NOVA VERSVS ARCTICVM INVENTA NAVIGATIONE, PER *D. IOHANNEM HVGONEM A LYNSCOTEN.*

ANtipodum regna ampla viris incognita priscis,
Cognita nunc cuius arte requiris? Habe.
Est Batauos inter Iuuenis lectissimus, alter
Vcalegon, Ianus *nomine, Ianus ope.*
Nam velut Ausoniam Ianus *cognomine bifrons,*
Lynschotus *petijt sic patriam Antipodum:*
Per sala, perque solum, sylvas per, & arua pererrans
Nec metuens famem, frigora, tela, situm,
Nobis quo possit mares ostendere gentis
Cuius non ullis cognita fama prius.
Ergo Lynschoto *Iustas per secula laudes,*
Perpetuum & nomen fata dedere. VALE.

D. H. B.

Digitized by Google

Op de Noordtsche onderckinghe van Ian Huyghen van Linschoten.

SONET.

DEr wapenen roem in heerlijcke verthoone
heeft langh' ghevoert de Spaensche Soldaet/
Stont in't ghemoet/dringhend' aen/snel van raet/
En ghewonden dwanck van Europa schoone/
Was tot een schrick de Barbarische Croone
Als d'Hollander upt noot heeft aenghevaet
't Swaert inde vuyst om te vryen zijn staet
Liet hem niet langh' zijn eyghen daet te loone:
En hont vrees met vrees/des roept Vive Orangien
't Martiaelsch' hert/eere van Alemangien,
't Lof van't opbooen der onbeseylde Beken
En rijcken vergheplant was noch by Spangien;
Maer Linschoten coen heeft haer af ghestreken
Den ranck: des blijft by Magellaen ghelcken.

Schaemt u niet te beteren.

Ander SONET totte selve.

VVAer set ghy nu u cours? met yvers lust bevanghen,
Door't vvoedende ghedruijs datmen vallend' siet rysen?
En doen u niet, vermenght Ys, Haghel, Sneeu, eens gryselen?
Oft hebt gh' om te sien 'tbegin des Noordts verlanghen?
Maer neen, de groote raet *Neptuni* heeft ghehanghen
De triumphelijcke crans die met seer groote pryselen
Sal ghejont vvorden dien, die cloecklijck can bewysen
Te zijn een vverelt nieu, ontdeckt door nieuvve ganghen.
Palinurus, Typhis, Peter die van *Medynen*,
Neptuni Waghenaer, hoch *Magelanes* cloeck
Noch dien, die oock in't ront, *Tethim* sloot door't versoeck.
Maer *Linschoten* u, die voorsichtigh deet verschynen
Het ongh ebaende pat, daer de *Tabin* den hoeck
Daegh'lijcks van den *Tartar* doet meeren en verdvvynen.

'tStreckt al tot een.
H. Compostel.

Aen Ian Huyghen van Linschoten, op't onderbinden ende vernemen van Vaygats.

SONET.

SOo langh als sal de wijt-vlieghende faume
uptroepen snel over water en velt
't Nassausche bloet voor een cloeck strijthaer held
Voortdringhend' vroom en van seden bequame
Wiens d'hooghe naem van Orangien niet schame
Linschoten sal u lof worden ghemelt
Die ons den ganck onder 't Weerckens ghewelt
Ontdeckt en stelt een onsterflijcke name
Des sal eer langh Spaengien hooren met rauwe
Dat een plomp Volck door de Straet van Nassauwe
Eermael Vaygats met uytgherecktе seylen
Ghedronghen spoort al door de Cathaysche baren
Sonder verlet/nae de soet-reuckе waren
Om Ganges voort u stranden te bepeylen.

Schaemt u niet te beteren.

Aen

Aen mijn Heeren/mijn Heeren de Superintendente Raden vande Admiraliteyten in Hollandt/Zeelandt/ende West-vrieslandt/ tot lof vanden Auteur.

ODE.

DWonderlijck bestaen! o stouthept onghehoort!
O ghevaerlijcke reijs! o onbuyghlijcke moeden
Der vrome Bataviers/die bosst'lend' voort en voort
Hebt door coud'/Wint/Ys/Sneeu/en Neptuns strenghe vloeden;
Jae teghens 'tgroot ghehupl van Boreas ghebiaes
(Dat de Zee wit beschuymt doet om de Cluppen branden
Dies dan schrucklijck ghehoort wert Scyllaes groot ghekraes)
Ghespeurt om tot ons nut t'ontdecken nieuwe stranden.
Want doen u Leeus ghemoet gherruckt had upt den duyst
Martis bloedighe Swaert/vande trotse Spaengiaerden:
Die met Heyrcrachten groot (van menigh menigh duyst
Voetvolcks/en oock niet min van swaer' en lichte Peerden.)
Trachten om u vryheyt te werpen in het landt
En haer bloedigh ghemoet thoonden met veel wreetheden:
(Ghelijck sy de'en en doen in't Gout-barende landt)
Verdelghend' met strakheyt u sterck' en schoone Steden.
En doen onsen Hector met Crijchs-list en ghewelt
Had haer beschanste cracht voor Koeverden verdreven/
Wrekende soo de doot als een vroom-dadigh Held
Van d'Graensch' Vorst sijn Vaer moordigh berooft van't leven.
Heeft u voordachte raet o Vaer-landts Vaders wijs/
Nae onghehoorde vaert oock Crijch-schepen doen trecken
Op dat wy (als het Swaert) haer afruckten den pryis
Die sy hebben verdient met nieuw' landen t'ontdecken.
En sijnd' verwitticht van ons Huyghens vroom ghemoet
Dat van sijn jonckheydt af de werelt ginck doorsoecken/
Van daer't blaunigh ghespan rijst upt de bracke vloet
Tot daer het weder daelt in Tethijs vochte hoecken.
Hebt hem onder de vloot als een Commis ghevoecht
Om dat sijn verlochtheyt haer cours soude belepden;
(Want hy het vochte Velt Neptunis heeft beploecht
Siende van't Indisch' Volck al de verschepdenheyden.)
Ghelijck een Kiecken-diek die al swevende jaecht
Gaet tusschen Aerd' en Locht d'oogh-rijcke fame vlieghen
Onbegrypelijck snel in't spreken onversaecht/
Nae-segghend' dat waer is/en oock tgheen datmen lieghen.
Dese toe-rustingh' heeft sy niet soo haest ghehoort
Of haer held're Trompet blaest sulcks door s'werelts wijcken/
Dit comt als 'tmoede Hert swoeghende snellijck voort
In't Aerd'omcleppend' Hof/en inde soren strijcken
Vande Grijs-haerde Vaer/die heeft straf lijck ghekronst
't Ghebortstelde Voorhooft/verheffend' de Wijnbreuwen/
En spalckend' d'ooghen op heeft vol gramschaps begonst
Met een luyd heelsche keel seer ijsselijck te schreuwen.
Wel/wat stouthept is dit: sal ons dit botte Volck
Inde bevrosen hoeck oock beginnen te quellen?
Doet u Hiel-vleughels aen ghy Goden trouste Tolck

Wilt tot

Wilt tot Discordia, en Hyems u verſnellen;
De Wolck-verdrijvende Boreas niet vergeet
(Als houwend' d'eerſte plaets van d'Yſ-coude kadetten)
Op dat zijn ſtrenghe cracht t'onſen dienſt zy ghereet
En dat ſamender hant wy deſe tocht beletten.
Seght dat de Bataviers niet ſtoutmoedighe cracht
Pooghen om door Waygat een nieuwe vaert te ſtichten/
Soo dat onſ' heerlijckheyt ſal tot niet zijn ghebracht
En 'tghevlenghelt hout ſal ons rijck ſtadigh bevechten.
Tot weerſtant doe èlck 't beſt/d'een met ſtormende wint
d'Ander met Yſ en Sneeu/Wilt/en herd' Haghel-ſteenen/
't Fenijn zy niet gheſpaert dat d'Eendrachts bant ontbint
Ick ſal 'tgheſchubde Heyr oock brenghen op de beenen.
Hy had naulijcx volſept Mayæ Soon maeckt hem ree
Met de ghewiecktе Hoet gaet hy 'twijſ' hoofd vercieren/
't Mantelken ſlaet hy om/ueemt de Slangh-roede mee
Die ſeer vaſt ſlapen doet menſchen en wrede dieren.
Met een ſpoedighe vlucht kappende ſlach op ſlach
Gaet hy de ſoete Lucht op ende neer doorboren
Tot dat hy 't croud' Yſlandt onder zijn voeten ſach
Waer Pluto in Hecla de ſielen ſchijnt te ſmoren.
En ſoomen d'Arent ſiet om Reyghers te beſpien
Met een door-ſichtigh oogh' om Strimons kanten ſweven/
Welck' hebbend' in't gheſicht gaet ſnellijck neder vlien;
Soo comt die ſnelle Poſt op den Bergh neer ghedreven.
Wiens onbetreden ſpits/doordringht de koude Lucht
Tijnde 'theel' jaer rontſom met Meel-wit ſtof bevanghen/
Des wints twiſtigh ghedwarl vol hervaerlijcx gherucht
Ruyſcht hier in plaets van der Syrenen ſoete ſanghen.
Hier woont d'hupvrigh' Hyems op wiens knorrigh aenſchijn
Rollen met groot ghedruys de dwarlinghen met hoopen/
't Betiſt' hayr rinckelt van teuck'len t'allen termijn/
En zijn rugh-deckent Vlies hanght vol ſeer groote droopen.
Als ghewill'ghe Dienaers ſtaen om zijn Thron m't ront
Haghel/Vorſt/Nevel/Sneeu/Rijm/Hyſel/vochte reghen/
De Clip-ſchudd' Aquilo met d'uytpuylende mont
Berept om Zee en Lucht tot ſtormen te beweghen.
De Roos-wanghd' Aurora had s'Hemels poort ontdaen
En d'al-doorſiende Sonn' guyck zijn claerheyt verthoonen/
Doen dees vlieghende Bood zijn reden dus vingh aen.
O Hyems door wiens cracht beven die noordtwaerts woonen
Die Rudlen beven doet/en rookt des Velts ſchoonheyt/
Die met een pflich toom breydelt Zee en Revieren/
En die Heuvel en Dal met 't croude Sneeu beſtrept;
Aquilo ghy die doet de Lucht heen en weer ſwieren/
En de woeſt' Oceâen ſchuylt aen't ghelternde vaut
Wilt t'ſamen u ghewelt (bidt d'Om-helſer der Aerden)
Tot zijn bystant ontboen/op dat werden benaut
De plompe Bataviers/die moedighlijck aenvaerden
Zijn vocht' rijck waerdicheyt een groot' ak breuck te doen
Om het Chinaſche rijck by Noorden te ontdecken/
Vriest/Haghelt/Sneeut/en way't/wilt u nae Waygat ſpoen
Om hare ſtrijtbare macht onder 't Water te trecken.
Hy volſeyd' en vloogh nae de tweedracht/en met ſpoet
Hendenſ' haer wree Dienaers verdubb'lend' hare machten/

Die vlieghen

Die vlieghen ſpoedigh heen om met een ſtracke moet
En eendrachtighe cracht op de Schepen te wachten.
Niet langh d'Atlandtſche Bood' daelt in't donck're Spelonck
Daer in twiſt en gheraes de menſchen hen verblpen/
En 'tſchrickelijck gheſwerm ſeer onmanierlijck clonck
Verweckt door vrees van vreed' en luſt tot twiſtigh ſtrpen.
Hier ſadt Diſcordia dupſent-cleurigh gheſleet
Wiens gheſchackierde rock los was en opghebonden/
En 'tbonte ghekrupft hapr hier droogh en daer beſweet
Bloogh inde Lucht d'een los/en d'ander vlecht bewonden.
d'Handen waren ghevult met menigh ſnoot Libel
Met menigherley' vraegh'/gloſen/raden/en keuren
Voor haer/achter/ter zijd' naeckten ſeer groot gherel
Schrpvers ſonder ghetal/Voor-ſpraken/Procureuren.
Sy was hertlijck bedroeft door dien datſ' upt den raet
Met 'teendrachtigh ghemoet der Staten was ghedreven/
Dies knaeghd' zy't npdigh Hert ſoeckend' met liſten quaet
Dees vaſt gheveſte knoop door twiſt weder t'ontweven.
Maer d'eeuwighe Wijſheyt die in d'Eendracht verheucht
Had door zijn dond'rend' woort haer ſulcks te doen verboden/
Soo dat dees herten-bant te vaſter wert gheveucht
Hoe zy met twiſten meer d'Eendracht ſoeckt upt te roden.
Mercurius haer ſiend' heeft grammelijck gheſeyt
Staet op ghy oude Teef en vervoecht u ſeer ſpoedigh
By die't coude Waygat na trachten/en verſprept
Daer ſtracx byde Stierlup ſtrijt ende twiſt verwoedigh;
Op dat indrinckend' al een waen-wetend' gheſchil
Door ſchoon-ſchynende raet t'ſamen werden bedroghen/
't Is in u macht te doen Neptuni hooghſte wil
Sijn laſt zijnde volbracht is weer opwaerts ghevloghen.
De npdighe Tweedracht had des Zee-Gods ghebot
Soo haeſtigh niet ghehoort of blyblijck ginckſ' haer richten/
Gryppend' een quaſtigh hout inde hant/liet de Grot
Tredend' ras nae de vloot ſonder van gaen te ſwichten
Verkoos zy de ghedaent' van een Coſmographiſt
En onder de Stierlup vol cout vergicts ghecomen/
Heeft ſecretelijck d'een teghen d'ander ghehiſt
Door valſche inbeeldingh' van nopt ghehoorde ſtroomen/
Onderclookend' d'een voor d'ander nae't ſwert fenijn
Gaet Slanghende door't Hert/Nieren/en ooghen lopen/
Dat wint allenghſkens Velt/en vult d'herten met pijn
Terwijl'tradde Bootſ-volck na wint en weder hopen
Soo haeſt dan Auſter blaeſt winden zy d'Anckers op
En de heeſche Stierman die roept een jonghman boven/
De velt ſpoedigh de Fock/'t Vers-ſeyl hijſtmen in top/
Het Roer ſweeft heen en weer/en 't Schip wert voort ghelchoven.
De ghevleughelde wint drijft haer ras eenſ-loefs voort
(Als een gheveerde ſtrael die ſnellijck roert ghevloghen)
Onſe Scheep-rijck Hollandt ſchijnt inde vloet ghenoort
Dies zy Water en Lucht alleen rpghen voor ooghen.
De Strijt-baer' Enghelſman/en Crijch-ſoeckende Schot
Werden upt het ghelicht veer aen't bagboord ghelaten/
Aen't ſtuprboord ſiens'alleen de Noorman ſlecht en bot
En hoe tot d'Hemel hoogh ſtrecken zijn woeſte ſtraten.
Sy verlaten d'uptſiers/Berghen/Stadt/Bereſont

Digitized by Google

Witholm/Grijp/Womendael/Craen-oogh/en 't Eylandt Ruste
De woeste Wulkestroom (die slorpend' welt in't ront)
Lokvoet/Westrol/Arnou/en de Clip-rijcke Custe
Van Vinmarck en Biarm/daer nae soo buygben zy
Om de coude Noordt-caep/richtend' het crommste steven
Nae Caep de Candenos, trachtend' met herten bly
De onbevaren Straet spoedigh te zijn beneven.
Op d'Olympissche top sadt d'alder-kraepste hoop
Met grooter heerlijckheyt van de machtighe Goden/
Die met gheneught aensien der Schepen snelle loop
Gaende met soet ghedruijs over d'Oceâen schoden.
De Nereïden oock maeckten met vrolijckheyt
Een wel-ghevlochten dans opte Azure baren/
Eijnde (t'saem ringhs-ghewijs)om't vlieghend' hout ghespreyt/
Terwijl d'oude Neptun' zijn crachten deed' vergaren/
Bevelend' dat Triton soud' spannen in't gareel
Vande blaeu-verkte koets snel-swemmende Dolphynen/
Die hy dan moedichlijck lept met het schubbich seel
Doende zijn Majestreyt op't vochte Velt verschynen.
Als inde morghenstont met veel kleuren gheciert
De dagh-brenghende Bood haer Paerden doet aensporen/
Soo triumphlijck hy zijn Waghen door't water stiert
Metter vorck inde vuyst: om de vloot te versmoren.
Gh lijck de golven des Zees die aende dorre strant
Door Zephyrs soet gheblaes allenghskens zijn gheschoven/
Maken een sacht ghedruijs datmen van hant te hant
Door s'windts wallende cracht hoort meer en meer vergroven.
Soo hoortmen terwijlcock een murmurigh ghelupt
Onder al de Stierluy beginnende te twisten
Om de cours daer haer reijs door soud' werden gheuyt
Meerende voort en voort door Tweedrachts argheliſten.
d'Een riep ons cours behoort Noordwaerts te zijn ghereght
Met Tupd'lijcker riep d'aer moeten wy 't steven wenden/
Dees koos een ander padt/die wilde sulck ghevecht
Sonder wat anders door te slaen niet laten enden.
Sulcks dat nae groot gheroep zy op't laest twee en twee
Om t'ontdecken/ de vaert gaen cloeckelijck beginnen/
Richtende sonderlingh (met op-ghehyste Ree)
Hun cours om 'thaerder eer die reijs eerst te ghewinnen.
Maer Huyghen tot ghedacht van dit haperigh ghekijf
Den Caep ghelaten naem van Twisthoeck, ginck voort rennen
Door de schuymighe Zee vord'rend' met cloeck bedrijf
Zijn repse naer Waygat. Dit siend' Hyems gaet sennen
Een verduyst'rende Mist die hun soo dicht bedeckt
Als somwijl 'tmodd'righ' slijck 'tclaer water der Revieren/
Of soo de donck're nacht zijn swerte vlecken strecht
Over de Waghen glantz die Phaëton woud' stieren
Jae dat Lijncei oogh' niet soud' hebben gheschout
Dese Schreps lenghte verr': en om d'aenrt te vermeeren
Met klat'rende ghestagh stort Haghel menighfout
Voorboden van een storm en schrickelijck onweeren.
Ghelijck 't Noordwest gheblaes somwijl crachtelijck schut
De Dodonisse Eyck/doende d'Eyckels met hoopen
Storten op Gras/op Aerd'/op Loof/op Beest/op Hutt'/
Sulcks dat haer snelle val niet mogh'lijck is t'ontloopen;

Soo valt

Soo valt met groot gheklaer dat verschte Crijsalijn
Op't verdeck/op koetzuyg/op't hoost/op voet/op handen/
Klaende 'tmoedigh Bootsvolck met smertelijcke pijn
Die loopen vluchtigh schuyl/verlatend' des Schepps banden;
Maer mette cleenste wenck comens' onbeschroomt weer
Trecken met groote cracht aen de swert pickte touwen/
Verachtende 'tgheluyms des waters/en 'tgheklaer
Van 'tclappende ghesteent' dat hun herd' coomt bedouwen.
Ghy onbeschaemden hoop/nu zydy vast in't strick
(Riep de dolle Neptun') ghy sult my niet ontkueren
Ick verschoon u alt'saem binnen een oogenblick
Doend' u dese stouthept met lijf en goet besueren.
Doen stiet hy zijn Drie-tand met een verbolghen cracht
Inde woest' Occaen om t'neerst' boven te roeren/
Die heeft hy met ghedruys dtemael weer op ghebracht
En soo veel repsen oock tot aen de grout gaen voeren.
Straex wert de Zee beschuymt/en het barighe Sout
Dooz Boreas gheblaes aenden Hemel ghescheven
Dat valt stopelinghs neer over 'thevende hout
Waerdz dat al 't Bootsvolck in't water staet bedreven.
Een dzoeve swerte Lucht wert rontom uyt ghestrecke
Berovend' hun van't licht/men gaet het Seyl inhalen/
Klaende teghen de Mast/elck roept/elck crijt/elck treckt/
Om dat seer spoedelijck binnen 't Boozd te doen dalen.
De sluytingh van't gheron/de ruysschingh van de wints/
't Murmureren des Zees/de luyde Donderslaghen/
Maken schzickingh ghemacht/d'een maeckt los/d'ander bint/
't Scheen of Zee/Wint/en Lucht/over hoop te Veld' laghen.
Boreas dzijft dooz hem een luyd-loopende hoop
Van Golven peerlingh wit; de Wolcken gaen verrueren
De Zee met soete Zeen, die baat met snelle loop
Een sonte reghen[illegible]
Nu schijnt de heele Lucht los te vallen in Zee
Dan schijnt de Zee weerom tot aen d'Hemel te dzinghen/
De winden zijn alt'saem teghens 't Schip dat seer dree
(Als een hipp'lende Bal) op ende neer moet spzinghen.
Nu hanght het op een Golf van daer't Volck dun[illegible]
't Diepste banden afgrout: dan schijnt ghy weer repsen
Tot aende sternde baut. Dus moet ghy op en neer vlien
Om dat zijn grauume maet Neptun' reyst sand' bevopsen.
Maer u ondersaechs hert/en standvastigh ghemoet
O wijst-verlochte Huygh'! gaet zijn ghebaer verachten/
Vooghend' altijt voozt voort/en dooz helpdingh' voet
't Behpselde Weygers gheluckigh te betrachten.
Hier teghens stelt hem weer Hyems met Vis en Snee
Dat helpzinghe u seer dicht en keert t'Zee spaeuend' leven
Bzupst/breeckt/barst dooz de boech/schuyft teen op tander mee
En wert met groot ghekraech rontsom u Schip ghedreven.
Dat klooft allengskens dooz't bar-barstende ghebaer
Hozselende met cracht de hert ghebacken stucken/
Dat knarst met heesch ghehupt/en parst teghen malcaer
Schynend' als zy het Schip aen fleters souden rucken.
Neptunus sent hier toe noch een seer groulijck dier
Klimmend' op't dzijtigh Vis met onbzeecklijcke tanden/
Huplend' seer vreselijck toont een ghesicht als vier

En schijnt

En ſchijnt ſchier te verſmaen de Rijes met hondert handen.
Doch blijft ghy onverſchrickt/en 't Volck ſtelt hun ter weer
Varend' onbevreest heen/houwen met ſcherpen bylen
Op de verſkaelde Huyt/die ſpringhen op van't leer
Als of de slagh gheſchiet was op Diamants ſtylen.
't Moet nochtans wijcken oock, niet al't Neptüns ghespuys
En Hyems felle cracht/coud' Ys/en groote reghen/
Oock 't ſluptende gheraes van Boreas ghedruys
Die u met groot ghewelt dacht vande Zee te veghen.
O vrome Bataviers! Ey! wat sal schricken doch
V onverſaecht ghemoet nu niet en kan beletten
V stout en cloeck beſtaen/dit raſen? noch 't bedroch
Dat de snoode Tweedracht loosliſck had gaen uytſetten?
Want nae al dit ghevaer cryghtghy vreughdich aen boort
De langh-ghewenſchte Straet/gaende hier door laveren
Tot inden Oceâen, van daermen spoedigh voort
Met de Chinaſche ſchat ons rijckdom sal vermeren.
Dit onbetreden pad hebt ghy moedigh betre'en
Tot nuttichept van ons met arbeyt onverdroten;
Waer toe u nootlijck dient 'het cloeck-ſinnigh bele'en
En d'ervarenthept van Ian Huyghen van Linſchoten.
Dies vlieght door dese tocht en leer loflijck' daet/
O Linſchoten! u naem vande Zuyd-Pool/tot d'ander
Daer't Beerken zijnen poot nimmer in't water ſtaet;
En verr' voorby d'Outaers vande groot' Alexander.
Sulcks dat noch Bacchi reys/noch d'ontſiltyke ſtien
By Herculem gheſtelt op de Spaenſche Zee-straten/
Noch die Gamaes cloeckheyt door leer neerſtigh beſpien
Heer in't Cal'coutſche rijck van d'Oost-Indiſche Landen;
Noch 't omſeylen van Ptaetk (wel waert eeuwighe prijs)
Noch 't ſtout beſtaen/waer door 't trucke Mars wert verreghen/
Noch 'tgheen d'Ioneſche voort verdandigh ſtorm en wijs/
Deed' met zijn ſnelle vloot op s'Midlandts vochte weghen.
Niet te ghelijcken zijn by dees sorgh lijcke tocht
En d'eeuwighe Trophéen die ghy hier hebt doen ſtellen/
Tot teeckens dat u reys' gheluckigh is volbracht
In ſpijt van mee-gunst dat u sochte te quellen.
Want wat heeft Yse ghekrenckt dan een golvighe Zee
Verwerkt door het ghebluys vande ruyſchende winden?
Waer u queld' strackelijck Haghel/Ys/Mist/en Snee/
Reghen/Rijm/groote wint/die Neptunus tooren ginck senden.
Door wat waerdigh ghelchenck mach dan werden beloont
Dit perijckel en vrees van u moedigh ghe-leden
Met onverſchrickte ghemoet? kan't ghenoech zijn betroont
Door't seer-ghe-achte Gout aen duyſt ſtucken ghe-sneden?
O neen: Dies heeft de faem met een eeuwigh ghelupt
V seer loflijcke naem in elcks ooren ghe-schoten/
Soo dat Landt/Landt/en Strant ghestadigh roepen upt
Lof/prijs/en eer/zy u Ian Huyghen van Linſchoten.

In Amor' Perſeverando.

C. Taemss.

Digitized by Google

Sommige Derouten ofte Courssen vande Navigatie ende vaert / so van Portugael naer Indien/als van Indien weder nae Portugael; Desgheliicks van Indien naer Malacca, China, Iapon, d'Eylanden van Iava eñ Sundà, so in't gints varen/als in't wederom keeren; eñ van China na Spaensch Indien/eñ wederom van daer na China, als oock vande gantsche Custe van Brasilien / eñ alle die Havens van dien. Item/ van't vaste landt / eñ die voor Eylanden (Las Antillas ghenaemt) van Spaensch Indien/ met noch de Navigatie van de C. de Lopo Gonsalues, naer Angola toe / aende Custe van Ethiopien: midtsgaders alle de Courssen/ Havens/ Eylanden/ Vrooghten/ Riffen/ Clippen/ Sanden/ Ondiepten eñ Diepten/ met die gheleghenthept eñ strecckinghe van dien; Insgelicks die tyden vanden Jare dat die windē wayen/met die warachtighe teyckenen en kennisse vande tyden eñ het weder/wateren eñ stroomen op alle die Orientaelsche Custen eñ Havens / ghelijck als sulcks alles gheapponcteert eñ aengheteyckent is vande Piloten eñ Coninghs Stuer-lupden/met die dagelijcksche Navigatie ende experientie voor die selfde gedaen/alles voor Ian Huygen van Linschoten seer ghetrouwelijcken met grooter neerstighept eñ correctie by een vergadert/ eñ uyt die Portugalopsche ende Spaensche in onse Nederlandtsche tale ghetranslateert ende overgheset.

Dat eerste Capittel.

Vande Deroutē ofte Courssen vande voyage van Portugael naer Oost-Indien.

'tGantsche Christen-rijck light aende noordzyde vā den Equinoctiael.

TEn eersten is te weten dat het gansche Christenrijck ghelegen is aende noordzyde vanden Æquinoctiael, ende Lisboenen op 39 ½. gradē/welcke leyt met het Eylandt Madera noordt oost ende zuydt west / ende de cours is 172. Spaensche mylen/'tEylandt Madera leydt op 32. graden/ ende leydt van't Eylandt La Palma (dat die Schepen die naer Indien gaen kennen verkennen) noordt noordtooost/ ende zuydt zuydtwest 63. mylen; het Eylandt La Palma leydt op 28 ¼. graden / van hier moetmen zynen wegh nemen zuyden aen/ so verde als den tijt sulcks toeghelaet: want ghemeenlijck alsmen kompt op 5. en 6. graden/so vintmen zuydtooste winden/ende moeten dan zuydtwest aen gaen / so veel alsmen mach/tot datmen voor by de Cabo van S. Augustijn is/welcke leyt op 8 ½. graden aende zuydtzyde/te weten aende custe van Brasilien; Van't Eylandt La Palma tot dese Cabo de S. Augustijn, zijn 900. mylen/op de cours van noordooost ende zuydwest; alsmen den hoeck voorby is/salmen terstont zynen cours nemen zuydtwest aen: wāt men heeft gemeenlijck de winden naer't zuyden eñ zuydtooste/men sal hem houden naer't zuydtweste vande Eylanden van Tristan da Cunha, ghelegen op 34. graden aende zuydzyde vanden Æquinoctiael.

La Palma op 28. byde vierdeel graden.

Cabo de S. Augustijn 8. een half.

Hooghte en Courssen vāde Eylanden vā Tristan da Cunha.

Alsmen naer gissinge d'Eylanden van Tristan da Cunha voorby is/ salmen loopen tot op 36. graden/ endē alsdan zynen cours oost aen nemen/tot datmen die Cabo de bona Esperança voorby is/ so salmen dan noordtoost aen loopen naer't landt toe / ende 'tlandt verkent hebbēde / ende naer't land datmē neemt/ salmen zynen cours aensetten naer Moçambique toe/ ofte van buyten om 't Eylandt San Lourenço. Vande Cabo de S. Augustijn tot de Cabo de bona Esperança toe zijn 1060. mylen/welcke Cabo de bona Esperança leyt op 34 ½. graden ruym/aende zuydzyde vande Æquinoctiael, ende leyt met de Cabo das Agulhas oost zuydoost/eñ west noordtwest 32. mylen; Cabo das Agulhas is ghelegen op 35. gradē ruym/liggē de met de Cabo do Infante oost eñ w.eñ heeft wat bā oost ten noorden/eñ west ten zuyden/de cours is 26. mylen; Cabo do Infante leyt op 34 ½. graden schaers/eñ is gelegē met de Cabo Talhado o. n. o. eñ w. 3. w. 19. myl ē. Cabo Talhado leyt op 34. graden ruym / leyt met die Bahija Fermosa o. eñ w. 10. mylen. Bahija Fermosa is gelegē op de selfde hooghte van Cabo Talhado, ende leyt met die Eylandekens Chaos oost noordtoost eñ west zuydtwest 37. mylen /en leyt met die eerste punt diemē hiet Punta Primeira noordoost en zuydtwest/eñ heeft wat van n. o. ten o.. eñ z. w. ten w. de cours is 50. mylē. Die Punta Primeira is gelegen op 32. graden schaers/ eñ leyt van't laeste land datmen heet Terra do Natal 50. mylen / 'twelcke leyt op 30 ½. graden/ eñ is gheleghen mettet land datmen heet Terra dos Fumos, noordooste ende zuydwest ende heeft wat van noordtoost ten noorden/ ende zuydtwest ten zuyden / de cours is 75. mylen. Het landt ofte Terra dos Fumos leydt op 27 ½. graden / ende is gheleghen met de Cabo das Correntes noordtooste ende zuydtwest/ende heeft wat van noordtooost ten ooste eñ zuydtwest ten westen/ de cours is 95. mylen. Cabo das Correntes leydt op 24 ½. gradē/eñ leyt met d'Insulas Primeiras noordooste eñ zuydwest/eñ heeft wat van noordtooost ten noorden/eñ zuydtwest ten z. de cours is 132. mylē. d'Insulas Primeiras liggē op 17 ½. gradē schaers/ liggen met Moçambique n. o. eñ z. w. de cours is 52. mylē. Moçambique leyt op 15. gradē/ loopēde upt Moçambique naer Indien/ moetmen zynen cours nemen noordooost aen / tot datmen voor by't Eylandt de Comoto is/de cours is 80. mylen tot op 11. graden/ alsdan salmen noch zynen cours nemen noordtooost aen/tot datmen by d'Eylanden As Ylhas do Almirante is / welcke zijn gelegen op 3 ½. graden aent zuyden; Dese Eylanden voorby wesende salmen zynen cours nemē n. o. eñ n. o. ten o. aē/waermede mē sal komē by d'Eylanden As Ylhas Queimadas, welcke liggen op 16. graden aende custe van Goa ofte Indien; oock niede so is te weten dat op dese tijt de stroomē op dese centrepe altoos naer't n. w. loopē/te weteē naer de Estrecho de Meca, ofte 'troode Meer toe/ daerom so hault alsmē de hooghte vā 16. gradē heeft (om zynē rechtē wegh aē te settē) salmē altoos de voorsepde cours behoudē/ nemēde zynē wegh o. n. o. ofte wat meer aē vā doē wesende, / hoogte vanden verscheyden Coursen / vanden verscheyden plaetsen.

Punta Primeira leyt op 32. graden.

Terra do Natal op 30. een half graden.

Terra dos Fumos op 27 eñ half gradē.

C. das Correntes op 24. een half graden.

d'Insulas Primeiras op 17. eñ half gradē.

d'Mosambique op 15. graden.

Ylhas do Almirante op 3. eñ half gradē.

Ylhas Queimadas op 16.

Vande C. de S. Augustijn tot de Cabo de bona Esperāça zijn 1060. mylen.

Digitized by Google

Compas salt altoos wel wysen wat datmen doen sal: maer sal aldus aen gaen tot op 200. mylen nae de Custe van Indien / hem wel wachtende niet leegher te loopen als op 15. graden / om te schouwen die hoogh̄ten die men heet Os baixos de Pandua, welcke liggen op 13. graden aen't noordē: ook mede waunerrynen zyn gissinge ghemaeckt heeft / te wesen by de Custe van Indien / salmen hem altoos boven de 16. graden houden: want de stroomen ende wateren altoos aende Custe zuyden aen loopen / ende men heeft aldaer ghemeenlyck de winden van upten noordē ende noord westen; Om nu te weten oftmen by de Custe van Indien is / soo salmen dese teeckenen vinden / te weten / Crabben / op 300. mylen vande Custe aff; ende wesende vande Custe vyftigh mylen / veel Slanghen int water dryven / vande groote ghelyck Aal ende Palinghen / welck altoos seker is / ende op twintigh mylen van het landt heeftmen gront op 80. vadem diepte / en 14. 15. mylen daer van seventigh vadem; en / hebt ghenoeghe stortelicken nae de Custe toe te loopen: want is over al suyver ende schoon / met goeden ancker gronde / ende alle d'Eylanden ende Clippen die aende Custe zyn / ligghende dicht aen't landt heen / so datmender gants gheen perijckel af en heeft. Alle de Custen daermen heet van Indien / strecken noordē ende zuyen / ende heeft wat van n.ten westen / ende zuyden ten ooste.

Ooch soo is te weten dat alle de Custe van Indien / Persien / Arabien / die Estrecho de Mecca, ofte het Roode meer / de Custe van Choramandel, Seylon, Bengalen, Pegu, Sian, Malacca, Camboja, Cauchinchina, China, Iapon, &c. is altemael ghelegher aende noordt zyde vande linea Æquinoctiael.

Wyachten omtrent Indien upten 13. graet

De stroomen van Indien loopen zuyden aen.

Merckteecken om te sien of men aende Indische cust is.

Wat die Custe van Indien / etc. aen de noord zyde van de Æquinoctiael.

Dat 2. Capittel.

Roteiro ofte Deroute, dat zijn de coursen vande vaert van Oost Indien, uytgetrocken ofte gheappoincteert door des Coninghs Piloot, Diego Affonso, Portugees.

Wanneer men hoe laverende zijn cours nae Oost Indien nemen moet.

Clippen Os Salvagiens.

Hoogh̄ten Rio grande.

Als men uyt Lisboenen nae het Eylandt van Madera, soo sult ghy uwen cours nemen zuyd west aē / ende gaen verkennen het Eyland Porto Santo, ende van daer voortaen tusschen d'Eylanden van Deserta ende Madera, u wachtende vande Eylandekens ofte Clippen ghenaemt Os Salvagiens, welcke ligghen twee mylen nae't Zuyd westen van Madera af / wantet alnaer altemael hoogh̄te zijn / die inder nacht seer periculeus zijn / men macher aende oost zyde langhs heen voorby passeren / loopende alsoo uwen wegh nae die Canarien toe; De Eylanden van Canarien ghepasseert wesende / sult uwen wegh nemen zuyen aen / tot op de hooghte vā 14. graden / doende uwen cours 50. mylen van Cabo Verde, nederwaerts / ende van daer voort aen sult uwen cours hoen zuyd west ende zuyd west tē westen aen / tot dat ghy comt op de hooghte van 6. gradē / ende van daer voorts zuyd west / ende z. w. tot z. aen / so dat ghy uwē cours comt te doen 70. mylen vande hooghte vande Revier / ghenaemt Rio grande, ende 80. mylen van Sant Anna, altoos u beste doende om aende linea Æquinoctiael te comen / uwen cours altoos boven 't zuyden aen doende; ende soo de wint zuyden liep / so kiest liever die zyde van't ooste als van't weste / al zijt ghy schoon onder die Linea / ende so langhe als ghy ghenen zuyd-ooste wint en krijght / soo hout altoos den boech vant ooste / sonder te genaken het lāde genaemt Terra do Mallagetta tot op 50. oft 60. mylen nae / ende als ghy die hooghte ende lenghte hebt van ghepasseert te wesen de C. das Palmas, soo maeckt int laveren rechte streken / te weten / onder die Linie ofte aen deese zyde / op dat u de stroomen ende wateren niet en dryven binnen die voorsz. Cabo / strijckt liever alle u seylen / als daer in te dryven: wāt en cont u anders niet salveren / noch nae Indien comen. Ick hebbe u hier boven verclaert wat dat ghy doen sult op 140. mylen onder die Linie wesende / soo loopt alsdan dwers over om voorby Brasilien te passeren: want volghende den wegh ende coursen boven verclaert / en moecht niet faelgieren / ofte sult Brasilien voorby loopen.

Waerschouwinge vande C. das Palmas.

Aen dese voorsz. custe van Mallagetta, soo loopen de wateren ende stroomen (te weten / met de nieuwe Maen) nae het z. w. toe / daerom en sult u alsdan niet beghenen te nemen de cours nae Brasilien toe / onder die Linie wesende; ende soo wanneer ghy uwen cours zuyd west aen stelt / u daer op houdende / soo langhe als de wint duert / soo doet alle neerstighept / als ghesepdt is / de Linie te passeren over den boech van Brasilien / om te comen op de hooghte vā 8. gradē / op welcke hooghte gheleghen is den hoeck ghenaemt Cabo de S. Augustijn; Ende soo ghy op dese 8. graden begeert de t'ghesicht van't landt te hebben / soo en wiltet niet op den anderen boech wenden: maer werpt liever het ancker upt / tot dat de wint ruymt om uwen wegh te verbolghen; ook so is te weten dat die stroomen (aen dese zyde van Brasilien C. de S. Augustijn esi die contrepen) na die Antilhas, (dat zijn die voorEylanden van nieu Spaengien) toeloopen / waeromme u voor best rade niet te laveren: want sulckis doende moest sonder twyfel wederom nae Portugael keeren.

De stroomen by C. Mallagetta loopen nae het zuyd westen meste maniere van Mall.

Waerschouwinge om niet te veragghe na Portugael te varen.

Van hier af sult ghy een anderen wegh nemen / nae die Eylanden van Martijn Vaaz toe / die Linie ghepasseert wesende / ende hoe ghy desen wegh rechter neemt / hoe het beter is.

Eylanden by Martijn Vaaz.

Vande Eylanden van Martijn Vaaz af / ofte vande hooghte daer sy op ligghen nae d'Eylanden van Tristan da Cunha toe / voor de wint hebbende / sult uwen rechten cours nemen / sonder eenigh wyaken ofte abatiment te rekenen: want dese Eylanden ligghen metten anderen altemael op een longitudo ofte lenghde / mette differentie die het Compas in dese contrepe heeft / te weten / by d'Eylanden van Tristan da Cunha, soo wyaeckt ofte noordoosteert de Naelde van het Compas ander halven streeck / ende alst een ure nae den middagh is op het Compas / soo ist op den Astrolabio eerst middagh.

Onderscheyt vant Compas esi de Astrolabij vande middagh by d'Eylanden van Tristan.

Om te weten oft ghy dicht by de Eylanden zijt / soo sult ghy't by dese teeckenen comen te weten / als ghy sommighe Voghelen siet / wijf ende wijf te samen vlieghen / so isser daer by / esi van daer voort aen sullen u volghen etlicke Voghelen vande Portugesen

Teeckenen als men by de Eylanden di Tristan is.

Feigions

Fegtios zijn boghelen met wit en swarte beren.

Feigions ghenaemt / zijn van witte en swarte vlecken beplackt / so datse hierom seer goet te kennen zijn; met dese Eylandé 3. en 4. over een zijnde / soo sult ghy inde Zee vinden dryven / en ghenaemt vande Portugesen Sargasso ghelijck het Wier dat men by Vieringhen in Hollande vint.

Tusschē Tristan en C. de bona Esperãsa dryft veel van't cruijt Sargassa.

Van dese Eylanden vã Tristan da Cunha nae de Cabo de bona Esperança toe / wesende in dese contrepe tot ontrent den achtsten Iunius, sult int water sien dryven sommighe hoopen van het kruijdt Sargasso met Trombas, dat zijn ghelijck struijcken van dick riet; dese Rieden zijn cort ende tackachtigh / ende en zijn soo langh niet als dienen vindt by de Cabo de bona Esperança, sult alhier uwen wegh verbolghende allenckens / hier van minder vinden / en laet u sulcks niet verdrieten: want comt door dien / dat hoe dattet op d'Eylanden meer stoomt ende ontweert / hoe het meer van dese riet struijcken ende kruijt upt smijt / dat also met het water ende wint (die van achter ende over d'Eylanden heen comt) nae de Cabo de bona Esperança toe ghedreven wert / waerom ick u advertere / so ghy dese kruyderen ende rieden vint / te willen hondert dyfftigh mylen vande Eylanden van Tristan da Cunha, voorder aen loopen: want zijn teyckenen van dat ick boven verhaelt hebbe.

Oorsake waar om dat de Sargassa opt water dryft.

Commende op die hooghte van 35. graden / ruijm ofte schaers / nae de Cabo de bona Esperança toe / sult vande Trombas (ofte van de dicke riet struijcken) in't water sien dryven; Als ghy dese comt te sien / so weest versekert vande Cabo de bona Esperança te wesen: want ghy zijt die vande Eylanden al ghepasseert ende voorby; alsmen dese Trombas vint / soo ismen maer 30. ofte 40. mylen vande Cabo de Bona Esperança; Dese riet struijcken zijn langhachtigh / by naest van satsoen als Basuynen: Maer so ghy quaemt op 35½. graedt / en sult dese teyckenen niet sien / dan moghelijcken sommighe Voghelen soo groot als Raben; hebben witte ende platachtighe vlecken / swart van veeren; dese vlieghen maer 20. ofte 30. mylen vande Cabo de bona Esperança, ende noch andere grauwe Voghels vande Portugesen Alcatrafes ghenaemt; Dit zijn de rechte teyckenen vande Cabo de bona Esperança, tot die Cabo das Agulhas toe.

Rentekenen alsmen vande C. de bona Esperanſa is.

Dertigh mylen vande C. de bona Esperanſa bliefghen Alcatrafes en ander voghelen.

Ock soo is te weten dat die traverse ofte dwers wegh / te weten van Brasilien af tot die Cabo de bona Esperança toe / veel corter ofte minder is alsmense inde Pascaerten stelt / niemandt en beghere te weten / d'oorsake hier van / wanter doch niet aen gheleghen en is / die Navigatie aengaende / ende al waert schoon alsoo / soo en ist niet goet datment van verde ofte van vreemde Natien verstaet: wãt souden teghens ons selven wesen; Men vint ock tusschen d'Eylanden van Tristan da Cunha, ende de Cabo de bona Esperança sommighe Zee-wolven: maer wesende in dese contrepe int laeste van Iunius, mocht wel wesen dat ghyse dan niet en saecht / overmidts datse haer alsdan verstrecken door de coude / onder het landt.

De diverse wegh vã Brasilien tot de C. de bona Esperanſa is veel corter als inde Caerte begrepen is.

Zee-wolven ontrent de C. de bona Esperanſa / ende d'Eylanden van Tristan.

Soo het ghebuerde dat ghy u vondt tot den thienden Mepe / luttel min ofte meer / in die contrepe van dese Eylanden van Tristan de Cunha, soo en sult ghy boven die 35. graden niet passeren / om dieswille dat die weste winden daer alsdan dapper en gheweldigh regneren ende wayen met een groote furie ende verbolghenheyt / namelicken wesende met een nieuwe Maen / op dattet u niet en weder vare / ghelijck het gheschiede mettet Schip Bom Iesus, het welcke de Zee in sweelghde door den grooten overval ende furie vande wint / ghelijck als ick Diego Afonso dat selfs aenghesien hebbe / wesende int Schip S. Clara.

Waerschouwinghe voor een westen wint boven de 35. graden.

'tSchip Bom Iesus vande Zee ingeswolghen.

Als ghy by de Cabo de bona Esperança sommighe voghelen vint in't water sitten / diese Antenays heeten / 'twelck zijn groote ende beplackte Voghels / soo zijt ghy by de Cabo das Agulhas; Sult ock vinden in het water dryvē sommigh vis-been ofte sas-been van dat de Goudt-smeden besighen / ende soo ghy het gesicht van't landt hebt op de hooghte als boven verhaelt / wesende dertigh mylen vande Cabo de bona Esperança, als oock mede comende op de hooghte van 36. graden / sulcx diese voghelen Antenales vinden. Soo haest als ghy de Cabo de bona Esperança ghepasseert zijt / ende het landt ghesien hebt / 'tzy vande Cabo de bona Esperança ofte van de Cabo das Agulhas, oft voorder / oft hender / soo hout terstont van landt af tot dertigh mylen t'Zeewaert in / ende soo ghy nae Moçambique meent te gaen / soo moet ghy uwen cours nemen noord oost aen / te weten nae de Baixos ofte hooghten van Iudia toe.

Tusschen de C. de bona Esperanſa en C. das Agulhas vintmen voghels Antenays ende Vis-been.

Voorschten de Iudia.

Op de cours van Brasilien / nae de Cabo de bona Esperança toe / volghen u altoos veel voghels nae: maer so haest als ghy comt recht int aenghesicht vande Cabo de bona Esperança, soo verliesmense / ende oock somtijts de swarte Raben / daer boven aff vermaent is / op datmen te scherder mach weten de Cabo binnewaerts te wesen / te weten aende oost zyde van Indien.

Veel Voghels opte cours vã Brasilien nae C. de bona Esperanſa.

De Zee-baren die u volghen van de Cabo af van upt den oosten nae't westen / sultse verliesen soo haest als ghy zijt by de Cabo das Agulhas binnewaerts / tot dat ghy andere van uyten zuydt westen crijght / welcke is ghelijck als de Custe strecht / te weten vande Cabo binnewaerts; oock mede soo zijn hier by dese Cabo de Naelde vanden Compassen fix ende effen / soo dat wanneert middagh opt Astrolabio is / soo ist van ghelijcken op de Sonne-wyser of het Compas comende beyde te gaer over een / 'twelck een goet teyckē is te wesen noorden en zuyden met die Cabo das Agulhas, ofte tusschen beyde (te weten / tusschen de Cabo de bona Esperança, ende die Cabo das Agulhas,) dit is een goet teyckē / soo wel van Portugael nae Indien / als oock van Indien nae Portugael / ende comende van hier nae Indien / soo noordt-oosteren ofte wtzaecken de Naelden van de Compassen weder.

Maer datmē de Zee-baren upten oosten nae't westen verliest.

By de C. de Agulhas accorderen het Compas ende d'Astrolabie.

Goede teyckenen voor de Schippers.

Dertigh mylen vã de Cabo das Agulhas nae Moçambique toe / soo looptmen de Custe oost ende west / ende sult voor u sien / (wesende voor by de Cabo das Agulhas, ses ofte seven mylen t'Zeewaert van het landt ghenaemt Aguada de Sanbras) niet te nemen den werch naer de Cabo toe: maer nae het zuydt westen / ende zuydt west ten westen / wantet alsoo noodigh is om dese werch te salveren / door oorsake vande stroomen ende wateren die nae die Bayen ende Inwijcken de landtwaerts in loopen.

Waerschouwinghe by de Cabo das Agulhas nae Moſſambique.

Digitized by Google

Waerschouwinghen alsmen te veer vande Cabo afgheseylt is.

Soo het ghebuerden dat ghy de Cabo wijst aff passeerden/so dat ghy geen van deese teyckenen en quaemt te sien / soo sult ghy de hooghte nemen/ende besié nae't Sonne-wyser:maer moet seker wesen/eñ met eenen rechten draet / ende soo ghy waert 150.mylen de Cabo binnewaerts wesende middagh op de Astrolabio / soo en comt de schaduwe van't Sonne-wyser noch niet op den middagh / eñ scheelt een streeck / ende wanneer't middagh is op't Sonne-wyser/ so sal de Son op de Astrolabio een halve graedt ghedaelt en afghegaen wesen/so ghy dit vint / soo weest voorsekert te wesen 150. mylen vãde Cabo de bona Esperança, ofte Das Agulhas binnewaerts/ ende oversietet wel: want suitet alsoo bevinden; ende soo ghy u cours neemt om binnen San Lourenço voor te seylen/ sult sommighe cleyne witte vogels by hoopen te samen vinden; Dese vlieghen ontrent 20.mylen van't landt naer de drooghten van Judia toe/ ende comende op 20.graden/ sult voor sekere teyckenen vinden de voghelen Garagiaus eñ Alcatrases, welcke zijn gelijck als Meeuwen/ alsdan gaet ghy eenen goedē cours aen/ ende soo ghy niet met allen van dese teyckenen en siet/soo siet wel voor u: want soo zijt ghy by het Eylandt van San Laurenço, ofte op de bancken vande Custe van Soffala, ende veel voghelen siende/ soo en zijt ghy maer 10.mylen vande drooghten van Judia / so loopt van daer n.o.ende n.o.ten n.aen/ nemende op dese manier u wen wegh tot op 19½.graden / ende daer nae soo loopt nooyd oost aen tot op 18. graden; Van dese 18.graedē sult n.ende n.ten o.aen loopen / tot dat ghy zijt op de hooghte van 16½.graden / wesende in dese hooghte/ ende siende veel vande voghelen Alcatrases, te weten 6.7.8. ende 10.te samen vlieghen/ so zijt ghy maer 10. ofte 15. mylen van't Eylandt van Ioan de Nova, daerom doet alle neerstighept by daegh en by nacht daer van daen te comen/namelijcken soo't met een nieu Maen waer/ende loopt n.w.aen / so sult ghy comen by d'Eylanden ghenaemt dos Angoxes, ende hoe dat ghy van daer meer nooyden aen loopt / hoe dat ghy beter cours sult doen nae Moçambique toe / voor u siende by dit landt niet te passeren onder de 25.vadem nae't landt toe: want zijn altemael drooghten/ alwaer Don Ioan de Pereira op lieh / ende heeft rondom 13.vadem diepte.

Midden om te weten hoe verre datmen vande C. das Agulhas is.

Teyckenen alsmen by S. Lorenco is.

De bancken vande Custen van Soffala liggen 10.mylen vande drooghten van Judia.

Coursen vãde drooghten tot het Eylandt van Ioan de Nova.

D'Eylanden dos Angoxes.

Waerschouwinghe om aen't landt vã Mossambique niet te loopen.

Dat 3. Capittel.

De Navigatie vande Cabo das Correntes nae de drooghten, ghenaemt Os baixos da Iudia, ende van daer nae Moçambique.

Soo het ghestchiede dat ghy quaemt te sien de Cabo das Correntes, ses oft seven mylen daer van af wesende/ willende nae Moçambique seylen/ soo loopt oost nooyd-oost aen / hebbende scherpe windt / ende comende op twee-entwintigh graden (op welcke hooghte liggen de drooghten van Judia) sult veel vande Voghelen Garagiaus by hoopen sien vlieghen / ende soo ghy de wint wat rupmer hebt / soo loopt nooyd oost / ende nooyd oost tē oosten aē tot op de voorsepde hooghte. Om nu te weten oft ghy dicht by de drooghten zijt / soo sult ghy veel vande Voghelen Garagiaus ende Alcatrases by hoopen tessens sien vlieghen / ende soo ghy veel Alcatrasen siet/so zijt ghy by de drooghten: maer siende de Garagiaus alleen sonder de Alcatrasen, soo zijt ghy noch 25. mylen daer van; Van hier af sult ghy nooyd oost ende nooyd oost ten nooyden aen loopen / tot op 19½.graden/ende daer nae soo loopt nooyd oost aen tot op 18. graden / ende van daer nooyden ende nooyden ten oosten tot op 16½. graden; Wesende op dese hooghte / sult veel vande voghelen Alcatrases sien / soo weest verseckert dicht by't Eylandt van Ioan de Noua te wesen; ende soo ghy d'Alcatrasen siet / te weten / ses ende seven by een / soo en zijt ghy maer thien ofte vijfthien mylen van't selve / om datse altoos haer aes comen halen / daeromme doet alle neerstighept om u upt dese hooghten van't Eylandt te crycghen / welck lept op 16½. graden; Ende om verseckerder te gaen / soo loopt nooyd-west aen / waermede ghy sult comen by d'Eylanden van Angoxas, die dicht aen de Custe naer Moçambique toe ligghen / ende hoe dat ghy nooyelicker aen gaet / hoe dat ghy naerder Moçambique sult ghenaken; sult voor u sien int aenloopen van de Eylanden Angoxas naer Moçambique toe/ dat ghy niet en passeert onder die 25. vademen over de Cozalen / daer hem Don Ioan Pereira op verlooy / ende heeft daer rondtom derthien vademen diepte. Dese Eylanden van Angoxas ghepasseert wesende nae het nooyd oosten / soo loopt nooyde oost ten oosten aen / tweick eenen goeden cours is / u altoos wachtende onder de 25. vademen niet te passeren/ als ghesept is.

Teyckenen alsmē 25. mylen vande drooghten is.

Het Eylandt Ioan de noua lept op 16. en half graedt.

D'eylanden van Angoxas

Waerschouwinge vande Cozalen.

Dese boven ghesepde coursen vande Cabo das Correntes voorder aen/sult doen / soo ghy u vont bybe voorsepde Cabo / ende hebbende de zupdt ooste winden / soo sult ghy loopen langhs het Eylandt gheleghen op de bancken van Soffala, om te haestigher tot Moçambique te comen / ende mette ooste winden op de hooghte ende teyckenen/ als boven verhaelt is; Sult oock schouwen de drooghten van Iudia, ende de bancken van het Eylandt San Lourenço, die naerder de drooghten van Iudia toe ligghen; tusschen beyde dese drooghten heerstmen 95. vadem diepten.

Een Eylandt op de bancke van Sofala.

Waerschouwinghe voor de drooghten van Judia eñ bancke by S. Laurens.

Soo ghy begheert te loopen op de Ree van Moçambique, soo moet ghy passeren int innecomen de twee Eylandekens van San Iorgie ende San Iago, ende sultse laten aende zyde vant zupd-westen / wat van Sant Iorgie afloopende op ses ende seven vademen diepte / loopende alsoo voorts naer binnen toe (altoos goet opsicht hebbende vande bancken daer ghy het water op siet breecken/tot dicht voor het Eylandt ende forteresse van Moçambique.,&c.

S. Iorgie eñ S. Iago twee Eylanden by Mossambique.

Dat 4. Capittel.

De Navigatie van Moçambique naer Indien toe.

Scheydende van Moçambique aff naer Indien toe / soo loopt nooyd oost aen / waer mede sult ghy het Eylandt A Ilha do Comoro comen te sien / 't welcke lept van Moçambique 94. mylen op elf en half graden / te weten het upterste

't Eylandt Ilha do Comoro op 11. en half graed 94. mylen van Mossambique.

Digitized by Google

upterste eynde nae het noorden; is een seer hoogh landt; Vyfthien mylen daer van sult ghy sommighe vande voghelen Rabos de Iuncos sien (dat is ghesept Biesen steerten:) want hebben een enckele langhe uptgaende steert ghelyck een Biese/ ende sulk des nachts de Voghels Garagiaus hooren singhen ofte gherucht maken.

Vogelen Rabos de Iuncos.

Voghel Garagiaus.

Ver volgende uwen wegh van dit Eyland af naer Indien/ soo is te weten (soo haest als ghy onderst den upterstен hoeck na het noorden van het Eylandt San Laurenço,) dat de wateren ende stroomen noorden ende noordwestwaert aen loopen/ naer de C. de Guardafu, ende de mont vande Estrecho de Mecca ofte 't Roode meer toe; Sult geadverteert wesen/ dat soo 't gheschiede/ ghy met halve wint ende rupme schoot/ ofte voor de wint seylden/ soo en moecht ghy daerom den wegh niet reknen naer de cours die ghy aen gaet/ neemt altoos een streeck voor abatement ofte aflach/ ende wesende by de wint twee streken/ om oorsake dat de wateren ende stroomen u altoos dryven nae 't noord-westen/ ende siet wel voor u/ dat wanneer ghy veel hooghten vint/ is daerom dat u de wateren op dryven als voorsept is; Ende om verseeckerder te wesen de Custe van Indien te moghen krygen/ so moet ghy u wachten vande Naelden vande Compassen/ die een streeck cñ meer noordooosteren/ soo ghy de cours reknt nae den roem ofte streeck die 't Schip aengaet/ soo verliest ghy alle 't ghene dat de Naelde van 't Compas wyaeckt ofte noordooosteert/ ende 't ghene u de wateren nae 't noord westen dryven/ waer mede die te cort ende in faulte blyft vande Custe van Indien te moghen krygen; De stroomen ofte het trecken vande wateren na 't Roode meer toe/ is van 4. tot 7. graden; Hebt altoos goet opsicht op u voordeel te wesen/ en niet te cort te komen. In dese contrepe ende wech sult altoos sien veel vande vogelen Rabos de Iuncos, ofte Biesen steerten/ ende als ghy ghenaeckt de Custe ende drooghten de Pandua, en sult van daer voortaen gheen meer sien/ dan alleenlicken in de Zee sien dryven (50. mylen ende meer van landt) veel Slanghen ghelyck als Aal/ ende grooter.

Endertichtinghe om de Custen van Indien te krygen.

De Drooghte van Pangua.

Oock is te weten dat de stroomen vant water aende Cabo de bona Esperança tot desen voorseyden tijdt toe altoos loopen vande Cabo Delgado af naer de Cabo de bona Esperança toe zuyd westwaert aen/ niet teghenstaende datter somwyle dweerse stroomen onder loopen/ te weten/ langhs d'Eylanden As Ilhas primeiras, loopense naer westen/ op de bancken vande Cabo das Correntes tot de Revier ghenaemt Aguada de Boapaz, loopen de stroomen van ghelycken nae het westen/ trecken de nae de Zuwycken toe die by de Cabo das Agulhas ligghen; by de Aguada de san Bras, loopen de stroomen nae het landt toe/ ende op dese Custe sult ghy bevinden dat hoe het stercker waept upt den westen/ hoe dat de wateren ofte stroomen meerder tegens den windt aendringhen.

Hoe dat de stroomē bynde Cabo de bona Esperance loopen.

Aguada de Boapaz.

Hoe de stroomen by de Aguada de San Bras loopen.

Dat 5. Capittel.

Deroute ofte de Navigatie ende Coursen van Lisboenen naer Oost Indien, gheappoincteert door des Coninghs Stuerman, Vincente Rodriges de Lagos, Portugees.

Soo haest alsmen schept upt de Revier van Lisboenen/ om te loopen nae het Eylandt ghenaemt Porto Santo, moet men zuydtwest aen loopen/ eñ varende upt Lisboenen/ salmen de Son mercken met het Compas om dat te probeeren/ te weten wt op ende ondergaen van de Son/ ende het midden van daerse op ende onder gaet/ dat is noorden ende zuyden/ ende alle het ghene dat ghy bevindt de Naelde van het Compas te noordooosteeren/ dat selfde sult ghy zuydwaerts aẽ loopen: want Porto santo lept noord oost ende zuyd west met de Revier van Lisboenen/ waer met het wel ende ghelyck over een comt.

Porto Santo lept n. o. ende z. w. met de revier van Lisboenen.

Wanneer dat ghy comt te sien Porto Santo, ofte het Eylandt Madera, varende nae het Eylandt La Palma, so sult ghy alle het ghene dat de Naelde vã het Compas noordooosteert hem toe gheven/ ende wat meer: want lept meer nae het oosten alst inde Pas-caerten gestelt is; ende van daer nae het Eylandt Do Ferro, welck Eylandt van ghelycken een wepnigh meer sult vinden na het westen/ dan het inde Pascaerte lept/ daerom en wilt et niet versupmen met ouachtsaemheyt: want al ist dat ghy van het Eylandt La Palma 10. mylen af uwen cours neemt/ ghelyck alst inde Pascaerte lept/ sulter recht op aen loopen.

Voemen nae het Eylandt Madera/ la Palma/ ende do Ferro loopen sal.

Wanneer ghy het Eylandt La Palma gepasseert zijt/ soo ist goet zuyden aen te loopen vande Eylanden van Cabo Verde dertigh mylen af/ altoos toeghevende alle het ghene dat de Naelde vã het Cõpas noordooosteert/ ofte inde twee etmalen sult loopen/ te weten/ het eene etmael zuyden/ ende het ander zuyden ten oosten aen/ toegevende de cours nae het zuyen/ ofte om beter te verstaen alle het ghene dat de naelde van het Compas wyaeckt/ het welcke mach wesen een halve streeck/ een min dan meer.

d'Eylanden van Cabo Verde.

Comende vanden 22. tot op 18. graedt/ sult ghy groen water sien/ het welcke is van den hoeck ghenaemt Cabo Branco, eñ vanden inwyck daer de fortressen van Arguijn lept/ soo ghy dit groen water meer dan twee etmalen siet/ so ist een teycken van dicht by de Custe te wesen: maer wepnigh groen water siende/ te weten minder dan de twee etmalen/ so zijt ghy naerder aende Eylanden.

Groen water by de Cabo Blanco. Teycken alsmen dicht by de Cabo Blanco is.

Comende op thien graden/ soo langhe als ghy zijt by de Custe van Guinea, soo en sult ghy de Naelde van het Compas gheen abatiment ofte aflach gheven/ door oorsake dat het water nae het landt toe trecht/ waer mede blyft het noordooosteeren vande Naelde van het Compas/ (het welcke mach wesen een derdendeel van een streeck) in verghelyckinghe van het trecken van het water/ eñ ooc so gaet het Schip zuyd oost aẽ/ eñ het water eñ stroomen comẽ altoos upt den zuyd/ waer mede naet land toe gedrevẽ wert.

De Cust van Guinea.

Loopende vande 5. tot op 3. graden/ so ist goet hem vande Custe af te houden van de tseventich tot hondert mylen toe/ ende niet meer: want meer wesende/ en soude niet goet zyn voor u repse/ om reden/ te weten/

Waerschouwinge vande 5. tot 3. graden.

Digitized by Google

soo wanneer ghy zijt 100. ofte meer mylen vande Custe af / soo hebt ghy wepnigh zuydweste winden om nae't landt toe te comen: maer krijght eer alle die Donderen eñ Blixemen vanden oosten tot den zuyden en z.o. die u verhinderen het landt te ghenaken.

Hoe datmen hem hoeden sal opte twee en half graed.

Eñ om dat u dese Donderen over comen van alle canten / soo isst goet te loopen ende hem te houden / mogelijcken wesende / vande 70. tot op de 80. mylen / te weten / tot op twee en half graden / al waer ghy de zuyd-ooste winden sult krijghen / wesende vanden 20. April tot den vijfsten Mey: want later zijnde / sullen u de zuyd ooste winden aen comen op meer graden ofte hooghte / als op 3. ende 3½. graden / wesende tot den 10. Mey: maer zijnde noch tot het eynde van April / soo macht wel comen dat ghy dan die 3. o. winden niet en sult krijghen / dan op een graedt aendé Æquinoctiael. Die teyckenen diemen heeft aen dese Custe van Guinea, zijn sommighe vande Voghelen Garagiaus, ende soo die Donderen cursieren van uyt den oosten wesende van de 60. tot op de 70. mylen van't landt / sult sommighe Swaeluen en Duijckers sien.

Teyckenen vande custe van Guinea.

Soo wanneer dat ghy crijght de zuyd-ooste winden / ende u maeckte op den boech naer Brasilien / al isst dattet u die eerste daghen vande Navigatie soo wel niet en diminueert in de hooghte / soo en laet u dat niet eens verdrieten: want al wat ghy bevindt van wepnigh te diminueren / en is altemael gheen water ofte stroomen die u verhinderen / ghelijcker veel ende den meesten hoop meenen: want dese gradé dicht by den Æquinoctiael, zijn grooter als d'ander van meer hooghten / ghelijck alsmen sal bevinden / naer Indien varende / ofte van daer komende met een voor windt / aende Linie comende / soo diminueertmen oor wepnigh / waer mede men mach bevestighen / dat alle de wepnighe diminutie ofte voortganck altemael gheen wateren ofte stroomen zijn die nae die Antilhas ofte voor-Eylanden van Spaensch Indien toe loopen.

Die graden by den Equinoctiael / zijn groter als andere

Antilhas zijn voor Eylandé van Indien.

Comende aende Linea tot op een graedt ofte voorder / soo en wilt op gheenderley wyse weder nae Guinea keeren: want soude u selven inden wegh wesen / ende onnuttelijck uwen tijt verslijten: want sommighe Schepen ghebuert is / die in mijn compaengie uyt Lisbonen scheyden / datse haer van de Linea af op den boech naer Guinea toe wenden / 'twelck ick niet en begheerden te doen: maer liep in't contrarie over den boech naer Brasilien toe / waer door d'ander Schepen een geheel Maent nae my in Indien quamen.

Waerschouwinghe alsmé op den eersten graet is.

Op desen boech naer Brasilien sult uwen coers aen setten / naer dat u de wint plaets gheeft / ende hebt goede acht op het Compas: want soo haest als ghy de Linea ghepasseert zijt / soo noordt-oostert de Naelde van het Compas een halve street ende meer / ende comende van de acht tot die achtthien graden / hoe dat u dan de Naelde van't Compas meer noordoosteert / hoe dat ghy verder vande Custe van Brasilien af zijt / in voeghen dat wesende / oost ende west niet de Cabo de sant Augustijn, ende dat die Naelde van't Compas twee derdendeelen van een streeck noordt-oosterden / soo zijt ghy daer hondert vijfticg mylen van / t'Zeewaert in; Dit is te verstaen / dat soo wanneer 'tselve Compas in Portugael ghemaeckt is / aldaer een halve streeck noord-oosterende / soo zy goet ende oprecht zijn; Het selfde sult oock doen aende Custe van Brasilié / wesende oost ende west met die Abrolhos op 170. ofte 200. mylen naer / soo sal de naelde van het Compas noordt-oosteren een geheele streeck ofte wat meer / overmidts dat de Meridiaen (van het Compas dat eenen halven streeck noordt-oostert in Portugael) maeckt die Meridiaen hondert ende soo veel mylen binnen in't landt van Brasilien / het welcke alsoo van gelijcken respondeert met die Zee; Op desen voorseyden cours sietmen sommighe Voghelen van diemen heet Rabos Forcados, dat is gheseyt / hanghende steerten / eñ by alle d'Eylanden van Martijn Vaas, witte Garagiaus ofte Meeuwen.

Rabos Forcados / op de cours van Brasilien.

Soo wanneer dat ghy comt op die voorseyde hooghte / krijghende ruymen wint / in voeghen dat ghy oost zuydt-oost moecht aenseylen / waeckende het Compas een streeck ofte anderhalf / het welcke soo veel waecken sal / comende op dertigh graden / ende al isst schoon dat het Compas anderhalf streeck waeckt / en sult daerom op uwen cours gheen abatiment ofte afslach reckenen / meer dan een halve streeck: want desen weeck een geheele streeck corter is dan sy in de Paskaerte gheselt woort.

Hoe datmen het Compas reckenen sal comende op den 30. graet.

Doet altoos alle neerstigheyt / dat ghy niet hooghet en loopt als op twee en dertigh tot 33. graden / te weten tot die Eylanden van Tristan da Cunha toe: want sult beter cours hebben ende seilerder gaen van groot onweder ende tormenten minder te hebben: want meestendeel vanden tijt heerstmen alsdaer de winden van uyt den Noordt-ende Noordt-ooste / die u dan beter te slach comen / doe u dese vermaninghe / om dat ick het altemael seer wel gheexperimenteert hebbe.

Niet hooghet loopen als op 32. tot 33. graden.

Comende by de voorschreven Eylanden van Tristan da Cunha, soo sult ghy comen te sien sommighe hoopen van't cruijt Sargasso in het water dryven / met Trombas, dat zijn vande dicke struyck rieden / als ghy dit compt te sien / soo zijt ghy aen gheen zyde vande Eylanden; Sult oock alhier sien vande groote Zee-ravens / ende sommighe clepne met witte berken / welcke dicht by de Eylanden vlieghen / soo wanneer ghy met d'Eylanden Zuyden ende Noorden over een zijt / soo beghintet Noordt-oosteren van't Compas te minderen / ende en waeckt niet meer als een streeck / ende het vierendeel van een ander: want 70. ofte 80. mylen van dese Eylanden af / soo isset in't midden ofte ten half weghen vande Meridiaen / van tusschen Brasilien ende die C. das Agulhas.

Teyckenē alsmē by de Eylanden van Tristan is.

Mylen by de Eylanden als Tristan is / soo isset ten half ben ofte in't midden vanden Meridiaen / etc.

Oock mede so is te verstaē datmen (op dese hooghte van 35. graden luttel min ofte meer) 330. mylen voor elcke streeck van't Compas van't Noordt-oosten heeft; als ghy de voorschreven teyckenen comt te sien als geseyt is / so sult ghy loopen tot op 35½. graden / 'twelcke een goede hooghte is / doende uwen cours oost ende oost ten noordē aen / tot op 100. mylen naer de Cabo de bona Esperança, alsdan soo en sal het Compas niet meer als een ½ van een streeck waecken / desghelijcks so sal u het water oock naer't noort west / ofte noordē toe trecken.

Op den 35. graedt heerstmen 330. mylen voor elcke streeck van't Compas / etc.

Acht op't Compas te nemen alsmen de Linea gepasseert is.

Soo

Teyckenen alsmē verballen is opte 35. graden.

Soo ghy quaemt te verballen ooz enige enachtsaemheyt / ofte daer toe vande winden ghedwonghen wesende op de 35. graden / soo sult ghy 30. 40. mylen vande Cabo de bona Esperança af / vande dicke rietstruÿtchen ende oock Zee-wolven vindē / 'twelcke ghy niet en sult sien / wesende op de 36. graden 'tzy ruÿm ofte schaers.

Comende op 40. mylen naer de Cabo de bona Esperança, 'tzy op de 36. ofte 35. graden / so sult ghy comen te sien vergaderinge ofte rabelinghe van water / te weten wesende by daegh: want des nachts en mochtet niet sien / om dies wille dat alsmender in is / soo en kanment niet vermercken; men vinter veel vogelen in sitten / van de Portugesen Gavoitoijns ghenaemt / ende van hier af naer de Cabo toe / soo heeftmen sommighe vande Zee-ravens mette witte beckē / 'twelcke een seer goet teyckē is: want mach wel komen dat ghy gront vint / sonder de voghelen Alcatrasen te sien.

Zee-ravens met witte beckē.

Wat gront datter by zuyden en nooꝛdē vande Cabo de bona Esperança / en byde Cabo das Vaquas is.

So wanneer ghy komt nooꝛden eñ zuyden met de Cabo de bona Esperança, vande 35. tot op de 36. gradē / so sult ghy modder gront vinden tot de Cabo das Agulhas toe / ende als v dese modder ofte slijck gront volcpt / sult eē geelachtige gront vinden / ende wat meer binne waerts aen / te weten byde Cabo das Vaquas, 'twelcke is naer D'aguade de san bras toe / heeftmen schuÿlen ende steen gront.

De Compassen die sier by de Cabo das Agulhas zÿn / moeten tot Lisbonen aengestreckē zÿn

Die Compassen (als gheseyt is) die sier eñ gelÿck aende Cabo das Agulhas zÿn / moeten in Lisbonen ghemerckt ofte aengestreken wesen / datse alsdaer een halve streer nooꝛtoosterē / ende moetense seer wel weten te mercken / niet tegenstaende dat sommige Stuerlupden meenen niet noodigh te wesen / om te weten wat dz het Compas nooꝛtoost ofte nooꝛtwestert / ghevende vooꝛ reden dat onse Vooꝛ-ouders 't Compas niet en verstonden / ende also de custen afgheteyckent hebbē / waer op antwooꝛde datmen sulcx in sommige Navigatien wel mach excuseren: maer op't meestendeel vande vaerdē eñ Navigatien ist seer noodigh / te weten van't nooꝛtoost ende nooꝛtwesten / gelÿck als daer is te varen van de Cabo de bona Esperança naer Moçambique toe / soo wel inde coursen als om te mogen loopen te midde weghen tusschen 't Eylandt san Lourenco ende Soffala, moet hebben een streck van't nooꝛtwesten / te weten: om te seplen dooꝛ't midden van't Canaal / eñ dit is noodigh alle Stuerlupden (die naer Indien varen) te weten: Aengesien datser dickwils vinden als nu aen't Eylant / als dan op de bancken van Soffala, en dat dooꝛ ooꝛsaecke vande wateren ofte stroomen.

Noottwoodigh weten voor de Stuerlupden.

Als ghy uwen cours neemt vande Cabo das Agulhas naer Moçãbique toe / so ist goet te seplen 100. mylen oost aen / om de custe te schouwē / dooꝛ ooꝛsaecke vande wateren ende stroomē / die naer't zuydtwesten toe loopē / ende komende nooꝛden en zuydē met die Bahya de Iagoa ghevveeten / soo sal de naelde van't Compas ½ van eē streeck en niet minder nooꝛtwesteren / van hier af vooꝛtaen / so en wilt de custe onder de 60. mylen naer niet ghenaken / uwen cours doende als gheseyt is om v daer van af te houdē; van hier af sullen v de slabens metten witte beckē volghen / tot dat de Cabo das Correntes nooꝛtwest van v blÿft / eñ so wanneer v dese Cabo blÿvende is op de vooꝛseyde streecke / soo sullen v die vooꝛnoemde slabens verlaten: want men die niet en vint dan vande Cabo das Correntes af / naer de Cabo de bona Esperança toe / zÿnde nooꝛdē en zuydē met die vooꝛschreven hoeck / soo sal het Compas ½ van eē streer eer meer dan min nooꝛtwesterē / ende int midden van't Canaal een gheheele streeck.

Bahya de Iagoa.

Teyckenen alsmen byde Cabo das Correntes is.

Comende byde dooghtē Os baixos da Iudia, wesende westwaert daer vā af sonder die te sien / soo sult ghy wel vande voghelen Alcatrasen sien / te weten daer 10. ofte 15. mylen daer af zÿnde: maer daer 20. mylē van af wesende aende selfde zÿde / soo sultet oock eylicke sien / eñ het Compas en sal gheen streeck wyken: maer so ghy waert aende zÿde van't Eylant san Lourenco, 10. 12. tot 15. mylē toe / so moghtet wel comē dat ghyse niet en saeght.

Teyckenen alsmen 10. eñ 20. mylen vāde dooghten van Indie is.

De dooghten van Indien ligghen op 22 graden ruym.

Soo wanneer ghy inde hooghte van dese dooghten (welcke liggen op 22. gradē ruym) de voghelen Alcatrases siet / soo en wiltet Eylant van san Lourenco niet vooꝛby passeren: want aende zÿde naer't Eylandt toe en sultse niet sien / dan seer dicht by; eñ vande zÿde van Soffala salmense sien tot op 20. mylē / dit is te verstaen op den tijt vande Monson, dat is den tijt dat de Schepen van Portugael (die in de Meert upt Portugael schepden) daer vooꝛby komen: want die inde Monson ofte tijt vande Winter komen / mach wel wesen dat zÿse dan niet en vinden / om dattet my ghebuert is / dat komende inde Monson vande Winter / in gesselschap vanden Grave Don Luis de Tayde, loopēde 20. mylen ofte meer vā dese dooghtē af aende zÿde van Soffala, en saghen niet een Voghel / eventwel hadden des daeghs te vooꝛē 10. of 12. vande voghelen Alcatrasen gesien; soo haest als ghy de vooꝛschreven teyckenen comt te sien / so en wilt noch niet nooꝛdē noch nooꝛden ten ooste aenlooꝛen / tot dat ghy zÿt op 16½. graden / op welcke hooghten zÿn gheleghē d'Eylanden As Ylhas primeiras, en wat meer naer't weste: wāt treckende uwē cours upten nooꝛtooste / soo loopen de stroomen so seer / dat ghy terstont op de banckē van Soffala sout komen.

De Eylanden as Ylhas primeiras liggen op 16 ende vierendeel gradē.

Soo't ghebuerden dat ghy quaemt te sien d'Eylandē As Ylhas Primeiras, so en betrout v niet op de Coursen en Derouten van dien: want al ist datmense daer in oost nooꝛdtooste vooꝛby heen loopt / is nochtās valsch / om dat het eerste met het laeste ghelegen is by na ooste en weste metten anderē; dan daer tot een sant-dooghte / ghenaemt A Coroa de Sanguase, (dat is die Croon van Sangase,) so looptmen by d'Eylanden van Angoxas heen / ooste nooꝛt ooste ende weste zuÿdt weste; van dese Croon van Sangase tot Moçambique toe / looptmē langs de custe nooꝛdtooste ende zuÿdtwest heen.

Vermaninge eñ waerschouwinghe alsmē de Pilhas primeiras siet.

De sant-dooghte a Coroa de Sanguase.

Van hier af naer Moçambique heeftmen sommighe reen ofte Rucker plaetsen / van 18. tot 25. vadem diepte: maer mÿn goetdunckē waer sement excuserē kan / beter te wesen niet te anckeren / om datter langhs dese custe heen veel klippen ende steenen liggen / diemen dickwils niet en siet / soo daer 't water niet op en breeckt.

Sien van 18. tot 25. vadem van Sangase tot S. Mosambique.

Die teyckenen dienen heest 14. mylen / aleermen tot Moçambique komt / is een groot dick landt / ende anderhalf myl vande custe af lepdt een banckie daermen op 15. vadem over loopt; Dit vooꝛschreven landt wert geheeten Moginquale, heeft langhs de Zee-kant sommighe boomen ghelÿck Pÿn-appelen boomē staen; van daer tot Maçambique zÿn 12. mylen / ende tot Mocango 5. mylē / hebbende daer altemael langs heen de vooꝛschreve boomē / ende

Teyckenen tot S. Mosambique.

Digitized by Google

ende by wylen soo dyant ofte dreeckt het water/ een myl van't lant af.

Hoemen in S Mossambique loopē sal.

Om nu in Moçambique te loopen/soo salmen dynen cours doen van te midde weghen tusschē het Eylant sant Iorgie, eñ die drooghten van Cabaceira, sulter 7. 8. en somtijts 9. vaem diepten vinden/ te wetē met hoogh water/ende wesende soo verre als 't Eylandt/ soo dattet schijnt dat hem 't Eylandt sant Iorgie duer d'Eylanden van sant Iago eñ Darvores steeckt/ soo syt ghy dan mettet Eylant gelijck over een/ ende loopende van hier naer binnen toe/sult uwen cours recht op de strant vā sant Antonio van't Eylant Moçambique aensetten/tot dat ghy op goede diepte comt / 'twelcke sal wesen in een Canael/ strreckende noordē en zuyden; comende met de voorschreve cours op 12. vadem diepten / soo wentet terstondt noordē aen/ vā altoos wachtende vande punt van Nossa senhora do Baluarte, ('twelcke is een kercken dat op een hoeck van't Eylant op't water buyten de fortresse van Moçambique staet) ende oock vande drooghten van Cabaceira, 'twelcke is van d'ander zyde tegens over Moçambique ; Dese Bay vā Moçambique is ghelegen op 15. graden schaers; In dese haven van Moçambique so noordtwesteert het Compas schaers een streeck / eñ van hier af naer't Eylant A Ylha de Comoro salmen noordtooost aen loopen/welcke Eylant gelegen is op 11 ½. graden/te wetē 'teynde van't zuytwesten; de cours van dit Eylant af naer de linie toe / is noortooost eñ noordtooost ten ooosten.

Wat Nossa Senhora do Baluarte is.

De Bay van S Mossambique op 15. graden schaers.

Ylha de Comoro op 11. twee derden deel graden.

Van hier vooztaen tot die linie toe/salmen sommighe nachten wit ofte blinckent water sien op 3. ende 4. graden / ende sult hebben de wint van upten zuytooostē/ eñ van daer vooztaen sult beginnen te krygen de zuytwestе eñ zuyde winden / overmidts datmen begint te komen inde Winter van Indien.

Opte 3. en 4. graden blinckendt water.

Vande linea Æquinoctiael af tot op de hoochte van Goa, te wetē op 15½. gradē/ salmē altoos oost noordtooost aen loopē/ eñ het Compas sal op dese werch noordwesterē ander half streeck / ende alle het gheene dattet noordtwesteert sult hem toegheven naer't noordtooosten tot op de voorschreven hooghte van Goa.

Goa leyt op 15. een derden deel gradē vā de Equinoctiael.

Die teyckenen op de wegh nae Goa.

Die teyckenen diemen op dese wegh vindt zyn dese/ men heeft altemet op 10. graden des nachts wit ende blinckent water / eñ van dese 10. graden vooztaen tot die custe van Indien toe / sietmen somtijts veel ghevoghelt die van't lant ende custe versteken zyn (te wetē vandē custe vā Arabien) als Quartels en ander diergelijcke Velt-vinckens ; ende 180. en 200. mylen van de custe van Indien af/ soo begint het Compas te minderen int noordtwesteren: want inde haven van Goa en noordtwesteertet niet meer dan een streeck/ ende ⅓ van eē ander eer mīn als meer.

Dat 6. Capittel.

Om met dese Schepen te seylen van Goa naer Cochijn toe.

't Eylandeken Batecola.

VAn Goa naer Batecola toe sult ghy seylē van twee tot dry myle van lant af/ vande 20. tot op 25. vaem diepten: wantet alhier dieper is als naer Cochijn toe/ men heeft omtrent eē half myl vā't Eylandeken Batecola af 26. vaem dieptē / vā daer af ist goet zuydooost eñ zuydooost tē zuydē aē te loopē/naer de fortresse van Barcelor toe.

Om te weten ofmen by Barcelor of in de hooghte van dien is/ so is te weten datter komen hooghe bergen/beginnende van Batecola af tot Barcelor toe/ende recht boven Barcelor heeft eenen ronden huevel ligghen / in gelijckenisse van eenen donckeren mist ofte wolcke/ welcke staet aen't eynde van die hooghe bergen/te weten aende zuytzyde van Batecola, tot dese haven zyn 4. ofte 5. mylen/eñ een half myl van't lant af ist altemael steen.

Kentekenen ofmen by Barcelor is.

Sult by Barcelor anckeren op 10. vaem diepten / te weten ander half myl van't landt af/ eñ begerende te seylen naer Cochijn toe/ so moet ghy uwen cours zuydt zuydtwest eñ wat meer zeewaert in/ aē loopē/ vā daer in reguler ē de naer die wint sulcx toelaet: wāt men heeft aldaer ander Eylandekens ende klippen liggē / daermē op 14. vaem (als boven geroert is) dicht voorby loopt; 'tis een goeden cours te loopen op 16. vaem; van dese Eylandekens tot 3. ofte 4. mylen vooztaen / zyn t altemael Eylandekens ende klippen/ die voorby wesende/sult die fortresse van Mangalor beschepelijcken komen te sien/ loopende byde 2. myle van lant op 15. vaem diepten; Vā daer af vooztaen loopt mē op die selfde manier tot de fortresse van Cananor toe; Van Cananor tot die Eylandehēs as Ylhas Cagadas zyn 7. myle/ doet alhier uwen cours wel naer't zuydt zuytooosten op 18. vaem; Vāde Eylandekens Cagadas tot Chale zyn 7. myle/ eñ de cours is zuyt zuytooost aen op 18. vaem diepten; Vā Chale tot Panane zyn 9. myle/ op de cours als voozen ; Vā Panane tot Cochijn zyn 16. myle/ op de cours van zuyd zuydooost/ eñ op 12. ende oock op 10. vaem diepten / 'twelcke eenen goeden wegh is/etc.

Hoemen by Barcelor anckeren sal. Wat cours datmen nae Cochyn nemē moet.

Veel Eylandekens eñ Klippē na Cochyn. De fortresse vā S Mangalor

De fortresse van Cananor. Eylandekens As Ylhas Cagadas.

Streckinghen van derscheyden plaetsen.

Dat 7. Capittel.

Deroute ofte die Coursen vande Navigatie van Cochijn naer Portugael, beschreven door den selfdē Piloot Vincente Rodriges de Lagos.

De stadt van Cochijn leyde op 9. drie vierendeel gradē

DE stadt van Cochijn is gheleghen op 9 ¼ graden/eer mīn als meer/ schepdē de upt Cochijn naer Portugael / soo doetmen de cours west aen en wel soo noordelijc tot op 30. mylen van Cochijn af/ alhier wesende sult uwen cours nemē in sulcker voeghen/dat als ghy door d'Eylanden vā Maldiva eñ Mamale loopt/ moght komen op de hooghte van 8. ende 8 ½. graden/om gheen Eylanden te ghemoeten / hoewel dat die Paskaerte op dese streckinghe sommige Eylanden heeft/niet teghenstaende en zyndet niet.

Courssen nae d'Eylanden vā S Maldiva.

Hoemen zyn cours nemen sal tot opte 3. graden.

Dese Eylanden ghepasseert wesende / so ist goet uwen cours te nemē zuytwest aen tot op 4. graden/ ende van daer vooztaen zuyt zuytwest aen/tot op 3. graden aen de zuytzyde vā de linea Æquinoctiael ; vā Cochijn af op die voorschreven wegh tot hier toe/ soo noordtwesteert het Compas anderhalve streeck/ komēde op de 3. gradē aende zuytzyde vande linea/ so sult ghy de donderen beginnen te crygē van upten westen ende noordtwesten met stercke winden; van hier af sult zuyden eñ zuyden ten westen aenloopen/tot op 10. ofte 12. graden/ in welcke contreye sult krygen de zuydtooste winden; op dese 12. graden soo noordtwesteert het Compas een streeck ende ⅓ van een ander/ en sult daerom gheen abatiment ofte affiach reknen: want men somtijts vint dat de wateren ofte stroomē alhier naer't westē toe loopē/ 'twelcke

Opte 3. graden aende zuytzyde vande Linea crygh men de Donderen upten westen.

Hoe veel 't Compas op 12. graden noordtwesteert.

Digitized by Google

twelcke dan twee fauté soude wesen/in voegé dz naer it het te recht verstaé tã op dese cours/ so moetmen alle 'tgeen toegeven ofte rekenen datmen gist het schip voor te gaen/om datmé van gelijcken sal vinden stroomen die naer't zuptoosten toe trecken.

Comende op de 12. graden (als voren) tot op de 15. graden/ soo krijghtmen somtijts de winden van upten zupt zuptoosten/ so en wilt dan niet op den boech naer't westen toe loopé: wantet niet goet en is: maer loopt eer naer't ooste ende oost zuptoosté/altoos goede wacht houdende tot op de 18. graden / op welcke hooghte ghelegen zijn de drooghten genaemt Os Baixos dos Garagiaus, en krijghende de zuptooste winden/ so ist goet uwe cours te nemen zuptwest aen/tot dat ghy comt te sien het Eplant vã Diego Rodriges, ende soot u recht voor upt leijt/ so sult ghy sommige vande voghelen Alcatrasen sien / ende ooc sommighe hoopen van't kruijt Sargasso in't water drijvé/ alhier so en nooztwesteertet Compas niet hooghér: maer begint van daer voortaen weder te diminueren ofte te minderen.

Os Baixos dos Garagiaus.

't Eplandt van Diego Rodriges.

Als ghy dit voorschreven Eplandt ofte de hooghte van dié gepasseert zijt/ so loopt zuptwest ende zupdwest ten westen aen tot op 26. graden/ op welcke hooghte gheleghen is 'tupterste lant vã sant Lourenço; so haest als ghy op dese hooghte zijt / soo sult ghy uwen cours west zupdwest aen doen tot op de 29. graden/ ende van daer af west eñ west ten zupden aen.

Cours van 26. graden na S. Lourenco.

Om te weten wanneermen noorden ende zupden met het Eplandt sant Lourenço over een is / te weten mettet midden van't upterste lant aende zuptzyde/ soo merckt het Compas wel/ende so ghy waert op de voorschreve contrepe/soo salt Compas een streeck ende ½. van een-ander noordtwesterē; Van hier af voortaen salmen de cours nemen naer dé tijt ende twedersulckis toe-gheeft: want wesende vanden 15. April tot het laetste van de May maendt/ soo ist noodigh in tijts 'tvaste landt aen voort te krijghen: wantmen in desen tijdt alhier de winden van upten noorden ende noordtwesten heeft; ende komende in Februarius eñ Martius/so heeftmen de winden upten oosten ende zupden / waer door men hem moet reguleren naer den tijt datmen hem daer vint.

Teijckenen ofmen noordt en zupden by S. Lourenco is.

Wesende noorden ende zupden mettet lant over een / so salt Compas een gheheele streeck eer meer dan min noordtwesteren / 'twelcke een gewisse teijckē is daer met over een te wesen: maer soot meer waer/so weest verseeckert dat ghy by't lant niet en zijt/ dan 30. ofte 40. mylen daer van af/ ende soo ghy maer 30. mylen van lant en zijt/sult groen water siē/ doch evēwel gheen gront vinden; Die Compassen die ick gheseijt hebbe sullen fijn ende gelijck wesen aende Cabo das Agulhas, eñ die dese differentie doen noordtoosteren in Portugael/ een halve streeck eer mijn dan meer/ eñ soo wanneer dat ghy comt aen de Cabo das Agulhas, ofte herwaerder/so langhe als ghy niet en comt op de gront vã modder ofte slijc / so en zijt ghy noch aende Cabo das Agulhas niet/daerom en laet niet/het loot dickwils upt te worpen; want sal v altoos wel wijsen wat dat ghy doen sult.

Verhael hoe de winde hier warpen.

30. mylē vant landt S. Lourenco is groen water.

't Loot dickwils upt worpen/ &c.

Passerende de Cabo das Agulhas naer de Cabo de bona Esperança toe / soo en ist niet goet noordtwest aen te seplen / ter wijle dat ghy gront neemt: want en sout daer niet de Cabo de bona Esperança niet om loopen: maer die ghepasseert wesende/soo loopt alsdan noordtwest aen tot op 16. graden/op welcke hooghte gheleghen is het Eplandt Sancta Helena, ofte tot op 16½. graden/so haest als ghy comt op dese hooghte sult west eñ een weynigh zuydelijcker aen loopen / ofte d'eerste etmael west ten zuyden/om oorsaecke van't Compas / de Zee eñ sommighe stroomen: want meene wel dat ghy gheen meer hooghten krijghen sult/ al seylde ghy west ten zuyden aen.

S. Helena op 16. graden.

Moetmen aen loopen meer alsmé opte 16 een vierendeel graden is.

Seylende op dese cours sult op die selfde hooghte noch 50. mylen voort aē loopē: maer meer niet/ende als ghy't Eplant comt te sien/ en daer by daech niet en meght aenloopen / so strijckt alle u kleyne seylen/u oberstaech houdende ontrent vijf mylen daer van af / in sulcker voeghen dat ghy't snachts moeght sien/ u altoos houdende naer't westen ende west ten noorden; alhier so nooztooseert het Compas ruijm een halve streeck/ eñ soo ghy u rekeninghe wel maeckt vande cours vande Cabo de bona Esperança, tot op dit Eplant met toegevinge op't Compas naer behoorden/sult bevinden dattet meer dan 70. mylen westwaerder leijt/alst inde Pas-caerte staet.

't Eplandt van S. Helena leijt 70. mylen westwaer der alst inde Pascaert doet.

Schepende van dit Eplandt om te seplen naer Portugael / ende te gaen sien 't Eplandt Acencaon genaemt/ sult noordtwest eñ noordtwest ten westen aen loopen 70. mylen / so sult ghy wat naert oosten af gaen.

Cours om me 't Eplandt Acencaon te sien.

Soo't by gevalle gebuerdé dat die Compassen ¼. van een streeck nooztooseerdé/ als sommige doen/als dan sout noodigh wesen te seplen 100. mylen noordtwest ten westen aen/eñ van daer voortaen noordtwest aen/tot dat ghy komt byde generale winden: maer en genaert het landt niet meer: want en sout gheen goede repse doen / al ist dat de zupde winden u wat langher op dese cours bepden / welcke u dwengen tot op 12. eñ 14. graden aende zyde van't noorden/en wilt u daer niet op verlaten/ noch en begeeft u niet dicht onder de custe vã Guynea, als ghy de generale wint crijcht/al ist dat ghy maer west maeght aenseylē/en laet daerom niet die cours te volghen: want 'tsal wel rupmen/ overmits hy somtijts niet en ruijmt om datmen dicht by't lant is.

Waerschouwinghe oft Compas 's dits vierendeel streeck nooztooseerden.

Verdinkinge datmen niet dicht onder Guynea comt sal.

'Tis goet datmen 150. tot 200. mylen toe vande custe af loopt: want al ist schoon datmen naer de Pas-caerten 200. mylen vande custe af loopt/niet teghenstaende/ so ismender een goet stuck dichter by/de reden daer van is dese: als datmen scheijdt vanden hoeck van't Eplant Sancta Helena, dat inde Pas-caertē leijdt/ ende niet van't Eplandt dat 70. mylen westwaerder leijt/als boven/ ende al ist schoō dat die punten seecker uptkomen tot het Eplant Flores toe/en gheeft daerom gheen reden dit albus niet te wesen/als ick seghe: want de cours van duer de Zee vant kruijt Sargasso, dewyle de wint daer altoos nooztooost is / soo loopen die wateren ofte stroomē naer de Antilhas, ofte voor Eplandē van Spaensch Indien toe/ upt welcke oorsaecke die Schepen so weynigh sullen multipliceren inde cours van Sargasso; ende soo dese wateren ende stroomen de Schepen comen te gemoeten / loopende op dese cours van Sargasso, so gebuert het wel dat de Schepen te loef waert komen/ doch seldē; ook ghebuertet wel dat somtijts by Guynea de stroomen naer't noorden loopen / ende wesende pet wat by't lant / so treet u 'twater terstont voorts naert lant toe/ook mede so cursserender de winden meest upten noordtwesten ende noordē/ 'twelcke u belet noordtwest aen te seplen/

Het Eplandt Flures.

Oorsaet waer om de schepen soo weynigh multipliceren inde cours vā Sargasso.

Oorsaet waer om 't noodigh west seplen belet werdt.

Digitized by Google

seplen/eñ te Zeewaert wesende sult de noordooste winden t'eerder krygen/ in voegen dat mẽ veel voordels heeft met dicht onder de custe van Guynea te loopen; doe dese verclaringhe hier by om dat ick het selfs altemael wel ghenoteert hebbe: want alle die Schepen t'zy in wat voeghen datter mach wesen/ die haer terstont wenden te loefwaert van Guynea af/ en krygen inde cours van Sargasso geen ruyme windt/ dan alleenlijcken noordooste winden/ende somtijts stilten/ 't welckmen niet en vint seplende te lywaert/ alwaermen de winden oost ende oost zuydoost heeft.

De scherpste winden by de Spaensche Indische Eylanden/waeyen uyt ooslen

Alle die Schepen die vande Antillas ofte voor Eylanden van Spaensche Indien komen/die scherpste winden diese vinden zijn vã upten oosten/waer by men verstaẽ mach/dat als wy wijt van Guynea af loopen/geen noodsaecke en is van eẽ langer repse te hebbẽ: maer sullen eer beter ende ruymer winden vinden/ ende so wanneermen komt op 20. graden/ eñ dat het Compas ficx ende gheliick komt tot op 25. gradẽ toe/so en zijt ghy niet te lywaert; alhier begintmen het kruyt Sargasso te sien/

De Zee van Sargasso.

waer van dese Zee ghenaemt wort van Sargasso, en macht gheen rekeninge van te loefwaert ofte te lywaert: want daer en is gheen seecker kept af.

Teschenen of 't Eylandt Flores recht voor u leyt.

So wanneer ghy noorden ende noordoost aengact/eñ dat die naelde van 't Compas niet en noordwesteert/soo zijt seecker het Eylandt Flores recht voor upt te hebben/ ghedurende also tot het Eylant Fayael toe (dit zijn van de vlaemsche Eylanden diemẽ noemt As Ylhas dos Alores) te weten: die Compassen die in Sancta Helena ruym een halve streeck no oosteren/sonnen die wel weert te mercken/ wãneer ghy comt vande 36. tot op de 39½. gradẽ/so sultdy t'Eylant Flores komẽ te sien/ met sommighe Schilt-padden int water dryven; ende wesende van't Eylant Flores 40. mylen naer de custe toe/ soo sult ghy vande voghelen Garagiaus ende Duyckers sien/ ende 't Compas sal by naer ficx wesen/ ende soo 't eenighe differentie heeft/sal wesen van een wepnich te noordooosteren: want by't Eylandt Flores tot het Eylant Fayael toe/soo zijn de Compassen ficx ende gheliick als boven.

Opte 36. ende 39. een derdẽdeel gradẽ siet mẽ 't Eylandt Flores met veel Schilt-padden.

Dat 8. Capittel.

Die Coursen eñ Navigatie van Indien naer de Cabo de bona Esperança toe, door een ander Portugesche Piloot ofte Stuerman aengheteyckent.

ALs ghy scheydt van Cochijn om uwe cours te doen naer Portugael/ soo doet altoos u upterste neerstighepт te loopen op 10½. graden/ tot op 50. mylen west zuydtwest daer van/soo dat ghy comt op 10. graden schaers/ op welcke hooghte zijn gelegen d'Eylanden Mamales: want de stroomẽ sullen u altoos trecken naer't midden van't Canaal/ tusschen dese Eylanden ende d'Eylanden van Maldiva, op 9½. gradẽ/so moecht ghy dan ruym passeren sonder ernigh van de Eylanden te sien/ ende gaet altoos seecker op 9½. graden/hoewel datse inde Pas-caertẽ veel valscht Eylanden stellen.

d'Eylanden Mamales liggen op 10. graden.

Inde Pas-caerten veel valscht Eylanden.

Hoe dannen zijn cours van Cochijn nemẽ moet/al jmen den 20. January t'seyl gaet.

Ende soo 't gheschiede dat ghy 't seyl ginckt van Cochijn den 20. Januarius luttel min ofte meer/ soo loopt also dat ghy d'Eylanden comt te passeren aen't zuydwesten/ ende zuydwest tẽ zuydẽ/ tot dat ghy zijt onder de Linea Æquinoctiael, om oorsake dat ghy laet t'seyl gaet/ende 't mach komen dat u de windt ende 't weder soo wel niet voegen en sal; ende om te houden de zyde van ter Zeewaert van't Eylandt Brandaon, so moeght ghy uwen cours nemen tusschen d'Eylanden ghenaemt Dos Yrmaos, gheleghen op 4. graden aen't zuydẽ/ ende van daer moecht ghy uwen cours nemẽ naer d'Eylanden van Pedro Mascharenhas, also uwen wegh volghende; soo't gheschieden wesende op 4. gradẽ aen't zuydẽ/u veel Donderen/Blixemen/ende Reghens over vallende/waer om datmenter ghemeenlijcken inde maent Februarius also vint: want ick het also ghevonden hebbe tot op de 14. graden toe/ daerom doet altoos u beste om te komen op 14. ofte 15. graden: want sult ghemeenlijckẽ op 15. ofte 16. graden zuydooste windẽ vinden/en wilt alsdan niet meer ter Zeewaert in loopen: maer loopt tusschen het Eylant Brandaon ende 't Eylant van Lopo Soares, 't welcke eenen goeden cours is/ so haest als ghy dit Eylandt voorby zijt/ soo neempt uwen wegh langhs 't Eylandt van Ioan de Lisboa heen/ tusschen dit Eylant ende d'Eylanden van Pedro Mascherenhas, heeftmen eenen goeden wegh/so dat ghy komt te loopen 14. ofte 15. mylen van't Eylant san Lourenço; van daer af neemt uwen cours tot op 29. graden/west zuydwest aen/ ende daer naer soo loopt west ende west ten zuyden aen tot op 34. gradẽ ofte soo verde als ghy wilt.

d'Eylanden dos Yrmaos liggen op 4. graden.

Opt 4. graed aent zuyden veel Donders in Februario.

't Eylandt van Lopo Soares.

Met dese cours aldus aenloopende/komẽde op 50. ofte 60. mylen naer't lant genaemt A terra do Natal, sult seer veel voghelen sien ende hoet meer stormt ende ontweert/hoe ghy der meer sien sult/ende soo ghyder veel siet/soo zijt verseeckert verde van lant te wesen/eñ als ghyse verliest/so siet voor u: want zijt dichter by lant/sultse altemael verliesen/ behalven de swarte Raevens mette witte becken/ ende hoe ghy dichter by't lant comt/ hoe ghyder meerder sult vinden/ al hoewel datmẽ die oock heeft tot 20. mylẽ van't lant af: maer verder niet; so haest als ghy begint het Eylandt san Lourenço voorby te komen/ soo neemt de bovengesepde cours/ ende als ghy begint te ontdecken den mondt van't Cannael/ tusschen san Lourenço eñ Moçambique, soo hebt ghy terstont het loopen vande stroomen naer de Cabo de bona Esperança toe/en twyfelt niet in dese contrepe uwen cours te nemen zuydwest aen: want hebt gemeenlijckẽ de wint terstont naer't zuyden toe/ende al wat ghy west noort west aengheloopen zijt/ dat zijt ghy voorder aen/ waeromme u waerschouwe u altoos te houden by de custe/so sult ghy beter repse hebben: want de stroomen sullen u naer de Cabo toe dryven/ al ist schoon dat u de winden niet en helpen; ende dit is te verstaen als ghy laet vã Cochijn scheyt/ so sult ghy hier altoos vindẽ grote cracht vã weste windẽ; doet so is te wetẽ dat alhier (in Martius eñ Aprilis op desen gheheelen wegh/vanden upterste hoeck van san Lourenço af tot de Cabo toe) gheneenlijcken noorden eñ noordooste winden waeyen/ende soot een ofte twee daghen upten zuydoost ofte zuydẽ waept/is by mirakel/daerom en maecht daer gheen rekeninghe op: want waeyender in desen tijt seer selden/ op alle den voorschreven wegh tot de Cabo toe/ ende hoe naerder de Cabo, hoe meerder noorde windẽ: maer als de noorde windt met Mist eñ Nevel komt/ so verwacht voorseecker weste windẽ: want

Op't terra do Natal veel voghelen.

Alsmen veel vogelen siet ifsmen veer vã lande.

Coursen als hem 't Canael tusschen S. Laurens eñ Moçambique verroert.

In Martius ende Aprilis waeyen gemeenlijcken noordt ende noordtooste windẽ/ vanden hoeck van S. Laurens tot de Cabo de bona Esperansa toe.

Teschenen alsmen weste winden verwacht.

Digitized by Google

want dat is zijn natuerecl in dese contreyen; sult gemeenlijck weesen / dat sommighen dese contreyen maent in een schrickel jaer: want die self hare periculneser zijn van d'ander jaren / van gelijcken dat die Conjunctien vande Hemelsche Planeten endelinghen als van differente zijn / als oock dese inflorescentien / die de sterrekijcken ofte uytterste schijnen / ende onderscheyden zijn onder hoop zy ghelesen worden / soo sult bevinden in dese contreyen vande 30. graden optimum / dat so haest als ghy de winde opten monden crijghen een stuf-reyen / een groot onweer daer met reysen / soo siet wel voor u / ende weest op u hoede / op dattet u niet en verrasse: want sulcx u van buyen anderssins niet en sal / en sout ghoen vreesdis hebben om u buyten te houden en te salveren / sonder besonder hulpe en ghenade van Godt want komen meestendeel groter furien en beswaerlicheyt.

Wesmaendage beginnen in Februarius den uytersten hoeck van S. Laurence in zijn course te nemen sal.

Soo ist ghebeurden dat ghy u vondt int beginsel van Februarius / sijde uytersten hoeck van san Lourenço, 70. ofte 80. mylen t'Zeewaert in / soo neemt uwen course naer de Cabo das Agulhas toe: want sult de winden alsdan altoos zuijdoost vinde / so dat ghy niet en passeert op de 36. graden t'Zeewaert in / welcke Navigatie ghy doen sult / schepende uyt Indien inde maendt van December; sult op dese Cabo das Agulhas gemeenlijck hebbe 20. ende 25. mylen van't land af / op 100. ende 130. dieptens / te weten op de hoogte van 36½. graden / etc.

Dat 9. Capittel.

Die Navigatie vande Monte Delijn naer Portugael, 'twelcke is den verraemsten bergh gheleghen in Indien, te weten: op de custe van Malabar 6. mylen van Cananor noordwaerts, en van Goa 61. mylen zuydwaerts.

Courssen van d'Monte Delijn tuyten 't Eylandt S. Laurens.

Een Eylandt ligt 10. een half graden.

Af varende vanden Bergh ofte Monte Delijn naer Portugael / den wegh van buyten het Eylandt san Lourenço, soo stelt u noordtoost ende zuijdwest met den Bergh Monte Delijn, uwen course nemende oost ende oost ten zuyden een / soo sult ghy komen op een Eylandt gheleghen op 10½. graden / te weten 50. mylen van Monte Delijn af / sult alsdan uwen wegh nemen zuijdwest / ende zuijdwest ten westen een / so sult ghy komen 25. mylen van dese Eylanden af / op de hoogte van 9½. graden / u wachtende niet zuydelijcker naer d'Eylanden van Maldiva te loopen; een half mijl daer van af is het diep ende schoon / soo haest als ghy dese Eylanden voor by zijt / trye uyterly ofte laet uit jaer / soo loopt zuijdwest ende zuijdwest ten zuyden af / tot dat ghy over de linea zijt / ende so ghy daer de winden van uyten westen vindt / soo loopt zuyden ende zuyden ten westen een / mogelijck ten oosten / soo niet / zuyden een / welcke eenen goeden wegh is / ghy moecht op dese courss byde uwen wegh vervolgen sonder vreest.

Os Baixos de Lopo Soares ende Garagiaus ligge op 16. graden.

Soo't gheschiede dat ghy op dese courss / te weten vande 13. graden optwaert is veel voghelen Garagiaus vont / vliegende by hoopen by den anderen / en wilt daervan niet wesen uwen courss te vervolghen / ende wesende laet int jaer / so hout u alt oost als de zyde van't zuyden / om te schouwen de dieptens ghenaemt Os Baixos de Lopo Soares, ende Garagiaus, gheleghen op 16. graden; dese courss alleen beschrijft / moecht wel by u blijven by daegh en by nacht sonder oon sien / heen seylen: want sult met met allen ghemoeten / ghelijck als ick het selver ghexperimenteert hebbe.

Teyckent als men 40. mylen is van't Eylant Mauritius.

Die 16. graden niet ghepasseert wesende / moecht oock loopen tusschen de voorschreven dieptens ende het Eylandt van Brandaon, ende commende op de hoogte so wilt liever een nacht verliesen / om altoos verseeckerder te gaen / ende suiter op letten dat wanneer ghy vindt veel vande voghels Garagiaus, met ander duyckende voghels onder een vliegen / te weten by hoopen te samen / so zijt ghy van dit Eylandt 40. mylen voortaen / van hier af soo loopt zuijdwest en zuijdwest ten zuyden een somwijle eenvalen / ende weesende noch noch int jaer als ghy van Indien scheijt / so schout alle dese Eylanden ende dieptens / voendt uwen courss t'Zeewaert aen naer de Cabo das Agulhas toe.

Weesmaendage waer courssen men nemen sal den 6. Februarius 100. mylen van S. Laurents / weesende naer de Cabo de bona Esperanse.

Soo't geschiede dat ghy u vont den 6. ofte de 7. Februarius 100. mylen luttel min ofte meer vanden uytersten hoeck van't Eylandt san Lourenço, te weten op zijn hoogte gheliick ick die ghevonden hebbe / soo loopt west zuijdwest aen / tot dat ghy zijt op de hoogte vande Cabo, u altoos wachtende voor stroomen die u mochten belanghen: want se in Februarius alder crachtichste loopen / voor de oosten winden die alsdan ghewoudigh regneren / soo neemt uwen courss naer de Cabo de bona Esperança toe / tot op 36½. graden / ende als ghy by de Cabo das Agulhas zijt / so besiet wanneer op die Astrolabio middach is / ende soot als dan op de Sonne-lijnen oft middach staet / ofte schelende die linie barevven draet / so ist een goet teycken / soo veel met gaen als ins komen van Portugael / so zijn de naelden van de Compassen stier fix ende gheliick / ende wesende aen d'oste ofte d'ander zyde / sullese noordoost ofte noordwestwaren / naer dat ghy vande Linea Meridionael verschepden zijt / soo veel scheelight van gheliicken op het Sonne-lijnen.

Teyckent als men de C. de bona Esperança om sie.

Item so wanneer ghy komt naer de Cabo das Agulhas ofte voorder af / so besiet water / ende soo't groen is / so keert weder op de 36½. graden / ende voortset loot upt / so sult ghy vinden 30. vadem; ende wesende op de 36½. graden sult 90. vadem hebben / en sult niet veel swarte stanks met witte bestic noch Alcatrasen sien, suiter af naer zyde van dese Cabo das Agulhas veel sien / soo sende Custe als tot 20. mylen t'Zeewaert in: maer verder niet; sult het water so langhe dat ghy niet en komt op de voorseyde dieptens) licht ende groenachtigh vinden / als oock mede van dat Bas-been in't water dryven.

Teyckent als smal voorby de C. das Agulhas is.

So haest als ghy grondt ghevonden hebt / sonder stands vande Cabo de bona Esperança te willen sien / so loopt also laver: dese gront heen tot dat ghyse weder verliest / so weest alsdan seecker de Cabo das Agulhas voor by te wesen / ende doet dan uwen courss west noordwest aen / soo sult ghy 12. mylen vande Cabo af vervallen / als ghy daer beghint af te schepen / so sult ghy in't water vinde dryven de dicke swart-struycken / te weten tot 10. ende 15. mylen daer van af op de voorschreven courss; als ghy dese coint te sien / so ist een goet teycken / en moecht wel verseeckert wesen dat ghy de Cabo de bona Esperança om zijt; by de Cabo das Agulhas, so merckt Sonne-lijnen ende 't water vande gront / sy sullen u veel thoonen wanneer ghy daer by zijt; wast by desen hoeck

so zijn

so zijn de naelden vande Compassen stil ende geljck/ ende binnen ofte buyten dien so noozts oost ofte noozdwesterense altoos/ als dickwils gheseyt is.

Vande C. de bona Esperãça tot den Equinoctiael is geen perijckel.

Die Navigatie van de Cabo de bona Esperança naer Portugael/ is sonder perijckel tot die Linea Æquinoctiael toe: want men heeftter altoos eenen zuydtoosten duergaende wint/ende van de linea af naer Portugael toe wort genoegh dagheljcx bevaren/ waer door de gheneen Seuerluyden ghenoegh bekent is/ doch die daer lust toe heeft mach het hier voor lesen/ daer't oock aengeteyckent is/ als oock in myne Itenerario ende Navigatie op myn wederom komste vã Indien naer Portugael/ alwaert in't perticulier verhaelt wordt tot Lisbonen toe/ etc.

Dat 10. Capittel.

Vande rechte teyckenẽ ende kenniſſe vande Cabo das Correntes, ende d'Eylanden As Ylhas Primeiras, van alle de Havens, ende custe tot Moçambique toe.

Wanneer dat Soffala beginnende aende C. de B. Bastiaẽ/ strecke ende/ etc.

DJe banchen van Soffala beginnen aen de Cabo de sant Sebastiaen, eñ strecken tot die Eylanden Primeiras langhes de custe heen/ende de custe strect noozden ende zuydẽ tot Soffala toe/ ende heeft wat van noozden ten westen/ ende zuyden ten oosten/alhier zijn sommige Revieren: maer zijn alleenlijcken voor kleyne schepen.

De Revier vã Mataca leyt op 21. een half graden.

De Revier van genaemt Mataca ofte Monemone leyt op 21 ½ gradẽ/ is een kleyne Revier hebbende binnen in de Haven met hoogh water 3. vadem diepten/ eñ heeft tot een teyken eenen hoogen / boom staende aende zuydzyde / ende langhs de strant heen sommighe sant duynen / die int schijnsel hem verthoonen als Eylandekens sonder boomẽ/ aende noozdzyde ligghen sommighe ondiepten/ men loopt es in de Haven noozdwest aen/ te weten aende zyde vande boomen/ en daer langx by heen/ als ghy binnẽ den hoeck zijt/ so moecht ter anckeren op 5. ende 6. vadem diepten.

Teyckens van de Revier van Mataca.

Sommighe ondiepten aen de noordzyde.

Quiloan leyt op 20. een half graden.

Quiloan ofte Quiloane, is gheleghen op 20 ½. graden/ende heeft aende zuydzyde eenen hooghen Palm-boom / ende't landt van die selfde zyde heeftet satsoen van eenen hoet; So ghy in Quiloane begheert te loopen/ alwaert met een schip van 200. vaten / moechtet wel doen/ wesende met hoogh water: maer moet u wachten van een drooghte/ die myle van de Haven af gheleghen; dese Haven heeft met hoogh water 5. vadem diepten / ende als ghy daer binnen zijt so ghenaecht de punt van de Revier/ sulter 5. ende 6. vadem diepten met modder-grondt vinden/ men loopter in west zuydwest ende zuydwest ten westen aen/ ende de voorschreven droogten ligghen oost zuyd oost / ende west zuydt west ghelijck als Quiloane.

Inteyckenen vande Haven van Quiloan.

Een drooghte 3. myle van de Haven.

Van Mataca ofte Monemone tot Quiloane sultet landt komen te sien op 15. 14. vadem diepten/ ende komende op 21. graden eñ op 60. vadem diepten / so sult ghy 15. myle van landt wesen/ende sult op de gront Cozael vinden/ eñ van daer binnewaerts kleyn sant/ seylende van Quiloane af naer Soffala toe/ so loopt noozden ende noozden ten oosten aen/ te weten buyten de punt ofte hoeck om op 12. 13. vadem diepten/ tot dat ghy Soffala int gesicht crijght/ eñ so ghy daer begheert te setten/ soo loopt tot op 6. 7. vadem / twelck is 6. ofte 7. myle van landt af.

Mijnck opte 21 graden eñ 60. vadem diepte is/ so is men 15 myle van't Lãt van Mataca / etc.

De Haven van Soffala verloopt alle jaer/ daeromen moechter sonder Loots-man vã't landt niet wel in komen/ Soffala heeft tot een teyckẽ een te hennẽ/ een hoop Palm-boomẽ by den anderen staẽ/ te wetẽ aen de zyde van't noozden/ loopende van hier af naer Moçambique toe/ sult oost aen looper / tot dat ghy komt op de 40. vadem/ ende van daer af oost noordooost aen / loopende 15. ofte 16. myle van de Eylanden Primeiras af / sult altoos in dese contreye/ te weten: de gheheele custe langx kleyn/ bun/ swart sant (met aerde ghemenckt) op de gront vinden / al ist schoon dat ghy vyf dicht ende uit gheslcht van't Lant loopt.

De Haven vã Soffala verloopt alle jaer.

Teyckẽ vã de Haven van Soffala.

Soffala is gheleghen op 20. graden/ende die Haven genaemt Bango op 19½. en die Revier van Cuama op 18½. graden / men loopt langes de custe van Soffala tot Cuama toe noopt oost ende zuydwest / wesende inde cours 30. myle/ soo't u noodigh waer in dese Revier van Cuama te loopẽ om versch water te halen/ so moechter met een kleyn jacht in loopẽ: want 'tis binnen in altemael soet ofte versch water.

Soffala leyt op 20 graden.

De Haven Bango op 19. een half.

De Revier Cuama op 18 myle diendael.

Van Cuama af naer d'Eylanden Primeiras looptmen langhes de custe heen oost ende west/ende heeft wat van oost ten noozden/ eñ west ten zuyden/ men heeft twee verschoonen ghen van landt/ende komende op 18. graden sult 35. vadem diepten vinden/ hebbende gheslcht van land: want die banckẽ van dese contreyen seer smal zijn/ de cours is 50. myle.

Hoemen van Cuama naer d'Eylanden Primeiras loopen moet.

De Revier ghenaemt Dos bonis Synais ofte vande goede teyckenen leyt op 17 ¼. graden/ende heeft dese teyckenen om te kennen/ te weten vande zyde van't noozdooosten staen eenen hoop boomen aende mont vande Haven/ ende aen de zuydzyde heeftet eenẽ sant strant/ ende op den uytersten hoeck naer't zuydtwesten staet een Sant-bergh ofte Duyn/ welcke hem van verde verthoont als een Eylandekẽ/ d'in-komste is aen de zyde van't zuydwestẽ/ langhes het sant heen; Die Haven heeft met leegh water in't inkomen 2. vadem/ende binnen in wesende machment setten op 6. ende 7. vadem diepten; Men en kan van buyten af d'in-komste niet sien: want men siet van buyten komende den inganck vande noozdtwest zyde/ welcken inganck heeft een deel boomen by een staen/ die hen van verde verthoonẽ als een Marsch van een Schip/ eñ hoemen naerder 't landt genaert/ hoe datmen't minder comt te sien/ so datment inde Revier wesende gãsch niet sien en kan/ om dattet van die ander tacken belet wort.

De Revier Dos bonis Synais leyt op 17. drie vierendeel.

Teyckenen vande Revier Dos bonis Synais.

Beschrijvinge vande ingang vande Revier.

Het Canael van de Eylanden Primeiras, ende d'Eylanden van Angoxas is altemael een/ men loopter duer oost noozdooost eñ west zuydtwest / ende heeft inde cours 50. myle met 10. 12. vadem diepte/ te wetẽ: wat naerder aende Eylanden als aen't vaste landt / so ghyt by eenigh van dese Eylanden wilt settẽ/ met eenige weste winden/ so comter wyp dicht by: want isser ober al diep ende schoon.

Hoemen door d'Eylanden Primeiras eñ Angoxas loopt.

Het eerste Eylandt Primeira leyt op 17 ½. graden/ ende so ghy daer begheert tusschen in te looper/ so neemt uwen cours zuydwest een van't Eyland af/ eñ moecht wyp sonder schromen in't Canael loopẽ/ t'tisser ober al diep genoech: want die droogten liggen wel anderhalve myl van't Eylandt af/ ende so ghy daer begheert in te loopen met weste winden/ soo ghenaecht dicht by't Eyland/ loopende tot de midde-

't Eerste Eylandt Primeira leyt op 17. een half.

Digitized by Google

middewegheñ van dien aende zuydzyde / alwaer ghy moecht anckeren tot op een schoot van een gotelingh daer vã af/ op 6.7. vadem diepten / eñ begerende tusschen de dzooghten/ (ghelegen int n.o.)in ofte upt te seplen/moecht tet seer wel doen/jae met alle de seplen op willende/altoos wat naerder de sandé van't Eplandt / als de dzooghten eñ het middelste Eplandt: want is al even veel van wat zyde van het Eplãdt dat het is/ en hebt nieuwers voor te vreesen/ dan van daer ghy het water op siet breken.

De dzooghten vande Eplanden Primeiras liggen int noordt oosten.

Goede ancker grũt by't middelste Eplãdt op 12. vadem met leech water.

Begerende te ancken by't middelste Eplandt/ ghy moecht tet wy wel doé/te weten/comende vzy dicht aen landt: want heefter 12. vadem diepten met leegh water/ dit is te weten/met weste windé: maer met ooste winden niet; te middewegheñ van op het vaste landt/ heeftmen een hoop boomen by den anderen staen / by de welcke sult vinden een Lack met soet water/ om u te versien noodigh wesende; is een wepnigh vande strand af binnewaerts aen; eñ so het u geen gelegenthept geeft by het Lack te gaen/so graeft maer inde selfde strãt/ sulter terstont versch water vinden: maer dit moet wesen met ooste winden: want met w. winden so smpter het water so sterck op/dat ment met het Boot aende strandt niet houwen en can.

Een lack van soet water opt middelste Eplandt.

Het middelste Eplandt lept nae't n.o. De dzooghté S. Coza de s. Anthonio/ligghen 7. mplen van't middelste eplandt.

Het middelste Eplandt (twelck is geleghen nae het n.o.) en heeft gants geen duergangen nae de Zee toe; Van hier af tot die dzooghté/ ghenaemt A Coroa de sant Antonio, zyn 7. mplen/eñ tot d'eerste Eplanden van Angoxa 5. mplen/ende is op de selfde cours van d'Eplanden; moecht er vzy by het land heen loopé/ het zy met wat Schepen dat ghy wilt: want isser diep ghenoech/ alle d'Eplanden van Angoxas hebben duergangheñ/d'een duer d'ander heen loopende/ altemael van diepe eñ suppere gront; oock so heeftmen tusschen d'Eplãden eñ het vaste landt/het alderminsten 8. vadem diepten; sult altoos het vaste lãdt naeder liggen als aen d'Eplanden; Daer is een sandzooghte/ gheleghen tusschen d'Eplanden vã Angoxas in/ die oot vã beyde zyden duergangheñ heeft. Dese Eplanden vã Angoxas zyn hier/ eñ tusschen die twee middelste liggen de voorsz. sandt dzooghté/ daerom en wilter niet te na by comen: want zyn wat periculeus.

Suppere diepe grondt by d'Eplanden van Angoxas/ die 4. int ghetal zyn.

Daer lept een dzooghte vã sandt/ vier mplen van het eerste Eplandt van Angoxa af na Moçambique toe/die mette spzinck-bloeden bedect wort van die Zee/ hebbende daer rõts om noch andere sanden ligghen/ die altoos vande Zee bedeckt zyn/waerom ick u advertere op u hoede te wesen; moecht van daer af langhs het landt heen loopen / al waert seer diep is. Van dese sandt dzooghten af na Moçambique toe 14. oft 15. mplen weeghs / lept een Haven/ ghenaemt Os Corais, (dat is die Coralen gesept) van welcke Haven af / ontrét anderhalf mijl t'Zeewaert in/ lept een Clippe die seer dangereus is / ende men en canse niet ghewaer worden/ dan alsméder by na boven open is/eñ mettet hoogh water vã een spzinckbloet/so en bzeckter het water niet op/waerom u daer van sult wachten: want daer al etlicke Schepen aen ghestooten hebben / ende Don Ioan Periera heefter met zyn Schip op ghebweest; Als ghy alhier voorby passeert/sulter altoos 3. mplen van af t'Zeewaert in loopen / te weten / n.o. ende n. o. ten oosten aen/ wesende by nacht; maer zynde by daegh/ moecht altoos seckerder baten / en van u sien/ doch altoos onder de 25. vadem na landt toe niet passerende. Op dese cours sult ghy de dzooghten van Musicatte voorby loopen / eñ doende de cours van noordt oost aen/ soo sult ghy recht op d'Eplanden van Moçambique aen comen.

De dzooghten vã Musicatte

Soo't u noodigh waer te ancken eer dat ghy tot Musicate comt/ soo houdt u van dese Clippe af nae het landt toe/ tot dat ghy comt op 15. vadem diepten/ alsdaer mochtet setten: want is een schoone gront / doch even wel op wepnigh plaetsen / dan alleenelicken onder den hoeck van Musicate, te weten op 20. vadem ende meer/ sult repns ende suppere gront hebben. Den hoet van Musicate met die Eplanden van Angoxas, ligghen n.o. ende z.w. vanden anderen zynde 18. mplen inde cours; van daer na Moçambique toe/soo looptmen langhs de Custe heen noordt oost aen.

Waer datmen ancken sal eermen by Musicate comt.

Den hoeck met Musicate lept n.o.

De oost zyde van't Eplandt Primeira, lept met de dzooghté n.o. ende z.w. ende heeft wat van n.o. ten o. ende z.w. ten w. Het landt van de Eplanden Primeiras, te weten aende zyde van Moçambique lept op 16½. graden; Men loopt voorby alle dese Eplanden ende sanden o. ende west/ende o. ten n. ende w. ten z. so ghy u alhier vondt/te weten/ binnewaerts in / op 12. 13. eñ minder vademen diepte/ een schoot van een gotelingh vande Eplanden af/ so en vreest daerom niet: maer wacht u alleenelicken vande bupten zyde / d'welcke veel steenen ende ontrepnighept heeft/ daermen in geender-lep wyse ancken mach / want niet dan steen ende hout en is.

Het landt vã de Eplanden aende zyde van Mosambique lept op 10. by ontrent 11. graden.

Goede ancker grondt bepde Eplanden/etc.

So het ghebuerde dat ghy u vont te middewegheñ van onder d'Eplanden eñ dzooghten met eenighe ooste winden/ so moecht ghy tusschen d'eerste Eplanden eñ sandt dzoochté (die te middewegen van dese Eplanden Primeiras liggen) upt ende in varen/te weten/ vã de zyde van Soffala, als ock van't derde Eplandt nae Moçambique toe/ loopende aende w. zyde langhs / op 7. 10. ende 12. vadé diepten; die ander dzooghten liggen te middewegheñ van onder de steen-clippen / daerom en hedter niet voor te vreesen: maer tusschen het Eplandt vande boomen/(dat aende ooste zyde blijft) en moecht op gheenderlep manier passeren: want over al dzooghten ende ondiepten zyn.

Houdt dzooghten int midde vande Eplãden Primeiras.

Tusschen het Eplandt dat aende oost zyde blijft/machmen geensins seplen.

Vande zuydt west zyde van dese Eplanden Primeiras, ende noordt oost en zuyd west/ met het eerste Eplandt vande west zyde / te weten 7. mplen daer van af / is gheleghen een sandt dzooghte van 4. vadem diepten / Wesende so inde lenghte als inde breede / van een gotelingh schuet groot; Van dese Eplanden Primeiras 10. oft 12. mplen / lept de Riviere van Quylimani, al waer de Custe streckende is oost ende west/ ende heeft wat van oost ten noorden/ ende west ten zupen; sult altoos tot op 3. mplen vant land af. 6.7. vadem diepten vinden/al waermen anders gheen dzooghten en heeft/ dan die van Quylimani, waer van ghy u moet wachten / want strecken tot 6.7. mplen in Zee; ende so ghy u vindt vãde Cabo das Corrẽtes binnewaerts/ moechtet altoos setten: want sult over al grondt vinden/ om dat ghy op de bancken zyt/ en hebt nieuwers voor te vreesen / door dien dat de wint hẽ wel sal houwen van over het landt/ waermede altoos alst u belieft t'Zeewaert in moecht loopen/etc.

Een sandt dzooghte van 4. vadem/7. mplen vant eerste Eplãdt.

De Riviere Quylimani.

Vpt Cabo das Correntes goeden ancker grondt.

Digitized by Google

Dat 11. Capittel.

Deroute ofte die Navigatie ende Coursen van uyt Indien nae Porto Piqueno de S. Iago, (dat is de cleyne haven van S. Iacob, 'twelc de mont van de Revier Ganges is,) ghelegen in 't Coninghrijck van Bengalen, &c.

Porto Piqueno lept in Bengalen.

DJe begheert te seplen van uyt Indien na Porto Piqueno, ofte die cleyne haven/ gheleghen in Bengalen, te weten/ van uyten om't Eylandt Seylon, sal 'tsepl gaen upt de haven van Cochijn, vãden 10. tot den 20. Aprijl toe/ zynen cours nemende langhs de Custe heen/ tot een plaetse ghenaemt Brinjao toe (twelc lept op de Caep ofte hoeck van Comorijn, te weten/ den uyterssten hoeck ofte ende vande Indiaensche Custe zuydwestwaerts aen) nemende vã daer af zynen cours zuyen aen/ tot op 6⅔. gradẽ/ en van daer 3. o. aen/ tot op 5⅔. graden; Alhier wesende/ sult oost aen loopen/ tot dat ghy het Eylandt Seylon int ghesicht crijght: want den hoeck van Seylon, ghenaemt A ponta de Gualle, (dat is de punt vande Gallepe gesept) is het verste landt van dien gelegẽ in't zuyen op de hooghte van 6. gradẽ/ daerom soo men dese cours oost aen doet op 5⅔. graden/ en moecht niet laten ghesicht te hebben van het selfde Eylandt Seylon. Desen wegh eñ coursen sult aldus doen/ schepende upt Cochijn, vanden 10. tot den 20. Aprijl/ als vorẽ: want so ghy later van daer scheijdt/ sult ghy u meer moeten wachten/ om dat de winden alsdan seer sterck vã upt den zuyen beginnẽ te wapẽ/ hebbẽde op d'ander tydẽ de windẽ vã upten z. w. eñ n. w. wapẽde seer furieus en gewelddigh.

Brinjao lept op de Caep de Comorijn.

A ponta de Gualle (is een hoeck van't Eylandt Seylon) lept op 6. graden.

Als ghy dit Eylandt Seylon comt te sien/ so sult ghy daer langhs de Custe bp heen loopẽ/ (men loopt die Custe o. eñ w. eñ heeft wat vã o. ten n. eñ w. ten z.) tot die eerste dzooghte gelegen op 6. gradẽ schaers/ eñ d'ander dzooghten ligghen noch voorder aen op 6½. graden/ zijnde vãden anderen 7. mplen verschepdẽ/ op de selfde strekinge van o. eñ w. en o. ten n. eñ w. ten z. Van den hoeck A punta de Galle, tot d'eerste dzooghten/ zijn ontrẽt 28. mplẽ. Wesende 10. oft 15. mplen voorbp dese dzooghtẽ/ sult uwẽ cours n. o. aẽ setten/ tot op de hooghte van 16½. graden/ loopẽde van daer af n. aẽ/ waer mede ghy sult comen bpde Custe vã het vaste land/ te wetẽ 10. oft 12. mplen vãt lãdt/ ghenaemt O Pagode de Iorganatte, (dat is den Afgodt ofte Afgodts trempel van Iorganatte gheseptt) het welck een seer goede course is voor dese vaert.

Dysoghten van Sepln op 6. eñ 6. en half graden.

A punta de Gualle lept 28. mplẽ vãde eerste dzooghten.

Wat dat O Pagode de Iorganatte is ende waerse lept.

Als ghy dit lãdt comt te sien/ 't welcke sommige hooghe geberchten heeft/ so sult ghy etelicke ronde huevelen (te weten/ ronder ende hoogher als die selfde gheberghten) boven op sien staen/ ghenaemt Palur; sult alhier daer langhs bp heen loopen; men loopter voor bp n. o. eñ z. w. eñ heeft wat vã n. o. ten o. eñ z. w. ten w. tot dammen comt bp't dunne eñ leeghe landt/ alwaer langhs loopẽde/ sult bp een Revier comen/ welcke heeft tot een kentejckẽ een blanck hoogh velt van sant/ ende noch een ander pleijn met een huevel/ hebbende aende een zyde wat verder heen 't schijnsel van eenen anderen dicken huevel met gheboomten; eñ loopende uwen wegh aen tot recht teghens over dese Revier/ soo schynen dese voorz. huevelen mettet ander dicke landt ghelijck over een te comen; Dese verthoonynghe salmen hebben/ wesende ontrẽt 1½. mijl daer vã af t'Zeewaert in.

Ronde huevelen opte bergh Palur ghenaemt.

Een Revier bp't leeghe landt. Tekenen van dese Revier.

Van dese Revier tot d'eerste Pagode ofte Afgod toe/ heeftmen ontrent 3. ofte 4. mplen/ eñ van dese eerste Pagode voortaẽ/ so en sietmen geen hooge bergen meer/ gelijck als diemen voorbp is/ eñ loopende daer recht vã aff/ schynen sommige als tafelen ofte pleynen bovẽ op te wesen. Dese voorz. Pagode ofte Afgodt/ is gheleghen op 20. graden ruym/ sult altoos u beste doẽ om die te comen verkennẽ: wãt is u noodigh om eẽ goede repse te hebbẽ.

D'eerste Pagode lept op 20. graden ruym.

Voorbp dese eerste Pagode staet eenẽ andere Pagode/ so groot als d'eerste/ hebbende noch andere 2. ofte 3. cleyne Pagode wat voorder aẽ staẽ; Iden heeft vã d'eerste Pagode tot dese tweede ontrẽt 4. mplẽ weeghs/ eñ de Custe vã d'een tot d'ander is strekẽde o. eñ. w. en wilt alhier niet te dicht onder 'tlandt loopẽ: want is quaet daer wederom af te rakẽ/ om dattet een inwijck maeckt; Van gelijckẽ al eermẽ bp de eerste Pagode comt/ salmẽ van't landt afhouwen: want men heeft (op 2. mplen aleermender bp comt) een cleyne dzooghte ligghen/ een mijl t'Zeewaert in strekende.

Wier mplen van d'eerste Pagode een ander Pagode.

Waerschouwinghe voor dese Pagode.

Vã d'eerste Pagode tot die tweede/ sietmen sommige bewassen huevelen/ eñ geboomtẽ/ eñ vãde tweede Pagode tot Sataguan toe/ ist eẽ leeger landt vã ondichte wilderniss̃e/ wesende boven op gants rael tot dẽ hoeck toe/ ghenaẽt A punta das Palmeiras, dat is/ de punt vãde Palm-boomẽ/ eñ men loop de custe w. aen.

A punta das Palmeiras.

Vã de voorsz. Pagode tot eẽ punt met een Riffe) gelegen 12. mplen/ aleermen bp de punt vãde Palmeiras comt) heeftmẽ een Revier liggen; Dit voorsz. punt steert eẽ groote half mijl t'Zeewaert in; men loopt de Custe o. n. o. aen/ eñ vande voorsz. riffige punt tot die Palmeiras toe/ loopt men de Custe n. o. eñ n. o. tẽ o. aẽ; Om nu het Riff eñ het landt van dien te kennen/ soo is te weten dat het landt van dit Riff grover eñ dicker is als het ander landt vãde Custe/ makende daer langhs bp heen tschijnsel vã een eylãdt/ eñ sult terstont wat voorder aẽ 9. ofte 10. boomẽ sien staẽ/ die hẽ vertoonẽ gelijck als ronde bewasse huevels; vande Pagode tot dese Riffe zijn ontrent 12. mplen.

Twaelf mplẽ vande Punt das Palmeiras lept een Revier.

Teyckenen vant Riff voor de Punt das Palmeiras.

Van hier af voortaẽ/ sult langhs de Custe heen loopen op 9. ofte 10. vadẽ diepten/ tot bp de voorsz. Palmeyras, waer van het voorsenste vant landt seer leegh is/ hebbende eenen kalen huevel/ welcke hẽ verthoont ghelijck als die Arenas gordas, ofte roode Duynen/ gelegen bp S. Lucas de Barremeda, aen de custe van Spaengien; Van dese Duyne ofte huevel af tot die Palmeiras toe/ ist altemael een kael eñ leege strandt/ sonder eenighe geboomten ofte wilderniss̃e. Die Palmeiras plaghen te wesen 10. ofte 12. Palm-boomen: maer tegenwoordigh so stãter maer eẽ alleen; Dicht bp de selfde Palmeiras, te weten/ aende zyde van Sataguan, staen eenighe bewassen huevelen; Van daer voortaen soo en heeftmen gants gheen punten ofte hoecken/ boomen/ noch eenighe wilderniss̃e meer/ dan het landt is een mijl weeghs altemael ghelijck als een Riff.

Een kalen huevel dan ghenaemt als die Arenas gordas bp S. Lucas.

Eenighe bewassen huevelen aende zyde van Sataguan.

So wanneer dat ghy de punt ofte hoeck vãde Palmeiras comt te sien/ so sult ghy uwẽ cours o. aen doen/ tot op de diepten van 12. vadem/ ende vã daer af n. o. aen tot op 8½. vadem/ ende wesende bp daegh/ sult terstont landt sien/ het welck sal wesen beneden alle de Riffen/ eñ so het landt bedeckt waer met eenighe dysinge ofte dampẽ/ en sultet niet mogen sien/ voor dat ghy op de 4. vadẽ dieptẽ comt.

Dese

Ghebaente dan't Landt beneden de Riffen.

Champana is eē Indiaensche Carveel.

De Riffe van t'landt van Orixa.

De diepte op de Riffe van Orixa/is 3. vadem/ de gront swart sant.

Waerschouwinge voor de gront aende zyde van Bengalen/etc.

Hoemen op't landt Orixa loopen sal.

Twee Revieren by Orixa.

Bloepende Beken met gheboomten.

De Revier Chandecan.

Coursen om voor't Canael te loopē.

Dese cours salmen aldus doen / met een Cōpas dat niet en wyaerckt/eñ so het pet wyaerckten/sult ghy u rekeninge daer na maken; Dit landt daer ghy by comen sult / sal wesen een black leegh landt sonder eenige gheboomten ofte wilderniſſe/ eñ loopende langhs de Custe heen / sult aende oost zyde comen te sien eenen swarten lanckwerpēde bewassen huevel/op't fatsoen van een Champana sonder mast/(het welcke een Indiaensche Carveel is ;) eñ wat voorder van desen bewassen huevel aen/staen een hoop boomē by dē anderen/onder welcke zyn 3.ofte 4.boomen/die wat grover schynen te wesen als den bewassen huevel; Dese gheboomten staen wat leeghachtigh ; Een weynigh van dese gheboomten af / soo begint de Riffe van't landt van Orixa; Dese in't gesicht krygende / sult terstont tZeewaert aen / het water sien breken/ het welck is op de droochten van Bengalen: want alhier is het Canael op zyn smalste/eñ laet achter u veel Riffen/ te weten/aende zyde van Bengalen,die u altesamen tZeewaert aen blyven, waerom ghy die niet sien en moecht;alhier passerende/soo gheraeckt altoos de Riffe van't landt vā Orixa, want al ist schoon dat ghy daer dicht by heen loopt/en hebt nieuwers af te vreesen/dan van dat ghy voor ooghen siet/ die diepten zyn drie vadem/ met cleyn swart sant op de gront.

De diepte op de Riffe van Orixa/is 3. vadem/ de gront swart sant.

Sult vande zyde vā Bengalen 4.ofte 5.vadem diepten hebben van modder gront / van welcke zyde u sult wachtē : want sout vā dese modder gront op't eynde van een banckie ofte drooghten van Bengalen comen ; so ghy dese gront vint/sult n.o.eñ n.(noodigh wesende)aē loopen / tot dat ghy weder op de 3.vademen comt:wāt dit is dē rechten wegh;Die voorsz. Riffe van Orixa gepasseert wesende / sult terstont meer diepten beghinnen te krygen / eñ so ghy begeerden te loopen langhs het landt van Orixa heen/ so doet uwen cours recht op d'eerste punct(die ghy voor u upt siet)aen; De minste diepten die ghy sult vinden / zyn 3.vadem; dit is den rechten wegh/tot dat ghy wel dicht by het landt zyt / alwaer ghy alsdā sult vindē 5.6.vadē diepte;eñ so ghy eenigh barthout van doen hadde/ soo loopt naer d'ander zyde aen't landt van Bengalen : want men heeft aldaer beter barn-hout/als aē deys zyde van Orixa , maer moet daer na weder nae de zyde van Orixa comen / tot dat ghy voorby twee Revieren zyt/ ghelegen aende selfde zyde van Orixa,waer van d'eerste meer eenen Inwyck dan een Revier gelyck is;D'ander leyt ontrent een myl weeghs voorder aē/ de welcke eenen grooten mont ofte Inkomste heeft; Twee ofte 3.mylē voorby dese Revier voortaen / heeftmen eenighe vloepende Bekē met gheboomten/ eñ een myl voorby dese Beken/ staet een bosschagie ofte wilderniſſe vol en dicht van gheboomten / in ghelijckeniſſe van Palm-boomen ; Van't beghinsel vā dese bosschagie af salmē zynē cours dwers over doē; loopende na't d'ander zyde(van het landt/genaemt Guynette)toe/ te weten recht op eenen boom(die aende selfde zyde staet) aen dē welcken inde hoochtē bovē alle d'ander uptrijckt; staet aende flinckste handt vande Revier gheaēt Chandecan. Vā hier af voort aen zyn't altemael ondieptē/ daerom en sult niet voorder aen loopen/ dan mette volle vloet.

So ghy begheerde te loopen duer het Canael vā't landt heen/sult de cours doē als boven gesept is/eñ vāde Palmeiras na't n.o.toe/ sultet setten op 5.vadē/eñ wesende indē dagh/ sultet houdē op de 3.vadem / loopēde also op dese diepten langs het land heen/ al cont ghy schoō alternets op wat minder diepte/en wilt daerō niet vreesen / met welcke course sult comen te sien de Riffe van Orixa;als ghy die in ghesicht hebt/ so sulter by ghenaken/ in voegē dat ghy twee derdendeelen nae het landt / eñ een derdendeel nae de Riffe tōe loopt ; alhier heerstmen den rechtē wegh/als bovē gesept is.

Dat 12. Capittel.

Een andet deschriptie vāde selfde vaert eñ coursen vā Indiē na Porto Piqueno ofte de cleyne haven van Bengalen door een ander Piloot aengheteyckent, breeder eñ correcter verhaelt, met alle die gelegentheyt ende streckinghe van dien.

Porto Piqueno leyt in Bengalen.

Zyn jaō leyt by de C. de Comorijn.

Barreiras vā Zyn jaon.

Wat cours datmen op 5. graden zyndewaert loopē sal.

Den hoeck vā Gualle leyt op 6. graden.

Tanadare leyt 5.mylen van punta de Galle.

Havens daer de Portugesen baer baers hebben.

Gedeelte vā rejckent vā't landt Tanadare.

Seylende vande Custe vā Indien/naer de Haven genaēt Porto Piqueno, int Conthigh zyck van Bengalen, te weten vā bupten om 't Eylandt Seylon, soo sult ghy uwen cours nemē neffens de custen vā Indien / tot dat ghy comt te sien Brinjaō, ghelegen by de C. de Comorijn , het upterste eynde vāde custe vā Indiē / nemende vā daer af uwen wegh/dwers over:want is van hier af een goede contrepe / eñ maeckt den corsten dwers werch/als oot voorsekert te gaen / van niet te verdallen binnen ofte tusschen het Eylādt Seylon in. So wāneer ghy comt te siē de Barreiras, dat zyn dē Duynen van Brinjaon voorsz.so sult ghy zuydē aen loopē/doende also uwē cours vāde 15.tot die 20.mylē toe/eñ vā daer voortaen sult uwē werch verrooten/ naer dattet u best goet dunct en gelegēt hept geest/ om te cōmē op de 5.gradē;alhier wesende sult 6.aē loopē/ so veel alst u noodigh dunct te zyn om u te versekerē/ de pūt ofte hoet vā Gualle te moghen om loopē/ 't welcke is het upterste eynde vant eylandt Seylon,aēde 3.w.zyde/gelegen op de hooghte vā 6.graden / als u dunct te wesen inde contrepe vāde Pūta de Galle verseker om te wesen / so sultet Eylandt genakē om dat te verkennē/al eer ghy by die drooghten comt/ te weten/ tusschen Tanadare, (het welcke 5.mylē vāde Punta de Galle is) eñ de eerste droochten/ al waer int ghemeen alle die schepen het landt comē verkennē/ vā die geen die na Bengalen willen seylen/ het zy na eenighe havens vā diē / als daer is Porto piqueno , ofte Porto grande , dat is / de cleyne ofte groote Haven / alwaer de Portugesen hare vaert eñ handelingē hebben ; Het landt aende voorsz.contrepe int ghesicht hebbēde / so gheraēckter so dicht by als ghy begeert/doch onder de 12.vadē nae't landt toe niet passerēde/ om datter somtijge clippē langhs lādt heen ligghen/ daer men sonderlingē so geē kennisse af en heeft/behalven de drooghten / tusschen welcken eñ het lādt men door heen mach loopen/als hier nae gheseyt sal worden.

Loopēde aldus/ als geseyt is langhs 't landt/ so is te weten dat het lādt vā Tanadare(om dz te kennē)te weten/vā daer af 5.mylē voortaen tot de drooghtē toe altemael aendē Geber vā de Tee eē laegh landt is ; Eñ als ghy voorder aen te lande waerts binnē/ begint te siē cenige geberghtē/te weten/3.groote bergen/daer met over eē comēde/so sult ghy die eerste drooghtē terstōt comē te siē/tusschē welcke eñ tlādt mē wel passerē mach: want die meeste schepē die voorby het Eylādt gaen eñ comen/loopender door heen;sulter vindē/te weten te middewegs

van tusschen dien eñ het landt 11. 12. vadem diepten/van schoone/en op sommige plaetsen steenighe gront / en hebter nieuwers voor te vreesen/ dan van dat ghy voor ooghen siet.

D'eerste drooghte lept op Canabare lept op 6.en half graden ruijm.

Dese eerste drooghte lept op de hooghte van 6½.graden ruijm / eñ daer recht teghens over sult op het landt eenen eenighen steenen huevel sien / sonder andere meer op alle dese contrepe te sien. Van dese eerste eñ groote drooghten 6.mylen voorder aen lept noch een ander: maer cleijnder drooghten / men loopt d'een met d'ander n.o.eñ z.w.ende heeft wat van n. o.ten o.eñ z.w.ten w. Dese cleyne drooghte is gheleghen op 6½.graden/ontrent twee mylen van't landt verschepden / so ghy begheert tusschen 'tland eñ dien door te loopé/ghy moecht wel doen: want men heeftter 5. 6. vadem diepté met leegh water vã sant gront/ 'twelck weert vande geen dieper meer als 30.mael duer gepasseert heeft/ so in't gaen als in't wederom keeren :maer somen een groot Schip heeft / soo ist beter van buptẽ om t'Zeewaert daer van af te loopen.

Coursen vande drooghten na O Cappello de Frade.

Die voorsz.drooghten gepasseert zijnde/ so loopt langhes 'tlandt heen / sonder daer af te wijcken / wantet eenen goeden cours is daer dicht by heen te loopen / eñ comende voor by het eyndt vande gheberchten eñ het hooghe landt/sult eenen hoogen spitsighen top comen te sien / staende tusschen andere gheberghten in/ van de welcke loopt een uptstekende punt nae't z.w. afdalende; Wesen top wort genoẽt O Capello de frade, dat is/de Monnicks rodel ofte caproen is op de hooghde van 8.graden ruijm. Ick en stelle alhier de coursen niet diemen langhs dese Custe tot die voorsz. Capello de Frade heen doet/om datmẽt op geen rechte streeck langhs en loopt. Dese Capello de Frade maert eenen hoet ofte punt landts/ vande welck een Rif afloopt / stekende tot op een half myl 't Zeewaert in/ daermen het water op sommighe plaetsen op siet breken. Van dese punt af tot Trinquanamale zijn 17. mylen;mẽ loopt de custe n. eñ z. welcke altemael van een leegh landt is/ hebbende daer langhs heen een banckachtige gront/ en sulter gants geen landt van sien / dan te landtwaerts binnen. Op 5.mylẽ aleermen comt by Trinquanamale heeftmen een cleyne revier ligghen. Trinquanamale is een groote Haven / hebbende in de mont meer als 3.mylen inde breede ; is aen d'incomste van dien van een leegh lãdt/wesende over al diep; die daer in wil wesen om te anckeren/ mach het setten onder het beschutsel van eenich vande Eylandé ; is van binnen in een Revier / welck loopt tot Seyta Vaqua toe ; tot hier toe ist altemael een leegh landt. Om Trinquanamale van verde te kẽnen/ so is te weten datter aende mont vã dien aende noordt zyde ghelegen is een Duijn van gheelachtighe coluer/ ende heeft aenden eenen hoeck ofte punct twee lanck streckende gheberchten van een verheven landt / streckende recht te lande binnewaerts aẽ / sonder datmẽ voor ofte achter eenigh ander hoogh landt meer siet langhs de Zee-cant heen. Comende by Trinquanamale, en dat verkent hebbde/ mocht van daer af terstont uwen cours naer diveers over setten: want dit de beste plaets is/om uwen werch te verbolgen; sult van hier af noorden / ende n.ten o.aen loopen / midts altoos u rekeninge makende van't declineren ofte 'tverzaken vant Compas / eñ so het waer inde Monson vande winden van Augustus, so sult alsdan n.aẽ gaen/ om dies wille dat die stroomen alsdan seer sterck t'Zeewaert in loopen ; sult dese coursen aldus doen tot op de hooghte van 17.gradé/ twelck is de hooghte vanden hoeck ghenaemt A ponta de Guadovarijn. ghelegẽ aen't landt eñ Custe vã Choramandel, beginsel vant land ende Coninghrijck van Orixa.

A ponta de Guadovarijn lept op 17. graden.

Comende op de 17. graden / sult van daer voortaẽ na de Custe vant vaste landt toe loopen/om een goede repse te doẽ/ waerschouwe u boven de 19½.graden niet te passeren sonder lant te sien/om dies wille datter op de 19. graden een Revier lept / ghenaemt Puacota, van welcker mont af 3. mylen t'Zeewaert in / is ghelegẽ een steen Clippe van een schips lẽgte groot/ welck men beschepdelickẽ genoech sien kan: want het bouen water upt streckt ; Men mach tusschen dien eñ het landt duer loopen/ willende/sonder pet meer te vreesen / dan datmen voor ooghen siet. Alle dese Custe/ te weten vande punct Guadovarijn voortaen/ is altemael van grof dick landt en gheberghten diemen van verde sien kan. Van die voorsz. Revier Puacota af / tot een ander Revier genaẽt Palvor ofte Palura, zijn 12.mylen; men loopt de Custe n.o.eñ z.w. Boven dese Revier van Palura lept eenen seer hoogen bergh / ghenaẽt A Serra de Palura, dat is het gheberghte van Palura, welck is den hooghsten bergh vã dese Custe. Dese Revier lept op 19½. gradé ruijm. Van dese Revier tot den hoet genaẽt A Derradeira terra alta , dat is / het laetste hooghe landt/ looptmen de Custe op de selfde streeck/ eñ is inde streckinge 7. mylen ; is ghelegen op de hooghte van 19½.gradé ruijm; Doe alhier dese vermaninge van't laetste hooge land/ op dat de gene die by dese custe heen loopt/ mach weten dat alhier alle de geberchten eñ thooge landt volepndicht / eñ van daer voort aen ist altemael leegh landt eñ sandt strandé / tot die plaets ghenaemt As Palmeiras ofte Palmboomen toe.

Een Revier lept 12. mylen van Puacota.

Palmar lept op 19. en half Serra de Palura.

Derradeira terra alta lept op 19 twee derdendeel graden.

Corsade waer omme by van Derradeira terra alta benaemt.

Vant laetste hooghe landt ofte Derradeira terra alta af tot de Revier genaemt Rio de Manicapatan looptmẽ de Custe n.o. eñ z.w. ende is inde cours 5. mylen. Om nu te weten wanneer datmen recht teghens over dese Revier vã Manicapatan is/ so sãlmen eenẽ hooghen ronden boom alleen langhs de zeekant heen sien staen/eñ is een seer black landt/ hebbende aende Zee kant een banckachtighe ofte ondiepe grondt. Dese voorsz. boom staet aẽde slincker handt vande mont vãde Revier. Vã Manicapatan looptmẽ de Custe o.n. o. eñ w. z. w. tot die Pagode de Iorganate toe (dat is den Afgod ofte Afgodts tẽpel van Iorganate ghesept zijnde inde cours 3. mylen. Dese Pagode vãIorganate lept op de hooghte vã 20¼. graed. Van dese Pagode de Iorganate tot eenen anderen groote ende swarte Pagode ofte Afgodt/looptmen de custe o. ende w. eñ heeft van o.ten n.eñ w.ten z.is inde cours 7. mylẽ; Dese swarte Pagode lept op de hooghte van 20½.graden schaers.

Tcourt vant hooghe landt na Rio de Manicapatã

Teyckent vã Rio de Manicatapan.

Pagode de Iorganate.

Pagode Iorganate lept op 20.ẽ half gradé.

Den swarte Pagode op 20. en half graden.

Vã dese swarte Pagode tot de Revier Cayegare looptmen de custe n.o.eñ z.w.eñ heeft wat vã n.o. ten o.eñ z.w. ten w.is inde coers 10.mylẽ. De Revier vã Cayegare lept op 21. gradé schaers/eñ op 4.mylẽ nae/ aleermẽder by comt ligghen 5. bewassen huysvelckens/ welcke hem verthoonen int schijnsel ghelijck een haven vander Zee/ met hutten bebout. Inde mont vande voorsz. Revier liggen twee sandt

De Revier Cayegare op 21. graden.

4. mylen van Cayegare liggen 5. huysdelen eñ van de revier twee drooghten.

D'eerste drooghte lept op Canabare lept op 6.en half graden ruijm.

Dese mylen vãde drooghte tusch eẽ cleijnder drooghte.

Waerschouwinghe hoemẽ inde Monson vande winden in Augusto aenlopen sal.

sant drooghte/strechēde eē goede mijl weegh̄s zuydt westwaert aen/eñ heeft noch aende inkomste van dien een sijsse ligghen/strechēde langhs de Zee-custe heen tot een half mijl t'Zeewaert in; D'incomste van dese Revier heeft 4. vadem diepten/men loopter upt eñ in n.w.eñ z.o. De voorsz. drooghten sullen u nit inloopen blijven aende sinckher hande/ende die diepten is daer langhs heenen.

Teijckenen om Capegare van verre te kennen.

Om Cayegare van verre te kennē/so is te weten/dat wanneer ghy de voorsz. bewassen huevelgiens ghepasseert zijt/so schijnt Cayegare een eylandt te wesen/hebbende 3. ofte 4. boomen boven alle d'ander uptstekēn/eñ een weynigh daer voorby staet eē cleyne Pagode; Wat voorby dese Pagode heeftmen een wildernisse ofte bosschagie/seer dicht eñ swart vā geboomten/welcke schijnt van Cayegare te wesen/en hebt daer voorby anders geē swarte wilderniſſe dan dese. Voorby die voorsz. Pagode staen sommige sandt Duynen van roode colleur/met sommighe water beecken.

Cours van Capegare tot de punta das Palmeyras.

Vande Revier van Cayegare, tot dē hoeck genaēt A ponta das Palmeiras, looptmen de custe n.o.eñ z.w. eñ heeft wat van n.o.tē o.eñ z.w. ten w. is inde cours 11. mijlen/al eermen op 2. mijlen nae dyde punet vande Palmeiras comt/so sult ghy sommighe bewassen swarte huevelen comē te sien/staende op eē landt dat hooghet is als alle het ander daer ontrent/eñ vā daer af na de punet toe/so begintet weder leegh te worden; eñ recht teghens die bewasse huevelē over/sult op de strāt sommige cleyne: maer niets te witte sandt Duynen sien; Dit zijn de teijckenen ende rechte kennisse diemen heeft/wesende dicht by de punt vāde Palmeiras, want op de punt gants geen geheboomte noch wildernisse en staet/eñ hoe wel dattet dē naem vande punt vāde Palm-boomen heeft/en heeft niet tegenstaende rechte-voort maer eenen boom alleen. Soo u de nacht overviel/zijnde by Cayagare, eñ even wel uwen wegh begeerden te vervolgen/so loopt op de diepten van 12. vadem n.o.eñ n.o. ten o. aen/altoos met het loot inde hant/met goede wacht ende opsicht; eñ comende op 16. vadē/sult u terstōt nae't n.o. aen houwen/tot dat ghy weder op de 12. vadem comt/altoos makende op dese diepten te blijvē/tot dat ghy comt op 7. vadē; ende wesende alhier by nacht/sultet setten tot dattet dagh wert/eñ metten dagheraet u anckers lichten/loopende op de selfde wegh ende cours van n.o.eñ n.n.o. ten n. aen/tot dat ghy comt op 4. vademen.

Hoe dattmen by nacht by Capegare zijnde/voort gaen sal.

Teijckenen dan't landt om ter de custe van Orixa.

Sult alhier comēde/een Man inde Maers hebbē/om wacht te houden eñ 'tlandt te verkennen; Dese custe strecht o.n.o. aen/tot dat men comt te sien een bewassen huevel/welcke hē vertoont int schijnsel als een Champana sonder mast/met een boot achter aen; (Dese Champanas zijn de Caravielen vāde Indianen/daerse hare Navigatie over Zee eñ lāges de Custe met doen;) Dit is de beste kennisse diemen heeft aen dese custe van Orixa; hebt altoos goede acht op't diepē/dat so u de diepten begonste te vermeerderē/te weinigh/tot aver de 5. vadem/so sult ghy terstont wederkeeren op de 3. 3½. eñ 4. vadem schaers/om dat dit de rechte cours is: Wāt so ghy bleeft loopēde op de 5. eñ 6. vadē/sout int eynde aēde grōt rakē.

Waerschouwinge vande diepten.

Soo wāneer ghy comt te sien de voorsz. bewassen huevel de Champana genaēt (als gesept is) so sult ghy daer langhs by heen loopē/tot dat ghy comt te sien 3. boomē by een staē/ verschepen vandē anderen/welcke boomen genaēt worden As arvores da Conhecença, dat is de boomen vāde kennisse gesept; Rechts teghens over dese boomen kept de sijsse van Orixa, eñ siende't Zeewaert aen/sulter twater op sien by reken/te weten/aende zyde van Bengalen, en sult dese voorsz. teijckenen niet mogē sien/dā met claer weer/eñ so't misticht/doncker ofte dyscht weer waer/so hebt altoos root inde hant/sonder daer onachtsaem in te wesen: want moet daer op in loopen/te weten/op de 3½. eñ 4. vademē schaers; sult oot wel in dattmen aende zyde van Bengalen hart de sant gront/ende aende zyde van Orixa modder en swart cleyn sant heeft; Doe dese verclaringe/om dat ick het selver dickwils duer geloopen ben met groote schepen

As arvores da Conhecença.

Teijckenen dan't Rif van Orixa.

Aende zyde van Bengala hart de sant gront.

Aende zyde van Orixa modder met cleyn sant.

Gepasseert zijnde beyde de sijssen (te weten/die van Orixa ende Bengalen) sult comen sien het Eylandt ghenaemt A Ylha dos Gallos, dat is/het Eylandt vande Hanen/sulter recht op aen loopen/sonder vreesen: want is over al diep ghenoech/ende van d'ander zyde van Orixa isset altemael banckachtigh/daerom me u vermane het Eylandt Dos Gallos wel te genaken/daer langhs by heen loopēde/waer mēde ghy terstont by een Revier comen sult/genaēt Rio de Chandequan; die voorby passerende/sultet vā daer divers over loopen na de zyde vā Orixa toe/alwaer gy sult conē te sien eenen hoeck ofte punt/welcke is vande Revier Angelijn genaemt. Dese punt landts sal u blijven int noorden; als hier comende sult altoos mettet loot inde handt loopen/die diepten die ghy alhier sult vinden sal wesen 3. 3½. eñ 4. vadē: maer wesende volle Zee/sal daer meer diepte wesen/twelck alsoo sal daeren tot dat ghy met de Revier van Angelijn over een zijt: want men aldaer langhes heen wel diepten heeft. Comende met de Revier Angelijn over een/soo sult ghy langhs den oever heen loopen tot een Revier toe/ghenaēt Gilingoa, met dese Revier over een zynde/sodē wilt alsdan niet te seer van landt af wijcken nae de rechtet handt toe: want men aldaer een sandt-drooghte heeft/daer heen Bartolomeus Rodriges de Morais op verlōor/met een gheladen schip/te weten int uptloopē/waerom ick u advertere de sinckher handt te houden: want het is daer over al diep ghenoech.

Rio de Chandequan.

Den hoeck vande Revier Angelijn. Diepten ende trēt Angelijn.

Een Revier Gilingoa ghenaemt.

Een sandt-drooghte daer heen Bar. Rodriges de Morais op verloor.

Van dese Revier af tot enighe hooghe Beecken ofte af wateringhen toe/marhmen barn-hout krijghen/wiltmen; mochtet van dese voorsepde Beecken af nae de ander zyde van Guynette toe/divers over loopen (alwaer terstont vijf ofte ses boomen boven alle d'ander sult sien upt sticken) tot dat ghy wel dicht aen d'ander zyde zijt. Dese voorsepde boomen staen by de mont vande Revier Chandecan, te weten/aende oost zyde.

De diepten diemen op dese kanche sal vinden/zijn 1½. ende drie vademen schaers tot aen de ander zyde toe: want hebt alhaer veel diepten.

Van hier voort aen en is u niet meer nadigh eenigh advertissement: want de Visschers u alsdan wel brenghen sullen daer ghy wesen wilt/ghy sult daer over heen loopen met het water van de halve vloet voort aen/etc.

Ick advertere u wederomme/dat soo ghy by ghevalle quaemt teghens den dagheraet by de voorsepde Revier Cayegare, boven

Waerschuwinge ofmen inden dagheraet bp Capegate quam/ hoe datmen dan aenloopē sal/etc.

verhaelt/ so loopt langhes de Custe heen/ tot aenden hoeck de Punta das Palmeyras, ende van daer oost aen tot op 17. vadem diepten/ doende van hier af uwen cours n.w. eñ n.w. ten noorden aen; Desen wegh moetmē aldus doen met een Compas dat eē streech waect/ tot dat ghy comt op de 12. vadem diepte/ende dan noch also op de selfde cours aenloopende tot op 4. ende 3½. vadem/ waer mede sult terstont (so t klaer weder waer) 't lande vā Orixa mogen sien: maer soo t doncker en mistigh waer/ so en wilt niet meer na 't lād toe loopē/ u altoos houdēde op de 4. eñ 3½. vadē schaers/ loopende oost aen/ wāt het loot ende die diepten sal u wel binnen leyden/ eñ wacht u van op veel diepten te comen/ u houdende als gesept is op de wepnigh diepten. Soo u die nacht overviel/ wesende op de 17. vademen/ so loopt nae de twee Eylanden toe/ in voeghen dat ghy t niet en ser: want is quaet te anckeren.

Waer datmē loopen sal/ is dat u de nacht overvalt.

Passerende voorby de voorsz. Punta das Palmeyras, binnen door loopēde inder nacht/ so en sult boven de 7. eñ 8. vadem niet passerē tot dat dē dagh aen comt/ waer mede alsdan binnen door sult loopen/ ende soo het gheviel dat ghy daer waert met een cleyn Schip/ soo hout u op de 2. eñ 2½. vadem/ tot int gesicht beyde Riffe van Orixa, als ghy met die begint over een te comen/ soo loopter tot op een schuet van een Roer nae by: want 't tusser diep gemeerch eñ vande 3de vā Orixa ist altemael bancksachtige en ondiepe gront: Dese voorsz. Riffe sal u blyven aen u rechter hant/ te weté/ t Zeewaert van u; van daer affscheydende/ mochtet houden recht op't Eylandt Aylha dos Gallos aen/ ofte willēde na de punt lādts beyde Revier Angelijn toe/ alwaer bypelickē macht op aen loopen: want sulter 2½. eñ 3. vadem diepten hebben: maer moet wesen met eē cleyn schip/ als boven.

Beyde 3de van Orixa bancksachtich eñ ende ondiep.

Dat 13. Capittel.

De Navigatie eñ Coursen van uyt Indien nae de Haven van Aracan toe, twelck is den selfden wegh diemen doet naer die Porto grande, ofte Groote haven, gheleghen in't landt van Bengalen.

Die coursen uyt Aracan samen nae Ceylan meñt.

Seylende van Indien ofte Cochijn af nae de Haven van Aracan toe/ salmē 3 puncten cours doen nae't Eyland Seylon toe/ in sulcker voeghen als hier boven inde beschriptie vande coursen eñ vaert nae de Porto Piqueno ofte diepne Haven) verclaert is/ loopende also naer de punct ofte hoeck vande broochten toe (gheleghen op 6. graden ruijm) ende op den hoeck van t landt (twelcke streckt oost eñ west) aē; By dese punct ofte hoeck comende/ sultet van daer vant lādt af steken/ loopende 7. oft 8. mylen n.o. aen/ om van onder het Eylādt af te comen/ eñ alsdan uwen cours doen n.o. eñ n.o. ten n. tot op de 12. graden/ so dat u Manacosta comt te blyvē int 3. w. eñ van hier af sult n.o. aen loopen tot op de 20. gradē schaers/ twelck is de hoochte van Aracan, eñ so ghy alsdan noch geen lādt en siecht/ sult n.o. aen houden na Aracan toe.

Aracan leyt op 20. graden schaers.

Op dese selfde hoochte van 20. graden/ 3. oft 4. mylen van t landt af lopt een Riffe daer water op breeckt/ eñ is met leegh water ondeet; mach wesen wāde groote vā 7. schreps lencte/ so inde breede als inde lenghte; als ghy dit riff comt te sien/ so sult ghy u daer van wachten/ tot op een schoot van een goetelinck nae. De Haven van Aracan leyt op 20. graden/ ende

Op 20. gradē 3. mylen vant landt leyt een Riff 7. schreps lenghe lāgh.

wesende 5. ofte 6. mylen t Zeewaert daer vā/ sult daer 20. vadē diepten vindē/ sandt gront; Eñ comende op de 19½. graden by't landt/ so sult ghy 6. mylen vā landt diepe modder grōt vinden/ eñ maer 3. ofte 4. mylen vā landt wesende 30. vadem modder gront; ghy moet u wacht en op dese hooghte vande 19½. graden nae t landt niet te loopen: maer sult doen als boven gheseyt is.

Teeckenen vā de haven van Aracan.

Dat 14. Capittel.

Die Navigatie en coursen van uyt Indien nae de Haven van Martavan toe, gelegen int Comnghrijck van Pegu, metalle die gheleghentheyt van dien.

Seylende vā Indien af nae Martavan oost nae't Comnghrijck vā Pegu toe/ sult uwen cours doen (tot dat ghy't Eylandt vā Seylon ghepasseert syt) gelijck als de geen die na Bengalen wil seylē/ eñ het Eylād om wesende/ sult na d'Eylandē As Ylhas d'Andemaō toe loopē/ welcke liggen/ te weté het uterste eynde vāde Eylāden aēde 3de op 11. gradē/ eñ het uterste lādt aende 3de op 14. graden; Hier loopter aēde 3de vant ooste voorby heen op de cours vā n.o. eñ 3. w. Vande Eylandē d'Andeman, tot het vaste lādt toe/ sijn over de 60. myl. weechs. Loopende na Andemaon toe/ sult u best doē om aēde n. 3de daer vā af te passeren/ eñ daer voorby wesende/ willēde loopē als gheseyt is nae Martavan toe (twelck lept op 16. graden) sult op de 14. graden/ comende nae het landt toe loopen/ ofte om beters op de 13. graedt/ om oorsake vanden Inwijck van Martavan, daermen seer sterche stroomen heeft/ altoos nae het n.w. trechtende; eñ so ghy nae het landt toe liept/ wesende op de 14. graden/ so sult ghy veel Eylandē comē te sien/ alwaer ghy moecht by dicht by comen: want is over al schoon en diep; men heeft ter dicht by aende 3de vāde Zee 12. 13. vadem diepten modder gront/ behalven het Eylandt Pulo Comuda, twelck mach liggē omtrent 6. ofte 7. myle vande Haven vā Martavan af; tusschen dit Eylandt eñ het vaste landt liggen veel Riffen/ niet tegenstaende/ so het gheviel dat ghy tusschē dese Eylanden verwiert/ so sult ghy de 3de van't Eylandt genaken: maer niet te dicht/ alwaer ghy eē Canael sult vinden van 3. vadē diepte/ende aende 3de van't vaste landt heel veel op veel plaetsen ondiepten ende hooghten/ loopende van hier af naer de haven vā Martavan toe/ (dit Eylād voorby wesende) sult by't landt heē loopen/ alwaer ghy sult comē te sien sommige rijpē t Zeewaerts liggē/ die int schijnsel hen verthoonē als Almadias (dat sijn Indiaensche schuytgiens/ dienē inde Riviere te gebruycken.) Dese voorsz. clippē liggen vā Pulo Comuda af na Martavan, ontrent 2. mylen weeghs na het landt toe; Hier tusschen over dese clippen heeftmen aent vaste landt eē punct ofte hoeck van't hooge landt; aenden 3de van dit punt is eē strant van sandt gelegē aent riege lande. Dit land behoort Xemijn Vegarum toe/ dat is op de Peguesche tale die Heere van Vegarū gesept: want Xemijn is so veel als Heere gheseyt/ eñ Vegarum, den naem vant landt; Van hier af n. aen/ so loopt het land hoogh op/ hebbende op sommige plaetsen Inwijcken/ Clippen eñ Eylandekens.

Op 14. gradē sietmen veel Eylanden.

Het Eylandt Pulo Comuda lept 7. mylen vā Martavan.

Ghevaermen ende oplopinghe van't lād by Martavan.

Almadias zijn kleine Indische schuytgiens.

Pulo Comuda lept twee mylen van Martavan.

Al eermē comt by Martavan, so heeftmen een wit huysbeltgien ofte verheve landt/ dienende voor een kenmerckē ofte bake/ hebbende dicht by hē 2. Palm-boomen staen;

Teeckenen ende keñplaetsen eermen by de Haven van Martavan komt.

Ontrent

Ontrent 2. mijlē verder sult ghy eē dicke top landts sien aent eynde/van de welcke/te weté t'Zeewaert aē lept een Eplandeké/twelck mē niet sien/noch vant lādt onderscheydē en can/ tot datmender met over een/ ende die Revier van binnen (daer die Haven van Martavan leijt) ondeckt siet; dit Eplandtgien gepasseert wesende sult een wit hurveltgen komen te sié/ dat v hande gheluchen aende zuijdzyde blijft; binnen int Eplandt heeftmen een lack ofte besloten water liggen van een goede Visscherye/ alsmen by dese Havé van Martavan comt/ (komende van't Eplandt Comudo af) sult te Zeewaert ontrent eē mijl ofte ander half vā't landt af/een cleyn Eplandeken vol wildernisse sien liggen/ghenaemt A Ylha das Cebollas, dat is t'Eplandt vanden Apun/by welck Eplandeken/ te weten aende zuijdzyde daer van/ leijt een klippe daermen de Zee op siet breecken; van dit Eplandeken af tot de Haven van Martavan toe/mach wesen ontrent twee mylen; Comende van Pulo Comuda af sult verdacht wesen/daer van af te loopen aende zyde van't landt/voende de cours als boven geseyt is: want en hebt meuwers af te vreesen/ dan van het gheene ghy voor oogen siet; sult oock weten datmen van dit Eplandt Das Cebollas voortaen naer't noorden toe anders geē Eplanden noch klippen meer en heeft/ twelck een seer goede kenteycken van desen inwijck is: want wesende aen dees zyde/so en isuwen so haest niet by't een Eplandt ofte men siet een ander/ende van daer af voortaen soo en siet menden gantsen gheen/als gheseyt is; moet wel voor u sien voorby de Haven van Martavan niet te passeren: want wesende op 12. vadem soude eē weynigh daer naer op droogh komé.

Dese Haven van Martavan is ontrent een mijl ofte anderhalf breet/hebbēde vāde noordzyde een laegh ofte black landt/ wesende water gas met de Zee/eñ is een Eplandt twelcke ghenaemt wordt Momuay, men mach het sien alsmen langhes 't landt heen (te weten van Pulo Comuda af) naer dese Haven toe comt/ sult alsoos loopen op de diepten van 12. vadem/ende komende op 8. 9. vadem/ soo sultet setten: want sijt als dan inde Haven/ ende en wiltet landt niet naerder ghenaken/ noch en loopt niet verder naer den inwijck/ende die honcke toe/sulter t'elcke mael minder diepten vindē. Dese Revier vā Martavan loopt noordoost ende zuijdwest upt end' in: maer men en mach daer sonder Loots-man niet in loopen: want heeft binnen inde Revier (te weten aende oost zyde) een Steen-klippe liggen/ welcke alle 't water naer hen toe trecht/daerom en mathmē daer sonder Loots-man niet in loopen; oock mede so heeftmen in d'inkomste vā dese Revier ende Haven (te weten aende rechter hant) een bancke ofte droogte liggen/ al waer te midde-wegē een Cannael door loopt van 6. 7. vadem diepten/twelcke sult mogen kennen by dese teyckenen/te weten/ heeft op't diepste veel visch diemen sien mach; Dese Haven van Martavan is gheleghen op 16½. graden/ende de Stadt Martavan op 16. graden.

Aen't upterste eynde vande Eplanden van Andeman, te weten aende noordzyde heeftmen twee Eplanden liggen/tusschen welcke ende d'Eplanden Andeman men wel passeré mach/ van gheluchen aende uptersten hoeck van't zuijdwestsijde vande Eplanden Andeman (gheleghen op 11. graden) heeftmen oock seer veel cleyne Eplandekens liggen/ ende van daer af naer d'Eplanden As Ylhas de Nicobar, te weten zuyden aen/ so strect eenen anderen eyghel Eplanden; oock mede soo ghy quaemt te loopen van d'Eplanden d'Anderman af/ naer de Custe toe/ ghenoeteude sonnuyghe bergaderinghe ofte ravelinghe van wateren/ soo en wilter niet voor vreesen: want en is anders niet dan 't selfde water/ sonder datmen alhier eenighe dyooghten heeft/al hoewel datter een de custe etlijcke liggen; men heeftter alleenlijcken te midde-weghen een Eplandt ligghen/ 't welcke die Ingheseetenen noemen Viacondam, is een cleyn Eplandt/wesende daer rontom over al schoon: maer heeft seer weynigh versch water/ anders niet hebbēde dan Pynboomen/ waerom niet noodigh is daer aen te loopen.

As Ylhas de Nicobar.

Eenighe dyoorthen by Andeman.

Viacondam is een cleyn Eplandeken.

A Ylha das Cebollas vol wildernissen.

Rende zuyts van dit Eplandt een klip.

Goede teyckenen by Ylha das Cebollas.

De Stadt van Martavan is een mijl vā't Eplandt ghenaemt Momuay.

De Revier vā Martavan loopt noordoost en zuijdwest.

Rende ooswyt een steen klip ende Revier.

De Stadt van Martavan leijt op 16. drie vierendeel graden.

De Stadt op 16. graden.

Twee Eplandekens by't Eplandt Andeman.

't Eplandt Andeman leijt aende zuydzyde op 11. graden.

Dat 15. Capittel.

Deroute ofte die Navigatie van Cochijn uyt Indien naer Malacca toe.

Die naer Malacca wil varē inde groote Monson (dat is de principaelste tijt dat de winden daer toe dienende coursceren) inde maent van Aprijl/so salmé (om zijn repse te verseckeren) maken 't seijl te gaen van Cochijn af tot den 26. Aprilis toe/ ende upt de Haven wesende/ terstont de cours zuyden aen setten tot op 7. graden/ ende van daer af zuijdzuijdtoost aen tot op 6. graden/ wesende op dese hooghte salmen zuijdtoost aē loopen/tot op 5. graden schaers/ende vā daer oost aen tot datmen het Eyland Seylon voor by is/ wesende in dese contreye sult aenloopē/ in voegen dat ghy komt op 5½. ende 5½. graden; van dese hooghte sult uwen cours doen naer d'Eplandekens van Gomespola toe/ (welcke liggen op 6. graden bydē hoeck van d'Acheijn van't Eplandt Samatra.)

Comende by d'Eplanden Gomespola, soo ghy gheen vrees en hebt vande Acheijns, (dat zijn d'Ingheseetenen van't Coningh-rijck van Acheijn, int Eyland Samatra, doot bvanden vande Portugesen) so neemt uwen cours langhes 't Eplandt Samatra heen/ tot de Cabo (ghenaemt) Tanjamburo toe/gheleghen aende selfde Custe van't Eplandt op 5. graden ruijm/ontrent bydē 30. mylen van d'Eplanden Gomespola, ende van hier af sult uwen cours nemen naer de Custe van Malacca toe/ loopēde so veel te loefwaert als ghy pinniers mocht/ om te gaē verbenné Pulo Sambilao, 't welcke is een Eplandeken gheleghen dicht aende custe op 4½. gradē van Malacca, noordwest ten noorden 40. mylē: want die dese Eplanden komt te verbennen/heeft een repse om haest tot Malacca te komē/ende die daer van te lpwaert een komt naer Pulo Pinan toe/ (twelcke een ander Eplandt is/gheleghen op 5½. graden/ liggende van Pulo Sambilao noordē ten westen 12. mylen/ soo heeftmen naer Pulo Batun toe/een ander Eplandt/van Pulo Pynao gheleghen noordtwest ten noorden 10. mylen op 6. gradē) sout by avontueren zuijdooste winden vinden/die aen dese custe seer veel waepē/ daerom die laet t'seijl gaet is een lange repse verwachtende/waerommē 't beste is voorts van Cochijn te schepden/om een beter vopage te hebben/etc.

Wat tijt datmen 't seijl gaē sal nae Goa.

Coursen van Cochijn tot de Eplandekens van Gomespola.

d'Eplanden Gomespola ligghen op 6. graden.

De Acheijns zijn doot by anden vande Portugesen.

Cabo Tanjamburo leijt op 5. graden.

't Eplandeken Pulo Sambilaon leijt op 4. twee derdendeel graden/ n. w. ten n. 40 mylen van Malacca.

Pulo Pinan leijt op 5. een half graed.

Pulo Batun leijt op 6. graden.

Dat 16. Capittel.

Een ander breeder verclaringhe vande Navigatien ende Coursen, om te seylen van Goa uyt Indien naer Malacca, met alle die streckinge eñ gelegentheyt van dien.

Die

Coursen van Goa na Malacca.

DJe geen die begeert te seylen van Goa, ofte uyt Jndien naer Malacca, sal tot 20. mylen weeghs t'Zeewaert in loopen, in sulcker voegen dat hy het Eylandt Seylon mach buyten om loopen, naer d'Eylanden As Ylhas de Nicobar toe, te weten door't middelste Cannael heen, 't welcke leyt op 7 ½. graden, sult gheadverteert wesen op dese contrepe acht te hebben op de stroomen: want se metten weste winden naer de golve van Bengalen tot loopen, ende metten ooste winden t'Zeewaert aen; 20. ofte 30. mylen vande Eylanden af heeftmen so groote vergaderinge ofte ravelinge van water ende stroomen, dat het dooghten schynen te wesen.

't is Middelste Eylandt van Nicobar leyt op 7. een half graden. Waerschouwinghe voor de stroomen.

Soo ghy quaemt op't midden van d'Eylanden Nicobar aen, so weet datmen daer een Cannael heeft, liggende op 6 ½. gradē, wesende d'Eylanden vanden anderen verschepden ontrent anderhalf myl, daermen wel tusschen door mach loopen sonder schromen: want en hebt anders niet te vreesen, dan alleenlijcken dat ghy voor ooghen siet; de diepten dienen daer heeft zijn 12. 13. vadem; aen't eynt van dit Cannael, te weten by't noorder Eylandt van d'Eylanden Nicobar, leyt een Eylandeken daermen tusschen door mach passeren, mettet grootste schip datmen vint; het zuyder eynt van dit Eylandt is ghelegen op 6 ½. graden, en 't bovenghenoemde Cannael op seven en half graden, als voren.

Opt midden vā d'Eylandē Nicobar, op 6. een half gradē leyt een Cannael.

Vier Eylandekens op 6. een vierendeel graden.

Soo ghy quaemt by't middelste Cannael gelegen op 6. graden, sult by't inkomen van't Eylandt vier Eylandekens sien, waer van de drie een half myl van't Eylandt af ligghen, zijnde twee van dien groot ende hoogh, ende 't ander kleyn, ende 't vierde leyt dry schepen van't Eylandt ontrent drie mylen; is eē groot ront Eylandeken black boven op, ende naer't noorden sult een ander Eylandt sien ghelegen op 8. graden; d'inkomste van dit Eylandt heeft eenen dicken hooghen rugghe, wesende aen't eynde black; komende int midden van't Cannael sult noch een ander Eylandt sien, gheleghen dicht by dat vande 8. graden van een black land, liggende vanden anderen ontrent twee mylen weeghs; van d'Eylanden Nicobar tot dit noorder Eylandt, zijn ontrent sevē mylen weeghs, en hebt alhier nieuwers van te vreesen; aen't eynt van dit Cannael heeftet Eylandt Nicobar eenen ronden hubel, hebbende aende voet van dien een Eylandeke ligghen, sult gheadverteert wesen aende zuydzyde van Nicobar niet te passeren, om te schouwen die vā Acheijn van't Eylandt Samatra, die hen alhier onthouwen: want zijn doot vyanden vande Portugesen; doet eer u beste om te passeren, als boven gheroert is, al waert schoon dat ghy u vont op 8 ½. ende 8 ¼. gradē, moechter evenwel passeren sonder vreese: wāt zijn altemael Cannalen ofte Duer-tochten.

Een Eylandt op 8. graden.

Ontrent 2. mylen beerder noch eē Eylāt

Waerschouwinge voor de zuydzyde van Nicobar.

Oesgheliicks voor de Acheijn vā't Eylād Samatra.

Ghepasseert wesende d'Eylanden van Nicobar, als gheseyt is: sult uwen cours nemen naer't Eylandt Pulo Cuto toe; men loopt Pulo Cuto met Nicobar oost ende west, en heeft wat van oost ten zuyden, ende west ten noorden, is inde cours 9. mylen, ende leyt op de hooghte van 6 ¾. graden; Om Pulo Cuto te kennen komende van uyter Zee daer op aen, so sult ghy vāde oostzyde een hoogh ront lant sien, wesende aenden oever vande Zee laegh, zijn drie kleyne Eylandekens by een, hebbende vande zuydtzyde, te weten: aenden uytersten hoeck van dien 3. ofte 4. klippen ondert ligghen, en vande noordtzyde een ander mont ofte open, loopende tusschen 't groote Eylandt ende 't Eylandt van ter Zee; In dit Eylandt naer't landt toe, te weten: aende zyde van't zuydtoosten, is een plaets daermen seer goet versch Water heeft, by eenen leeghen punt landts.

't Eylandt Pulo Cuto leyt op 6. twee derdendeel graden.

Teyckenē om Pulo Cuto te kennen.

Moecht oock wel uwen cours nemen van d'Eylanden Nicobar af, naer't Eylandt Pulo Pera toe, 't welcke is een kleyn ront Eylandt sonder eenighe gheboomten, gheleghen op 5 ¾. graden, wesende inde cours van Nicobar tot Pulo Pera ontrent 100. mylen; men loopter oost zuydtoost en west noordtwest; Van Pulo Pera tot het Eylandt Pulo Pinaon zijn 15. mylen, ende liggen vanden anderen oost ende west, en heeft wat van oost ten zuyden, ende west ten noorden; Dit Eylandt Pulo Pinaon leyt 5. mylen van't vaste landt af, op 5 ½. graden ruym; die kēnisse van dē is, dattet hoogh int midden is, hebbende aenden hoeck van't noorden eenen rondē huevel, ende een Eylandeken te midde-weghen van't selfde Eylandt ligghen; ende komende langhes 't landt heen, so heeftet eenen grooten inwyck met een saut strant, hebbende aen't eynde vande strant een Eylandeken liggen, daermen die plaets van't versch water heeft, ende aēde punt van't zuyden ist laegh landt, maekende een ander Eylandeken; Men loopt Pulo Pinaon met het Eylandt Pulo Sambilaon noorden eñ zuydē, moet alhier wel voor u siē: want van dit Eyland Pulo Pinaon streckt een banck af, strekkende tot een punt ofte hoeck hoogh lants toe, (die t'Zeewaert in komt) ende streckt tot op twee mylen t'Zeewaert aen, sult er op vinden 5. vadem diepten, ende wat meer naer't lant toe wesende minder.

't Eylandt Pulo Pera leyt op 5. twee derdendeel graden.

Pulo Pinaon leyt op 5. een vierendeel graden ruym.

Rentreyckt bī Pulo Pinaō.

Pulo Sambilaon.

Een banck by Pulo Pinaō.

Sult wieten dat wanneer u dese voorschreven punt blijft int ooste ende ooste ten noorden, soo sult ghy Sambilaon komen te sien; de cours van Pulo Pinaon tot Pulo Sambilaon zijn 22. mylen, leyt op de hooghte van 4. graden schaers; oost ende west van Pulo Sambilaon t'Zeewaert 4. ofte 5. mylen, leyt het Eylandt genaemt A Ylha das Iarres, is eē kleyn ront Eylandt bedeckt met Bosschagie, ende heeft aende zyde van't zuydtweste versch water, doch is weynigh: maer in Pulo Sambilaon heeftmen seer goet versch water, te weten op de 4. Eylanden van dien, waer van het grootste alder naest het landt toe leyt int midden, van't welcke aen de zyde van't noordtoosten staet eenen huevel, van welcker beyde zyden men stranden van sant heeft, aē dese beyde stranden heeftmen versch water; Van gelijckē die ander drie Eylandē, welcke int midden blyvē, hebbē aende zyde van't ooste noordtooste altemael sant-stranden, int middē van de welcke, te weten daer't een opē heeft, vintmen seer goet versch water, aende voet van eenen grooten boom; by alle dese Eylanden, so wel aende zyde vande Zee als van't land, als oock door de Cannalen daer tusschen het, machmen vryelijck passeren sonder vreese: wāt is over al diep genoegh, ende moechter setten int gesicht van't landt op 20. ende 25. vadem diepten.

Pulo Sambilaon leyt op 4 graden.

Jn ghyn deus Jarres.

Gheduerende eē gelegentheyt.

In Pulo Sambilaon is goet versch water.

Begheerrende te passeren door groot Cannael van Pulo Sambilaon, so sult ghy zuyden ende zuyden ten ooste aen loopē, naer d'Eylanden As Ylhas d'Aru toe, welcke liggen aen de custe van't Eylandt Samatra, zijn drie kleyne eñ laegh Eylanden, bedeckt met Bosschagie, als ghy

Klippen ende 3. Eylanden.

Cours om door't groot Cannael van Pulo Sambilaon te seylen.

Jn ghyn deus Jarres.

als ghy so verre zijt als dese voorschreve Eylanden / tot op 8 à 9 mijl daer voorby wesende/ sult uwen cours nemen zuydtoost/ zuydtoost ten oosten/ende oost zuydtoost aen / lopende op de diepten van 10. vadem/naer Pulo Parcelat toe / 't welcke is eenen hooghen Bergh/ gheleghen aende custe van Malacca, en schijnt van verre een Eylandt te wesen / staet in een black landt/ so datmen 't lande niet en siet dan alsmeynder dicht by is; Van Pulo Parcelat tot den hoeck ghenaemt Cabo Rachado, dat is de ghedaente hoeck/ghelegen op 2 ½. graden ruijm/ loopt men van daer tot Malacca oost zuydtoost en west noordwest; landts de custe heen ist alreenael een puntigh ende huevelachtigh landt: maer niet te hoogh; Comende te midde-weghen / te weren: vande Cabo Rachado naer Malacca, sult terstont onderken d'Eylanden die ontrent een half mijl voorby Malacca (dieht by 't landt heen) liggghen.

Pulo Parcelar is een hooghen Bergh aende custe bij Malacca.

Cabo Rachado legdt op 2. een half graet.

Beschrijvinge bij de custe bij Malacca.

Dat 17. Capittel.

Om te seylen van Pulo Sambilaon af door 't groote Cannael naer Malacca toe.

SEylende by Pulo Sambilaon af naer d'Eylanden As Ylhas d'Aru, gelegen aende custe van 't Eylandt Samatra, sult uwen cours doen zuyden aen tot op 13. mijlen toe/ waermede op de banche sult komen/ soo dattet al eveleens is te seylen van Pulo Sambilaon zuyden aen / als van 't Eylandt Ylha das Lattas (dat is 't Eylandt vande potten) zuijdtoost ende zuijdtoost ten zuyden aen: want komt alteinael op een plaets upt / ende als d'Eylanden d'Aru blijven west ende west ten noorden van u / so werpter toot upt/sulter sant gront vinden; van hier af sult uwen cours doen zuijdtoost aen / altoos het loot ghesladigh uptwoorpende/ ende vindende 10. vadem (de selfde cours behoudende tot op de 13. vadem/ 't welcke modder gront sal wesen) sult zuijdt zuijdtoost ende zuijdtoost ten oosten aen loopen: maer vindende 16. 17. vadem sant gront/ soo wentet naer die zyde van Malacca toe tot op de 12. 13. vadem/ voende alhier weder uwen cours naer 't zuijdtooost en zuijdooost ten oosten; ende soo 't geviel dat ghy quaemt op de 10. vademen/ soo keert wedet naer 't zuijdooosten/ altoos u best doende om te loopen op die 10. 12. tot 13. vadem toe: want is de beste diepten en gront van dit Cannael; Soo wanneer ghy komt te sien recht voor u upt eenen ronden Bergh / 't welcke hem verthoont als een Eylandt/ soo sult weren dattet Pulo Parselar is/ tot welcke contrepe die voorschreven dzooghten strechende is/ niet teghenstaende en sult daerom niet laten uwen wegh te verbolghen / Pulo Parselar niet genakende tot op 2. mylen naer 't noordtoosten toe: want alsdan soo ismen de voorschreven dzooghten voorby/ van hier af voortaen so genaeckt het landt tot op een mijl/ naer uwen cours nemende zuijdtooost aen / naer den hoeck Cabo Rachado toe/ al eermen op drie mylen naer bynde Cabo Rachado coint/ soo heeftmen een riffe 4. mylen vande custe af ligghen / welcke niet meer als 4. vadem diepte heeft/ te weten met hoogh water / ende 't Zeewaert daer van af loopt een Cannael van 10. vadem diepten/ loopende van d'Eylanden d'Aru naer Pulo Parcelar toe / sult u beste doen dattet grootste Eylandt van Aru zuijdtwest ende zuijdtwest ten westen van u blijft / uwen cours doende zuijdtooost aen/ altoos op 18. ende 'tondiepste op 17. vadem. Willende voort van Pulo Parcelat naer d'Eylanden d'Aru toe/ sult maken dat u Parcelar int noordtooost ende noordooost ten oosten blijft/ noordtwest ende noordtwest ten westen aenlooptende/ altoos op de 16. 17. 18. tot op 15. vadem diepten; dese wegh en is anders niet te doen: want ick hebse altoos self ghepasseert / ende my daer wel met bevonden.

Ylha das Latras is 't Eylandt vande potten.

Coursen van Pulo Sambilaon na Malacca.

Bentegicken van Pula Parselar.

3. mylen van Cabo Rachado legt et riff/ dat 4. vadem diepten heeft.

Een Cannaal bij 10. vadem diepten.

Coursen van Pulo Parselar nae d'Eylanden d'Aru.

Dat 18. Capittel.

Deroute ofte de Coursen vande Navigatie van Malacca naer Goa, met alle die strecking ende ghelegentheyt van dien op 't breetst verclaert.

SCheydende by Malacca naer Goa ofte Indien / soo is den besten cours te seylen een mijl en anderhalf/ de Custe van Malacca langhes heen/ altoos int gesichte houdende de struyken ende 'tonderste vande boomen die op 't landt staen/ te weten tot Pulo Parcelar toe; men heeft alhier vande 16. tot 17. ende 18. vadem diepten / sult ghevverreert wesen beneden de 14. vadem niet te passeren / aen d'een noch aen d'ander zyde/ loopende van upt Malacca af tot ontrent verde half ofte drie mylen/ so heeftmen twee ofte drie dzooghten van steen en Kilippen (ontrent een half mijl t'Zeewaert in strechende) ligghende/ recht tegheng over de Cisterno ofte Conincx back ghenaemt/ vande Portugesen Tanque del Rey geheeten; Van gelijcken sult u wachten van te ghenaken den inwijck vande Cabo Rachado, (welcke Cabo leijt op 2 ½. graden aende selfde custe van Malacca, noordtwest te noorden af 10. mylen) soo veel vande zuijdtooost zyde als vande zyde van 't noordtwesten/ en compter op gheen mijl naer by 't landt/ als gheseyt is; alhier soo heeftmen een goede mijl weeghs tot anderhalf toe/ tprincipaelste bá't Cannael tot Parcelar toe.

Coursen van Malacca naer Goa.

Wanneer men beneden de 14. vadem niet te passeren

Ontrent drie mylen van Malacca ligghe 3. dzooghten

Tanque del Rey.

Cabo Rachado legdt op 2. ee half grade.

Comende by Pulo Parcelar, ende begerende de dzooghten dwers over te loopen / sult u ontrent twee mylen van Pulo Parcelar af houden/ overmidts datter vande custe van Parcelar een banche af steert/ strechende tot ontrent een half mijl in Zee/ wesende als geseyt is/ tot ontrent 2. mylen van het land af/ om over de dzooghten te passeren; zijnde mettet wassen van het water/ soo sal u Pulo Parcelar blijven int oosten / ende mettet vallen vant water int oost noordooosten/ waerom u noodigh is goede opsicht te hebben mettet gheep/ op dattet u niet en bedrieghe; Comende op deser manier in dese contrepe/ sult west noordtwest aen loopen/ u altoos naer d'ee ofte d'ander zyde houdende/ naer dattet gheep loopt; ende soot saetlic waer dat ghy quaemt (int dwers over loopen) te sien Pulo Parcelar, so ist goet dattet u blijft int oosten ende oost ten zuyden/ ende komende ten half weghen naer d'Eylandekens van Aru toe/ (ghelegen dicht aende custe van Samatra op 3. graden/ te weten west noordtwest 30. mylen van Malacca) al ist dat u Pulo Parcelar alsdan blijft tusschen 't oost zuijdooosten/ ende oost ten zuyden/ soo hebt ghy niet teghenstaende eenen goeden cours / in voegen dat komende naer Pulo Parcelar, soo ist goet datmender niet over ee comt/ oost noordtooost ende west zuijdwest/ dit is te weten twee mylen daer van af: maer int afwijcke naer d'Eylanden d'Aru toe / so ist best dattet u blijft int oost

Coursen om dwers over de dzooghten te loopen.

d'Eylandekens van Aru ligghen dicht aende custe bij Samatra op 3. graden.

Vermaninge om na 't groote Eylandt d'Aru toe te houden.

Digitized by Google

oost ende oost ten zuyden/wesende int ghesicht vande voorschreven Eplanden d'Aru, u houdende naer 't groote Eplandt van d'Aru toe/ moechter op een mijl ofte twee naer by komē soo dicht alst u belieft: want is daer rontom diep ghenoegh/ die diepten diemen sal vinden by de voorschreven drooghtē/loopende door't Cannael/sal wesen vande 10. tot 21. vadem/ doch sult wepnigh wonpen van 21. vadē hebben/ eñ die meerste diepten diemen heeft door't Cannael loopende/is 12. 13. 14. 15. 16. 17. vadem; ende al ist schoon dat ghy komt op de 10. 9. ende 8. vadem drie ofte vier wonpen/te weté van lijlijn/fijn/eñ swart sant ofte modder-grondt / is tpenwel eenen goeden cours: want sult terstont weder op 12. 13. 14. vadem komen/hebbende dese diepte ende gront/ ende doende dese cours als geseyt is/ al ist dat ghy sommige wonpē van lijlijn/ fijn/wit sant krijght/ist noch al eenen goeden cours: maer so ghy grof sant ofte schulpen krijght/ so weet dat ghy bupten 't Canael zijt; werst op u hoede/dat soo wanneer ghy de gront van swarte schulpen/ende grof sant vindt/dat ghy weder lijlijn/dun/ swart sant ofte modder gaet soecken: want de gront van grof sant eñ schulpen is bupten 't Canael/ daerom sult in alles goet advijs hebben/ het loot ghestadigh uytwonpende/ om u te verseekeren; is oock goet met twee looden te diepen/te weten: van elcke zyde van't schip eē/met goede opsicht eñ wacht/ ende u Anckers altoos ghereet te hebben/met een Cabel van 12. oft 15. vadem bots/ soo't noodigh waer/om u daermede te helpen; Nu om dat wp hier veel repsen mentie maken vā Pulo Parcelar, so hebbe alhier by willen voeghen wat ende op wat hooghte t'selfde gelegen is/hoe wel datter genoegh inde Pas-caerten afghetepckent staet; tis een landt 't welcke eenen hoeck maeckt / in ghelijckenisse van een Cabo, ghelegheñ aende selfde custe van Malacca, te weten by de 15. mylen noordwest ten n. daer van af / op de hooghte van 3. graden ruijm; oock mede voe u gedenckē dat nemende uwē wegh vā Pulo Parcelar af/naer d'Eplanden d'Aru toe/comende ter halver wegen/ so moet u Pulo Parcelar blijven int oosten eñ oost ten zuyden/ende wat naerder d'Eplandē komende/so blijft u Pulo Parcelar bynaest int oost zuydoostē/dit is te weten als ghy d'Eplanden begint te ghenaken: want loopende op dese manier hebt eenen goedē cours / ende zijt verseeckert en vry vande drooghten/ ende soo ghy dese drooghten inder nacht over loopt/so sult des daeghs 'landt mercken als boven/ hebbende eenen goedē wint / altoos acht hebbende op de gherpden van't water/ op dat het u niet en bedrieghe / en aen d'een ofte d'ander zyde drijft: want de stroomē alhier seer sterck loopen/soo wel int vloepen als int ebben/u in als conformerende naer't ghetp / doende uwē cours in sulcker voegen/dat ghy altoos 'tloot moecht upt wonpen.

Als u 'tvoorschreven groote Eplandt d'Aru int zuydwestē blijft/ wesende ontrent twee mylen daer van af / so sult ghy u stellen metter Pulo Sambilao recht over een / in voeghen dat ghy niet en wijckt ofte verualt vāde Eplanden af/naer de zyde van Samatra toe/uwē cours als geseyt is / vervolgende naer Pulo Sambilao toe / sonder pet te vreesen / om dat de Monson ofte den tijt vande winden/ alsdā van over't landt nae de Zee toe waepen/ ende sonnen hier in onachtsaem waer / soude groot achterdeel ende verhinderinge inde repse komen doen; de diepten ende gront diemen heeft van d'Eplanden d'Aru naer Pulo Sambilao toe/is van 27. tot 40. vadem modder gront/ ende op sommighe plaetsen sant; ende loopende byde Eplanden d'Aru, so heeftmender van de 49. tot 50. vadem diepten; Van dese Eplanden Pulo Sambilao af/ naer d'Eplanden van Pulo Pinao toe/ sult altoos langes 'landt heen seplē/sonder daer af te wijcken / u wachtende van een bancke (gheleghen recht tegens over 'landt ghenaemt Baruas, tusschen Pulo Sambilao ende Pulo Pinao) is van modder-gront/ende segghen datmen daer drie vadem diepte op heeft/ sult u altoos mettet loot behelpen/onder de 15. vadem naer't landt toe niet passerende/noch boven de 30. vadē t'Zeewaert / om dieswille dat de bupen alhier altemets van over't landt (uytet gheberchte van Queda komen vallē) upten n. o. ende n. n. o. en sommijts noch scherper/ by wylen wel ruymer lancks de Custe loopende / als geseyt is; sult uwen vaert sonder schroomen moghen doen/ vande custe van het Eplandt Samatra, daermen in dese Monson aldermerst voor wreest / daerom sult uwen cours doen sonder van het landt af te wijckē/te weten tot d'Eplanden van Pulo Pinao toe / daer by wesende ofte op de hooghte ende lenghte van dien/ ende de Monson (dat is: de winden die alsdan regneren en u favorabel zijn) krpgēde/moecht dan wel van het landt af wijckē/u best altoos doēde om te loef waert van Pulo Pera te passeren/ twelcke eenen goeden cours is: maer so u de wint diende om te gaen verkennen t'Eplandt van Pulo Batum, is noch beter: want moecht van hier af uwē cours nemen na het Canael/van op de 7 ½. graden: maer de Monson crpghende als boven/ al ist wat te rugge/ sult den tijt verlieſen: want de Monson somtijts int erste scherp is / ende begint daer nae allenskens te ruymen/ gelijck alsmen het landt ende custe af wijckende is.

Op dese cours sult ghy loopē naert Canael van op de 7 ½. graden daer door passerende/ ende eer dat ghy komt van op de 7 ½. graden/ tot op 7 ⅔. ende minder d'Eplandē gepasseert wesende/ sult u altoos houden op de voorsyde 7 ½. graden / om dieswille datmen in dese Golffo ofte contrepe altemets/ende veel tijts n. n. o. eñ n. winden heeft; Inde cours naert Eplandt Seylon toe/sult loopen op 7 ½. eñ op 7. graden / met welcke gangh sult komen opt Eplandt Seylon aen/by een plaets ghenaemt Matecalou, 'twelcke te loef waert van de drooghten is; alhier en heeftmen gheen gront dan vande 2. mylen naer het landt toe; sult oock ghedverteert wesen/dat van te midde-wegen vande Golffo af/tot het Eplandt Seylon toe / de stroomen ende wateren (in desen tijt ofte Monson) naer bupte toe t'Zeewaert in loopen/van gelijcken so wtaeckt het Compas elcke reijs meer naert noordtwesten/opt welcke ghy altemael sult goet regard nemen/ ende komende by het Eplandt Seylon, dat int ghesicht krpghende sult et niet weder verlatē/ altoos de gront houdende/ te weten vā onder de 30. vadem/ (wel voor 't siende/ eñ u wachtende vande drooghten die quaet ende periculeus zijn / wesende d'uytterste van dien van steen ende klippē/ de lenghte van een Galepe/ sonder eenige andere meer te hebben dan datmen siet) loopende op de diepte van 14. ende 16. vadem/ten halfwegē ofte te midde-wegē van

Diepten vant Cannael.

Teijckē alsmē bupte 't Cannael is.

Waerschouwinge vande gront bupten 't Cannael.

Beschrijvinge van Pulo Parcelar.

Pulo Parcelar leydt op 3. graden ruym.

Teijckenē alsmē vp vande drooghten is.

Vermaninge om acht op de gherpden te hebben.

Hoecmē afgaē sal als het Eplandt d'Aru int zuydwestē blijft.

De diepte bi d'Aru tot Pulo Sambilaon is van 27. tot 40. vadem.

Waerschouwinge voor de bancke Baruas.

Beschrijvinge vā Baruas.

Bupen upt 'gheberghte van Queda.

Vermaninge om zijn best te doen datmen loef waert van Pulo Pera passeert.

De Cannael Pulo Batum op 7. een half graden.

Coursen naer Eplandt Seylon.

Loef waert vā de drooghten van Ceylon leydt Matecalau.

Vermaninge hoe de stroomen hier loopen inde Monson/ etc.

Waerschouwinge voor periculose drooghten.

Digitized by Google

Een verborgē droochte. Oorsaeck waeromme datse verborghen is.

van dien ende 'tland sult de voorschreve dieptē vinden/ende een ander drooghte die u achter blijft / welcke is d'eerste/en machmen niet sien dan datter de Zee op broeckt; soggen dat men niet kleyne schepen tusschē dien en 'tland mach passeren/wesende van 4. vadem diepte/ niet teghenstaende is beter t'Zeewaert deer van af te loopen ; is van hier af tot het lande een mijl weeghs/sulcx tot op 16. ende 18. vadem naer aenkomen / ende so ghy u alhier by gevallen dan tegens den nacht/ salt noodigh wesen metter scherp-seijl alleen te seylen/te weten alsmen ghesicht van ondekent landt heeft/ onder die 18. vadem naer 't landt/noch boven de 30. vadem t'Zeewaert niet passerende.

Hoe datmen hem reguleren sal alsmen by nacht omtrent deese drooghte komt.

Van dese drooghte af salmen langhs de custe heen loopen/op de diepten van 15. 16. ende 20. 25. 30. vadem: maer in sulcker voegē dat ghy de gront niet en verliest: want mocht een stilten crygē/dat verliesende gront/u de stroomen eñ wateren mochten dryven naer d'Eylanden van Maldiva toe/ waer door noodigh is goet opsicht te hebben tot datmen comt by Negumbo (twelcke int Eylandt Seylon is) van daert goet is dwers over naer't vaste lāt te loopen / tot Negumbo komende en sulcx van't landt niet-af wijcken / dan vanden 15. Februarius voort aen: want van dien tijt af/ so beginnen de stroomen ende wateren weder binnewaerts aen te loopen/ende wesende vāden 15. Februarius voort aen moecht van't landt (te weten van't Eylandeken Verberijn, twelcke dicht aende custe van Seylon leijt) af loopen/tot die fortresse vande Portugesen genaemt Columbo toe / naer dattet u best gelegenthept sal ghven / op dattet u niet en wedervare alst met veel schepen gheschiet is / die door onachtsaemhept gedreven worden naer d'Eylanden van Maldiva toe.

Waerschouwinge om nae d'Eylāde van Maldiva te vervallen.

Negumbo leydt in't Eylandt Seylon.

Van Negumbo niet voor de 15 Februarij op af varen.

Dicht af Seylon leijt d'Eylandeke Verberijn. De fortresse Columbo.

Van dese laetste drooghten af naer Tanadare, ende tot den hoeck genaemt A Punta de Galle toe/te weten langhes de custe ende Zeekant heē/ist landt over al bynaest even gelijck eñ hoogh/eñ recht teghens die voorschreven drooghten over / te landewaerts binnen sietmen drie hooghe bergen; Van hier af tot Tanadare toe heeft men sant strandē; sult alroos langhes 'tland heen loopen sonder schroomen/ tot int ghesicht van Tanadare, 'twelcke seer wel bekent is / en laet selfde u niet bedriegen: want hem van buytē aen komēde verthoont alsdie Punta de Galle; de teeckenen eñ rechte kennisse daer van is als voleht/ te wetē heeft een uytsteeckende hoeck van dun landt/maeckende 'tfatsoen van een tonghe / met een kiffe van steen daer van t'Zeewaert af steeckende/ de lencte van eenen goeden steen worp; Dese punt landts ofte uytsteeckende tonghe is vol Indiaensche Palm-boomē/ die hen seer schoon en eierlijck int ghesicht verthoonen / ende eer datmē daer op eē mijl ofte twee naer by comt so verthoont hem dese hoeck ofte punt landts int schijnsel van een tonge/te weten buyten de Palm-boomē naer de Zee toe: maer het bosch vande Palm-boomen in zijn selven is dick en schoon ine aensien/ende aleermen by Tanadare komt/so heeftmen twee oft drie sant bayē/ waer van niet noodigh is mentie te maken.

Dry hooghe bergē tegen over de drooghten. Wan dese bergen tot Tanadare is sant gront.

Gelijckenisse vant A punta de Galle ende Tanadare.

Dentijckē vā Tanadare.

By Tanadare 2. of 3. sant Bayen.

Een witte Pagode in het Bosch van de Palmboomē.

So wanneer ghy komt met dit bosch van de Palm-boomen over een/ sult int midde vā dien een witte Pagode (dat is eenen Indiaensche Afgoden Tempel ofte Afgodt) sien/ welcke Pagode af naer de zyde van't noorden/ sult ghy sommighe Boeien ofte Buyten van witte eñ roode aerde sien/ twelcke goede teyckenē ende de rechte kennisse van dese contrepe is; sult niet te dicht aen't landt komen: want heeft een kleyne drooghte wat te Zeewaert in steecken/ doch weynigh; als ghy dese voorsz. Boeien ontdeckt/so sult ghy loopen op 18. eñ 20. vadem diepten: want soo de wint begonst te stillen/ende de gront dieper te worde / sultet Ancker upt worpen: want so ghy sulcks versuymde/sout metter haest gront af wesen/om dat de stroomen eñ wateren seer sterck t'Zeewaert in loopen.

Buyten van wit en roode aerde ende notydzy. Warse bereyckenen. Een kleyne drooghte.

Verminninge voor de stroomen.

Van Tanadare tot Belliguao zijn ontrent 6. mylen; dese plaets van Belliguao is een seer grooten inwijck / ende vande zuydzyde van dien verthoonen hem sommighe groote Boeien ofte Buyteelen van roode aerde/te weten binnen inde inwijck: want men en mach se niet siē / dan alsmen den inwijck geheel ontdeckt heeft; ende vande noordzyde heeftet 2. kleyne Eylandekēs dicht by't landt/vā welcke Eylandekēs een kleyne drooghte af steert: maer is vande zuydt-zyde naer't landt toe; Van Belliguao tot Gallee zijn 5. mylen; dese weegh van Belliguao tot Gallee is altemael langhes de Zee-kant heen vol Palm-boomē/ ende tusschen beyden leijt een Eylandeken (dicht by't lande) van Steen-klippen.

Beschrijvinge vā Belliguao.

Gedaente eñ gelegenthept.

Nyde noordzy 2. kleyne Eylandekēs niet een drooghte.

Een Eylandeken vā Steen-klippen.

So wanneer ghy loopt naer Gallee toe/ sult ghy komen te sien een hoogh black landt vol Bosschagie/ende een effen bollernisse / eñ vande zyde van't noorden vande Bay heeftet een groot bosch van Palm-boomē/ende soo't u noodigh waer inde Bay te Anckeren/moecht wel in looper tot op 15. ende 14. vadem diepten: maer die zynen wegh begeert te vervolghen en heeftet niet van doen in te loopen; Van Tanadare tot dese Haven van Guallee, (twelcke zijn 12. mylen) loopt men vāt d'een tot d'ander n. w. ende z. o. ende heeft wat vā n. w. ten w. ende z. ō. ten o. sult geadverteert wesen desen wegh langes dese custe tot Guallee toe/niet te doen sonder gront.

Beschrijvinge vā de gedaēte van Gallee.

Coursen van Tanadare toe, de Haven van Guallee.

Van Guallee tot die punt ghenaemt Belitote, zijn vijf ofte ses mylen/ welcke punt een dicke Bosschagie van Palm-boomen heeft/ (ende daer recht tegens over ontrent een half mijl weeghs / heeftet een groote Klippe) ende tusschen beyden ligghen veel Steen-klippen langhes 'tlandt heen; by dese punt de Guallee liggen twee drooghten daert water op breeckt/ d'eene is gelegen eer datmen by de punt comt/ welcke ½. mijls t'Zeewaert in steeckt / ende d'ander recht teghens over de Bay / aende noordzyde een kleyne mijl t'Zeewaert in steeckende/ende van dese moet ghy u principalijcken wachtē; mē mach alhier wel inder nacht voorby loopen/te pas komende op de 20. vadem diepten / so en isser geen vrees te hebben; by dese drooghte breeckt de Zee altemael seer verlanckt saem / te weten alst hoogh water is.

't Punt Belitote. Reuteyckē vande voorsz. punt.

Twee drooghten / desgelijcx by gelegenthept der selver

Alhier langhes heen salmen zynen cours nemen tot Columbo toe/ghelijck als de custe streckende is / ende vant Eylandt Verberijn voort aen/ so is de gront hanckachtigher ofte ondieper; Comende dicht by Columbo te weten op 3. ofte 4. mylen naer tot by Negumbo soo machmen altoos Ancheren op 8. ende 9. vadem: maer by Columbo en sultet niet doē/ dan soot grooteliicks vā doē waer/so moecht ghijt seeren vande 18. vadem naert landt toe; men heeftet steen gront/ tselfde is het dock vā gelijcken boden de 25. vadem t'Zeewaert in/ en dit op de meeste plaetsen / sult altoos op u

Waerschouwinghe voor dese drooghte.

't Eylandt Verberijn.

Negumbo leijt 4. mylen vā Columbo.

Steen-gront by Negumbo.

hoede

Verschepden couseren van sant langhs deze cust.

hoede wesen als ghijt Ancker upt wrijt / dat eerst beproevende met het loot; de gront van dese contrepe ende custe is op sommige plaetsen diepin en op ander grof sant / 't welcke 't seekerste is / heeft ooch by wijlen root sant; Insgelijcks plaetsen van wit ende swart sandt; dit zijn de teijckenen vande gronden langhes deze Custe / op alle welcke gronden men Anckeren mach.

Beschrijvinge vāde fortresse Columbo.

De rechte teijckenē ende kennisse van Columbo (twelcke is daer de Portugesen haer fortresse hebben) zijn dese / te weten alsmen inde Haven is / so sal de Pico van Adam gheheeten (dat is een hooghen spits / 't hooghste van alle de omliggheude contrepe) blijven int oosten; Voende uwen cours naer de Haven van dese fortresse / so sult ghy alleenthens alle die berghen ende huevelen comen te verliesen / en beginnen te comen by dun ofte black laegh landt / twelcke een teijcken vande Haven ende een seer goede kennisse is; De winden diemen alhier sal vinden t'meestendeel van desen tijdt ofte Monson sullen wesen n. n. oost / n. o. by wijlen o. n. oost ende ooch ooste winden; De Viraçoins (dat zijn de winden die van upter Zee waepen) blijven veeltijdts int noorden eñ n. w. Voe dese verclaringhe op dat heim niemant en verwondere sulcx aldaer vindende; Van ghelycken so vintmen daer ooch wel w. n. w / w. ende w. z. w. winden / naer de Conjunctie vanden tijt datmen by dese custe come; Dese winden diemen noemt Viraçoins, welcke ghemeenlijcken van upten westen waepen door gheheel Indien / te weten den tijt datmē de Zee ghebruijckt / (twelcke is des Somers vande namiddach tot de middernacht) komē van upter Zee nae het landt toe / waerom dāde Portugesen ghenaemt worden Viraçoins, dat is te verstaen winden van upter Zee; Van vande middernacht af tot des middaechs / waepen ghemeenlijck de winden van upten oosten / welcke comen van over't land naer de Zee toe / vande Portugesen Terreinhos ghenaemt / dat is winden van over't land naer de Zee toe gheseyt: gheljck als wy alles dies breeder verclaert hebben in mijne Itinerario ende beschrijvinghe van Indien / wort alleenlijckē hier verhaelt op dat het niemant vreemt en schijnt / de maniere vande beschrijvinghe van dien / ende 't waepen van dese winden langhes alle dese custe; Als ghy des nachts wilt seijl gaē met die Terreinhos, (ofte Landt-winden) soose gheen noordtoost en warē / so en sult niet seijl gaē / dan vande middernacht voortaen / en de sose niet en ruijmden (t'Zeewaert in loopēde) so en wilt u niet te seer van't landt af steecken: want souden u quaet wesen verde t'Zeewaert in te loopen / om daer naer weder by't land te comen / om dat de Viraçoins ofte Zee-winden van upten noorden ende noordtwesten dickwils verlanckſaem eñ slap aenkomen.

Mico d'Adam

Teijckenē van Columbo.

Wat de Viraçoins zijn.

De Viraçoins blijvē dreijgts int noorden.

De Viraçoins waepen upten westen vande naemiddach tot de middernacht.

Wat winden dattet vande middernacht totten middagh waepen. Terreinhos / dat is winden van over landt.

Waerschouwinghe vande winden.

Van Negumbo af salmē dwers over loopen naer de Cabo de Comorijn toe / loopende naer de oostzijde vande Cabo, te wetē aen't landt (ghenaemt) das Areas Gordas, (dat is vande verre ofte grove Dupnē gesept) twelcke is 12. mijlen vande Cabo de Comorijn aende zijde van Choromandel: want is goet hier aen te comen / om oorsaecke vande stroomen / die seer sterck naer buptē toe loopē met scherpe winden; by dese Areas Gordas als ooc een stuck weeghs naer de Cabo toe / so vindtmen grondt (aleermen het landt komt te sien om dattet leegh is) van 40. ende minder vadem diepten.

Courſen van Negumbo na C. de Comerijn. 't landt das Areas Gordas leijt 12. mijlen van Comorijn. Oorsaet waer om dat het hier goet aen te komen is.

Soo't gebuerde dat ghy vande Cabo binnewaerts quaemt, wesende by nacht / eñ gront vont / so moeght wrijelijcken op dese gront heē loopen / te weten vande 12. tot op de 18. vadē diepten: want alsmen mette Cabo over een komt / so is de gront veel steijlder afgaende bā wit sant / en sult boven de 20. vadem t'Zeewaert niet in loopen / te weten vande Areas Gordas naer de Cabo toe: want vande Areas Gordas binnewaerts aē / so is de gront banckachtigh / ende van kleyn swart sant / sult loopē op een mijl ofte anderhalf tot op twee mijlen van't landt af / op de grondt ende diepten als gheseyt is.

Waerschouwinge ofmen inde nacht binnen de C. quam.

Banckachtige gront by de Areas Gordas.

So wanneer ghy komt byde Cabo de Comorijn naer Coulaon toe / soo sult ghy uwen cours nemen langhes de custe heen tot by een mijl vant lant af om te mogen Ancken / onder de 12. vadem naer't landt toe niet passerende / is goet te loopen van 15. tot op 18. vadem / u altoos wachtende vande Rudsen ende steenen van Trauancor, welcke ligghen tusschē de Cabo ende Coulaon, ende wesende by nacht / so is het alderseeckerste teijcken (om te weten ofmen by Coulaon is) de gront banckachtigher te vinden: want van Coulaon tot Batequola toe (dat is by Onor niet verde bā Goa) soo heeftmen de gront banckachtigh / eñ moecht op de 8. vadem setten sonder vrees; Bā Batecola tot Goa toe is de grout op sommighe plaetsen steijlder en dieper / waer naer u moecht reguleren met te Ancken; Bā Cochijn af tot Cananor toe en hebt nieuwers af te vreesen / dan alleenlijckē u te wachten van't Eplandeken ghenaemt Ylheo Cagado, gelegen 7. mijlen van Cananor zupdtwaert / eñ 2. mijlen noordtwaerts; vande fortresse van Mangalor leijt noch een reghel Eplandekens / klippen / ende Rudsen langhes de custe heen / tot datmen compt by de fortresse van Barcelor; van daer tot Batecola heerschmen sommighe Rudsen: maer staen dicht by't landt / ende die twee Eplandekens van Batecola moeght passeren tusschen 't rupterste van dien / eñ 't vaste landt sonder schroomē: want hebter 15. 16. vadem diepte; Wat voorder aen leijt het Eplandeken van Honor dicht aent vaste landt / daer naer volghen d'Eplanden van Angediva, welcke streecken gheljck als de custe / ende soo't laet inden tijdt van't jaer waer / en sult u niet seer inden inwijck van Ancola steecken: want en hebt alsdan gheen Terreinhos ofte Landt-winden om u weder upt te drijven / so is het alsdan beter langhes alle dese custe wat verde vant Landt af te loopen: want hebter dickwils de Viraçoins ofte Zee-winden wat verde af / ende wesende dicht by't land / en soudē u niet te baet komē / dit is te verstaen vanden 20. Meert voortaen.

Van Cochijn nae Cananor niet te sorghen van voor Eplandt Ylheo Cagado.

3. mijlē vande fortresse van Mangalor veel Eplandekens / klippē / &c. tot Barcelar toe.

Gelegentheyt van 't Eplādt Honor. d'Eplandē bij Angediva.

Waerschouwinge voor de inwijck van Ancola.

Soo't gheschieden dat ghy u vont by Angediva, ende u noodigh waer eenige Ree ende beschutsel te soecken / so moecht ghy loopen in Angediva, te weten aende noordzijde / so verde van't Eplandt als van't vaste landt / ende eer wat naerder 't Eplandt dan't vaste landt / al waer ghy een goede Ree eñ beschutsel hebt; want alhier somtijts wel schepen verwinterē alst noot doet; men heeftet binnē in 6. vadem diepten; Wat voorder van Angediva liggen de 4. ofte 5. Eplandekens vande Revier Sanguisijn dicht aen't vaste landt; van hier af eē half mijl voortaen / soo leijt het Eplandt van

Plaetsen nood tigh sijnde Ree te soecken.

Een menigh van Angediva liggen 5. Eplandekens.

Goa

Het Eylandt Goa velha.

Goa velha, (dat is/oudt Goa,) en daer en zijn anders gheen Eylandekens meer daermen mentie af maken mach.

Advertensie vande winde/ al waerschou winge vande selve.

Advertere u dattet dickwils geschiet/ datmen langhs dese Custe heen/ de winden van uptē n.w. eñ n.n.w. krijcht sonder om loopē/ die terstōt crachtigh eñ sterck op stekē/ waer om ick u rade met sodanige winden niet seijl te gaen/al waert schoon datse upt den noordē warpen/dan wesende met den claren dagh/so moecht ghy alsdan ñ anckers lichten/ ende t'Zeewaert in loopē/ eñ so de wint niet om en liep nae't n.o. wesende bp de 4. mylen vā land/ eñ des voormiddaeghs vande 9. ofte 10. uren voort aen/soo sultet setten tot op den naemiddagh toe/ dat u die Viraçoins ofte Zee-winden bp comen/ om weder nae het landt toe te seylen: want op dese maniere sult pet comē te winnen van te loef waert te gheraken/ al ist met moepte; oock mede so sal den tijdt u wel wysen wat u te doen staet.

Vermaninge hoemen aen leggben sal/so de wint niet om liep naet noord oosten.

Advertere u noch eens/dat wanneer ghy u bint bp de Custe van Seylon, wesende vandē 15. Febr. voort aē/ so en derft niet verder loopen als tot het Eylandeken Verberijn toe/eñ van daer af uwen cours doē na de C. de Comorijn toe: want en hebt in desen tijdt niet te schroomen voor water nochte stroomen/ om u bupten te bpven/ doch niet teghenstaende daer altoos opsicht op hebbende: want sommige jaren later/en bp wylen vroegher comt/ nae dat de winden loopen/ op alle het welcke acht sult hebben; Eñ wesende vanden 15. Februarius voort aen/ sult verdacht wesen op den boech na binnen toe niet te loopen/u daer van wachtende: want de stroomen alsdan na binnen toe trecken/ twelcke u aldermeest belieghen moecht/ eñ hoe het later in Februarijs is/hoe zp crachtiger na binnen toe loopē.

Cwerde vermanninge vā de custe van Ceylan/ ende coursen tot Comorijn.

Den 15. Feb. is hier omtrēt niet te schroomen voor de stroomen ofte t'water.

Comende in Cochijn, vandē 15. tot dē 20. Meert toe/moechtet wel bestaen/om vā daer na Goa te loopē/ hoe wel de repse twijffelachtigh is: maer wesende vāden 20. Meert voort aen/ so soude mpaen raet wesen dat niet te bestaen; want van veel jaren herwaerts/ soo heeftmen aen dese Custe van Indien/ (te weten/met de Maen van April/ende het beginsel vande Mepe/) bupen eñ stormen vande traverse ofte dweers winden op de wal met bedonde lucht ende bedertē Hemel/ waer mede u in groot perijckel sout stellen/ daerō ist best teghens desen tijt een goede haven te kiesen/ niet te min/Godt kan tot allen tyden eñ stonden goet weer ende wint gheven.

Van 15. tot 20. Meert mach mē wel van Cochijn na Goa loopē

Bupen ende stormen in April eñ Mey aende Custe van Indien.

Vermaninge om een haven in desen tijt te kiesen.

Om te loopen inde Haven vāde Fortresse van Barcelor, aēde Custe vā Malabar voorsz. so sult ghy weten/ dat wanneer ghy eenē ronden heuvel siet/ staende aen het eynde vande berghen van Batecola nae het n.o. eñ n.o. ten o. alsdan so zijt ghy met die Fortresse vā Barcelor over een/ eñ moechter wel tot op 7. vadem in loopen/ in sulcker voegen/ dat ghy die Fortresse oost/eñ ter halver streeck van o. ten n. van u hout/ sult comen te sien alle die Clippen eñ Rudtsen die langhs de Custe heen ligghen tot die Eylanden As Ylhas de S. Maria toe/het welcke altemael Rudtsen ende steenen zijn: maer staen dicht bp het landt.

Gelegentheyt van de Fortresse van Barcelor.

Op wat diepden datmen in loopen mach.

Dat 19. Capittel.

Beschryvinge van alle die Havens, plaetsen, Custen en drooghtē vande ooste eñ zuydt zyde van't Eylād Seylō, met haer hooghten, coursen, streckinghe ende gelegentheyt vā diē, met die Navigatie daer lāghs heenen, tot die Fortresse van Columbo toe, daer de Portugesen haer residentie houden.

Trinquanamale lept op 9. graden aen de oost zyde van Ceylan.

Inden eersten/beginnēde van Trinquanamale, twelck lept op de hooghte vā 9. graden/te weten/ aen de o. zyde van't Eylandt Seylon; Van hier af 8. mylen zupen aen lept een cleyne Revier/al eermen bp dese Revier comt/ comende van Trinquanamale af/so heeftmen sommige Eylanden/(die vanden voghelen dyerk witachtigh zijn.) Aen de mont van dese voorsz. Revier ligghen oock twee cleyne Eylandekens/die vol geboomten staen. Van Trinquanamale tot dese Revier toe is de cours n. eñ z. eñ n. ten o. ende z. ten w. loopende langhs de Custe heen na dese revier toe/so sult ghy de voorsz. Eylandē aende zyde van het landt laten/daer bupten om varende: want tusschen dien eñ het landt heeftmē veel steenen eñ rudtsen. Dese Revier ende Trinquanamale ligghen vanden anderen ontrent 8. ofte 9. mylen/als voren.

Cende mont vande Revier twee cleyne Eylandekēs.

Van die voorsz. revier (niet d'Eylanden aende mont ofte inkomste) tot die Revier van Mataqualou toe/zijn 12. mylen/eñ is gelegen bp de hooghde van 7½. gradē; de cours vā d'eē tot d'ander is n.w. eñ z.o. Dese Revier gepasseert wesende/ comende tusschē d'Eylandē eñ inden mont/ moecht het landt genaken so nae als ghy wilt: want is altemael schoon eñ supver; Men loopt een schuet van een guetelingh van het landt op 20. vadem diepten.

Tusschen het landt ende de Eylandē veel rudtsen ende Clippen.

De Revier of Mataqualō/ lept op 7. een derdendeel graden.

Van Matecalou tot ontrent 5. ofte 6. mylē werghs/so is de cours n. eñ z. tot eē punt ofte hoet toe. Van dit punt af/ noch andere 5. ofte 6. mylen voort aen/ so looptmen de custe langhes n. eñ z. eñ n. ten o. en z. ten w. Wat voorder aen nae d'eerste drooghten toe/ tot ontrēt 5. ofte 6. mylen nae het n. toe/ staet een bosch van Palm-boomē/ daer met over een comende/ so looptmen dese Cust n. n. o. eñ z. z. w. eñ wat van n. ten o. eñ z. ten w. Van dese 5. mylē tot die eerste drooghte/ is de cours n. o. ende z. w. eñ n. o. ten o. eñ z. w. ten w. Al eermen op 4. ofte 5. mylen nae bp dese drooghten comt/ soo sult ghy sommige huevelen eñ hooghten van roode aerde sien/te weten/ langhs de Zee-cant bp de strant heen/eñ te landewaerts in so verthoonen hem sommighe hooghe berghen/ eñ den aldernoordelickste van dese berghen heeft een hueveltgien boven uptsteken/ het welck een Block-huys schijnt te wesen/ eñ is van roode aerde. Men mach tusschen dese eerste drooghten ende het land door loopen op 7. eñ 8. vadem diepten/ te weten/ soo verde vande drooghten/als dan het landt: want men heeft van daer tot het landt een mijl weghs; ende loopende van buytē t'Zeewaert om/ sult over al sandt grōdt vinden. Dese voorsz. drooghts is gelegē op de hooghde vā 6. gradē. Vā dese eerste drooghte ontrēt 6. oft 7. mylē z. aē/ heeftmen noch eē ander drooghte/ eñ mē loopt van d'eē tot d'ander o. n. o. eñ w. z. w. de cust lāgs. Dese tweede drooghte lept op de hooghde vā 6. gradē schaers/ tusschē welck eñ 't vaste lādt heeftmē 12. 13. vadē diepte/ al supver gront. Van dese laetste drooghte tot eenē inwijck/ genaēt Ajalla, looptmē de cust o. eñ w. eñ o. tē n. eñ w. tē z. Wier ofte 5. mylē vā desen Inwijck Ajalla voort aen/lept een ander Inwijck/ghenaemt Hulpulam, van waer tot Tanadare mach wesen 7. mylen. Tanadare is een punt lāgs/ doer eē bosch vā Palm-boomē op staet/ so wāneer men alhier reeckt met over eē rēt/ so

Vermaninge hoemen aen leggben sal/so de wint niet om liep naet noord oosten.

Cwerde vermanninge vā de custe van Ceylan/ ende coursen tot Comorijn.

Den 15. Feb. is hier omtrēt niet te schroomen voor de stroomen ofte t'water.

Van 15. tot 20. Meert mach mē wel van Cochijn na Goa loopē

Bupen ende stormen in April eñ Mey aende Custe van Indien.

Vermaninge om een haven in desen tijt te kiesen.

Gelegentheyt van de Fortresse van Barcelor.

Op wat diepden datmen in loopen mach.

Trinquanamale lept op 9. graden aen de oost zyde van Ceylan.

Kende mont vande Revier twee cleyne Eylandekēs.

Tusschen het landt ende de Eylandē veel rudtsen ende Clippen.

De Revier of Mataqualō/ lept op 7. een derdendeel graden.

Courtsen van of Matecalou tot een pt. mk.

Een bosch vā Palm-boomen nae het noordē.

Verscheyde courtsen ende streckinghen.

Teeckenen eermen bp de drooghten comt.

Diepten tusschen 't landt en d'eerste drooghte.

De drooghts lept op 6. gr. noch een op 6. graden schaers.

Cours vande drooghts tot Ajalla.

Hulpulam is een Inwijck 7. mylen van Tanadare.

Digitized by Google

salmen comen te sien een witte Pagode / (dat is een Indiaensche Afgoden tempel;) en aende noordt zyde van dese Pagode/staen sommighe boomen ofte huevelen van witte en roode aerde; Alhier voor by loopende/ en sult niet seer dicht by't landt comen: want daer sommighe droogten ligghen. Dit punt ghepasseert wesende/so loopt terstont tot op 20. vadē diepte: want is over al seer goede en suyvere grondt/ en so u de wint stilden/ist daer goet anckeren.

Waerschouwinghe om niet dicht aen het landt te loopen.

Van Tanadare tot Belliguon, zijn ontrent 6. mylen. Belliguon is eenen seer grooten Inwijck/hebbende van de zuyds zyde sommighe groote huevelen van roode aerde / staen van binnen inden Inwijck: waerumense niet sien en mach/ voor aleer datmen den Inwijck geheel ontdeckt heeft / ende aende noordt zyde heeft twee Eylandekens dicht by't landt leggen; langhs dese Eylandekens loopt een ruffe ofte droogte aende zuydt zyde daer vā af. Van Belliguon tot Gualle zijn 5. mylen. Desen werch van d'een tot d'ander/is het lādt altemael dicht/ ende vol van Palm-boomen/ te weten langhs de Zee-custe heen. Ontrent ter halver wegen van Belliguon tot Gualle, leyt een Cluppigh eylandeken dicht by't land/ en noch een ander aende zuydt zyde vā Gualle, daer na toeloopende / sult een hoogh plat landt sien/vol geboomten/ ende van een effen wildernisse/en aende noordt zyde vande Bay heeftet een groot bosch van Palm-boomen staen/aenden Oever vande Zee/ende sult binnen in de Haven een wit huys sien / 'twelcke een Kerck is ken vā onse lief Vrouwe is. Loopende van Belliguon nae Gualle, (ende comende met dit punt over een) aende zuyd zyde nae de Bay toe / so sult ghy u wachten van te Zeewaert in te loopen / om te schouwen een droogten daermen het water op siet breken/ ende om te anckeren / sult loopen n. ende n. n. w. aen/in sulcker voegen dat ghy altoos sommighe Clippen (die aende noordt zyde staen) ontdeckt siet/ ende vande Bay binnewaerts/ sult het geboomte vande Palm-boomen sien/ 'twelck u sal blyven aende zuydt zyde na Belliguon toe / dat u met de punt bedeckt blijft; sult vinden 14. 15. vadem diepten/ en loopende tot op 13. vadem/ende sandt grondt vindende/ sult het setten: want ter Zeewaert ist altemael steen. Van Tanadare tot dese haven van Gualle, (twelck zijn 12. mylen/) looptmen van d'een tot d'ander n. w. ende z. o. ende n. w. ten w. ende zuydt oost ten oosten. Dese Haven van Gualle leyt op 5½. graden.

Beschryvinge van Belliguon.

Streckinghe vā Belliguon tot Gualle.

Een Cluppich Eylandeken aende zuyde zyde van Gualle.

Een groot bosch van Palm-boomē aende N. zyde van een Bay.

Het wit derckken van onse L. Vrouwe.

Waerschouwinghe voor een droogte.

Plaetsen om goede ancker gront te vinden

De Haven vā Gualle leyt op 5. een derden deel graden.

Van Gualle vervolghende de Custe om loopende nae de Fortresse vande Portugesen toe (ghenaemt Columbo.) Dese streckinghe ende Navigatie hebben wy ghenoech in't besonder verclaert/ inde Navigatie van Malacca naer Indien / waerom niet noodigh en is sulcks weder te verhalen.

Dat 20. Capittel.

Die Navigatie ende rechte Coursen van Malacca af nae Macau in China, met alle die gheleghentheyt vande selfde vaert, alles in't breedt ende op't correctste aengheweſen.

De Straet Sincapura.

SChepdēde upt Malacca na de Straet van Sincapura ende naer China toe/ sult uwen cours nemen nae het Eylandt ghenaemt Ylha grande,) ghe-

leghen drie mylen vande Haven van Malacca) passerende (tot meerder seinerheyt) d'Eylandekens buyten om. Van dese Eylanden tot de Revier van Muar zijn drie mylen / de welcke heeft tot een kentrijcken eenen huevel vol gheboomte / staende aende zyde van het zuydt oosten / sonder eenigh ander hoogh landt meer daer ontrent te hebben.

Ylha Grande leyt 3. mylen vā t'Malacca. De Revier vā t'Muar leyt 3. mylen bāde Eylandekens. Kentrycken vande Haven van t'Muar.

Vande Revier Muar, tot de Revier ghenaemt Ryo Fermoso, looptmen de Custe noordt west ende zuyd oost/ ende noordt west ten westen/ende zuyd oost ten oosten / is inde distantie 9. mylen. Dese Revier Fermoso is groot ende schoon / hebbende in't incomen 6. 7. vadem diepten / als oock binnen in; men looptet in by de voet vā eenen hoogen bergh langhs/te weten aende zuyd oost zyde; is gheleghen aende zuydt zyde van Malacca, heeft sommighe bancken (vande punt van het n. o. het welcke een plat ende vlack landt is) af steken tot een half mijl t'Zeewaert in/van welcke u sult wachten.

Streckinghe ende cours van vande Revier t'Muar tot Ryo Fermoso.

Gheboomte/ diepte/ ende gheleghentheyt van Ryo Fermoso. Sommighe Bancken.

Van dese Ryo Fermoso af tot het Eyland Pulo Picon, looptmen de Custe op de selfde streckinge valt zuydt oost ten oosten toe; (Dit Eylandt Pulo Picon is gheleghen een half mijl vande Custe af/ hebbende drie Eylandekens by hem liggen / te weten / twee vande zyde vande Zee / ende een van de zyde van het landt / ende sult tusschen dien ende het landt niet loopen: want het altemael droogtē zijn) is inde distantie seven mylen.

Het Eylandt Pulo Picon met 3. Eylandekens/ gheleghentheyt ende plaets.

Van Pulo Picon, t'Zeewaert zuyd oost af/ leyt een groot ende seer hoogh Eylandt / met veel Eylandekens om hem / ghenaemt Pulo Carimon; Langhs het selfde Eylandt/ te weten aende west zyde heen looptmen nae die Straet van Sabon toe/ 'twelck den werch nae Sunda ende het Eylandt Iava is/ welcke Navigatie en coursen wy op een ander besthyven/ waer om die voor dese mael voor by laet/ keerende weder op onse begonnen Navigatie ende vaert nae China toe.

Een groot en hoogh Eylandt Pulo Carimon berghselschape met veel Eylandekens. Cours nae de straet van Sabon. Het Eylandt Iava.

Van dit Eylandt Pulo Picon af / tot een uytstekende punt landts toe/ghenaemt Tanjamburo, looptmen de Custe oost aen/wesende ontrent drie mylen. Dit voorsepde punt maeckt eenen hoeck/ ende van daer voort aen soo wijckt het landt ende Custe binnewaerts aen/ ghelijck een Inham / comende daer nae weder recht nae het zuyen upt. Ontrent een mijl van dese punt af leyt een Revier / ende een cleyn mijl voorder aen / heeftmen een ander Revier/met eenen grooten mont / alwaer een Eylandeken leyt / gheiaemt oudt-Sincapura, hebbende diepe ende suyvere grondt. Dese Revier comt inde haven van Iantana weder upt / alwaer eens overhoets in gheloopen is Antonio de Mello, met een Schip van acht hondert Bharen groot / (wesende elcke Bhar drie en half Quintalen / ghewicht van Portugael /) ende quamen inde Revier van Iantana weder upt. Van dese voorsepde Revier af steeckt het landt nae het zuyen upt (als ghesept is) 'twelck eenen hoeck maeckt / alwaer de mont ofte inganck vande eerste Straet (daer ghy door moet) beghint. Het landt vande noordt-zyde van desen Inwijck is hooger als dat van het zuyen/ het welcke leegh ende oneffen is / hebbende eenen huevel van gheboomten / boven alle de andere uytkijcken; Alhier heeftmē het eynde ofte den uytersten hoeck van dit landt: want

Tanjamburo is een punt landts.

Een mijl van Tanjamburo een Revier.

Een Revier met het Eylandt Sincapura/de revier eyndight in Iantana.

Gheschiedenisse van Antonio de Mello tusschen de Revier van Iantana.

De Mont vande eerste Straet.

Gheschaetste van het landt aen beyde zyden.

Digitized by Google

Eylanden ende steen-clippen strecken(de hare.

want oostwaerder wooztaen/soo crijghtmen Eylanden ende steen-clippen/welcke strecken eerst zupen aen/ en comen daer na weder nae het oosten upt/ makende tfatsoen van eenen Inwijck. Vande wooztz. hoet van Tanjamburo af/ tot de mont ofte inganck van dese straet/is de cours o. ende w. 5. mijlē weeghs/ met 7. ende 8. vademen diepten.

Beschrijvinge hoemē in Julius dā Pulo Picon door Sincapura loopen sal.

Die dooz Sincapura naer China wil loopē/(comēde by Pulo Picon, int beginsel vāde maent Julius) sal genaké de zyde van't groote Eylādt Carymon, om dies wille dz dit windē vande Monson vā Java, (twelck in desen tijt is) altoos vāde zyde van Sumatra af waren. Vā gelijcken/ so wanneermen de zyde va Carymon hout (daer vooz by wesende) heeftmen terstont de mont ofte inganck vande Straet vooz hem open/met die wooztz. teeckenen. Op desen wegh heeftmen veel diepten; eñ loopēde aende zyde vā Tanjamburo, so lept het landt vandē inganck vāde Straet (in't schijnsel) gelijck of het d'een dooz d'ander staeck/ 'twelck een gemeen eñ seker merckteijcken is/ hout u te loef waert/ om alsso nae uluen wille daer in te loopen.

Gheleghenheyt vande mont vande straet.

Gedaente vā het Eylandt Carimon.

Twee Riffen int incomen vande straet.

Dese eerste Straet heeft in't incomen twee Riffen/te weten/van elcke zyde een/die vande uptstekende punten ofte hoecken van't landt af comen; 'tlandt vande zuijdt zyde/ (beginnende vande incomste af) zijn altemael Eylāden/ eenen geheelen regel oost aen strecklende/ welcke de Straet maken; Om nu daer in te comen/sult altoos wat meer genaken de zyde van't zupen/als d'ander zyde/sulter in't eerste incomen 12. 10. ende 9. vadem diepten vindē; eñ wesende soo verde binnen in/ dat het landt vande zuijdt zyde/ ('twelcke d'Eylanden zijn) maer een punt alleen maeckt/ so sult ghy aen d'ander zyde vooz u heen een hoeck saen ofte punt sien/ daer eenen clepnen roodē huevel op staet; als ghy dit comt te sien/ so wilt allencxkens vande rechter handt af na desen clepnen huevel toe wijcken/ om dieswille dattet d'eerste Eylandt/ 'twelck ghy langhs gheloopen zijt volepndt; eñ van het selfde Eylandt voozt aen/so beghint een ander Eylandt. Tusschen dese twee Eylandē lept eē Riffe ofte drooghte/ diemen eensdeels met leegh water ontdeckt siet/ende streckt tot in't midden van't Canael toe; sult altoos met het loot inde hand loopē/ 'twelcke u wel wpsen sal waer dat ghy zijt. Comende by de wooztz. punt vanden clepnen huevel/ soo wijckt weder nae het landt vande rechter handt toe/ ('twelcke d'Eylanden zijn/ als gesept is/) want heeft alleenlijcken tusschē die wooztz. Eylanden de boven-ghenoemde Riffe/sult albus oost aen loopen/ ontrent een half mijl op de wooztz. diepten van 8. eñ 9. vadem/ eñ van daer wooztaen/ so strect desen reghel Eylandē (die ghy langhs sept) z. o. waert aen/ eñ sult terstont (wat vooz der aende selfde Eylanden vande rechter handt) een ront Eyland sien/ eē wepnigh vā d'ander uptstekēde/ 'twelck u ooch sal blijven aende rechter hand; ghy sulter langhs heen loopen/ met goeder opsicht; sulter altoos vinden 8. ende 10. vadem diepten modder gront. Het landt vande slincker handt/te weten/vande nooxdt zyde/is dan inwijcken ende openen; heeft eenen grooten Inwijck/ die zyden keer nae het zupden neemt/ aen welcke zyde is gheleghen een ander rondt Eylandt/ dat u vande selfde zyde blijft. Sult u van dese zyde van't nooxden ('twelcke als gesept is/ altemael Inwijckrn zijn) wachten: want zijn altesamen vol Riffen ende ondiepten/loopēde als gesept is/ lāghs d'Eylanden vande rechter handt heen. Comende by't wooztz. rondt eylandeken vande rechter handt/sult recht vooz u upt (te weten/ aen't eynde vande rechter Eylanden/daer ghy by heen loopt) comen te sien een clein black en gherampaneert Eylandeken/ met wepnigh geboointen/ hebbende een witte sandt straut/ 'twelck lept oost eñ west/ met de mont vande Straet van Sincapura; Sult op dit Eylandt aen loopen/ eñ soo wanneer ghy daer aen begint te ghenaken/ so begint u die Straet te openen en te ontdecken/ sulter maē toe seplen/ boechs ghewijs om loopende/om te schouwē die Riffen eñ ondiepten vande nooxdt zyde/ als ooch om niet te verballen (nae de zupdt zyde vande mont vande Straet af) met het ghetp datter loopt: want hebter veel diepten ende duple grondt; Sult u altoos houden na de nooxdt zyde toe/alwaermen een sandt strāt heeft (vande lenghde van een schuet grof gheschuts/) makende aen't eynde van dien 't fatsoen van een sandt-bay/ daermen versch water heeft/ende so verde als dese strant is strekende/ ist daer over al langhs heen suypere grondt om te anckeren noodigh wesende. Comende by dese strādt/so krijghtmen die strooimen/ die u langhs het landt na de mont vāde straet toe dzyven/ het welck men niet en heeft daer verde van af loopende: want dzyven u dan nae die diepe ende onsuypere grondt toe/ die het aende zupd zyde heeft/ als vozen. Advertere u noch eens niet te passeren (van het eynde van dese strandt af) nas het nooxdē toe/ want hebter altemael Riffen ende ondiepten/ als gesept is.

Een Sandt-bay daer versch waters.

Wat stroomē daer comt als men by de Straet comt.

Twerde vermaninghe.

De mont ofte inlioomste van dese Straet/ comt tusschen twee hooghe berghen in/ wesende van ontrent een steenwozp inde breede/ ende strekt oostwaert aen/ mach hebben inde lenghte ontrent een schuet van een guetelingh. Het Canael van dese Straet heeft op het leeghsten 4½. vademen diepten. Jn't incomen aenden voet van den bergh vande nooxdt zyde/ is gheleghen een steen-clippe/ welcke inde verthoonunge een Pylaer schijnt te wesen; Dese wozt int gemeen van alle Natien (die dese passagie bevaren) ghenaemt dis Varella vande Chinen; ende vande zupd zyde/ te weten/een stuck weeghs vande mont/ van de Straet vooxt aen maectet eenen Inwijck. Jnt midden vā desen Inwijck lept een Clippe onder water/ van welck een banckie af loopt nae het midden van het Canael toe. Wat vooxder aen/aende selfde zyde/ de lenghde van een schoer schuet/ hreftet een open/ het welc tot inde Zee aē d'ander zyde dooz loopt/ makende een Eylandt. Dit open is over al vol ondiepten; dient allen om met clepne Fusten dooz te passeren. Te middetweghen van desen Inwijck daer dit open staet/ lept een Clippe ofte steen-plaet/ twee vademen onder water/ welcke steen plaet soo verde luypten den Inwijck comt/ als de punten van het landt uptstekēn/ ende wat meer nae het midden van het Canael toe. Vooz by desen Inwijck wesende/ soo heeftet landt eenen hoeck ofte punt van eenen steplen afgebieckten huevel/ alwaer de Straet volepndt; ende int ontloopen van dien/ herstet eenen rooden huevel/ by de welcke men diepe ende suypere grondt heeft/ eñ alsmender om geloopen is/ so strect hem het landt van daer af z. o. waert aen.

Weel Clippen en drooghten aende nooxdt zyde.

Waerschouwinghe voor de selve.

Beschrijvinge vān een clepn Eylandeken byde mont van Sincapura.

Cours om te schouwen de ondiepten vāde N. zyde/ als het verballen na de N. zyde.

Een steen clip in't incomen/ ghemaekt de Varella vande Chinē.

Een Clip in een Inwijck/ aende z. zyde onder. water.

Een banck ofte drooghte.

Een Clippe twee vademen onder water/ hoe de selve gheleghen is.

Ghedaente dart de straet volepndt.

Een rooden huevel.

Digitized by Google

Wije inwijcke aende noozdzyde.

Ghelegenheyt vande grootste ende maſgaders een Clippe op de ſelve.

Int uptloopē vande ſtraet twee Riffen plaetſen vāde ſelve.

Beyde de riffen maken eenen cours.

Diepten vant Cannael/ middelgaders de grondt.

Oorſake waerōmme dit particulier verhaelt wert

Waer/ eñ hoe darmen dooz de ſtraet loopen ſal.

Ghelaedigh het loot inde handt hebbē.

Diepte vant midden vāde Canael.

Waerſchouwinghe voor Clippen / Inwijcken/etc. dooz de ſtraet blijvende.

Waerſchouwinghe dooz de Zee int Oosten.

Wien heeft aende noozd zyde vā deſe ſtraet/ te weten/ van't beginſel tot het eynde toe dzie inwijcken/ waer vā die twee eerſte cleijn zijn/ weſende de derde groot / welck is gheleghen recht teghens over den hoeck ofte punt vanden roodē huevel/ daer de ſtraet volepndicht; Weſen derden inwijck heeft een bancke van ſteen/die mettet leegh water van een ſpzinckvloet ontdeckt is/ende ſtreckt van d'een punt tot d'ander ; men ſal hem wachten daer op te verualken / alle 'twelcke vāde noozdt zyde is/ ende bupten den Inwijck iſt over't gheheel Cannael van d'een punt tot d'ander ſuyver ende ſchoon.

In't uptloopen vande Straet / ſoo heeftmen daer bupten zijnde/twee Riffen/waer vā d'eene recht teghens over den uptganck vāde ſtraet lept / een ſchuet van een lepel-ſtuck nae het ooſtē toe/ comēde van't land vande noozd zyde af / ſtreckende zupen aen; D'ander is gheleghen in't zupen/te weten/ een ſchuet van een goetelingh/ vandē uptganck van't landt/van de Straet af / ſtreckende ooſtwaert aen/ ſoo datſe beyde gaer duer den anderen een cruijs maken/ eñ tuſſchē deſe twee Riffen doozloopt het Cannael heen / ende men mach beyde deſe Riffen (mettet leegh water van een ſpzinckvloet) ontdeckt ſien. Dit Cannael/ welck tuſſchen beyden dooz loopt / heeft ſchaers 4. vadem diepte; De grondt binnen in't Canael is modder/ende bupten 't Cannael ſandt; Hebbe dit alles alſo in't particulier willen verhalen/ tot dienſt ende gherif vooz den genen die daer van mu voozt aen begheert dooz te paſſeren: want die deſchzipcie vande oude Berouten ofte Navigatie vooz deſe ghemaeckt / zijn ſeer cozt ende dupſter te verſtaen/ vooz de geen die daer nopt dooz geweeſt en hebbē/ dooz welcke oozſake daer veel ſchepen aende grondt gheraeckt/ gheſtooten / ende groot perijckel ghepaſſeert hebben/ jae etlicke verlozen. Keerende weder op onſe materie/ende verbolghende de voozgenoemde repſe/ als ghy ſo verre zijt als de mont ofte Inganck vande ſtraet/ ſo ſulter recht te middewegheu dooz loopen/ altoos eē wepnighs ken naerder de noozd zyde/om oozſake vande dzooghten (daer van geſept is) die binnen in deſe ſtraet ligghen / altoos met het loot inde handt/ eñ d'ooghen rondtom gaēde: want 'talder ondiepſte van't midden van het Cannael zijn 4½. vadem. Ock mede/dewyle dat het ſo ſmal is/datmē qualick plaets heeft het loot upt te wozpen/ſo ſoude na mijn goetvinckē het aller ſekerſte te weſen / op elcke dzooghte een ſchnijt ofte ander teijckē vaſt te legghen / om u te dienen tot Bakens / die te moghen ſchouwen; eñ comende een wepnighſken vooz bp dē Inwijck/ die't open heeft (dat aen d'ander zyde vande Zee upt comt / te weten / daer de Clippe ofte ſteen-plate twee vadem onder het water lept (ſoo hout u terſtont nae den huevel (aende rechter-handt) toe/ welcke den hoeck vande vooꝛſepdē Inwijck maeckt / daer alſoo langes heen loopende op het Compas aen/ gheliick als te vozen bp het landt vande ſlincker handt/te wetē/ daer wat naerder aen/als aen d'ander zyde/tot dat ghy upt de ſtraet zijt / u altoos wachtende van't landt ende Inwijck vande zyde vā het noozden gheleghen / recht teghens over deſen huevel: want is altemael vol ſteen ende Rudiſen/ als gheſept is. Van ghelijcken ſult u wachten vande Zee in't ooſten/te weten/recht teghens over den uptganck vande ſtraet: want een ſchuet van een lepel ſtuck daer af / Hier het altemael Riffen/ als boven gheroert is/ als ghy upt de Straet zijt / ende begeerden te anckeren/ ſo loopt nae de zyde van het zupen/te weten/langhs het landt heen/ ſoo dat ghy upt de ſtroomen raeckt / ſo moecht ghy't op 6. vademen ſetten : want ſo ghy inde ſtroomen vā de Straet bleeft / mocht wel ghebueren dat ghy eenige ancheren quaemt te verlieſen dooz het dzaepen ende ſlingheren van het ſchip / ofte dat ghy upt ſlibberde eñ op het dzoogh dzeeft; Op deſe Kee iſmen recht teghens over een ſtrandt daer verſch water is / ſoo men't van doen hadde.

Wt de Straet weſende / in voeghen als boven verhaelt is/ ſo ſult uwen cours nemen langhes het landt vande rechter handt heen/ altoos het loot uptwozpende/ende beneden de 4. vadem ſchaers nae het landt noch te Zeewaert niet wijckende ; ende als ghy ten half weghen vande ſtrandt ghepaſſeert zijt / tomende bupten de Straet/en ſult niet meer als ruijm vier vadem diepte hebben ; Ghepaſſeert weſende deſe eerſte ſtraut/met een huevel ende Clippen / die aen het eynde ſtaen / eñ een ſandt-bap gheleghen teghens deſen huevel over/ comende ten half weghen van den anderen huevel/die aent eynde vande vooꝛſepde ſandt-baep ſtaet / achter welcken (dat open dat binnen de Straet comt) weder upt loopt/ ſo neemt alsdan uwen cours ooſt aen/ te weten / onder de 4. vadem/aen d'een oft d'ander zyde niet wijckē de: wāt ſout terſtont dzooghten ende ſanden vinden; het Cannael is modder gront ; ſult altoos met het loot inde hant loopen / tot dat ghy meer diepte crijght / het welcke niet langhe ſal duren/eñ om het ſekerſte/ſo is het beſte met een ſchuytgien vooz upt te loopen om het Cannael te ſien : want ſal u beyde de Canalen wpſen. Als ghy comt op de diepten van 12. tot 15. vadem toe/ ſoo wacht u vande zupdt zyde / tot dat ghy over een mijl vande Straet ooſt af zijt: want vande 15. vadē ſout op 10. komē/ eñ van daer opt dzoogh: want zijn altemael Riffen van ſant.

Deſe ſtraet heeft 6. Eplandekens / gelegen aen het eynde van het landt van Iantana, het welcke de zyde van't noozdē is/ eñ int loopter langhs o. eñ w. is inde diſtantie ontrēt 8. mylen/ eñ ſult tuſſchen dien eñ het landt niet paſſeren; De Zee daer bp/ te weten / ontrent een half mijl nae het zupen/ is altemael ſuyver eñ ſchoon/van 15. vadem dieptē/ met ſant grāt. Te middewegheu dan deſen wegh vande Straet/ nae d'Eplandekens toe / luttel min ofte meer / lept de Rivier van Iantana, den welcken eenen grooten mont heeft / weſende d'incomſte van dien langhs het landt vande ooſt zyde heen/ alwaer dickwils groote ſchepen in gheloopen zijn / ende aende weſt zyde/ daer een huſvel van roode aerde ſtaet) heerſet over de geheele mont vāde Rivier een bancke van hart ſant / ontrent anderhalf mijl t'Zeewaert in ſtreckende/daer veel ſchepen op ghe raeckt zijn/waer van ghy u ſult wachten. Vā den hoeck van d'Eplanden boven geroert (gelegen aen't eynde van het land van Iantana,) loopt een Riffe af/ ſtekende o.n.o. t'Zeewaert in twee groote mylē/ eñ alſt ſtil weer is/ ſo en cannender het water niet op ſien bzeken/ dan maert alleenlick wat wit ſchuijms bovē op/ het welck men terſtōt kan ſien en onderſchedē/ eñ alſt hart weer is/ ſo bzeeckter het water over al op. Tuſſchē deſe Riffe eñ de Eplāden loopt

Plaetſen om te ancheren alſmen dooz de ſtraet is.

Wat diepten darmen bupten de ſtraet heeft

Clippen/een huevel met eē Sandtbap.

Beſchrijvinge vande grondt van't Canael

Vermaninge een ſeker dooz de ſtraet te varen.

Des Eplands aent lande Iantana.

Te middewegheu vande ſtraet lept de revier Iantana.

Beſchrijvinge van Iantana

Een ſwarte ſandt bancke over de mont vande Rivier.

Een Riff ten eynde van het land Iantana.

Teeckenen vande ſandt bancke.

Digitized by Google

Een groot Canael met een steenachtighe gront.

Diepten van het selve.

loopt een groot Canael / altemael vã een steenigen gront/ eñ het aller ondiepste dat ic daer gevonden hebbe/zijn 5½. vadē/eñ vã dese diepten comtmen op 7½. vadem / ende dan weder op ses en 8½. vadem; het mach wesen vande kuste vã een schuet grof geschuts/ te weten/ recht dwers over. Die dit Canael wil passeren/moet een half mijl vã d'Eplanden af loopen / sonder daer naeder bp te comen / want soudt op't droogh loopen; Mijn goedt dunckt waer datter gheen groote schepen met haren wille door en liepē/ten waer dat huer dē noot daer toe dwongh/gheliick als Franciſco Daginar dede/die daer aende gront stiet/eñ was in perijckel van't schip te verliesen / om dieswille dat hp te na aende Riffen geloopē was/ en dat hem de wint scherpte. Van dese Eplādekens 2. mplen 3.3.o.aen/is gelegē die Pedra Branqua, (dat is/ witte steen gesept) welck is een Eplandeken van witte steen-rootsen ofte Clippen/ hebbende daer dicht bp noch etlicke andere Rudtsen eñ Clippen/ gheleghen aende zupdt zpde daer van af / van welcke zpde insgheliicks ghelegen is 't Eplandt van Binton, 'twelck seer lant is / hebbende in't midden vã dien eenen hoogen huevel/bp de welcke langs heen mē diepe gront heeft: maer is quāet om te ancherē voor die vã China comē; Mē heeft rōtsom die Pedra brāqua, en daer dicht bp 6. vadē diepte/supver grōt; sult u altoos wachten vãde Clippen eñ Rudtsen daer bp gelegē.

Verhael van 'ghene Fran. Dagnar in dit Canael wedervaert is.

Gheleghenthept van Pedra Branqua.

Desgheliicks, van't Eplādt Binton / ende de ghedaente der selver.

Courssen affmen over 15. vadem diepte is bp de Revier Jantana.

Ick heb hier voor bevolen uit uptloopen vande Straet (als ghp over de drooghten op de 15. vadem diepten zijt/in voeghen als gheseyt is) oost aen te seplen naer d'Eplandekens toe/die ghp terstont sult comen te sien / te weten / soo haest als ghp de Revier van Jantana ghepasseert zijt/ eñ als ghpse beghint te genaē/ so sult ghp u houdē na die Pedra branqua ofte witte steen toe / in voeghen dat ghp daer een half mijl van af loopt / u wachtende vãde zpde vande Eplanden/om twee redenen; Ten eersten/om dat de winden (in desen tijt datmē na China vaert) altoos vãde zpde vã Binton af wapen/welcke is de Monson van upten 3. eñ 3.w.eñ so u de wint scherpten/eñ nae het 3. o. liep/(alst dickwils in dese contrepe gebuert) wesende aende zpde van d'Eplanden / en sout de Riffen niet voor bp moghen comen / waer door gedwongē soudt wesen te loopen door't Canael (dat tusschē Pedra branqua eñ d'Eplanden loopt) ofte sout so veel tijts te soecken makē in daer te vertoevē/dz ghp de Monson, (dat is / den tijt vande Vopage) verliesen sout nae China te varen. Ten tweeden is / dat so ghp u daer vont met een slap ghety eñ wint/ ofte met wepnigh seplen op / so soude u water eñ strooinen op de Riffen dryven / sonder dat eens ghewaer te worden/gelijck alst ghebuerden met het Schip van Dōn Diego de Meneses, vã welcke Stuer-man was Goncalo Vyeta, die't water op 10. vadem dreef / daer hp het sette/eñ quam een wepnigh daer na op 7. vadem / waer door hp bp de 3. daghen om bracht / om hem met d'anckers weer upt te winden. Door dese twee Reeden advertere u/ dat ghp u hout aende zpde van Pedra branqua, ofte de witte Clippen boven verhaelt.

Courssen van Pedra branqua/nae het Eplant Pulo Tinge

Van Pedra branqua af nae het Eplandt Pulo Tinge, soo looptmen n.eñ 3.eñ n.ten o. eñ 3.ten w. is inde cours 13. mplen. Dit Eplandt is rontachtigh eñ hoogh / hebbende int midden eenen hoogen spitsen bergh vol ghebooms/ is gheleghen bp de Custe van't vaste landt/ eñ tusschē dien eñ het vaste landt is een goede Navigatie: maer en is niet oorbaer. Dit Eplandt leijt met Pulo Timon, n.o. ende 3.w. zijnde ontrent 7. mplen inde cours.

Ghelegenthept van Pulo Tinge/met Pulo Timon.

Om te seplen nae Pulo Tinge, sult uwen cours nemen (vã Pedra branqua af) eē groote mijl oost aen/ eñ van daer n.eñ n.ten o.aē/ altoos met het loot inde handt / tot dat ghp de Riffen ghepasseert zijt; eñ comende op 14. vadem / wesende nae u gissinge in dese contrepe/ so sult u terstont t Zeewaert daer van af houwen; daer voor bp wesende/en hebt niet meer te vreesen/ dan dat ghp voor ooghen siet. Op dese cours nae Pulo Tinge toe/ te weten/in't gesicht van't Eplandt ligghen 4. ofte 5. Eplandekens/ welcke u sullen blyven aende zpde van het landt/ende alsmē dicht bp Pulo Tinge is/so machmen Pulo Timon terstont sien.

Opte cours na Pulo Tinge 4. ofte 5. Eplandekens.

't Eplandt Pulo Timon is groot eñ hoogh/ hebbende van dese zpde daermender nae toe loopt/twee oozen van landt/ staende vol ghebroomten van groote houtē/ om clepne mastē eñ ancker af te maken (om dat men in dese contrepe sodanighe ancker van hout is ghebruijckende/) is den mersten tijt met mist eñ damp bedeckt; heeft over al eenen supveren modder gront; Daer zijn twee plaetsen daermen versch/ende seer goet water vindt/te weten/ d'eene plaets is aende zpde van het landt/ in het midden van een langhe strandt / een wepnigh te lādewaerts in / bp de welcke men een goede Reede heeft: maer alsmen vroech raent/te weten/in de maent van Iunius, ende het beghinsel van Iulius, soo ist daer perijculeus te ancherē / om oorsake vande weste winden / die daer in desen tijdt seer furieus en verbolghen wapen / daer om waert mijns bedunckens beter te loopē na d'ander plaets daermen oock versch water heeft / te weten/ aende oost zpde van t Zeewaert / loopende recht op't aengesicht van het Eplandt aen/ ende langhs de oost zpde heen / ende ghepasseert wesende eenen huevel/den welcken eenen hoeck maeckt / so sult ghp een sandt-bay krijghen / al waer ghp mocht in loopen nae het landt toe / ende soo wanneer u de voorseyde hoec ofte punt blijft int zuyd oosten / so sultet setten alwaermen ghenoech mach liggē voor de winden vande Monson; sulter 20. vadem diepten in modder gront hebben; Men heefter ooc een groote visscherye vã seer goedē visch/ ende binnen inde sandt-bay/ soo heeftmen die plaets om versch water te halen / comt inde Zee uptloopen; oock mede soo heeftmen van dese zpde veel beter hout / ende naeder bp de hant/ ende leghter seker en beschut vãde weste winden. Vande zpde van het landt heeftmender etlicke Eplandē langhs heen leggē. Vãde noorder hoeck van dit Eplandt Pulo Timon (ontrent een schoot van een stuck grof geschuts af) leijt een ander Eplandt / eñ bpden hoeck van het zupen heeftet ooc een Eplandeken. Van gheliicken ontrent 3. mplen nae het z.o. t Zeewaert in/ ligghen noch 3. ander Eplanden/ waer van het eene groot/hoogh ende ront is/wesende de ander twee wat cleijnder/ voordē geheetē Pulo Laor. t Eplandt vã Pulo Timon leptop die hoochte vã 2½. gradē aēde n. zpde vãden Æquinoctiael, eñ n.w. daer van af 12. mplē/is gelegē die Revier Pan aēt vaste lādt/tegē welcke Revier over/ te weté 2. mplē t Zeewaert in/is gelegē eē cleijn ront Eplādeké/hebbēde eenē rondē essen boō int middē/eñ eē ½. mijl daer vã/heeftmē 6. vadē supver grōt

Een Sandt-bay met bergh water eñ goeden visch.

Vande noort hoeck van Pulo Timon lept een ander Eplandt.

't Eplandt vã Pulo Timon lept op 2. twee derdendeel graden aende noordt zpde, vanden Equinoctiael. Ghelegēthept vande Revier Pan.

Digitized by Google

Cours van Pulo Tymaõ tot Pulo Condor.

1. Van Pulo Tymao, tot Pulo Condor, is de cours n.n.o. en z.z.w. 115. mylen. Het Eylãdt Pulo Condor leyt op de hooghte vã 8½. graden; is een groot Eylandt met hooge bergen/ hebbende dicht by haer 5. ofte 6. Eylanden eñ Clippen liggen; van de zyde van het n.o. heeft het een Eylandeken ofte steen-clippe/ 't welck hem van verde verthoont / gheljck een seylêt schip/ heeft over al rondtsom suyvere grõt vã 10. eñ 12. vadem diepten/ aende zyde van't n. w. heeft het een plaetse van versch water / leyt n. ende z. met die Revier van Camboja, (die men noemt de Haven vãde Malajos,) 12. mylen / en is met seker daer vers water te halen: want alst laet inden tyt is/ so verfrisschen alhier stercke winden niet donderen van uyten n. eñ n.w / so dattmense met een seyl alleen niet verwachten en mach: want sonder seylen wesende soude n te gront smyten en vermelen/ ende alst yroech inden tyt is / soo heeftmender die ooste winden.

Wat waerschouwinghe alsmẽ by Pulo Cõdor comt/ het water dick eñ troubel vint.

Van Pulo Timao af tot Pulo Condor toe/ sult altoos gront vinden op 35. tot 38. vadem toe; om nu uwen rechten cours nae Pulo Condor te doen/ so sult altoos n.n.o. aen loopen / sonder eenighe wake ofte aflach van Compas te rekenen: want so ghy sulcks dede / soudt daer aen de zuydt zyde/ te weten / t'Zeewaert daer van vooryby loopen sonder dat te sien/ gheljck alst veel schepen gebuert is / twelck eenen quaden cours en navigatie is: want de winden altoos in desen tyt vande zyde van't landt waeyen / als bovẽ geroert is ende soo het salue waer dat (alleer ghy het Eylandt Pulo Condor comt te sien) ghy het water turbulent / dick ofte grondich vont/ so werpt het loot uyt / ghy sulter 18. eñ 19. vadem diepten vinden / met de gront vã weecke modder/ so loopt dan ter halver streeck vãde cours aen / tot dat ghy comt op 17. vadem; daer op wesende/ so loopt n.o. aen/ eñ comẽde op 16. vadem/ aleer ghy het Eylandt siet/ soo doet uwen cours o. eñ o. ten n. aen/ altoos op de voorsz. 16. vadem diepten / waermede sult comen te belanden aende zuydt zyde van het Eylandt / weest wel op u hoede / van twee cleyne eylandekens / gelegen 7. mylen aende w. zyde vã Pulo Condor af; zyn met wildernisse bewassen / eñ ligghen een myl ofte daer ontrent vanden anderen verschepden / eñ soo't moghelick waer / soo en wilter niet tusschen beyden door loopen: wãt men heeft daer buyten om eñ dicht by heen / suyvere sandt gront; Ick hebbe daer selfs met stilte geanckert geleghen / te weten / ontrent een cleyne myl vã't Eylandt / dat aldernaest het landt leyt; De stroomen loopen alhier seer met het ghetyt / te weten / n.o. ende z.w. Van dit Eylandt Pulo Condor af nae het Eylandt Pulo Cecir toe/ is de cours n.o. eñ z.w. eñ noozdt oost ten ooste / ende zuyd west ten weste / 45. mylen; Dit Eylandt is een leegh eñ lanckwerpigh landt/ streckende noozden ende zuyen; heeft aenden hoeck van't noozden / een Eylandeken van roode steen / ligghende een half myl van het landt af; Men mach tusschen dit ende het Eylandt door passeren; Aende zyde van't Ooste heeft het een sandtbay/ alwaer eens een Iunco, (dat is een Indiaes ofte Chijns groot schip) op't strandt ghehaelt is om te concerteren eñ te versien / toebehoorende eenen Zee-roover van Patane, (een landt ghelegen aende Custe vande oost zyde vã Malacca, na het Coninghrijck van Sian toe;) Ick hebbe een half myl t'Zeewaert van dese voorsz. sandtbay af ghepasseert / is altemael van een suyvere grondt. Dit Eylandt leyt verschepden vande Custe van Camboja ofte Champa neghen mylen.

Diepte van Pulo Tymaõ tot Pulo Cõdor.

Tis seer periculeus omtrent Camboja.

De hayt vã de Malapos is de Revier Camboja.

Een groot eylandt met een Sandtbay.

Vertellinghe van een Iunco ende een Zee roover vã Patane.

Cours van Pulo Condor na Pulo Cecir.

Ghedaente van't Eylandt Cecir.

Die gheen die t'Zeewaert van Pulo Condor af loopt/ sonder dat te sien/ te weten/ op de hooghte van 8. graden/ sal 25. ende 26. vadem diepten vinden/ met swarte modder gront/ eñ veel van dat Zee-schuym ofte Sas-been op't water dryven / ende wesende by de 12. mylen daer voorby/ op de hooghte van 8½. graden/ sult ghy sommighe Zee Slanghen int water sien dryven/ met 28. eñ 30. vadem diepten/ eñ noch 10. mylen voorder aen veel van't kruyt Sargasso onder het water/ op de selfde diepte/ welcke diepte also vinden sult tot op 9½. graden / tot hier toe sult de cours van't n. o. behouden: want wy en moechten niet hoogher aen loopen/ om dat de weste windẽ seer sterck wayen / eñ liepen van hier z. o. aen nae Pulo Cam toe / om dat wy wanhoopten de Custe van Champa te moghen krygghen. Als ghy comt op 2. mylen na by twee Eylandekens/ (gheleghen van Pulo Secir, zuydwaert aen 9. mylen, so sult ghy grondigh water vinden; eñ by dese Eylanden comende/ sult de gront verliesen. Dese twee voorsz. Eylanden worden vande Chynen ghenaemt Tomsitom, liggen 3. mylen vanden anderen verschepden; Men loopt se langhes o.z.o. eñ w.n.w. Het Eylãdt van't oosten is hoogh eñ rondt/ zynde aende Zeekant steyl af ghebickt/ ende den oppersten top heeft 't ghestoen van een bonet / ghelijc de Mandorijns, (dat zyn de Heeren) vã Chynen dragghen; Een half myl daer van af / leyt een Clippe/ gelijck een Eylandeken/ eñ heeft aẽde west zyde roodtachtighe Clippen/ hebbende vande noozdt zyde noch een ander cleyn Eylandeken; Rontsom alle dese Eylandekens eñ Clippen en heeftmen gheen grondt; Doe alhier dese verclaringhe / om dies wille dat ick desen wegh ende contrepe bevaren / ende alle het selfde wel ghenoteert hebbe / als oock alle wat in dese beschryvinghe ende coursen verhaelt wert; (Wy deden dese voorsz. coursen door faulte vande mast/ want en dorsten onse seylen niet voeren/ door die sterche weste winden) op dat / so hem pemandt vont in dierghelijcke noot ende moepte/ niet en wil wanhopẽ de Custe weder aen boozt te krygghen. Vã dese Eylandekens af/ sult uwen cours n. aen doẽ/ om te gaen verkennen Pulo Secir, ende van daer nae de Custe van Champa toe, wãt sult weten dat de stroomen (van Pulo Condor af ende vãde Custe van Champa, tot Pulo Cecir, ende dese Eylandekens toe) loopen nae het ooste/ door welcke oorsake men terstont nae de Custe toe loopt/ als wy hier nae sullen verklaren/ ende alsmen passeert voor by dese Eylandekens van Pulo Secir, noozdt oostwaert aen / soo trecken die stroomen terstont nae de Custe van Champa toe/ die u derwaerts aen sullen dryven. Van dese voorschreven Eylanden tot Pulo Secir toe/ en heeftmen gants gheen dryoghten noch ondiepten / als vele meenden / het quaet datter is / is datmender gheen grondt en heeft. Dese Eylanden liggen achthien mylen verschepden vande Custe af.

Wy deden tot Pulo Secir zyn gedroghten.

Wat 't eenigh quaet is tusschen beyde dese plaetsen.

Van Pulo Condor af sult terstont nae de Custe van Champa toe loopen/ te weten/ soo ghy daer voorby passeert aẽde z. zyde / so doet uwen cours ter halver streeck van n.n.o. tot dat ghy de Custe int ghesicht hebt / sult ter halver wegẽ van dese cours vindẽ 28. vadem diepten/

Cours van Pulo Condor tot Champa toe.

Digitized by Google

diepten / ende so ghy daer voor by passeerden aende zyde van't noorden / so loopt n. o. ende n. o. ten n. aen / ende niet hooger te loefwaert / om te schouwen de drooghten daer hem Matheus de Brito op verloor / so ghy inder nacht by't landt quaemt / soo werptet loot upt / ende vindende 15. vaden / soo en loopt niet meer naer't landt toe / dan loopt terstont oost noord oost aen / ghelijck als de Custe strechende is: want de drooghte leyt op de contrepe van 13. vaden langhs de Custe heen / te weten 4. mylen daer van af.

Drooghte daer heni Matheus de Brito op verloor.

Vermaninge ofmē by nacht by't landt quaem.

Gedaente vāde Custe van Champa.

Een punt op tē 10. dzie vierdeel graden die een Cabo maeckt.

Vā dese C. tot Varella ist al hoogh landt met groote gheberghten.

Een Eylandt vā klippē dat hem gelijc een bewoonde stadt vertoōt.

Wan dit Eylandt tot Pulo Secir leyt een bancke.

Plaets waer de Revier Dia draen leyt.

Teycken vande Revier Diadraal.

Diepten omtrent t'Eylandt vande Klippē.

Goe Ancker gront aende Custe van Champa.

Beschrijvinge vā 2. punten.

D'Haven daer men tzout Deiraō laed.

Gelegentheyt vande cust van't punt tot Varella.

Beschrijvinge vā verscheydē plaetsen.

Desen Bergh is van verre te sien / ende is een seer hooghe Steen-rootse / ende is van verre te sien / ende is van verre te sien / ende is van verre te sien

Gelegentheyt vã een Revier by 't gheberghen landt. Diepte der selver.

volcynt ('twelcke van dese punt af naer binnẽ toe west aen gaet) heeftet een open ofte gheboghen leegh landt; alhier is een Revier van drie vadem diepten/inde Haven met sant grondt/ ende is van eenen grooten mont ofte inkomste/ ende heeft binnen in een put van 13. vadẽ diepte; Dese Revier loopt verde te lãdewaerts in/ende 4. ofte 5. mylen vande mont af naer binnẽ toe/leyt een groot bewoont vleck/ daer veel victualye ende lyfftochten zyn; Het inkomen van dese Revier heeftet eenen hoogẽ huevel aende oostzyde/ wesende aende west zyde van een leegh landt eñ santstrant/ sulter recht te midde-weghen door heen in loopen/al hoewel dattet wyt is/binnẽ in wesende sult u wel vast binden en versien van Anckers en Touwen/te weten vande westzyde: wãt soot noch droogh inden tyt waer/so heeftmen alhier seer sterckewesteWinden/ so datse u souden dryvẽ aen d'ander zyde vande Revier; Dese Revier heeft veel visch/eñ men heeftet oock opt landt menighte van Veneetoenen/ wilde Verckens/ Tygren/Krocodilen/eñ diergelycke jacht; 't Volck vant land placht goet te wesen: maer wy hebbense suspect ghemaeckt door arghernisse die wy hen angedaen hebben. Van dese Revier af vijf mylen voortaen/ te weten langhes de Custe heen/ so heeftmen twee Eylandekens met sommighe Klippen ligghen/ ontrent een half myl van't landt af/ ende men mach tusschen dien ende 'tlandt door passeren; Van dese Eylandekens 12. mylen voortaen/ liggen ander Eylandekens by't land/al waer sommige blacken van root sant staen met een strant/aldaer heeftmẽ een kleyne Revier daer veel Katte is/ (dat is ongheslooten Rijs met doppẽ/ met al gelyt als het wast;) dit is noch 12. mylen van Pulo Caton af/ waer mede hen veel bedroghen hebben daer dwers naer toe loopende/ alsset saghen/en quamen op de droogh ten.

Gheduante vant tusschen beyde Revier.

Vermaninge tot versorginge vã Cabels eñ Touwen alsmen hier omtrent is.

Veel Visch eñ wilde gediert eñ hier omtrẽt.

Oorsaet waer door 'volck vande Provintie en gerustẽ zyn.

Twee Eylanden met sommige Klippen.

Sommighe Eylanden 12. mylen van Pulo Caton.

Waerschouwinghe voor hare Eylandt

Pulo Caton is een langhwerpent Eylãdt/ hebbende twee hooghe berghen aende eynden van dien/ende int midden ist een leegh landt/ so dattet van verde twee Eylanden schynt te wesen/heeft een blacke ende effen wildernisse/ strecktnoordtwest ende zuydoost; Vande zyde van't zuydtoosten heeftet een Kiffe daer't water op breeckt/ steeckende tot een schoot vã een stuck grof gheschuts verde t'Zeewaert in; Vande zyde van't landt heeftet versch water/ leyt verschepen vande Custe der dehalf myl weeghs; dit Cannael van tusschen beyde heeft 30. eñ 35. vadem diepte/ met suppere gront; recht tegens over dit Eylandt leyt een Revier met een groote mont ofte inkomste/ hebbẽde inde Haven 5. ende 6. vadem diepten/ is seer bewoont eñ bebout/ alhier heeft Gomes Barretto met zyn schip in gheweest; dit Eylandt is gheleghen op de hooghte van 1 5½. graden/ ende n. n. w. daer van anderhalf myl/ leyt eé ander kleyn ende black Eylandt/eñ mé mach tusschen beyden wel door passeren; Naert n. n. westen 14. mylen weeghs/ te weten langhes de Custe heen/ is gheleghen het Eylandt van Champello, op de hooghte van 16¾. graden ruym. Dit Eylandt Champello is groot eñ hoogh/ hebbende boven op wtstreckende toppen/street n. n. w. ende z. z. o. heeft twee hooghe berghen met een dal int midden/ waer nã die van't zuydoosten veel hooger is als d'ander/heeft oock veel ghebroomten; Vande zyde van't noordwesten heeftet een seer hoogh Eylandt/ met noch twee kleyne Eylandekens daer dicht aende boet by ligghen.

Pulo Caton ist een langhwerpent Eylãdt/ hebbende twee hooghe berghen aende eynden van dien/ende int midden ist een leegh landt/ so dattet van verde twee Eylanden schynt te wesen/heeft een blacke ende effen wildernisse/ strecktnoordtwest ende zuydoost; Vande zyde van't zuydtoosten heeftet een Kiffe daer't water op breeckt/ steeckende tot een schoot vã een stuck grof gheschuts verde t'Zeewaert in; Vande zyde van't landt heeftet versch water/ leyt verschepen vande Custe der dehalf myl weeghs; dit Cannael van tusschen beyde heeft 30. eñ 35. vadem diepte/ met suppere gront; recht tegens over dit Eylandt leyt een Revier met een groote mont ofte inkomste/ hebbẽde inde Haven 5. ende 6. vadem diepten/ is seer bewoont eñ bebout/ alhier heeft Gomes Barretto met zyn schip in gheweest; dit Eylandt is gheleghen op de hooghte van 1 5½. graden/ ende n. n. w. daer van anderhalf myl/ leyt eé ander kleyn ende black Eylandt/eñ mé mach tusschen beyden wel door passeren; Naert n. n. westen 14. mylen weeghs/ te weten langhes de Custe heen/ is gheleghen het Eylandt van Champello, op de hooghte van 16¾. graden ruym. Dit Eylandt Champello is groot eñ hoogh/ hebbende boven op wtstreckende toppen/street n. n. w. ende z. z. o. heeft twee hooghe berghen met een dal int midden/ waer nã die van't zuydoosten veel hooger is als d'ander/heeft oock veel ghebroomten; Vande zyde van't noordwesten heeftet een seer hoogh Eylandt/ met noch twee kleyne Eylandekens

Mende 3. o. zyde leyt een Kiffe ofte droogte.

Diepte van't Cannael tusschen beyden.

Tegen over 't Eylandt een Revier van 6. vadem/daer Gomes Barretto gheweest is.

Pulo Caton leyt op 15. twee derdendeel graden.

Hoochte/ gheduante/ eñ gheleghenthept van't Eylãdt Cappello.

Rende westzyde heeftet veel ende seer goet verschwater/ leyt vande Custe verschepen ontrent twee mylen; is een seer leegh land langhes de Zee-kant heen van sant stranden; w. n. w. daer van af is gheleghen de Revier van Coaynon, hebbende twee vadem diepten/inde Haven sant-grondt/daer men oock handel dryft: maer 'twelck van dié is wepnigh te betrouwen; naer't noordtwesten van dit Eylãd Champello af/ so is het twee ofte drie mylen weeghs vol geboomten/eñ twee mylen voorder aen so maeckt de Custe eenen groten ende dicken hoeck vol van geboomten; drie mylen voorby op desen hoeck leyt eené grooté inwyck/ welcke int inkomen een Eylandt (tot een beschutsel) heeft ligghen/ende is over al schoon/ alwaermen veel victualye ende goederé heeft die vande Revier Sinoha van binnẽ af comẽ; desen inwyck wort altans gheheeten die Enseada ofte inwyck van Don Iorgie; heeft veel houts/ende seer goet om schepẽ af te bouwen; vijf mylen voortaen de Custe langhes leyt de Revier van Sinoha, welcke heeft inde Haven 14. span waters/altemael sant gront; in dese Haven is den gantschen handel ende traffijck vande goederen van Cauchinchina, ende tot hier ende Champello toe looptmen noordtwest aen; Dit Eylandt van Champello heeft een goede Ree ende beschutsel/ uytghenomen voor een westen ende zuydtwesten wint/ende al hoewel dat de wint van over't landt comt/ gheeft u niet teghenstaende groote moeyten door de leeghte van't landt.

Verscht water alde w. zyde.

Gelegentheyt vande Revier Coaynon.

Ontrent volck by dese revier

Plaets vande Revier Sinoha.

D'Inwyck vã Don Iorgie heeft veel hout om schepen af te bouwen.

Inde haven vã Sinoha is de gantsche handel vande goederen van Cauchinchina.

Men sal weten dat op thien mylen (al eermen compt by de Varella) te weten 13. mylen t'Zeewaert in/so beginnen etlycke droogh ten die seer periculeus zyn/ de welcke strecké gelyck als de Custe tot op de 17. graden/eñ loopen wat naer't noordtoosten toe/ aent eynde vande welcke (den wegh naer China toe) zyn gheleghen 8. Eylanden/ te weten drie groote ende vijf kleyne/ altemael met gheboomten ende sant-stranden: maer sonder verscht water; tusschẽ dien ende rontom ist over al black ende vupl/ dat soo haest alsmen't Ancker laet vallen/ so is terstont de Cabel aen stucken gesneden; men heeft tusschen dese Eylanden in/ vier vadem diepten;. Dese informatie hebbe ick gecregen van etlycke persoonen van Sian die haer Iunco ofte schip alhier met stilte verlozen/ om dies wille darse Anckerden/ eñ alle de Cabels (vande gront) aenstucken sneden/ hen int boot salverende/ eñ liepé alle dese Eylandé door om versch water te soeché/sonder eenigh te vinden; men loopt den hoeck ofte 't eynde van dese droogh ten met Pulo Caton, n. o. ende z. w. ende n. o. ten o. ende z. w. ten westen: want strecken boeghs ghewys om/ daerom en wilt u niet betrouwen op d'oude discriptie van dese Navigatie/ welcke stellen datse Cannalen hebben; men heeft van daer af tot Pulo Caton toe int dwers over loopen 30. mylen.

Waerschouwinge voor eenige droogh ten ontrent Varella.

Naer de wegh na China toe gelt 8. Eylandé

Gedaente der selver.

Ona Ancker gront.

Sommighe Coursen van Pulo Caton.

Keerende weder op de Navigatie vande Varella naer Pulo Caton toe/wanneer ghy so verde zyt als daer de Custe begint noordé aé te strecken/so sult ghy uwen cours doen op 2. mylen naer langhes de Custe heen/ loopende alsso tot Pulo Caton toe: want soo ghy droogh inde tyt comt/ so hebt ghy daer de weste winden so sterck/dat so zy u quamé te crygen wat verde vande Custe af/ souden u met gewelt op de droogh ten dryvé/ sonder eenige remedie te hebben

Cours om na Pulo Caton toe te loopen.

Waerschouwinge voor de weste winden.

Digitized by Google

hebben/ghelijck alst gheduerde metter Schip Santa Crus, sult passeren tot twee ofte drie mylen ten alderhoogsten/ t'Zeewaert van Pulo Caton af/ ende soo't ghebuerde dat ghy u voort aende zyde van't landt/moechter ooc sser wel door passeren/te weten door't Canael dat tusschen't waste lande en 't Eylandt loopt/ 't welcke derdehalf myl inde breedte heeft/altemael van schoone ende suyvere gront/als voren gheseyt is.

't Canael tusschen 't Eylandt en 't waste landt is 2. een half myl breet.

Pulo Caton is gelegen met de zuyder punt van't Eylandt Aynon, 11. ende 3. en 11. ten 9. en 3. ten 10. wat over de 50. mylen weeghs; dese voorseyde zuyder punt van Aynon leydt op de hooghte van 18 ½. graden seyers; Dit Eylandt streckt van dese voorseyde punt af/ zuydwestwaert aē 12. ofte 13. mylē weeghs/ ende aende oostzyde af soo is de wegh naer China toe/ 't welcke veel langhes loopt 11. 0. ende 11. 0. ten 11. aen/tot op de 19 ½. graden/ēn aende zyde van't waste landt so strect het Eylande om/tot de punt ofte 't eynde vande 19 ½. graden vande noordtooost zyde/ in voegen dat dit Eylandt maechende is de figuer van een Quadrant; t'Canael van tusschen dat ēn 't waste land heeft op zyn smalste 6. mylē weeghs/ (al waer een Haven gheleghen is ghenaemt Anchio,) hebbende eenighe droogten tusschē beyden/ doch met deurgaende Canalen daermen met groote schepen deur heen mach; Dā Anchio 7. mylen oost aen is gheleghen eenen goeden inwijck met beschutsel/ ende noch een myl voorder aen (ontrent drie mylen van't land verschepden) heeftmen groote riffen ofte droogten liggheu; Keerende weder op de voors. zuyder punt van't voorseyde Eyland/ (welcke is int aenghesicht van een seer hoogh landt/boven alle 'tander van't Eylandt uytsteeckende) soo heeftet aende oost van dien (te weten naer't noordtoosten) een seer goedeshaven gheleghen Taalhio; aen welcker mont is gheleghen een kleyn ront Eylandeken; Van dit voorschreven hoogh landt af streckt et alsoo noordtoostwaert aen 12. mylen weeghs/ ēn van daer voortaen ist altemael een leegh lāt langhes de Zee-cant heen/ hebbende van binnen in/ Duynen en Berghen.

't Eylandt Aynon is gelegen met de zuyder punt op 19. een derdendeel graden.

Want eynde van't Eylandt Aynon (te weten vande noordtooste zyde/ gheleghen op de 19 ½. graden) af/ naer't Eylandt Pulo Gom toe/ op de selfde cours van 11. 0. en 11. 0. ten 11. aen zijn 8. mylen/ ende is gheleghen vijf mylen van't waste lande af/ is van een hoogh lāt makende 't'satsoen van een kloche/ ende heeft vande zyde van't land eē kee met een beschutsel/ daer't schip Santa Crus gheleghen heeft; men loopt van daer af naer de 7. Eylanden/ (diemen noemt Pulo Tio) op de selfde streckinghe van 11. 0. ende 11. 0. ten 11. aen/ weserde inde cours vijf mylē. Pulo Tio zijn 7. Eylanden onder groot ende kleyn/ligghen verscheyden vanden anderen sonder eenighe geboomten; Van hier voortaen so strecht de custe 11. 0. ende 11. 0. ten 11. aen/ tot die Enseada dos Ladroins; (dat is den inwijck vande Roovers.) Van Pulo Taio 7. mylen voortaen is gelegen eenrif/ welcke vijf ofte ses mylen van't lāt af t'Zeewaert in strecht/ ende men heeft aende oostzyde daer van/ te weten een half myl af 4. vadem witte sant-gront/ ende een myl weeghs daer van af voortaen/ is gelegen een groote Riviet/ daer veel Schepen haer vaert maken en in loopen; Wat van dese Revier af/ voorder aen/ leydt een ander Revier daer ick selver in geweest hebbe/ den welcken een goet beschutsel heeft tegens de Monson dā China; ende is met een zuyrelijck wint ondecht/ ooc is mede so loopender stercke stroome; d'inwoniste daer van is dicht aende oostzyde langes eē punt landts heen/ isser suyver ende schoon: dese punt landts omwesende/ sult loopē tot dat ghy comt by eē sant Bay/ alwaer ghy terstōt sult setten vaent binnē in ist ondiep en droogh; aende neste van tusschen dese twee Revieren/ zijn gheleghen twee ofte drie Eylanden dicht aen't lande; van dese t'weede Revier 6. mylen voortaē leyt de Enseada dos Ladroins, (welcke seer groot is/heeft aende w. z. w. zyde van de mont etlijcke Steen-clippen liggheu/waer van een riffe af steert/ strecktende t'Zeewaert in/ daer een vande Portugesche schepen op geweest is; vande voorschreven t'weede Revier af tot desen inwijck toe/ so heeftmē tot op een half myl aende custe/ seven ende acht vadem diepten suyvere gront; 't Landt van desen inwijck/ te weten vande oost noordtooste zyde/ heeft een seer hoogen hoeck ofte punt landts; desen hoeck omloopende tot op een half myl langes 't landt heen (is het ondiep/ doch modder grondt) soo loopt men naer de Haven van Comhay, (waer van dese Custe genaēt wort de Custe van Comhay,) al waer de schepen van Sion ofte Sian plaghen te komen/ is van gelijcken een inwijck die seer groot is/ hebbende een ander punt ofte eynde vā hoogh landt/ 't welcke strecht noordē ende zuyden; Recht teghens over dese Haven/ te weten zuyden aē is gheleghen het Eylandt van Sanchoan ontrent vijf ofte ses mylen daer van af/ ende is vande boven-gheroerde punt vande Enseada dos Ladroins ofte inwijck vande Roovers af 7. mylen/ op de strecktinge van zuydtoost; Dit Eylandt Sanchoan is groot ende hoogh van veel geberghtē/ onder welcke staet eenē trommen Bergh met hooghe Heuvelen boven op; makende de gelijckenis vande knokels vande vingeren/ van een beloten hant ofte vuyst/ 't welcke een seerhere ende seer goede kenteycken is; dit Eylandt heeft veel gheboomten ēn groote inwijcken ofte Bayen/ alwaer mē verrijts plach te handelen; tusschen dit Eylandt ende 't vaste landt ligghen noch vier ofte vijf andere groote ende hooghe Eylanden/ sonder eenighe wilderniste ofte gheboomten/ ligghen op de selfde strecktinghe ende reghel van't vaste lande ende 't Eylandt Sanchoan, in voegē dat Sanchoan dē upterste hoeck ofte eynde maect/ ende strecht van daer naer't landt toe/ noordtwest ende zuydtoost/ so dat het vā dē altemael een land schijnt te wesen; Dit zijn d'eerste Eylanden van Canton, welcke liggen op 21 ½. graden; Van hier af voortaen naer Lamon toe/ so loopt men beyden d'Eylanden heen oost n. oost aen; men heeft van Sanchoan af naer't landt toe drie Canalen ofte Deurgangheu die dese Eylanden maken/ door alle welcke men met schepen passeren mach; 't deste Canael is langhes 't Eylandt Sanchoan heen/ ('t welcke 't uyterste van te Zeewaert is) van 6. ende 7. vadem diepten; heeft inde innerste van dié (aen't selfde Eylandt) een Eylandeken ligghen met wildernisse bewassen/ ende vande zyde van't noordtwesten ligghen twee groote ēn hooge Eylanden/ die de mont ofte inkomste maken; men heeft int inkomen langhes de strant heen/ sommighe cleyne Eylandekens ende sandeu ligghen; voorby die voorschreve twee Eylandē naer't landt toe/ is gheleghen

Gelegentheyt van Pulo Caton.

De zuyder hoeck van het Eylandt Aynon leydt op 18. een half graden.

't Eylandt Aynon is van ghedaentē als een Quadrāt.

Plaets van de Haven Anchio/ met eenighe droogten.

7. mylen van Anchio ligt groote droogten.

Aen't zuydtoostende van't Eylandt de Haven Taalhio met een cleyn Eylandeken.

De noordtooste zyde van Aynon leyt op 19. een derdendeel graden.

Courssen van Aynon tot Pulo Gom toe.

De 7. Eylanden Pulo Tio haer beschrijvinghe.

Enseada dos Ladroins.

7. mylen van Pulo Tio een Riffe die 7. mylen van't landt leyt.

Beschrijvinge vā 2. Revieren.

Plaets van de incomste dāse Revieren/ ende van een Sant-bay.

Dese Eylandekens.

Gedaente van Enseada dos Ladroins. Eenige Steē-clippen met een Rif.

Diepte tusschē de Revieren en de inwijck.

Gelegentheyt vande Haven van Comhay.

Plaets vant 't Eylandt Sanchoan.

Gedaente vā 't Eylandt Sanchoan.

Rentey ckē vā dit Eylandt.

Omtrent 30. dē mylen noch 5. groote ēn hooge Eylanden.

Gedaente vā alle d'Eylanden t'samen.

d'Eerste Eylanden van Canton liggē op 21. een derdendeel grade. Courssen van daer nae Lamon.

Beschrijvinge van 3. Canalen en verscheyden Eylandē.

Digitized by Google

Voor wat mont ofte Canäle de groote schepē passeren.

gheleghen een ander Eylandt/maeckende een ander mont ofte inkomste van tusschen dit eñ die twee voorschreven Eylanden; Van dit Eylandt naert landt toe soo is de derde mont ofte incomste; door dese twee incomsten passeren de groote schepen metter ghetij vant water/is altemael van weecke modder gront.

Kenteyckē vā Sanchoan eñ d'ander Eylanden.

Om 't Eylandt van Sanchoan wel te kennen/behalven die voorschreven teyckens/ofte om te weten oft 'dese Eylandē achter of voor ligghen/ soo sult dese achtinghe hebben/te weten/als dat Sanchoan eenē uyterste hoeck maeckt/ende datmen van daer af naert landt toe noordtwest eñ z. o. aenloopt/ eñ van daer voortaē o.n. o. eñ w. z.w. mercktse ruste metter Compas/so sult ghy terstont comē/te weten oft ghy voor waerts of achter zijt/ende so ghy soo verde t Zeewaert zijt/ dat ghy siet dat d'eene Custe is streckende o. n. o/ende d'ander n. w/so zijt ghy daer recht teghens over/ met dese merckinghe heb ick het altoos connen te verkennen: want ick ben d'eerste geweest diet afghemerckt heeft/ende die't altaus weten/ hebbent van mij ghyleert.

Middel om te weten ofmen voor of achter de eylandē is.

Teyckē alsmē recht teghens over d'Eylāden is.

Reysen van Pulo Caton nae China.

Keerende weder tot Pulo Caton, tot die vaert vā daer af naer China toe/ 'twelcke sal wesen op dese maniere/ te weten: sult ter twee ofte drie mylen ten hooghsten t Zeewaert af passeren/om reden als voren verhaelt is; daer voorbij wesende/ soo loopt n. n. w. ofte n. w. aen/tot dat ghy tusschen 't Eylandt ende 'twaste landt een open crijght/ende alst u beginte te openen/ soo loopt terstont ter halver streeck vant n. n. o. aen/naer den hoeck vant Eylādt Aynon toe/ende passerende tusschē 't Eylandt Pulo Caton ende 'twaste landt/ sult de selfde cours aengaen/om dies wille dat de stroomen in dese Monson naer den inwijck van Cauchinchina toe loopen/ op dese cours sult Aynaō comen te sien/te weten daer 7. ofte 8. mylen t Zeewaert van af wesende/eñ 'tmach wel ghebueren dat so ghy quaemt inde conjunctie van een spzinck-vloet/ofte met slappe windē/ dat ghy meerder naer binnen gedzeven wozt; als ghy't landt ghewaer wozdt/soo peylt het terstont mettet Compas/eñ soo de custe streckende waer o. n. oost/ so loopt terstont op de selfde cours aen/tot dat ghy't nae u gissinghe voorbij zijt/ende so u de custe streckende waer n. o. ende n. o. ten n. ghelijck alst Eylandt gelegen is/ so loopt also hem tot dat ghy't landt wel eñ beschepdelijcken sien moeght/ daer vijf ofte ses mylen van wesende/ende soo ghy van hier af begeerde te seylen naer Sanchoan toe/ so loopt op de selfde cours vā ter halver street van n. n. o. aen/ waermede sult comen te sien Pulo Tio; so ghy u vont vier ofte vijf mylen daer van af t Zeewaert in/ so loopt n. o. ende n. o. ten n. aen/ ende so ghy daer naer 2. mylen af waert/ so doet uwen cours van ter halver streeck/ van tusschen n. o. ende n. o. ten n. Op dese cours sult op het Eylandt van Sanchoan aen comen/ende sult comen te sien het Eylandeke Do Mandorijn genaemt/ 'twelcke een kleijn/ront/ende hoogh Eylandeke is/ ende is gelegen vijf ofte ses mylen vande Eylanden af/ende beghreerende te wesen inde Haven van Macau, so loopt n. o. ende n. o. ten n. aen/ loopende t Zeewaert van Sanchoan vijf ofte ses mylen af; als ghy op 15. ofte 20. mylen naer by d'Eylanden comt/ soo sult ghy de gront van modder vindē op 25. vadem diepten/als ghy d'Eylandē comt te siē/ (op u hoede wesende als voren ghewaer schout is) soo stiert by ghenaken/eñ daer langhst heen loopen tot op een myl naer; men heeft van Sanchoan tot Macau toe 18. mylē/ende daer zijn vijf Canalen ofte door-gangē/ te weten 't eerste is van tusschen Sanchoan ende 't Eylandt van Vasco de Faria, van vijf mylē breet; Dit Eylandt van Vasco de Faria is wat meerder naer't landt toe ghelegen als Sanchoan, eñ heeft eenen hoogsten spitsighen bergh/eñ van de zyde vande Zee heeft eenen hoogen rondē heuvel/ wesende tusschē dien eñ den bergh seer leegh land/ so dat het hem van verre verthoont als twee Eylanden/ ende alsmen daer dicht by comt/ dātmen 't leege landt begint te ontdecken/maeckt het een verthooninge gheljck een Cameel; heeft een kleijn sturk weeghs t Zeewaert daer van af/twee ofte drie Eylandekens ligghen; dit Eylandt is ghelegen n. ende z. met Sanchoan, een mijl daer van af leyt een kleyn langhwerpent Eylandt/sonder eenighe wildernisse/twelcke int gheheel eenen kronnen opgaende rugghe maeckt/gaende weder al dalende aende eynden af; dit Eylandt wozt ghenaemt Pulo Baby; voor by dit Eylandt/te weten langhs 't landt van Sanchoan heen/ leyt een Clippe een weynigh boven water uyt-rijckende; Hoelle alhier alle dese merckē eñ teyckenen van dit Canael/ om datmēt te beter soude moghen kennen/ ende diet van doen is daer door te loopen/mach het wyelicken doen/ ende ghepasseert wesende d'Eylandekens van 't Eylandt van Vasco de Faria; d'eerste dienen dan langhes d'Eylandē heen siet ligghen/ is inde verde mont ofte inkomste/ welcke heen niet opent/ om dies wille dat het een Eylandt doort ander steeckt; Vier ofte vijf mylen voortaen liggen andere Eylandekens langhes 't Eylandt (dat u sal blijven aende west zuydt west zyde) heen/ altemael op een rij/ende strijckē van verde d'een door d'ander te steecken: maer alsmen daer recht tegens over komt/so ligghense als gesept is; zijn onder groot ende klein vijf ofte ses int ghetal; Van dese Eylandekens af/ontrent twee mylen weeghs oost noordtoost aen/zijn gheleghen twee Eylanden dicht by den andere/ streckende n. ende z. Voorby dese heeftmen daer noch andere op de reghel naert landt toe/ streckende altesamen op de selfde streeck heē; In d'incomste dicht by dese twee eerste Eylanden/ is ghelegen een groot/hoogh/ ende ront Eylandeken; Tusschen de voorsz. reghel Eylanden/ ende d'Eylandekens boven verhaelt/maeckt het een groot gat ofte open/door't welcke mē den naesten wegh naer Macau toe heeft.

Kenteyckē vā Sanchoan eñ d'ander Eylanden.

Middel om te weten ofmen voor of achter de eylandē is.

Teyckē alsmē recht teghens over d'Eylāden is.

Reysen van Pulo Caton nae China.

Waer dat de stroomen eñ Monson toe loopen.

Cours om Aynon te siet.

Gelegentheyt van't Eylandt Aynon.

Cours om na Sanchoan te loopen.

Plaets/ghedaente/ eñ beschrijvinghe van't Eylandeken Do Mandorijn.

Cours om inde haven van Macau te loopen.

Waerschouwinghe voor de Eylanden.

Tot meerder kennisse van dien/so heeftmē drie ofte vier mylen (o. n. o. voortaen) drie Eylanden verschepden vanden andere liggē/ de welcke van't landt af op een reghel t' Zeewaert in steken/so datse veel meer uytwaerts aen ligghen/als alle d'ander daer langes heen comt/ in voegen datse dwers teghens u over blijven. Keerende weder op de mont ofte incomste van Macau, alsmen daer by comt/ende daer begint in te loopen/ (so ist altemael open sonder eenigh Eylandt om te loopen) seylende also recht naert vaste landt toe/ 'twelcke van daer af acht mylen weeghs noorden aen is/ al waer de mont ofte tgat gheleghen is daermen naer Canton toe loopt/ vā de Portugesen genaemt As Orelhas de Lebre, (dat is der Hasen oozen.) In dese mont heeftmen 8. 9. ende 10. vadem diepte/ ende somen daer mont met die ebbe van een spzinck vloet/so loopender de stroomen

Sanchoan leyt van Macau 18. mylen. Vijf Canalen by Macau. 't Eerste Canaris gelegē heyt/wijse. 't Eylandt Vasco de Faria ghedaente.

Gedaente/gelegentheyt/eñ beschrijvinghe van Pulo Baby. Langhs 't landt vā Sanchoan een Clip/ een weynigh boven't water.

Oorsake waeromme de vier de mēt daer niet opent int verthoonē Beschrijvinge van verscheyden Eylandē.

Twee Eylanden.

Beschrijvinge vande naeste wegh nae Macau.

Gelegentheyt vā 3. Eylandē

Gedaente alsmen by de mont vā Macau comt.

Plaets waer dit ghent legt.

De mont nae Caton wert ghenaemt As Orelhas de Lebre.

Digitized by Google

schuymen ende 'twater so sterck en gruwelick af/ datter gheen wint toe mach helpen om te gheruss op te comen/waerom goet is alsdaer te ancheren met opstaende seylen/ tot dat ment hemelijcken siet vloepen/loopende langes dit reghel Eylanden (die aende oostzyde ligghen) heen naer binnen toe/ alsdaer d'inwoninste langhes heen loopt/u wachtende van een Clippe gheleghen dicht by dese Eylanden boven water/daer t'Zeewaert van af loopende: want men tusschen dien ende d'Eylanden met geen schepe en passeert; Ock mede so sal u een ander Clippe blyven aende zyde vant weste/wessende ter halver weghen/ ende comende recht voor u upt te sien een diepe ende leegh Eylãd/ gheleghen op de selfde reghel Eylanden van't ooste daer ghy by heen loopt/so moet dat ghy zijt hyde mont ofte duergangh vant tweede Cannael/ dat naer Macau toe loopt; dese inconste streckt oost en west/ ende mach wesen dãt een mijl inde breede; sult op dat diepe Eylandeken aen loopen/dat latende aende noordzyde/ nemende uwen cours tusschen dit Eylandeken ende d'ander Eylanden in naer binnen toe/ houdende altoos 't Eylandeke aldernaest/al waer u de diepten sal beginnẽ te minderen/ ende dan noch veel meer als ghy't Eylandeke gepasseert zijt: want hebter een bancke van 28. spannen waters/vant wercke modder gront; 't Lande vande zuydtzyde van dit Cannael zijn 4. ofte 5. Eylanden/dicht by dẽ anderen gheleghen; welcke strecken oost ende west/hebbende aende noordtzyde een groot en seer hoogh Eylandt/welcke streckt tot die haven daer der Portugesen habitatie ende ghemeente is) heeft eenen Inwijck ofte Hop/ n. in streckende; In de inconste van dese Haven is gheleghen een groot ende hoogh Eylandeken/te weten dicht by't Eylandt, vant noordes/tusschen 'tweicke en 't Eylandt ist droogh ende ondiep/ ende alcermen met dit Eylandt over een comt/ soo hestmen aende zyde vant noorder Eylandt/ een Clippe onder 't water ligghen/ te weten t'Zeewaerts naert midden vant Canael toe/ daerom sult u van dit landt vant noordē af houdē/ en wat meer der naert zuyden genakende. So wanneer ghy der Portugesen Steede ende Woonplaetsen begint te ontdecken/met die Haven daer de schepen geanckert ligghen/ so sult op die oosterhoeck bã d'incomste van dese Haven aen loopen/u daer dicht by heen houdende naer binnẽ toe/ sulter 4½. ende 5. vadem diepten vinden/u wachtende bãde westzyde: wãt zijn daer over al banchen ende sanden/ ende langhes de punt heen hestmen modder gront; Dese punt ofte hoec is een hoogh lande/ ende van daer af binnewaerts aen/ een schuut van een stuck grof geschuts werde/leyt een ander punt van sant/ eñ van het leeghe landt loopt een bancke af (van 18. spannen waters/) strieckende binnens oven naer d'ander zyde toe/tot so verre als d'eerste huysen staen/ ende alcermen daer by comt/ so hestmen int midden vande Reyer een klippe ligghen; daerom sult het landt beyde oostzyde houden/ daer by heen loopende tot datmẽ anckert/is een seer goede modder gront van 4½. diepten.

Waerschouwinghe van een Clip. Plaets vande selve.

Cegelt alsmẽ bynde mont van't tweede Canael is.

Coursen tusschen de Eylandekes duer.

Een Bancke van 28. spannen waters. Aende zuydtzyde van't Landt 4. of 5. Eylandekens.

Gedaente vãde Hãe daer de Portugesen haer habitatie hebben.

Coursen om inde Haven te loopen.

Diepte des selfden.

Een Bancke vant leeghe landt van 18. spannen. Waerschouwinghe voor een Cluf die midden in de Reyer leyt.

Dat 21. Capittel.

Die Navigatie ende Coursen van uyter Coninghryck van Sion naer China toe, met die gheleghentheyt van dien.

SChepdende upt de Haven ofte Reyer vande stadt Sion ofte Sian, sult uwe cours stellen naer de weester custe toe; daer by comende sult u bestaen van een Riffe/ gheleghen aende noordtzyde vande Haven ghenaemt Bancoſca; dese myds vant lande af/tusschen welcke ende 'landt loopt een Canael van 4. vadem diepten; met tegenstaende suiter diepten om passeré/ so verde als ghy daer boven raut comen; Dese Haven van Bancoſca legt met de haven van Sion noordoost ende z. w/ ende herst wat van n. n. o. en o. ende z. w. ten w. Dyde Custe wesende suit uwen wegh daer langhes heen nemen: want hebter over al suyvere gront; alsmen de voorscheven Riffe ghepasseert is/ so is dese Custe aenden oever vande Zee van een leegh landt/ hebbende binnen in dieper hnevelen/streckt n. ende z. Dier myls wergha voorby Bancoſca zuyden aen/maectet leeghe landt een punt ofte uytstekenden hoeck/ gheleghen op 14½. graden; van daer af voortaen sult een grof ende dick landt sien/ tweicke t'Zeewaerts in schijnt te steken; alcermen hier by comt so hestmen een Revier/die men noemt Chaõ, aen welcker monde staen eenige hoomen die hen verthoonen als Palm-boomen; Comende by't voorschreven land/so sult noch een ander dick/grof landt comen te sien/tweicke inde verthoominghe schijnt oost en west/te landewaerts in te strecken/hebbende veel sterpe Rootsen; alhier maeckt het lande eenen hoeck ofte punde/ welcks int ghemeen ghenaemt wort de punt van Cuy, tot hier toe so streckt het land naert zuydtoosten toe/ ende van daer voortaen loopt de Custe zuydtwest aen; Deste punt van Cuy leyt op de hooghte van 12½. graden; tusschen dese punt ende het voorschreven grove dicke landt/ dat u achter blijft/ te weten/ een myl vant landt af/ sult 11. ende 12. vadem diepten vinden/van schoone gront.

Als ghy dese punt van Cuy voorby ofte daer ontrent zijt/ so sult terstont uwen cours doen z. z. o. aen/tot op 25. myls daer van af/ doende alsdan uwen cours z. o. ende z. s. ten z. aen/ waermede sult komen te sien een Eylandt/het welcke hem van verre verthoonende is als drie Eylanden; is kinghverpigh en black/ vol gheboomten/geleghen op 10. graden ruym/sal u blyven aende zyde vant ooste; op alle desen wegh sult u wachten van te lyvaert te verballen.

Een Riffe aende N. zy vãde Haven van Bancoſca.

Een Cannael vãn vier vadem diepten.

Gelegenthede vande Hãe van Bancoſca/ met de Haven van Sion.

Gedaente vãde Custe verby de Haven.

Een punt op 13. een vierendeel graden.

Plaets vande Revier Chaõ/ meere gedaente.

Een dick grof land met veel scherpe Rootsen.

De punt van Cuy legt op 12. twee vierdedeel graden. Diepten tusschen Cuy eñ 't groote landt.

Coursen van Cuy tot een Eylãdt dat op 10. graden legt.

Op dit voorschreven Eylandt wesende/sult zuydtoost aen loopen/ ende liever de loef vant zuyden houdende/als naert westen te verballen/ om oorsake vande scherpe winden diemen hier ghemeenlijcken heeft; op dese cours sult noch een ander Eylandt comen te sien/ tweicke grooter is als 'eerste/ strecktt oost en west/ is van een dick black landt boven op/ wesende de wester punt vãn dien/ een groben dicken hoeck/te weten aende Reckant steyt afgebeert/ ende naert oosten gantz al dalende af naer een swaertachtigh landt toe/ 't welcke een dichte ende dicke wildernisse schijnt te wesen/leyt op 9½. graden ruym.

Weerschouwinghe van de zuydtzyde vãde Eylãdt leyt op 9. een half graed.

Dit Eyland loopt wat t'Eylandt Pulo Wy zuydtoost en noordtwest/sultet op dese streck naer toe loopen/is inde cours 25. myle; Pulo Wy zijn twee Eylanden/ waer van 'eerste streckende is noordten ende zuyden/ hebbende eenen hooghen duvel aen de zuydtzyde/ eñ vande n. zyde twee leegher duvelen/ met een dal int midde; dit is de verthoominge vande

Cours naer t'Eylandt Pulo Wy. Beschrijvinge vãde Pulo Wy.

Gedaente vãde zuydtzyde vãde Pulo Wy.

vande weſtzyde: maer vande zyde van't zuyden/ſchijnt tet altemael hoogh ende rontt te weſen/hebbende een kleyne dal int midden/ende twee kloottſen/met ſchijnsel vã twee mannen; tander ende 'ſelfſte Eylandt is ghelegen aende zuydtooſt zyde/ wat verſchepden daer van af/ maechende een Canmael tuſſchen beyden/daermen wel door paſſerẽ mach: dãt is ſchoone gront; Dit kleyn Eylandt heeft aẽ de zyde haent zuydtooſten/een Eylandeke vande Steen-ruppen liggen/ waer van een kliffe vã ſteenen afloopt/ daermen heen alleenlijckẽ vã moet wachtẽ: want alle d'ander plaetſen zijn ſchoon/hebbende de diepten van 12. vadem dichtbij't Eylandt; ende int grootſte Eylãdt/ te weten aẽde zuydtweſt zyde/ heeftmẽ verſch water met aẽ ſant Bay; als ghy naer dit Eylandt toe loopt/ ſoo ſult ghy (daer ontrent comende) 14. vadem diepten vinden/met hare gront/ende ſo ghy modder gront vint/ſoo zijt ghy aende zyde vant landt.

Eylandekens ſuydtzyde van Pulo Condor.

Een Canmael tuſſchen beyde de Eylanden.

Een ſteenen Eylandt met een kliffe.

Diepten aende gront omtrent dit Eylandt.

Vãn Pulo Wy tot het vaſte landt vã Camboja zijn 7. mylen; deſe Cuſte van Camboja is plat leegh landt vol gheboomten / ende daer langhs het is het dunckachtigh van modder gront/ ſtreckt n. w. ende z. o. tot eenen hoeck toe/ welcke lept met Pulo Wy o. n. o. ende w. z. w/ ſtreckende van gheliicken op de ſelfde courſ vande voorſchreve hoeck af/ tot de haven van Camboja toe/die daer 12. mylẽ vandaen lept; Deſe Haven wordt ghenaemt Dos Malyos, (dat is vande Malacquiteſſe oſte die van Malacca) gheleghen recht teghens over Pulo Condor, 'twelcke lept met deſe Haven oſte Revier n. w. ende z. o/ ende n. w. ten n. en z. o. ten z. Van Pulo Wy noordtooſtwaert aen / is gheleghen aende Cuſte een ſeer groote Revier / welcke heeft drie vadem diepten inde Haven/te weten/aende zyden ſant gront/ende int midden modder; De Chynen die van Sian naer China varen/paſſeren aende noordtzyde van Pulo Wy, ende alſſer recht met over een komen/ſoo loopenſe ooſt aen / om te gaen verkennen den boven-genoemden hoeck/loopende op de ſelfde courſ naer Pulo Condor toe/twelcke zy komen te ſien aende noordtzyde; als ghy met deſe Cabo oſte hoeck over een zijt/ſo ſult ghy 10. vadẽ diepten hebben modder grondt/ ende wat voorder aen 13. vadem ſant gront / ende ſult van deſe 13. vadem niet leegher naer landt loopen / hout liever de 14. vadem: want is ſeherder; wacht u wel vande twee Eylandekens / die 6. mylen van Pulo Condor af ligghen/ welcke u ſullen blijuen aẽ de zyde vant zuydẽ; ſult recht voor u uyt hebbẽ de noorder punt vant Eylandt Pulo Condor, gheleghen op de hooghte van 8 ¾. gradẽ/ ende mẽ loopt het met Pulo Wy ooſt en weſt/ ende heeft wat van ooſt ten zuyden eñ w. ten n. So ghy quaẽt te ſien Pulo Wy aende zuydzyde/te weten/dat het u aẽde noordtzyde blijft/ ſo ſulter tot op eẽ mijl oſte half mijl naer toe ly loopen/ u altoos wachtende vande boven-ghenoemde Riffe/vande Eylandekens/dwerr courſ nemende (ooſt aen) naer Pulo Condor toe / met goet opſicht vande Eylandekens; 't Eylandt daer ghy op ſult comen aende zuyder punt (paſſerende aende zuydtzyde van Pulo Wy tot op drie mylen naer) ſulter vindẽ tot op 16. vadem diepten; ende doende uwen courſ naer Pulo Condor toe; op deſe voorſchrevẽ diepte/ ſo ſult ghy comẽ te paſſerẽ tot op eẽ half mijl aende zuydtzyde/ vande Eylandekens die 6. mylen van Pulo Condor af liggẽ; neemt liever (tot meerder ſeecherheyt) de diepte van 17. vadem ſtaende/ waermede ſult comẽ aende zuydtzyde van Pulo Condor, op 3. oſte ten hooghſten 4. mylen naer; als ghy't geſicht vande Eylandekens hebt/ſo moetſt ghy naer Pulo Condor toe loopen/ maer uwen wil/ latende d'Eylandekens aende noordtzyde.

Gheleghentheyt vãde voorſchr. vadem diepten.

Diepte om aẽ Pulo Condor te comen.

Gelegentheyt vãde voorſchr. vadem diepten.

Soo ghy paſſeerde aende zuydtzyde van Pulo Condor, om naert vaſte landt te loopẽ/ (te weten aende Cuſte van Champa) ſo loopt n. n. o. ende n. o. ten n. aen; op welcke courſ ſult de Cuſte comen te ſien/om te ſchouwen de drooghten daer: hem Matheus de Brito op verlooz/ welcke zijn gheleghen 4. mylen vãt landt af; ſomen langhs 't landt heen loopt op de 13. vadẽ diepten/ſo ſalmen op deſe drooghten aenkomen: maer alſmen deſe drooghten gepaſſeert is/ ſo is alle de reſte langhes de Cuſte van Champa heen/ſchoon en ſuyver; in deſe voorſtrepe weſende/ſult uwen wegh eñ courſ nemen / gheljck als wp inde beſchrijvinge (inde Navigatie van Malacca naer Chinen) hier voren verclaert hebben. Die voorſz. drooghte gheleghen aende Cuſte van Champa, loopt men met Pulo Condor noordẽ ende zuydẽ/ ende n. ten o. ende z. ten weſten/ende wat van ter halver ſtreeck/etc.

Cuſte van Camboja.

Plaets vande Haven Dos Malyos.

Revier aende noordtooſt zy van Pulo Wy een groote revier. Gront ende diepten der ſelver.

Coursen van Pulo Wy tot het vaſte landt van Camboja.

Waerſchouwinge vande Eylanden die 6. mylen van Pulo Condor ligghen.

't Noorder punt vã Pulo Condor legt op 8. twee derdedeel gradẽ.

Diepten omtrent d'Eylandẽ 3. mylen vã Pulo Wy.

Coursen van deſe drooghten te ſchouwen.

Langhes de Cuſte van Champa is ſchoon en ſuyver gront.

Dat 22. Capittel.

De Navigatie ende Courſſen van't Eylandt Pulo Condor af, tot de Haven van Sian toe.

Streckinghe van Pulo Condor toe Pulo Wy.

VAn Pulo Condor tot Pulo Wy zijn ontrent 20. mylen ruym/liggen van den anderen ooſt ende weſt/ende heeft wat van ooſt ten noorden ende weſt ten zuyder; wan nu te loopen naer Pulo Wy, ſo doet uwen courſ recht weſt aen/ſonder te rehenen eenigh afflagh vant wzaken vant Eſpas/ ende comende wat meer als ter halver wegh en/ ſult een banckie vinden van modder gront/van 8. ende 9. vadem diepten/eñ ſtaende noordwaerts aen van achteren wp't ſchip af/ ſult de vloomen (op't landt vande Cuſte van Camboja) noghen ſien staen/twelcke een ſeer leegh landt is; Deſe voorſepde banckie gepaſſeert zijnde/ ſo en ſalt niet langhe dueren / oſte ghy ſuls Pulo Wy recht voor uyt komẽ te ſien/ ende ſo haeſt als ghy't int geſicht crijght/ ſulter aende noordtzyde op aen loopen.

Coursen om na Pulo Wy te loopen.

Een Banck van modder gront.

't Landt van Camboja maeckt een hoeck/ daer de bãck af loopt.

Wel Eylanden tot op 12. eñ 12. een derdeel gradẽ.

Den inwijck in Enſeada de Lian genaemt leijt op 12. een half gradẽ.

Noch een op 12. drie vierdedeel gradẽ.

Twee hooghe ronde Eylanden.

Ghedaente van't Canael tuſſchẽ beyde de Eylanden.

Wel eylt gheraden/ dat ſulcx niet en doet: want ſoo ſult ghy ſeecherlijck op de Banck comen te ſitten/ende ſoo haeſt als ghy't int geſicht crijght/ ſulter aende noordtzyde op aen loopen.

Wel weten dat dit landt van Camboja eenen hoeck maeckt/van welcke de voorſtrepe bancke af comt loopen; Van deſen hoeck af naer de Haven van Sian toe/ loopt mẽ langes de Cuſten. n. weſt aen; by de welcke men veel Eylanden heeft liggen / te weten daer langes heen/ ſtreckende tot op 11. ende 12 ½. graden. In deſe voorſtrepe zijn de meeſte ende grootſte Eylanden by een gheleghen/ eñ maken alhier eenen hoeck: want het landt eenen inwijck heeft ghenaemt A Enſeada de Lian, welcke een goet ſtuck weeghs inwaerts aẽ loopt/ ende is gheleghen op 12 ¼. graden; De noorder punt vant landt vanden mondt van deſen Inwijck leijt op 12 ¼. graden; 't Lande van deſe voorſepde punt / te weten dat inwaerts o. n. o. aen ſtreckt; heeft veel gheboomten met een ſant ſtrandt; Van deſe punt af t'Zeewaert in/zijn gelegẽ twee hooge eñ ronde Eylandẽ/ ſonder eenige geboomte; men en mach tuſſchẽ 'teerſte Eylandt ende het landt niet paſſeren: want het Canmael ofte die paſſagie is tuſſchẽ 'teerſte ende tweede/ (ofte om beter te verſtaẽ)

tuſſchen

tusschen beyden doorʒ/is eē smal Canael/ doch seer diep van 60. vadem/ ende daer loopt een stercke stroom door. Op de hooghte van dese voorsʒ. punt van desen Inwijck/ luttel min ofte meer/ te weten/een half mijl van't landt vande binnen ʒyde af/is ghelegen een seer langhe Clippe/ strecckende ghelijck als het landt/ welck men met leegh water sien mach. Men loopt van dese voorsʒ. punt af nae de Haven van Syan toe/noordē ende ʒupen langhs het landt heen. De boven-gheroerde Eylanden strecken tot op 10. mylen nae vāde selfde Haven/ altesamen langhs het landt heen/ en ʒijn niet te groot/noch en hebben gants geen ghebooms noch versch water/eñ men heeft daer langhs op heen/ tot op een half mijl/daer van af schoone gront; en sulter niet dichter by comen/noch u tusschen dien ende't landt in steken: maer latense altesamen blyven aende oost ʒyde.

Comende by Pulo Wy, tot dē 10. Februarij toe/ soo heeftmen daer veel ooste winden/ waer mede u de wester Custe tot een leegher wal blijft/ daerō sult uwē wegh nemen aende oost ʒyde van de voorsʒ. Eylanden(die langhs de Custe liggen)heen/ u altoos wachtēde van daer tusschen in te loopen/ doēde aldus uwen cours noordt noord west aen/daer langhs op heen/als ghesept is/eñ comende aen't upterste eynde van dien (twelck is op de hooghte van 12. graden ruym) sonder eenighe Eylanden meer te sien/ so weet voorsecker dat ghy inden Inwijck van Lyon ʒijt; alhier wesende/ sult terstont n.w. ende n.w.ten n.aen loopen/ om van desen Inwijck te gheraken/ op dat u de stroomen niet nae binnen toe en dryven; Op dese strecckinge sult ghy comen te sien de twee boven ghementioneerde Eylanden/ ghelegen aende noorder hoeck vande voorsʒ. Inwijck/ ende is in't overloopē 12. mylen weeghs. Als ghy de Custe vā d'ander ʒyde beghint te ontdecken/ te weten/ voorby den Inwijck noorden aen/soo ligghender die Eylanden langhs heen/als ghesept is; De punt vandē Inwijck voor by wesende/ sult daer nae toe loopen/ eñ daer by comende/ sult daer van buyten heen loopen/ tot ontrent een half mijl daer van af. Dese Eylanden volepnden tot op 10. mylen eermen by de haven vā Syan comt/ als voren/ eñ die laetste vā dien ʒijn 4. ofte vijf cleyne eylanden/ ligghende d'een door d'ander langhs 't landt heen. Dese Eylanden en hebbē gants gheen ghebooms/ ende ʒijn van roodtachtige aerde. Comende aen't eynde van dese Eylanden/so loopt nae't landt toe/tot dat d'Eylanden recht ʒupen van u blyven/ als dan soo neemt uwen cours recht noorden aen/ waermede ghy sult comen te sien de Haven van Syan, welck is gheleghen van dese Eylanden af 10. mylen weeghs.

Dese Haven van Syan is ghelegen aen een leegh landt vol vā geboomten/en heeft gants ghen sant stranden: maer is altemael van weecke modder ende slijck/ ende heeft oock mede een bācke van modder gront/ strecckēde der dehalf mijl ʒupen aen; In't eerste op comē van dese bancke/so ist harde modder; Men en mach in dese Haven met ghen groot Schip comen/ dan met het ghetp van een spʒinck vloet/ ende al ist schoon datmen op't droogh van dese modder raeckt/ en is daerom niet periculeus: wāt moet doch eē wel op droogh comen/ om met die ghetyden upt ende in te varen. Vande voorsʒ. Eylanden comende nae de Haven van Syan toe/ in vroughen als ghesept is, noordē aen seylende/als ʒy u in't ʒupen blyven; wesende by nacht/ moechtet wel bʒy op de modder op't droogh aen setten: want sult u des morghens recht teghens de Haven over vinden/ soo dat ghyse beschepdelicken ghenoech sien sult: want is een mont ofte incomste van een groote Revier; sult daer al seylende over modder over al heen in loopen/ met de ghetyden ende ʒupelicke winden/ die u ghenoech opwaerts aen sullen bʒenghen.

Cours van't punt vanden Inwijck inde Haven van Syan.

Gelegenthept vande Eylanden met de haven.

Wat winden by Pulo Wy in Febr. meest wayen.

Vermaninge hoemen aen loopen sal/etc.

Het upterste eynde van Pulo Wy/ leyt op 12. graden.

Teycken als men seker is den Inwijck van Syan is.

Custen voorby den Inwijck n.aen.

Vier ofte vijf cleyne Eylanden.

Gheaerte vā dese Eylāden.

De haven vā Syan leyt 10. mylen van dese Eylandē.

Gelegenthept van de haven van Syan.

Gheaerte vande graden der sivver.

Een banck vā modder grōt die niet periculeus en is.

Cours vande Eylanden na Syan toe. Vermaninge ofmē by nacht op de banck quaem.

Gheaerte vande Haven.

Dat 23. Capittel.

De Navigatie ende Coursen vande Haven van Camboja af; tot het Eylandt van Pulo Tymon eñ die Pedra branqua toe.

SChepdende vande punt vande haven van Camboja af/ romende tot op een half mijl ofte daer ontrēt t'Zeewaert in/ sult uwen cours nemen ʒupd west aen/ waermede ghy sult comen te sien twee cleyne Eylandekens/ ghelegen tusschen Pulo Condot ende Pulo Wy, sult daer een half mijl van af loopen/ evenwel ʒupdt west aen seylende/ sonder pet nae't ʒupen te houden/ om oorsake vande stercke stroomen/ die nae het Eylandt van Bornon toe loopen; ende so het sake waer dat de wint begonst te stillen/ ende dat ghy't begeerden te anckeren in het midden vande Golfo/moechtet wel doen: want hebter grondt op 38. ende 40. vadem diepte/ daerom en laet niet op de voorsʒ. streeck van het ʒupdt westen aen te loopen: want met dese cours sult recht op Pulo Tymon aen comen. Het Eylandt Pulo Tymon is groot ende hoogh/ende vol ghebooms; heeft seer goet versch water/ soo't u van doen waer/ moechtet daer ghenoech crygen/ te weten/ recht teghens over een Eylandeken/ ghelegen in eenen Inwijck van't selfde Eylandt. Als ghy nae dit Eylandt Pulo Tymon toe loopt/ so sult ghy aenden hoeck van't noordt oosten sien een rondt Eylandt/ eñ beyderende tusschen dat ende t'Eylandt/ ofte tusschen dat ende het vaste landt te loopen/ moechtet wel doen: want moechter over al ʒyelicken passeren. Comende by Pulo Tymon, sult uwen cours ʒupen/ ende wat nae het ʒ.ten w. aen setten nae Pulo Tynge toe/ het welck een seer hoogh ende ronde Eylandt is/ in gelijckenisse van een Duyn/ ofte als eē hoop Cozēs; heeft sommighe cleyne Eylandekens by hem liggen. Op dese selfde streeck van ʒ.eñ ʒ.ten w. aen/ sult comen by de Pedra Branqua, ofte witte steen/ Clippe; Van hier af so beginnen de vaert na de Straet vā Sincapura toe/ loopende ontrent drie ofte vier mylē westwaert aen/ etc.

Twee cleyne Eylandekens tusschen Pulo Condor ende Pulo Wy.

Waerschouwinge om een half mijl van dese Eylandē te loopen.

Oorsake waer ommē dieptē aende Golfe.

Cours om recht op Pulo Tymon aen te comen.

Gedaente van Pulo Tymō.

Cours van Pulo Tymon na Pulo Tinge.

Gheaerte van't Eylandt Pulo Tinge.

Het begin vā de Straet van Sincapura.

Dat 24. Capittel.

De Navigatie ende coursen van uyt de Haven van Macau in China, nae't Eylandt van Pulo Tymon, ende die Straet van Sincapura toe.

DJe uyt Macau seylt nae de ander Custe toe/ die sal door het ooster gat upt loopen/ soo de wint nae het noordt westen loopt/ so niet/ daer en is niet af bedreven: wāt moechtet gat van't ʒupd weste door seylen/ twelck eenen goedē uytganck is/

Cours van de Clippe van Belcijor. Wat meida te schouwen.

Digitized by Google

loopende vande punt vande Varella af/ rechts nae het landt vande ander zyde van Macau toe / om te schouwen de Clippe van Belchior Dalmeida, ende als ghy op een schuet van een Boer nae aen d'ander zyde comt / soo sult ghy also langhs heen loopen tot een punt landts/ (welcke teynde is) toe/ alwaer ghelegen is het Eylandt van Castro; Van dese punt steeckt die bancke af/ om welcke oorsake sult het Eylandt van Castro naerder loopen/ als de punt landts/ om niet op droogh te raken: wāt men heeft in dese contrepe de meeste ondiepte aen't landt vande slincker handt/ eñ het diepste aen de rechter handt; Men heeft op dese bancke met het hoogh water van een spzinck vloet 4½. vadem diepten: buyten de banck wesende/ sult na het gat toe seylen/ loopende alsdan na de punt vande bancke toe / om niet te loopen op de Clippe (diennen terstont sien mach: wāt sult daer 'twater op sien breken/) tot datse u blijft aende rechter handt; Buyten 'tgat van desen uytganck wesende / sult volgen de coursen hier nae verclaert. Ock mede / als ghy schept vande Varella, (een Boer-schuet daer van af wesende/) so moecht ghy loopen nae't Eylandt/ ghenaemt Do Bugio, (dat is vande Meerkatten) en daer met over een comende/ so loopter dicht by: want is eenen goeden werp/ voor de noorde windē diemē daer heeft/ overmidts dat men de winden aen d'ander zyde scherp heeft. De voorste Clippe is ghelegen te middewegh̄en van't Canael/ ghy moecht aen dese zyde van't noorden langhs 'tlandt heen loopen nae Het Eylandt van Castro toe.

Na dat ghy 't Canael ofte 'tgat upt zijt/ sult uwen cours 3. w. aen langhs d'Eylandē heen doen/ so't claer weer waer/ tot dat ghy comt te sien het Eylandt vā Sanchon, eñ als ghy't siet daer op 8. mylen nae/ t Zeewaert van wesende/ so hebt ghy een goede navigatie: want ick doe dese cours altoos / en vinder my wel met. Seven ofte 8. mylen t Zeewaert vā Sanchon wesende / sult 3. w. aen loopen te weten twee etmalen lanck/ ofte tot dat ghy na u gissinghe 12. mylen vanden uyterste hoeck ofte t Eynde vande droogh̄ten af zijt; alhier wesende/ sult alsdan 3. w. aen gaen / so veel als u dunckt dat ghy van't uyterste eynde vande droogh̄ten na Pulo Caron toe binnewaerts zijt/ doende alsdan weder de cours vā 3. 3. w. aē/ eñ nae't 3. eñ 3. ten w. op welcke cours sult comē te sien d'Eylāden vā Ieronimo Pretto, welcke coursen ick aldus ghedaen hebbe met goede ende voorspoedighe winden / comende altoos in't ghesichte van d'Eylanden vā Ieronimo Pretto, ende somtijdts daer buyten heen nae Pulo Cambir toe / ende quade wint hebbende/ sonder noodē te wesen/ so salt hem selven wel wysen wat u te doen staet.

Als ghy dese Eylanden in't gesicht crijcht/ moechter wel by ghenaken so ghy wilt: want hebt alhier over al suyvere ende schoone sant grondt van 15. vadem diepten. Van hier af na Pulo Cambir toe/ loopt de Custe n. ende 3. eñ heeft wat van n. ten w. eñ 3. ten o. Dit Eylandt Pulo Cambir is lanck eñ blanck / heeft vande zyde vande Zee / sommige roode blacken / wesende de wildernisse van dien effen eñ gheliick. Recht tegens over de punt van dien/ te weten nae't noorden op't vaste landt/ is gheleghen een Revier/ welcke is de selfde vā Pulo Cambir. So ghy alhier quaemt inde Mōson vande zupe winden/ moecht hier wel verversinghe van water nemen/ want is goet. Sult oock weten/ dat wesende 8. mylē van't Eylādt Sanchoan t Zeewaert; moecht ock wel van daer af uwē cours nemē altoos nae't 3. 3. w. toe/ so sult vā gelijcken d'Eylandē van Ieronimo Pretto comen te sien: maer moet wesen met een Compas dat fijn is. Advertere u noch eens/ dat so wanneer ghy in't gesicht vā Pulo Cambir comt/ daer op 3. ofte 4. mylen nae by wesende/ so heeft men daer sommighe Eylandekens ligghen/ ende een half mijl t Zeewaert vande punt van't zupen af/ liggē etlicke steenclippen boven 'twater/ die hē verthoonē ghelijck als Bocken hoornen / ghy moecht wel passeren tusschen alle d'Eylandekens eñ het Eylandt door/ want is altemael schoon.

Van hier af nae de Varella toe / looptmen de Custe n. eñ 3. eñ wat van n. ten w. eñ 3. ten o. is inde distantie 12. mylen. Dese Varella is eenen seer hoogē toorn/ staende op eenē hoeck landts/ die van binnē 'tlandt upt comt/ t Zeewaert in stekende. Op dese Varella heeftmen een Havē/ de welcke men niet sien en kan/ alsmen daer van bupten af na toe comt/ om oorsake dat het een landt door't ander steet: Ock mede so heeftmen aē desen uytstrekendē hoeck/ te weten/ vande zuydt zyde een wateringe vā seer goet eñ versch water aen een sant strand. Vande noordt zyde vanden selfden hoeck / is een ander plaets van versch water / aen een ander sandt strādt; Het land heeft alhier sommighe Clippen eñ cleyne Eylandekens liggē/ eñ so wanneermen alhier comt water halen/ moet wesen met een goede conjunctie en tijdt: want men en heeftter geen ancker grondt / dā seer dicht by het landt; t beste is binnen inde Bay te loopen: want is een goede Haven/ ick hebber selver in geweest; heeft goet bestjutsel voor n. ende 3. wonden/ met 14. 15. 16. vadem diepten/ sandt grondt/ eñ so ghy begeert wat naerder aen't land te comen/ sult daer 8. eñ 7. vadem diepten vinden vā goede gront. Dese Haven vande Varella is ghelegen op 13. graden. Op dese werp vande Varella, tot het Eylandt Pulo Sesir toe/ heeftmen sommige Eylandekens/ liggende ontrent 9. ofte 10. mylen vande Varella af. Van de punt vāde Varella tot dese Eylanden/ loopternen de Custe n. eñ 3. ende van dese Eylandekēs na Pulo Sesir toe/ beghintmen by het landt heen te loopen n. n. o. ende 3. 3. w. aen. Dit Eylandt Pulo Sesir vā het landt ghenaemt/ om dat het aende Custe lept: want daer is noch een ander bonde selfde naem t Zeewaert in ghelegen/ is een clippigh Eylandt, sonder eenighe wilderniſſe/ hebbende int midden van dien eenen spitsighen bergh ghelijck een Varella; is een black Eylandt van gheelarhtighe colour van't Zee-water. Om Pulo Sesir te kennen: daer op een mijl ofte 2. van wesende / soo sult ghy aen het beste landt een schuersel ofte open sien; is in dese contrepe goet op eē paer mylen na langhs 'tlandt heen te loopen/ alwaer ghy sult op 7. vadem gront hebben van groff sant/ en wilt u van Pulo Sesir af niet t Zeewaert in staken: want is eenen quaden wegh/ om dat menden maer 4. vadem diepten (met steenighe gronde) heeft. Pulo Sesir van het landt / lept op thien een derdendeel graden / ende de strecktinghe van de Varella tot Pulo Sesir toe/ is ontrent 50. mylen weeghs.

Van Pulo Sesir nae Pulo Condor toe/ sult uwen cours nemen 3. 3. w. ende 3. w. ten 3. aen/ op 18. ende 20. vadem diepten / waer mede het Eylandt Pulo Condor sult comen te sien.

Adver-

Placetse vāde ghelegentheyt van het Eylandt Castro. Placetsen daer de meeste ondiepten zijn.

Waerschouwinghe voor de Clippe.

Het Eylandt Do Bugio/ haets 'tEylādt vandē Meerkatten.

Plaets vāde Clippē.

Cours upt het Canael/ tot het ghesicht vā Sanchoan.

Ghelegentheyt van d'eylanden van Jeronimo Pretto.

Pulo Cābir.

Diepten ontrent d'Eylāden van Ieronimo Pretto.

Ghedaente vā het Eylandt Pulo Cābir.

De Revier van Pulo Cāmbir.

Cours alsmē 8. mylen van Sanchoan is/ na d'Eylandē van Jeronim. Pretto.

Waerschouwinghe van sommighe cleyne Eylanden.

Vermaninge hoe de Custe na Varella loopen.

Gedaente vā Varella.

Een haven in Varella.

Oorsake waerom datmē deze haven niet en siet.

Sommighe Clippen ende Eylandē sonder ancker-grondt.

Eē goede haven niet 14. 15 16. vadem diepten.

De haven vā Varella lept op 13. graden.

Sommighe Eylandē tusschen Varella ende Pulo Sesir.

Oorsake waeromme dit Pulo Cesir heet.

Hoecken aen den Pulo Cesir.

Ghedaente van het selve/ midtsgaders de couleur.

Kentekens van Pulo Cesir.

Waerschouwinghe van Pulo Cesir niet 't Zeewaert in te loopen.

Pulo Cesir lept op 10. eñ derdendeel graden.

Cours van Pulo Cesir na Pulo Condir.

Digitized by Google

Waerschouwinge vande diwers cours van Pulo Hesir/etc.

advertere u dat wãneer ghy dese diwers wech van Pulo Sesis na Pulo Condor over loopt/ uwen cours te doē vande sant punt af 3.3.W. aen / sult ter hebben 18.eñ 20.vadem diepten/ eñ so wanneer ghy 15.vadem vint/so zijt ghy dicht byde custe vã Cãbaja,en sult Pulo Condor niet siē/dã vãde zyde van't lãdt: maer om beters wille/ sult u altoos houdē op de 18.eñ 20.vadem/boven de 20. vadem t'Zeewaert/ noch onder de 18. na het landt toe niet loopē de; Met dese cours sult recht op't aenghesicht van Pulo Condor aē comē; is een groot Eylandt/hebbende veel Eylandekens rondtsom hem liggen/eñ over al veel ancker gront/ van ghelijcken so heeft men daer versch water / te weten/aende W.zyde/is ghelegē op de hooghte van 8½.graden. Van Pulo Selir tot Pulo Condor zijn 50.mylen/ ende van Pulo Condor tot Pulo Tymon, sult uwen cours doen zuydt zuydt west aen op 30. ende 35. vadem diepten/ modder gront. Op dese cours ende diepten sult comen te sien een Eylandt/ghelegen recht teghens over die seven puntē vãde Custe; Heeft dese vertooninge/te weten/ drie berghen / welcke staen op de spatie van twee openen die't landt int midden heeft / eñ aende zyde van't noordtwesten/ heeft een Clippigh Eylandeken. Van hier nae Pulo Tymon, sult uwen wech nemen/3.ende 3.ten W.aen/ op de diepte van 28.eñ 30.vadem/wesende vã d'een tot d'ander 115.mylen; sult altoos als gesept is / loopen nae het Eylandt vande seven punten(ghenaemt Pulo Tyngaron,3.3.W.aē/ om voorsake vande watеren en stroomen/die nae't Eylandt van Bornon toe loopē/ en wilt geēsins vãde cours af wijckē/ tot dat ghy't comt te sien: want lept van Pulo Tymon 20.mylē. Dese cours is eē goede Navigatie. Advertere u wederom / dat soo wanneer ghy zijt op den wegh van Pulo Condor nae Pulo Tymon toe/ sult (tot middewеghen van het eene tot het ander) vinden de diepten van 25. vadem/ ende van ter halver wegen (na Pulo Timon) toe/ sult hebben de diepten van 35.vadem.

Gedaente van Pulo Condor

Gedaente eñ hooghte van Pulo Condor

Gedaente vã een Eylandt liggende over de 7. punten.

Placts van een Clippigh Eylandeken.

't Eylandt Cpngaron dats 't Eylandt byde 7. puntē.

Vermaninge eñ waerschouwinge vande diepte tusschē Pulo Condor en Pulo Tymon.

Pulo Tymon lept op de hooghte van 2½. graden aende noordt zyde; is een groot Eyland/ hebbende ander Eylanden by hem ligghen/ heeft aende noordt zyde versch water / te weten aen een sandt straut / daer de schepen (die van Sunda af comen/ en naer China loopen) haer water comen halen.

Hooghte ende gedaente van Pulo Tymon

Comende in't gheſicht van Pulo Tymon, sult vande bupten zyde by heen looper / tot voorby de zuyder punt langhs hēē duer t'Canael dat tusschen dese punt eñ een ander Eylandt voorloopt/welck Eylandt u sal blyven ter Zeewaert; Soo hast als ghy in't Canael zijt/ so sult terstont aende zyde van't z.W. een ander seer hoogh Eyland sien: genaemt Pulo Tinge, alwaer ghy sult nae toe loopen/ tot op anderhalf ofte twee mylē na; Alhier wesende/ sult uwē cours nemē (na de Pedra Branqua, ofte witte Clippe toe) zuyen aen / op 18. ende 20.vadem diepten / altoos met het loot inde hant/eñ soo ghy op dese cours quaēt op ruwer gront/so hout u te Zeewaert / in voegen dat ghy loopt op de 18.vadem / ontrent vier mylen verschepden vande Custe/om te schouwen de Riffe die vande punt ofte hoeck van Iantana af comt / daer de Eylandekens ligghen / die ghy terstont sult comen te sien / alhier goede opsicht hebbende / dat ghy de Pedra Branqua niet voorby en loopt; als ghy se comt te sien/ sult ghy daer nae toe looper / die altoos houdende aende by van u af/want wesende niet de vloet/ so loopender de stroomen gheweldigh nae het Eyland van Binton toe/ waermede de Pedra Branqua niet voorby en sout moghen comen : want dede my alhier/ dat ick het met twee anckers settē moest/ sult altoos (als gheseyt is) met het loot inde handt loopen/ en so wãneer dat ghy vint 15.16.vadem/soo zijt ghy aent eynde vande Riffe/ende mocht wel wesen dat ghy alsdan die Pedra Branqua noch niet en saecht. Comēde op de 18.vadem/ so en loopt niet meer t'Zeewaert/ aldus heen loopende tot dat ghy binnen de Pedra branqua zijt/ loopende alsdan nae een punt landts toe / die ghy sult sien aen't landt van Iantana, welck is het land vande noordt zyde/ sulter by heen loopen/ tot dat ghy comt te sien sommighe roode doelen ofte huevelen/ gheleghen aende Haven van Ior, alleer ghy by dese haven van Ior comt/ sulter u eē wepnigh van af houden / u niet inde Haven stekende: want heeft alhier een dancke liggē/ sult voorby de roode doelen wesende / nae het landt toe loopen/het welck een sandt strant is/ daer alsdan langhs heen loopende / tot de mont ofte incomste vande straet van Sincapura toe/ goede opsicht hebbende/dat soo hast als ghy de Pedra branqua binnen zijt / nae het landt van Iantana toe loopt / sonder nae d'ander zyde te wijcken / want hebt daer seer quade grondt / ende de wint soude u beletten over te comen. So ghy begheert den te loopen vande binnen zyde vant Eylandt Pulo Tymon, moecht wel doen/etc.

Placts waer de stroomen na toe loopen.

Remeerck als mē aen't eynde vande Riffe is.

Cours nae punt aent lãdt van Iantana.

Vermaninge vande Haven ende Riffe van Ior.

Waerschouwinghe tot de mont van Sincapura.

Dat 15. Capittel.

Deroute ofte de Navigatie ende Courſen van Malacca af na Sunda toe, gheleghen in't Eylandt van Iava major, met alle die gheleghentheyt ende streckinghe van dien op't correctste verclaert ende aengheweſen.

Cours vant Eylandt 30. mylen van Malacca nae Rio Fermoso. Strеckinghe der selver.

LOopende van't groote Eylandt (gheleghen drie mylen nae het zuydt oosten van Malacca) af/ tot die Revier ghenaemt / Rio Fermoso, soo doetmen de cours noordtwest ende zuydtoost / ende noordtwest ten westen ende zuydtoost ten oosten/ ende zijn 13. mylen / moecht op alle dese wegh (so ghy begheert) ancкeren/ende en hebter boven de 30. vadem diepten niet, met suppere modder gront; Dese voorsepde Rio Fermoso is gheleghen aende selfde Custe van Malacca, welche heeft in d'incomste aende 3.0. zyde hoogh landt / wesende vande zyde van't noordtwesten leegh landt; heeft inde Haven 6. 7. vadem diepten; in incomen van dien sult ghenaken de zyde van't zuydoosten/ u wachtende vande noordtwest zyde: want zijn daer ondiepten.

Gelegentheyt van Rio Fermoso/diepte der selver.

Waerschouwinge voor de n. W. zyde.

Van dese Rio Fermoso af / tot het Eylandt Pulo Picon toe / (twelcke is gheleghen aende selfde Custe / te weten / een mijl weeghs van't landt verschepden) looptmen noordtwest ende zuydtoost / ende noordt west ten noorden ende zuydt west ten zuyden / tusschen dit Eylandt ende t'vaste landt ist ondiepe grondt/is inde cours 6. mylen.

Cours van Rio Fermoso nae Pulo Picon.

Van dit Eylandt Pulo Picon tot Pulo Carymon, (twelcke een groot ende hoogh Eylandt met gheboomten is / hebbende sommighe Eylandekens rondtom

Cours van Pulo Picon tot Pulo Carymon.

Digitized by Google

Ghedaente van Pulo Carimon.

heen ligghen/) so loopt men noordẽ oostẽ zuydẽ/ ende n.ten w.ende 3. ten o.is inde distantie 5. mylen. Van dit Eylandt Carymon af/heeftmen ontrent 3.mylen weeghs/ tot de Custe van Samatra; Suit na dit Eylandt toe/ ende daer langhs by heen loopen/ te weten/ aende west zyde: want is over al schoon.

Verscheyden Eylandekens.

Aen't punt van't zuyen van dit eylant Carymon, ligghen sommige eylandekens. Van dese eylandekens/ twee mylen voort aen/lept een ander cleyn ende lanckwerpent eylandt/ ghenaemt Pulo Alonalon, alhier ist Canael op zijn smalste. Van dit Eylandt af/so begint de Straet dickmé noemt Estrecho de Sabon, dat is/die smalte ofte doorgaende enghte van Sabon, wesende so verde als het selfde eylãdt/ so sult ghy ontrent eẽ half mijl van af weten.

Het Eylandt Pulo Alonalon.

Het beghin van de Straet de Sabon.

Van dit eyland Alonalon af/tot het groote eylandt van Sabon toe/ zijn ontrent twee mylen/ in't midden van dit Canael zijn gheleghen andere cleyne eylanden/ die u altesamen sullen blyven aende oost zyde/ u altoos wachtende daer niet op te vervallen/ als ghy door dit Canael heen loopt/ soo weest gheadverteert/ dat te middewaeghen van dien gheleghen is een verborghen Clippe onder water. daer een eẽ Schip zijn voet op aff stiet.

Wat schoonwinghe voor een verborgen Clip. Plaetse der selver.

Comende by het eylandt Alonalon, sult ghy aen de zuydt west zyde daer van af/ (te weten/ aende zyde van Samatra,) komen te sien twee kleyne eylandekens/ met noch een ander cleynder van gheboomten/ wesende gants gherampaneert/ met eenighe Clippen daer by gheleghen. Als u dese eylandekens blyven in het zuydt westen/ ende zuydt west ten westen/so sult uwen cours zuyen aen doe; sult daer 9.vadem diepten vinden/ u altoos wachtende vande Custe van Sabon, (twelck d'oost zyde is/) want isset ondiep; sult maken dat ghy te middewaeghen van't Canael heen loopt/is altemael modder gront.

Beschryvinge van sommige Eylanden ende Clippen.

Een half mijl weeghs van't eylandt Sabon af/is gheleghen een cleyn eylandt/ ghenaemt Pulo Pandha. Dit eylandt heeft in't midden een Steen-clippe. Als ghy soo verde zijt/dat u Pulo Pandha in't oost zuydt oosten blijft/doende uwen cours zuyen aen/ soo sult ghy daer 9. vadem diepten vinden/ loopende een half mijl van't eylandt Sabon af. Het voorseyde eylandt ende Clippe ghepasseert wesende/ sult dan de grondt vinden/ doende alsoo uwen cours zuyen aen/ tot dat u het Eylandt ende Clippe van Pulo Pandha in't n. n. o. blijft/ alwaer ghy terstont modder gront sult vinden/ van daer voort af moecht anckeren nae u believen. Als u de voorseyde Clippe op de voorsz. strecklinghe blyvende is/ so sult ghy comen te sien west waert een twee eylandekens ofte Clippen/ waer van d'eerste sommighe boomen op heeft/ ende het ander/ (welcke de mont van Campar in't eylandt Samatra alder naest is gheleghen/) en heeft gants gheen gheboomten/ ligghen dicht by den anderen. Van daer af nae Samatra, heeftmen veel Steen-clippen ligghen; Als ghy comt om dese eylanden voorby te loopen/ (die u sullen blyven aende zyde van Samatra,) sult maken door't midden van't Canael heen te loopen/ (te weten/ tusschen die eylanden ende de Custe van Sabon,) zuyen aen/ als gheseyt is/uwen cours altoos doende langhs de Custe van Sabon, tot ontrent een half mijl daer vãheen/ alwaer ghy altoos sult vindẽ 8.vadem modder grant/ tot dat ghy comt by een cleyn

Plaetse van het Eylandt Pulo Pãdha Ghedaente van't selve.

Goeden ancker gront dat in't n.n o. van Pulo Pandha.

Twee Eylanden midtgaders de mont van Campar.

Veel steenclippen aende zyde van Samatra.

eylandeken/gheleghen dicht aende Custe van Sabon, hebbẽde veel Clippen rondtsom heen; als ghy daer voor by loopt/ soo sult ghy u wat buyten af wachten/ dat latende aende zyde van Sabon, hebt alhier noch modder grondt/ ende een schuet grof gheschuts voor der aen/ so sal u terstont de diepten beginnen te minderen/ tot op 7.ende 6½.vadem. Van hier af sult ghy loopen naer eenen hoeck (van het eylandt Sabon) toe/gheleghen recht tegẽ over een vande monden van Campar; Dese monden ofte gaten zijn gheleghen aende Custe van Samatra,) Recht in't aenghesicht van desen hoeck/ te weten/ ontrent twee boerschooten verde van't landt af/liggen twee clippen/ diemen altemets met volle Zee niet sien en kan; zijn ghenaemt Batotinge; Men heeft tusschen dien ende het landt/6.7.vadem diepten/ende tusschen beyde 9.vadem; Men mach met een Schip tusschen beyden door passeren/ ende t'Zeewaert daer van af na Samatra toe/ heeftmen daer dicht by 12.13.vadem diepten.

Plaetsen van een cleyn eylandeken.

Wat grondt daer ontrent dit Eylandt heeft.

Gheleghenheden vande monden van Campar.

Van twee Clippen die ghenaemt werden Batotinge.

Om wel te mogen na dese Clippen toe/ eñ daer voorby loopen/ so sult ghy uwen cours nemen/ (te weten/ soo haest als ghy't voorsz. Eylandeken (dat by't eylandt van Sabon lept ghepasseert zijt/) ghelijck alsmen langhs Sabon heen loopt/ met het loot inde handt/ op 7.6½.eñ 6.vadem diepten; tot hier toe sal u de diepten minderen/ altoos modder grondt/ welck ghy sult hebben/ tot dat ghy metten hooghsten heuvel (van die op den hoeck van Sabon staen/) eñ met een punt van't land van Samatra, van een vande monden van Campar, (genaemt As bocas de Campar) over een comt/ waer van het eene landt met het ander gheleghen is o.eñ w. In dese coutrepe heeftmen de voorsz. Clippen van Batotinge, als boven; Al hier wesende/ sal u terstont de diepten beginnen te vermeerderen tot op 7.eñ 8. vademen/ op welcke diepten sult loopen/ soo langhe dat u de Clippen achter upt blyven/ daer t'Zeewaert af loopende/ te weten/nae de zyde van Samatra toe/ die latende aende zyde van Sabon, u daer altoos van wachtende: want en hebt alhier anders gheen dinck dat u schadich kan wesen/ dan dese Clippen daer de stroomen nae toe loopen; Oock mede sult ghy u wachten van beyde zyde/ soo wel van Sabon als van Samatra: want zijn daer over al dicht langhs heen banckẽ en ondiepten.

Cours om wel voorby dese Clippen te loopen.

Diepte langhs Sabon/ desgelijcks de grondt.

As Bocas de Campar is eẽ vande monde van Campar.

Dese voorsz. twee Clippen gepasseert wesende/ (die u by naest recht achter upt sullen blyven) sult terstont 3.o.aen/loopende nae het landt van Samatra toe/met het loot inde hãt/ niet passerende onder de 5. vadẽ nae het landt van Samatra noch boven de 7.vadem t'Zeewaert/ sonder het loot nimmermeer upt de hant te late: wãt in dese coutrepe regiertmẽ hẽ meer na het loot eñ diepte/als nae't Cõpas.

Wat schoonwinghe voor de Custe van Sabon ende Samatra.

Cours als men achter de clippen is na Samatra.

Wat diepten datmen neuit moet.

Als dit Eylandt van Sabon volepnt/ soo heeftmen terstont een ander Eylandt/genaẽt Pulo Dure, welck street tot eẽ ander Eylãdt/ ghenaemt Pulo Boyon, eñ dan noch eẽ ander eylãdt/geheeten Pulo Buron, welcke zijn gelegẽ so dicht aẽ Samatra, dat het altemael een landt schijnt te wesen; Aen't eynde vã dit Eyland Dure, liggẽ 3.eylandekens/ te weten/ eẽ groot eñ 2.cleyn. Dit eylandt Dure loopt mẽ met den hoeck van Sabon, daer die 2.cleyne clippẽ liggen/n.n.w.eñ 3.3.o.is inde distantie ontrent 6.ofte 7.mylen/ met die diepten van 6.7.8.vadem diepten/modder gront.

Gelegentheyt van Pulo Dure. Pulo Boyon ende Pulo Buron.

Dese Eylandekens.

Als ghy

Digitized by Google

Cours alsmē met het Eylād Pulo Buron ober eē cout/ etc.

Als ghy met het Eylandt van Pulo Buron over een cout (twelck dicht aende Custe van Samatra leyt) so loopt 3. 0. ende 3. 0. ten 3. aē. Dese cours alsus doende / tot dat ghy cout op 10. vadem diepte/ alsdan so loopt 5. 0. aen/ tot by eenen hoeck van t' landt van Samatra, ghenaemt Tanjanbaro. Van desen hoeck tot het Eylandt Pulo Buron zijn 3. mylen/ twelck bupten het Canael is. Als u desen hoeck van Tanjanbaro blijft in't wijten/ so loopt 3. ende 5. ten 0. op de drie Eylanden aen/ dienen noōt de Calantigas, waer van het eerste een Eylādeken by hem heeft liggheu / te weten / aende zuyd syde / eñ het middelste heeft niet met af/ eñ het derde ofte 'talderzuydelichste/ heeft een ander Eylandeken aende syde van't noozden by hem ligghen; Dese Eylanden sullen u in't voorby passeren bipven aende oost syde.

Strecking van Tanjanbaro tot Pulo Buron.

Cours na de drie Eylandē Calantigas.

Ghedaente van alle drie.

Van desen hoeck Tanjanbaro, wat voorder aen/ lept eenen anderen hoeck / ghenaemt Tanjanbasso, welcke seer ghelijck ende effen met de Zee over een cout; Tusschen dese twee hoecken is ghelegheu de Revier van Andargijn. Den voorst hoec Tanjanbasso, lept met d' Eylanden oost en west/ wesende van een hoeck tot den anderen 9. mylen. Als ghy desen hoeck in't ghesicht cryght/ so en sult ghy van daer voort aen ghen landt van Samatra meer sien/ om datter Inwijcken zijn. Van dessen hoeck loopt men na d' Eylanden Calantigas, n. by. ende 3. 0. ende is inden cours ontrent 7. mylen. Dese Eylanden zijn ghelegheu op een graet aende 3. syde van de Æquinoctiael. Aende oost syde van dese Eylanden Calantigas, heeftmen veel steen-cluppen boven eñ onder het water ligghen/ daerom en sulter t'Zeewaert niet van af loopen: want tusschen dien ende het Eylandt Linga isset seer vuijl ende periculues.

Beschryvinge van den hoeck Tanjanbasso.

Plaets van de revier Andargijn.

Cours van de hoeck na Calantigas.

Hoogte vā de Calantigas.

Waerschouwinge ontrēt het Eylandt Linga/ etc.

Willende van de Calantigas nae het eylādt Pulo Varella loopen/ soo loopt 3. 0. eñ 3. 0. ten 0. aen/ waermede daer op aen sult comē/ is in de distantie 9. mylen; Ghy sult op desen weegh vinden 7. ende 8. vadem diepten / ende dicht by't Eylandt 16. 17. vadem / te weten/ aende syde van't noozden / ende van de zuydt syde sult ghy minder hebben; Dit Eylandt heeft versch water.

Cours van de Calantigas na Varella.

Plaetse van het Eylandt van Varella.

Dit Eylandt van de Varella is ghelegheu recht teghens over eenen hoeck van't landt van Samatra, ghenaemt Tanjanbon, van welcken hoeck tot het Eylandt zijn twee mylen/ ende mē loopt het n. n. w. ende 3. 3. 0. Sult loopen tusschen dit Eylandt ende den hoeck heen / latende 't Eylandt t'Zeewaert / aende syde van't back-booxt. In't aenghesicht van desen hoeck ligghen drie eylanden / waer van het grootste ghenaemt wort Iambe, ende langhs het landt van Samatra, en heeftmen gants ghen eylandekens noch Cluppen.

Ghelegheutheyt vā 3 Eylanden ende noch 2. Eylanden.

Cours van Varella nae de Straet Palimbon.

Om te loopen van het eylandt Pulo Varella, nae de Straet van Palimbon toe / soo loopt 3. 0. aen/ altoos op de diepten van 7. vadem modder gront; Op desen cours sult ghy comen te sien den bergh/ ghenaemt Monte de Manopijn, welcke staet recht op het aenghesicht van het eylandt Banca. Als ghy desen bergh in't ghesicht cryght / soo en sult ghy de Custe van Samatra nauwelijcken connen sien/ om oorsake vande Inwijcken. Sult op de voorsz. cours nae de voorsz. bergh toe loopen/ te weten/ daer anderhalf mijl van af heen loopende/ nae de Custe van Samatra toe/ latende den bergh aende syde van het noordoosté/ u daer van machtende als boven: want heeft een groote Riffe een mijl daer van af ligghen. Als ghy met den bergh van Manopijn over een zijt / soo zijt ghy recht teghens over de monden ofte Inwijcken / (ghenaemt As bocas de Palimbon,) ghelegheu aende Custe van Samatra. Een mijl van den voorsepden hoeck van Palimbon voort aen / is ghelegheu een smalle ofte dunne punt lands, Aen de zuydt syde van de selfde punt steken veel Cluppen ende Riudtsen af / tot een mijl t'Zeewaert in / altemael onder water ghelegheu / welcke maken die boven ghementioneerde Riffe / waer om u andermael adverteere/ daer anderhalf ofte tot twee mylen van af te passeren/ ende en laet u bāde groote diepten dienen langhs dese Riffe heeft niet te brieghen: want van veel diepten soudt op't droogh raecken / ghelijck alst ghebuerde met een Schip, twelck stranden aen dese syde/ dicht by't eylandt Banca op 15. vadem diepten/ stiet met zijn stoer aende steenen. Sult oock op u hoede wesen/ niet te seer te ghenaken het landt ghenaemt As bocas de Palimbon, ofte de mouden van Palimbon, want zijnder altemael ondiepten ende sanden; Hebt altoos het loot inde handt / ende en loopt niet onder de 5½. vadem nae het landt vande monden ofte Inwijcken toe/ tot dat ghyse ghepasseert zijt/ noch boven de 8. vadem t'Zeewaert/ ende so ghy daer op quaemt / sop hout u terstont weder op minder grondt/ als ghesept is.

Waerschouwinge van een groot Riff.

Teycken alsmē recht voor de Bocas de Palimbon is.

Een smal punt met veel Cluppen eñ ruysen.

Twee hermaringhe van't Riffe.

Waerschouwinge voor het landt de Bocas de Palimbon.

Op wat diepten dat men hier ontrent loopen moet.

Sult weten dat men van desen bergh Manopijn af (welcke staet in't eylandt Banca,) loopt nae de mouden ofte Inwijcken van Palimbon toe / (die aen d' ander syde van Samatra ligghen/) n. n. o. ende 3. 3. w. ende mach wesen in't overloopen vijf mylen weeghs. Van hier af soo begint de Straet (dienen noemt) van Palimbo. Dese Straet streckt nae het zuydtoosten / hebbende somtyts wat van't oosten/ ende by wylen wat van't zuyden/ tot dat men der dooz is. Den bergh van Manopijn ghepasseert wesende/ tot op twee mylen voorby; sult uwen cours niemē naer d' eerste mont ofte Inwijck van Palimbon toe/ met het loot inde hant / te weten / een mijl weeghs daer van af heen loopende / ende comende op 5½. vadem diepten/ so en ghenaeckt het landt vande monden ofte Inwijcken niet naerder: want zijn altemael ondiepten ende sanden; waer om u vermane onder de vijf en half vadem niet te loopen / ende vande zyde van Banca, en sult over de 8. vadem niet loopen. Doende uwen cours op dese diepten/ tot op een groote mijl voorby de laetste mont vā Palimbon, wesende in dese contrepe / sult nae het landt van Samatra toe loopen / tot op een half mijl daer vā af; alhier wesende / so maeckt het landt een mijl recht voor upt een punt; by dese punt comende / sult noch een ander punt recht voor upe sien / welck mach ligghen van d' eerste punt vier mylen weeghs / ende men loopt van d' een tot d' ander oost zuyde oost / ende west noordt west.

Waer schouwinge van de Revier Palimbon.

Op wat diepten dat men 't landt vāde eerste mont vande straet Palimbon aen loopen mach.

Comende soo verde als dit tweede punt/ soo heeftmen een mple weeghs voort aen/ aende selfde Custe een cleijn Revierken ligghen; tusschen desen hoeck ende de Revier loopt men altoos een half mijl vande Custe van Samatra af / met het loot altijdts inde handt.

Het begin vāde Straet van Palimbon.

Beschryvinge van 2. punt.

Van dese voorsz. Revier af voortaen / sult vande Custe af wijcken: want zijn van dese

Plaetse vā eē cleyne revier. Van dese Revier tot een punt gemeten, verder / niet van bancken eñ ondiepten.

Digitized by Google

Rivier af/ tot een ander punt toe/ (gheleghen bÿ't inplen voor hÿt/ altemael vlacken ende ondiepten van modder gront/ daerom sult daer altoos metten loot inde handt seplen/ eñ onder de 5. vadem nae de custe van Samatra niet loopen: want sout op't droogh comen.

Weschrÿvinge van eē hoogh punt van't Eylandt Banca.

Sult op dese diepte loopen tot dat voorst punt toe dat voor u lept/ ende recht teghens over dit voorst punt/ soo heeft het Eylandt Banca, te weten/ aen d'ander zÿde oock een punt ofte hoeck van een hoogh landt/ alwaer het Canael op zÿn smalste is. Bÿ dese voorst punt comende/ sult terstont meer diepten krÿghen.

Cours naer't Eylandt Lasapara.

Als ghy bÿ dese voorst punt ofte hoeck comt/ soo loopt 3.3.0. aen. Dese cours aldus doende tot op het Eylandt van Lasapara, het welck u recht voor upt lept/ wesende vā desen hoeck ofte punt 9. mÿlen. Dit Eylandt is cleÿn/ van een leegh land/ hebbende daer over al rondtsom droogh rē eñ ondiepten. Als ghy dit comt te sien/ so loopt 3. eñ 3. ten 0. aen/ loopende daer langhs heen tot op 2. mÿlen nae/ te weten/ aen de zÿde vā Samatra, op 6. 7. vadem diepte: want dit is den rechten wegh eñ cours om voor bÿ dit Eylandt te loopen/ ende so ghy vont 10. 12. vadem/ soo keert terstont weder na de Custe van Samatra toe/ soe krē de 5. vadem/ om te loopen op de 6. eñ 7. vadē diepten; alhier comende/ sult u op desen wegh houden/ latende dit Eylandt van Lasapara aende oost zÿde; Als ghy daer begint tusschen in te komen/ so sult zupen aen loopen/ ende comende met het Eylandt over een/ soo sal u de diepten beghinnen te minderen tot op 5. vadem/ en laet u dat niet verdrieten: want is de rechte diepten dienen daer heeft/ eñ als u het Eylandt blÿft in't oostē/ so zÿt ghy daer recht met over een.

Gheduente vā Lasapara.

Cours om voorbÿ Lasapara te loopē.

Weschrÿvinge vande rechte diepte van dese vaert.

12. mÿlen vant Lasapara noch een Eylandt.

Van't Eylandt Lasapara, 12. mÿlen voort aen/ so herkennen eē Eylandt (gelegen dicht bÿ't landt van Samatra,) 'twelc maert eenē cleynē Inwÿck ofte Bay/ heeft tot een kenneÿcken/ dat die ghebroomten van dien hooger zÿn/ als die vande Custe/ eñ schÿnē bos kens te wesen/ men loopt dit Eylandt mettet Eylandt van Lasapara, n.n.0. eñ 3.3.w. Van welck Eylādt eē Riffe af loopt/ strecktē 2½. mÿl 'tzeewaert in/ daer om so ghy daer beghÿerden nae toe te loopen/ wesende inder nacht/ sult uwē cours zupen aen doē/ altoos mettet loot inde handt/ op 8. eñ 9. vadē diepten/ eñ al ist dat ghy comt op 11. vadē/ en is daer om geen quade cours: maer en sult onder de 7. vadē niet loopen. Als ghy nae u gissinge voor bÿ't Eylandt zÿt/ soo sult ghy terstont weder uwen cours nae het landt toe nemen; sult daer altoos vinden 8. 9. vadem diepte. Comende nae dit Eylandt toe bÿ daegh/ sult daer soo verde t'Zeewaert af loopen/ dat ghy alleenlicken die toppen eñ het opperste vande boomē daer van sien mueght/ eñ soo haest alst u blÿft in't n.w. soo zÿt ghy voorbÿ de Riffe/ soo loopt dan weder nae het landt toe op 8. 9. vadē diepten/ als voren: wāt den rechten wegh eñ cours is altoos langhs de Custe heen. Voor bÿ dit Eylandt voort aē/ so heeft het landt eenen grooten Inwÿck/ den welcken ghy schouwē sult/ want het daer altemael ondiepten zÿn/ eñ den hoeck van dien nae het zuē/ heeft eē dicke grove punt lādts/ dz bovē alle het ander daer ontrēt upt blÿckt. Binnen desen voorst hoeck/ te weten/ nae den Inwÿck toe/ is gelegen eē Revier/ vāde welcke een bancke af comt/ strecktē tot op 2. mÿlen t'Zeewaert in van 4. vadem diepten/ altemael hart sandt/ te weten/ tis dese cūrese daer ickse ghepasseert hebbe; Hiervom u noch eens advertere/ die diepten vande 8. eñ 9. vādē niet te laten/ welcke den rechtē cours eñ wegh is; eñ mē loopt van't voorst. Eylādt met dese Riffe s.s.w. eñ n.n.o. wesende inde distātie 10. mÿl.

Weschrÿvinge van eē Riffe ontrent dees Eylandē.

Van dit punt vāden Inwÿck af tot twee Eylandekens (gelegen aende selfde Custe van Samatra voort aen/) so looptmen op de selfde streck van n.n.o. eñ s.s.w. ende is vāde voirs 10. mÿlen; Op alle desen wegh sult ghy vindē de diepten van 9. 10. ende 11. vadem diepten. Dese Eylandekens zÿn gheleghen verschepden vande Custe 5. ofte 4. mÿlen.

Cours vande punt beneden Inwÿck nae 2. Eylandekens.

Comende bÿ dese twee Eylandekens/ soo maeckt het land eñ Custe van Samatra eenen dickē crommē rugge/ eñ s'ot claer weer waer/ sult recht voor u upt comen te sien 2. hooghe landen/ waer van het eene u sal liggē in't s.w. welck is het landt van Samatra, eñ het ander in't zupen/ 'twelck is het landt van Sunda, van't Eylandt Iava major. Vande voorst. twee Eylandekens af/ sult altoos uwē wegh nemen langhs desen crommen eñ dickē rugge vande Custe van Samatra heen/ eñ comende aen den hoeck van dien/ soo begint het landt wedēr seer leegh te worden/ alsdan so beginnen seer perfect eñ claer die twee voorst. landen te sien. Tusschen dese twee hooghe landen loopt een Canael ofte voorgaende straet nae bÿden t'Zeewaert in/ te weten/ tusschen het Eylandt Samatra eñ Iava major, welcke ghenaemt woort de Straet van Sunda. Ghepasseert wesende die grove dicke rugghe vande Custe van Samatra, eñ weder bÿ't leege landt comende/ soo en loopt niet verder langhs de Custe heen; Eñ so ghy eē goede en voorgaēde wint hebt/ so wilt terstont vā daer af dwers overloopen/ nemende uwen cours s.3.0. aen nae't hooghe landt van Sunda toe/ te weten/ aende s. pt. zÿde van een punt ofte hoeck die't landt aldaer heeft/ bÿ de welcke langhs heen is den wegh nae Sunda toe/ daer eñ adverte u/ hebbende eenē goeden voorgaēde wint dwers over te loopen: want soo u de wint begonste te stillen ter halver weghen/ hebbende tghetÿ met u/ sout vande stroomen nae het Canael toe ghedrÿven worden/ twelck eenen quaden cours is: want de minste diepte van't Canael zÿn 40. vadem eñ meer/ ende de stroomen eñ ghetÿden loopen daer seer gewelddigh/ so wel upt als in/ eñ so ghy 'tselve daer binnen in setter/ als de stroomen upt loopen/ wesende met eenen noorde oosten ofte oosten wint/ soo soudt ghy die baren ende golven vande Zee soo hol ende verbolghen hebben/ datter gheen Cabels sterck ghenoech soude wesen om te ghen te houden/ ende souden u niet ghelvelt nae bÿden toe bÿden/ dat u een groote moeyte soude gheven. Ick doe u dese vermaninghe/ om oorsake dat ick het selfs soo bevonden hebbe/ daer binnen in comende/ voor quade gissinghe die wy ghemaeckt hadden/ in't dwers overlooppen nae het hooghe landt/ (gheleghen aende zÿde zÿde van Sunda) doe/ en deden onsen cours recht op het midden vā dien: maer de stroomē drÿven ons verwaerts heen/ sonder dz wy't eēs gewaer worde/ daerom u waerschouwe/ datmē daer op al loopt met de cours van s.0. want het gene dat ghy meer nae het oosten loopt/ sult ghy in minder diepten hebben om t'e anckeren/ soo u de wint quaem te stillen/ eñ is een slÿpvere grondt.

Revier/ wāde welcke een bancke af comt.

Weschrÿvinge van eē hoogh punt van't Eylandt Sunda.

Waer sÿ hou winghe om met een voorgaende wint dwers over te loopen.

Weschrÿvinge van het Canael.

Gheduente vā't landt van Samatra eñ Sunda.

Wat wegh datmen nemē sal na Sunda.

Een Canael tusschen Sunda eñ Samatra.

De straet van Sunda.

Cours nae Sunda.

Waerschouwinghe voor den groote Inwÿck.

Een Revier met eē bancke vande selve.

Gonsake waer om dat een Steermā in dese Canael behoeft te wesen.

Comende

Beschrijvinge van een groot Eylandt.

Comende by't voorschreven landt sult terstont comen te sien/te weten daer dicht by hes een groot ende black Eylandt/vol gheboomten/met veel geberghte/ hebbende t'Zeewaert daer van af naert u. d. een ander black Eylandt; Van hier af tot de Haven van Sunda, mach wesen ontrent 4. mylen/sult uwé cours doen naer d'Haven toe/langes 't'Eylandt(dat aende Custe leyt) heen/ t'Zeewaert daer van af tot op een half myl: want is daer over al langes heen suyver ende schoon/van 6. 7. vadem diep/ sulter also langhes heen loopen tot het eynde van dien/ alwaer wesende sult comé te sien tot op een myl weeghs naert zuydoost/ een cleyn Eylandeken vol geboomten/'twelcke sult laten aende zyde vant zuydoosten/daer binnen heen loopende/te weten/ recht op eené spitsigen hoogen Bergh (die binnen int landt staet) aen/ende als ghy begint te ghenaken/ so sult terstondt de wooninghen vande Stede comen te sien/ welcke is gheleghen langhs de strant heen/ sultet setten op 4. ofte 3. vadem naer u beliefte/ is altemael modder gront.

Beschrijvinge van een cleyn Eylandeken.

Gedaenté vã de wooninge van Sunda.

So ghy begheert te loopen naer de Haven toe/door een Canael ('twelcke loopt tusschen 'tgroote Eylandt eñ 't hooghe landt van Sunda heen) moechtet wel doen/ altoos langhes 'tlandt heen loopende/ tot dat ghy byde havé comt: want sult het voorschreven Eylandt/eñ noch ander 6. cleyne Eylanden(die wat voorder aen staen) t'Zeewaert laten: naer en sulter niet meer als 2 ½. vadem diepten hebben/ van steenighe gront/ waerom de hupten om wegh alder best is/ als voorzen/etc.

Courssen om door een Canael vande Haven te loopen.

Dat 16. Capittel.

Deroute ofte die Coursen vande Havé van Bantam af, tot die Havé van Calapa, die men noemt Sunda Calapa, beyde Havés gheleghen aende noordtzyde van't Eylandt Iava major.

Cours van Bantam na Calapa.

SEylende upt de Haven van Bantam naer Sunda Calapa, sult nwen cours nemen tusschen't Eylandeké eñ 't Eylandt (ghelegen tegen over den krommen hoeck) door/ om dies wille dat de stroomé naert Canael ofte Straet toe loopen/ seylende outrent een schuet vã een stuck geschuts/ van alle d'Eylanden af daer langhes heen: want isser over al suyver ende schoon van 5. 6. vadem diepten/ modder gront. Overmits datter (vandé hoeck vande bocht/ ofte den krommé hoeck) een groote bancke ofte drooghte af streckt; Desen hoeck om wesende/ sult gaé loopen op 6. 7. vadem diepten/ tot een goede myl daer van af: want van desen krommen hoeck af/ tot eenen anderen (diemen daer naer aen't selfde landt heeft/) ist altemael bancksachtigh ende ondiep van sanden/ende t'Zeewaert van dese punt af/ lept een langhwerpigh Eyland/ ghenaemt Pulo Tunda, ende 3. ofte 4. mylen oostwaert daer van af/ strecht eenen geheelen regel Eylanden/ onder groote eñ cleyne/ welcke altemael op de selfde strechinghe heen ligghen; 't eynde van dese Eylanden (twelcke zijn 4. Eylanden by een/ te weten/ een groot ende vier cleyne) zijn aenden ander gheleyht met Riffen/ende sult dicht langes dese Riffen heen 24. ende 25. vadem diepten vinden/ sult alle dese Eylanden (die op desen reghel heen strecken) laten t'Zeewaert van u af.

Diepten omtrent de Eylanden.

Een groote Bancke vande krommen hoeck af loopende.

Plaets van 't Eylandt Pulo Tunda/ met eenen heelen reghel Eylanden.

Diepten omtrent dese Eylanden.

Gelegenthept vande krommen hoeck tot Calapa toe.

Van de voorsz. punt ghenaemt den krommen hoeck af/ so street alle de custe tot Calapa toe oost aen/ eñ heeft wat ban 6. ten 3. sulter langes heen loopen op de 7. eñ 8. vadé diepte: want so ghy verder t'Zeewaert in waert/ soo loopen de stroomen te seer naer de Straet ofte 't Canael (dat tusschen Iava eñ Samatra naer hupten is loopende) toe/ 'twelcke u tegens is/ ende is van veel diepten; Vier mylen vanden krommen hoeck ofte punt voorsaem/ is heeft de custe een ander punt landts/ alwaer recht tegés over/ te weten/ een myl t'Zeewaert daer van af/ is gheleghen een cout Eylandt/ en sult tusschen dit Eylandt eñ 'tlande niet door loopen: want is over al seer ondiep/ eñ steenighe gront; daer loopen alleenlijcken cleyne Fusten door/ sult een half myl t'Zeewaert daer van af loopé: want is daer langhes heen altemael steen; Een cleyne myl weeghs voorby dit Eyland/ heeftmé eé ander lanck Eylandt/ eñ dan noch wat voorder aen/ te weté daer dicht by/ lept noch een ander cleyn Eylandt; Vã dese 2. Eylandé af een myl weeghs 3. d. waert aé/ te weté dicht by't landt/ liggé noch 2. ander Eylandé; tusschen die boven genoémde Eylandé eñ dese twee Eylanden heen/ heeftmen een Canael van 6. 7. vadé diepten; daer door loopende/ sult altoos d'Eylanden van ter Zee-waert aldernaest loopen/ ende so ghy daer niet en begheert door te passeren/ so looptet hupten om t'Zeewaert daer vã af/ al waer sult vindé 12. 13. 15. vadem diepten. Van dit lanck Eylándt af n. aen/ volcijnden d'Eylanden vã ter Zeewaert/ die de Riffen hebben/ als gheseyt is/ eñ maken een mont ofte open van een Canael vã eé groote myl weeghs/ sult alhier d'Eylandé die nae't landt liggen aldernaest loopé: want loopéde by d'Eylandé vã die't Zeewaerts in liggen/ sout terstont de Riffen connen te sié/ die van sant eñ oock van steé zijn/ welckmé 'tneestendeel metter hergh water ontdeckt siet.

Diepten tusschen de Eylanden.

Waerschouwinge voorde Riffen by de Eylanden/ge

Ghepasseert zijnde het langhe Eylandt/ ende 'tander datter een schuet vã een stuck geschuts voorby leydt/ als oock die tweede die voorder aen ligghen/ ende 'tlandt vande Custe die de punt heeft/ so heeftmen wat voorby dese punt/ noch ander vier Eylanden ligghen/ tusschen welcke ende 'tlandt men gants niet passeré en mach/ eñ een cleyne myl oostwaert aen/ zijn gheleghen noch ander vier Eylanden/ te weten/ twee ende twee op de rp; op't eynde van dese 4. Eylanden t'Zeewaert in/ leyt een witte sant drooghte die altoos ontdeckt leyt; alle dese ghenoemde Eylanden sult ghy laten aende rechter hant/ te weten aende zyde van't landt; Wesende aende zuydzyde voorby dese witte sandt drooghte/ sult konnen te sien binnen int landt twee hooghe bergen/ welcke ligghen oost ende west vanden anderen verschepden/ eñ aende voet vanden bergh int noosten/ is gheleghen de Haven van Calapa, al waer ghy't setten sult.

Gelegenheyt van vier Eylanden.

Beschrijvinge van vier Eylandé met eené drooghte.

Gedaente vã de Havé van Calapa.

Als ghy binnen in de Haven wilt loopen/ de voorsz. drooghten eñ dan noch eé Eylandt dat van daer naert landt toe leyt/ voorby wesende/ so sullen u blyven int zuydoosten 4. Eylanden die nae't land toe strecken/ eñ noch een ander dicht by't lande/ so sult u waerseten van een sant drooghte/ geleghen int noordtoosten/ seer dicht vande Haven af/ welckmen altoos sien mach/ wort vande vloet wegh ghespoelt alst hoogh water is/ sult naer dese Eylanden toe loopen/ welcke zijn gheleghen t'Zeewaert vande Haven af/ wesende by daegh om die voorseyde drooghten te schouwen/ etc.

Courssen om inde Haven te loopen.

Waerschouwinghe voor een sandé drooghte.

Dat

Dat 7. Capittel.

Deroute ofte die Coursen van't Eyland Pulo Tymon af, naer de Haven van Sunda toe int Eylandt Iava Mayor.

Courts van Pulo Tymon naer't Eylandt Binton.

VAn't Eyland Pulo Tymon af/ loopt men naer't Eylandt Binton toe/ (te weten/naer een punt landts die van't selfde Eylandt aldermeest oostwaert in Zee ligt sonst) 3. 3. o. ende n. w. west; dicht by dese punt zijn gheleghen sommighe Riffen van cleyne Rudsen ende Clippen/en heeft aende noordzyde van dese punt een spit ofte mont ligghen/ inde welcke gheleghen is een groot Eylandeken van twee berghen/ ende een dal int midde/ende langhs dese punt/ minder als een half mijl van landt/ heeftmen 8. vadem diepten/ van blacke ende suyvere sant gront/ ende en heeft anders gheen vuylichept/ als die Steen-clippen ende Rudsen/ die dicht langhs 't landt heen ligghen.

Places van sommighe Clippen ende Rudsen.

Van een Eylandeken met twee berghen.

Van dese voorsepde punt van't Eylandt Binton af/ naer die 3. ooster punt van't Eylandt Pulo Panjon toe/ (welcke een Eylandeken t'Zeewaert daer van af heeft) looptmen zuydtoost ende z. w/ ende 3. o. ten o. ende n. w. ten w/ tusschen dit Eylandt Pulo Panjon ende 't Eylandt Binton lept een open/ twelcke te middewegen twee blacke cleyne Eylandekens heeft ligghen/ staende wel gheboomten/ ende somen Pulo Panjon niet en mach passeren aende oostzyde/ so machtmen daer binnen voor daer langhs by heen loopen/ heeftet 5. ende 6. vadem diepten van goede gront/ ende hebter nieuwers af te vreesen/ dā van dat ghy voor ooghen siet.

Tusschē Pulo Panjon ende 't Eylandt Binton ligge 2. Eylandekens.

Diepte tusschen beyden.

Dit Eylandt Pulo Panjon is gelegen dicht by't Eylandt Binton, ende soo't ghebuerde datmen hem so dicht by't landt vont/ datmen daer aende zyde van ter Zeewaert niet voorby en mocht/ soo salmen loopen naer den hoeck van't noordtwesten toe/ alwaer een ront Eylandeken leyt/ 'twelcke ghy sult laten aende zyde van't Eylandt/ tusschen dat en 't Eylandt niet loopende/ dā daer by tē dicht by het: want isser schoon/ loopende alsoo van binnen langhs 't Eylandt heen als ghesept is; Aende zuydtooster hoeck van dit Eylandt Panjon, zijn gheleghen dicht by't landt veel Eylandekens ende Clippen/ende twee mijlē zuydtoost daer van af/ is gheleghen een rondt Eylandt vol gheboomten; sult tusschen dese twee Eylanden voor loopē/ naer't Eylandt dā Lynga toe/ 'twelcke een schoone suyvere wegh en Zee is/ende soomen hem vont voorby dese voors. mont ofte open/ so salmen bupten 't Eylandt om loopen: (want isser schoon) zpuen wegh voortaen; Van dit ront Eylandeken af twee mijlen naert zuyden toe/ leyt een Riffe dā steē/ vande lenghte van een schuet van een Goteling/ende heeft maer een Rudse die ontdeckt is/ doch men siet het water ofte die Zee op de reste bleken/ waer van u sult wachten.

Aende 3. o. zp dā Pulo Panjan ligge veel Eylandē ende Clippen.

Cours om na 't Eylandt Lynga toe te loopen.

2. mijlē vant Eylandt Lynga moetmen een Steen-riff schouwen.

Van dit Eylandt af naer 't vijnde vādē Eylanden van't landt van Lynga, (gelegen dicht aende oostzyde van't selfde Eylandt/) sult uwē cours doen 3. ende 3. ten o. aen/ ende bupten om loopende 3. aen/ altoos langhs d'Eylanden heen/ die u altesamen sullen blyven aende zyde vant westen.

Hoemen den Cours langs eft om d'Eylanden houdē moet/ mēdts verclaringe dā sommighe merckelijcke Eylanden.

Soo wanneer ghy twaelf mijlen gheseylt hebt/ so sult ghy recht voor uyt comen te sien/ te weté aende zyde vant zuyd westé/ een cleyn ront Eylandt/ liggende wat t'Zeewaert van d'ander verscheyden/ welck Eylandt by naer een gelijckenis heeft van't Eylandt Dus larras gheleghen by Malacca, ende alderneest daer op 4. mijlen naer by comt/ soo sult ghy comen te sien twee andere cleyne ronde Eylandekens/ liggende langhs 't landt heen verscheydē vanden anderen/ evenwel niet te veel.

Als ghy so verre zijt alst eerste ront Eylādt/ wesende claer/ soo sult ghy 't hooge lande van't Eylandt Lynga comen te sien/ w. z. w. van u ligghende/ te weten/ boven over d'Eylandē (daer ghy langhs heen loopt) heē/ welcke altesamen zijn van leeghe hueveken en dalen/ sult alsus langhs d'Eylanden heen loopen; Comende tot op drie mijlē voor by't ront Eylandt/ sult comen te sien wat verscheyden vant landt af/ een cleyn Eylandeké/ ('twelcke hem int eerste ghesicht verthoont als 2. Clippen) ende 't landt heeft alhier eenē hoeck strecken de van daer af innewaerts aen/ makende eenen Inwijck (A Enseada de Linga genaēt) als ghy so verre zijt als dit cleyn Eylandeké/ so sult comen te sien int west noordtweste/ het hooghe landt van Lynga, 'twelcke maeckt de verthooninghe van twee hooge Rootsen ofte Berghen/ ligghende verscheyden vanden anderen, welcke strecken n. ende zuyden/ ende die van't n. heeft twee spitsen/ makende 't fatsoen van Hase oozen/ ende sult int westē een ander landt sien/ 'twelcke maeckt eenen krommen hooghen rugghe/ by wylen wat afdalende.

Gheleghenheyt van't Eylandt Panjon.

Eylanden van Lynga.

Hoemen den Cours langs eft om d'Eylanden houdē moet/ mēdts verclaringe dā sommighe merckelijcke Eylanden.

Waer ch̄ malneermen het eylandt Lynga sien mach.

Gheleghenheyt van 't hooghe landt van Lynga verthoont.

Gheleghenheyt van 't hooghe landt van Lynga verthoont.

Op alle desen wegh tot het voorsz. ront Eyland toe/ sult vinden vande 17. tot 18. vadem diepten/ van harde ende schoone gront/ te weten/ tot by desen hoeck ofte eynde vande Eylanden toe/ ende daer voorby sult 28. vadem diepten hebben; Comende voorby desen hoeck (daer ghy't landt ontdeckt/ 'twelcke naert w. z. w. street) om te loopen naer Pulo Pon toe/ ('twelcke is een Eylandt/ gheleghen vant landt van Lynga 8. mijlen/ hebbende vande noordzyde twee cleyne Eylandekens; ende alsmen daer aende zyde vant noordtoosten af is/ soo schijnet rondt te wesen/ met eenen spitsighen bergh int midden/ ende vande zuydtoost zyde maecktet de verthooninghe van twee bergen met een dal int midden/ gheljck het in effekt is/ so wilt dan 3. 3. w. aen loopen; wesende vāde voorsz. hoeck dzie ofte 4. mijlen voortaen/ sult dit eylandt van Pulo Pon terstondt voor uyt sien liggen; op dit eylandt heeftmē versch water/ eñ 't tisser rontom schoon/ als ghy't int gesichte crijght/ so sulter na toe loopē/ te weté op de w. zyde aen/ sult een half mijl daer vā af vindē de diepté vā 15. vadē; by dit eylandt wesende/ so loope 3. eñ 3. tē o. aē/ op welcke cours sult comen te sien den Bergh van Manopijn, gheleghen op den hoeck vant eylandt Banca, alwaer de Straet van Palimbon zijn beginsel heeft/ ende die seven eylanden daermen heet Pulo Tayo, sullen u blyven aende zyde vant zuydtcosten/ welcke zijn gheleghen van Pulo Pon af 7. mijlen; sommen op dese wegh vint de diepten van over de 10. vadem/ so ismen aende oostzyde/ eñ hebbende 10. vadem/ so isment van Banca 6. ofte 7. mijlen/ ende comende op 8. vadem/ so en salt niet lange toeven/ oft ghy sult het landt van Samatra comen te sien/ soo haest als ghy int ghesicht van Manopijn zijt/ so loopter tot op 2. mijlē naer toe/ eer dat ghy de Straet ofte t'Caumel in loopt/ doende op dese manier uwen cours naer de monden ofte inwijcken van Palimbon, naer de Custe van Samatra toe/ u wachtende van eenen grooten

Waer ch̄ malneermen het eylandt Lynga sien mach.

Gheleghenheyt van 't hooghe landt van Lynga verthoont.

Gheleghenheyt van 't hooghe landt van Lynga verthoont.

Wande strecken/ diepté eñ gronden nae Lynga.

Pulo Pon legt 8. mijlen van Lynga/ eñ van de merckē eñ opdoeninghen des selfden.

Versch water aen't Eylandt Pulo Pon.

De Straet vā Palimbon begint aenden hoeck van Banca/ by den Bergh van Manopijn.

Hoemē by die diepté bevinden can waer ontrent datmen is.

inwijck

inwijck/gheleghen naert noordwesten vande monden van Palimbon af/aende selfde Custe van Samatra, de welcke een seer groote Haven ende inkomste heeft /soo datter veel schepen met bedroghen zijn gheweest / die daer in liepen/en heeft gheen ondiepten; sult terstont comen te sien (soo ghy langhs de Custe heen loopt) dat het landt van dien 3.3. w. aen strect; Van hier af voortaē so doetmen die Coursen ende Navigatie naer Sunda toe / ghelijck als wy die op de vopage ende desthrijftie van Malacca naer Sunda ende Iava verclaert hebbē/ waerom niet nóodigh is hier wieder te verhalen.

Hoemē 't Canael van Samatra inloopt / ende de inwijck van Palimbon schouwen moet.

Dat 28. Capittel.

Deroute ende Coursen langhs de Custe vā Samatra heen, te weten vande buyte zyde, beginnende van't uyterste eyndt, gheleghen op 5. graden, aentle noordtzyde vanden Æquinoctiael, tot die Straet van Sunda van't Eylandt Iava major toe, met alle die gheleghentheyt van dien.

Gelegentheyt der Landouwen/inwijcken ende Hapen langhs de Custe van Samatra.

IN den eerstē wesende hyden uytersten hoeck ofte 'teynde vant Eyland Samatra, te weté/vande buytē zyde/so looptmen langhs de Custe zupen aen/is van een seer hooghe eñ lustighe Landouwe t'aensien/met veel groote Inwijcken ende Hapen langhs de Custe heen.

Wāde drooghten ghenoemt Os Baixos de Tristan de Tayde/ende hoemē diesenthalegghen moet.

Van desen eersten ende uytersten hoeck (genaemt van Achein) 12. mylen vooztaen / tot eenen anderen hoeck (die tZeewaert in steect) looptmen de custe zupen langhs heen/ eñ van daer tot die drooghten ghenaemt Os Baixos de Tristan de Tayde (dat is de drooghten vā Tristan de Tayde) looptmen de Custe 3. 0. eñ 3. 0. ten 3. aen/ ende is inde cours 50. mylen; hyde Eylanden van Tristan de Tayde, heeftmen veel drooghten ende ondieptē daer rontom heen ligghen / te weten aende zyden vant westen/noordt westen/ende noorden/met veel Eylandekens ende Clippen vande selfde zyde; Dese voorsz. eylandē willen wat gelijckenisse hebbē met d'Eylandē vā Pulo Sambilon, gheleghen aende Custe van Malacca; tZeewaert van dese Eylanden van Tristan de Tayde af/ zijn gheleghen twee Eylanden genaemt Ylhas Douro, dat is de goute Eylandē/waer van het naeste 10. ofte 12. mylen daer van af lept / eñ 'tander noth 12. ofte 13. mylē vooyder tZeewaert in / ligghen op de hooghte van 2. ende anderhalf graden/ aende noordtzyde vanden Æquinoctiael, van daer af looptmen naer de Straet van Sunda toe/hebbende veel Eylanden daer langhs heen ligghen/ te weten/nden eersten so heeftmen drie Eylanden/gheleghen op de hooghte van anderhalf graedt / aende zyodtzyde vandē Æquinoctiael; oost eñ west van dese Eylanden lept noch een hoeck aende custe van Samatra, genaemt Cabo das Correntes, (dat is den hoeck vande stroomē/om dieswille dat de stroomē alhier seer steert naer't zydwesten loopen/ waerom men anders geen remedie en heeft/ dan dicht langhs de Custe heē te loopen.

Hyde de 2. gout Eylanden eñ de Straet van Sunda gheleghen zijn.

Outrent de Custe vā Samatra moetmen van de stercke stroomen vā C. das Correntes dicht langhs de custe seplē.

Epsch van noortlijcke voorsichtichz int seplen naer de Straet van Sunda.

Hoemē 't Canael van Samatra inloopt / ende de inwijck van Palimbon schouwen moet.

Ghedaente eñ lattitude vā C. das Correntes.

Wanneer men begeert te loopen naer die Straet van Sunda, so moetmen goede opsicht hebbē: want men heeft langhs dese Custe so veel eylanden/dat se ontelbaer zijn; Van d'Eylanden van Tristan de Tayde, tot die eylanden van Manancabo zijn outrent 100. mylen/eñ men loopt de Custe n. w. ende z. oost/ eñ heeft wat van n. w. ten n. ende z. o. ten zupden/sult tusschen d'Eylanden As Ylhas Douro eñ 'tlandt heen loopen; op welcke cours sult comen tot aendē hoeck O Cabo das Correntes, welcke seer hoogh is stekende buyten alle 'tander land tZeewaert in: maer en wilt de punt niet te dicht ghenaken: want daer drooghten ende Clippen van af steken; desen hoeck is gelegen op 1½. graden aende zupdtzyde vandē Æquinoctiael.

Ick en verhale alhier anders geen tejcknen ofte kennisse van dese custe van Samatra, om dieswille dat wy de stroomen tZeewaert in dreven/buyten alle dese Eylanden om/ende en konsten niet beter doen / als te loopen tot by het Eylandt ghenaempt Ylha Douro de Manancabo, dat is het goude Eylandt van Manancabo, quamt daer op aen / aende zyde vande Zee/daer vier ofte vijf daghen by heen loopende; is een seer hoogh ende schoon Eylandt int ghesicht/so datmen beschepdelijcken ghenoegh sien ende kennen mach datter gout heeft; is altemael van een steijl afghebeurt land langhs de Zeekant heē/heeft outrent 10. ofte 12. mylen inde lenchte; men loopt het noordē ende zupden / ende heeft wat van noorden ten westen ende z. ten o. Oost vande zyde vande Zee vijf ofte ses Eylanden liggen/outrent een mijl ofte anderhalf verschepden van't lande/ op de hooghte van 3. graden; twelcke is de hooghte die icker ghevonden hebbe; mach liggen verschepden vant vaste landt van Samatra 8. ofte 9. mylen; De Riviet van Manancabo, ghelegen aent landt van Samatra, hier tegens over dunckt my een seer groote Riviet te wesen: want schiet eenen grooten stroom van hem/met veel drijf-hout ende ander vuylichepdt / en dat wel 10. ofte 12. mylen tZeewaert in.

Verclaringhe hoe de sterche stroomen uyt afdrongt naer gout Eylandt van Manancabo/end' vant selfden gelegentheyt.

De beste tejckenen eñ kennisse die wy venden van dese custe van Samatra, is dese/te weten/datmen de custe nimmermeer en moet laten upt het ghesicht / dan daer altoos langhs heen loopen: want men sal op dese cours aent Eylandt Ylha Douro aen comen/op schaers 3. ende 3½. graden; Doe dese vermaninge op dat ghy u niet en betrout op't loopen vande stroomen/die naert zupdtwesten trecken / als ghesept is.

Aendwijs dat beste kennetyckē sp de custe vā Samatra/ met waerschouwinghdatmen op't loopen vande stroomen niet mach betrouwen.

Van't Eylandt Ylha Douro, ofte 'tgoude Eylandt af / looptmen naer de Straet van Sunda toe/3. 0. ende 3. 0. ten 3. aen/ ende wat voorby 'tgoude Eylandt zijn gheleghen twee eylanden / welcke streken noorden eñ zupden d'een met d'ander/ op de selfde strechinge van tgoude Eylandt/ outrent vijf ofte ses mylen weeghs. Om nu te loopen naer de mont ofte inkomste vande straet van Sunda, so en wijke de Custe vant vaste land niet verlaten/altoos met goet opsicht van d'Eylanden eñ Clippen diemen daer seer veel voor upt heeft liggen/ so datmen niet en weet waermen de mont vande Straet vinden sal / dan alleenlijcken by de kennisse van d'Eylandē/twelcke is een hooch Eylandeken/ gheleghen reeste tegens over een punt landts van Samatra, te weten aende n. zyde daer van af; dit vaste land van Samatra volcijndicht alhier daer het die straet (met het Eylandt Iava major) maeckt/heeft aende n. w. zyde van dese Custe twee ofte drie eylandekens / outrent een mijl vant landt gheleghen/ ende op't eylandeke dat allermaest aent lande leijdt/worden eens een schip met Franssoysen ghevangen/waer van het geschut de Coninck van't

Coursen/ mercké/ Clippē / met andere noodtsaeckē op sichtē der passagien vant gout Eylandt na de Straet van Sunda.

Een schip met franssoysen gevangen genomen op eē Eylandt by de Straet van Samatra.

Digitized by Google

van't Eylandt Banda eñ die van Calapa treghen/ende een mijl vant landt af zuyden aen/ leijt dat Eylandeken / welcke eenen hooghen top ofte spitsighen Bergh heeft/ als geseyt is; Aende noordzyde van desen spitsighen bergh ofte Eylandeken/ zijn ghelegen 4. Eylanden/ waer vã het een seer hoogh is/ strecken noordoost eñ zuydwest/ liggen wat voorder daer vã af/ te weten / byde dzie voorsz. Eylandekens/ dicht byden hoeck aende zyde vant noordtoosten/ tusschen alle dese Eylandekens eñ 't landt heeftmen eenen grooté Inwijck/ van veel ondiepten ende verborgen Clippen onder't water liggen / waer van etlijcke ontdeckt zijn/ en latet u niet bedzieghen om dooz desen inwijck te loopen / ten waer met een Fuste ofte seer cleijn Schip : want is beter te loopen naer't Eylandt ghelegen aende zuydzyde daer van/ langhs de punt van dien heé/ van welcke niet vzeesen en dozst : want en heeft niet dat u beschadighen can/ sult terstont vooz u upt comé te sien oost noordtoost aen een punt landts/ gheleghen aende zyde vant noordoosten/ ende schijnt twee ofte dzie Eylandekens aé de punt te hebben.

Waerschouwinge voor de periculen der verborghen Clippen end' ondiepté des inwijcks tusschen de Eylanden.

Gelegenthept ende gedaente der Straten eñ des Eylandts Sunda.

Langhs dese voorsz. punt heen / soo heeftmé de mont ofte inkomste vande Straet van Sunda, daermen dooz moet loopen/ dese punt strecht noozden ende zupden / hebbende int n. eenen hooghen huevel / wesende de zuydzyde het eynde vant selfde landt.

Dicht byde mont vande Straet salmé tot een beter teycken comen te sien/ te weten naert noordtoosten/ een lanckwerpigh Eylandt/ eñ naert zuydtoosten een hoogh landt / 't welck landt is ghelegen boven Bantam, een haven inde Eylandt Iava, alwaer de Portugesen de Peper gaen laden/ die daer int selfde Eylandt wast ende vergadert wordt ; achter 't voorsz. hooghe landt is gheleghen die stede van Bantam.

Iava int Eylandt Iava daer de Portugesen den Peper des selfden landts laden.

Al eer dat ghy comt by dit voorsz. land dat bové Bantam leijt/ so sult ghy int oost noordooste comen te sien twee ofte dzie Eylandekens / ende soo ghy begheert naer Bantam te loopen/ so moecht wel tusschen dese Eylandekens door loopen.

Nemlijcks hoemen doorderlijckst nae Bantam seylé mach.

Vermane u wederom van't Eylandeken gheleghen inde mont van't Cannael ofte die Straet vã Sunda, hier vozen geroert/ tweetmen tot een kennisse ende teyckē heeft/ wesende seer hoogh ende diep daer by/ ende heeft die nee/ dat als ghy de punt ofte eerstē hoeck om zijt/ so moechtet anckeren op 20. ende 25. vadems diepten/ naer't u te pas comt/ uptghenomen dichte by't landt/ alwaer veel witte steenē ende rudsen liggen/ eñ wat meer t'Zeewaert ist altemael modder / op 20. ende 25. vadem seer goede gront/ sult u best doen die ancheren naer't landt toe wel te vertupen en te verseheren: wāt mé daer seer sterche bupen van overt landt crijght ; Dit hoogh Eylandeken ofte spitsighen top is ghelegen op de hooghte van 5½. graden: want hebbe alhier dickwils die hooghte vande Son ghenomen en ghepeylt/ daer geanckert wesende; Op de selfde hoogte lepdt van gheljcken de mont ofte ingancke vant't Canael/ ofte die Straet van Sunda.

Wenlijcks het plaetsen ende diepten daermen inde mõder Straten van Sunda seylen eñ ancheren mach.

De mont der Straten van Sunda als dor het hooge spits liggende Eylandeken ligghen op 5. ende half graed.

Men heeft dese naevolghende Eylanden t'Zeewaert/ alsmen naer de mont ofte incomste vande straet toeloopt/ te weté/ d'eerste Eylanden zijn ghelegen naert westen t'Zeewaert in/ vande voorsz. spitsighen top ofte 'thooghe Eylandeken af / ende naert west zupdtwesten ses ofte seven mylen weeghs/ heeftmen eenen gantschen regel Eylandé met sommige Clippen daer ontrent ligghen / ende naert zupden ander ses ofte seven mylen/ liggé andere hooghe ende groote Eylanden/ als oock mede int zupdtwesten daer van zijn ander Eylanden; tusschen alle dese Eylanden in/ heeftmen veel Cannalen / welcke so smal tusschen den anderen door loopen/ datmen daer in verwert om weer upt te raken; Het beste Cannael om door te loopen/ hebbe ghevonden by de voorsz. hooghen top ofte 't spitsighe Eylandeken heen / te weten aende zupdoost zyde/ strechende noordoost eñ zupdtwest; in alle dese Canalen en hebt anders niet te vreesen / dan dat ghy voor oghen siet/ etc.

Verhael van verscheyden Eylandé ende Clippé/ dienté sy bysonder streken nae de Straet van Sunda passeert.

Veel smalle Canalen tusschen d'Eylanden daermen in verdwaelt/ nutsgaders eé aenwijs vanden rechté eñ beste Canael.

Dat 29. Capittel.

Om te seylé van Calapa uyt het Eylandt Iava major naer China toe, met alle die Coursen ende streckinghe vande selfde Navigatie int particulier verclaert.

Aenwijs der Coursen/ passagien/ kentekenen/ ende belegeninghen van Calapa nae't Eylandt van Lusepara

SEylende upt die Haven van Calapa, sult loopen naer een Eylandeken gelegen naer de punt van Caravon toe/ (te weten 't naeste aen't landt) waermede sult terstont comen te sien twee hoecken van sant-duynen/ welcke naer d'Eylandekés van te Zeewaert toe strecken / als u de selfde aende rechter hant blyven/ so moecht ghy tusschen d'Eylanden in comen loopen/ te weten/ doort Cannael daer u de wint best plaets toe gheeft: want zijn altemael schoone eñ suppers gronden; Dese Eylanden ghepasseert wesende sult langhs de Custe heen loopé/ naer de punt ofte hoeck van Caravon toe / welcke is oostwaert aen/ strechende ontrent derdehalf ofte dzie mylen weeghs/ om van daer uwen cours dwers over te nemen naert Eylandt van Lusepara toe.

Sult weten datmen van dese punt vã Caravon af/ (welcke is ghelegen aende selfde Custe van Iava) loopt naert Eylandt vã Lusepara ofte Lasapara toe/ noozden eñ zupden/ ende heeft wat van noozden ten westen / ende zupden ten oosten/ eñ is inde cours 50. mylen; Men doet dese cours aldus/ om dies wille dat d'ooste ende oost zupdooste windé in dese contrepe als dan beginnen te waeyen/ te weten/ so haest als de Mey-maent aen comt ; van gheljcken so beginnen alsdan de wateré eñ stroomen te loopen/ met die Monson vant jaer (dat is dis Conjunctie ende tijt vande besette winden) naer die Straet van Sunda toe/ te weten/ naert Canael van Lanpon genaemt/ twelcke begint vande mont af / ende strecht tot eenen dicken hoeck ende inwijck met een Riffe toe/ gheleghen aende Custe van Samatra, ontrent 18. ofte 19. mylen van Lusepara af/ wesende inde contrepe boven verhaelt / byde punt ofte hoeck van Caravon, (welcke ghelegen is dzie mylen vande Haven van Calapa af) sult uwé cours nemen noozdt noozdoost aen/ 8. ofte 9. mylen weeghs / waermede sult comen te sien een ront Eylandt/ twelcke u sal blyven aende zyde vant landt van Sunda ofte Iava; voorby dit Eyland wesende sult westwaert daer van af/ eenen gheheelen reghel Eylanden sien / die altesamen noozden ende zupden aenstrechen/ tot voorby de contrepe vande mont vande Straet van Sunda, by dit voorsz. rondt Eylandt sult grondt vinden op 20. vadem diepten/ op welcke diepten sult uwen cours nemé noozden

Op wat tijt int jaer datmé na de Straten van Sunda oft den Cannael vã Lanpon seylt/ soo doe de passagien gheleghen zijn/ ende wat men ontmoet.

Digitized by Google

noozden ende noozdeen ten weſten aen / waermede altoos ſult blyven int geſicht vande boven gementioneerde Eylanden / tot het eynde van dien / altoos met die voozſeyde diepte van 20. vadem; Als ghy dese Eylanden beghint te verlieſen uyt het ghesicht / daer voozby weſende / ſoo ſult terſtont op de 14. ende 15. vadem comen / ende op de 13. vadem weſende / ſult de ſelfde cours van noozdē ende noozden ten oosten aen looyen / tot dat ghy naer u gissinghe 't Eylandt van Luſepara op 15. ofte 16. mylen naer zijt; op dese contreye comēde / ſo loopt terſtont wyelyckem op de ſtreeck van noozden aen / alwaer ſal u de diepten beginnē te minderen tot op 11. vadem / 't welcke eenen goeden cours is: want op meer diepten loopende / ſoud buyten Luſepara om loopen; Seylende altoos noozden aen als geſeyt is op 11. vadem diepten / ſo hebt ghy den rechten cours tot dat ghy comt op de diepten van 9. vadem / alwaer weſende ſo ſiet voor u uyt: want en ſult niet langhe loopen / ofte ghy ſult het Eyland van Luſepara comen te ſien / 't welcke heen ſal opdoen gheliyck twee cleyne hueyelen / ſtreckende ooſt ende weſt metten anderen / weſende die van t ooſten grooter als d'ander; op alle dese voozſeyde wegh / hebbe inde Zee-maeut gevondē ooſte ende ooſt zuydooſte winden / als boven gheroert is / ende naer dat die ghetyden van't water / windē ende ſtroomen zijn / ſult u reguleren / in ſulcker voegē dat ghy altoos in uwē cours noozden behoud: want dit is den rechtē cours ende wegh / te weten / vande punt ofte hoeck van Caravon af / tot het Eylandt Luſepara toe / ende ſo ghy laveert / ſeylt gheckt / hebbende de winden ruymer / ſonder eenigh abatement ofte affslagh / ſult uwen cours recht n. aen doen: want is ſeer periculeus buytē 't Eylandt van Luſepara een te loopē / daerom ſult uwen wegh nemen / in voeghen dat u 't ſelfde Eylandt aende ooſt zydē blyft / om dieſ wille datmen van Luſepara 12. mylen ooſtaf een ander Eylandt heeft / 't welcke genaemt wort Luſepara falça, dat is: valſch Luſepara, om datter veel Schepen met bedroghen zijn gheweeſt / die meenden dat het 't rechte Luſepara was / comende van 't Eylandt Iava af / waer ā dat sy't den naem van Luſepara falça gegeue hebben; men moeter hem van wachten: want heeft noozden daer van af eenen grooten inbeeck / gheleghen int Eylandt van Banca, en die daer in loopt eā qualijt weder op de rechte wegh gheraken: want de winden daer ſeer ſcherp zijn / ſoo datmen daer groote moeyten ende perijkel voor heeft / om in de Straet te comen / ghelijck als ſommige ſchepen wel gebeurt is / die haer met valſch Luſepara bedrogē vonden / daerom waerſchouwe ick yeder / dat ſy ommeeren ghy naer Luſepara toe loopt / dat ghy boven de 11. vadem diepte niet en loopt / makende dat u 't Eylandt van Luſepara int ooſten blyft / om uwen cours ā wegh te verſekeren.

Als ghy't Eylandt Luſepara int ghesicht crijght / daer op aen komende tot op die mylen naer / ſoo ſult u wachten daer zuyden ende noozden niet over een te comen: want aende zyde van't noozden als oock van't zuydē / zijnt altemael tot over de derdehalf mijl / banchen ende ſant-hooghten / die ſeer periculeus zijn / waerom u terſtondt ſult houden aende zyde van't zuydweſten / in voeghen dat ghy daer tuſſen mylen van af / naer't landt van Samatra toe loopt; ick hebber ſelver onder een mijl van af ghepaſſeert / ſo dat wy die ghesiene ſtrant / als ooch een witte ſant banckie gants ontdeckt ſaghen / welcke banckie is ghelegen aende n. zyde / hebbe altoos ghevonden op deſen wegh ende cours 5 ½. vadem modder gront: maer ſo haeſt als ons 't Eylandt bleef int zuydooſten / erreghen maer 4 ½. ende 4. vadem ſchelpen / ende cierlicken tweemael mettet Boer ende gront: maer waren cleyne ſtoote / vondē alter al ſant gront: maer ſo haeſt als wy ons wenden naert landt van Samatra toe / quamē terſtont op dieper gronde; daeromm adverteere u altoos byde twee mylen vant Eyland af / naer Samatra toe te loopen; als ghy't ſelfde beginte te ghenaken / ſo ſult ghy in die contreye vindē ſchaers vijf vadem modder gront / ende alſt u blijft int ooſtē / ſo zijt ghy daer recht met over een / alſdan ſult ghy terſtondt aen't landt van Samatra een punt landts ſien / daer ghy naer toe ſult loopen / ſo ſult ghy terſtont meer diepten vinden / ende naer de Cuſte loopende / ſoo ghenaeckt de voozſz. punt landts op een halff mijl naer / ſuiter 10. vadem diepten vinden / van hat de blacke gront / tot dat ghy een goet ſtuck weeghs voozby de punt zijt; men loopt de cuſte van Samatra te weten / vande Herne van Sunda af tot dese punt toe / noozd noozdooſt ende zuydt zuydtweſt.

Vā dese eerſte punt dzie groote mylē voegen aen / heeft de ſelfde Cuſte van Samatra een ander punt; ſult uwen wegh nemen daer langhs heen / ontrent een half mijl vande Cuſte af / altoos metter loot inde hant / alwaer ſult vinden de ſelfde diepten van 9. ende 10. vadem hard gront / als ghy de voozſeyde tweede punt begint te genaē / ſo ſult ghy modder gront vinden / ende daer rechte weghens aber / te weeten / aent Eylande van Banca, leyt een ander hooghe punt landts ofte hoeck / alwaer het Canaeel op zijn ſmalſte is / mach weſen bant eens land tot het ander ontrent dzie mylē wegh; vande eerſte punt tot die tweede punt is de cours noozden ende zuyden.

Van dese tweede punt ſes mylen voozt aen / ſo heeft de Cuſte van Samatra noch een ander punt / welckmen met de tweede punt loopt / n. w. ende 3.3.0 / ende is tuſſchen beyden altemael van banckachtighe ende ſeer ondiepe modder gronde / 't welcke alſoo tot ontrent de middewegen bant Canaeel hoen ſtreckt / ſynde meer dan 4. mylen inde lenghte / te dieten / langhs de Cuſte van Samatra heen tot ēē ſeker vier toe / die ghy ſult comen te ſien / weſende ſoo verre als die voozſeyde punt / ſoo en weeſt niet onachtſaem om 't root altoos wat te minderen / ſult comen tot op 5. vadē modder gront / ende beneden dien niet loopen: want ſoud terſtont op 4. vadem comen; moetſtu u reguleren naer de diepten die ghy vindt / altoos tuſſen cours nemende aende zyde van Samatra, voorby de 7. vadē niet comende; als ghy de voozſz. ſeker int ghesicht crijght / en daer begint by te comen / ſo ſal u de diepten terſtont beginnen te vermeerderen / altoos daer dichte by hant loopende / tot dat ghy daer voozby zijt / de punt tot op een half mijl naer ghenaekende.

Van dese derde punt vier mylen voozt is noch een ander punt / de welcke mē loopt met dese punt ooſt zuydooſt ende weſt noordweſt / uwen cours doende langhs de cuſte heer tot op een half mijl van landt / op 7. ā. vadem diepten / is altemael tot die vierde punt toe modder gront.

Van dese 4. punt af tot die eerſte mede ofte

Digitized by Google

Waer omtrent eſt wanneermen ordeſchuymſt nae 't Eylandt Luſepara den rechten loop nemen mach.

Merckē eſt opdoeningen des Eylandts Luſepara / eſt wat ghetyden eſt ſtreckingen darmen dient te houden.

Waerſchouwinghe om voor een Eylandt valſch Luſepara genoemt niet bedroghen te werden.

Op dzie mylē dyp Luſepara moetmen wachten n. eſt 3. niet over een te brenghen / Ende van den cours dienen houden moet.

Merckteyckenen aen de houden Cours ſeylt by Samatra / neffens het punt des Eylants Manta / ende meer andere punten.

Stercktinghen ende ontſtoockingen ſijn twee punts.

Waerſchouwinge op wat plaets men wel op't loot moet paſſen / ende beneden 5. vadem niet loopen moet.

Stercktinghen ende merckten deſe derden punts.

Strecktinghen ende merckt des vierdē punts/ ende waerschauwingh om de mondē Palimbō/ etc. te schouwē/ende wat diepte ende Coursen men houden moet.

inwijck van Palimbon toe/ (genaemt A primeira Boca de Palimbon) mach wesen ontrent twee mylen / en men loopt het ooste ende weste/ende o. ten z. ende w. ten n. Wesende tot op een mijl weegs voortaē voorbij dese vierde punt/so sult u vande Custe af houwen/naer de Zee toe / om te schouwen de monden van Palimbon, (As Bocas de Palimbon ghenaēt) sult maken dat ghy daer twee mylen van af loopt/ (om oorsake vande veel sandē ende ondiepten dienē daer heest) altoos met het loot inde hant/onder de 6. vadem naer't landt toe niet loopende / om verseckert te wesen: want vande 5. vademen comtmen terstont op de 4. ende van daer op droogh/ en wilt oock niet te diep loopen naer de zyde vant Eylandt Banca toe: want men alhaer stenen en Gudtsen heeft liggen/alwaer die Iunco (dat is 'tschip) van Antam de Payva op liep/twelcke was op 15. vadem / ende raeckten niet het Roer aende stenen ofte Clippen; daerom advertere u boven de 8. vadem noch onder de 6. tot vijf ofte 5½. vadem toe niet te loopen / tot voor by de tweede mondt ofte inwijck ghenaemt A Segunda Boca de Palimbon, tot dicht byde dese mont: want als u den bergh vā Manopijn (dat is den hoeck van't Eylandt Banca) blijft int ooste vyp en vranck / alsdan sult ghy't divers over settē / nemende uwen cours twee mylen naer van af/om te schouwen een Cuffe die daer zuydtwest van af steeckt.

Wesende in de contreye dat u den bergh vā Manopijn int zuydtoosten blijft/ soo sult ghy noorden ende noorden ten ooste aen loopen/ op welcke cours sult comen te sien seven Eylandekens/altesamen byden anderen gelegen; ghenaemt van die van't landt / Pulo Tayo, zijn gheleghen ontrent 15. mylen van Manopijn af; Dese Eylanden sullen u blyven aende zyde van't zuydtoosten; met dese Eylanden over een zijnde/sult comē te sien een cleijn Eylandt gheleghen int noordtwesten / 't welcke heeft twee huevelen / makende 'tfatsoen van twee mannen / leijt ontrent seven mylen vande voorschreve Eylandekens af/is ghenaemt Pulo Pon.

Van dese voorseyde Eylandekens af/ so is uwen wegh voorby dit Eylandt heen/en soot claer weer waer/ soo sult voorby dit Eylandt voortaen comē te sien het Eylandt vā Linga, 't welcke seer groot is/ hebbende twee hooghe Hoofden noorden ende zupden vanden anderē verschepden; op de Hoofse vant zupden/te weten / op de noorder hoeck heeft het eenen spitsighen hoogen top staen/ met twee uptsteckende huevelen gheljck Hasen oozen; sult op dese cours 9. ende 10. vadem diepten vinden/altemael moddder gront; Van dese voorseyde Eylandekens ontrent vijf ofte ses mylen noordoostwaert aen/leijt een ander cleijn Eylandt/ ende dicht by't Eylandt van Banca, sult twee ofte drie Eylandekens sien ligghen; als ghy dese comt te siē/so en wiltse niet voorby passeren: wāt zijn die van Pulo Tayo die ghy soect.

Op dese Eylandekens van Pulo Tayo wesende/als gheseydt is/soo sult u best doen daer dichter by heen te loopen/ als by't Eyland vā Pulo Pon, voende uwen cours noorden ende noorden ten ooste aen / waermede sult comē te sien het Eylandt van Binton ende Pulo Panjon, twelcke daer dicht by (aende ooster hoek) leydt / makende van tusschen beyden door een cleijn Canael; van dit Eylandt Pulo Panjon af/twee mylen naer't zuydtoosten/leyt eē ront Eyland bol gheboomen/ moercht tusschē dese d'Eylanden/ofte bupten 'tronde Eylandeken heen passeren: want is over al schoone ende diepe grondt; u wachtende van een Riffe gheleghen int zuydē/ ontrent twee mylen van dit ront Eylandt af / daermen de Zee op siet breken/ mach wesen van een schuet van een Gotelingh lanck; upt dese Eylanden van daen zijnde / soo loopt terstont noozden aen/waermede sult comen te sien die Pedra Branqua, dat is: de witte steen ofte Clippe / daer wyp in de Navigatie van Malacca naer China dickwils mentie van ghemaeckt hebben; Vā hier af voortaen sult uwen wegh ende cours nemē als inde deschriptie eñ Coursen van Malacca naer China geleert is/ waerom niet noodigh is alhier weder te verhalen.

Waerschouwinghe voor een Riff.

Wanneer met Pedra Branqua/dat is: de witten steen int gheselschap compt.

Wande Eylanden Pulo Tayo vozen gheseyt/tot het voorseyde Eylandt Pulo Panjon, mach wesen inde cours ontrent 37. mylen/ luttel min ofte meer/etc.

Het Eylandt Pulo Panjon leijt 37. mylen van d'Eylanden van Pulo Capo.

Dat 30. Capittel.

Die Navigatie ende Coursen, midtsgaders de deschriptie van d'Eylanden van Canton, met alle de Custe, hoecken, Havens, ende Eylanden vant Coningh-rijck van China tot Liampo eñ Nanquin toe, met alle die streckinghe eñ gelegentheyt van dien, op't breetste eñ correctste verclaert.

Hoe de strecktinge der Canaele vā Malacca naer China ligghen/ midtsgaders verder Coursen langhs d'Eylanden Sanchoan/ ende Vasco de Faria/etc.

Inde deschriptie vande Navigatie ende Coursen van Malacca naer Chynen toe/ hebben wp aengewesen d'incomste ende Canalen vande eerste Eylanden dienen noemt van Canton, gheleghen op 21½. graden/ welcke is het Eylandt genaemt Ilha de Sanchoan, ende die andere van daer af/ naer't landt toe gheleghen/als oock het eyland van Vasco de Faria; Sult weten dat van dit eylandt Sanchoan, ('twelcke als gheseyde is 'teerste ende 'tupterste t'Zeewaert gheleghen is/) tot eenen hoeck ghleghen 12. mylē van't eylandt Lamon, so wopmen bupten alle dese eylanden af oost noordtoost ende west zuydtwest; Dese eylanden strecken tot op 38. ende 39. mylen voor by't eyland Sanchoan voortaen/ende van't selfde eylandt tot Lampacon zijn 11. mylen/ende tot die Havē van Macau 18. mylen/ende van Macau tot het eijndt van d'eylanden zijn 21. mylen; Dese eylanden van Sanchoan af tot Macau toe/te weten/van die t'Zeewaert op de rp volghen zijn veel eñ dicht by den anderen / welcke van verde altesamen een land schynen te wesen/ eñ van daer voortaen so begimmense minder ende verstrepdē te worden / soo datmense beschepdelijck ghenoegh can sien ende onderschepden datter eylanden zijn; op alle desen wegh tot aen't eijndt van dien/te weten/t'Zeewaert daer van af/en hebt u nieuwers vā te wachtē / dā dā dat ghy voor oogen siet: maer hebt alleenlijck 10. ofte 12. eylandekens ofte Steen-clippen/ gelegen 10. mylen van Macau voortaē/te weten/t'Zeewaert van een eyland af/tusschē welcke Clippen eñ eyland machmen genoech passerē/by't eylandt heen loopende: want is een schoon eñ groot Canael/ ofte willende machmen t'Zeewaert van buptē de Clippē heē vyp passerē/so mē daer niet en begeert tusschē voor te loopē.

De eylanden vā Hanchoan tot Macau schynen eerst samē een land te wesen/ende wat Clippen eñ Eylanden voorts ontmoet werden ontrent Macau.

Beschrpvinge der Coursen/ Canalen ende Eylandē tusschen d'Eylāden ghenoemt Hanchoan ende Canton.

Sullen als nu alhier verclarē de Navigatie ende Coursen / met die Canalen dienen heeft tusschen dese eylanden (dienen noemt As Ylhas de Sanchoan, ofte van Canton) voor/ soo is

Wande strecktinghen ende mercken inde contreyen/ontrent de bergh Manopijn.

Twee huevelē als twee mānen / liggen 7. mylen van d'eylandekens Pulo Pon.

Waermē 'tepslandt Linga int ghesichte crijght/eñ van des selfden ghedaente.

Mercken/ strecktingen eñ diepte voorby 'teylādt Linga na 'tEylandt van Banca/eñ wanneer men d'Eylanden vā Pulo Capo seker heeft.

Cours ende merckt vande Eylanden Pulo Capo na d'eylanden Benton ende Pulo Panjon

Digitized by Google

Gherecktinghe des Havens Comay tot Macau.

soo is te weten dat 14. mijlē nooxd nooxdoost van't Eylandt Sanchoan af/is gelegen eenen hoeck lands/welcke van daer af n. aen strect/ tot de Haven van Comay toe/ oock mede soo loopt het landt van daer af o. aen/ vijf mijlen weeghs/al waert een eijndt maeckt/strecktēde van daer af 4. mijlen innewaerts n. aen/ van waer het weder o. waert upt comt tot Macau toe; In dit landt dat n. aen strecktt heeftmen eenen cleynen inwijck/ van waer men 9. aen loopt tot Comay toe/ wordt bevaren vande Lanteas ofte Bancoins, dat zijn de Chijnse barcken ofte lichters die de cooplanschappen ende goederen aende Juncos ofte schepen (die van Syan aldaer comen laden) af end' aen voeren; dit landt maeckt een verschepē eylād welck men noemt Taaquinton, drie mijlen voor by de voorseyden cleyne inwijck voortaen/ is gheleghen een vande monden ofte inkomsten vāde Revier van Canton, die gheneemt wordt Camon, is van eenen schoonē incomste: wāt daer groote Bancoins ofte Chijnsche lichters voor heen varē/ naer de stadt vā Canton toe/ voorby dese mont ofte incomste van Camon voortaen/ leyt de Haven van Pinhal, ende t'Zeewaert/ te weten/ dicht bycke incomste van dien is gheleghen een sandt droogte daer men heen van moet wachten; twee mijlen voorby dese Haven van Pinhal voortaen/ heeftmē d'andermont ofte incomste daermē naer Canton toe loopt/ met drie cleyne Lanteas ende Bancoins, twelcke wort genoemt vāde Portugesen/ As Orelhas de Lebre, dat is; die Hasen oore/ om dieswille dattet binnen int land 2. hooge spitsige toppen van bergen heeft/ makende de gelijckenisse van Hasen oore; een wepnigh binnē dese mont ofte incomste leyt een Riffe/ diemen ghenoech sien mach; Van hier af tot de Haven van Macau toe/ zijn ontrent 3. mijlen/ men loopt langhs 't landt heen/ door een smal ende ondiep Canael/ twelcke maer ander half vadem diepten heeft/ te weten/ met hoogh water.

Den Inwijck tot Comay weert van Chijnsche lichters de baren/ om de goederē aende schepen vā Syan te brenghen.

De Revier vā Canton is genoemt Camon/ hebbēde voorts voor by haer de haven van Pinhal/ met een droogte ter Zeewaerts dienen schoumen moet.

Een cleynen inwijck nas Canton/ Twee spitsige bergh toppen de Hase oore genoēt/ daermen een Riff schouwen/ ell een Canael vā anderhalf vadem houden moet op hoogh water.

De wester hoeck van Taaquinton voorsz: leyt noorden en zuyden metten midden van't Canael/ vande Incomste van Sanchoan ende t'Eylandt van Vasco de Faria; Dit Eylandt van Vasco de Faria strecktt oostwaert aen/ ghelijck als Taaquinton, en liggen noorden ende zuyden metten anderen; Dese Incomste ofte t'Canael (dat beyde dese Eylandē maert) is van een schoone ende suyvere modder grondt/ om daer in te anckeren/ soo moetmen dicht by't Eylandt van Vasco de Faria setten/ te weten/ te middewegen alwaert goet versch water heeft; Vande oosterpunt ofte hoeck van dit voorseyde Eylandt af/ tot die punt van Taaquinton toe/ heeftmen een hancke van drie vadem diepten/ modder grondt/ wesende het diepste daer op by't Eylandt van Vasco de Faria voorseydt/ ende daer over gepasseert wesende/ heeftmen meer diepten.

Wan streckingen/ Coursen/ versch water/ diepten/ hancken/ ell gronden des hoecks Taaquinton/ ende des Canaels van Sanchoan by t'Eylandt Vasco de Faria ell volgts.

Die gheen die begheert te varen van't Eylādt Sanchoan af naer Macau toe/ heeft twee weghen/ waer van die alder sekerste is/ upwaerts aen/ te weten/ door de mont ofte t'Canael van tusschen t'Eylandt van Vasco de Faria, loopende t'Zeewaert langhs d'Eylanden heen/ ghelijck als de gheen die van buyten upter Zee comt; den anderen wegh is oost aen door't Canael van Taaquinton, en Vasco de Faria heen; Comende aent eijnde van dien/ te weten/ wier mijlen weeghs nooxdoost aen/

Wan't Eylādt Sanchoan na Macau zijn twee passen/ en welck d'best daer van is wert verhaelt

sult comen te sien de Haven van Lampacon, welcke zijn twee hooghe ende groote Eylanden met veel ghebooomten/ strecktende o. en w. De mont ofte incomste vā dese Havē (twelcke tusschen die voorseyde Eylanden is) heeft 4. 5. vademen diepten binnen in/ van moxwe modder gront/ waerom daer quaet te ancketen is/ en daer gaet een ghewelddighe stroom/ heeft aende incomste van't w. een groot eylādeke ofte Steen-clippe liggē/ te wetē/ recht te middewegheu vande mont; die in dese haven begeert te loopen van dese w. zyde/ sal tusschē dese groote Clippe/ en het 3. eyland heē loopē/ alhier heeftmē een hancke van 8. spannē waters modder gront/ naer't 3. van dese 2. eylāden heeftmen een ander groot en hoogh Eylandt/ twelcke strecktt n. o. en 3. w; Tusschen dit Eylandt ende Lampacon machmen wel door passeren. Aende oost zyde vandē mont ofte incomste vande Haven van Lampacon, leyt een groot en hoogh Eylandt/ strecktende noordzyde o. en w. en aende w. zydē n. w. en 3. oost. Dese Canalen/ welcke dese steen-clippe maeckt/ zijn diep en schoon. Van dese Steenclippe af 3. o. waert aen/ heeftmen eenen upganck ofte Canael/ strecktende t'Zeewaert in/ alte naer van sant gronde/ met 3. vadē diepte/ waer door alle de Schepen loopen/ die van Lampacon af comen/ en buyten begheren te wesen/ t'zy na wat wegē dat het wesen mach: want vande west zyde ist ondiep/ als gheseyt is. Van Lampacon 7. mijlen oost aen/ is ghelegheu Macau, en men heeft een reghel Eylāden op de selfde strecktinge tot Macau toe; alle dese Eylanden blyven n aende zuyd zyde/ ende van daer af tot het vaste landt toe/ zijn ontrēt 3. ofte 6. mijlen. Dese Golve/ ofte spatie van tusschen d'Eylanden en het vaste landt/ als oock van Lampacon af tot Macau toe/ is altemael een opē Zee/ en en heeft niet meer dan 2. ofte 3. Eylandekens/ doch is over al een hanckachtighe gront: want het alderdiepste van dien is 2. vadem/ twelcke is tot op een mijl na aen't vaste landt/ ende het Canael/ het welcke loopt vande Zee af nae de mont ofte incomste vande Revier van Canton toe/ (dit men heet/ der Hasen oore) loopt langhes de Eylanden vande Haven van Macau heen.

Waer ontrent dattē de Haven van Lampacon sier/ ell vande merckē daer gheleghen

Quaet ancker gront.

Roemen inde Haven loopen sal.

Een modder droogte.

Strecktinghe des Eylandts en Haven van Lampacon.

Tusschen een steen-clip ell een hoogh eylandt ell schoon diep Canael.

Ondiepten ell strecktinghe vā Lampacon tot Macau.

Gheleghentheyt ende diepte eens golfs.

Strecktinghe eens Canaels nae de Revier van Canton.

Reerende wedet te rugghe/ aen't Eylandt van Vasco de Faria, comende met het eynde van dien over een/ soo heeftmen daer by een ander hoogh ende rondt Eylandt/ tusschen dese twee Eylanden door looptmen t'Zeewaert in/ ende voorby dit voorseyde Eylandt/ heeftmen een reghel van ander Eylanden/ welcke strecken tot die mont ofte het Canael toe/ (daermen door loopt/ alsmen van upter Zee na Macau toe comt) ende strecken oost noordt oost aen.

Strecktinghen mercken/ Eylanden/ punte Canalen/ ell diepten van't Eylandt Vasco de Faria/ nae Macau toe loopts.

Alle dese Canalen ofte doorgangheu/ die van upter Zee daer tusschen heen loopen/

Digitized by Google

zijn allemael suyver en schoo / en en hebt daer nieuwers voor te vreesen van dat ghy siet.

Sult langhs dese Eylanden heen loopen / dis latende aende zuydt zyde / hebbende aen de zyde van't noordden d'Eylanden van Lampacon.

Een punt landts dat witte strandt daermen op afspelt moet.

Als ghy met die selfde over een komt / soo sult ghy in't n.o. comen te sien eē Eyland / twelck een punt landts van eē seer witte sant-strant heeft / op welcke punt sult aen loopen: want nuen heeft van daer af / nae d'Eylanden van Lampacon toe een sandt banckie / waer vā het alder diepste langhs dese punt heē is / sult daer by heen loopen / tot op een schuet van een geselingh naer. So wanneer ghy dese punt ghepasseert zijt / so loopt n.o. aen / so sal u blijven vande zyde van't n.w. eē groot en hoogh Eylandt / twelcke is gheleghen o. en w. met het zuyder Eylandt van Lampacon; tusschē dit en Lampacon en heeftmen anders geen verhinderinghe / dan die groote steen-clippe / hier voren ghemelt; Sult loopen op de z.o. punt van dit Eylandt aen / dat latent e. aende zyde van't noordt west loopende door't Canael dat tusschen dit en een ander Eylandt (dat west waerder aen leyt) door loopt; Hier door wesende / so is men in het Canael / twelc vā upter Zee af nae de mont (ghenaēt der Hasen oore) noordden aen loopt / en van't Canael af west waert aen / so is de wegh na Macau toe. Je en stelle alhier desen wegh ende cours niet: want hebbe die op een ander verclaert en aengewesen / te weten / inde Navigatie vā Malacca nae Chyna. Die tusschen dese Eylanden voort waert / is hem altoos noodigh met het loot gheslabigh inde handt te gaen en te diepen.

Wonderlicken inde Canael (de Hasen ooren genoemt) is / en hoe dat streckt nae Macau.

Van Macau 7. mylen n.o. aen / is gheleghen een seer groot en hoogh Eylandt / van een seer hooghen en spitsighen top / leyt inde groot sie munt ofte incompste van de Revier vā Canton, door welck de groote Juncos (dat zijn die Spaensche coopvaerders) in loopen, daer onse schepen / (te weten / de Portugesche) oock wel door mogen passeren / en vande wester hoeck van dit Eylandt / te weten / een half mijl zupen aen zijn gheleghē etlicke steen-clippen / tusschē welcke en't Eylandt het over al diep en schoo is / als oock langhs het Eylandt vande zydt zyde heen. Voor by dese steen-clippen t'Zeewaert aen / heeftmen sommige cleyne Eylanden liggen; en wat voorby dese Eylandē / wat meer t'Zeewaert aen / zijn gheleghen etlicke andere groote Eylandē / en sult tusschen de voorseyde steen Clippen / ende die cleyne Eylanden niet passeren: maer tusschen de cleyne ende de groote Eylanden moecht wel sonder schroomen door loopen.

De voorde-oosten streckingen / Mercken / Eylandē Clippen ende diepten van Macau tot de Revier vā Canton.

Een hoogh Eylandt met ander merckt eñ diepten zydt oost-waert van Macau.

Van Macau 4. mylen z.o. aen / leyt eē groot en hoogh Eylandt / wesende in tween gedeylt met een seer cleyn doorloopent water vande Zee / en vertoont hē van verde als een schip / en heeft noch wilderusse noch gheboomte / een half mijl daer van af nae het landt toe / heeftmen een ander langhwerpent Eylandt met gheboomte / te middewegen van't Canael; van tusschen dese twee Eylanden / te weten / inde incomste aende zyde van Macau, is ghelegē een steen ofte Clippe daer't water over spoelt / waer van u alleen sult wachten: want de rest over al suyver ende schoon is.

Een steene Clip die men schouwen moet.

Van dit groot Eylandt (dat hem in tween deelt) af / o.z.o. aen 6. mylen / leyt een ander langhwerpent eñ hoogh Eyland (met een seer swart schynende bosschagie van gheboomte) / welck men noemt Tonquion, en van daer af een half mijl t'Zeewaert aen / leyt een regel vā 10. ofte 12. Eylandekes ofte Clippē / sult loopen tusschē die en't Eyland heē / alwaer schoo is / ofte moecht oock t'Zeewaert buyten alle d'Eylandekens heen loopen willende. Vā dit voorz. eylādt af nae't landt toe / tot op eē mijl ofte daer ontrent is gelegen eē ander laegh eñ lanck Eylandt met gheboomte / te middewegē van't Canael. Van tusschen dese 2. Eylanden heeftet een Eylandeken ofte Clippe liggen / eñ noch eē ander by't Eylād vā te landewaerts: Tusschen dese Clippe van te middwegen van't Cannael eñ't Eyland van t'Zeewaert ist diep eñ schoon / eñ aende o.n.o. punt van't Eylandt t'Zeewaert / aende zyde van't landt / heeftmen eenen cleynen Inwijck ofte Bay / alwaer een goet beschutsel is voor de Monsons vāde zuyde winden / en heefter goet versch water; Monsons dit Eylādt Tonquion, ist alles al schoon.

Streckingen / Mercken / Eylanden / Canalen ende diepten / etc. vā het groote Eylandt nae Tonquion / eñ ander Eylanden.

Goede beschutsel voor de Monsons / eñ ghemack vā versch water.

Heerde weder op het groote Eylandt vāden hoogen top / gelegen inde mont vande Revier van Canton, te weten / vāde wester punt van het selfde Eylandt af 7. ofte 8. mylen / o.z.o. aen / is gheleghen een hoogh groot eñ lanckwerpent Eylandt / twelck is streckende n.w. eñ z.o. is gantsch sonder gheboomten ofte eenighe wildernisse. Vande zydt oosten punt van't selfde Eylādt af / eē half mijl t'Zeewaert aen / leyt een ander rondt eñ hoogh Eylandt. t'Canael dat tusschen dese twee Eylandē door loopt) is diep eñ schoon. Aende n.o. zyde van dit groot Eylandt / te weten van't midden vā dien nae het landt toe / zijn gheleghen twee ofte drie lanckwerpende gheclooven Eylandekens ofte sandtsen / daer dicht by van een rosachtighe aerde / sonder eenighe gheboomten. Tusschen het eynde van't n.w. vā het voorz. Eylandt eñ het landt loopt eē cleyn Canael / door het welcke die cleyne Bancoins (dat zijn de Chinesche Barcken eñ lichters) heen loopen. Van Canton tot dit voorz. Eylandt / maeckt het water een Golfde ofte mijwijck; Door dese contrepe loopt men alsmen van Japon af rōt.

Beseghenings van't groote Eylandt nae de Revier vā Canton / tot eē ander Eylādt eñ de plaetsen daerquen van Japon af sit.

Van die lanckwerpēt eñ rondt Eylandt af / te weten / van de mont van tusschen beyde / 7. mylen o.n.o. aen / heeft het landt eenen hoeck van een hoogh en effen land boven op / vol vā een swart schynende wilderusse / hebbende aen dees zyde van het w.z.w. een steijl afghebickt landt / en na het o.n.o. loopt het al dalende af. Van dit landt af streckt een punt t'Zeewaert in / ende recht teghens dese punt over / tot ontrent een boer schuet verde / is ghelegen een groot eñ lanck Eylandt / streckende gheliick als de Custe. Het Canael van tusschen dese punt eñ t'voorz. Eylandt heeft schaers 3. vadem diepte. Binnen dit punt na het land toe / te weten aende w.z.w. zyde / heeftmen veel eñ goede reeden te ancker (voor de Monson vā Chyna,) op 7. ende 8. vadem diepten / hobbergront; Jck heb daer een ancker gheleghen / comende van het Eylandt Japon af / eñ quamen door't voorz. cleyne Canael gheloopen; Alhier volenden alle de Eylanden van dien ende het As Ylhas de Canton, ofte d'Eylandē vā Canton. Dese wegh vande 2. voorz. Eylandē af / tot dese punt ofte hoeck landts toe / maert een Golfde / door den grooten Inwijck die't heeft; is op dese dwers wegh over al suyver ende schoon / ende alst eenigh hart weer is / soo gaet alhier een seer hol water / namentlicken / dicht by't Canael vande twee Eylanden.

Neerstende merckē ende ghedaenten van't lanckwerpent Eylandt o.n.o. aen / tot een uytstekende punt landts.

Canalen schaers 3. vadem diep een goede rede.

Het eynde der Eylanden vā Canton.

Golfde door den grooten Inwijck is doorgaens suyver ende schoon / maer gaet hol in hart weder.

Van dese voorz. punt vant landt eñ hoeck vā de Eylandē af / 6. mylen de Custe voortaē / is ghe-

Digitized by Google

Een Inwijck hebbende sommighe Eylandekens ende Clippe/ synde schiefferijck in storm ende anweder.

is gheleghen eenen Inwijck / hebbende sommighe Eylandekens eñ Clippen inde mont van dien ligghen/te weten / aende zyde van't n.n.o.de welcke een goet beschutsel zijn voor eenige stormen eñ onweders. Men heeft alhier victualie eñ ander lijftochten van doen / wesende 4.mylen t'Zeewaert daer van af/ is gheleghen een steenrootse ofte Clippe (die hē van verre verthoont gelijck een seylent schip) op de hooghte van 22½. graden. Dese Custe is langhs de Zee heen / altemael van een leegh landt eñ sandt-stranden/wesende van binnen een hoogh land/streckt n.n.o.aen/ tot eē punt landts toe/ ghelegen 15.mylen van't Eyland Lamon; men mach het over al anckeren/eñ is inde distātie van dese pūt land toe 18.mylē.

Clippe op 22. en half gradē/ verthoont hē als een seylent schip.

Sult weten/ dat vāde contrepe van't eynde van d'Eylanden van Canton af / tot het Eylandt Lamon toe/ te weten / 18.mylen t'Zeewaert in/ zijn gheleghen etlicke drooghten eñ Riffen vā root sant / die met leegh water ontdeckt zijn / op welcke plaetse de Visschers vā alle dese Custe haer visscherye houden; Alle dese voorsz. drooghten eñ Riffen zijn gheflotē/ sonder eenighe Canalen ofte passagien te hebben.

Drooghten eñ Riffen vā root sant / die gheen Canael hebben.

Wande boven gementioneerde punt lādts (die 15.mylen van't Eyland Lamon lept)af/ tot die Enseada dos Camorijns,) dat is den Inwijck vande Garnaet)toe/ die vāde Chynen Cayto ghenaemt wort / gheleghen op de hooghte van 25½. graden ruym/looptmen de Custe n.o.eñ z.w.eñ n.o.ten o.eñ z.w.ten z. te weten/ bupten alle de punten eñ hoecken heē/ is inde cours 86.mylen. Nu keerende weder tot den hoeck/so heeftmen van daer af tot Lamon toe 15.mylē. Thien mylen vā de voorsz hoeck voortaen/lept een Revier/ghenaēt Ryo do Sal, (dat is / de Revier van't Sout/) van waer het Sout na Canton toe gevoert wert; is van een groote Haven eñ inconste. Dese Revier van't Sout ghepasseert wesende / te weten/4.mylen voort aen / heeftmen een ander Revier/ ghelegen by een ander punt lādts ofte hoeck/ welcke Revier van de Chynen genaemt wort Chaocheu, eñ vande Portugesen O porto de Peças, dat is de Haven vande Stucken: want alhier ghemaeckt worden de goede Chynesche stucken van Tyde/ eñ ander costelijck tuijch. Dese Revier is seer groot/ eñ heeft veel bewoonde plaetsen ende vlecken te landewaerts in / langhs de watercant heen ligghen; is ghelegē met de zuydtwester hoeck van het Eylandt Lamon, n.3.o.eñ w.n.w.

Eylanden eñ Rudtsen daer qualijck te passeren is.

Ruytsie daermen voor alle winden goede Reede heeft van 3. en half vadem diepte.

Een swart steenigh Riff 3.mylen landt met 3. Clippē aen't eynde.

Goede Canael tusschen het Riff eñ het Eylandt dair 20. vadem.

Sieden is waer om beter door het Canael dan buyten om het Riff te loopen is.

De Revier O Porto de Peças/daer de Chynesche Tyde werckt ghemaeckt werden.

Ghelegenheyt vā Ryo do Sal/ synde een groote haven.

Het Eylandt Lamon lept op 23. een vierendeel gradē.

Het Eylandt Lamon lept op 23. graden; is groot eñ seer hoogh/bevert van wilderniſſe eñ gheboomte/ strēckt gheliick als de Custe lept/ ontrent een mijl weeghs verschevden van't vaste landt/ alsmen(van Macau af comende) daer langhs by heen seylt/te weten / aende zyde van't w.z.w. soo doet het hem op gheliick als twee Eylanden/alhoewel dat het maer een en is; heeft aende z.w.zyde/ofte de zyde van't landt sommighe steen-clippen recht by hem liggen / die met leegh water ontdeckt zijn / eñ met hoogh water/so beeckter de Zee op. Voorts soo is alle de reste van't Canael vā tusschen 't Eylāt eñ 't vaste lādt)schoō / suyver en diep genoech/ evenwel so en machmen daer niet door passeren: want is vol van wilderniſſe / en ander dryftigh tuijch/ al hoewel dat ie daer door geweest hebbe door noodtsakelijckheyt: maer was met groote moeyten / waer ommme niemandt rade daer door te loopen / ten waer met een Soma,) dat is een Chinesche Carveel/ daer zy met langhs de Custe varen / en haer handelinge dryven;) aen desen voorsz. z.westen hoeck van't Eylandt/ so liggen t'Zeewaert daer van af / etlicke cleyne blacke Eylandekens eñ andere Rudtsen / tusschen de welcke eñ het Eylandt men niet passeré en mach/ eñ heeft aēde noordt oosten hoeck / aende zyde van't landt/ een seer groote Inwijck/ al waermen cē goet beschutsel eñ louwe Reē heeft voor alle winden / daermen van geijcken met onse schepen mach in loopen/noodigh wesende; heeftet 3½. vadem diepten/modder gront; Om nu daer in te comen / soo sult ghy ghenaken eñ loopen aende zyde van't z.w. want ick hebber selver in gheweest.

Van dese zuydtwester punt van't voorsz. Eylandt af / anderhalf mijl t'Zeewaert in/ heeftmen een Riffe/ die hē boven twater verthoont; is van sommighe swarte steenen/ die op een rp oostwaert aen strecken/ tot ontrent 3.mylē weeghs / eñ heeft aen't eynde vā dien/ 3.blacke lanckwerpende Clippen op een rp ligghen / waer van d'upterste de grootste is; Men en mach in geenderley wyse over noch tusschen dese Riffe eñ Clippen door loopen; maer tusschen de Riffe eñ 't Eylandt / heeftet een seer goet Canael: want ick hebber selver door ghepasseert / heeftet 20.vadem diepten van cleyn dun eñ blach sandt gront/en hebtet anders niet te doē / dan u alleenlick te hoeden voor't Eylandt/eñ de voorsz Riffe; 'Tis goet (voor de gheen die van Iapon af comt) daer by daegh door te loopen: want soomen t'Zeewaert bupten om loopt(om de Riffe te schouwen) so ghebuert het wel datmen de winden aldaer scherp vint / en daerom qualiek aende Custe can gheraken/waer door zy(so hem het weer verheft)groote moeyten passeren.

Van dit Eylandt Lamon af / 6.ofte 7.mylen o.n.o.aen / is ghelegen de Haven vā Chabaquon, 't welck is een arm vander Zee / die seer diep te landewaerts in loopt / n.o.waert aen/heeft aende incomste van dien / te weten/ aende z. o. zyde eē dicke eñ grove punt landts ligghen/ die hem van daer voort aen seer verheft en hoogh op loopt/ende aende zyde van't n.w.ist een leegh landt van sande stranden.

De Haven dē Chabaquon lept 7.mylen van't Eylandt Lamon/hebbende aende z. o. zyde een punt landts.

Vāde voorsz.punt landts af op de selfde strekinghe / een schuet van een goetelingh verde/ is ghelegen een Riffe vā sant daer't water op breeckt. Die in dese haven begheert te loopen/ moet ghenaken de zyde van't z. o. loopende langhs de punt vande incomste heen / heefter derdehalf vadem diepten. Een half mijl bovē de voorsz.punt landts / te weten/ aen't landt van't zuydt oosten/ is ghelegen eenen cleynen inwijck ofte Bay van modder gront/welcke haven een goet beschutsel is voor eenigh onweer/ eñ tot meerder verseckertheyt/ so machmen daer soo dicht aen het landt loopen/ datmen inde modder blijft steken/eñ syzingē also aent landt van het n. w. het welcke voorby een Eylandeken is / daer een bewoont vleck ofte stede lept / allwaermen veel provande eñ lijftochten vint. Dese vaert doetmen alduys met Iuncos ende Somas, dat zijn Chinesche schepen ende Boots; Dese Haven is gheleghen op 23½. graden.

Een Eylandeken met een Clippe aen't oosten.

Een cleynen Inwijck by de punt lādts zynde goet schutsel in storm.

Achter desen inwijck/te weten/ aende zyde vāde Zee/lept eenē anderē Inwijck / alwaer langs heē(te weten eē schuet vā eē Lepel-stuck daer vā (zijn gelegē 4.ofte 5. Eylandekēs ofte

Een bewoont vlecke daermen provande can bekomen.

De Haven lept op 23. een half graden.

Digitized by Google

Een ander inwijck met sommighe Clippē/ daermen tusschen 'tlandt eñ de selve passeren mach.

Ghedaente des landts tusschen de twee inwijcken

Clippē/ tusschen de welcke eñ 'tland men passeren mach: want isser schoon eñ diep. Desen Inwijck vande Eylanden is een beschutsel voor de Monson van Malacca, (dat is voor de winden die inde tyden datmen vā Malacca af nae Chyna comt wapen/) heeft binnen in seer goede schoone gronde; 'Tlandt gheleghen tusschen dese twee voorsz. Inwijcken/ is van een hooghe eñ groene landouwe/ sonder eenighe wildernusse ofte gheboomten/ eñ de voorseyde Eylandekens zyn rout eñ hoogh/ strekkende altemael op een rp langhs 'tland heen.

Vande voorsz. Haven van Chambaqueo af tot Chinchon toe/ looptmen de Custe n.o. eñ n.o. ten o. aen/ is inde distantie 22. mylē; is altemael van een hoogh landt/ eñ men heester dicht by't landt 16. vadē diepten/ en daer loopen veel quade eñ groote stroomen; Keerende op Chabaqueo, so heeftmē van daer af 6. oft 7. mylen voort aen/ A Enseada Pretta, (dat is den swartē Inwijck geseyt/ vā die van't lādt Lauho ghenaemt/) boven welcke is ghelegen een hoogh landt/ met een seer swart schynēde wildernisse/ eñ heeft inde mont vande inwōste twee Eylandekens ligghen; is binnen in van een schoone ende goede gront/ wesende een beschutsel voor etlicke windē/ alwaer Ruy Lobo met zijn schip/ eñ noch een groote Iunco ofte Chyns Schip verwintert heeft. Twee mylen tZeewaert daer van af/ ligghen twee Eylandekens van witte Steen-clippen/ dicht by den anderen/ tusschē welcke eñ 'twaste lādt ist over al schoon.

Van de Haven van Chabaqueo tot Chinchon/ looptmē 22. mylē n.o. eñ n.o. ten o. aen.

Goede diepte ende quade stroomen by't landt.

Vande swarten inwijck een swarte wildernis gelijckende/ heeft goede reede.

Twee mylen verder liggen twee witte steen-clippige Eylanden/ zynde tusschē 'twaste landt/ eñ de selve over al schoon.

Van dese Enseada Pretta, ofte swarten inwijck/ 7. mylen voort aen/ zijn ghelegen twee hooghe eñ cleyne Eylanden/ (wat meer lancwerpender dan rondt/ sonder eenighe wildernusse ofte gheboomten) seer dicht by den anderen/ strekkende n.w. eñ z.o. hebbende tusschen beyden 3. ofte 4. steen-clippen. Dese Eylanden eñ Clippen liggen verscheydē van't vaste landt/ ontrent een half mijl weeghs/ eñ daer recht tegens over leyt eenē cleynē Inwijc/ vā eenen seer leegē hoeck ofte punt lādts langhs de Zee heen/ eñ aen't Eylandt dat aldernaest het landt leyt/ te weten/ vande z. w. zyde/ is gheleghen een sandt-bay/ 'twelck een goede Ree is van 7. eñ 8. vadem diepten/ so dat u de Clippen die tZeewaert blyven/ een beschutsel maken; sult het landt vande Sandt-bay wel dicht ghenaken: want ick heb daer selfs in geleghen/ om dat ic daer met een groot onweer in diep/ comende van Iapon af. De Japonen hebbender oock wel by wylen met hare schepen in verwintert. D'incomste daer van is aende zyde van't n.o. wel dicht by de pūt vā't Eylandt (die nae't landt toe leyt) heen; sult altoos in't incomen wel dicht nae't Eylandt aē loeven/ om de Havē niet te missen/ eñ moecht altoos (so aende n.o. zyde/ als aēde zyde van't z.w. tusschen 'tEylandt eñ 'tlandt) upt eñ incomē. Men heeft oock op dit Eylandt versch water. Dese Eylanden worden ghenaemt Chiocon; isser over al suyvere gront/ uytghesondert alleenlicken een steen-clippe daer men het water op siet breken/ gheleghen een schuet van een guetelingh w. waert vande Ree af.

Vande strekkinghen/ clippen/ riffen/ diepte/ verschy water/ en de gronden tusschen den swarten inwijck ende de Eylanden Chiocon.

Van deze Eylanden van Chiocon af/ drie mylen voort aen/ leyt de Haven vā Chinchō, ende twee mylen verscheyden van't landt af/ zijn gheleghen twee Eylandekens van witachtighe Steen-clippen/ tusschen welcken eñ 'tlandt/ als ook daer buyten om tZeewaert ist over al schoon. Van dese Eylandekens af twee mylen voort aen/ ende eē half mijl van't landt/ heeftmen een hoogh eñ rondt Eylādeken ligghen/ waer van een Riffe af steeckt/ tot op een half mijl tZeewaert in/ daer men het water op siet breken; sulter u van wachten. Tusschen 'tlandt eñ dit Eylandeken zijn't altemael ondiepten; Tusschen dit Eylandeken eñ den hoet vande mont van Chinchon leyt eenen cleynen Inwijc/ daer de Schepen (inde Monson van Chyna) setten. Alle dese Custe van Chabaquon af tot Chinchon toe/ is vā een hooghe landouwe/ met diepe ende schoone gront/ uytghesondert alleenlijcken de voorsz. Riffe van't Eylandeken.

Van strekkinghen/ Riffen/ Eylanden/ Clippē/ diepten/ boeken/ inwijcken/ gronden/ tusschen d'Eylanden Chiocon/ eñ de haven van Chinchō.

Die Haven van Chinchon (comende van dese zyde van't z.w. af) heeft boven hem over legghen een seer hoogh landt/ met een steenrootse boven op/ in ghelijckenisse van een pylaer ofte colomne (als de Varella aende Custe van Champa,) dit hooge land ofte geberghte/ gaet al dalende (na eenen uytstekenden hoeck ofte punt landts) af; eñ comende van de zyde van't n.o. te weten/ van upter Zee/ soo heeftet een groot open/ met sommighe Eylandē inde mont. Vande voorsz. hoeck af/ soo strecktet landt noorden aen/ ontrēt anderhalf mijl/ eñ van daer keert het weder nae't w. n. w. hebbende een arm vāder Zee/ die een groot stuck weeghs te landewaerts in loopt; Op de selfde strekkinge/ so heeftmen (aen dit land dat vāde punt vander Zee/ tot dat ander punt/ daer't landt nae't w.n.w. strecktē een lanckwerpent eñ hoogh Eylandt/ sonder eenige wildernisse ofte gheboomten/ strekkende gelijck het selfde landt/ eñ lept een cleyne half mijl van't landt verscheyden/ eñ heeft vande zyde van't landt een goede Sandt-bay/ te middewegh en van't selfde Eylandt/ te weten/ een schuet van een Bas/ west waert aē/ lept eē verborgē Clippe ofte Steen-plate/ van 18. span waters/ de slaende wemnigh plaets/ alle d'ander reste is schoon eñ suyver om te mogen anckeren. Dit Eylandt heeft goet versch water; Alhier heeft Diego Pereira met zijn Schip verwinter; Men en loopt by dit Eylandt niet aēde z. zyde: maer vande oost zyde buyten om heen; Comende alsoo vande noordt zyde binnen in de voorseyde Haven.

Van strekkinghen/ landen/ Riffen/ punten/ Riffen/ Eylanden/ Bayen/ Clippen/ versch water/ grondē ende diepten des havens van Chinchō z.w. waert.

Van dit Eylandt een quartier mijls noorden aen/ zijn gheleghen drie Eylandekens/ strekkende metten anderen oost ende w. Van daer af nae't land van't westen toe/ heeftmen een Canael van ontrent een half mijl breedt/ diep ende schoon; Men mach oock wel tusschen 'teerste ende d'ander twee Eylandekens door passeren/ willende; 'Tooster eylandeken is langhste eñ tgrootste van alle drie. Dese eylandekens ligghen verscheyden vant naderlandt/ ontrent een groote mijl/ welck landt is een seer hooghe landouwe. Een schuet van een Bas vant ooster Eylandeken noorden aen/ is gheleghen een groot ende hoogh Eylandt/ strekkende noorden ende zuyen/ het welcke heeft aende west zyde een Sandt-bay; Onder het beschutsel van dese Sandt-bay/ te weten/ dicht by het landt heeftmen een goede Ree om te anckeren/ met een seer schoone gront/ alwaer dickwils de Portugesche schepen gelegen hebben/ alwaer goederen eñ waren ladende/ van die daer te lande vallen. Van desen Inwijck een schuet vā een guetelinck/ z.w. aen/ ende een schuet van een Bas vande ghementioneerde Eylandekens/ lept een Sant-plate van 12. span waters.

Voorts

Vande ſtreckinghen/Eylanden/Landouwen/Canalen/diepte/gronden/Reeden/plaetsen/ende Inwijck des habens Chinchen/ tot het Eylandt Tãtaa/ noordwaerts.

voorts ſo is alle de reſte ſchoon. Op de Riet ende langhs d'Eylandekens heen/heeftmen groote ſtroomen. De beſte plaets om te anckeren ende het alderſekerſte te ligghen / is dicht bÿde zuyder hoeck / om van de ſtroomen bevrijt te weſen / ghÿ en ſult den hoeck vande ſtrant (van den Inwijck) nae het noorden toe niet te paſſeren: want is ondiep. Die van Liampo ende Iapon af comen/loopt in deſe haven/voor't Canael/ van tuſſchen dit Eylande ende die drie Eylandekens/welcke ſchoon is/vã 5.ende 6.vadem waters / twelck men van ghelijcken heeft langhs de Eylandekens heen/ te weten/ſoo wel aende zÿde van't landt/ als te Zeewaert/ uytghenomen de ſant plate boven verhaelt. Dit Eylandt wort van de Chÿnen ghenaemt Tantaa; Twee mylen van die Eylandekens t'Zeewaert af/ leyt een cleÿn ende geclooſt Eylãdeken/geheeten Tantheaa. Van't Eylant Tantaa tot het noorder landt / is ontrent eē mijl weeghs/'twelc altemael ondiepe gront is/ ſo datmender gheenſins voor paſſeren mach/noch oock op eē groot ſtuck weeghs 'Zeewaert daer van af.

Outrent het Eylandt Tãtaa groote ondiepte te Zeewaert in.

Van dit Eyland Tantaa af/eē mijl weeghs weſtwaert aē/ is gelegen de mont ofte inneſte hauden arm vande Zee / welcke mach weſen van een half mijl inde breede; ende 'tlandt vãde 3.zÿde/heeft een punt landts/ tegens 'twelcke over (te weten/aen't ander land vãde n. zÿde) is gheleghen eenen Inwijck ofte Bay / met ſeer goet beſchutſel/ daer heen die Armadã vãden Conincghs vã Chÿnas Schepen onthouden. Een mijl weeghs vãde voorſz.punt lãts af/de Riviet innewaerts aen/leyt een eylandt (bÿ't zuyder lant) met ſommighe roode Duynen; Te middewegheu van dit eyland/ te weten/ aende zÿde van't zuyder landt ſteeckt een punt landts uyt; Wat voorbÿ dit punt waē/ heeftmen een cleÿn Bay aen't ſelfde Eylandt/ in welcker mont de Schepen anckeren; alhier leptmen buyten alle ſtroomen / onder het beſchutſel vãde voorſz.punt landts. 'Tgebuert oock wel dat de Schepen ſomtÿts door onachtſaemheyt opt droogh blÿven/om datſe te dicht aen't land comen/doch en doet hen geen ſchade ofte letſel: wãt is weecke modder grõt. Van deſe voorſz.punt af nae den ooſter hoeck van't ſelfde eyland toe/heeftmē een ſeer goede plaetſe om de ſchepen op't landt te halen en te verſien / alwaer de Portugeſen huer ſchepen dickwils verſien en geroufferteert hebbē. Van ghelijcken ſoo heeftmen alhier veel proviande en lijſtochten; Sult weten dat die Schepen/ (bÿ't eylandt Tantaa liggende) alhier het onweder niet en verwachten: maer ſo haeſt als ÿ eenigh quaet vermoeden van tempeeſt ofte quaet weder krÿgē/ ſo lichtenſe terſtont haer ancker's op/ eñ coment ſetten bÿ dit Eylandt: te weté/inde mont vande voorſz.cleyne Bay/ wel dicht bÿ't zuyderlandt heen; op alle deſen wegh iſt over al ſchoon. Deſe havē vã Chinchon leyt op de hooghte van 24½. graden.

Van't Eylandt Tantaa, eñ het eylandekē van deſe Haven van Chinchon af 5. mylen o.n.o. aen/is gheleghen een punt landts/ aēde welcke leyt eenen goeden Inwijck/ (voor't quaet weder eñ de Monſon van Chyna) ghenaemt Lialoo. De Reede van deſen Inwijck is dicht bÿ de voorſz.punt landts: want alle 'tlandt van deſen Inwijck af tot het eylandt Tantaa toe/is altemael (te weten daer langhs heen) van een hanckachtighe ende ondiepe gront / ſtrekende alſoo tot het eylandt toe/ want tuſſchen t'ſelf de eylandt ende het landt iſt oock altemael droogh ende ondiep/als voren gheſeyt is.

Vande gheleghentheyt der meenighte waerts van't Eylandt Tantaa/tot een punt landts eñ inwijck daer de Armada des Coninghs Chÿna ontbonden.

Een Bay eñ punt landts daer de ſchepē deſchermt ligghen.

Goede plaetſe om de Schepen op te halē ende te verſien/hebbende oock goede lijſtochten.

Onder het Eylandt Tãtaa dienstmen geen onweder te verwachtē.

De haven vã Chinchõ leyt op 24.eñ tien endeel grad.

Goede Reede eñ Haven vã Chinchou voorbÿ 't Eylandt Tantaa om een punt landts in een inwijck Lialoo ghenaemt.

Van deſen Inwijck van Lialoo af voorts aē/ſo beghint het land wat leeger van hoochten eñ hueyelen te worden/ſonder eenige hooghe gheberghten/(als de voorgaende) meer te hebben / ende is van lutrel wilderniſſe / en op plaetſen gantſch geen; is eē ſeer ſchone Cuſte/ en hebter niet te vreeſen / dan dat ghÿ voor nooghen ſiet.

Van Chinchon tot de Haven vã Foquie, zÿn 40.mylen/eñ men looptet n.o.ende noord ooſt ten ooſten aen.

Chinchon/tot de Haven vañ Foquien/is ghegheē 40. mylen verſchedē.

Van de punt van Lialoo af / twee mylen voort aen/ is ghelegen een black eylandeken/ te weten een half mijl verſchepdē van't land/ eñ noch een ander halve mijl voorder aē/ ligghen twee eylandekens bÿ den anderen / wat dichter bÿ't land; Dicht bÿ de ſelfde heeftmen een Riviet / hebbende aende mont van dien ſant ſtranden/met een leegh land. In deſe Riviet loopen de Somas ofte Chÿnſche ſchepē/ die na de Stadt van Enon willē weſen/ welcke daer binnen in is gelegen/ al waernen veel Chÿnſche waren eñ goederē heeft. De Cuſte 7.ofte 8.mylen voort aē/ ſo heeftmen de punt van Chencheu ghenaemt / welck is van een hoogh eñ kael landt/van een witte eñ roſachtige coluer / ſtekende wepnigh ter Zeewaert in; Heeft vande noordt ooſter zÿde eenen cleynen Inwijck ofte Bay / eñ daer boven over een ſeer hoogh ende ſteÿl afgebickt landt; In deſen Inwijck leyt een groot eylandeken/tuſſchen twelcke ende de punt landts men daer in loopt. Van dit eylandekē af/ een ſchuet van een roer na't n.o. is ghelegen een ſteen plate/ een halve vadem onder water / ende nae het noordt weſten van't ſelfde eylandeken af / te weten/tuſſchen dien ende het landt / leyt een ander ſteen; eñ aende zÿde van't land heeftmē bÿ dit eylandeken een goet beſchutſel om te ancheren. Ick hebbe in deſe Haven ſelver geleghen)te weten/ wat naerder aent eylandekē als bÿ't lãdt)met twee Iuncos,(dat zÿn groote Chÿnſche ſchepen) weſende een peder wel van 500.eñ 600.Bharen, reſteminge van Indien/twelcke is over de 90.vaten/ eñ liepēder langhs de punt lands heen in; Boven op deſe punt landts/te weten / opt opperſte / leyt een groote bewoonde Stede. Noordt noordt ooſt van dit eylandeken af / zÿn gheleghen twee lanckwerpende ghelijcken eylandekens van rootachtighe coluer: maer en hebben gheen ſchoone gront noch eenigh beſchutſel; Twee mylen alcernen bÿ deſe punt van Chencheu coust/ſoo heeftmen te landewaerts in/ te weten/ nae Chenchen toe eenen bergh ligghen/ van ghelijckeniſſe van Monte Fermoſo, ofte de ſchoone Bergh.

Vande Streckinghen/Eylandt/Riviē/ſtranden/plaet/Reeden/Bergheu/Inwijck/bewoōde Stadt endē Chinneſe wark/voorbÿ 't punt van Lialoo/tot het punt van Chinchen.

Deſen voorſepden Bergh is ghelegher van Chinchon af 13. mylen. In deſe contrepe ſoo heeftmen ſes ofte ſeven mylen van het landt af ſommighe Bopē met ghecoluerde bluegheten ende blagghen ligghen / welcke zÿn van de Viſſchers van het landt / daer zÿ henlieder netten ende want met af teÿckenē; ende de Somas, (dat zÿn de Chÿnſche Carveelen)van deſe contrepe/zÿn met overloopen ofte verdecken gants teenemael gheſloten/ met ſlechts een ſeÿl alleen / ſonder eenigh ander gheretſchap meer.

Gedaente vã ſommighe Schepen ende blagghen vañ eenige Viſſchers.

Vanden hoeck van Cheuchon af 7. mylen voort aen/is ghelegen 'tzuyd west eynde vã't Eylãt (vande Portugesen geheeten) Ilha dos Cavallos, dat is het Eylandt vande Peerdé/ eñ voort vande Chynen ghenaemt Tachoo, hebbende den naem vas een groote stadt/ also geheeten/die daer niet verre van daer en lept/ te weten/de riviere 2. mylen ruetwaerts aen. Hout weerd dat dit Eylandt ghelegen is binnen de Custe/ommeught wesende van een arm vande Zee (ghelijck als het Eyland van Goa in Indien/) welcke arm vande Zee 5. mylen voort aen aende selfde Custe weder upt comt/ welcke uptcomste ofte mont gheheeten wort Puysu. D'eerste mont van't z.w. mach wesen van ontrent eé half myl breet/ eñ vande punt van't Eylandt af nae binnen toe/ tot op een halve myl/ heeftmen daer langhs heen goede ancker grondt/ om te setten voor de winden vande Monson vã China, vã 10. 11. vadem diepten/schoone grondt; men sal hem wachtẽ van't landt van z.w. twee leegh is vã sant-stranden/ eñ is daer langs heen over al bãckachtighe eñ ondiepe gront: want it hebbedit gantsche Eylandt van binnen in gheheel omgheloopen; heeft veel ondiepten/ ende daer is eé Canael/ waer vã het alder diepste twee vadem is; Die daer begheert binné in te looper/ is noodigh een man van't landt te hebben die daer kuntschap heeft. Op liepé de mót van't n.o. in/ 'tweick de smalste eñ ondiepste is/ eñ heeft een verborghen steen clippe onder't water ligghen/ te weten/ dicht aende zyde van't Eylandt/ ontrét een schuet van eé gueten lingh/ de punt binnetwaerts aen. Van dese Steenclippe af nae de punt toe/ moghen wel Schepen anckeren. Beyde dese Havens zyn sonder droogh ten ofte ondiepten. De Custe van tusschen beyden/ te weten/ van d'eene mont tot d'ander; is van sommighe roode Duynen/ eñ van een kael landt/ is daer langhs op heen aver al schoon. Vã dese mont van't n.o. af een myl t'Zeewaert in/ lept een cleyn Eylandeké. Vande maent van April af tot September toe/ so woyter in dit voorsz. Eylandt veel Vee gheweyt/ als oock Peerden en dier gheliicke/ waer van't de Portugesen dé naem van Ilha dos Cavallos, ofte vande Peerden gheheeten hebben/ als voren.

Vande mont van Puysu van't voorsz. Eylandt vande Peerdé/ 8. mylen de Custe voortsen/ heeftmen eé groote eñ dicke punt landts/ met een builderuisse boven op. Dicht op dese punt is ghelegé een groot rondt Eylandeken/ waer van het Canael van tusschen beyde seer smal (doch schoon) is/ daermen (noodigh wesende) tusschen beyen voor mach loopen. Vãde voorsz. punt af nae't z.w. toe/ so is het eé hoogh landt met builderuisse/ ende van daer af nae de Zee toe/ heeftet eé groot graf welc ofte plein; Langhs dit groen velt heen/ ist seer goet ancker voor de winde vãde Monson vã China, in modder grondt; Op de voorsz. punt landts lept eé bewoonde Stadt/ ghenaemt Pinhay.

Van dese punt van Pinhay af/ de Custe 5. mylen voort aen/ lept de Haven vã Foquyen, de welcke een groote Zee heeft/ eñ is altemael van een graf dick landt met builderuisse/ ende binné op't lãt daer't z.w. so heeft het eé groot rondt Eylandeken/ met een swart schynende builderuisse. Voor op dit Eylandeken na binnen toe/ sos lept de mont vande Riviere/ aende welcke is gelegé eé seer groote stat ommeught met gheweldighe muerin eñ torens/ eñ heeft eé Bugge van't landt af stekẽde/ aende welcke (die schepen die huer daer onthoudé) gebõden ligghen; dese incomste is schoon ende wyd.

Van dese Haven van Foquyen af/ 5. mylé voort aen/ is ghelegen den Inwijck (vande Portugesen genaemt/ A Enseada dos Camaroins, dat is den Inwijck vande Garnaet) eñ vãde Chynen Cayto geheeté. Op desen wegh zijn gelegen sommige cleyne eñ hooge Eylãdé/ sonder eenige gheboomte ofte Wildernisse/ te weten/ ontrent 3. graote mylen van't landt af t'Zeewaert aen; Men heeft tusschen binnen eñ daer rondesom over al stiffen eñ Steen-clippen/ eñ schynt op eenige plaetsen Canalé ofte doorgangé te hebben: want ic ben daer selver door gheloopen met een Vloot van't landt. Men sal hem van dese Eylanden wachten. Van't eynde van dese Eylanden af/ 2. mylen voortaen/ so heeft het landt een punt van een dick eñ graf landt/ gants sonder eenighe wildernisse ofte gheboomte; aen't eynde van elcke myl/ soo heeftmen wt. z.w. aen twee Eylandekens ligghen/ eñ aende z.w. zyde van dit punt is een goet beschutsel/ voor de winden vande Monson van Chynen/ hebbende schoone sant gront: maer hebt de winde scherp om trayen d'Eylandé om te loopé/ voor welcke oorsake wy daer tusschen door liepen: maer en is niet goet voor onse schepen. Aen d'ander zyde van het n.o. van dese voorsz. punt/ te weten/ seer dicht by't landt is ghelegen een cleyn hoogh Eylandt/ strekende n.w. eñ z.o. Het Canael van tusschen dit Eylandt eñ het vaste landt/ wesen van een Bas schuet breedt/ met 5. vadem diepten/ het meesterdeel steenighe gront/ en voegen dat sy harst alsmen de anckers laet vallen/ sos zijn de touwen en Cabels terstont aen stucken ghesneden/ vande scherpte vande steen. Dat Canael en kamen van verre niet sien/ het Eylandt heeft aide zyde van het lãdt een cleynen Inwijck ofte Hap. Die ghene die hier niet een ongheval quam/ ghelijck het wp ghebuerde/ sal daer in loopen/ te weten/ dicht op het Eylandt heen/ so seer aen loevende/ dat hy met die voor-riel op't droogh vande strãt vande voorsz. cleynen Inwijck loopt/ om op het diep vande harde grõt d'anckers te setté: want soo ghy't quaemt te setten inde Zee/ soo sullen u de Cabels terstont aen stucken ghesneden wesen/ als het wp ghebuerde.

Dit Eylandt light onder een punt beneden. Van daer af noordt oost/ ende noordt oost ten oosten aen/ so heeft het landt een ander punt/ wesende ontrent ander half myl vanden anderen verschepden/ makende tusschen beyden eenen Inham.

Van dit voorseyde Eylandt ende punt af/ tot ontrent een half myl oost noordt oost aen/ lept een Risse daermen het water op siet breken/ strekende noordt west ende zuyd oost/ ontrent een half myl lanck. Van dese Risse af/ tot de noordt oostet punt vanden hoogen gesepden inwijck/ is ontrent eé myl weeghs; alle de reste vandé inwijc is schoon sandt.

Dit is den Inwijck hierné noost A Enseada dos Camaroins, ofte den inwijck vande Garnaet; Dese Zee vãdé is onder het schutsel vãde n.o. punt ofte hoec so vé verhaelt: want is goet voor vé tijt vãde winde vãde Monson van China, te weten/ voor de schepen die van Liãpo eñ Japon af comé/ om daer in te comé; so salmen dland genaké (alsermé wy de selfde punt rãt) daer by ligghe comé de/ tos datmé de pũt om en daer binné in is daermét ancker, men heester

Vande Strekkingen/ merckelijcke strandé/ diepten/ Canalen/ droogh ten/ verborghen Clippen/ ende Steenen/ voorby den hoeck van Cheuchõ tot het Eylãt Tachoo/ ende den mont van Puysu.

Vande strekkingen/ merckelijcke strandé/ diepten/ Canalen/ steen-grondé/ Eylanden/ diepten/ inwijcken/ Riessen/ landt-punten/ etc. des Havens van Foquyen tot de mondt van Canto.

Steen grauden die in cabels in stucké snyden.

Ponteuluese mijnen/ ende hoemen best in loopen sal.

Vande strekkingen/ merckelijcke eñ gedaãten voorby de mont van Puysu/ etc. tot een punt landts/ eñ een rondt eylandt daer de stadt Pinhay op staet.

Voor datmen den Inwijck vã Canto/ best sal loopen/ sal/ ende hoe de hoecken/ Eylanden/ Riffen/ diepten/ ende quade Heerdé dienen onder wegen tot d'eylandé Canto/ dien ontmoet.

Strekkinghe eñ ongheval voor by het punt vã Pinhap/ tot de haven van Foquien.

Digitized by Google

man hooster een seer goede modder grondt/ te weten/ by dese noordtooster punt heen/ so dat u de Riffe sal comen te blyven int zuydwesté; hiervan so sult het landt vande punt wel gehaken/ om op de Riffe niet te verhalen; Van desen Inwyck af voortaen tot den hoeck ofte punt van Sumbor toe/ gheleghen op de hoogte van 28 ½. graden/ loopende de Custe noordoost ende noordtoost een voorden aen/ te weten/ buyten 't voorsz. Eylandt/ ende de punten vande voorseyden inwyck heen: Nu keer ende weder op den inwyck/ soo heeftet landt van daer af 12. ofte 13. mylé voortaen eenē hoet/ ende van daer strecht het landt n. n. w. ijnewaerts aen/ comende daer naer weer n. o. en n. o. ten n. uyt; twee mylen daer van af zijn gheleghen drie Eylanden by den anderen/ te weten/ twee groote ende hooge/ en een cleyn/ wesende daer rondtsom over al schoon: maer en hebben gants gheen beschutsel noch Reede/ om de Schepen daer voor eenigh weer beschermt te wesen; Dese Eylanden zijn ghenaemt Canton Sion, alle dese Custe vande Enseada dos Camaroins af/ tot dese eylandē ende voorseyden hoeck toe/ is altemael van eē leegh landt met heuvelen/ ende dalen van een effen wilderniſſe/ ende men heeft daer langhs heen een schoone Zee ende groudt.

Gelegentheyt der landen ende diepté tusschē Canton ende d'Eylanden Canton Sion.

Op de contreye van ter halver wegen/ vāde Enseada dos Camaroins af/ tot d'Eylanden van Canton, Sion toe/ te weten/ daer drie mylen t'Zeewaert af/ zijn gheleghen twee Eylanden bydē anderen/ ende het Eylandt gheleghen alderaest het landt/ heeft int midden eenen hooghen bergh/ welcke gaet al dalende naer d'eynden vant Eylandt af/ ende hebben gants geen boomen noch wilderniſſe/ wesende daer rondts om over al schoon.

Vande Eylandē van Canton, Sion voortaen/ so strechtet landt ende custe binnewaerts aen/ ende van daer af 10. mylen voortaen/ te weten 2. mylen vant landt af/ zijn gheleghen twee hooge ende groote Eylanden bydē anderen/ sonder eenigh gheboomte ofte wilderniſſe/ strechende gelijck als de custe/ waer van het eerste (gheleghen aende zuydtwest zyde) seer langhwerpigh is/ ende 't ander (vande noordoost zyde) maecht een forme van Triangula, ofte dyckantigh/ ende 't Canael dat huer vanden anderen scheijt/ is van een wepnigh meer als een steen-worp breet: maer is diep ende schoon: want hebber selver voor gheloopen; Wel dicht bydē noordooster punt vant eerste langhwerpigh Eylandt/ (welcke by't ander uyt comt) heeftmen een sant Bay/ hebbende daer dicht by een seer goede Reede: want dese sandt Bay heeft beschutsel voor alle winden/ ende om dat het van ghelijcken een Haven is/ so wort het vande Chynen ghenaēt Pudeon, dat is: soo veel ghelept als een sack; Van dese sant Bay af/ ontrent een Gotelingh schuet n. w. aen/ leydt een put van seer groote diepten/ daerom sult op u hoede wesen den inwyck te ghenaken: alwaermen seer goede gront heeft van 5. 6. hadem diepten; In desen inwyck ofte sant Bay vintmen seer goet versch water/ als oock daer recht teghens over aen 't ander Eylandt/ heeftmē een groote plaets vā versch water/ 't Canael van tusschen dese Eylanden ende 't vaste landt/ is altemael schoon ēn diep/ als oock van ghelijcken t'Zeewaert daer van af; Aen 't landt van 't noordtwesten van dese voorseyde Haven af/ heeftmen een ander Haven ghenaemt Puychon, te weten een Riviet:

Streckingen/ mercken/ Eylanden/ puncten/ Canalen/ Riedē/ etc. voorby d'Eylanden Canton Sion tot de Bay Pudeon.

Waerschouwinghe voor pertinentste af gront/ putten/ met aenwijsinghe van goede Reede.

Versche wateren.

maer is van een cleyne incomste/ zijnde vande breede van outrent een schuet van een Gotelingh/ met een schoone ende diepe gront; Vande punt af innewaerts aē/ so heeftet een groot water/ loopēde een groot stuck weeghs binnen int landt/ ende is over al schoon; die daer begeert in te loopen om te ancherē/ moet hem naer 't loot ende diepten reguleren; Dese Bay heeft veel steden ende bewoonde plecken langhs de Revier heen liggheu; Van't voorseyde eerste Eylandt af/ 5. ofte 6. mylen t'Zeewaert in/ zuyden aen/ ligghen twee cleyne Eylanden/ een half mijl vanden anderē verschepden/ zijn bepde gaer sonder gheboomten ofte eenighe wilderniſſe; Het Eylandt vande zyde van't landt is vlack/ ēn dat van ter Zeewaert is seer hoogh/ ende heeft eenen inwyck: maer is cleyn/ ende is alleenlijck met eenen noordtwesten wint onbeschut; d'incomste van dien is seer cleyn/ wesende van binnē in ront/ met goede ende schoone gront; Dit Eylandt heeft het fatsoen van een hoef ijser: wāt vande binnen zyde vanden inwyck af/ naer de buyten zyde van te Zeewaert/ meth wesen van een hoeth schuet verde/ te wetē/ inde breede van't Eylandt; beyde dese Eylanden zijn cleyn.

Van dese Haven van Pudeon af de custe 5. mylen voortaen/ outrent een mijl van't landt af/ zijn gheleghen twee Eylanden/ waer van't eerste langhwerpigh is/ strechende gelijck als de Custe/ ende 't ander strecht van't landt af/ naer de Zee toe: want tusschē dat ende 't landt en machmen gheen sins passeren/ de punt van dit Eylandt strect tot by de noordooster punt vant voorseyde lange Eylandt dat t'Zeewaert leydt/ heeft van tusschen beyden een cleyn Canael: maer is diep en schoon/ als oock langhs ende rontom dit Eylandt/ so wel van binnen als van buyten; Van dit Eylandt naer't landt toe/ heeftmen een schoone modder gront/ met 4. hadem diepten/ ēn is voor de Mondon van China een goede Haven: maer is onbeschut van ruym 3. w. wint/ met welcke wint ick al hier twee Juncos (dat zijn Chynsche schepen) verlooren hebbe; Dese Haven wort ghenaemt Guotimony, alleenmen op twee mylen naer dese Haven ghenaeckt/ so heeftmen aende custe twee inwijcken/ gheleghen dicht by den anderen/ welcke strechē tot outrent een mijl te landewaerts in/ zijnde wat meer als een schuet van een Gotelingh breet: maer en dienen voor onse schepen niet/ de gronde isset schoon/ hebbende binnen in bewoonde plecken.

Weesen/ ende gelegentheyt des Havens van Pudeon/ hoemen hem daer in moet reguleren/ ende van de gheleghentheden die daer in ommeeten.

Streckingen/ merckē/ Eylanden/ puncten/ Canalen/ Riedē/ Inwijcken/ diepten ende gronden voorby de Haven van Pudeon/ tot de Haven Guotimony.

Van dese Haven van Guotimony af/ 7. ofte 8. mylen oost aen/ leydt een seer groot ende hoogh Eylandt/ hebbende vande zuydtwest zyde 3. ofte 4. Eylandekens/ dicht by hem ligghen/ is gheleghen outrent 7. ofte 8. mylen van't landt af/ ende seer verschepdē van d'ander Eylanden; Heeft aende noordtwest zyde twee inwijcken/ gheleghen seer dicht by den anderen/ waer van die vant noordtooſten het beste beschutsel heeft/ met goede ende schoone gront/ strechē tot op ēē half mijl innewaerts/ ende hebben binnen in goet versch water/ met een sant Bay/ al waermen de schepen op hale mach om te verssen/ noodigh wesende/ is daer ronts om over al schoon; men sal hem alleenlijck wachten te loopen tusschen d'Eylandekens ende 't Eylandt; dit Eylandt moet ghenaemt Lanquijn.

Streckinghen ende ontmoetinghen van Eylanden/ Riedē/ ende grondē voor by de Haven Guotimony/ tot het Eylandt Lanquijn.

Van dit Eylandt Lanquijn af tot vijf mylen n. ende n. ten o. een/ so heeftmen veel Eylandē by een liggē/ onder groot en cleyn/ hebbēde

sommighe

sommighe gheboomten: maer staen ondicht ende leegh/strecken langhs de Custe heen/ tot op 10. mylen weeghs vooztaen; d'eerste zijn gelegen dicht by den anderen/op een ry t'Zeewaert van d'ander af; De Canalen van tusschen dese Eplandē zijn van dzie vadem diepten/ en sommige wat minder/modder gront/ diet noodigh waer aldaer beschutsel te soeckē/ met de winden vande Monson van China, salt moghen setten inde monden van dese Canalen/daermen seker ghenoegh leyt: want op dese Monson ofte Conjunctie van die tyden/ en heeftmen gheen onweer op de strreck vande generale Winden; En sult van desen eersten reghel Eplanden af t'Zeewaert gheleghen/ naer't landt toe niet passeren: want is over al banckachtighe gront van sant plaetsen: want 'talder diepste van dese bancken zijn twee vademen; Aende zyde van't noozdtoosten/te weten/ van dese Eplanden binnewaerts/ heeftmen twee Eplanden langhs 'tlandt heen ligghen / welcke strecken n. o. ende z. w. waer van dat van't zupdtwesten veel grooter ende hooghet is als 'tander van te landewaerts; 'tCanael vā tusschen beyden dooz / is diepe en schoone modder grondt; den uptganck van't noozdoostē van dit Canael/heeft alle de gront van cozael ende kesel-steenen / hebbende veel cleyne Eplandekens ende Steen-clippen / de stroomen loopen alhier met de Monsoins vā de winden alder sterckste.

Van dese twee Eplanden een mijl ofte wat meer oostwaert aen / soo heeftmen een goede schoone Zee ende grondt; 'Tis tusschen dese Eplanden seer perículues met groote schepen dooz te seplen: want men daer niet met passeren mach; Aen't landt van teghens over dese Eplanden / heeftmen een Haven ghenaemt Hunchon, en d'Eplanden zijn geheetē Lyon.

Van dese eerste Eplanden van Lyon af tot de punt ofte hoeck van Sumbor toe / zijn ontrent 13. mylen / ende men loopt het als boven gesept is/noozdtoost ende zupdwest; Dese Eplanden strecken tot op 3. mylen naer den hoerck van Sumbor toe: maer zijn van ter halver weghen vooztaen minder ende verschepdender vanden anderen; aleermen comt op 6. mylen naer de punt van Sumbor, so heeftmē een Eplandt van rootachtighe aerde/hebbende twee berghen/int fatsoen van twee mannen/ makende int midden een dal / en strecket noozdtwest ende zupdtoost; heeft aende zupdoost zyde een goede haven/dooz de winden vā de Monson van China; Dit Eplandt is een goede lentejicken dooz de gheen die vā Iapon af comt; De punt van Sumbor steert eē groot stuck t'Zeewaert in/is van een dick land/met een hooghe ende verheven rugghe boven op/ heeft aen't eynde vande zupdtwester punt/te weten/seer dicht by een lanck ende hoogh Eplandt/ ende vande noozdtoostet hoerck van dit Eplandt af leyt een Eplandeken ofte Clippe/ makende tusschen dit Eplandeken en de voozsepde punt een seer engh Canael/daer de barcken van't landt wel dooz passeren; van de punt binnewaerts van dese zupdtwest zyde/ ende van't Eplandt af/so maecktet landt eenē grooten inwijck/die int omgaens bynde 4. mylen groot is; Twee mylen vāde punt af naert zupdtwesten toe/ligghen twee ofte drie cleyne Eplanden; tot dese Eplanden toe/ (te weten/ van buyten aen comende) so heeftmen een diepe ende schoone gront: maer van daer af naer de punt ofte hoeck toe/en over alle den inwijck ist altemael ondiep/soo dat het met leegh water dzoogh (ende de modder grondt ontdeckt) blijft; boven op't pleyn vande voozsepde punt vande zupdwest zyde/leyt een groot brwoont vleck ofte stede/ hebbē alhier veel ende groote barcken / die overdeckt ende met overloopen en nagelen gebout zijn; Waer zynder die 200. Bharen groot zijn; Aende noozdtoost zyde vā de voozsepde punt ofte hoeck/ heeftet van gelijcken eenen inwijck/te landtwaert in loopēde / aen desen hoerck van Sumbor so maecktet landt een eynde ofte hoeck/is gelegen op 28¼. graden; Van dese punt 4. mylen t'Zeewaert oost noozdoost af/ zijn gheleghen twee groote Eplanden / sonder eenighe gheboomten ofte wildernisse / waer van het eerste strecket oost ende west/ende vande oosterhoeck van dit eplandt af/ so beghint het ander/twelcke strecket noozden ende zupden; 'tCanael van tusschen beydē mach wesen van een Gotelingh schuet byzet/diep ende schoon; Dit eplandt twelcke strecketende is oost ende west / heeft aen't oost eynde een uptstreckende punt naert noozdē toe/ in welcke punt men eenen cleynen Inwijck heeft van 5. 6. vadem diepten schoone gront/ alwaermē beschutsel heeft vooz alle winden/ behalven van eenen n. w. wint; Het noozder eplandt heeft vande wester hoeck af/ twee eplandekens op een ry ligghen / waer van 'teen groot ende 'tander cleyn en lanck is/ tusschen welcke ende 't Eplandt men met cleyne schepē passeren mach/ oock mede so is het ronts om alle dese eplanden over al schoon; Ende men heeft in dese Eplanden seer goet versch water; Dese Eplanden zijn ghenaemt Timbasam; Van dese eplanden af 1½. ofte 2. mylen noozden aen/zijn gheleghen twee andere cleyne eplanden / welcke strecken o. z. o. ende w. n. w. Waer van het eene grooter ende langher is alst ander / ligghen seer dicht byden anderen/ ende het Canael van tusschen beyden is diep en schoon / met beschutsel vooz noozd/noozdooste/ende zupdtwuste winden: want ick heb daer selver gheanckert gelegen met een groot onweer.

Van dese punt van Sumbor af naer Liampo toe/ soo looptmen bupten d'Eplandekens heen/n.n.o. ende z. z. w. ende de Custe is van een hooghe Landouwe; Nu van desen hoerck van Sumbor 5. ofte 6. mylen de Custe voozt aen / soo heeftmen binnen int landt een hooghe Steen-rootse / welcke int schijnsel heen verthoont als de Monincks Kobel van't eplandt Seylon, ghenaemt O Capello de Frade; Voozby dese Moninchs Kobel ofte Steenrootse ander ses mylen vooztaen/leyt de haue van Chapoly, welcke een kievier van soet ofte versch water is / ende heeft van binnen in een groot ende bewoont vleck ofte Stede/alwaer hen van ghelijcken een Armada van 'tlandts schepen onthouden/ tot een bewaringhe vande Custe; De kenisse en rechte teijckenen van dese Haven zijn dese/te weten/ so wanneermē dicht by Chapoly comt/soo heeft de Zee sommighe rootachtighe gheverwde vlacken op't water dzyven) ende sommighe stucken van Riet-strupcken/ gelijck als Cassia Fistola ofte Spaensch Riet / 'twelcke de selfde kievier uytsmijt; Van dese Haven af twee mylen oost zupdtoost t'Zeewaert in/zijn gheleghen twee cleyne ende hooge Eplanden/dicht by den anderen / gantsch sonder gheboomten ofte eenighe wildernisse; men heeft daer ronts om 20. vadem diepten modder grondt/en vande mont vande

Streckinghen en ontmoetinghen van eplanden/diepten/ Canaels/gronden/ stroomen/ Clippen/steenden/en gaben vant Eplandt Lanquin tot d'Eplanden Ciao en tpunt van Sumbor.

Schoone Canael gront.

Periculeuse plaets om niet groote schepen dooz te seplen.

Merck te nemen op een Eplandt van rootachtighe aerde/eermen aen't punt vā Sumbor comt.

Ghedaemte des punts vā Sumbor.

Kenisse van een Clippe. Enge Canael en ander ontmoetinghen.

Inwijck van 4. mylen groot.

Van schoone diepte ende plaetse om te diepten.

Verhael van een bewoont vleck/en de groote Chinesche barcken.

Een Inwijck noozdtoostwaert van't punt/ende tegende van't punt leyt op 28. een vierendeel graden.

Streckinghen en ontmoetinghen van eplanden/Canalen/ diepte/ punte/ inwijcke/steenden/grenden/ en versch water/voozby tpunt van Sumbor tot d'Eplanden Timbasam/ ende 2. mylen vooztz.

Streckinghen en ontmoetinghen van eplanden/Steenrootsen/ende Landouwen van't punt Sumbor tot de haven van Chapoly/ hebbende een kievier van versch water totter scheepe.

Merckelijcke stucken daer by men de haven van dese kievier kennen mach.

Vande diepte ende gronden daer ontrent.

Digitized by Google

vande Riviér af een half mijl vant landt zuyden aen/leyt een lanck Eyland/ strreckende gelijck als de Custe/ tusschen dit ende 't landt ist schoone modder gront van drie vademen diepten/waer van d'incomste van't zuydē 'diepste is/ende langhs 't landt heen ist ondiep.

Van Chapoly 18. mylen de custe voortaē/ ligghen d'Eylanden van Liampo, alwaer de Portugesen haren handel plaghen te dryven; Dese Eylanden worden ghenaemt Syongicam, eñ 'vaste land Liampo, twelcke langhs de Zeehant heen van een hoogh landt is; De Portugesche schepen en varē daer niet langhs by heen: maer tusschen d'Eylanden door; men heeft int eerste beghinsel wel mighy ende cleyne Eylanden: maer die ghepasseert wesende/ soo heeftmen (op de ry van d'Eylandē alder uytterste t'Zeewaert gheleghen/) een seer groot Eylandt met veel hooghe bergen/ eñ inwijckens langhs de Zeehant heen/ ende is daer rontsom over al schoon/ eñ vande zyde van't westen soo heeftet eenen inwijck/ int midden van den welckē heeftet een groot ende hoogh Eylandeken/ tusschen twelcke eñ 't landt men de Ree heeft/ voor de Monson vande zydē eñ zuydtweste winden; dese incomste is van vijf vademen diepten: maer is te smal om 't schip te moghen om wenden/ daerom moetmen hem wel vast binden/ ofte d'anckers voor eñ achter uyt te bryngē; Van dit Eylandt twee mylen west noordtwest af/ is ghelegen een ander groot Eylandt met seer hooghe geberghten/ ende vande zyde van 3. 3. W. van't selfde Eylandt/ soo heeftet een schoone Haven voor de Monson vande noorde ende n.o. winden/ van welcke zyde het een seer goede lucht eñ versch water heeft: ende 't ander hoven ghenoemt noorder Eylandt voor de Monson vande zuyde winden/ is ongheson; Het Canael van tusschen beyden heeft 35. vademen diepten: maer op de Ree heeftmen de diepten dieper selver beghoert; Van dit noorder Eylandt af/ tot het landt toe zijn ontrent drie mylen/ hebbende sommighe cleyne Eylanden onder weegh ligghen; men heeft aen't vaste landt naer't west noordtwesten toe/ een cleyn inwijckxken liggē/ ghenaemt Camocon; Van hier af soo looptmen naer de Haven ghelegen aende custe (vijf mylen voor by't Eylandt/) twelcke een Revier is ghenoemt Tinay, heeft 4. vademen waters inde incomste van dien/ sonder eenige drooghten ofte ondiepten; Dese twee voorsz. Eylanden van Syongicam, (daermen plagh) te handelen) zijn ghelegen op 29½. graden; Sult weten dat dese Eylanden van Liampo comen te strecken tot op 31. graden ruym/ noorden aen/ eñ en zijn niet als d'Eylanden van Canton, wiens Canalen super ende schoon zijn/ sonder perijcx voor te dryven dreesen/ dan vā datmen alleenlijck voor oogen siet; Waer tusschen dese Eylanden heeftmen op plaetsen Steen-clippen ende Riffen onder't water ligghen/ te weten/ vande Eylanden van Syongicam voortaen; ock mede soo loopen daer de getyden ende stroomen seer gheweldich/ te weten/ een verdendeel waters int vallē/ ende een verdendeel int wassen/ waerom goede opsicht hebben sult op de divers stroomen/ die vande veel Canalen ende doortochten procederen/ die seer sterck en gheweldigh loopen/ so datse een dickwils doen dryven op de punt eñ hoecken van d'Eylanden/ daermē voorby begeert te loopen/ daerom die door dese Eylandē heen wil seylen/ moet pennandt by hem hebben die daer kuntschap af heeft; t'Zeewaert van dese Eylanden af ist over al schoon.

Loopēde upt het Eyland vande verwinteringhe/ voor de zuyde winden (te weten/ vande Ree van't Eylandeken ofte Clippe af/) t'Zeewaert in/ so moet ghy daer altoos dicht by heen loopen/ ende als hem 't Eylandt beghint te strecken naer't oosten/ soo maeckt het een uytstrekende punt; al eermen by dese punt comt/ so heeftmen een cleyn leegh ende lanckwerpigh Eylandt/ twelcke int midden eenen cleynen inwijck heeft/ wesende binnen in van een ghekloven afgebickte Steen-rootse/ hebbende aende vaet van dien 20. vademē diepte/ leyt verschepden van't groote Eylādt ontrent een schuet van een Gotelingh; dit cleyne Eylandt sal u blyven aende noordtzyde/ ende sult u altoos naert groote Eylandt toe houden/ so veel als ghy moecht: want dese voorsepde inwijck strecht het water na hem toe/ dat so ghy daer dicht by waert/ souden u daer in halen/ alst uyt selver ghebuert is/ maer door ick daer groot perijckel ende moeyten om hadde/ eer ick daer weder upt conste comen.

Van dit Eylandt af een half mijl noorden aen/ beghint een ander groot ende hoogh Eylandt/ twelcke vā daer af oostwaert aē streckt/ makende een Canael van tusschen beyden/ t'Zeewaert in loopende; welcke Canael van upter Zee af/ tot dit cleyn Eylandt toe/ altemael schoon ende super is: maer van daer af naer de punt van't ander noorder eylandt/ en van beyde dese Eylanden naert westen toe/ (twelcke een groote spatie vander Zee is) zijnt altemael Riffen ende steenen onder't water/ strreckende alsoo tot het Canael toe/ (twelcke vant eylandt vande verwinteringhe voor de noorde winden af loopt) langhs d'Eylanden die aende zyde van't Landt ligghen heen/ daerom alsmen vant Eylandt vant zuyden af comt/ naer de Zee toe/ so moetmen daer dicht by heen loopen/ tot die boven ghesepde punt/ ghelegen aent selfde Eylandt.

Vant eylandt vande verwinteringe (voor de noorde windē) af/ loopt een Canael noordt noordtoost aen/ tusschen d'Eylanden door/ so dat het d'eylanden schept/ latende sommighe aende zyde vant landt/ eñ cleyne t'Zeewaert/ welck Canael hem altemets eens opent/ hem selven verthoonende.

Van dit voorsz. eylandt (vande verwinteringe voor de noorde windē) vijf mylē voorteen/ te weten/ op de selfde strreckinghe/ soo begint een ander groot ende hoogh eyland/ van vijf mylen lanck/ leggende op de selfde strreckinghe van n.n.o. ende s.z.w. Dit eylandt is seer bewoont van een quaet aerdigh Volck. Vande zuyder punt van dit groot eyland af/ een schuet van een Cartouwe oostwaert aen/ heeftmen een verborghen Clippe ofte Steenplaete onder water ligghen/ alwaer eens een Portugees schip op verloren is/ wesende met Peper ende Specerpen geladen/ (twelcke van Jnden af voor dese contrepe een goede coopmanschappe is.) De boven verhaelde Riffen eñ steenen/ strecken tot dese Steen-plaete toe/ daerom die door dit voorsepde Canael ofte diep wil seylen/ sal altoos dicht by d'eylanden (vande west zyde) heen loopen.

Vande punt van dit groot eylandt af/ drie mylen n.o. aen/ heeftmē noch een ander groot ende hoogh eylandt/ (is een van d'Eylanden die t'Zeewaert op de ry ligghen) alwaer een Chynesche Tempel ofte Kercke op staet/ van groote

12. mylen ligghen d'eylandē van Liampo ghenaemt Syongicam/ daer de Portugesen plachte te handelen/ eñ hoemē daer ontrent spijl moet/ &c.

Waerschouwinghe om in een smalle inwijck de schepen wel te ruyen.

Strecckinghen ende ontmoetinghē van Eylanden/ versch water/ Canalen/ inwijckē/ habens/ Reeden/ eñ nature des inghts/ voorby Liampo tot de habē Tinay.

Schoone diepte des Reviers Tinay.

d'Eylanden Syongicam liggen op 29. twee derdendeel gradē/ eñ d'Eylanden van Liampo op 31. graden/ hebbende schoone Canalen.

Sommighe verborghen Clippen in de Custē/ tusschē de voornoēde Eylandē/ met waerschouwinge voor de divers stroomen der Canalen.

Vermaē dē men een kundigh Piloot dient te hebbē

Hoemen upt het eyland der verwinteringe loopt/ ende van het punt daruit upt de Ree van't Eylandt aen coint.

Een cleyns inwijck daermen op periculeuse strōd moet letten.

Wat strecktingē eñ ontmoetingē van Eylandē/ Canalen/ Riffen/ eñ steē-ruffe/ voorts voorcomen tortet Canael vant Eylandt der verwinteringe

Aenwijs hoe datmē letten moet op dit cours/ om 't thoren der haelde punt te crygen.

Hoemen met noorde winde vant Eylandt der verwinteringhe loopen sal/ ende wat hem dit weg berthoont.

Quaet aerdigh Volck.

Verborghen Clippe.

Hoemē door Canael seylen sal/ eñ van de merken daer ontrent ghelegen.

Digitized by Google

groote ende cierlijcke Edefitie ofte bouwsel/ waerom van de Portugesen ghenaemt wort/ A Ilha da Varella, (dat is het Eylandt vande merckten ofte kentenissen) alsmen hier bp comt/ soo laetmen aende zyde van't landt/ twee ofte drie cleyne Eylanden/ende het groote Eylandt vande vijf mylen/strecht hem van achter dese Eylanden (van te landewaerts) heen/ende t'Zeewaert van dese Eylanden af/ is gheleghen een ander groot Eylandt/ strekende vande Steen-plate af/ tot aen't Eylandt vande Varella toe; tusschen dese twee Eylanden loopt een cleyn Canael ofte duertocht; 'tgantsche Canael/ te weten van dese drie mylen af/ tot d'incomste ofte doorganck vande Varella toe/ heeft drie vadem diepten met volle Zee/ ende dat vande Varella als oock de mondt van't Canael/ (twelcke oostwaert aen daer dooz heen loopt/ naer de Zee toe) is over al diep; Inde Incomste van dit Canael van dit Eylandt (te weten/ aende voet vande Varella) heeft het eenen Inwijck met een sandt Bap/ twelcke een goede Ree is; Vande zuyder punt van dit Eylandt vande Varella, ofte Chijnsche Tempel af/ t'Zeewaert aen/zijn gheleghen drie Eylandekens/ op een ry dicht bp den anderen/ strecckende oost ende west; welcke Eylandckens van gheliicken ghenaemt worden vande Varella, bp de welcke het Canael verkent wordt. Dit Eylandt vande Varella ofte Chynsche Tempel/leyt op de hooghte van 30. graden ruym/ ende is gheleghen acht mylen vande Eylanden Syongicam, boven verhaelt.

Vande Eylanden Syongicam af 11. ofte 12. mylen vooztaen/ soo zijnt altemael groote ende hooghe Eylanden/ ligghende seer dicht bp den anderen: maer van daer af tot op 31. graden ruym/ soo beghinnense minder/ verschepender/ ende oock cleynder te worden; Aen het eynde van dese Eylanden/ ligghen twee Eylanden bp den anderen/ waer van het Canael van tusschen beyden een seer goet beschutsel ende Ree heeft/ wort genaemt Lepion, zijn gheleghen dicht bp een groote Revier/ die van veel Volcks ende Cooplupden bewoont ende ghefrequenteert wordt.

In dese Haven van Lepion hebben de laponen dickwils ghehandelt/ en hare vaert ghehadt/als oock noch; Van het eynde van dese Eylanden af/ soo is de Custe vooztaen van een leegh landt langhs de Zee-kant heen/ ende van een banckachtighe grondt: want men heeft een mijl van het landt maer anderhalf vadem diepten/wesende de grondt van harde Kesel-steenen; Die van het landt varen daer over heen met ghenaghelde barrien/ van beperkte overlooven ofte derkselsl/twee koers/ Zeplen van Riet ofte matten/ ende een pseare dzeggbe met scherpe tanden; Dese Custe strect noozden aen/tot op 34. graden/ alwaer gheleghen is een groote Revier die van Nanquijn af comt/ welcke heeft inde mondt ofte Incomste van dien/een bewoont Eylandt ligghen/ van veel Volcks/soo te voet als te peerde; Dit Eylandt maeckt dat de Revier twee monden ofte incomsten heeft; Van hier af vooztaen soo strecckt het Landt noozdt noozdtoost/noozdoost/ende oost aen; Comende tot daer het zupdtoost aen strecckt/ al waer dit landt een eynde ofte hoeck heeft/ makende op deser vooghen eenen grooten Inham; Van desen hoeck af vooztaen/ soo strecckt de Custe weder naer het noozden toe/ wijckende daer naer inwaerts noozdtwestwaert aen/ aen welcke Custe comen die van Iapon, trafficheren met het Volck van die contrepe/ die men noemt Cooray, ende men heeft daer Havens ende beschutsels/ hebben een tuych van smalle ende ondichte stucken gheweest werck/ twelcke die Iaponen aldaer komen verhandelen/waer van ick goede/dzeede/ende waerachtighe informatie hebbe/ als oock vande Navigatie naer dit Landt toe/ vande Pilooten die't aldaer onderzocht ende bevaren hebben/als volght.

Van desen hoeck van den Inham van Nanquijn af/ 20. mylen zupdtoostwaert aen/zijn gheleghen etlijcke Eylanden aen het eynde/vande welcke/ te weten/aende oostzyde leydt een seer groot ende hoogh Eylandt van veel Volcks bewoont/ soo te voet als oock te peert.

Dese Eylanden worden vande Portugesen ghenaemt As Ilhas de Core, ofte d'Eylanden van Core: maer het voorschreven groot Eylandt is ghenaemt Chausien, heeft vande zyde van het noozdtwesten eenen cleynen Inwijck/ hebbende een Eylandeken inde mont ligghen/'twelcke de Haven is: maer heeft wepnigh diepten; alhier houdt de Heer van het landt zijn residentie; Van dit Eylandt af 25. mylen zupdtoost aen/ is gheleghen het Eylandt van Goto, een van d'Eylanden van Iapon, twelcke leyt vanden hoeck vanden Inham van Nanquijn af/ oost ten noozden t'Zeewaert aen/ 60. mylen weeghs ofte wepnigh meer.

Dese voorsepde informatie hebbe ick ghecreghen van een Portugees Edelman/ ghenaemt Pero da Cunha, die't altemael selfs ghesien ende ghepeylt heeft/ hebbende bp hem alle instrumenten daer toe dienende/ als de gheen die daer wel in gheoeffent ende ervaren was: want arriveerden ende verstaken in de voorsepde contrepe met een onweer/ teghens haren danck/ willende naer Iapon varen/ende seylden van daer weder af naer het bovengesepde Eylandt van Goto toe; Die Eylanden gheleghen van dit Eylandt af naer het landt toe/ hebben tusschen den anderen/ en daer dicht bp heen/over al veel Riffen ende strenen; d'Informatie van den Inwijck ofte Inham van Nanquijn, hebbe ick ghehadt van een ervaren Stuer-man/ naturel van het landt van Algarve in Spaengien/den welcken zijn Schip verloor op de dzooghten die vande Revier van Nanquijn af steken/ hebbende alle desen Inwijck met een Barcke om gheloopende/ende sepden oock dat binnen in wesende/de Son in het op gaen van over't landt heen quam/ ende datter vande Revier van Nanquijn af/ sommighe sandt Platen ende dzooghten af quamen/ die zupden aen strecken tot op 32. graden/ende ter halver weghe vande Golfo van Iapon toe.

Hier mede volepndt de beschrijptie ende kennisse vande uperste Navigatie ende vaert der Portugesen langhs het Landt/ de Custe ende Eylanden van het Coningh-rijck van Chynen, 'tgene van die contrepe tot hupdens daeghs bekent ende ontdeckt is.

Custe Coorap daer die van Japon comen handelen.

Goede Haven ende Ree.

Strecckinghen der Eylandt/ Inwijcken/ Canalt/Clippen/Riffren/en Reeden. etc. beginde d'Eylanden Syongicam tot het Eylandt Varella.

Strecckinghen der Eylandt/ etc. vanden hoeck des Inhams Nanquijn tot eene der Japonische Eylandt Goto genaemt.

Namen sommigher Eylanden.

Inwijck ende Haven van wepnigh diepten.

't Eylandt Varella of Chinische Tempel leydt op 30. graden.

Wijs waer 't Eylandt Goto leydt.

Redenen hoe de kennis deser passagien in wetenschap gheraemt zijn

d'Eylanden Lepion hebben goede Canael en Reede Revier daer door grooten handel gedreven wordt.

Veel Riffen ende strenen daermen perijculen verhoeden moet.

Bankachtige Kesel grondt.

Seltsame scheepen ende scheeps ghereetschap.

Een Revier op 34. graden/ comende van Nanquijn.

Platen ende dzooghten ontrent de Revier van Nanquijn op 32. graden.

Strecckinghe der voorder Courten.

Hoeck ende Inham.

Dat

Dat 31. Capittel.

Beschryvinghe van een voyage ofte Schipvaert, ghedaen door een Portugeesche Stuerman, van Liampo af tot Iapon toe, in een Soma Chinchea, (dat is: een Schip van Chinchon) met de verclaringe vande Custen van Bungo, Miaco, Cacay, ende van't Eylandt Toca, alsamen landen van Iapon, met alle de Coursen, streckinghen, ende gheleghentheyt vandien.

Julij dinghe der volgender voyagie beschrijvinghe.

DEn derdinghsten Julij des woensdaegs/ wesende den derden dagh vande nieuwe Maen/ inden dagheraet/ ginghen tseijl van upt het Canael vant noordoosten vant Eylandt Syongicam, met eenen z. o. wint/ ende comende buyten d'Eylanden creghen de wint van upten zuyd zuydoosten/ doende onse cours oost/en altemets wat naer't oost ten noorden aen; teghens den nacht hadden eenen z.z.w. wint/loopende o/ o. ten z. en o. z. o. aen/ hebbende seer groote Zee-baren van upten zuyden/ soo dat wy qualijck onsen wegh houden behouden/ hadden de Seylen maer half op/ metten dageraet liepen ter halver streeck van oost ten zuyden/ ende o. z. o. om dat de wint wat ruymde naert zuydwesten toe/ comende met vlaghen van reghen en gheweldige opheffende Zee-baren/ upt welcke oorsake de wateren ende stroomen (in dese contrepe) naert noorden toe loopen/ wy maerten onse giffinghe ende rekeninge van gesepit te hebben/ op dese Coursen van o. ende o. ten n. aen/ 26. mylen int etmael/ twelcke was tot des donderdaeghs smiddaeghs/ wesende den eersten Julij/ hadden altoos groote aenstoot/ ende overval vande Zee-baren/ om dattet de Conjunctie vā een spzinck-vloet was/ hebbē de dē geheelen nacht over veel Weer-lichten/ van upten oosten comende/ van op alle de streken van't Compas van noorden tot het zuyden toe.

Stroomen ende wateren de noordwaert gedrongen werden.

Oorsaeck der Zee-baren/ door Conjunctie des spzinck-vloets.

Der eerstē Julij des donderdaeghs/ te wetē/ van des middaeghs af tot des nachts toe/ hadden eenen zuydwesten wint/ loopende o. ende o. ten z. aen/ ende wat naer't o. z. o. toe/ met groote vlaghen van reghen/ sonder eenighe verheffinge van wint/ ende wesende twee uren inder nacht/ so beliefde hem't weder van alle zyden met een seer grooten plas reghen/ waermede de wint begonst te stillen/ loopende naer't noorden/ twelck sienden d'Officieren vande Soma, (dat Chijnesche Iupden waren) begonsten seer verwondert te worden: want de Chynen houden voor gewis in dese maen vande maent Julius/ tot darse 12. dagen out is/ (te weten/ aende Custe van geheel China) daer een groot onweer naer te volghen/ ende is naer mijn gissinghe tot den dagh van sint Jacob toe/ darmen daer altoos is/ verwachtende stormē en onweder: want ick daer op de voorz. daghen twee groote stormen ghepasseert hebbe. Keerende weder op onse materie vande noorde windt/ welcke allencxkens begonst te vermeerderen/ hebbent terstont ghewent op den boegh van't westen weder naer d'Eylanden toe/ ende mochten geloopen hebben vanden middagh af/ tot dese tijt omtrent 10. mylen weeghs/ in voeghen dat wy (naer onse rekeninghe) van't landt van China af/ waren ontrent 36. mylen; beden aldus onse cours van west ende west ten noorde aen/ crijghende dart naer een betrocken ofte bedruten Lucht/ met wepnigh wints/ soo dat wy sonderlingh niet voorts gingen. Des vrydaeghs begonst de noorde wint wat meer te waepen/ loopende noch also op de selfde streeck tot des middaeghs toe/ hebbende op dese cours van west aengheseylt/ ontrent ses mylen weeghs.

Krommen die men inde maent Julij aen alle Judische custē verwachtende is.

Beschrijvinge der streckingē beregeninge/ ende ongevallen die voor ende na ontmoet zijn op de reyse na Japon.

Des vrydaeghs van des middaeghs af voortaen/ liepen met de selfde noorde wint alle desen avont ende nacht tot des saterdaeghs smorghens/ doen creghen wy eenen noordoosten/ende daer naer oosten windt/ ende liepen noch also west aen/ tot des middaeghs toe/ so dat wy giston gheseylt te hebben 18. mylen weeghs/ ghesiende tschijp zynen wegh op w. eñ w. ten n. aen/ hadden in alle desen tijt noch Son noch Sterrē/ om de hooghte te moghen nemen.

Des saterdaeghs twee ofte drie uren na den middach/ so liep de wint weer naer't zuyden/ beginnende't tweder wat op te claren/ liepen noch also een sant-looper lanck/ eñ siende dattet weer een schijnsel gaf van bestandicheyt/ wenden ons weder (inden naem Gods) op den boegh naer Iapon toe/ wesende alsdoē naer mijn gissinghe vande Custe van China af/ ontrent 12. mylē; beden aldus onsen cours dien avont ende naer volgenden nacht/ te weten/ oost ende oost ten zuyden aen/ met eenen slappen wint ende stille Zee.

Des andren daeghs des sondaeghs smiddaeghs/ nam de hooghte vande Son/ op 30. graden min ½. ende waren ghescheyden van de hooghte van 29. graden ende ½. rekenende voor d'etmael 13. mylen/ soo dat ick my giste te wesen van't landt van China af 15. mylen.

Wanneer sy der Sonnen hooghte ontrent 30. graden peylde/ &c

Des sondaeghs naer den middagh beden onsen cours op de selfde streeck/ van oost ende oost ten zuyden aen/ alle dien avont ende aenvolgende nacht/ tot des andrē daeghs smiddaeghs met eenen slappen wint eñ slecht water/ en hadden geen Son om de hooghte te nemen/ maer uyten myn rekeninghe van 18. mylen op't etmael/ te weten/ ter halver streeck bā oost/ eñ oost ten noorden aen/ wesende de wint scherp zuyden.

Des maendaeghs van des smiddaeghs voortaen/ hadden noch al eenen zuyden slappen wint/ ghedurende alsoo dien avont ende nacht door/ ende teghens den dagheraet des dinsdaeghs/ soo ruymden de wint wat tot des middaeghs toe/ dat ick de hooghte vande Son nam/ en vont my op 29 ½. graden/ doende onsen cours oost ende oost ten zuyden aen 22. mylen weeghs.

Wanneer sy 29. drie vierendeel graden bonden.

Des dinsdaeghs vandē middagh voortaen/ wesende op de voorseyde hooghte/ hebbe bevolen oost aen te gaen/ (hebbende den selfden windt/ doch wat stilder) allen dien nacht tot des woensdaeghs middaeghs toe/ doen begonsten wy te sien drijven inde Zee/ van dat Zee-schuym ofte Sar-deen/ hebbēde 15. mylen gheseylt/ maerkten mijn gissinghe noch te wesen van't Eylandt Tanaxuma 30. mylen/ en hadden noch Son noch Sterren om de hooghte te nemen.

Gissinge naer't Eylandt Tanaxuma.

Van des woensdaeghs middaeghs voortaen/ so begonst de wint wat op te koelen van upten z. z. w. eñ om dat ick onderrecht was/ dat de stroomen eñ wateren (in dese contrepe) naer't Eylandt van Lequeo toe loopen/ ende siende oock op stijcke plaetsen geelachtigh schuym op't water drijvē/ (twelcke int schijnsel hem verthoont als rypē Lemoenē) so hebbe terstont bevolen dragēde te houden/ en oost noordtoost

Remarckinge daer op ghelet wordt dat de stroomen na't Eylandt Lequeo loopen.

Digitized by Google

Hoe dē cours in strecking volgens gehouden werdē.

noordtoost aen te gaen/teghens den avont saghen veel teyckenen van landt/te weten/kiet-struijchen/kipsen/ende ander soodanigh dryf tuijch/den nacht aencommende/hebbe bevolen oost ende oost ten noordē aen te loopen; d'eerste wacht gedaen wesende/so heeft de Chijnse Piloot in zijn quartier veel weeghs tuyten de cours aen ghegaen: want liet het oost aen loopen tot den dagheraet toe; Doen bepal ick weder oost ten noordē aen te seylen/(gedurende noch den selfden koelen windt) tot des donderdaeghs ten 10. uren toe/doen begonsten wy te sien (al hoewel dat het eenen donckeren ende besloten Lucht was) een land dat seer benevelt/ende niet dryf ofte dampe bedect was/ligghende zuydtoost van ons/ende waren daer ontrēt dry mylē vā af; 't selfde landt hadde langhs by hem heen ligghen twee Eylandekens/dedt onse cours op de selfde streeck aen/tot dat wy quamen te sien by't selfde eerste land/te weten/oostwaerder aen/een ander groot/hoogh/ende lanck-streckent land/ende sagen noch aen't eynde van't voorseyde hooch-landt/oostelijcker aen/twee ander Eylanden ligghen/waer van 't een seer groot was/strecken de noordtoost ende zuydwest/ende 't ander daer dicht by strecken noordē ende zuyden/'twelcke 't cleynste was/wesende vā veel hoecken; Aende noordtzyde van dit cleyne Eylād/te weten/ontrent een mijl weeghs daer van af/heeftmen vijf cleyne Eylandekens ofte steē Clippen op een rye ligghen; Van't eerste landt ofte Eylandt dat wy saghen/('twelcke is het laetste Eylandt van diemen noemt As Sete Yrmaas; dat is die seven gheselsters/ghelegen aende zyde van't noordtooste) tot het voorsz. cleyn Eylandt vande veel hoecken toe/mach wesen ontrent ses mylen oostwaert aen/als wy met het voorseyde eerste Eylandt vande Steen-clippen over een quamen/so mochtet wesen inde rijt ontrent vijf uren nae den middagh/hebbende gheloopen naer onse gissinge tot dat wy't landt int gesicht cregen ontrent 24. mylen; Des donderdaeghs voorsz. hebbe des morghens de hooghte vande noordtsterre ghenomen op 30½. graden.

Vijf Eylandē af Clippen op een rye.

't eerste eylād dat sy saghen was 't laetste Eylandt der seven susters.

Waer sy't gesicht van landt en van twee Eylandekens cregen.

Comende op 2. mylen naer by't Eylandt/(dat wy eerst saghen) vande Eylandekens ofte Steen-clippen/liepen noordtoost en noordoost ten ooste aen/als wy met dit Eylandt over een waren/soo dat het zuyden van ons bleef/daer ontrent dry mylen af wesende/saghen aende noordtzyde van dit Eylandt af/een ander groot/hoogh/ende lanckwerpigh Eylandt van veel gheboomten/'twelcke ghenaemt is (als wy daer naer quamen/te weté) Ycoo, streckt oost ende west/waren daer ontrent dry mylen van af: maer en konstet door die groote donckerheyt van't weer ende mist niet ghesien; daer wat dichter by comende/saghen noch een ander Eyland/gheleghen dicht by de wester hoeck van't voorseyde Eylandt af/wesende veel cleynder alst ander/ende om dat wy ons vonden by de voorseyde wester hoeck/(te weten/van tusschen beyden) waren gantsch ghesolvēert te loopen door't Canael/dat hem verthoonden van tusschen dese twee Eylanden heen: maer om dies wille dat er niemant int Schip was/die daer eenighe kuntschap van hadde/vreesende door eenighe Riffen ofte onbiepten/en dorstent niet bestaē/wendent weer op den hoeck van't oosten/om 't hooghe Eylandt om te loopen by de winde heen/aenloevende al wat wy mochten met eenen zuyden wint/hebbende groote Zee-baren die ons naer't land toe setten; beden aldus onse distantie o. z. o. aen/hadden ontrēt noch twee mylen om by't Eylandt om te loopen: maer den nacht overviel ons met een groote duysternisse/soo dat wy gantsch gheen landt en mochten onderschepden/hoewel dat wy daer dicht by waren/ende om ons daer van te wachten/liepen op de selfde streeck aen/tot ontrent over een ure naer den middernacht/alsdoen soo claerden't weder (met de Maen) op: maer en consten noch evenwel 't Eylandt niet sien/liepen terstont daer naer n. aen/met wepnigh seylen op/naer't Eylandt van Tanaxuma toe/dat naer mijn gissinghe recht voor ons upt moste ligghen/hiet medē wachten wy de rest vande nacht over/tot dat den dagheraet aen quam/waer mede wy quamē te sien 't Eylandt van Tanaxuma, dat recht voor ons upt lach/daer ontrent twee mylē vā af wesende/was seer benevelt/liepen daer also n. op aen/om dat aende westzyde voorby te passeren: maer en consten't niet by krenghen/om dat de wint z. w. was/ende wy aende z. hoeck van't selfde Eylandt waren/daer aende oostzyde langhs heen loopende/te weten/een half mijl daer van af. Dit Eyland streckt n. ende z/wesende lanckwerpigh/ende vā een leegh land/hebbende witte sant stranden/met een seer groene Landouwe vā Valepen; heeft veel Wijn-boomen: maer staen verschepden/ende seer ondicht vanden anderen/mach wesen van ontrent 7. ofte 8. mylen lanck/hebbende te middewegheu/te weten/vande oostzyde dicht by't Landt/een Eylandeken ofte Steen-clippe ligghen/'twelcke hem van verde verthoont/gheljck als een seylende Fuste; Dit Eylandt is gheleghen op 30½. graden/te weten/recht int midde/'tis daer langhs heen over al schoon.

Waneer sy de hoochte der n. Ster op 30. een sesendeel graden hadde

Waneer sy naer't Eylandt van Tanaxuma liepen/en 't selfde int gesicht cregen.

Vande gedaēte/strecking/en grootte des Eylandts Tanaxuma.

Steen-clippē ghelijc een seylende Fuste.

Van dit Eylandt Tanaxuma af n. aen/saghen wy een seer groot en hoogh landt/strekende o. ende w. ontrent 10. mylen weeghs/makende int schijnsel aende selfde Custe (te weten/n. o. ende n. o. ten n. van Tanaxuma af/) een open/'twelcke is de mont vanden inwijck van Xabuxij genaemt; Desen inwijck heeft tot een kentegicken/als dat het land vāde o. zyde van dien/loopt al dalende af/tot den hoeck ofte punt van den inwijck toe/wesende van een vlacke Landouwe/ende vande westzyde/soo is het landt soo hoogh/alst eerste dat wy saghen n. ende z. met Tanaxuma liggen; Dese voorseyde Custe mach liggen verschepden van't Eylandt Tanaxuma, inde dwers wegh ontrent seven ofte acht mylen.

Strecckinghe van Tanaxuma tot een ander eylāde.

Inwijck Xabuxij/ende hoe dat beken wordt.

't Ghesichte van't Eylandt Ycoo.

Waer sy noch een ander Eylandt saghen.

Strecckinghe nae den Inwijck.

Vande noordēr hoeck van dit Eylandt af/beden wy onse distantie naer de voorseyde inwijck toe/ende comende ter halver weghen/liep ons de windt naer't w. z. w. waer door wy moesten by liggen/ende was een stil weer/so dat ons het water ('twelcke met het ghetp vande bloet naer't o. toe liep) seer af dreef/dat wy qualijck de Haven consten crycghen: maer d'ebbe die daer naer seer sterr in liep/dede dat wy de Haven creghen met de schenclinghe vanden avont ende lichte Maen/wy quamen in eenen seer grooten Inham/inde welcke is gheleghen de voorseyde Inwijck/te weten/aende n. zyde/ende heeft binnen in aende oostzyde een Eylandeké vol geboomten/liggende ontrent een schuet van een Bas van't landt af; Van dit Eylandeken af oostwaert aen/so herstet landt eenen hooghen hoeck/eñ aende zuydtzyde

Stercke vlaket ende ebbe.

Schoone Inham by den Inwijck.

Waer sy ontrent bennorden dā Riffen/ter door't Canael niet loopen dorsten.

Strecckt oostwaerts van een Eylandt.

Digitized by Google

zuydt zyde vanden voorseyden huevel/is ghelegen een groot opé / 'welcke heeft aen d'ander zyde een punt van leech landt ende witte sandt stranden met gheboomten. Alhier heeft men die haven ghenaemt Minatto, 'welcke een Revier is/wat beter als die van Batecola gheleghen aende Custe van Malabar. Aende noordt zyde van desen huevel af ontrent drie cleyne myl / soo heeftmen een ander open/ ronde in een landt dat wat leeger is als den huevel/niet sominighe geboomten. Dit open heeft recht in't midden een Eylandeken liggen/ binnen 'welcke is de plaetse van Xibuxij. Dit Xibuxij is een groot bewoont vleck, van veel volcks / ende is een Revier van soet, ofte versch water: maer is ondiep: want men moet daer met een sprinck vloet in loopen.

Van Xibuxij voort aen/ so street dé Inwijck west aen / altemael van een leegh landt van sandt stranden/ontrent 2. mylen weeghs. Dã daer keert het weder nae't zuyden toe/tot datse comt te stuyten aen een hoogh gheberchte/ 'welcke is het ghene dattmen siet / comende van't Eylandt Tanaxuma af. aende voet van dit gheberchte/ lept een cleyne Revier van ondiepe grondt. Van dese Revier af/ so loopt het landt wedert oost aen / tot de mont van daetmen in comt /. welcke mach hebben een half myl inde breedte. De gront van alle desen Inwijck ende incomste / is sant ende van quade ancker gronde; alle dit voorsz. hooghe landt voort ghenaemt Quimonsiquy.

Van desen Inwijck van Xibuxy af 7. mylen/ 6. ri. o. voort aen/ is ghelegen den Inwijck van Tanóra, 'twelck een vande beste Havens van Japon is: men loopt de Custe oost eñ oosten noordten aen. Ter halver weghen van Xibuxij af nae Tanora toe / soo heeftmen eenen cleynen Inwijck ofte Wap/ welcke in't eerste ghesicht een goet beschutsel schijnt te hebben: maer alsmen daer met over een comt / so siet men terstont hoe't daer ghestelt is / te weten/ heeft veel steen-clippé ende ruydtsen/ eñ loopt wepnich te landewaerts in. Stelle alhier dese verclaringhe van desen Inwijck / op datter hem niemant met en bedriege/ die nae Tanora begheert te wesen/ghelijck als wy ghedaen souden hebben.

Voor by desen cleynen Inwijck wesende/ sult terstont comen te sien dat het landt een eynde ofte hoeck van hoogh landt maert/ van welcken hoeck voort aen/ soo wijckt de Custe binnewaerts aen/ al waer ghy eenē sant strãt sult sien / hebbende daer landts by heen (twee Eylandekens vol gheboomten) liggen. Aen't eynde van dese Eylandekens / sult ghy noch andere cleijnder Eylandekens sien/ (die van't landt af t'Zeewaert in steken) met noch ander groote steenen ende ruydtsen. Binnen dese Eylandekens eñ steenen/ is gheleghen de Haven van Tanora, om in dese Haven te comen/ so moet men loopen nae de punt ende het eynde van dese Eylandekens ende steenen (die t'Zeewaert upt steken) toe / daer by wesende/ so sal ut t'Zeewaert daer van af nae het noordt oosten een steen-clippe blijven / met een Eylandt / sonder eenighe gheboomte ofte wilderisse/ van een steijl afgheberkt landt/ strecken de noordten ende zuyen; Tusschen dit Eylandt ende het landt / soo maeckt'r eenen grooten Inwijck/ al waer men het setten mach: want heeft'er recht teghens over 25. vadem diepte/ maer de rechte Haven en is alhier niet / dan als ghy de punt ende het eynde vande voorsz. Eylandekens ende steens/ die t'Zeewaert upsteken) om zijt / soo sult ghy alsdan terstont daer langhs by heen nae't landt van binnen toe loopen / 'twelck men wy sonder schroomen mach doen; want isser schoon ende super; doende upten cours west aen / so sal u een punt landts comen te blijven aende rechter handt. Voor by dese punt wesende / sult daer dicht by heen loopen / schouwende het landt vande west zyde; Alhier wesende / soo isser men binnen inde Haven / 'twelcke eenen langhen Inwijck ofte Wap is/ strecktende noordten aen nae binnen toe; sult het ancker te midwegen van dien/ op 4. vadem diepten / soo blijft ghy becloten met eenen ronden booch; het is daer altemael van modder gront.

Scheydende vã Tanora af na Fyunga toe/ so looptmen de Custe noordé aen/ tot eé punt landts toe / gheleghen van Tanora af ontrét 5. mylen. Tusschen dese punt landts eñ Tanora, zijn gheleghen twee Havens / de eene geheeten Gico, niet verde van Tanora, eñ d'ander wat voorder aen/ (voor by sommighe Eylandekens eñ steen-clippen) genaemt Vmbra. Dese twee Havés zijn onbeschut voor d'ooste winden/ die heel aen dese Custe wayen. Vãde voorsz. punt landts af tot Fiunga toe / mach wesen noch ander vijf mylen weeghs: waer van de Custe eñ't landt innewaerts aé wijct/ ghelijck eenen Inham / comende wat voorder aen wedet noordten upt. Desen Inham is van een leech landt (te weten / langhs de Zeecant heen) met sant stranden/ eñ een myl voor by de voorsz. punt landts/ so heeft de Custe eé open ligghen/ aen de zuydt zyde van dit open/ so staet daer eenen grooten ronde hoom dicht aende Zee-cant; Alhier heeft men een goede haven/ welcke ghenaemt wort Vndo, en wat voorder aen/ so lept een ander haven/ ghenaemt Toconofuchy, welck landt hoogher is/ als van d'ander Haven; heeft aende zuydt zyde sominighe hooghe en groote boomen/ eñ aende noordt zyde een leech landt / het welcke van verde/ ende van buyté af hem vertoont ghelijck als Eylandekens met gheboomten. Dese Haven eñ is niet goet om in te loopen. Een myl weeghs voor by dese Haven voort aen / heeftmen een ander Haven / ghenaemt Myme, 'twelcke een goede Haven is om met cleyne schepen in te loopen/ ende heeft twee incomsten diemen terstondt van buyten aen siet/ ende ondet schepen can / hebbende in't midden een blanck Eylandt vol gheboomten; Dese gheboomten maken twee openen/ ende men siet boven over't Eylandt heen/ te landewaerts in/ 'twelcke hoogher ende blacker is/ eenen grooten hoom staen/ 'tlandt vande zuydt zyde heeft een hooghte met een dal.

Van dese Haven af derdehalf myl voort aen / leijdt een ander cleyne Revier ghenaemt Tomxijma; Voor by dese Revier anderhalf myl weeghs/ volcijndt het leeghe landt / ende dan beghint het weder hoogh te zijn; Van hier af twee mylen voortaen / soo maeckt het landt een punt ofte hoeck van hoogh landt / ende schijnt van verde te wesen den hoeck ghenaemt Cabo de Ramos, gheleghen aende Custe van Jndien by Goa. Desen hoeck om loopende / heeftmen daer dicht by een Revier / (te weten/ noordten aen) ghenaemt Camyco, welcke heeft twee vãdom diepten inde Haven; Dit is het uyterste landt van het Coninghrijck van Fyunga; Vande boven-ghenuentioneerde punt landts

De Haven Minatto / eñ een ander open daer by.

Ghelegenthept van Xibuxi eñ zijn ligginge.

Streckinghe van Xibuxi voortaen.

Vande stranden, eñ hooge ghebergten.

Ondiepe Revier ende de streckinghen van daer voorts.

Van quade ancker gront/ ende dat het hooghe landt Quimonsiquy ghenoemt is.

Streckinghe vã de Inwijc Xiburij tot de Inwijck Tanora.

Cleijn Inwijc vol steen-clippé eñ ruydtsen.

Hoeck van hoogh landt/ sandt strant/ ende Eylandekens.

Steen-clippe.

Schoone Inwijc eñ goede Revier/ met af wijs waer de rechte Haven is.

Punt landts.

Tanora eñ de gelegentheden daer van.

Ontmoetinghe van Tanora nae Fyunga.

Wonder een punt de twee Havens Gico ende Vmbra.

Gelegenthept eens Inhams.

Gelegenthept der Havens Vndo ende Taconofuchy.

Gelegenthept des Havens Myme eñ de streckinghen voortaen.

Tomxijma.

Vanoode hoogh landt.

Gelegenthept des Cabo Camyco.

Digitized by Google

Ghedaente des hoecx van Camico ende daer omtrent.

(gelegen vijf mylen van Tanora af) tot desen hoeck van Camyco toe/soo hreft het landt de maniet van eenen Inham/makende 't water al hier eenen dwersche stroom: want langhs 'landt heen/ soo loopt het water altoos nae't zuyden toe; Men loopt desen hoeck met de voorseyde punt landts noordwaert ende zuyden ende noordwaert ten oosten/en zuydt ten westen/ ende zijn omtrent acht mylen van d'een tot d'ander/ over alle desen Inham machment setten langhs 'landt heen op 12. ende 15. vadem diepten/schoone sandt grondt.

Voorsom altijt suyden.

Schoone diepte ende ancker grondt.

Streckinghe van Cabo Camico tot de haven van Saquay.

Van desen hoeck/ghenaemt C. de Camico af voort aen/ soo loopt men de Custe n. n. w. aen/ altijmen met desen hoeck over een is/ soo salmen terstont comen te sien/ int noordt oost/ ende noordt oost ten oosten/het landt van Toca, 't welck een Eylandt is/ maeth hebben omtrent 40. mylen inde lenghte/ ende streckt oost ende west/ en oost ten noordt/ ende west ten zuyden/ heeft aende noordt zyde met het landt van Iapon een Straet ofte voorgaende enghte/ welcke streckt tot die Haven van Saquay, en 'landt van Miaco toe/ende vande zyde van't Eylandt te werck/daer langhs by heen/ heeftet veel cleyne Eylanden; De Navigatie diemen doet door dese Straet nae de Haven van Saquay ofte Sacay toe/ is altemael langhs de Custe ende het landt van Iapon heen/ welcke veel ende goede Havens heeft/aen't eynde van dese straet hebben beyde dese landen elck een uytsteckende punt landts/ zijnde van d'eene tot d'ander ontrent een myl weeghs; By de punt van het landt Toca is het dancktachtighe gront/ ende alle het volck van dit landt (te weten/ vande noordt zyde) en is gants niet te vertrouwen. Van gheljcken so machmen loopen vande zuydt zyde van dit Eylandt Toca, nae het landt van Myaco toe/ altaer langhs een goede Navigatie is/ ende heeftet seer goede Havens; D'eerste Haven van dien/ is gheleghen aende eerste punt landts/ van de west zyde van't Eylandt/ de welcke dicht by heen eenighe Eylanden ende Clippen heeft ligghen; Dese Haven is ghenaemt Pocora, heeft een goet beschutsel voor alle winden: maer niet voor de Hoovers: want hebbe daer veel Fusten daer zy met loopen rooven ende stelen/ 'tooste eynde van dit Eylandt Toca, met het landt van Iapon gheleghen daer teghens over maeckt een ander Straet ofte voorganck (gelijck als die vande west zyde) daermen nae de Haven ende Stadt van Sacay toe loopt. Te middewegheu vande voorseyde oost zyde van Toca, leyt een Haven ghenaemt Ava, welcke bewoont is van een seer fozts ende stoutherdigh volck van oorloghe/ alhier soo onthoudt haer een groote Armeye van toegherustte oorloghs schepen ende Fusten/daer zy met loopen rooven ende stelen de geheele Custe langs. De schepen ende Fusten die hier voor begeert te varen/verepschen alhier wyt passen/ waer mede vytelicken sonder eenighe hinder moghen passeren. Vande voorseyde oost zyde/ so streckt het landt van Iapon seer zuydwaerts aen/ makende eenen hoeck ofte eynde/ ghenaemt Cumano, ende de Custe die tot daer toe streckt/is gheheeten Bandol, heeft eenighe Havens die wa seer rijck ende machtich volck bewoont voorden: maer en zijn niet seker noch wys. De Haven van Sacay is ghelegen vanden hoeck ofte het eynde van het Eylandt Toca af noordt oost aen/ ontrent neghen ofte thien mylen weeghs. Dese Haven van Sacay

Gheljcken so machmen loopen vande zuydt zyde van dit Eylandt Toca,

Goede Havens.

Haven Pocora heeft ligghen.

Een Straet nae de stadt Sacay.

Gelegentheyt des havens Ava.

Armade van Oorloghsche Fusten liggen

Streckinghe des landts Japon met de hoet Cumano

Havens van rijck volck.

Gelegentheyt des havens Sacay.

is met de weste winden onbeschut/ (die daer veel tijdts waeyen/) ende heeft een ondiepe sandt gront/ voor welcke oorsake men die Schepen (die aldaer met goet gheladen comen/) terstont met aller haestichept lost/ende het volck spruckt op't landt/ latende de Schepen vast ghebonden/ ofte haelense by mylen op't landt.

Streckinghen ende ommecringhen van Cabo Camico tot den Inwijck Vsque

Vande voorseyden hoeck C. Cabo de Camico af vijf mylen voortaen tot een punt landts toe/so loopt men de custe noordt noordt west aen/ ende men heeft onderweghen vier ofte vijf Eylanden ende Clippen langhs de Custe heen ligghen/ ende recht teghens het voorseyde punt over/ zijn gheleghen twee andere Eylanden/ dicht by't landt/ hebbende van tusschen beyden een smal Canael/ ende heeft daer dicht by/ soo een het noordt en als aen het zuyden veel Eylandekens ende Clippen (onder groote ende cleyne) ligghen. Dese twee Eylanden met de Eylandekens ende Clippen ligghen oost ende west/met de hoeck ende het eynde van Toca, op de hooghte van 33½. graden. Alle dese custe is van een hoogh landt/met die Eylanden daer langhs by heen ligghende/ ende heeft daer 60. 70. vade diepten/dicht by't landt. Van hier af voort aen/ soo beghint de Straet ofte voorgaende enghte/ van tusschen het Eylandt van Toca, ende het landt van Bungo, ende soo het u noodigh waer op dese reintrepe te ancketen/ so ghenaeckt het landt van Toca, alwaer ghy een modder gront sult vinden. Als ghy den voorseyden hoeck vande twee Eylanden om zijt/ soo beghint het landt westwaert aen in te wijcken/ altemael van een hoogh landt/ hebbende binnen in dicht aende zuydt zyde een cleyn Eylandeken; Sult u van desen Inwijc wachten/ op datter u de stroomen niet in en trecken. Desen Inwijck voor by zijnde/ sult recht voor u upt (te weten/ te middewegheu van't Canael vande Straet) comen te sien een cleyn rondt Eylandeken/ het welcke u sal blyven aende zyde van het oosten/ ende langhs de Custe heen vijf mylen voortaen/ sult ghy een ander Eylandt sien/ dicht by't landt ligghen/ 'twelck t'Zeewaert van hem af streckt/ veel steene Clippen ende Rudsen. Voor by dit Eylandt noordt oost aen anderhalf myl weeghs/ zijn gheleghen twee ander Eylanden by den anderen.

Vyant landen/ Clippen/ Eylanden ende Canael.

Tora leyt op 33. een serden deel graedts.

60. ofte 70. vaden diepte langs Landt.

Streckinghe Tora ende Bungo.

Waerschouwinge voor een Inwijck.

Verscheyden Eylanden.

Voorby desen twee Eylanden noch anderhalf myl voort aen/ leyt een ander langh Eylandt van een black pleyn ofte velt boven op/ strckende noordt west ende zuydt oost/ wesende het zuydt oosten eynde van dien het allerhooghste. Binnen dese Eylanden na het westen toe leyt den Inwijck van Vsquy, alwaer den Coninck van Bungo zijn residentie hout/ die daer in begheert te wesen/ sal nae het eerste Eyland toe loopen/ u altoos wachtende vande voorseyde Eylanden/ ende die Eylandekens ende steen-Clippen daer by ghesleghen/ doende nwen cours tusschen dit ende die andere twee Eylanden/ (die voorder aen ligghen) binnen door. Dit Eylandt met de Eylandekens en Steen-clippen voor by wesende/ nae binnen toe/ soo sult ghy comen te sien int't westen/ te weten/ binnen in den Inwijck/ een groot rant ende hoogh Eylandeken vol ghedoornten/ op het welcke ghy sult aen loopen/ altoos meer ghenaherde die twee Eylanden/ dan het Eylandt vande Steen-clippen: want by't Eyland vade steen

Inwijck daer de Coningh van Bungo heen behout.

Waerschouwinge voor Eylandt ende Clippen.

Hoemen seker sal op een hoogh rondt Eylandt aen loopen sal.

Clippen

Digitized by Google

Clippen heen / heeftmen 70. vadem diepten/ ende binnen de twee Eplandē westwaert aē/ sult ghy 25. vadē vinden/modder grōt/ doēde also twee cours op't voorseyde Eplandeken (dat inden Inwijck lept) aen / houdende de noordt syde ; want is daer over al schoon. Met dit Eplandeken over een synde/sult 20. vadem diepten vinden/al waer ghy't sult setten/op datmen u van daer af de Haven mach wyse/welcke twee zijn/te weten/d'eene gheleghen (een cleyne mijl van dit Eplandeken af nae't z.w.toe) by een punt landts/daer ses ofte seven boomen verschepden vanden anderen) op staen/met een weynigh wilderniſſe ; Sult op dese punt landts aen loopen / den welcken binnen in eenen cleynen Inwijck ofte Bay heeft/hebbēde aen't Eynde vā dien/ een riffe van steen t'Zeewaert daer vā af uytstekende/ binnen den welcken is gheleghen den voorsz. cleynen Inwijck/welck heeft een seer goet beschutsel en dzie vadē diepten/goede eñ schoone gront/alwaer ghy sult anckeren : maer en is niet voor groote schepen ; D'ander Haven is nae't n.w.toe/te weten/ aen d'ander syde van den Inwijck/binnen sommighe Eplandekēs eñ steenen in; is een groote Bay/ die te landtwaerts in loopt / makende eenen bocht met seer goet beschutsel. Dese Havē is voor groote schepen.

Van desen Inwijck van Vsquy af/ lyat voorder noordē aen / is gheleghen een ander grooter Inwijck/welck loopt west noordwest innewaerts aen / 't Landt ende den haen van tusschen dese twee Inwijcken/mach wesen van d'eene Zee tot d'ander / ontrent een schuet van een Gueteling breet in't om loopen/ende een half mijl van't eyndt vande pūt af nae't westen toe/te weten/aende zuyd syde/ lept een cleyn Eplādt dicht by't landt/ tusschē 'welcke ende het landt loopt een Canael van 12. vadem diepten / met schoone grondt van grof sandt/alwaer ick aen't ancker gheleghen hebbe. Recht tegens over dit Eplandt (te weten/ aen't landt van't noordt westen) ontrent een schuet van een Gueteling daer van af/ lejt eenen cleynen Inwijck/met een bewoonvleck/genaemt Sanganaxequé, alwaer Don Francelco Mascharen has met zijn Schip gheleghen heeft met de Monson. Dese Haven is met eenen noordt westē wint onbeschut. Van desen Inwijck af ontrent een half mijl voort aen/so beghinnen een leegh landt te crygen/ hebbende langhs de Zee-cant heen over al sandt-stranden ende gheboomten. By alle dese Custē ende het laeghe landt langhs / ist over al banckachtighe gront/waerom u daer van sult wachten/een goede halve mijl / daer van af loopende ; te midde weghen van dit leeghe landt / heeftmen twee Monden ofte Inkomste vande Rievieren liggē / die seer ondiep zijn / waer om men daer in gheenderley wijs en mach in loopen. Aen't eynde van dit leeghe landt heeftmen een Rievier van versch water / van 12. spannen waters inde Haven/ te weten met een spzinckbloet / ende binnen inde Rievier blyven de Schepen met leegh water op dzoogh/zijnde sandt grondt; Dicht by de Ree ofte Incomste van dese Rievier leyt een bewoont Vleck / genaemt Aquima fama, ende de Rievier een half mijl innewaerts aen/ is gheleghen de grootste ende ghewelddighste Stadt van het gheheele Coninghzijck van Bungo ; alwaer de voorleden Coninghen plaghen haer Hoff te houden / daer nu alle de Coopluyden van dese omliggende contrepē (die seer rijck ende seer treffelijck zijn) haer residentie hebben.

Van dese Rievier af/ te weten / aen d'ander syde van desen Inwijck / is gheleghen een seer goede Haven) met beschutsel voor alle winden / is een cleyne Bay / want de punten ofte hoecken van dien / steken voor den anderen / waerom de selfde een goet beschutsel maken voor de zupe winden. D'incomste van dese Haven is schoon / en hebt anders niet te doen / dan te loopen te middewegh heen nae binnen toe / alwaer men heeft van vijfthalf tot vijf vadem diepten; Men heeft een groot voordeel: want comt daer voor wint in / te weten / met de Monson ofte conjunctie vande zupe winden/ende loopter weder voor wint upt / metter Monson vande noordē winden . Om dit te deghe te verstaen / soo is te weten datmen alle dese contrepe (als oock van gheheel Chyna, Malacca, India ; ende alle de omliggende Orientaelsche plaetsen) bevaert / met de conjunctie vande winden / die daer ettelicke Maenden over eenen boech wayen / als nu upten noordē / alsdan upt den zupen / en dat op sekere tyden ende daghen van't jaer/ sonder dat men daer eenighe falicant aen heeft / welcke conjunctie ghemeynt wordt (als op een ander gheroert is) Monson / te weten / Monson vande zupe winden/ dat is als de winden van upt den zupen reghneren / ende Monson van de noordē winden/ van ghelycken / waer mede men in gantz Indien ende Orienten zijn reheninge maeckt/ om van d'een plaets op d'ander te varen/ ende door dien datter verscheyden in dese beschryvtien mentie ghemaeckt wordt van sommighe Havens/ Inwijcken/ Rievieren/ Bayē/ ende Eplanden / daermen goet beschutsel eñ verwinteringhe heeft voor de Monson vande noordē ofte zupe winden / te weten/ den tijt dat de selfde courseren/is daer om gesepē/ (so zy pemant contrarie ende teghens waren/ nae dat hem zynen wech soude moghen strecken) om gheadverteert te wesen / welcke Havens dat goet zijn/om sodanighen tijt te verbeyden en te verwinteren/ (want men noemt in Orienten winter / alsmen contrarie wint heeft / datmen zijn repse niet verran volbrenghen / en noodwendich moet wachten nae de wint ende het weder/dat is/ de Monson / die een met eñ favorabel is / eñ waer datmen een goet beschutsel heeft/ om te verbeydē de Mōson die hem soude moghen dienen / alsdan zijn repse weder te volbrenghen/waerom ny goet ghedocht heeft alhier dese verclaringhe te doen / om datmen te beter sonde verstaē de meeninghe vande Portugesche ende Indiasche Piloten / die dese coursen ende Navigatien eerst aenghetekent / ghenoteert ende selfs bevaren hebben / ghebruyckende daer om alhier de selfde manieren ende rekeninghe van die contrepen / sonder eenighe veranderinghe met het selfde woort van Monson / niet teghenstaende dat wy op ander plaetsen hier boven by wylen oock mentie af ghemaeckt hebben.

Keerende weder op onse voorseyde materie / soo is te weten dat dese voorsz. Haven ofte Bay genoēt wort Fingy, maer en is niet seker noch vyp vāde Hoovers/ eñ diewē; Wāde

Waer men setten moet om afwyssinghe der habits te becomen.

D'eerste habē gheleghen by een punt lāds met 6. ofte 7. boomen.

Inwijck met goede Reede dan 3. vadem voor cleyne schepen.

Waer d'ander haven voor groote schepen ghelegen is.

Streckinghen ende ontmoetinghen vanden Inwijck Vsquy / tot eē revier by het vleck Aquima fama.

Diep Canael.

Inwijck Sāganaxequé.

Vnderschouwinghe voor banncken ende voor twee monden van Rievieren.

Ondiepe Rievier vā versch water.

Het vleck Aquima fama.

Plaets der grootste stadt des Rijcks Bungo.

Streckinghen ende ontmoetinghen vanden Inwijck Vsquy af/ tot de Haven Fingy/ off het punt vān Mozee.

Verclaringhe hoe de Monsons ofte winden op de custen van Indien / China/ ende Malaca/langhduerigh ober een boech wayen.

Hoemen achtinghe op de Monsons nemen moet/ ende beste reysen daer voor soecken moet.

Waerom datmen in Oosten winter noemt.

Redenen waerom dit verhael ghe schiet is.

De Haven Fingy niet by van stoovers.

Goede diepte maer quade Ronde.

Hoeck van Moryee.

Streckinghe ende ommoetinghen van't punt Moryee tot het Eylãt Fuepema.

Water Tamboca ende Tamboco gheleghen en het volck niet te betrouwen is.

Schoninghe Eylanden.

Gheaerte des Eylants Fimexima/ende d'ontdiepten aldaer.

Van quade gronden/ende hoe den ganschen cours langhs Tocaa strekt.

Streckinghe van Fuexima tot Manilguchen.

Een hande Japonsche Silver Mynen.

Goede Haven op het Eylãt Meagyma/ daer de Portugesen stapel plach te wesen.

Waer de straet van Facumba begint.

Hoeck loopt van't punt Moryee nae de Haven vã Caminaxique

boorts. Ghelijck tot dese Haven/ heeftmen ontrent 3. mylen inde diepte. Wen hoeft op de Kee vande Revier 20. vadem diepten/te weten/dicht bp't landt heen: maer is een quade gront/ende ten is niet goet aldaer de winden te verwachten: want men en soude daer niet een duyck connen verghen. Van desen nwijck af/ so machmen het land in't ooste sien; en 't eynde vã daer desen grooten Inwijc volcpndt/is een leech landt/ 'twelcke ghenaemt wordt Moryee, ende is daer langhs heen over al schoon; De voorsepde Revier en stadt zijn gheleghen op de hoochte van 3 3½. graden.

Van dese punt ofte 't eynde van Moryee af twee mylen voortaen/ comt een ander punt ofte hoeck Landts/ den welcken is gheleghen met dese punt noorden ende zupen; is van een leech landt van sant stranden/ hebbende aen't eynde van dien/ eenighe steenen ende Rudesen langhs heen. Van daer af voort aen/ so looptmen de Custe noordtwest aen/ende een mijl weeghs daer voor by/so heeftmen een bewoont vleck/ ghenaemt Tamboca; ende noch eē ander mijl weeghs voort aen/ lept een ander plaets gheheeten Tambico, zijn beyde tsamē gheleghen aende Teekant: maer en hebben geen Haven met beschutsels; oock mede so en is het volck vande selfde plaetse niet te betrouwen; met dese punt landts over een wesende/so sult ghy langhs de Custe heen comen te sien een lanc werpent Eylandt/ ('twelcke heen van herde verschoont gheliick als twee Eylanden) liggende van't landt verscheyden ontrent twee mylen weeghs/is genaemt Fimexyma. Tusschen dit Eylandt ende het landt/ zijn't altemael ondiepten. Vande punt vanden Inwijc van Bungo af/tot dit voorsz. Eylandt toe/ so is het alle dese Custe langhs tot een groote mijl daer vã af/ over al banckachtige gront/ Riffen/Steenen/ende ander vuylichept. Op alle desen weth van't beghensel van't Rijcke van Bungo af tot dit Eylande toe/soo looptmen aende oost syde/te weten/langhs 'tlandt van Tocaa heen.

Van dit voorsepde Eylandt Fimexima af 9. mylen noorden voort aen/ so heeftmen een seer hoogh land/ twelcke strekt oost en west; Dit is het landt van Amanguchen, et groot machtigh ende seer rijcke landtouwe: wãt alhier heeftmen een van de Mynen van Silver van Iapon; aen dese Custe heeftmē goede habens ligghen/ als oock mede het Eyland van Meagymia, 'twelcke in voorighe tyden (aleer die Portugesen op Iapon voeren) eenen grooten handel hadden: want alhier was de vergaderinghe ofte stapel van geheel Iapon, van alle waren ende Cooplieden. Langhs dit landt van Amanguchen; en die contrepe vã het Eyland Fimexima, (boué verhaelt) heen/ so beghint de straet ofte doorganck/ die nae Facunda toe loopt/ van welcke Facunda (als van de andere plaetsen van daer ontrent) sullen wy op een ander tracteren/met de Navigatie/ Coursen/ ende gheleghentheyt van dien.

Om te seylen vande punt van Moryee, vanden Inwijck van Bungo af/ na de Haven van Caminaxique toe/ (gheleghen in het Coninghrijck van Amanguchen,) welcke seer seker ende goet voor alle winden is/ende van eenen grooten handel ende neeringhe; Ghy sult uwen cours nemen noordt oost/ en noordt oost ten ooste aen/ zijn ontrent sesthien mylen weeghs. Dit landt daer ghy nae toe loopt/ is een seer groot ende hoogh landt/ ende men loopt alle die voorsepde Custe lãgs/ tot eenen hoeck ofte punt landts toe/ ooste en west/ende oost ten noorde/ ende west ten zupden/ende men heeft vande Haven van Caminaxique af/ tot de voorsepde punt/ ontrent veertigh Portugesche mylen/ te weten/ van 17½. in een graedt/ ghelijck het oock altemael zijn van die in alle dese beschryvtien ghementioneert worden/ aen welcke Custe zijn gheleghen dese nae volgende Habens/ het welcke altemael Haven zijn/ te weten/ van Caminaxique tot Tozaque, zijn ontrent derdehalf mijl. Van Tozaque tot het Eylandt Meagyma, heeftmen ses mylen ende een halfve. De Kee van dit Eylandt/is tusschen dat ende het vaste lande. Van Meagyma tot Camangarij, zijn anderhalf mijl. Van daer tot het Eylandt van Anooxyma, vijf mylen.

Van Anooxima tot Toumoo, zijn oock vijf mylen.

Van daer tot Xynaco, ander 5. mylen.

Van Xynaco tot die Haven van Vxymãdo, vijf mylen.

Van Vxymando tot die Haven van Murod, vijf mylen. Dese haven mach ligghen ander vijf mylen vande punt bouē verhaelt. Voor by de voorsepde punt/ te weten/ dzie ofte vier mylen oostwaert aen/ lept de Haven van Fyongo, ende van daer af ses ofte seven mylen voort aen/ heeft men de Haven en Bay van Sacay, alle dese voorsepde Custe is schoon ende suyver/ hebbende over al ancker gront. Dit zijn altemael als ghesept is/ Portugesche mylen. Men sal weten/ dat twee Japoensche mylen/ maken juyst een Portugaelsche mijl/ 'twelcke ghevericeert ende also bevonden is/ voor de Portugesche Piloten/ die aldaer de hooghte van de Son ghesept/ en nae de Japoensche rekeninghe haer calculatie ghemaeckt hebben/ etc.

Distantie ende ghedaente der landen tot eenen uythoeck ofte punt.

Particulier bechael der distantie ende namen der plaetsen op dese passagie.

Streckinghe van't voorsz. punt tot de habens Fuenga en Sacay.

Gheleghenheyt der Custen en gronden.

Twee Japonsche mylen juyst een Portugaelsche mijl.

Dat 3. Capittel.

De Navigatie ende Coursen van Lampacon af, ('twelck is gheleghen by Macon, aende Custe van China) nae het Eyland Iapon, tot het Eylandt Firando toe, met alle die streckinghe ende gheleghenheyt van dien, van een ander Piloot aengheteeckent.

SEylende van Lampacon af nae het Eylandt van Iapon toe/ sult loopen door d'eerste uytganck ofte Canael/ (van het suyder Eylandt/) het welcke strekt zuydt oost aen/ hebbende een Clippe ofte Eylandeken te middewegen van dien/ tusschē het welcke en die punt van't Eylandt sult door looyen/ om oorsake vande scherpe wint/ genaerkēde so veel als ghy immers moerht het eynde van het Eylandt/ altoos met het loot inde handt. Comende ter halver weghen van het Canael vande Eylanden die tZeewaert strecken/ sult een Bancke van sandt vinden/ die te middewegh ende onder de dzie vadem diepten niet en heeft. Sult u best doen om te looyen boven een groot ende hoogh Eylandt/ dat u in het oost zuydt oosten lept. Dit Eylandt (met d'ander die tZeewaert op de selfde rp liggē) om wesende/ sult langhs d'Elandē vã tZeewaert

Streckinghe ende ommoetinghe van Lampacon tot de Custe van Chincheo

Op't loot te passen.

Digitized by Google

Cours langs een regel Eylanden.

tZeewaert laten loopen. Van dit Eylandt af 6. mylen wooztaen/sult vinden een riegel Eylanden/Eylandekens ende Clippen/welcke zijn in als ruggen/strekende buyten alle d'ander (daer ghy langhs heen loopt) tZeewaert in/welck strecken n.n.o. en s.z.w. en nochtans niet om loopen/noch en is u oock niet noodich; sult tusschen dese en een groot hoogh Eyland vol ghebooomten (dat u aende zyde van't lande blijft) voor loopen/welck Eylandt hem verthoont alsmen daer nae toe komt/ghelijck of het rondt waer/om dat men daer recht op de punt een komt/niet teghenstaende is langhwerpent/strekende ghelijck als de Custe, een stuck weeghs daer van af gelooft hebbende/heeftet een Canael/dan tusschen dat en eé ander Eylandt (daer dicht by ghelegghen) achter dit laetste Eylandt nae't o.n.o. toe/ligt een Haven daer sommige schepen Chinesche goederen en waren comen laden en verhandelen; ligt niet verde vande mont ofte tgat van Lanton af. Dit boven ghenoemde Eylandt wort vande Chynen genoemt Tonquion. Van hier af so loopt o.n.o. aen/om te comen verbij de Custe vā tusschē Chinchon, en Chabaquo, die schoon en suyver is/daer 2. mylē van af loopende/om te schouwen eē Rifve die dicht by Chinchon ligt/welck heeft een ront ende hoogh Eylandeken sert dicht by't landt ligghen; Men loopt dese custe van Chabaquco af tot Chinchon toe/n.o. en z.w. en n.o. te o. en z.w. ten w. Alsmen met Chinchon over een is/so heeftmen 2. mylen tZeewaert in een hooghyende ront Eylandeken ligghen/ende binnen int landt eenen hoogen bergh met een steen-rotse boven op/ghelijck als Pulo Varella, ghelegghen aende Custe van Champa, en d'incomste is voor sommighe Eylandē heen. Dit voorsz. rondt Eylandeken wort vande Chynen geheeten Toanthea.

Het Eylandt Toanthea een goet merck omtrent Chyncheu.

Als ghy met Chincheo over een zijt/als voren/soo loopt oost noozd oost aen/tot dat ghy zijt 8. ofte 10. mylen vande Custe af/om buyten alle d'Eylanden te blijven; In dese contreye wesende/so loopt noozd oost aen/op welcke coers sult komen te sien het Eylandt van Lequeo pequeno, dat is/cleyn Lequeo, ghelegghen op de hooghte van 25. graden/is een seer hoogh ende lanckwerpent Eylandt/liggende verscheyden vande Custe van Chyna ontrent 18. mylen weeghs; als ghy Lequeo pequeno voor by zijt/comende op de 25½. graden/soo ghy begheert te wesen nae't landt van Bungo toe/so loopt noozd oost/en noozdt oost ten oosten aen/op welcke coers sult comen op d'Eylanden (ghelegghen aende zuydt zyde van't Eyland Tanaxuma af aen/welcke Eylandē beginnen op 29½. ende strecken tot op de 30½. graden/zijnde in als seven hooghe ende cleyne Eylanden/welcke strecken met den anderen/te weten/d'eerste dzie met een Eylandeken ofte Clippe/noozd oost ende z.w. ende n.o. ten noozden/ende z.w. ten zuyden) en die ander dzie/o.n.o. ende w.z.w. ende een aen't eynde van dien noozden ende zuyden. Dese seven Eylandē voorby wesende/sult comen te sien ses mylen noozd noozd oost aen twee ander Eylanden/ligghende oost ende west nietten anderen/waer van dat van het oosten het cleynste is; Het oost eynde van dit Eylandt heeft eenen hoogē hucbel/welcke gaet al dalende nae't oosten af/mahende eenen leeghen punt/ghy moecht wel tusschen dese twee door passeren/begherende: want heeft een goet Canael van tusschē beyde heen; Het grootste van dese twee Eylanden (het welcke een hoogh ende lanckwerpent Eylandt is) is ghenaemt Ycoo. Van den ooster hoeck van dit Eylandt af dzie ofte vier mylen noozden aen/is ghelegghen het Eylandt van Tanaxuma, 't welc is een leeghachtigh Eyland/strekende noozden ende zuyden van 7. ofte 8. mylen lanck; Te middewegghen van't selfde Eylandt, te weten/aende oost zyde/heeftmen de Haven/het welck is eenē cleynen Inwyck/ghelegghen binnen sommighe steen-clippen tusschen en is de beste niet om in te loopen.

Het Eylandt Tanaxuma.

Inwyck met steen-clippen.

West noozd west van dese Haven af/anderhalf mijl weghs/is ghelegghen een cleyn vlack Eylandt/twelcke heeft een duyvelstgien in't midden. Van Tanaxuma af seven ofte 8. mylen noozden aen/sult comen te sien een groot ende seer hoogh landt (twelcke strekt 10. mylen oost ende west. Dit is het landt van Iapon, aenden hoeck ofte het eynde van dese Custe/te weten/aende west zyde/is ghelegghen den Inwijck van Cangoxuma, ende die Haven van Amango, hebbende boven dien eenen hooghen spitsighen berch/ende recht reghens over het Eylandt van Tanaxuma, te weten/noozden/ende noozden ten oosten aen/ligt den Inwijck van Xebuxij, die seer groot is/hebbende van binnen in de Havens van Minato, Eoxima ende Xaboxij, alle dzie seewaeren voor cleyne schepen/altemael ghelegghen aende oost zyde/te weten/aende rechter hant van alsmen westwaert aen binnen in de Inwijck comt; Noozdt noozdt oost langhs de Custe heen 6. ofte 7. mylen voort aen/ligt de Haven van Tanora, twelcke de beste Haven van gheheel Iapon is.

Geschichte en gheleghentheyt des landts Iapon.

Inwijck van Cangoxuma/en die Haven van Amago.

Groote inwijck Xeburij begrijpende de Havens van Minato Coxima ende Xaboxi.

De Haven Tanora/ende is de beste vā gheheel Japon ende hemen daer tot loops sal.

Soo ghy begheert te loopen nae de voorseyde haven van Tanora toe/soo sult ghy u nae de Custe toe houden/en daer wel dicht by ghenaken: want is over al schoon: maer en heeft er gheen ancker gront ofte steden/om dat het diep is. So wanneer ghy daer langhs by heen zijt/wesende voor by den Inwijck van Xebuxij, by de Custe heen loopende/soo sult ghy by eenen cleynen Inwijck comen/welcke in't eerste ghesicht ende verthoonunge goet beschutsel schijnt te hebben: maer daer met over een comende/ontdeckt het terstont al wat het heeft/te weten/veel steenen ende stuytsen/strekende wepnich te landewaerts in. Doe alhier dese vermaninghe op dat daer hem niemant met en bedrieghe. Voor by desen cleynen Inwijck wesende/krijchtmen terstont eenen groven/dicken ende hoogen hoeck ofte punt landts. Van desen hoeck af voort aen/soo wijckt het landt binnewaerts aen/al waer ghy sult comen te sien een sandt strant/ende twee Eylandekens met ghebooomten daer langhs by heen ligghen. Aen het eynde van dese Eylanden/comen noch andere cleynder Eylandekens/ende groote steenen van het landt af steken tZeewaert aen. Binnen dese Eylandekens ende steenen in/is ghelegghen de Haven van Tanora, om daer in te loopen/sult uwen coers nemen nae het eynde van dese Eylandekens ende steenen/(die tZeewaert in van het landt af steken/als ghy met het eynde van dien over een zijt/soo sal u tZeewaert nae het noozdoosten blijven een ander Eylandeken ofte steen-clippe/sult binnen dit Eylandeken

Cleyn Inwijck.

Veel steenen desen.

Groote hoogen hoeck landts.

Streken vā Eylanden en steenden.

Gheleghentheyt des Haven vā Tanora/en hoemen daer in loopt.

Zeerck eens Eylandts.

Canael by het Eylandt Tonquion.

Coophandelinghen op de Haven by de mont van Lanton.

Custe tusschē Chinchon en Chabaquon.

Waerschouwinghe voor een Riff.

Het Eylandt Toanthea een goet merck omtrent Chyncheu.

Strekinghen ende aenwijsinghen van Chyncheu tot de Haven vā Tanora.

Het Eylandt Lequeo Pequeno.

Hoemen van de 25. en half graden nae Bungo loopē sal.

Eylanden strekende vande 29. en half graden tot de 30. en half graden/met haer ghedaente ende strekinghen.

Gheleghentheyt ende gedaenten van andere Eylanden.

Merck eens Eylandts en inwijck van 25. vadems.

heen loopen / tusschen het welcke ende het landt men eenen grooten Inwijck heeft / daerment op vijfentwintigh vadems mach anckeren / nochtans wesende maer de rechte Haven en is alhier niet / dan als ghy de Eylandekens ende steenē (die tZeewaert upt stekē) om zijt / soo sult ghy daer terstont langhs by heen loopen / te weten / tusschen een punt landts (gheleghen aende rechter handt ofte zuydtzyde) ende d'eylandekens heen / tot naer binnen in't Canael dat ghy open siet / sonder schroomen. Dese voorsepde punt landts om wesende / sult terstont eenen Inwijck sien / streckende noordē in nēwaerts aen / sult alsdan ghenaken het landt van dese punt / die u sal blijven aende rechter handt; ghy moecht'er by binnen in loopen: want heeft'er vier vadems diepten / altemael modder gront / ende set het by het landt van't oosten / u wachtende vande west zyde.

Waer by de rechte haven te kennen is.

Tusschen het punt landts ende sommighe eylandekens int Canael te seylen.

Hoemen nefens het punt landts langhs het landt op goede diepte seylen sal.

Van desen Inwijck van Tanora af voortaen / looptmen de Custe noordē aen / ende is het landt van Fyunga ende Bungo, altemael een schoone Custe / ende en hebt daer nieuwers van te vreesen / dan van dat ghy voor ooghen siet; ende 18. mylen voort aen / sult een seer groot Eylandt vinden / dat u sal blijven aende oost zyde / 'twelcke is het landt van Toca, welck streeckt oost ende west / en oost ten noordē / ende west ten zuyden over de 40. mylen inde lenghte / comende tot by Sacay ende Miaco upt; De zuydt zyde van dit Eyland is altemael van eē suyvere Custe / by de welcke langhs men na Sacay toe loopt. Tusschen dit Eylandt ende de Custe van Bungo, gheleghen aende west zyde daer van af / heeft'er een straet ofte doorgaende enghte van vier / vijf / ende meer mylen breet; ende die gheen die nae Bungo toe wil / moet hem altoos houwen langhs de Custe van Tanora ende Fyunga heen / hem wachtende vande Custe van Toca.

Herrechtinghe vande inwoe Tanora langs de Custe van Fyunga en Bungo.

Hoemen naer Sacay tusschē het Eylandt ende de Custe van Bungo loopt.

Als men nae Bungo toe wil langs de Custe van Tanora ende Fyunga loopt moetmen de Custe van Toca schouwen.

Keerende weder op de contreye van 25½. graden voor by't Eylandt van Lequeo pequeno, als vooren gheseyt is; Begherende te seylen nae't Eylandt Fyrando, so salmen loopen van daer af op de voorsepde cours van n. o. ende n. o. ten oosten / tot op de hooghte van 28¼. graet / alhier wesende n. o. aen / op welcke cours sult comen te sien twee cleyne lanckwerpende / kale ende ghebroken Eylanden / ligghende noordē ende zuyden met den anderen / ende hebben aende zuydt zyde twee Eylandekens ofte Clippen ligghen / een half mijl vanden anderen verschepden. Dese voorsepde twee Eylanden zijn gheleghen op 31½. graden. Van dese Eylanden af 3. ofte 4. mylen n. o. aen / lept een Eylandeken ofte steen-clippe overmidts gherloven / hebbende boven op 4. ofte 5. spitsen / ofte uytstekende toppen; Als ghy met die voorsepde Eylandē over een zijt / so zijt ghy noch 10. mylen vande Custe van Iapon af / te weten / nae't westen toe / ende loopende op de voorsepde cours van n. o. aē / sult recht op een seer groot ende hoogh Eylandt comen / ghenaemt Cojaquijn, 'twelcke is gheleghen oost ende west met die Haven van Angone, ligghende drie ofte vier mylen verschepden vande Custe af wesende / van drie ofte vier mylen lanck / heeft aende oost zyde / te weten / nae het landt toe / veel Eylandekens ende Steen-clippen; Soo het ghebiet dat ghy quaemt te verwallen binnen het Eylandt u vindende by de Custe van Iapon, soo dat ghy't Eylandt niet en moecht van buyten om loopen / soo neemt uwen cours van binnen tusschen 'tlandt en het Eylandt door / te weten / buyten alle d'Eylanden ende steenen heen / tot op een schoot vā een Quetelingh daer van af: maer en ghenaeckt de Custe niet; want men heeft van't noorder landt aen de ander zyde een punt af steken; Die lenghte van het Eylandt gepasseert wesende (langhs d'Eylandekens ende Steē-clippen heen / als gheseyt is) sult terstont aen laeveu langhs het Eylandt heen / tZeewaert nae buyten toe / waermede sult comen te sien in't noorden de punt landts boven gheroert / welcke sonnighe Clippen ende Riffen heeft / binnen de welcke gheleghen is noorden aen de Haven van Amacuta. Dese punt landts lept recht teghens een ander punt landts over / die van het Eylandt upt streckt / ligghende noordē ende zuyden met den anderen; Soo wanneer ghy dese punt landts om ende voorby zijt / so sult ghy't draeghende houden / om also langhs de Custe heen te loopen tot op eē mijl weegs / tZeewaert daer van af. Dese Custe looptmen / te weten / van den eenen hoeck ofte punt landts tot den anderen / noordt noordt west / en zuyd zuyd oost; Ende so ghy buyten 't Eylandt Cojaquijn om lopt / sult den selfden weeh nemen (dat voorby ende om wesende) nae de Custe toe te comen / en daer langhs heen loopende / als vooren. Van de voorsepde punt van Amacuta (die de Clippen ende Riffen heeft) af / drie ofte vier mylen voort aen / soo heeft de Custe een ander punt van een grof ende hoogh landt; Voorby dese punt wesende / sult een groot open ofte Incomste van een Canael sien / het welcke ghenaemt wort O'Estrecho d'Arima, dat is / de Straet van Arima; binnen in dese Straet zijn gheleghen twee goede Havens / waer van d'eerste ghenaemt wort Xiquij, welcke een vande beste Havens van Iapon is; Dese Haven lept ontrent een half mijl weeghs vande Incomste af binnen in aende zuyd zyde vā de rechter handt / te weten / westwaert aen aen't eynde van eenen grooten Inwijck / welcke heeft beschutsel voor alle winden / met vier ende vijf vadems diepten modder gront: maer in dese Haven worden ons dese Portugesen voor ghesmeten / dencke dat het toegheroomen is / door hare stinckende hovaerdye ende trotsheyt / want op alle plaetse die Heeren ende Meesters willen wesen / tot verachtinghe ende verclepninghe vande Inghesetenen / 'twelckmen over al niet lyden en wil / namelijcken in Iapon, daer't een hartneckigh ende opstinaet volck is. Keerende weder op de vaert / soo heeftmen aende noordt zyde van desen Inwijck / te weten aen't landt van d'ander zyde / een hoogh ende ronde Eylandeken ligghen / tot hier toe soo ist over al schoon ende suyvere gront ende Zee.

Herrechtinghe langhs de Custen van d'een tot het ander punt.

Hoemen binnen om het eylandt Cojaquijn loopen sal.

Cours van het punt landts dat riffen en clippen heeft tot een punt van hoogh landt.

Straet van Arima / ende de haven Xiquij.

Inwijck hebbende goede diepte ende vaerde.

Iapponen zijn hert ende wreet volck.

Een rondt Eylandt aende noordt zyde des inwijcks.

Om in Arima te loopen / soo sult ghy het landt van't noorden ghenaken: want men heeft aende zuydt zyde (soo haest alsmen den Inwijck van Xiquij ghepasseert is) twee Steenen ligghen / ende zijn daer rondtsom over al vol Riffen / ende ander vuylicheyt. Dese voorsepde straet streckt / te weten / alsmeender eerst in comt) oost aē / en keert

Hoemen in Arima loopen sal.

Herrichten en streckinghen voorby een inwijck van Xiquij.

Digitized by Google

Op gheveldige perijculeuse stroome göede achtinghe te nemen.

Een de punt landts heeft-men de Haven Cochinoquin ofte de haven van Aryma.

Inwijck die goede stercte heeft.

De Haven van Simonbara zijnde bysondt met leegh water.

Veel Eylanden ende Clippen.

Groote Inwijck.

Van't Eylandt Cambexyma/ ende sommige Eylandekens daer by.

Goede stercte/ bewoont hier ende een Inwijck.

Hier beginnt d'Eylanden naer Fyrando.

Voorby Cambexyma een punt landts daerinne neffens veel Eylanden ende Clippen op de kaert.

Overmidts grijsachtighe mist ess donckerheyde/ cannen hier qualijck Landts kennis onderscheyden/ ende hoe men dan best doen sal.

Differentien dit twee Eylanden.

Twee Riffen.

heert daer na naer't noordoosten/ ende langhs de punt landts heen (daer de Straet zuyden lieert noordoosten aen resent) gaen ghewelddighe stroomen: jae sijn seer dat sijn ghy niet wel op u hoede waert / sonden 't Schip om cũ weer om doen te arbeyen / soo verre ghy niet eenen stijven voorgaende winde en hadde / om de stroomen haer cracht te beeren; dese voorsepde punt om wesende/ soo heeftmen aen't selfde landt een seer goede Haven ligghen/ ghenaemt Cochinochy, ofte Cochinoquin, ende daer nach d'Haven van Aryma, waer van dese Straet den naem heeft / is ghelegghen een half mijl van Cochinochy af voorde aen/ wesende eenen Inwijck/ die onbeschut voor d'oosten winden is / sonder eenigh beschermsel te hebben voor eenigh ontweder; wat wonder aen heeftmen de Haven van Simonbara, welcke heeft drie Eylandekens/ die voor de noorde winde een beschutsel maken: maer de Schepen blijven daer met leegh water op droogh; men en heeft in dese Straet anders ghen Havens die seecker en voor alle winden beschut zijn/ dan alleenlijck Xiquy ende Cochinochy, als ghesept is.

Van dese Straet af naer't Eylandt Fyrando toe/ heeftmen langhs de Custe heen veel Eylanden ende Clippen ligghen / ende eenen grooten Inwijck / vande uytcomste vande Straet van Aryma, ses mylen voortaen/ is ghelegghen een Eylandt dicht bijde Custe ghenaemt Cambexyma, 't welcke is van een groot ende hoogh landt / hebbende aende zijde van ter Zeewaert daer dicht bij / vier ofte vijf Eylandekens ofte Clippen ligghen; tusschen dit Eylandt ende 't vaste landt heeftmen een goede stercte / ende sijn selfde Eylandt leijt een goet bewoont dorp dan veel volcks/ met een goet cleijn Inwijckskens ofte Haven/ daermen veel Visschers Barcken/ ende Fusten heeft ligghen; Van hier af sijn beghinnen d'Eylanden naer Fyrando toe.

Van dit Eylandt Cambexyma af/ vijf ofte ses mylen voortaen / soo heeft de Custe een uytstreckende punt landts / met veel Eylanden ende Clippen / die van't landt af t'Zeewaert in steecken / sulck naer deselfde punt toe loopen/ te weten/ noordt noordtwest aen; Wesen wegh van Cambexyma af / tot de voorsepde punt landts toe / is altemael van eenen Inwijck / om dat het landt binnen aen wijckt/ ende overmidts binnen aen dese Custe van Iapon (ghemeenlijcken inden tijde datmen daer aen komt) doncker achtigh ende mistigh weer heeft / soo kanmen qualijck de ghelegenthepdt van't landt onderscheyden/ dan soo't claer weer waer / sult terstonde d'uytstreckende punt (die d'Eylanden ende Clippen van hem af streckt) connen te sien/ ende soo't mistigh ende doncker weer waer/ soo en sult alsdan de Custe niet volghen/ dan doet uwen cours ter halver streeck van noordt noordtwest aen / als boven / ende als ghy daer dicht by comt / sult terstonde alle d'Eylanden ende Clippen ondertat sien; d'alder uytterste t'Zeewaert van dese Eylanden ende Clippen / zijn twee cleyne Eylanden/ verscheyden vanden anderen / zijn tusschen hoogh ende leegh / meer langhwerpigh dan rondt/ gantsch sonder eenighe ghyboomten/ ende dat van het alder uytterste t'Zeewaert streeckt twee Riffen van hem af / streckende d'een naer het oosten ende d'ander naer het west noordtwesten / tot ontrent een half mijl veer; by het oosterste Eylandt (van dese voorsepde twee Eylanden) is het daer dicht by schoon/ soo nyp ghesepdt is / als oock naer het schijnt te wesen/ ende aende noordtzijde daer van heeft het beschutsel voor de Noonsen vande zuydewinden / soo het u noodigh waer/ moecht gher daer wel setten; Van dese voorsepde twee Eylanden af naer het Landt toe/ zijn ghelegghen twee Eylandekens ofte Steen-clippen met fatsoen als Pilaren; tusschen dese Clippen ende noch andere Canalen (die u d'Eylanden alremets beghinnen te openen/) loopen veel lancos ofte Chijnsche Schepen voor / gheladen met coopmanschappen / naer Fyrando ende de Haven van Vmbra toe / niet teghenstaende sult alle dese Eylanden ende Clippen laten aende oostsijde ofte rechterhandt / daer ontrent een half mijl t'Zeewaert af loopende; met dese Eylanden over een wesende / soo heeftmen dry te vier mylen op de selfde cours van noordt noordtwest aen/ een ander punt van een Eylandt/ streeckende recht van het landt af westwaert aen/ wesende van een hoogh ende blanck landt boven op / verthoont hem in't eerdoen ghelijck als drie Eylanden / al hoewel dat het alremael maer een is / heeft twee schuttersels ofte broken / waerom het t'schijnsel van dryen maeckt.

Van de punt van dit Eylandt af / naer het westen drie mylen t'Zeewaert aen / sult connen te sien een rondt Eylandeken / hebbende dicht by sijn een cleijn ende lanckwerpigh Eylandt / ende soo het claer weer waer/ sult naer het west zuydtwesten / ende westen connen te sien het Eylandt van Gow; twelcke seer groot ende hoogh is / van veel schuyrsels ende clippen / zijnde boven op altemael van een blancke essen landt.

Soo wanneer ghy het voorschreven Eylandt (twelcke drie schijnt te wesen) int ghesicht hebt / soo loopt recht op d'uytstreckende punt van dien aen / ende soo het waer dat het ghesp u teghens waer / met wepnigh winde/ soo maeckt het water (by desen uytstreckenden hoeck ofte punt landts van het voorsepde Eylandt/) groote ravelinghe / ende ghekappelt water ende stuyjm / dat het ondiepten schijnen te wesen daer't water op breeckt/ niet teghenstaende isser over al schoon ende diep / daerom moecht daer vry staut ende sonder schroomen op aen loopen / u allenlijcken een wepnigh vande punt af houdende; op dese voeghen de punt landts aen loopende / soo sult het daer langhs by heen aenloeven / alwaermen eenen grooten ende goeden Inwijck herst / alwaer sult in loopen tot dat ghy vindt thien/ elf vadem dieptens/ is van een harde gronde / daer ghy het naer uwen wille moecht ancheren / heeft een goet beschutsel voor de winden vande Noonson/ alhier wesende sult terstont ghenoegh Barcken ende Fusten aen boort crijghen/ die u naer Fyrando sullen brenghen; Inde self de Inwijck/ te weten/ binnen in oostwaert aen/ heeftmen een sterde om te ancheren/ met goet beschutsel voor alle winden; van gelijcke een schuut van een Lepel-stuck naer het noordtoosten/ leijdt een ander Haven die een goet beschutsel heeft voor alle winden / alwaer meer Schepen moghen liggen dan op de sijde van het oosten voorsepde.

Soo's

Plaetse daer schoon al goet de sterde voor de Noonsen is.

Ghedaente van 2. steen-clippen.

Plaetse daer veel Chijnsche Schepen uyt Eylandt en de Haven van Vmbra loopen.

Verthoninge dat punts dat 't Eylandt Fyrando is/ uyt 3. Eylanden schijnt te wesen.

Plaetse Eylandt ende ander meyninge hem aen-treft.

Ghedaente des Eylandts Goto.

Hoeme op dat punt landts aenloopen sal sonder de stricken ende ondiepballen te schoonen.

Inwijck daermen op 10. ofte 15 vadem mach loopen ende te weiden ancker en mach.

Goede sterde ende Inwijck.

Noch een haven al goede sterde.

Plaetsen van goede Reede: meer gespeist bouwstoffen.

Hebt ghy hyer in dese contreye nu eenich/ten tyden dat ghy hyerse ofte vermoeyen hebt van cruyt/ voo mocht ghy u byeliicke in een van dese voorseyde Haven s comen berghen/ daer ghy vyf ende twaech leght/ behalven voorde Roovers ende Wieren/ die daer mogen comen; Die Eylandt tuelcke dyte schynt te wesen/ is ghenaemt Faquijn, ende van hier af tot het Eylandt Firando heeftmen vyf mylen.

't Eylandt Firando leght 5. mylen van 't Eylandt Faquijn.

Van dit Eylandt Faquijn af/ (soo't claer weer waer) sulck seer wel moghen sien het Eylandt s an Firando, te weten/ 11. daer van afliggheude maer een dieswille boomen daer de meesten tyt bevroghen ende dauchteren Heuvels ofte Lucht heeft/ so en is hyer ghen seker leyt van; maer voorde Haven daer ghy leght/ sult terstondt connen te sien een hoogh ende rondt Eylandeken/ hebbende sonderinge steenen rontsom hem liggende ontrent een half mijl voorde Stee/ voorde voorseyde Custe daer ghy een zijt af/ welcke streckt n. n. o/ ende n. ten w. aen. Ontrent derdehalf mijl van u af/ sult een ander lanck/ hoogh/ ende black Eylandt sien/ wesende over sudden gheloosts/ waer aen het schynt/ dat twee Eylanden staen/ strecken beoost ende west/ ontrent een half mijl vã dit Eylandt af/ is ghelegen een groote ende hooghe ronde Cluppe; tusschen dese Cluppe ende tronde Eylandeken/ (dat een half mijl van den Haven voorseyde Eylandt af leyt) strecken eenen grooten Inwijck/ ende maeckt een Canael/ waer door men loopt naer de Haven van Vmbra toe. So wanneer ghy comt te sien het Eylandt/ tuelcke in tween schynt gedeelt te wesen/ soo loopter recht op een naer den hoeck ofte teynde van't n. toe/ daer by ghenaende tot op een schuet van een Boet-hoogh naer/ als doch bydе groote Cluppe die u nu oosten blijft/ naer binnen loopende/ alsdan sult ghy een seer lanck lãd connen te sien/ tuelcke de Custe is/ die de Straet ofte 't Canael maeckt van tusschen 't landt ende 't Eylandt van Fyrando; sult u wachten van alle 't lande/ dat u blijft aende oostzyde: want is daer over al duyse grondt/ als ghy't bovenghenoemde Eylandt om loopt/ tuelcke ghenaemt wordt Caroxijma, dat leyt aende westzyde/ soo sult ontrent een schuet van een Boet-hoogh van't eynde van dien af/ twee cleyne Eylanden hebben/ waer van dat van't westen lanckwerpigh is/ wesende 't ander dat u voor uyt blijft cleyn ende rondt/ ende heeft een Steen-cluppe daer ghy u van moet wachten ende sult terstont noch twee andere Cluppen sien/ tuelcke u altemael sal blyven aende westzyde/ op dese contreye wesende/ so sult het Eylandt van Fyrando connen te sien voor uyt ligghen/ daer ontrent twee cleyne mylen van af wesende/ suyder wyt sonder wesen naer toe loopen: want is daer langhs heen over al schoon/ ende de Custe van't vasteylandt aende oostzyde loopter boven heen. Als ghy nu by de Eylandekens ende Cluppen zijt/ soo heerstet erlijcke cleyne Canalen/ waer dã u sult wachten/ u alcoos wel dicht houdende by't Eylãdt van Fyrando, tuelcke u aẽde westzyde blijft/ ende is een seer groot ende lanckwerpigh Eylandt/ ende verr heent hem (te weten/ van dese zyde daer ghyder naer toe loopt/) met eenen grooten hoogen heuvel/ staende te middelsen op een uyt steckende punt van't selfde Eylandt. Als ghy wel dicht by't Eylandt zijt/ sal sullen langhs by heen loopen/ alwaer ghy een open sult vinden/ strecckende in de aertsch aen gheluck een Reviet/ suyder tot ontrent een mijl weeghs voorby te passeren/ alwaer ghy eenen cleynen Inwijck ofte Bay sult hebben/ ghenaemt Cochijn, daer ghy oock op 11. vadem loopen sult in loopen/ ende setten daer neder/ al ist schoon dat men daer niet sy zyde winden en sal schut legt/ even wel so gaet een half vinser; alhier verseende/ sult antvieden 't zyn te water ofte eylande/ naer de stede van de haven toe/ om eenighe Fusten ofte Barcken te crygen die u inde Haven brengen/ welcke haven wat voorder aen gheleghen is: want heeft d'incomste hã dit seer perickuleus/ om de groote stroomen die daer loopen.

Instreckende open als een Reviet/ tuelck ontrent een mijl voorby loopt.

Den Inwijck Cochijn loopen men in op 12. vadem.

So ghy in dese Haven begeerdt al seylende in te loopen te weten/ alst water hy naer hoogh is: want hebt inde mont vande Haven bewinde seer scherp om in te louren/ ende alst water begint te vallen/ so helpt het u niet gheen/ so sult op sulcker voeghen langhs 't Eylandt heen loopen/ als voren verhaelt is/ ende als ghy den Inwijck van Cochijn gepasseert zijt/ te weten/ tot die eerste punt landts toe die u ghenoeten sal/ die van't selfde Eylandt uytsteckt/ (van welcke punt twee cleyne Steencluppen af staen/ een) so sult de Steen-cluppen genaken/ om de haven des te beter te connen ingheraken/ sult terstondt recht voor u uyt connen te sien/ aende zyde van Fyrando, een groot ende hoogh Eylandeken vol gheboomten/ als ghy dit nu gesicht hebt/ so stuert uwe cours recht op de wester hoeck van 't selfde Eylandeken heen/ tot dat u 't voorseyde Eylandeken gantsch en al ontdeckt blijft van de inwaert/ waermede 't erstondt binnenwaerts een sult connen te sien een hoeck ofte 't eynde van de stede ofte 't betooninet vlack/ ende als ghy de hupsen daer van beghint te ontdecken/ soo wait het wat het stuyrken/ recht tegheus over 't voorsz. Eylandeken/ te weten/ aende zyde vande slincker hant/ so herstet Eylandt eenen cleynen eñ leeghen punt landts/ comende van eenen hoogen heuvel af/ t'Zeewaert in stekende/ vã welcke punt lãdts een broogh ofte bancksels af strekende/ daer om sult de zyde vande hupsen vanden voorseyden hoeck ofte eynde alderneest genaken/ om u hupsen de stroome te houden/ als ghy daer uyt zijt/ wesende int stille water (soo u de windt niet en dwinge) soo moechter setten/ ende u van daer af met Fusten ende Barcken ofte met het Boot laten in roepen; d'incomste van dese Haven is west eñ west zuydtwest aen/ etc.

Wanneer het hoeck des voorseyden eylandeken ofte 't eynde van de stede ofte 't betooninet vlack/ ende als ghy de hupsen daer van beghint te ontdecken/ soo wait het wat het stuyrken/ recht tegheus over 't voorsz. Eylandeken/ te weten/ aende zyde vande slincker hant/ so herstet Eylandt eenen cleynen eñ leeghen punt landts/ comende van eenen hoogen heuvel af/ t'Zeewaert in stekende/ vã welcke punt lãdts een broogh ofte bancksels af strekende/ daer om sult de zyde vande hupsen vanden voorseyden hoeck ofte eynde alderneest genaken/ om u hupsen de stroome te houden/ als ghy daer uyt zijt/ wesende int stille water (soo u de windt niet en dwinge) soo moechter setten/ ende u van daer af met Fusten ende Barcken ofte met het Boot laten in roepen; d'incomste van dese Haven is west eñ west zuydtwest aen/ etc.

Wanneer het hoeck des voorseyden eylandeken ofte 't eynde van de stede ofte 't betooninet vlack/ ende als ghy de hupsen daer van beghint te ontdecken/ soo wait het wat het stuyrken/ recht tegheus over 't voorsz. Eylandeken/ te weten/ aende zyde vande slincker hant/ so herstet Eylandt eenen cleynen eñ leeghen punt landts/ comende van eenen hoogen heuvel af/ t'Zeewaert in stekende/ vã welcke punt lãdts een broogh ofte bancksels af strekende/ daer om sult de zyde vande hupsen vanden voorseyden hoeck ofte eynde alderneest genaken/ om u hupsen de stroome te houden/ als ghy daer uyt zijt/ wesende int stille water (soo u de windt niet en dwinge) soo moechter setten/ ende u van daer af met Fusten ende Barcken ofte met het Boot laten in roepen; d'incomste van dese Haven is west eñ west zuydtwest aen/ etc.

Alle dese verclaringhe ende beschrijvinge van dese Navigatie bellupe hem in dese corte vermeminghe/ te weten/ dat als ghy comt by de Custe van Iapon, so sult ghy alle d'Eylanden die u op de rye vande Custe ligghen/ laten b'ven aende oostzyde/ te weten/ aende rechterhant/ ende loopen daer van bupten af hen/ eñ de Eylanden ghelegen t'Zeewaert daer van af/ naer van d'eerste beghinnen 't zuyde van't Eylandt vande three af/ (Saquijn ghenaemt/ ende 't langhe Eylandt van Caroxijma, dat voorder aen leyt) d'welcke strecken n. eñ n. ten w. aen/ te weten/ van't eijndt vande stee/ ende de twee cleyne Eylanden/ met noch twee cleyne Eylandekens ofte Cluppen voorder aẽ gheleghen/ zijnde in als seven/ die altesamen staende aende stincker hant/ ofte aende westzyde/ met welcke cours recht op het Eylandt van Fyrando sult uyt comen als voren/ etc.

Een

Wanneer het hoeck darmen af sent open moet/ by een groote Cluppe.

Een langhe tuelck de Canael van't Eylandt Firando maeckt/ daer me d'oostzyde wacht moet.

Twee Eylanden by waert van't Eylandt Caroxijma daer men een Cluppe schuyen moet.

Twee andere Cluppen.

Waerom 't Eylandt Firando by sijn eijndt op een hoogh maeckt.

Cleyne Canalen daer men sich wyen moet.

Gedaente des Eylandts Firando.

Digitized by Google

Dat 33. Capittel.

Een voyage ofte reyse gedaen door een Portugees Piloot, met een Soma, dat is: een Chijns Schip, van Macau af uyt China, naer't Eylandt van Iapon ende 'tlandt van Bungo toe, met alle de Coursen ende gheleghentheyt vande selfde vaert.

Voor 't Eylandt Pha das Outeas gheleghen.

DEn negentiensten Iunius des saterdaeghs / scheyden wy van't Eylandt / ghenaemt A Ylha das Outeas, (ghelegen aende weestzyde vanden uytganck ofte 't Canael van Macau,) loopende na inwaert toe t'Zeewaert in / te weten / dooz't gat daer de schepen van Malacca naer binnen toe comen: maer om dat wy boben 't Eylandt A Ilha grande dos Ladroins (dat is 'tgroote Eylandt vande Dieven / gheleghen 4. mylen o.z.o. t'Zeewaert aen van't Eylandt ende de Baben van Macau af) niet en konsten comen / so zijn wy nae te lywaert dooz by gheloopen / tot op een schuut van een Baij daer van af zijn twee Eylanden die haer vanden anderen scheyden / met een seer smal Canael dat ter tusschen dooz loopt / dooz't welcke men met cleyne Banckoins ofte Chijnsche Barcken dooz loopt; van hier af ontrent een half mijl n. aen / is gheleghen een ander lanckwerpigh Eylandt / van seer veel wilder russen ende ghebroomen / ende so wanneer men daer van dese zyde / van't w. z. w. in loopt / so heeft het te middelweghen van't Canael / een steen liggh daer de Zee over heen spoelt.

Gheleghentheyt ende perfectie des Eylandts der Dieven.

Canael tusschen twee Eylanden.

Lanckwerpigh Eylandt. Een steen te middelwegen eens Canaels daer de Zee over spoelt.

Van dese Eylanden af 6. mylen o.z.o. aen / is gheleghen het Eylandt van Tonquian, 't welck een hoogh en lanckwerpigh Eylandt is / wel van gebroomen ende wilder russe / ende heeft aende zyde van ter Zeewaert daer dicht by / 9. ofte 10. cleyne Eylanden ende Clippen ligghen / ende om dat wy de hooghte niet en consten crygh en / om tusschen 't Eylandt ende de Clippen door te loopen / ('twelck een goet ende schoon Canael is /) so passeerden wy't te lywaert / tusschen dit ende een ander Eylandt / gheleghen ontrent een cleyne mijl weeghs n. daer van af / 'twelcke een groot Eylandt is / en daer ligghen twee Eylandekens ofte Clippen by / te weten / 't grootste leyt daer dicht by / en 't ander wat verder af / wy lieten dese te samen aende slincker handt / loopende langhs 't Eylandt van Tonquian heen / daer't over al schoon is / welck Eylandt heeft aende punt van't s. n.o. te weten / aende zyde van't landt een sandt Bay / 'twelcke een seer goede stee is / dooz de Monson vande zuyde winden.

Waer / en hoe hem 't Eylandt Tonquian beerthoont.

Veel cleyne Eylanden ende Clippen.

Goet Canael by't Eylandt Tonquian.

Gedachten by sommighe ander Eylandt.

Goede Steede ontrent het punt van't Eylandt van Tonquian.

Als wy buyten dese Eylanden waren / soo namen wy onse cours o.z.o. aen / tot dat wy soo verre t'Zeewaert waren / als d'uyterste Eylandekens t'Zeewaert aen gheleghen / ende wesende in't gheselcht van dien / namen onse cours o. ende s. ten n. aen / 60. mylen weeghs tot inde hooghte van't Eylandt Lamon; wy deden onse cours altus / om te schouwen de Zee-roovers ende Dieven / (die op desen tijdt ende in dese contrepe hen alhaer onthielden / voerende oorloghe met die Portugesen van Macon,) sagen niet tegens waende / altoos met dese cours 't vaste landt / te weten / het hoogste ofte die toppen vande Wildernissen ende Bosschagien / wesende op plaetsen leegh landt. Comende op dese contrepe van't Eylandt Lamon, (hoewel wy't niet en sagen /) liepen ter stondt n. o. aen / op welcke cours hadden wy gheselcht van't hooge lande van Chabaquon, aende Custe van China, wesende in dese contrepe vande Custe / vonden veel quade waters ende stroomen / ende quamen te sien de Varella ofte Root-steen / die voor de haven vā Chinchon staet / sonder pet anders meer te sien dan hooghe ghebergh en; van hier af voortaen so en sagh en wy't lande van Chynen niet meer / loopende op dese voorsyde cours van't n. o. (die wy van Lamon af altoos beden /) quamen te sien het Eylandt van Lequeo pequeno, ofte cleyn Lequeo, te weten / op de vierde eenmael naer dat wy van't Eylandt Macau afgescheyden waren: want sagent des woensdaeghs smorgh ens inden dagheraet / wy anderdent 8. mylen daer van af / naer de Custe van China toe: want quamen daer by den hoeck van't zuydwest aen; Dit Eylandt Lequeo pequeno, streckt n.o. ende s. w / ende n. o. ten n. ende s. w. ten z / is een seer hoogh Eylandt van ontrent 15. ofte 16. mylen lanck / den uytersten hoeck ofte eynde van't n. o. vā't selfde Eylandt / is gheleghen op 25½. graden ruym: want heb daer de hooghte vande Son selver ghepeylt met stil weder / wesende 5. ofte 6. mylen divers daer van af; van dese noordoostet hoeck af / so streckt de Custe van't selfde Eylandt noer't s.o. toe / hebbende aen't eynde van dien een ander groot ende hoogh Eylandt / makende een cleyn Canael van tusschē beyden door / ende schijnt van dese zyde van't n.o. een goede stee te hebben voor de Monson vande z. ende z. w. winden; wy hadden altijer langhs dit Eylandt Lequeo drie daghen stilten / die ghepasseert wesende / creghen eenen coelen windt vande Monson; gheloove dat wy dese stilten creghen om dat wy so dicht onder't lande waren.

Waer / en hoe hem 't landt Chaliquoan op de Custe van China beerthoont. Ontmoetinge van quade stroomen ende de Root-steen ontrent de Haven van Chinchon. Beerhoutinge / gedaente ende strecktinghe des Eylandts Lequeo pequeno / op 25. graden half graden.

Canael ende goede Steede tusschen 't Eylandt Lequeo ende een ander Eylandt.

Vanden hoeck van Lequeo (te weten / van de 25½. graden) af / beden onse cours n. o. ende n.o. ten o. aen / loopende op dese cours tot op 29. graden ruym / ende vande 10. mylen voorby Lequeo af voortaen / vonden over al veel Bas-beenen op't water dryven / en veel andere diergelijcke schulpkens / die seer wit waren / so dat het hen van verre verthoont of het Cat en waer: maer doerde wel nigh dat se dicht ende veel by een dreven: want vonden se daer naer alleenlyckens minder / hier en daer verscheyden vanden anderen / duerende aldus tot op 26. ende meer graden.

Ontmoetinge tusschen den 25. ende half graden / tot de 26. en verder graden.

Comende op 29. graden ruym / beden onse cours op de halve streeck van oost n. o. aen / loopende aldus 8. ofte 9. mylen tot het ondergaen vande Son / doen sagen wy recht voor ons uyt ligghen / een ront ende hoogh Eylandt / ende waren daer ontrent noch 6. mylen van af / die is 'treerste ende 'tuyterste Eylandt / gheleghen int w. vande 7. Eylanden / die men alsdans noemde As Sete Yrmaas, dat is: de seven ghesusters / welcke ligghen op 29½. graden.

Waer / en hoe hem 't uyterste Eylandt een w. vande 7. susteren verthoont.

Dit voorsz. eerste Eylandt heeft eenen spitsigh en top / int midden hebbende aende noet van dien / aende weestzyde / eenen steen gheluck een Pilaer / int fatsoen als de Varella vande Straet van Singapura by Malacca, en aen't oost n. o. heeftet een half mijl daer van af / een ronde swarte Clippe ligghen.

Wilderenis en Bosschagien.

Dit voorsz. Eylandt int gesicht hebbende / liepen ter stondt n. ten o. aen / als te voren / alle den nacht over / ende metten dagheraet (wesende met het voorsz. Eylandt over een) sagen alle d'ander Eylanden / die in als 7. zijn / als ghesepe is / all ter wesende liepen noch n. o. aen / tot by't laeste vande voorsz. Eylandē / dat

Waer heen d'Eylanden v. 7. susteren spenderen.

Digitized by Google

Ghedaente eñ strecktinge dñ twee Eylanden voorby de 7. susteren.

van welcke contrepe af/te weten/6. mylen n. o. aen/zijn gheleghen twee Eylanden / streckende o. ende w/ waer van dat van't o. seer langh ende hoogh is / vol van swert schynende geboomten zijnde/dat van't w. veel cleijnder ende leegher/ 'tzijnde ofte den hoeck van't oosten van dit cleijnste Eylandt / heeft eenen hooghen huevel/ die naer't w. toe al dalenden af gaet/ makende eenen leeghen ende langhen punt; dese Eylanden ligghen ontrent een mijl weeghs verschepden vanden anderē ; van desen langhen punt af/ derdehalf mijl w. waert aen/heeftmen een ander Eylandt/ so groot eñ hoogh als dit voorsz. Eylandt/dat voor ghementioneerde groot eñ hoogh langhwerpigh Eylandt is ghenaemt Ycoo, ende die voorsz. 7. Eylanden sullen u altemael blyven aende zyde van't z.o. ende mogen hebben inde strecktinghe van d'eerste tot die laeste 7.ofte 8.mylen/als wy met het eijndt vande 7. Eylanden over een waren/namen ouse cours n.o.aen/ naer't Canael 'twelcke loopt tusschen 'groote hooghe Eylandt/ende 'tEylandt vande leegghe ende langhe punt heen / daer wy door liepen / comende aen d'ander zyde van't n. weer uyt; Dit Canael van tusschen dese Eylanden door/is diep ende schoon/ sonder eenige Clippen ofte steenen te hebben / vier mylen n. w. aen van dit Canael ofte doorganck af / leijdt een seer hoogh ende rondt Eylandt / 'twelcke schijnt aende westzyde Clippen te hebbē; Dit Eylandt heeft den meesten tijt een Vulcano, dat is : een Swavel ofte vierighen Bergh/ te weten/op't opperste van't Eylandt ; Van dit buytighe Eylandt af een mijl weeghs n. aen/ is gheleghen een ander cleijn ende leegh Eylandt; Van dit voorsepde buytighe Eylandt af/recht oost aen 8. mylen weeghs / leijdt het Eylandt van Tanaxuma; dat voorsz. groot ende hoogh Eylandt Ycoo, gheleghen aende oostzyde van't Canael/als voren/heeft aende n. zyde een leegh landt/ ende daer langhs by heen goede Reede/zijnde over al schoone grōt/ streckende viet ofte vijf mylen z. en w. Van't oost eijnde van dit Eylandt Ycoo af/dzie mylen n. aen/leijt het bovenghenoemde Eylandt van Tanaxuma, als oock ghesept is inde beschrijvinghe vande Coursen ende Navigatie naer het Eylandt Fyrando toe; Dit Eylandt van Tanaxuma street n. en z. zijnde altemael van een leegh landt van huevelen ende dalen/ hebbende Pijn-boomen op/ die seer ondichte ende verscheyden vanden anderen staen/ ende heeft 7. ofte 8.mylen inde lenchte/eñ int midden van dien/te weten/aende westzyde / leijdt een Haven ghelegen binnen sommige Steenrootsen ofte Clippen in/ ende van dese Haven af/anderhalf mijl w.n.w.aen/is ghelegen een seer cleijn ende black Eylandt / met een huevelgien int midden; Dit cleijn Eylandt heeft aen't eijnde van't n. sommighe uytsteeckende steenen en rudsen/ streckende so verre als een schuet van een Gotelingh bereijckē mach/ alle de reste is schoon; van gelijcken tusschen dit Eylandt ende Tanaxuma ist over al schoon ende suyver; Van't Eylandt Tanaxuma af 7. ofte 8.mylen n. aen/ leijt het groote ende hooghe landt van Iapon, welcke Custe streckt (te weten/aende zuydtzyde) o. ende w. 10.mylen weeghs; Van't Canael bovē verhaelt dat tusschē de twee Eylanden door loopt/ en cannen Tanaxuma niet sien/ dan soo't claer eñ helder weer waer/wy liepen o. n. o. aen/ende comēde tot ontrent dzie mylen verscheyden van't voorsepde Canael af/ soo ontdeckten wy eerst Tanaxuma, als oock van gelijcken het groote landt van Iapon, 'twelcke als gesept is seer hoogh is/streckende oost ende west 10.mylen weeghs / ende om dies wille dat Tanaxuma streckende is n. ende z. wesende leegh/eñ 'tlāt van Iapon hoogh/so verthoont het hem in die contrepe daer wy waren / altemael een landt te wesen / om dat het door den anderen street/ welcke was d'oorsake dat die Chijnsche Piloot die wy by ons hadde / meende dat het altemael een landt was:maer als wy't begonsten te genaken/ so begonst hem 'tCanael van tusschen beyden allenxkens te openē / wesende van d'een tot het ander/van diwers over 7. ofte 8.mylen / wy liepen op deser voeghen op de halve streeck van o.n.o. aen/ naer t'landt van Iapon toe/wesende int wassen van't water/waerom het oostwaert aen liep/te weten/ naert cleyne Eylandt (dat by Tanaxuma leijt) toe/daert ons naer toe dreef/so dat wy moeptens ghenoegh hadden om daer boven te komen / passerende tot op een Gotelingh schuet naer daer langhs by heen / waerom noodigh is n. o. aen te loopē/tot datmen 'tvoorsz. cleyne Eylandeken voorby is.

Als wy Tanaxuma om waren/ soo liepen wy n.n.o. aen naer de Custe toe/ daer noch 3. mylen van af wesende/ ende creghen recht teghens den inwijck van Xebuxij over/een stilte; dit was den laesten Junius/ gheschiedē wesende van't Eylandt genaemt A Ylha das Outeas, ('twelcke leijt aende westzyde vande mondt ofte 'tCanael van Macau af/) den 19. vande selfde maent / hebbende onder weghen ghetweest tot dit landt van Iapon toe 11. daghen/waer van dzie dagen stilten hadden/dat de seylen voor de mast hinghen / onder't Eylandt van Lequeo, als ghesept is/etc.

Dat 34. Capittel.

Een ander beschrijvinghe vande Navigatie ende Coursen vande Haven van Macau af, langhs 'tlandt van China heen, naer't Eylandt Fyrando, ende d'omligghende Eylanden toe, tot die Haven van Vmbra, gheleghen aende Custe van Iapon, met verclaringe van andere Havens daer ontrent ghelegen, daermen handel en traffijcke drijft, met de gheleghentheyt van dien.

Die ghene die begeert te seylen van uyt Macau, ofte de van dien af naer Iapon toe / inde Monssen van Junius ende Julius / ende so ghy int uytseylen niet en mocht loopen te loefwaert van eē Clippe/ dieme van Macau af genoegh sien can/ welcke 'tschijnsel van een Seijl maeckt/ en derft daer niet eens om behoumert wesen: want latende 'tEylandt Lanton aende ly / moecht terstondt loopen waer ghy wesen wilt: want is over al schoon/ende en hebt daer nieuwers af te weesen/ als ghy bupten d'Eylanden uyt zijt/sult uwen cours nemen naer't Eylandt Ylhea Branco toe / (dat is : 'twitte Eylandt/ ofte eyghentlijck de witte Steen-clippe gheseyt/) loopende o.n.o.aen/tot naer't Eylandt Lamon toe/ eñ al ist dat ghy seer goede windt hebt / schepdende des avents vande voorsz. Eylanden af/so sult ghy eerst des morghens 'tvoorsz. Ylhea Branco comen te sien/ als ghy daer met over een zijt / so sult ghy aen't vaste landt een groot hoogh landt sien / wesende aende

Waermen Tanaruma eñ Japon niet sien can/ ende waer zy een landt schynen te wesen.

Strecktinghe des Canaels tusschen de twee Eylanden.

Onderrichtinge waer/eñ hoe dert datmen n.o. aen dient te loopē.

Stilte ontrent den Inwijck Xebuxij.

't Eylandt das Outeas leijt westwaert van't Canael van Macau.

Hoemē ondeschepping doet by eñ Clippe van Macau loopen sal.

Wanneert met den cours naer 'twitte eylandt setten sal/ende wanneermen in't ghesichte crygt.

Digitized by Google

Ghedaente des stijfden Eylandts/ende de gronden daer ontrent.

aende ooſtzyde ſteijl afghebickt/hebbende in't midden eenen ronden duyvel uyt ſatſoen van een broot; de diepten daer langhs het heeft/te weten/twee mylen daer van af/ (luttel min ofte meer) zijn 30. ende 35. vademen modder grondt. Van dit Eylandt ofte Vlhea Branco af naer Lamon toe/ ſo heeft de Cuſte van't vaſtelandt cleyne Eylandt daer langhs by heen ligghen; item heeft op deſe cuſt reyſe te weten/ 12. mylen off daer ontrent aen deſe zyde Lamon, ende 7. ofte 8. mylen van't vaſtelandt af/ cleyn ſwart ſant met ſommighe ſchulpkens ghemengt/op de grondt niet 23. ende 28. vademen diepten/ en ſult alhier weſende/ niet laten te loopen op de begonnen cours van 9. n. o. aen/al en ſiet ghy ſchoon dat land: want hebbede die voorſeyde diepten en gront/ ſoo gaet ghy wy ende behouden vande kuſte van't Eylandt Lamon, ende ſoo't ſake waer datmen geen landt en ſaegh/ſo kanmen evenwel/door de diepten ende grondt weten waer datmen is: want van't Eylandt Lamon af naer Macau toe/ ſo heeftmen de voorſz. diepten ende grondt van 14. tot 18. vademen/ ende voor by Lamon ende daer ontrent/is de grondt van wit/cleyn/dun/ met ſommich ſwart ſant gemengt/ende ſomen by ghevalle alhier paſſeerden met dyſtich ende dolicker weder/ſo ſalmen zynen cours doen als verhaelt is van 9. n. o. aen: want dit is den beſten wegh; alſmen hem giſt by't Eylandt Lamon te weſen/ ende vindende de diepten van 15. 16. vademen/ ſo iſt een teycken dat ghy beyde t'Zeewaert zijt/ (want in deſe contreye ſo loopen de ſtroomen ſeer crachtigh naer't o. z. o. toe/) daeromſult alſdan n. p. aen loopen/ om weder den rechten cours te gheraken.

Diepten van Lamon tot Macau/ende hande gheſtelte des grondts daer ontrent.

Onderrechtinghe wanneer men upt den rechten cours is/ende hoemen ſtrecken moet om den rechten cours te bevaren.

Loopende op de diepten van 15. ofte 18. vademen ſandt grondt/ is eenen goeden wegh/ doende de cours van o. n. o. aen: want zijt op deſe manier op den rechten weeh/van te middeweghen van't Canael/ alſmen t'Eylandt Lamon voorby is/te weten/ van naer Chincheon toe/ ſo heeftmen de ſtroomt ende wateren met hem in zijn favoir/ en ſomen de wint vande Monſon heeft/ ſalmen verſtondt des anderen daeghs landt ſien/ van beyde zyden/ te weten/ t'landt dat men heeft van ſtuerboort/ is het eylnde ende den hoeck van het Eylandt Lequeo pequeno, ofte cleyn Lequeo/ en 't begin ſel van't Eylandt genaemt Ilha Formoſa, dat is: t'ſchoone Eylandt/ ende aende zyde vã het backboort/ leyde het landt in ſatſoen gheluyth een hoeck/ al hoewel dat het gheen en is/ dan is het Eylande A Ilha dos Cavallos ofte t'Eylandt vande Peerden/ t'welcke ſeer hoogh is/ leggende op de hoogſte van 25½. graden/ en heeft aen d'een zyde/ te weten/ vier ofte vijf mylen t'Zeewaert daer van af het Eylandt van Baboxijn, dit lande int ghelicht hebbende ſalmen zynen cours noordtooſt aen doen/ t'welcke eenen goede wegh is/ om buyten alle d'Eylanden om te loope: want van dit voorſeyde Eylandt vande Peerden af voortaen/ tot de Cabo de Sumbor toe/ heeftmen veel Eylanden t'Zeewaert uytſteken/ waerom dit den beſte cours is om naer de Cabo de Sumbor te loopen; alſmen naer zijn gelijnighe met den hoeck ofte Cabo de Sumbor over een is/ al en ſiet menſe niet en is niet aen te bedeyen: want mẽ ſiet ontrent 8. ofte 10. mylen vã af.

Weſchrijvinge wat landen datmen naer eē dagh ſeylens ſien ſal/ſomen de wint vande Monſon heeft.

Teyckens alſmen in't landt van't Canael is.

Hooghte van t'Eylandt dos Cavallos.

Plaets van t'Eylandt van Baboxijn.

Veel Eylanden van't eylandt dos Cavallos tot de C. de Sumbor.

Op deſe contreye weſende/ ſalmen zynen cours n. o. aen doen/ om te komen verkennen het Eyland van Puloma, ofte Meaxuma, ofte het Eylandt Guoto: want dit is eenen goeden cours voor de winden vande Monſon/ ofte ſomen eenighe ſtormen ofte contrarie winden kreegh/ ſoo datmen zynen cours wegh niet houden en moeght/ ſoo ſalmen hem in ſulcker voeghen reguleren/ datmen daer naer weder op zynen wegh comt/ om eenigh van deſe Eylanden te komen verkennen. Het voorſeyde Eylande van Puloma is gheleghen n. n. o. en 3. z. w. met het Eylandt Guoto, ontrent 18. ofte 12. mylen vanden anderen verſchreven/ ende ſchepdt heen in vier ofte vijf ghebreken/ hebbende veel gaten ende ſtucken daer vonſom heen; men hi heeft daeromme niet te vreſen: want heeft daer dicht by noch veel meer ander ſtucken/ t'welcke ick weet om dat ickſe ſelver alreraal wel perſonalijcken gheſien hebbe.

Gheleghentheyt vande Eylanden Puloma en Guoto.

Veel ſtucken en gaten hier ontrent.

Cours van de Haven van Vmbra.

Van dit voorſz. Eylandt af/naer de Haven van Vmbra ofte t'Eylandt van Fyrando toe/ ſalmen zynen ouden cours van n. o. aen loopen/ waermede ſult comen te ſien het landt beneden Vmbra, t'welcke ſeer hoogh is/ hebbede beyde Cuſte langhs heen veel cleyne Eylanden ligghen/ onder welcke zijn twee Clippen/ die ſeer ſcherp ende puntigh uytſteken gelijck als Diamanten; van hier af tot Vmbra toe zijn 6. ofte 7. mylen; in deſe contreye comende/ te weten/ tot ontrent een mijl naer't landt/ ſo ſalmen zynen cours n. aen doen/ loopende op deſe ſtreet de Cuſte langhs; hyde Cuſte comende/ ſalmen hem daer wel dicht by heen houden/ om t'landt ende de merckẽ van dien wel te verkennen/ welcke zijn deſe/ te weten/ alſmen dicht by't land vande rechterhant is/ ſo heeftmen een punt landts/ waer van twee Eylanden t'Zeewaert af liggen/ welcke is by d'incomſte van Vmbra: want van deſe punt af naer binnen toe/ ſo loopmen n. n. o. aen daer naer toe; op deſe hoeck ofte punt ſtae drie Pijnboomẽ/ ende met deſen hoeck over een weſende/ ſalmen t'Zeewaert daer van af/ (te weten/ aende ſluckerhandt/) een cleyn Eylandt met een ronde Clippe ſien ligghen/ ſuls binnen deſe voorſeyde Clippe heen loopen/ waermede ſult recht voor u upt comen te ſien het landt van Vmbra.

Kennetyckenen 7. mylen van Vmbra zijnde

Twee Eylanden by de incomſt van Vmbra.

Gelegentheyt van een ronde Eylandeken.

Alſmen ſomt te ſien een groot Eylandeken ofte Clippe/ (t'welcke ſeer ſteijl ende afgebickt is/) t'Zeewaert in gheleghen/ ſo ſalmen aende zyde van't land veel cruyt int water ſien dryven: dit Eylandeken ſalmen laten aende zyde van't backboort/ ofte ſluckerhandt/ lopende tuſſchen dat ende t'lande heen: want iſſer by een half mijl breet; van dit Eylandeken af tot de mont ofte incomſte van't Canael zijn twee mylen/ op de cours van noordooſt aen/ waermede men verſtoone d'incomſte ſomtijds/ die ſeer breet is.

Teyckens alſmen ontrent een groote Clippe ofte Eylandt is.

Gelegentheyt van't ſelve.

Van dit Eylandeken ofte Clippe af/ loopt een ruſſe van ſteen/ ſtrechende tot de mont vã de incomſte toe/ liggende een weynigh boven water/ en op ſommighe plaetſen bedeckt/ doch meeſt het ghenoegh ſien/ daeromme en heeftmen daer nietwyers van te vreſen dan datmẽ voor ooghen ſiet; tuſſchen deſe ruſſe en 't eylandt vande rechterhandt heen/ heeftmen te middeweghen 15. ofte 18. vademen diepten modder gront/ alſmen d'incomſte naer Canael comen te ſien/ ſoo ſalmen daer recht naer toe loopen/ ſonder ſchroomen: want is een ſeer goede incomſte/ in deſe ſtraet ofte Canael weſende/ ſo datmẽ de kuſten van binnen comt t'onderſcheyden/ ſoo doetmen zynen cours al by de rechter

Eylandeken ofte Clippe moeten wel regulieren ſal in contrarie winden.

Ende van't Eylandt Puloma ende anders te beſtieren.

Diepte tuſſchen 't ruſſ en 't landt aende rechter hant.

Cours tot de incomſte van de Rivier.

handt

Digitized by Google

Een Eylandeken met een crups boven op.

hant heen / al waermen ter stont een ront Eylandeken sal sien / twelck een crips boven op heeft / ende al ist datmen d'inconste niet en siet / so salmen even wel op dit Eylandeke aen loopen: want alsmen daer met over een is / so salmen terstont de Baye comē te sien / daer de schepen ligghen / als oock een Portugesche Kercke op't lande staen / alhier binnen wesende soo loopt men al zuyden aen / tot ontrent een schuet van een Gotelingh verder / al waermē het mach setten op 10. vadem diepten / van seer goede modder gront; men sal hem alhier vast binden vande zyde van't n. n. o. ende s. z. w. ende naer dat de wint waeyt / salmen hem met het voorste van't schip keeren / dat met de anckers onder de steenen vast makende: wat is daer enghe / niet teghenstaende en dorft als dan niet wreesen / al ist schoon dat het harde waeyt.

Vermaninge datmē vande C. de Sumbor nae Japan de cust vervolgē sal / al waert datmen gheen Eylanden en sach.

Vermaneu wilderom / dat so wanneer ghy comt vande Cabo de Sumbor, vande Custe van Chynen af / naer't landt van Iapon toe / al ist sake dat ghy de voor-ghementioneerde Eylanden niet en siet / so en laet daer om uwē cours van n. o. aen / niet te vervolgen / tot dat ghy aende Custe van Iapon comt: want al ist dat ghy verdalt by de Haven van Aryma, ('twelck is twaelf mylen van Vmbra,) en is daevom niet aen gheleghen: want men heeft in dese contrepe seer goede Havēs; by de voorschreven Haven van Aryma, is ghelegen een Eylandt (te weten / een weynigh meer naer't n. als naer't z.) ghenaemt Cabexuma, twelck aende binnen zyde een seer goede Haven heeft / daermen seker ende vry mach ligghen ende handelen / en so ghy van hier af begheert naer binnen toe door te loopen / so doet uwen cours n. n. o. ende n. o. ten n. aen / waermede sult comen by een Haven genaemt Cochinochy, ghelegen int Coningh-rijck van Aryma; van Cabexuma af schepende / sult langhs 'tlandt vande noordtzyde heen loopen / tot 7. ofte 8. mylen toe / waermede met Cochinochy over een sult comē / 'twelcke eē beter Haven is als die van Vmbra, om dieswille dat de schepen aldaer 'tharen wille mogen liggē / ende oock dat meer is / so is te weten / dat al eer ghy dese Haven ghenaeckt / soo comen u veel Barcken ēn Schuyten aen boort / die u vryelijcken sullen binnen bzenghen / en hebt gheen vreesen voor den Inwijcht van Aryma: want d'oude Piloten hadden daer vreese voor / om dat zyse soo wel niet en conste als ick / overmits dat ick daer selfs met een Custe over al binnen in / en rontsom hebbe ghevaren / met ghenoegh moeptens; recht teghens Cochinochy over / leyt een ander seer goede Haven genaemt Oxij, toebehoorende den Coningh van Bungo, dwaermē oock bzy ende seker mach handelen ende traffijckeren.

Een Haven dā Aryma leyt 13. mylen van Vmbra.

Gelegenthept dat Cabexuma

Cours om na Cochinochy te loopen.

Gelegenthept van Cochinochy.

Een seer goede Haven tot Cochinochy.

Advertentie wederom ghien vreese te hebben voor d'inconste van Aryma: want behalven de bovenghenoemde Havens / daermen vry ende seker in liggen mach / so sullen u menighten van Custen ende Barcken terstondt aen boort comen / die u sullen voeren daer ghy wesen wilt / ende u in alles naer u begeerte terechte helpen.

Vermaninge datmen gheen vreese hebben sal voor een Inwijck van Aryma.

Gelegenthept vande groote Haven Oxij.

Twerde vermaninge voor Aryma.

Van ghelijcken sult ghewaerschout wesen / datmen hem langhs alle de Custe van Chynen heen / nieuwers af heeft te schroomen: want isser over al schoon en suyver / u alleenlijcken buyten alle d'Eylanden heen houdende; want so ghy daer tusschen in raetten / sout daer qualijck weder naer uwen wille kommen uyt comē / daerom ist best hem daer van buyten af te houden / doende zynen cours daer langhs by heen / so en heeft mē daer nieuwers af te vreesen / ende is over al eē schoone werch / soo wel naer't Eylandt Fyrando, als naer de Haven van Vmbra toe / alleenlijcken dat Fyrando 7. ofte 8. mylen / vande hoeck ofte punt vande boomē noordwaerts aen leyt / in die contrepe wesende / sult Fyrando terstondt comen te sien; int aencomen van dien heeft mē een Varella, dat is: een merckelijcken vant een hoogste ofte spitsighen berch / eyndelijcken sult u reguleren als vooren gheseyt is: want is terstont kennelijck / zynde een seer hoogh landt / welcke strecht n. n. o. ende w. z. w. hebbende te middewegh̄en van dien veel clepne Eylandeu ligghen / met Canalen van daer tusschen heen door / om van d'een naer d'ander zyde te mogh̄en loopen: maer somen van't Eylandt Cabexuma af naer Vmbra toe wilt loopē / moet men hem altoos wel dicht by't landt heen houden: want int Eylandt vandē Diamant ofte 't spitsighe Eylandt ghenaemt / heeftmen een andere seer goede Haven / daermen terstōt (alsmen daer int ghesicht is /) met menighten van Barcken ende Custen ontfangen wort / om 't schip binnen in te bzenghen.

Waerschouwinge datmē buyten de Eylanden om loopen sal.

Een schoone haven beyde Vmbra ende Fyrando.

Gelegenthept van Fyrando.

Verclaringhe van Fyrando dese ghelijcks de strecking vā 't eylande.

Een goede Haven en 't spitsigh Eylandt.

Die havens dienen in dese contrepe heeft / zyn dese naervolgende / te weten / so aen't landt van Iapan, als aende Eylanden daer naest by gheleghen / waer van in dese beschryvinghe mentie ghemaeckt is. Inden eersten / so heeftmen een seer goede Haven int Eylandt van Cabexuma; Item Cochinochy gheleghen int Coningh-rijck ende de Straet van Aryma, is noch beter Haven; De Haven van Oxij, welcke leyt recht tegens over Cochinochy, is oock een goede ende beter Havē; Aen't Eylandeken genaemt Ilhea do Diamon, (dat is: 't Eylandeken vandē Diamant / door zyn spitsighe ende scherpe schootsen / heeftmen oock een seer goede Haven / welcke is van't landt van Vmbra; Item de Haven van Vmbra is oock een goede streede / etc.

Beschryvinge van verscheyden Havenen op verscheyde plaetsen.

Een goe haven in't Eylandt d' Ilhea do Diamon.

Dat 35. Capittel.

Een corte waerschouwinghe ende onderrechtel vande vaert van Macau uyt China af, naer Iapan, en 't Eylandt Cabexuma, tot de Haven van Langhesaque ofte Nangesache toe, welcke is de gheen die huydens daeghs aldermeest vande Portugesen ghefrequenteert wordt, met alle de Coursen ende streckinghen op't cort verhaelt, door een expert Piloot ende bedreven Stuerman, met verclaringhe vande winden, Tuffon ghenaemt.

Coers van 't Eylandt de Leme, nae't eylandt Lamon.

SOo haest als ghy't Eylandt Ilha do Leme voorby zyt / ('twelck is comende van upt Macau af /) soo doet uwen cours o. n. o. aen / waermede sult het Eylandt van Lamon comen om te loopen / en soo't by nacht waer / sult het loot uyt werpē / ende vindende 22. 23. vadem diepten / met schulpkens ende swart sandt op de gront / soo zyt ghy recht teghens de Riffe over / ende als ghy die voorby zyt / sult wit ende cleyn sandt vindē / doende alsdā uwē cours n. o. en n. o. ten o. aen / u altoos wachtende vande Custe van Chinchon af / soo veel als ghy ymmers moecht: want den besten wegh is te loopen te middewegh̄en van't Canael heen / te weten / so veer

Teyckenē als men tegē over 't Rif is.

Waerschouwinge voor de Cust van Chinchon.

Over al de Custen van China ist schoon en suyver.

Digitized by Google

Diepte by A Ilha dos pescadores.

so verre van't Eylandt vande Visschers/ als vande Custe van Chincheo' af/ ende so ghy't Eylandt vande Visschers (A Ilha dos Pescadores ghenaemt) naerder waert / sult minder diepten vinde, daerom sult op u hoede wesen/ so wanneer ghy 't Eylandt Lamao' voor by zyt / 't sloot upt te worpen / om oorsake vande Visschers Eylanden / As Ilhas dos Pescadores. Doo het ghebuerde dat u in dese contrepe de stormen vande winden Tuffon ghenaemt overvielen/ eñ so zy quamen van upt den n.o. af/so neemt uwen cours op den boech van ter Zeewaert aen/en dat so veel als ghy muners moecht / om de Custe te schouwen: want de wint sal sonder twyfel nae het z.o. loopen/het welcke dwers op de Custe is/ so datse u blijft voor een leeghjer wal / ende op dat het u niet op de Custe en jaecht/so is het goet alle de seylen te strycken ende in te nemen/ eñ also stil te dryven/tot dat de wint nae't zuyen loopt/om alsdan uwen weeh weder te vervolgen; ghebe u dese raet ofte advijs / om dies wille dat ick my twee jaren achter een ghevonden hebbe in dese contrepe altoos met de tormenten Tuffon, so dat wy d'eene repse by naest teenemael verloren waren/ om op de Custe te gheraken. Om nu te verstaē wat dit woort Tuffon te segghen is / soo is te weten/ dat het een Chijns woort is/ 't welck de Portugesen sonder veranderen oock alsoo aenghewent hebben/ eñ is een torment ofte onweder / diemen ghemeenlijcken crijcht op dese baerden van Chyna nae Iapan toe / oft is ten minsten seer selden/ datmense mist; Comt ende beghint vāden eenen hoeck ofte d'ander / loopende alsoo met een gheduerige stozm by naest alle de streken van't Compas om / altoos even ghestadigh wayende/ so dat het de Zee- luyden ghenoech te doen gheeft / en dat in sulcker voegē/ datter op alle de baerden van gants Oziēté ofte d'Indische quartieren geen tozment ofte onweder soo seer ontsien eñ bevzeest wozt als dese Tuffons, van tusschen Chyna en Iapan, waer om wel noodich is daer op verdacht en voorsien te wesen/ op datmē daer niet onversiens vā overstulpt en wozt/ alst somtijts wel ghebuert is/ van die daer met in groot perijckel eñ lyden ghecomen zijn/ als dese selfde Piloot ghetuycht hem ghesehiet te wesen / ghelijck als ooch een peder vā die de voorsz. baert ghevaren hebben ghenoech weten te vertellē/ eñ sulcks altoos ofte den meesten tijt bevonden hebben.

Oorsaeck waerom datmē 'tloot upt worpen moet alsmen voor Pt Amau' is

Wat cours dannen nemē sal/ indiē datmen vande stormwinden overvallen wort.

Hoemen hem reguleren sal in stormwinden.

Als ghy met het Eylandt A Ilha fermosa (ofte 't schoone Eylandt) over een zijt/ so loopt n.o. aen./ met welcke cours sult recht op de Straet van Aryma aen comen/ 't welcke eenē goeden gangh is. Nu soo haest als ghy comt gront te nemen/ te weten / aende zyde van te loefwaert/ eñ dat ghy crijght 75. vadem diepten/ soo sult ghy recht op't midden van't Eylandt Meaxuma aen comen/ eñ hebbēde minder diepten/ so ist eenen quaden werh / waerō u noodich sal wesen uwen cours te verbeteren ende weder te recht te cōmen: maer wesende van te loefwaert/ is goet/ te weten/ soo wanneer ghy het Eylandt Sancta Clara comt te sien/ het welcke een cleijn Eylandt is/ hebbende aende zyde van't noordt oosten twee ofte drie Clippen ligghen / ende wat voorder aen het Eylandt Cojaquijn, het welcke seer groot is/ zijnde in dzien ghedeelt. Ich hebber aende zyde van het landt by heen ghepasseert/ het welcke eenen seer goeden werh is / en hebt u nieuwers van te wachten / dan van sommighe steenen / die langhs het Eylandt heen liggen/ welck men beschepde lijcken ghenoech sien kan: want de Zee daer op breckt / sult daer uwen wegh langhs heenen doen / latende dese Steenen aēde zyde van't back-boort/ ontrent een schuet van een Was daer af loopende; Als ghy dese ghepasseert zijt / so loeft soo veel als ghy immer muecht tZeewaert aen / om te schouwen dzie Eylandekens ofte Clippen / die aen d'ander zyde recht teghens het dick ende grof landt over ligghen: want is tusschen beyden altemael vol Riffen / daerom is het beste te loopen 'tZeewaert van't Eylandt Cojaquijn af/ te middewegheu van het voorseyde grof ende dick landt (dat voorby d'Eylandekens ofte Clippen vande Riffen leyt) is gheleghen de Haven van Amacusa, die seer goet is / al waer begint den Inwijck van Aryma. Van hier af sult ghy terstont/ (te weten / uit n.n.w. comen te sien het Eylandt van Caberuma.

Sommighe steenen langs de sien cant.

Waerschouwinghe voor 3. Eylanden en veel Riffe.

Plaets vāde haven van Amacusa.

Als ghy met Caberuma over een zijt / soo sult ghy voorder aen comen te sien ses Eylandekens ofte Clippen/ daer ghy aende zyde van ter Zeewaert sult by comen/ soo sult ghy terstont comen te sien nae het oosten / ende oost ten noorden aen het Eylandt / ghenaemt Ilha dos Cavallos, ofte vande Peerden / het welcke herst aende zyde vande Zee eenen groven hueyel / ende aende ander zyde nae het Eylandt Fyrando toe / twee Clippen langhs de Custe heen liggen/ die in't schijn hem verthoonen als twee seylende Schepen: Oock mede soo heeftmen wat voorder aen nae Fyrando toe / twee blacke Eylanden langhs de Custe heen ligghen / welcke ghenaemt worden As Ilhas das Restingas, dat is / d'Eylanden vande Riffen ghesept.

Des Eylandekens dienē siet alsint mē Caberuma over een is.

Gheleghenheyt vande Eylandē As Ilhas das Restingas.

Soo't u noodich waer (als ghy van upter Zee aen comt) te anckeren / al eer ghy inde Haven loopt / (wesende by d'Eylandekens ofte Clippen) soo set het met nieuwe Cabels/ die wel versekert ende / op dat ghy daer gheen anckers en verliest: want isser seer diep ende scherp.

Waerschouwinghe oft noodich waer te anckeren.

Met de voorseyde ses ofte seven Eylandekens ofte Clippen over een zijnde / soo loopt recht op't Eylandt / A Ilha dos Cavallos aen/ als ghy daer by comt (te weten / vande pint binnewaerts/) soo sult ghy langhs het selfde Eylandt heen een drooghte boven water sien ligghen / alle d'ander Eylandekēs ende Clippen die ghy siet / sullen u blijven aende zyde van't backboort / 't welck is aende zyde van't Eylandt Facunda, sult aldus loopen tot inde Haven vā Langasaque, eñ en hebt daer nieuwers van te schroomen / dan van dat ghy voor ooghen siet: want men heeft alhier de Zee ende grondt gheljck aende Custe van Spaengien.

Plaetse van A Ilha dos Cavallos/ midt sgaders een drooghte by't selve Eylandt.

Goede schoone gront inde Haven van Langasaque.

Dat 36. Capittel.

Een voyage ofte Schipvaert, ghedaen van Macau uyt Chyna af, nae de Haven van Langasaque ofte Nangasache in't Eylandt Iapan, met het Schip Sancta Crus, waer van Capiteijn was eenen Portugesecher, met namē Francisco Pays, ende Constapel van dien, eenen Dirrick Gerritszoon, Burgher deser Stadt Enckhuysen, in het jaer 1585. met alle de coursen eñ ghesch iedenisse alles ghecppoincteert

ende aengheteeckent door den Piloot ofte Stuerman van't selfde Schip ende vaert.

Eyt wanneer dat tschip S. Crus uyt Macau gheloopen is.

DEn 5. Julius / anno 1585. wesende des wydaeghs smorgens / gingen wy 't seijl / (te weten / vande punt die tegen 't Clooster van S. Francisco over lept af) met resolutie om te loopen te loef waert vã een rondt Eylandeken ofte Clippe / gheleghen 0.3.0. daer vaer van af: maer om dat de wint scharp was / en constent niet wolbrenghen / invoeghen dat wy't dragende hielden / om door het Canael ofte 'tgat van Lanton te loopen / gheliick als wy deden. De diepten die wy alhier vonden / waren van 5. tot 6. vademe toe / en dit was wicht by't ronde Eylandeken dat t Zeewaert van't Eylandt Lanton af lept / eñ van daer voort aen / soo beghint het dieper te worden tot 18. ende 20. vadé toe. Wy hadden dese dieptē / tot dat wy bupté 't Eyland A Ilha do Leme, (dat is 't Eyland van't Roer) waré.

Diepten in't Canael van Lanton.

Plaetje van het Canael van Lanton.

Dit Canael vã Lanton heeft in't aencomé van dien eē bocht / allwaer de wint seer scherp was / so dat wy ons qualick consten wachten van een Eylandt / gheleghen aende slincker hant van't Canael / ten waer dat de wateren eñ stroomé so groote cracht niet gehadt hadden / die't schip dwers over te loef waert daer van af dreven / sonder dat souden wy grooten arbeyt eñ moeyten ghepasseert hebben om't Canael door te comen / eyntlicken dat wy teghens den nacht mochten wesen ontrent 4. mylen van't Eylandt Ilha do Leme af voort aen. De cours die wy desen nacht deden / was oost / eñ o.ten z. aen / om dies wille dat wy een scherpe wint hadden / hebbende de diepten vã 20. tot 26. vadem modder gront; Met dé dagheraet quamen wy by naest recht voor uyt te sien het Eylandeken Ilha branco, ofte de witte Clippe / eñ door die voorsepde diepten / maerkten onse gissinghe / daer een groote half mijl van af te passeren.

Diepten tot bupté 8 Ilha do Leme.

Ghedaente alsmen by't Canael van Lanū comt.

Het Eylandeken Ilhea branco ofte witte Clip.

Den 6. Julius des saterdaeghs / en consten de hooghte vande Son niet nemen / om dat's ons recht over 'thooft was; hadden eenen z. o. ende z. z. o. wint / met seer goet weder des daeghs: maer des snachts wast wat hoelder; Deden onsen cours o.n.o/o. ende o. ten n. aen / nae dat de wint wayde; Wy vonden des middaeghs van 25. tot 27. vadem diepten / met swart kleijn sandt op de gront. Dit was altoos in't ghesicht van't landt / ende met den dagheraet saghen wy 't land van Lamon, het welcke een lanck eñ vlack landt is / in ghelijckenisse van een tafel ofte vlack velt / hebbende aende zyde van't oost noord oosten een dumme punt landts t Zeewaert upt steken / eñ aende zyde van't west zupdt westen / loopt oock een ander dumme punt t Zeewaert in / ende daer bicht by. Te weten / aen't dickste van dien / sietmen 'tfatsoen van een witte plaet / welcke is het Eylandt van Lamon, ende t Zeewaert daer van af / heeftmen dry Clippen / gheleghen aen het eynde vande Riffe van Lamon; alhier wozpen wy 'tlooc upt ende vonden 27. vadem diepten / hebbende wit kleijn ende sommigh swart sant / met kleyne schulpkens onder een ghemenght / wesende van't landt af ontrent 7. ofte 8. mylen.

Hier de Sonne recht bouē 'thooft.

Ontrent 7. ofte 8. mylen vant landt Lamon 27. vadé diep is wit oock swart sant.

Den sevenden des Sondaeghs / hadden wy stilte / ende altemet een wepnigh: maer niets te veel wints van upten zupdt oosten / ende zupd zupd oost / doende onsen cours oost noord oost / noord oost / ende noord oosten oosten aen / op de diepten van 24. tot 26. vadem. Soo haest als wy het Eylandt van Lamon ghepasseert waren / kreghen terstont wit / kleijn ende dun sant op de grōt / met sommighe schulpkens ghemengt; Wy waren des smorgheus ontrent 7. mylen van't landt af / te weten / van het landt van Chincheo, ende saghen van ghelijcken het Eylandeken / 'twelcke een ghelijckenisse heeft van't Eylandt / ghenaemt Ilha dos Lymoins, dat is / 't Eylandt vande Lymoenen / ghelegen by Malacca, ende wat voorder aen / saghen een dun landt / met tenen spitsighen top boven op / welck men sept te wesen A Varella do Chinchon, (dat is / die kentelijcke ofte kootse van Chinchon;) Dit was den achtsten vande maent des Maensdaeghs; Des snachts daer aen kreghen wy stilte / waer mede de wint nae het noorden liep / comende wat coelder aen / altemets met vlaghen reghens maer met de zupd ooste wint / en hadden nopt regē, kreghen des snachts twee donderslaghen vãde selfde zyde van't zuijd oosten / met weerlichten van upten z. o. ende noorden.

Apsien hier het land van Chincheo / welck wel gelyckt Ilha dos Limoins.

Den 9. des Dinsdaeghs / hadden wy de hooghte vande Son op 23½. graden / hebbēde de wint des snachts ghehadt oost ende o.z.o. met een goede hoelte; laghen alle de nacht en dreven sonder seplen / wozpende altemets het loot upt / op de diepte van 20. tot 24. vadem toe / eñ creghen eens 18. vadem / waer van de gront wit kleijn sant was / met sommighe schulpkens onder een ghemenght. Des smorghens met den dagheraet / kreghen wy eenen noorden wint / waer mede wy ons wendē op den boech van't oosten / (hebbende alleen tfocseijl ende de besaen op) tot teghens den avont; Op de voorsepde diepten namen daer nae de seplen in / om stil te dryven; Des anderē daegs sagen wy landt / te weten / dat van den voorleden dagh / ende lach ons in't noorden / ende ter halver streeck van noorden ten westen.

Hebben hier de hooghde op 23. en half grade / 18. 20. 24. vadem waters.

Hebben alhier stille.

Den 11. des donderdaeghs / en namen de hooghte vande Son niet / om oorsaecke / dat wy laghen en dreven sonder seplen / met eenen oosten eñ o.z.o. wint / eñ hadden de Zee-baré van upten z.o. laghen met het schip ghewent nat's n.o. Dit was des snachts: maer des daeghs hadden wy eenē n.o. ende n.n.o. wint / in voeghen dat wy als nu op den eenen / als dan op den anderen boech liepen / nae dat de wint ende tuer ons plaets gaf / op de diepten van 20. tot 24. vadem toe / van wit kleijn sant / hebbende sommighe wozpen op 18. vademen; Wy hadden die voorleden nacht veel weerlichten van uptē westen ende zupen / wesende den 13. vande nieuwe Maen / hadden des daeghs te voren de hooghte vande Son op 23½. graden ruijm / het landt dat wy sagen costumen qualick onderscheydē / even wel docht ons te wesen / het landt dat wy die voorighe daghen ghesien hadden.

Hebben hier vele weerlichten upt den westen ende zuyden.

Den 12. des Woensdaeghs / en hebben de hooghte vande Son niet ghenomen / om dieswille dat wy noch laghen en dreven sonder seplen / met eenen oost zupde ooste wint / te weten / des snachts / wesende des daeghs noord oost / op de diepte van 20. tot 24. vadē / met sommighe wozpen op 18. vadem / waer van de gront kleijn / dun / wit sant was / zijnde de gront vande vier en twintich vadem wat grover sandt / met sommighe schulpkens gemengt. Als het begonst te dagē / so waré wy nae ons gissinge 5. ofte 6. mylen van't lādt af / wy had-

Digitized by Google

Wele weerlichten ende swaere plaghen regens.

wp hadden die voorledē nacht veel weerlichten van alle canten / hebbende des inwaghens somnighe plaghen regens / sonder wint / met een overtoghen Hemel ofte lucht / soo dat het schien veranderinghe van weer te wesen; Tē ghens den avont creghen wp eenen z.o.wint / loopende terstont na het z.z.o. waer mede wp onse seylen lieten vallen / neemende onsen cours n.o. ende n. o. ten o. aen / endē oock oost n.o. maer den meesten tijt n.o. in voeghen dat ons de diepten begonst te vermeerderen / tot op 32. vadem / met wit cleyn sandt / wesende in den tijt vande volle Maen ; Wp hadden de Zee-baren altoos van upten z. o. eyntlijcke dat wp alhier met dese voorsēpde winden vijf daghen om brochten.

Hier vermeerdert de diepte tot op 32. vadem.

De Son viel den op 24. graden / 20. mylen gewaer hebbende S. mylen van't landt van Chyna zijnde.

Den 13. des saterdaeghs / namen wp de hooghte vande Son op 24. gradē ruijm / loopende desen nacht o.n.o. aen / tot des morgēs toe / behoudende t Schip de cours van o. ende o. ten n. wp bevonden 20. mylen ghevaren te hebben / zijnde vande Custe van Chyna af 8. mylen / saghen terstont des smorghen 'tlandt van d'ander zyde. De grōt vā dese zyde / was wit / dun / met sommich swart sant gemengt / eñ ontrent in't ondergaen van de Son / wierpen 'tloot upt / vonden 35. vadem diepte / met seer fijn swart sandt op die grout.

Dē 14. des Sondaeghs / namē de hoochte vande Son op 25. graden schaers / hebbende eenen z.w. wint / met seer goet weder / doende onsen cours n.o. eñ n.o. ten n. aen / den geheelen nacht over op de diepten van 37. vadem / met seer dun sandt / eñ sommige swarte modder op de grout / eñ inde laeste waerne vanden dagheraet / quamen wp op modder grout / op de voorsz. diepten van 37. vadem / zijnde met swart sant ghemenght / eñ beghinnende te daghen / saghen 'tlandt vande Custe vā Chyna / daer ontrent 4. ofte 5. tot 6. mylen toe van af wesende / quamen te verkennen die Lagartō, met die twee Gesusters (dat is / die Cocodzil / etc. ghesept) Eylandekens also genaemt / wozpen 'tloot upt / ende vonden de diepten van 42. vadem modder grondt / die noch sandachtich was / saghen van ghelijcken op den selfden dagh / het Eylandt Ilha Fermosa gheleghen bp Lequeo pequeno, ofte cleyn Lequeo, de wint scheen hem te willen voeghen om beter te wapen.

Verkennen die Lagartō met die twee gesusters / dat is de Cocodzil d'Eylanden also geheeten.

Hier Ilha fermosa / bp Lequeo pequeno.

Den 15. des smaendaechs / namen wp de hooghte vande Son op 25½. graet / eñ kregen de wint des snachts van upte n. met seer goet weder / loopende also om nae't n.w. diepen o. n.o / n.o. eñ n.o. ten o. aen / eñ als het begonst te daghen / sagen 'tlandt / te weten / 'tepnde van't Eylandt Ilha Fermosa, ofte 't schoone Eylād / 'twelcke een lanckwerpent eñ leech landt is / wesende in't midden gebroken ofte gescheuert / 'twelcke een open schijnt te wesen : maer en is anders niet / dan als verhaelt is ; Wp saghen terstont in't oosten een ander hooghet landt / 'twelcke zijn d'Eylanden / As Ilhas dos Reijs Magos, dat is / d'Eylanden van de drie Coninghen / wp passeerdē daer voor bp heen / ontrent 7. ofte 8. mylen van af ; Hadden desen nacht de diepten van 34. vadem / ende begeerende te weten / wat diepten datmen heeft int ghesicht van't bovenghementioneerde landt / so vonden wp daer 40. eñ meer vademen / liggende 't voorsz. land (van Ilha Fermosa) o.z.o. van ons af / eñ was modder gront. Wp hadden op desen dagh eenen coelen wint van de Monson : maer en hielden se niet langer dā tot den nacht toe / doen wozdent weder stil / ghe duerende also tot des smorgens / doen cregen wp hem van upten n.w. loopende also vande west zyde om / tot dat hp z.w. wozde / eñ wapden tot des snachts / wozdende doen weder gantsch stil ; dit was des dijnsdaegs / den 16. wesende in't ghesicht vande bovengenoemde eylandē. Op desen dagh hadde wp de hoochte vande Son op 26. graden min ¼. eñ 't epnde van't groot Eylandt bleef ons in't o. eñ o. ten z. eñ 't ander clepne in't o.z.o. Dit cleyn Eylād is hooghet aende zyde van't z.z.w. als vande z.w. zyde. De punt ofte hoeck van't z.w. heeft een bruecke ofte schuersel / 'twelcke / hoe men daer dichter bp comt (voorder aen loopende) hoe dat het grooter wert.

Hebben hier de hooghte op 26. graden min een sesten dees.

Dit Eylandt is seer hoogh in't midden / eñ loopt al dalende af nae d'epnden toe / de punt ofte het epnde van't n.o. is leeger / als die vā't z.o. in voeghen dat het een uptstrekende tonge maeckt / die seer leegh is. Van daer af nae't o. n.o. toe / heeftmen andere Eylanden ligghen ghelijck als Clippen / de diepten alhier zijn 25. vadem / modder gront.

Comen aen t Eylandt dat af loopt / ende als een tonge schalder wozt / nae't oosten toe ligghen noch Eylandekens als Cluppen.

Des woensdaeghs den 17. kregen wp weder eenen n.n.o. wint / loopende terstont nae't n.o. eñ begonst so sterck te wapen / dat wp gedwongen waren alle onse seylen te strycken / eñ het Schip den gheheelen dagh te laten dryven z.o. aen / eñ des nachts hebbē bevoren op den boech van't n.w. te stueren den geheelen nacht over ; tghens den dagheraet begonst de wint so dapper op te steken / met sogewelighe Zee-baren / dat wp ghedwonghen waren te looper met het halve fock-seyl op / met alle de touwen wel vast aen gherēgt / gebondē eñ verstru / in voeghen dat dese tempest ofte Tuffon so sterck eñ dapper was / dat wp't al moesten binden wat in't schip was / ofte wat terstont geramponeert ende aen stucken gheslneten. Dese tempest begonst eerst op te comen van upt den n.n.o. en liep alsoo om volgpndende in't n.n.w. gevende op't laeste ende rasschepden den grootsten eñ gheweldichste stoot / comēde met watet hoesen / dat zijn wolcken die't water schynen te drincken en op te slozpen ; Dit was des dōderdaeghs / wesende den 22. dagh vāde nieuwe Maē. Des nachts daer aen volghende / liep de wint nae't westē naer om dat de Zee noch seer hol eñ verbolgen ginck / en lieten onse seylen noch niet vallen / dan des morgheus creghen de wint van upten z.w. lieten onse seylen vallen / makende ghereetschap om onse repse te vervolgen / met een generale blpschap voor het geheele schip / want meenden voorseker dat wp de wint hadde Monsen ghewisselicken hadden : maer tghens den nacht wozdent weder stil / krygende de wint weder upt den noozden / doende also onse cours oostwaert aen : maer wozden een wijl daer nae weder gants stil / hadden niet tegherstaende de Zee-baren altoos vanupt den zupen / in voeghen dat wp ontrent ten twee uren de wint upt dē z.o. kregē / waer mede onsē seylen op hijsten / loopē de n.o. eñ n.o. ten n. aen / alst begonst te dagen / quamē te siē 't Eylandt datmen sept te wesen A Ilha dos Reys magos, (dat is vāde drie Coninge) 'twelc it mercte (liggēde z. 10. oft 12. mylen vā ons af) eñ vont daer de hoochte van 26½. graden / wesende den 21. vande maent.

Den wint goet warpēde verblijt hem al wat in schip waer.

Comen hier bp't Eylt Ilha dos Reys magos / is 'tlandt vande drie Coningē

Wp sagen altoos de vorige dagen 't Eylāt Ilha fermosa, 't welcke eē seer hoogh land is / so datmen boven de wolckē siet upe stekē / eñ

Digitized by Google

Teecken vant onweder/ is eē clepnen peerssen Regenboghe/ met noch twee groote Regenboghen vol Catten-oogē/ dat zijn clepne wolckskens/ schynen een duijst groot te zijn.

hadden daer de diepten van 45. ende 50. vadē modder gront. Des vrydaeghs met dē dagheraet worpent loot upt/ eñ vonden 21. vadem met swart sandt op de gront. 't Eerste teycken ende voor-bode die wp hadden vande voorsz. temperst ende onweder/ was eenen clepnen Regen-boogh/ dicht by den Horizont vāde Zee heen/ van een schoon paersch colour/ met noch twee andere grooter Regen-boghen/ waer van de punten ofte eynden by nasst hen verthoonden/ als Olhos de Boys, (dat is/ Katten ooghen gheseyt/) tweick zijn clepne wolckskens/ die hen in't schynsel (in't eerste gesicht) op doen van een duijst groot/ te weten/ trende Cabo de bona Esperança, die vande Zee luyden vande oost Indische vaert seer duchten werden: want zijn teycknen van subytelijcke overvallende temperesten ende onlydelijcke tormenten/ als wp inde vopage van Indien nae Portugael een deels aengheroert hebben/ waerom goet is daer van gheadvertert te wesen/ om hen daer voor te wachten en op te voorsien/ tot welcken eynde het selfde alhier in't besonder hebbe willen vermanen. Meerende weder op onse materie/ soo advertere ick u dat als ghy comt in dese contrepe/ so langhe als de wint van upten noorden (commende) nae't z. westen loopt en maeckter geen rekeninghe op/ want sal terstont weder nae't noorden/ noord oosten eñ oosten loopen: maer als het gants stil wort/ soo sal u de wint van upten z.o. comen/ loopende van daer af nae't zupen eñ zupdt westen toe/ 't welcke de Monsan ende winden van dien tijt zijn: maer so hp dan weder quam te stillen mocht wel gebuteren/ dat hp nae't oost zupdt oosten liep/ doch sal terstont weder nae't z.o. keeren met goedt weder/ twelck wp alsoo bevonden hebben dese Monçon van Julius/ anno 1585.

Waerschouwinghe u te wachten voor dese tempesten.

Des Maendaechs den 22. hadde de hoogte vande Son op 27½. graden ruym/ hebbende eenen zupdt oosten/ eñ z.z. oosten wint met goet weder/ deden onsen cours noordt oost aen/ ende hadden nae mijn gissinghe gheloopen/ (sint het goet weder eñ wint) 22. mylen/ wesende van het landt van Chyna af/ te weten/ vande Cabo ghenaemt de Sumbor, ontrent 12. mylen/ zijnde ontrent noch 100. mylen van't Eylandt Meaxuma, worpen op desen dagh tloot upt/ ende vonden daer 55. ende 57. vadem diepten/ ende saghen veel swarte ende witte Zee voghelen/ die haer aes aldaer hadden/ waer van de swarte voghels vande Portugesen ghenaemt worden Alcatrases.

29. mylē zijnde vā Chyna van Cabo Sumbor 12. mylen/ zijnde 100. mylen van't Eylandt Meaxuma/ die diept hier 55. 57. vadem

Swarte ende witte Zee voghelen/ die men Alcatrases noemt.

Den 23. des Dijnsdaeghs/ hadde seer goet weder/ in voegen dat wp op dese etmael seylden ontrent 15. mylen/ wesende van't vaste lant van Chynen af ontrent 12. mylen; Des morgheus werpen wp tloot upt/ ende vonden 51. vadem met wit ende swart sant onder een gheneneckt. Des woensdaechs den 24. hadden de hoogte van de Son op 29. graden schaers/ met eenen oost zupdt oost eñ zupden oostē wint/ en goet weder/ doēde onsen cours noord oost/ ende n.o. ten noorden aen/ en somtijts (maer niet veel) n.o. ten oosten aen. Ick maeckte mijn rekeninghe van noord oost ten noorden behouden/ ende 16. mylen gheseylt te hebben/ wesende noch van't Eylandt Meaxuma 70. mylen/ ligghende van ons af noord oost aen/ worpen al hier tloot upt/ ende vonden 49. vadem van sandt ende modder gront.

12. mylen van het landt van Chyna/ breetmen 51. vadē diepten.

Des donderdaechs den 25. Julius/ en namen de hooghte vande Son niet/ om dat wp laghen en dreven sonder seylen met eenen oosten wint/ ligghende zupen aen ghewent/ ghedurende alduys tot den 26. toe/ ende dreven west waert aen/ en creegē twee vadem minder inde diepten.

Oorsaeck waerom wp de hooghte vande Son niet en namen.

Den 26. wendē wp ons op dē boech van't noorden/ sonder seylē/ doch een wepnigh tijts daer na lietē onse schover seylen vallen (maer was gants teghens mijn wille) door importunarie vande Chynesche Piloot/ seggende dat wp op desen boech de wint cruymer soudē crygen/ twelcke alsoo niet en ghebuerde/ want was gants in't contratie/ om dat wp (met alle 'tghene dat wp albuys aen lieper) daer nae te meer moepten door hadde/ waer om het beter is voor de gheen die hem op dese contrepe van 29. graden vint/ te verwachten de zupdt oosten winden/ dan noord noord oost/ noordt oost/ ende n.o. ten n. aen te loopen/ om oorsake dat de wateren eñ stroomē seer sterck nae Liampo toe loopen/ ende als ghy zijt op de 30. tot 31. graden toe/ hebbē de eenen z.z.o. wint/ soo suldt ghy groote moepte hebben om het Eylandt Meaxuma te mogen gherrypen: want is ons also ghebuert/ door dien dat de wint so crachtigh was/ dat wp niet meer als de schoverseylen eñ halve mars seylē mochtē voeren/ oock daerō dat de Zee seer hol eñ verdolghen ginghē/ en 't schip seer ontstelden/ als mede om oorsake dat de stroomen zupd oost waert aen liepen; Dit mocht wesen ontrent 25. ofte 30. mylē van't Eylandt Meaxima af.

Waer sich onder gheen crayssen te verwachten zijn als nae op 29. graden is.

Waerschouwinghe door de winden eñ bloedt/ als men op 30. eñ 31. graden is.

So haest als ons de wint cruymde/ soo dat wp oost eñ o. ten n. eñ o.n.o. af liepen/ tomēde met dese coursen vande 40. tot op 34. vadem diepten/ wesende de gront gheluck als schuijfsant) loefdē so veel nae/ als wp immers mochten nae't oostē toe/ en alsmets nae't o. ten z. waermede ons de diepte begonst te vermeerderen/ doch so verlanghsaem/ dat het ons verdroten soude hebben/ soo't schip eenen harden voortganck ghehadt hadde: maer om dat het water seer hol ging/ waer door het schip niet wel bestiert was (daer wp ons alleen op vertroosten) so quamen wp eyntlicken op 50. eñ 60. vadem diepten/ modder gront/ eñ daer na tot op de 70. en 75. vadem/ met cleyn dun sant op de gront/ een poos daer nae creghen 80. vadem: maer gheloobe dat het was door dien dat het loot een wepnigh achter upt bleef. Wesen worp hadde de grōt wat grover sant/ ende om dat wp nae onse gissinghe dicht by't Eylandt Meaxuma waren/ liet ick de Mars seylen ende blint in nemen/ teghens d'opinie van somnighe Piloten/ worpen ghestadich (ghedurende alle de quaerten ofte waercken vander nacht) het loot upt/ ende terstont met het dagheraet de Maers seylen weder op gehyst/ seylende alsoo een wepnich tijts/ saghen het landt/ welck was van't Eylandt Meaxima, hoe wel dat d'ander Piloten/ die niet in't Schip quamen/ seyden te wesen het Eylandt van Guoso: maer waren hier so seker in/ als in alle huere andere dinghen. Dit landt van Meaxima hadde in d'eerste ontdeckinghe een hoogh steijl afghebickt landt/ wesende na het z.w. toe/ alderlaechst/ soo wanneer men daer met over een comt/ so heeftet een Clippe aen't eynde van dien/ welcke hem in't schynsel verthoont gheluck als eē Fortresse; Ons worde gheseyt datter een wepnich van dese Clippe af/ een verborghen Clippe onder water lept/ daer het water op breeckt.

Oorsaeck waerom wp de hooghte vande Son niet en namen.

Beschrijvinghe vande grondt/ diepten/ eñ sandē/ 70. mylen by Meaxima synde.

Ghestaltenisse vande eerste ontdeckinge van Meaxima.

Een Clip in ghedaente als een Fortres.

Dit voorsz.

Digitized by Google

Verscheyde ghedaente dā Meaxuma.

Dit voorsz. Eyland dā Meaxuma maeckt het schijnsel van drie ofte vier Eylandē/waer van het eerste(te weten/aēde zyde van't zuydt westen hem verthoont/ als gheseyt is/hebbē de boven om hooch ofte 'topperste van dien/ twee ronde hueyelen als boysten/ofte gheljck een saēl; Die ander twee Eylandē ofte schijnselen van te middewegē zijn als groote Clippen/met veel rootsen en uytstekende scherpten/gheljck als Oyghelen/ en het ander Eylandt ofte 'tschijnsel van't noordt-oosten/ heeft de gheljckenisse van een seer langhe: maer niet te hooghe Clippe. Wy liepen by dit Eylandt heen/ doende de cours van n.o. aen;daer ontrent twee mylen van af. Als wy Meaxuma lieten blyven/ om dat de wint z.o. was/ so liepen wy n.o/ n.o. ten o.ende o.n.o. aen/ ende metten dageraet/ sepden zy dat wy de lenghte van't land van Amacusa hadden/ ende siende te lywaert/ woyden ghewaer een grof dick landt/gheleghen dicht by't Eylandt Cabexuma; Dit Eylādt Cabexuma is vlat ende lanckwerpent/ van een effen landt/ hebbende aen't noordt eynde een Clippe ligghen; Dit was den laesten Julius/ ende quamen den selfden dagh binnen in de Havē van Langasaque, 'twelcke is de Haven endē plaets daer huydens daeghs de Portugesen haer meeste vaert ende handel hebben.

Courssen van Meaxuma nae't landt dā Amacusa.

Gheleghenthept ende gedaente van Meaxuma.

Desgheljcks de plaets van een Clippe.

Dat 37. Capittel.

De rechte kennisse van't Eylād Meaxuma, so by de diepten, als by't fatsoē ende opdoeninghe van't landt, met een onderrechtinghe van de incomste ende rechte coursen om te loopen in de Haven, ende op de Ree van Langasaque ofte Nangasache, gheleghen in't landt van Iapan.

Met wat diepten dat men recht op't Eylandt aen loopt.

Ghedaente dā een lanckwerpende eylandt.

Gheleghenthept dā twee clippen ende een Eylandeken.

Wat Eyland datmen vint alsmen over de 70. vadem diepten vint.

Desgheljcks alsmen meer als 70. vadem vint.

Hooghte van Meruma.

Cours van Meruma na Langasaque.

IN den eersten/ so wanneer dat mē is op de diepten van 75. vadem/ soo salmen recht op het midden van't Eyland aen comen/ ende comende op dese diepten landt te sien/ so salt wesen een hoogh steyl afghebickt landt: maer niet te groot/ hebbende op't opperste van dien twee mānkens/ ende alsmen daer by ghenaeckt/ so salmen terstont een ander lanckwerpender landt sien/ westende black eñ effen boven op/ hebbēde van tusschē beyden twee groote met veel diepte Clippen by een ligghen/in't fatsoen als Oyghelen: maer om dese Clippen te sien/ moet men daer dicht by heen loopen/ te weten/ tot op twee mylen nae het allernaeste/luttel min ofte meer. Dit Eylandt heeft aen't eynde van't zuydt westen een Clippe ligghen/ ende een stuck weeghs daer van 't Zeewaert aen/ is gheleghen een ander Steen-clippe onder water/daer de Zee op breeckt/ ende aen't eynde van't noordt oosten/heeft het een ander Eylāndeke ofte Clippe. Sult weten/ dat comende nae Iapan t'oe/ ende vindende meer diepten als gheseyt is/ eñ quaem het landt te sien/ soo en sal 't Eylandt van Meaxuma niet wesen: maer sal eer wesen 't Eylandt ghenaemt Sancta Clara; ende soo men comt op minder diepten als de 70. vadem landt te sien/so salt van gelijcken Meaxuma wesen: maer sal wesen aende zyde van het stuerboort. Het Eylandt Meaxuma leyt op de hooghte van 3 ½. graden; Die geen die na de havē van Langasaque begeert te seylē/ passerēde van dit Eyland twee mylen na het oosten daer van af/sal zyne cours noord oost/ ende noord oost ten oosten aen loopen/ruymt wint hebbende: maer somen by de wint heeft/ salt noodich wesen o.n.o. aen te loopen. Op dese cours salmen op't Eylandt dā Cabexuma aen comen/ ende men sal van gheljcken comen te sien de ghēberghten van Amacusa, als oock etlicke cleyne Clippen/ gheleghē recht teghens over Cabexuma, dienen terstont met ghesicht sal hebben/ ende so men in Langasaque wil wesen/soo salmen hem langhs d'Eylandekens ofte voorseyde Clippen heen houden/ te weten/ 't Zeewaert daer van af. Voor by dese Clippe westende/ salmen terstont comen te sien den hoeck ofte 'tpunde van't Eylandt A Ilha dos Cavallos, ofte vande Peerden/ 'twelcke heeft op het eynde van't noordt westen sommighe Pijn-boomen staen: men sal op dese punt ofte eynde aen loopen/ende so wanneer men met die selfde over een comt/so en sal ment terstont niet aen loeven/ om oorsaecke vande hupen/ die van over't Eylandt Caffury comen/ diemen hier ghemeenlijcken crijcht ende ghewisselicken over comen; als men de voorseyde hupen crijght/ soo salmen aen loeven alle het ghene noodich is/ om int midden vānde Haven te comen; als ghy te middewegen zijt/soo mocht ghy daer vryelijcken op aen loopen: wāt en hebt daer nieuwers af te vreesen/ als ghy daer nae binnen toe begint in te loopen/so sult ghy terstont het twater sien vryeken op de steen plaets/ welcke lept so verde als te middewegen het Eylandt Ilha dos Cavallos, eyntlicke/ datmen in dese incomste van Langasaque anders niet en heeft te doen/ dan te middewegen voor te loopen/tot op de Ree daerment set/ anckerende op 4½. ofte 5. vadem/ 'twelck is/ dat soo wanneer u blijft (eenen boom die recht teghens de groote ende principaelste kercke duer over staet) met het dack (te weten/het opperste van die voorseyde kercke) effen en gheljck over een/alsdan heeftmen de rechte plaets/ ende is seer goet om te ancheren. Sult op u hoede wesen/dat als ghy zijt dicht bpde punt lādts/ die recht vande kerck af comt/u alsdan wat nae de slincker handt toe te houden/ om te schouwen een Riffe ofte droogte/ die vande selfde punt af coint/ anckerende als vozen gesept is.

Voornen diet loopen sal om in Lāgasaque in te loopen.

Ghedaente dā het Eylandt dos Cavallos

Oorsaeck waerom datmen hier niet terstont aen loeven sal.

Aduertere u/ dat soo het ghebiel dat ghy quaemt by de voorsepde Clippen (daer hier vozen af geroert is) inder nacht/ ende begeerdent daer langhs heen te setten/ (gheljck als d'oude beschrijvinghs raden) op 40. vadem diepten/ligghende op perijckel ende met sorge van eenen oosten wint; So waer mijn advijs (voor beter) te loopen tusschen de voorsz. Clippen/ eñ het eynde vant Eylandt Cabexuma; eñ sommige Eylandekens (die op de rp van de Eylanden Ilhas do Cavallos ligghen) door heen/ twelcke een seer breet eñ goet Canael is van 20. vadem diepten/ ende men mach daer in laveren ende wenden vanden eenen boech op den anderen/ nae zijn eyghen wil/ in voeghen datmen mach comen te setten op 12. oft 15. vadem nae u ghelieften/ op een blacke eñ effen grondt/ te weten by het Eylandt Caffury, so datmen op dese manier beschut blijft vant n.o. af tot het z.o. eñ z.t.oe/ blyvende verseekerder eñ dichter by om des morghens te loopen/ tusschen de Eylanden van Ilha dos Cavallos, ende van Caffury voor nae bittenst toe/ twelcke een seer goet Canael is/ van 10. vadē diepten/ hebt anders niet te doē/ dan recht door midde heē te loopē/ eñ om te vryen

Rentesicken alsmen binnē de Haven loopt.

Gheleghenthept dan een Clip.

Op wat diepten datmen inde haven ancheren sal.

Teycken alsmen de rechte ancker plaets perst.

Waerschouwinghe voor een Riff.

Plaets van't selve Riff.

Wetmarinige alsmen by nacht ontrent de Clippen is hoe men hem reguleren sal.

Gelegenthept dan een Canael van 20. vadem diepten.

Goet anckergront by het Eylandt Caffury.

Een goede Canael/ tusschen Caffury eñ Ilha dos Cavallos van 10. vadem diepten.

Digitized by Google

eñ seker der te wesen/ so moecht ghy een Boot ofte schuytgien voor heen senden/ om te gaen ligghen daer't op zijn smalste is/ om u te dienen tot een Bake ofte merck-teecken/etc.

Dat 38. Capittel.

De Navigatie ende rechte Coursen oñ te seylen van't Eylandt Meaxuma af, nae de Haven van Cochinochij eñ nae Facunda, met alle de streckinghe ende gheleghentheyt van dien.

Hoe na behoeft aen het Eylãt Meaxuma loopen mach.

SO wanneer ghy comt te sien het Eylandt Meaxuma, soo ghenaeckt er op anderhalf ofte twee mylen na by/ofte wat dicht er soo ghy begheert: want en hebt daer nieuwers van te vreesen/ dan vã dat ghy voor ooghe siet. Begheer ende vã hier af te seylen na Cochynochy toe/ soo sult ghy u. len cours doen oost eñ o.ten n.aë/ u altoos hc .dende nae't ooste toe/ waer mede ghy sult comen op den Inwijck van Arryma aen/ eñ so het inder nacht waer/ eñ begheerden te weten wanneer ghy by't landt zijt/ so wozpt het loot ghesladitch upt/ eñ comende op 40. vadé/ so zijt ghy ontrent derdehalf ofte tot 3. mylen toe van't landt af/ ende wesende inde mont vanden Inwijck/ soo sult ghy hart ende grof sandt op de gront vinden; Soo wanneer ghy comt op de 40. vadem/ soo moecht het setten/ soo't goet weer waer/ ende u dunckt dat het vallent water is/ om den dagh te verbeyden: want de stroomen loopen alhier seer gheweldigh nae de Zee toe/upt waerts aen/ 't loot sal u altoos wel onderrechté wat u te doé staet.

Cours van Meaxuma na Cochynochy.

Hoe men hem nachts reguleren sal/ alsmen weten wil of men by 't landt is.

Op wat diepten datmen setten mach.

Soo het by daegh waer/ sult terstont het landt van Cabexuma comen te sien/ 't welck een Eylandt is/ gheleghen dicht by't landt; langhs desen hoeck ofte eynde van Cabexuma heen/ (te weten/ aende zyde van ter Zeewaert) is gheleghen een Clippe/ welcke hem verthoont in't schijnsel gheljck al een seyl.

Gheleghentheyt van Cabexuma.

Een Clippe in gheda.nde als een seyl.

Gheleghentheyt van somnige Clippe.

Dese Clippe en machmen niet sien/ dan als men dicht by de punt is; Te lpwaert van dese punt af/ te weten/ nae het noozden toe/ liggen sommighe Steen-clippen: maer ten is niet goet datmen die siet alsmen nae Cochinochy wil seylen/ om datse te lpwaert ligghen/ als gheseyt is. Soo wanneer ghy comt land te sié/ (t'welcke sal wesen op de 40. vademen) so sult ghy terstont den Inwijck van Arryma comẽ te ontdecken/ als oock de punt van Cabexuma van d'een zyde/ ende het landt van Amacusa ende Xiquy aen d'ander zyde/ 't welcke seer hoogh is. Dit landt lept aende zuydt zyde/ eñ Cabexuma aende noozd zyde. Als ghy dese punt van Cabexuma comt te sien/ soo loopt ghy daer tot op een myl nae by/ (om oozsake van een Steen clippe/ gheleghen in den mont van desen Inwijck) uwé weeh nemende dicht by Cabexuma heen/ te weten/ tot op anderhalf myl daer vã af/ ofte by't landt vã Amacusa heen. Soo u de wint alhier in desen inwijck scherp waer/ soo wacht tot dat de vloet begint in te loopen/ welcke u brengen sal daer ghy begheert te wesen/ al hier wesende hebt ghy Cochinochy voor u ooghen/ daer u de Barcken ende schupten terstont by menichtẽ ghenoech nae uwen wille sullen in brenghen.

Op wat diepten datmen tlandt eñ den Inwijck van Bruma siet.

Hoe na datmen aen het punt van Cabexuma loopẽ moet/ om hem voor een Clip te wachten.

Plaetse daer men Cochinocht voor d'oogh heeft.

Wie na Facunda begheert te wesen/ sal zynen cours nemen oost noozd oost/ ende noozd-oost ten ooste aen/ ende alsmen dicht by het landt is/ salmen vinden de diepten boven verhaelt/ ende wesende te lpwaert van Cabexuma af/

Cours nae Facunda toe.

sult daer eenen harden gront vinden/ ende soo het waer recht teghens over de mont vanden Inwijck/ sult sant gront hebben/ als boven gheseyt is. Soo wanneer ghy comt te sien de punt van Cabexuma, so sult ghy nae het lãdt toe loopen/ ende sult terstont by het land heen te weten/ een myl daer van af/ etlicke Steenclippen comen te sien/ by de welcke Steenclippen sult uwen cours daer langhs heenen doen/ te weten/ t'Zeewaert daer van af. Voor by dese eerste Steen clippe is gheleghen een ront Eylandeken/ met eenen boom boven op. Wat voor by dit rondt Eylandeken met den boom/ hecft men een ander Eylandt (welcke strecht noozdt west ende zuydt oost/) genaemt A Ilha dos Cavallos, dat is/ 't Eylandt van de Peerden. Sult dit Eylandt ghenaken/ te weten/ by een punt landts/ die aende noozdt zyde van het selfde Eylandt upt steeckt. Dit Eylandt heeft aẽ de zyde van't noozd westen tot een kenteycken sommighe Pijn boomen staen. Als ghy dicht by de voorseyde noozder punt zijt/ soo sult ghy van daer af oost noozd oost aen/ nae binnen toe loopen/ alwaert eenẽ Inwijck maeckt. Recht teghens dit Eylandt over nae't noozdt noozdt oost toe/ is gheleghen eenen spitsighen eñ scherpen huevel/ stekende t'Zeewaert in/ van welcken huevel u sult wachten: want een half myl van daer af voozt aen/ zijn gheleghen twee Steenen/ diemen terstont sien mach; Alsmé desen Inwijck in loopt/ comende binnen een Eylandeken ofte Clippe/ 't welcke u sal blyven in't oost noozdt oost/ sult daer by ghenaken tot op een schuet van een Gueteluick nae/ en daer alsoo langhs heen nae binnen toe loopen. Sult terstont binnen in (te weten/ op't landt vande rechter handt) sommighe Duynen sien/ ende aende slincker handt een wildernisse/ hebbẽde by de strandt langhs de Zee cant heen/ veel groote steenen/ gelyck als kesel steenen. Recht teghens dit Eylandeken over/ aende slincker handt/ ligghen de twee Steenen boven gheroert/ diemen niet en mach sien/ dan met leegh water van een spzinck vloet; Aldus nae binnen loopende/ sult een cruys sien staen/ te weten/ op een punt landts/ recht teghens dit cruys over is de Ree/ ende van dit cruys af oostwaert aen/ heeftmen een seer goede hayé/ daer men hem wel vast moet binden/ eñ versorghen vande zuydt zyde/ dit is de Haven van Facunda, &c.

Wat grondt datmen te lpwaert vã Cabexuma heeft.

Gheleghentheyt vã somminghe steenclippen.

Wesentlijcke beschryvinge van dese Eylandt eñ stek clippe.

Kenteycken dan't Eylandt dos Caballos

Gheleghentheyt van een scherpen huevel.

Waerschouwinghe voor den selven huevel.

Hoe nae datmen by't Eylandeken dat in't o.n.o. blyft loopen sal.

Plaets van twee Steenen.

Wesentlijcke beschryvinge het teecken vande Ree.

Dat 39. Capittel.

Een instructie ende sekere onderwysinghe vande Navigatie ende Coursen van uyt de Haven van Langasaque ofte Nangasache af tot de Cabo de Sumbor, aende custe van Chyna, ende so voorts nae Macau in Chyna, alwaer de Portugesen haer residentie houden.

SEylende van uyt de Haven van Langasaque af nae Chynen toe/ hebbende eenen noozden wint/ soo't u moedich waer te ancheren/ beneden by de drie Eylandekens ofte Clippen/ gheleghen recht teghens over het Eylandt Ilha dos Cavallos, aen de zyde van Facunda, soo set het daer langhs heen: want is over al diep ghenoech/ gheljck als ick het selver met het loot ondersocht hebbe/ sult het alhier d'eerste nacht onthouden/ om datmen des morgens/ met dat

Plaets waermen ancheren sal alsmen upt Langasaque spit.

Goede diepe grondt aende zyde van Facunda.

Digitized by Google

met dat den dagh aencomt / de winde van het landt af crijght/waermede suit 't seijl gaen/altoos soo veel aenloefende als ghy pinnerē moecht / tot dat ghy't Eylandt Ilha dos Cavallos om zijt: want om dat wy sulcks niet en deden/(int schip van Tristan Vaaz da Veiga,) waren in perijckel van't Eylandt niet te moghen om loopen.

Gesien waer aen 't schip vā Tristan Vaaz in perijckel quam/en 't eylandt niet om loopen mocht

Voor by't Eylandt dos Cavallos wesende/suit uwen cours west / west ten zuyden/en w.z.w. aen doen/ende so de wint ruijm waer/ so en wilt niet loopen naer't Eylandt Guoto toe: want men heeft er in dese tyden somtijdts zuyde winden/ twelcke ick weet/om dies willē dat ick hier in ander tyden geweest hebbe/(int Schip van Manoel Travallos,) met groote moeptē / door dien dat het eenē diversen wint recht op de Custe is / en men en heeft er gheen grondt/ oock mede om des nachts niet te verdwalen inde Pannellas, (dat is: de potten ghesept/Clippen also ghenaemt;) Soo is den besten wegh te loopen te loefwaert van't Eylandt Meaxuma, te weten / daer langhs by heen / aende zyde van't z. w; van't selfde Eylandt Meaxuma leijdt een Clippe; Van hier af woort aen suit uwen cours nemen w.z.w. aen/al ist dat u de wint scherpte/suit even wel dese cours behouden: want comende ter halver weghen vande Golvo naer de Custe toe/ suit sonder twijfel ruyme windt ghenoech crijghen.

Pannellas dat is potten ghesept/Clippen also ghenaemt.

Suit op desen wegh (te weten/als ghy wel te loefwaert loopt/) ontrent 35. ofte 40. mylen vande Cabo de Sumbor af / een Bancke vinden/ van 35. 37. ende 38. vadem diepten/ 't welck men souden meenen (van die daer niet van gheadverteert en zijn/) dat het de gronde vande Custe van Chynen waer.

Ontrent 37. ofte 38. mylen van Sumbor af leijdt een Bancke.

Desse Bancke ghepasseert zijnde/suit weder meer diepten crijgen: maer als de diepte daer naer begint te minderen/ so siet voor u: want alsdan zijt ghy voorseker by't landt; Als ghy 'tlandt van Sumbor comt te sien/soo suit ghy des nachts z.z.w. ende des daeghs naer't land toe loopen/om also altemets een stuc weeghs t'Zeewaert van't landt af te gheraken/om te schouwen de Clippen As duas Yrmaas, (ghenoeten/ofte die twee gesusters/) die seer t'Zeewaert in steken/ als ock mede 't Eylandt genaemt Ilha do Baboxijn, 't welcke u diverts voor upt blijft / liggende verschepden van het vastelandt / t'Zeewaert aen 4. ofte 5. mylen weeghs/streckende n.w. ende z.o. Men loopt alle de Custe van Sumbor n.o. ende zuydwest ende heeft wat van n.o. ten n. ende z. w. ten z. Als ghy 't voorseyde Eylandt van Baboxijn voorby zijt / soo loopt op de boven-gheseyde cours 3. ofte 4. mylen voortaen/ ende vā daer af w.z.w. aen/waer mede suit comē op't Eylandeken Chinchon aen/alwaer suit sant op den gront vinden/ ('twelcke op alle die achter ghelaten wegh ende Custe niet en heeft/) met 18. ende 20. vadem diepten.

Twee Clippē de 2. ghesusters geheet/ loopt ghy hier gewaer schout die te schouwen/ ende hoe

Op't Eylandeken Chinchon ist 18. ofte 20. vadē diep.

Van't Eylandeken van Chinchon af/nae 't Eylandt van Lamon toe / suit uwen cours nemen z.w. aen/ofte also't u goet dunckt; ēn als ghy met die Eylandekens ofte Clippen/ ghenaemt Os Ylhas de Ruy Lobo, over een zijt/so suit ghy op de gront vinden/gros sandt ende schulpkens/ēn van daer tot Lamon toe/ ('twelcke zijn 12. mylen/) heeftmen 'tselfde; Op't Eylandt Lamon heeftmen schulpkens met swart sandt ende Oester-schulpkens onder een gemēngt; so ghy u vont in dese contreye

Wā Chinchon tot Lamon is de cours z. w.

Eylandt Lamon.

wesende des nachts/so en loopt niet uyt over de 22. vademē diepten: want het langhes de Custe heen/22. ende 22. vadem/met schulpkens ēn swart sandt op de gront/loopt altoos z. w. aen/sonder daer van te wijcken/ ende soo't ghebuerde alcert daeghde/ofte wesende des daeghs met een betrocken ēn donckeren Lucht/(zuydwest aen loopende/) dat ghy creeght crijm/wint/dun/sandt/so weet dat ghy Lamon voorby zijt / soo doet alsdan uwen cours w.z.w. aen/ so suit ghy recht op't midden van't Eylandt Ilha Branco aen comen/ van Ilha Branco af / so loopt west aen naer't Canael ofte 'tgat toe / daermen naer Macau toe loopt.

Wit dun sant is een teecken dat ghy Lamon voorby zijt.

Van Ilha Branco is de cours w. tot 't Canael daer 't Macau toe.

Dat 40. Capittel.

Een ander voyage vande Haven van Langalaque af, naer Macau toe, 't welcke is van Iapan naer China, met sommighe verclaringhe ende gheschiedenisse by't Eylandt Goto, ende die gheleghentheyt vande Havens van dien, ghedaen int jaer 1584. door een Portugesche Piloot ofte Stuer-man.

Wy scheyden upt de Haven van Langalaque, den 25. Februarijs / Anno 84. ende loopende voor by d'Eylandt van Facunda, creghen eenen w. n. w. wint/so dat wy't ancker den; den 26. soo begonst het soo dapper te waepen/ dat wy ons ginghen berghen binnen Tomache; den 27. lichten onse anckers weer op/ met eenen o. n. o. ēn o. wint en claer weder/ende comende by't Eylandt Ilha dos Cavallos, creghen weder eenen zuyden wint/waermede wy weder naer Facunda toe liepen/daer wy't setten.

Ancketen in der Facunda/ dan een quaet weder ontstont van Tomache loopen.

Den 28. des wydaeghs / ginghen wy weder van Facunda af 't seijl/ wesende dry te dagen door de nieuwe Maen/met eenen o. n. o. coelen windt; comende tot op drie mylen van het Eylandt Ilha dos Cavallos af/ creghen eenen z. o. couden wint/loopende op den boegh van het zuydwesten/ alle dien gheheelen dagh over/ en begonste wat op te roelen; wy gisten ons alsdoen te wesen 3. ofte 4. mylen voorby het Eylandt Goto: maer inde waerck vande moghen stont/so quamen wy eerst den hoeck van Goto te sien/te weten/eenen duvel ghelegen int noordwesten/ alhier creegen wy eenen scherpen wint / ende begonst heen te verheffen bun mylen z. z. o/so seer als 't schip met alle zijn seylen verdraghen mocht/wy lieten de mars seylen op staen/om het te moghen aen sehen; een poos daer naer liep de wint naer't z. w. ende w. z. w. met twee Donder-slaghen ende veel Blitsems en Weerlichten / so dat het ons genoech verwonderden / dat het daermede niet en stilden; Des saterdaeghs quamen wy te dagen/recht tegens den hoeck van Goto over/ te weten / bynaest aen't eijnde van't Eylandt aende n.w. zyde/ wesende ontrent twee mylen vande wal af/hebbende met de w. n. w. wint eenen diverschen stroom/met de Zee-barck van mylen z.w. seer hol ende verheven/ twelcke het schip seer ontstelden / al hoewel de wint niet te veel en was/ dan scheen door de cracht en gewelt vande stroomen ēn Zee te comē/ die ons achterwaerts deijsden: want vonden alhier groote ende ghevaelighe stroomen / om dat wille dat de wint slap was/ soo sorghden wy dat wy boven de punt van't Eylandt niet en souden moghen comen / noch van d'een noch

Op den Facunda af scheijde tot 3. mylen bent Eylandt Ilha dos Cavallos nemen haer cours voorby 't Eylandt Goto.

Vinden hier gheveelighe stroomen dat 't schip afterwaert deijsde.

Digitized by Google

van d'ander zyde: want hadde de wint dwers op't Eylandt; wy saghen aen't eijndt van dit Eylandt / noch een ander Eylandt van een leegh ende bebout landt / hebbende ontrent 2. mylen inde lenghte / zijnde gelegē ontrent anderhalf mijl verscheyden van Goto, sommighe van ons schip affirmeerden dat daer een seer goede Haven was / loopende aen d'een zyde in / ende comende aen d'ander zyde weer upt / waerom wy besloten daer in te loopen / om meerder verseekerheyt te hebben / ghelijck als wy deden / wy liepen w. n. w. aen naer binnen toe / heeft aende mont van d'incomste een seer groote huevel met twee Clippen / gelegen aende zyde vande punt van't zuydtooosten; het Eylandt dat bupten leijt bleef aende slincker hant / tot ontrent een mijl daer van af; tusschē 't welcke ende 't landt is het over al schoon / moeckt het Eylandt Goto uytelijcken genaken / soo naer als ghy wilt / en hebter u nieuwers van te wachten / dan van dat ghy vooz doghen siet; d'incomste vande Haven strekt n. w. ende z. o. hebbende binnen in een groote Bay / die over al seer diep is van 20. 30. vademen / ende en hebter u nieuwers van te wachten / dan van dat ghy siet; 't cheeft binnē in een bewoont vleck; Van dit Eylandt af tot het landt toe / septimen over al de diepten van 36. tot 46. vademen te hebben / doch ick heb het onderzocht van ter halver wegen af tot Goto toe / ende vont vande 18. tot 30. vademen / met sandt ende schulpkens op de gront / hebbende op sommighe plaetsen goede gront; Van binnen in herstmē op plaetsen sant / ende op contrepen modder grondt / wy lieten ons alhier met schupt en weder upt halē / een groote half mijl weeghs / so dat ons daer naer de n. wint bleef dienēde om ons te salveren en te bevijen / vande punt vande zuytzyde / twelcke sommige Steen-clippē zijn / wy liepen langhs 't land van't n. o. heen / ende slaechden ons wel: want tregen 20. ofte 30. schuptgiens van d'Eylanden / die ons vooz 20. Taels Chijnsche munte seer wel hielpen / ende ons Boot vooztbaeldē / wy gaven hen van ghelijcken vyftigh Taels / ende ontrent 20. Depesas / vooz schip geanckert ende bertuijt te hebben / al hoewel dat zy daer wel 300. epschten / waer over wy een vā onse Portugesen aen landt sonden / die zy in hostagie vast hielden / doch wy treghen hem booz een goede middel ende practijckse weer upt haer handen / ende als wy ons daer naer hier van verlaeghden / baden ons om vergiffenis / ende sonden hem terstont wederom / hoewel wy ghenoech verstonden / datse vzienden van interesse waren: want zy saghen seer wel datse ghēen macht hadden om ons te beschadighen / en dat wy ons ghenoech sonder heur hulpe consten behelpen; wy vermerckten soo veel wel aen haer / dat soo zy ons eenighe hinderusse hadde connen doen / en souden't niet nāe-ghelaten hebben / ofte men soudense met ghewicht van Silver hebben moeten te vreden stellen; wy quamen alhier te weten dat dit Eylandt Goto 6. ofte 7. Havens heeft / die seer goet zijn / passerende van d'eene zyde tot d'ander: maer de voorschreven haven en hadde gheen uytganck / evenwel was ons so veel dat wy alhier de nieuwe Maen verseckerden / 't welcke was den eersten Martius / ende wy ghinghen den derden weder t'sepl / wesende Vastelavent dagh / met eenen noozdt noozdtooosten windt / ende eenen claren ende helderen morghen stondt / bupten upt wesende / beden onsen cours zuydtwest aen / ende volghende onsen wegh / met welcken cours quamen wy te sien het Eylandt Meaxuma, ende die Panellas (ofte de potten) ghelegen zuyd zuydtoost van ons af / quamen daer recht te middewegen op aen; dese Panellas zijn twee cleyne steenen; Meaxuma is een Eylandt / ende alsmen daer noozdtwest ende zuydtooost met over een is / so herstet een schijnsel van 2. ofte 3. Eylanden / waer van dat vande noozdtooost zyde langh werpigh ende 't grootste is / ende schijnt aende selfde zyde een Clippe te hebben; Dit Eylandt is 't langhste: maer niet seer hoogh / en dat van te middewegen is cleijn / hebbende drie spitsen ghelijck als Oxghelen / met ooch een Clippe naer 't noozdtooosten gheleghen / 't ander Eylandt van't zuydtwesten is rondt ende steijl afghebickt / schynende 't thooghste van allen te wesen / ende schijnt van alle kanten Clippen te hebben / aen d'ander zyde zijn gheleghen de voozschreven Panellas, al hoewel boven gheroert is / dat het maer twee steenen zijn / niet teghenstaende zijn drie / te weten / twee by den anderen / ende d'ander wat verder daer van af verscheyden / ende ligghen met het Eylandt Meaxuma noozdtwest ende zuydtoost; Van hier af voortaē deden wy onse repse eñ Coursen naer China ende Macau toe / als wy hier vozen op een ander verhaelt hebbē / ende hier naer noth eensdeels verhalen sullen / etc.

Vinden hier een onbewoōt Eylandt 2. mylen lanck met een goede Haven.

De Havē van Goto n. w. eñ z. o. ghy hebt u nergens vooz te wachten dan dat ghy siet.

De z. zyde vā Goto is Clipachtigh.

Die van Goto sochten ons te beschadighen soo zy des machts hadde ghehadt.

Waren cours z. w. vervolgde de cusen aen 't Eylandt Meaxuma.

Meaxuma is een Eylandt hebbende te midden 3. spitsen gelijck als Oxghelen.

Dat 41. Capittel.

Een ander voyagie ghedaen van uyt de Haven van Langasaque, van het Eylandt Iapan naer Macau in Chynen, in't Schip Sancta Crus, waer van was Constapel Dirrick Gerritsz. vā Enchuysen, int jaer 1586. met alle de Coursen ende gheschiedenisse van dien, door den Piloot van het selfde Schip ende vaert aengheteyckent.

Den twintighsten Martius schepden wy upt de Haven van Langasaque, wesende den eersten dagh vande nieuwe Maen des donderdaeghs / met eenen noozdtooosten / ende noozdt noozdtooosten windt / ende waren te 9. uren soo verre als de punt van het Eylandt dos Cavallos, loopende west zuydtwest aen; Comende twee mylen van het Eylandt dos Cavallos af / wozden't gantsch en dal stil / ende van daer liep de windt naer't noozdtwesten / in voeghen dat wy zuydtwest ende zuydtwest ten westen aen liepen / ende somtyds ter halver streeck met eenen klappen witt / des anderen daeghs met den dagheraet / saghen wy d'Eylanden van Cojequijn ende Goto, ende ontrent te acht uren des vooz-middaeghs / saghen wy van ghelijcken het Eylandt Meaxuma, in voeghen dat wy dese drie Eylanden teffens quamen te sien / teghens den nacht-stont waren wy met het Eylandt Meaxuma oost zuydtooost / ende west noozdtwest over een / beden aldus onsen cours zuydtwest aen / hebbende eenen herden noozdtooosten windt / ende reghen / met eenen seer donckeren ende bedekte Lucht / al hoewel de Wolcken ofte swerck altoos van upten z. w. over dreven. Des sondaeghs wozpen het loot upt / ende vonden een wepnigh meer als 40. vadem diepten met modder grondt / mocht wesen van Meaxuma ontrent 40. mylen; dese diepten is van een

Loopen van't Eylandt dos Cavallos.

Op sien de Eylanden vā Cojequijn eñ Goto ende Meaxuma te gheliick.

Bancke

De Bancke legt van't vaste lant van China ende Pedramme half weghen.

Bancke gheleghen inde contreye van ter haven weghen/van tusschen 't Eylandt Meaxuma,en de Cabo de Sumbor van't vaste lant van China.

Des maendaeghs den 24. vande maendt/ en hadde de hooghte vande Son niet/om dat sy bedeckt was/hebbende so slappen wint dat het schip effen geregieert mocht werden/ende om dat wy wepnigh vooruitganc hadde/wierpen het loot upt ende vonde 40. vadem modder grondt; dit was des middaeghs ende teghens den avont / int ondergaen vande Son wierpen het loot wederom upt / ende vonden 55. vadem/waer door wy verstonden dat wy begonsten over een Bancke te comen / op dese tijt so hadden wy al eenen n.o. en n.n.o. wint met een goede hoelte/ niet tegenstaende dat de Wolcken altoos upten z. w.ende z. z. w.over dreven/so sterck datse ons verschrickten/vreesende dat ons de wint van daer af souden nae comen:maer wy hadden etlijcke persoonen in ons schip/ die't selfde alhier wel meer ghesien ende ondervonden hadden / sonder datter pet naer volchden/ waermede ons te vreden stelden/in voeghen dat wy met dese voorz. wint onsen wegh vervolchden;des middaechs wesende des dincr daeghs/nam de hooghte vande Son op 29.graden schaers/ hebbende van te voren mijn gissinghe ende punt inde Caert ghestelt/onsen wegh te wesen 100.mylen van de Haven van Langasaque af: maer de Son en gaf so veel niet.

Gissen hier 100.mylen te zijn dade Haven van Langasaque.

Des woensdaeghs den 26. en hadden de hooghte vande Son niet/ om dat het een bedruckten Lucht was:maer hadden eenen goeden n. o. windt ende vooruitganck / soo dat het scheen dat wy 30. mylen int etmael aen liepē/ evenwel soo en rekenden ick niet meer als 25. mylen / om dat my docht dat het schip niet te hert en seijlden/wy saghen op desen dagh veel Bas-been dryven; dede onsen cours z.w. aen/ tot des morghens toe/ ende om dat de windt begonst te verstyven/ so docht het my goet het landt wat naerder te ghenaken/ om 't selfde te verkennen /daerom liepen wy (van dat den dagh aenquam/) terstont west aen tot des avonts toe/sonder nochtans land te vernemē/ door dien dat het met mist ende damp bedeckt was : maer door de diepten ende gissinge vermoepden wijf ofte ses mylen van't land te wesen/de diepten waren 37.vadem/ ende wesende teghens den nacht met een doncker weder/ liepē z.w.ēn z.w.ten s. aen/dien gheheelē nacht over/ende alst begonst te dagen/t'welcke was des donderdaeghs/gisten ons met die Lagarto ofte Crocodille(een Clippe also genaemt/) over een te wesen/te weten/vijf ofte ses mylen t'Zeewaert daer van af/ doch bevonden dat het een wepnigh meer was.

Bten hier veele Bas-been dryven.

37. vademen diepte is een teecken van 6. mylen van't landt te zijn.

Des donderdaeghs 't welcke was den 27. vande maent/ liepen terstont (van dat het begonst te daghen/)w. aen naer't landt toe/ende ontrent te vier uren naer den middagh/ sagen 'tlandt / te weten / d'Eylanden As Ilhas dos Camaroins,(dat is:d'Eylanden vande Garnaet;) Dese Eylanden en zijn niet te hoogh/so haest als wy die int ghesicht cregen;deden onsen cours z.z.w.aen/ende een wepnigh geseijlt hebbende/saghen een ander cont Eylandeken ghenaemt A Ilha do Baboxijn, 't welcke ons recht voor upt lagh / soo haest als wy dit in't ghesicht creghen;deden onsen cours terstondt z.aen/om 't selfde te schouwē/om dat wy daer boven een quartier mijls niet van af en waren;

Ilhas dos Camaroins/ dat is : d'Eylanden vande Gravaet.

wy vonden alhier soo stercke stroomen/ende loop van't water/en dat in ons faveur / dat wy't voorseyde Eylandeken in een wepnigh tijts / twee ofte drie mylen achter upt lieten/ in voegen dat wy alle dien nacht z. ende z. ten w. ende oock z.z. w.aen liepen / ende in't uptcomen vande Haven deden onsen cours zuydt west aen.

De sterckte stroomen drijven haer in haest verde van't landt. van Ilha do Baboryn.

Den 28. des wydaeghs/begonste wy met den dagh w. z.w/ w/ ende w. ten z.aen te loopen / des middaeghs ofte daer ontrent wierpent loot upt/ ende vonden 29. vadem modder grondt/loopende aldus op de selfde cours een wepnigh tijts/quamen landt te sien:maer was so bedompt datment niet en conste verkennen/dan ontrent ten 2. ofte 3. uren/beginnende wat op te claren / saghen ende kenden het Eylandeken van Chinchon, ligghende n. van ons af/wozpen alhier 't loot upt / ende vonden 19. vademen sandtgrondt/ sagen een wepnigh daer naer van ghelijcken/ de gheheele Custe ende 't vasteland van Chynen/liepen alsoo op dese diepten alle dien gheheelen nacht over/op 19. 20. ende 22. vadem diepten/ met eenen soo claren ende helderen Hemel/ dat wy bynaest den gheheelen nacht de Custe saghen/ ende alst begonst te daghen / so waren wy een wepnigh verder als d'Eylandekens/ghenaēt Os Ilhas de Ruy Lobo,ende quamen terstont te sien het Eyland van Lamon,alhier begonsten wy sommighe stroomen tegens te crijgē; Men heeft naer mijn gissinge vande Ilhas de Ruy Lobo, tot het Eylandt Lamon 10. mylen weeghs; wy saghen alhier by't Eylandt Lamon dat het water schuymden ende bernden/te weten/naer de Zee toe/ in voeghen dat wy dicht voorby de Riffe heen liepen;Die gene die van Iapan af comt / moet altoos eerst by d'Eylanden comen als byde Riffe ; dese Riffe streckt n. o. ende z. w/ is periculues voor die gheen die van Macau af nae Iapan vaert, wy liepen daer op drie mylen naer by heen / met een stercken n.o. ende o.n.o. windt/so dat wy een voortganck hadde/ dat het scheen 50.mylen in't etmael te seylen: maer de cracht van't water en teghen-stroomen waren so gheweldigh/ dat wy maer 25. mylen en seijlden; dese gheweldighe stroomen ende loop vant water comt(naer informatie diese ous deden/)upt de Revier van Tancoan; Dese sterckte stroomen dueren aldus/tot datmen voorby 't Eylandeken van Ilha Branco is / daer voorby wesende/ loopen terstont de stroomē naer't Eylandt Ilha do Leme toe / welcke is gheleghen dicht by Macau, wy liepen altoos van Lamon af/ w. z. w. aen / ende vonden inder waerheydt; Desen wegh van Lamon af tot Ilha Branco toe/seer cort: want streken des nachts terstōt alle onse seylen/ eñ bleven also ligghen en dreven / sonder seylen z. w. aen ghewent/altoos op de diepten van 25.ende 26.vadem/ende int quaert ofte waercke vanden naemiddernacht/ begonsten onse schover seylen met het groote mars seijl op te hyssen/ loopende also west aen om op de 20. vadem diepten te comen/t'welcke is het middeweghen van't Canael daermē door moet/ sagen terstont metten dagh 't Eylandt Ilha do Leme, (dat is: 't Eylandt van't Roer/) een wepnigh aende zyde van het backboort gheleghen; Dit Eyland do Leme schijnt (alsmen daer o. en w. op aen comt/) cleijn te wesen: maer alsment daer naer begint te ghenaken/ende 't Canael dieper in comt / soo begint het grooter te werden/ heeft int incomen aende

Hier hier't Eylandeke Chinchon nooden van haer.

Loopen dicht by een Riffe heen/die seer periculues is voor die gheen die van Macau af naer Japan vaert.

Ende lange dat de stercke stroomen dueren.

Een seer corte wegh van Lamon (alsmen w.z.w. aenloopt)na Ilha Branco.

Op wat diepte datmē loopen moet om in het midden van't Canael te comen.

Ghedaenten van't Eylandt Ilha do Leme

Twee Eylandekens int inkomē vā Illa do Leme.

aende rechterhandt / twee Eylandekens ofte Clippen ligghen / ende van daer af voortaen / soo beghinnen d'Eylanden te strecken op een rp tot Macau toe / als op een ander ghesepdt is / etc.

Dat 42. Capittel.

Een instructie ende breede verclaringe vande vaert van het Eylandt Fyrando uyt Iapan af, naer de custe van China toe, tot de Haven van Macau, met alle de Coursen, streckinghe, ende gheleghentheydt van dien, seer correct gheapointeert en aengewesen, door een Portugeschen Piloot ofte Stuerman.

Op wat diepten datmen loopen moet van Fyrando nae Macau ofte Canton.

DIe ghene die begeert te seylen van het Eylandt Fyrando af / naer Macau ofte Canton in Chynen toe / sal (so haest als hy uyt de Haven van Fyrando schept / so hy tyts ghenoegh heeft om te comē by't Eylandt Goto,) terstont voortaen varē / en soo niet / salt een mijl weeghs van Fyrando af setten / op de diepten van 28. vadem / al waermen hem ghereet ende veerdigh maken mach / en zyn Boot vast binden / om des anderen daeghs met den dagheraet 'tseyl te gaen.

Vermaninge datmē langs 'tlandt van Fyrando loopen sal tot het Canael tusschen Fyrando ēn Goto.

So haest als ghy van hier ofte van Fyrando af 'tseijl zijt ghegaen / om uwen wegh te vervolghen / sult langhs 'tlandt van Fyrando heen loopen / tot het eynde van dien / ende als ghy 3. w. aen loopt / (tot dat ghy by't landt comt /) soo sult ghy wat meer dzaghende houden naer't 3. w. toe / soo sullen u blijven aende westzyde 3. ofte 4. Eylanden / ende comende by't uyterste van dien in't 3. sult terstondt romen te sien het Canael / dat tusschen dit Eylandt ende 't Eylandt van Goto door loopt / door't welcke sult passeren; Voorby dit Canael is gheleghen een ander Eylandt / tusschen 't welcke ende 't Eylandt Goto sult van ghelijcken heen loopen / als ghy door ende buyten dit Canael zijt / ende dat u d'Eylanden blijven aende westzyde / so sult ghy langhs Goto heen loopen / (tot dat ghy daer voorby zijt /) t'Zeewaert in / om uwen cours te stellen en wegh te vervoorderen; soo't ghebiet dat u de windt quam te stillen int door loopen van't Canael / mocht het daer wel anckeren / te weten / dicht by't land vā Goto; men heeft in dit Goto seer goede Havens / die door ende weer door passeren / waer om het ghene een Eylandt alleen en is; maer is ghedeelt in veel afscheijtsels; Als ghy twee mylen van Goto af zijt / sult uwen cours w. 3. w. aen doen / tot dat ghy de twee Eylandekens (diemen noemt Xuma ēn d'ander van Meaxuma,) voorby zijt / welcke zijn gheleghen van dit Eylandt van Goto af / acht mylen weeghs; Dese Eylandekens voor by zynde / sult 3. w. aen loopen / ende naer't 3. vande voorsz. Eylandekens af / sal u een ander Eylandt blijven ghenaemt Meaxuma, daer ghy oock langhs heen mocht loopen / by dese voorsz. Eylandekens ist over al seer schoō / sonder eenige vuylighept te hebbē / noch by't Eylandt van ghelijcken; Dit Eylandt is gelegen op 31 ½. graden / sult tusschen 't Eylandt ende d'Eylandekens heen loopen; als ghy voorby dese ende 't Eylandt Goto zijt / so sult ghy 3. w. ende zuydtwest ten zuyden aen loopen.

Gheleghentheydt van een Eylandt by Goto.

Plaetse in stille winden te anckeren.

Oorsaeck waerom Goto gheen Eylandt is.

Streckinghe van Xuma ēn Meaxuma tot Goto.

Meaxuma leyt op 31. een derdendeel graden.

Hooghte vande C. de Sumbor aende Chinesche zyde.

Als ghy dit Eylandt ende d'ander Eylandekens voorby zijt / 3. w. aen loopende als gesept is / soo sult ghy recht op den hoeck Cabo de Sumbor aen comen / welcke is ghele ghen aende Custe van Chynen / op de hooghte van 28 ½. graden / ende soo't claer weer waer / ende begheerden 'tlandt alhier te comen verkennē / moecht het wel doen / so niet / so en wilt de Custe niet te naer ghenaken / om oorsake vande veel Eylanden / die daer langhs by heen ligghen: want sulter van buyten af by heen loopen / u daer altoos so verde van af houdende / alst u dunckt noodigh te wesen / om daer by van te wesen / en des nachts niet tusschen in te vervallen: want zijn aen dese Custe (te weten / vande C. de Sumbor af tot Chinchon toe /) altemael Eylanden; sult van ghelijcken op u hoede wesen / niet te veer t'Zeewaert in te loopen / om te ghenieten de winden die van overt landt waepen / eñ men heeft t'Zeewaert d'Eylanden van cleijn Lequeo, (genaemt Lequeo pequeno,) en dat vande Visschers / welcke liggen vant vaste landt verschepden ontrent 20. mylen weeghs. Somen eenen claren ende helderen nacht hadden / so machmen wel voor by d'Eylanden heen loopen / doch altoos met goeder acht ende opsicht; 'talderperikuleuste Eylandt dat aen dese Custe leyt / is het Eylandt dos Camaroins ghenaemt / ofte vande Garnaet / 'twelcke buyten alle d'ander t'Zeewaert in steert; Ick heb tweemaels tusschen dat ende 'tlandt ghepasseert / is een Eylandt in tween ghedeelt / door een schuersel ofte open die't heeft; Vier mylen voorby dit Eylandt voortaen / is ghelegen een cleijn Eylandeken / 'twelcke blanck ende effen met de Zee is / hebbende sommighe steenen n. o. waert van hem af steken / doch niet te veel / soo't ghebuerden dat ghy alhier inder nacht by heen liept / sulter u van wachten met goeder opsicht: want is cleijn ende blanck sonder eenighe ghebooumten / sult van gelijckē op u hoede wesen / voorts Eylandt Baboxijn, 'twelck insghelijcker t'Zeewaert in steerkt / in voeghen dat soo wanneer ghy daer op verdacht zijt / met goeder wacht ende voor-raet / moecht alhier vrypelijcken heē loopen: want en hebt u nieuwers van te vreesen dan van dat ghy voor ooghen siet / als gesepdt is.

Oorsaeck waerom dat sulen niet dicht aende Custe comen mach.

Van Cabo de Sumbor tot Chinchon zijnt al Eylanden.

Waerschouwinge niet te diep inde Zee te loopen.

Gelegentheyt van d'Eylē Lequeo pequeno ende vande Visschers.

Waerschouwinghe voor 'talderperikuleuste eylandt das Camaroins.

Gedaente vā een Eylandeken 4. mylen van Illa das Camaroins.

Waerschouwinghe voor dit eylandeken.

Beschrijvinge voor't eylandt Baboxijn.

So wanneer dat ghy zijt 11 c. mylen vande Cabo de Sumbor af / (te weten / vande punt van het vaste landt te rekenen / en niet vande Eylanden daer by gheleghen /) so sult ghy alsdan uwen cours 3. w. aen doen / loopende alsoo buyten alle d'Eylanden heen / waermede verseker sult wesen van het eylandt Lequeo pequeno, oock mede so sal u den tijt eñ 't weder wel wysen wat dat u te doen staet. Als ghy Lequeo pequeno voorby zijt / ofte wat eer / so het te pas comt / sult het land comē te verkennen: want is u noodigh dat te sien / om oorsake van het Eylandt Lamon, als oock mede om niet te seer t'Zeewaert in te wijcken; men loopt dese Custe van Sumbor af tot Chinchon toe / n. o. ende 3. w. ende heeft wat van n. o. ten n. ende 3. w. ten 3. doch niet veel.

Cours alsmē 15. mylē vande C. de Sumbor is / eñ verseckert te wesen van't Eylandt Lequeo pequeno.

Coursen van Sumbor tot Chinchon.

So wanneer ghy met Chinchon over een zijt / ende dat ghy't hyde mercken van't landt / ofte door de hooghte vande Son verkēt hebt / wesende 4. mylen van't Landt af / soo sult ghy uwen cours 3. w. aen doen / om buyten 't Eylandt Lamon heen te loopen / ende so ghy begheerden binnen dese Eylandekens door te passeren / moecht het oock wel doē: want isser schoon ghenoech / ende en hebt nieuwers van te vreesen: maer soo ghy sorgh hadden Lamon te missen / so ist beter te loopen / als boven ghesept is: want sult alsdan verschepden genoech vande

Cours om buyten Lamon om te loopen.

Digitized by Google

Gelegenthept van een quade Riuf.

vande Riffe van Lamon af loopen / die seer quaet is / suit alhier seer goede opsicht hebbē: want als ghy Lamon voorby zijt/so suit ghy uwen cours nemen naer de Eylanden van Lanton toe, d'Eylandekens diemen heeft aen ter rechter zijde van Lamon comt / zijn ghenaemt Os Ylhas de Ruy Lobo, dat is : d'Eylandekens van Ruy Lobo, vande welcke dat van't n. o. het cleinste is / wesende 't tander een wepnigh grooter / op het grootste sietmen sommighe wolderuisse staen; Van hier af tot Lamon toe zijn 7. ofte 8. mylen / heefter vande zyde van ter Zeewaert 20. vadem diepten/met schulpkens op de grondt / suit van hier af loopen 3. w. aen / ende houdende een wepnigh naer't z. w. ten z. toe / en soo't by daegh waer/suit terstondt d'Eylandekens (die aen't eynde vande Riffe van Lamon liggē/) comen te sien/waer van de voorsz. Riffe af comt/ strecckende van anderhalf tot twee mylen toe veer / op dese voorsepde cours suit seer wel loopē/ende soo't by nacht waer moechter u van wachten / en op u hoede wesen.

Gelegenthept van een Riuf by Lamon.

Loopende op de voorsepde cours van z. w. aen/ so suit ghy t'Zeewaert vande steenē van Lamon af loopen/wilt altoos u beste doē om alhier des daeghs voorby te passerē/ ende als ghy 't Eylandt Lamon gepasseert zijt/so hout u terstondt naer't landt toe / om daer langhs by heen te loopen; Van Lamon af tot ontrent 15. mylen weeghs voortaen/so strect de Custe van't vaste landt n. o. ende z. w/ende van daer voortaen o. n. o. ende w. z. w. tot het Eylandeken Ilha Branco toe/ tweelcke is gheleghen verschepden vande Custe af/ ontrent vijf mylen op de hooghte van 22 ½. gradē/te weten/recht teghens over den inwijck/ A Enseada de bona Ventura ghenaemt / dat is : den Inwijck ofte Bay van het goet avontuer; Alsmen mach dicht by dit Eylandeken Ilha Branco heē passeren/so wel vande zyde van't landt als t'Zeewaert/ naer't u te passe comt ; voorby dit Eylandeken wesende/so beginnen terstont d'Eylanden van Canton, op een ry geleghen; Van dit Eylandt Ilha Branco af/ tot het Eylandt Ilha de Sanchoan toe zijn 50. mylen.

Strecckinghe vande Custe vā Lamon 15. mylē veer tot Ilha Branco.

Hooghte van Ilha Branco. Gelegenthept vā A Enseada de boa ventura.

Als ghy Ilha Branco voorby zijt/ soo suit ghy w. z. w. aen loopen ; men heeft van Ilha Branco af tot Macau toe 24. mylen/te weten 12. mylen / tot datmen in't Canael ofte 't gat van tusschen d'Eylanden in comt / ende van daer af ander 12. mylen tot Macau toe/ suit u beste doen om te loopen voor't eerste Canael dat ghy vint, by't welcke zijn gheleghen sommighe hooghe ende ronde Eylandekens ; dese Eylandekens suilen u blyven aende zyde van het n. o. ende heeft aende zyde west zyde twee Eylanden/ waer van 't cleinste seer hoogh en steyl af ghebicht is / hebbende aende zyde van ter Zeewaert een steen-clippe ligghen/met dese hooghe ende hale Eylandekens over een zijnde/suit aende noordzyde daer van af/ een gat ofte mont van een Canael ofte voorganck sien/ daer ick nopt door geloopen hebbe/dan latende de voorsepde Eylandekens aen stuer boort/ loopende also z. w. aen/suit terstondt de mont van't Canael (daer ghy daer moet/) comen te sien / al isser schoon dat het u smal schijnt te wesen/is niet teghenstaende seer goet : want ick heb daer wel by nacht in gheloopen / suit als ghesept is/ die voorsz. groote Eylanden t'Zeewaert laten/ en loopen met de vloet naer binnen toe/west/west ten noordzen/en west noordwest aen/ soo suit ghy recht op Macau aen comen/ dock mede soo sal de windt ende 't weder u wel wysen wat u te doen staet.

Bereckinghe van verscheyden plaetsen.

Gedaente vā 2. Eylanden.

Wanneer dat men de mont van't Canael te sien comt.

Cours om na Macau toe te loopen.

So wanneer ghy comt van Iapan af/recht teghens de Cabo de Sumbor over / daer 15. mylen t'Zeewaert af wesende/ soo wordt het loot int/suit daer van 40. tot 45. vadē diepte vindē mudder grōt/met veel stroomē vā wyd water/ als ghy't landt int gesicht hebt/so suit ghy daer langs by het loopē/ tot dat laeste Eylanden van Chinchon toe/die 8. mylē t'Zeewaert in strēken/byde welcke suit vindē hopen van netten ende fuycken / met blueghels ende blagghen / die de Visschers van die contrepe daer tot merck-teckenen op stellen; Van hier af tot Chinchon toe zijn 12. mylen.

Diepten tusschen Sumbor ende Chinchon.

Gelegenthept vande Eylanden van Chinchon. Teeckenen van't selve Eylandt.

Recht teghens dese voorsepde hopen met de blagghen ende blueghels over/ is gheleghen een Stadt ghenaemt Guara, van dese Stadt af suit u terstondt naer't landt toe houden/ eñ om te kennen de Somen/ (dat zijn de Chijnsche Carveelen eñ Barcken/) diese in dese contrepe gheluycken/so is te weten/ dat se naer een seyl en roeren; nu om naer uwen wille by het landt te comen / soo suit ghy west aen loopen/oock mede suit weten dat de Varella van Chinchon (dat is : de baeckē ofte kentekē van Chinchon,) een hoogh landt is/geleghen langhs d'incomste van Chinchon heen/hebbende vande zyde van't z. o. een hoogh landt/ loopēde nae't z. w. al dalende af/strecckende tot teghens een Eylandeken over/ gelegen 3. ofte 4. mylen t'Zeewaert in; langhs de punt vāde Varella heen is gheleghen een Eylandt/te weten/ een mijl weeghs vande punt verschepdē/ van't welcke steect een Riffe van sant af/ hebbende met leegh water twee vadem diepten/ strecckende tot ontrent een schoot van een Godelingh verde/naer't ander boven ghementioneerde Eylandeken toe/ gheleghen recht over d'incomste / 't welcke strecckt inde lancte oost ende west/hebbende int midden eenen scherpē bergh/ende naer't zuydtwesten/ soo loopt het voorsz. landt (van Laylo genaemt/)seer leegh af/alhier wesende/ soo ist men daer dicht by/eñ en hebt anders niet te doen dan de punt om te loopen / ende setten't op 4. vadem mudder gront; aende zyde van't noordtooosten ligghen sommighe Eylandekens/ te weten/ dicht byde punt van Laylo, ende twee mylen t'Zeewaert daer van af/ heefter men de diepten van 20. vadem; 't water van dese contrepe is seer blaeu; Van hier af naer Lamon toe/te weten/ 3. ofte 4. mylen van't landt af/so en passeert men boven de diepten van 18. tot 20. vadem toe niet / ende wesende van Chinchon naer Lamon toe / so suit ghy op de gronde vinden/ dun cleyn sandt / met sommighe schulpkens onder een ghemengt / ende zijnde teghens Chinchon over/ofte naer't noordooosten toe/ soo suit ghy daer mudder gronde vinden/met die selfde diepten van 18. ende 20. vadem/ ende recht teghens Lamon over / heefter men sommigh swart sandt op de gronde/ees.

Bereckinghe vande Custe vā Lamon 15. mylē veer tot Ilha Branco.

Hooghte van Ilha Branco. Gelegent hept vā A Enseada de boa ventura.

Waer dat de Eylanden vā Canton beginnen.

Bereckinghe van verscheyden plaetsen.

Gedaente vā 2. Eylanden.

Wanneer dat men de mont van't Canael te sien comt.

Cours om na Macau toe te loopen.

Gelegenthept vande Stadt Guara.

Teeckenen vande Chinesche Carveelen eñ Barcken.

Gedaente vāde Varella vā Chinchon. Plaets vande selve.

Beschrijvinghe van verscheyden Eylandē ende een Riff. Diepte van't selfde Riuf.

Byde het landt van Laylo af loopt/merckgaders de plaets van sommige Eylanden.

Diepte ende colleur vā wasser/2. mylen van't landt van Laylo.

Diepten tegē over Chinchō wesende.

Dat 43. Capittel.

Een verclaringe om te loopen uyt ende in, door die Canalen ende gaten van tusschē d'Eylanden ende Clippen van Macau, met alle de merck-teyckenē ende rechte kennisse van dien, om daer door te seylen tot in ende uyt de Haven van Macau, &c.

Soo ghy

Plaets daer de schepen in Macau op de Ree ligghen.

SOo ghy begeert te seylen uyt Macau; soo weet dat soo haest als ghy u anckers licht vande Ree daer de schepen ligghen af/ ('twelcke is recht teghens over het Bolwerck van Gaspar Borgies,) soo sult ghy terstondt (noordtoost) comen te siet een witte blecke/staende boven aenden berch/ ende hebt terstondt naer het oosten twee hueselen / makende met den bergh vande witte blecke drie te samen.

Beschryvinge van 3. hueselen.

Men heeft den tweeden huevel ('twelcke den middelsten is/) bloot en gantsch ontdeckt staen/ schynende door de Roodtsen ende Clippen (van het opperste van't velt dos Patanas ghenaemt/) heen / 'twelcke te middewegheu van het Canael is/zijnde tot by de laeste hupsen vande Stede; Soo wanneer ghy met de voorseyde hupsen over een comt / soo sult ghy terstont den derden huevel ontdecken/ in voeghen dat soo wanneer ghy met die sant punt (gheleghen dicht byde Varella dos Mandorijns ghenaemt/) over een zijt/so is den voorseyden huevel bynaest gheheel ontdeckt / alwaer sult hebben vijfthalf vaden diepten/ te weten / met hoogh water van een spzinckvloet; Soo haest als ghy de sandt punt ghepasseert zijt/ soo sult ghy beginnen meer diepten te crpghen / te weten / vijf ende sesthalf vademē / loopende op deser manier / sult recht op een gheboken landt (gheleghen aen d'ander zyde / teghens over 't Eplandt ghenaemt Ilha do Bugio, dat is: 't Epland vāde Meerkatten/) aencomen.

Een sant punt by Varella dos Mandorijns.

Diepte byden tweeden huevel.

Plaets van't Eplandt do Bugio.

Als ghy comt op de voorseyde diepten/ soo sult ghy in het zuyden comen te sien een open/ 'twelcke ghenaemt wort A Enseada de Gonsalo Vaaz, dat is: den Inwijck ofte Bay van Gonsalo Vaaz, heeft binnen in een berchsken/ ('twelcke hem verthoont gheliick een Eplandeken ofte Clippe/) staende aende oostzyde/ ende aende westzyde heeft het twee uptsteeckende punten / als ghy dese twee punten aenden anderen brenght / soo zijt ghy int midden van het Canael/ sult daer acht op hebben dat d'een altoos met d'ander over een comt: wāt sult met dese mercken op het diepste ende het beste heen loopen/ 'twelcke is op 27. span waters/te weten/ met een spzinckvloet / gheliick als ick daer ghevonden hebbe inden tijdt van de Monson / ofte Conjunctie / datmen naer Iapan vaert / hebbende eenen oosten windt/ want met de noorde winden heeftmen daer minder waters ofte diepten.

Gelegenthept vande Inwijck van Gonsálo Vaaz.

Sekere mercken om de diepten te vinden.

Om nu te weten wanneer dat ghy soo verde zijt als de Bancke / soo is te weten / dat noorden aen naer het Eplandt A Ilha do Bugio toe / gheleghen is een Steen-clippe/ die hem in't schijnsel verthoont gheliick een bewassen huevel / welcke leijdt 'talder-noordelijckste van alle d'ander/ en langhs de strandt heen heeft het een gheloven Roodtse/van twee punten; Als ghy de voorschreven Steen-clippe/ ('twelcke een bewassen huevel schijnt te wesen/) met die voorseyde gheloven Roodtse (recht in't midden) over een brenght / alsdan soo zijt ghy op de voorseyde Bancke/ende soo wanneer het voorseyde merck-teycken van d'een ofte d'ander zyde oneffen staet / soo sult ghy terstondt meer diepten vinden/ 'twelcke sal wesen aldus / te weten / loopende uwen cours van zuydtoost recht op het dickste ende grofste landt van d'ander zyde aen / tot dat ghy comt op de vier ende vijf vademn diepten/

Is een steen gheleghen n. aen't Epland A Ilha do Bugio / is bā berde aen te sien als eē bewassen huevel

'twelcke is de punt diemen noempt vande Varella, ende begherende te loopen door het ooster Canael / soo sult ghy zuydtoost / ende oost zuydtoost aen loopen / tot dat ghy't Eplandt genaemt Ilha do Lastro ontdeckt hebt/ te weten / tot gheheel by het eijnde van't Eplandt do Bugio, alsdan soo en ist niet goet meer zuyden aen te loopen / om te schouwen die steen die teghens het landt vande Varella over leijdt; Soo wanneer ghy't Eplandt do Lastro ontdeckt hebt / als ghesepdt is/ soo moecht ghy by die voorseyde steen heen loopen/ tot op die lenghte van twee Cabels nae; sult alhier hebben die diepten van 28. tot 29. span toe/te weten/met een spzinckvloet / ende om te weten wanneermen de steen aldernaest is/ soo weet dat het sal wesen/ soo wanneer ghy d'eerste Clippe (vande twee die aende noordtzyde van het Eplandt do Lastro ligghen/) gantsch ende al ontdeckt siet / alsdan zijt ghy ontrent een steen-worp vande voorseyde steen af / op de diepten als ghesepdt is/ ende soo wanneer ghy de tweede Clippe gheheel ontdeckt/so zijt ghy boven de steen; Van gheliicken soo machmen het weten by een ander merck-teyckē/ 'twelcke is een witte blacke/ staende aenden bergh diemen boven over de Stadt heen siet/ende heeft een steen/'twelcke hem verthoont gheliick als een Mans hooft.

Voor 'ooster Canael loopende sidt ghy 3. a. ell 4. 3. aengaēde binnen Ilha do Lastro/ gheheel ligghende by ell van't Eplandt do Bugio.

Mercken om te weten oft ghy by de steē zijt.

Soo wanneer ghy de voorseyde witte blecke brenght te middewegheu van't back/ vant huys van Don Ioan d'Almeyda, alsden soo zijt ghy met de voorsz. steen over een / alsmen daer voorby is / soo ist goet 'tlandt van het zuyden te genaken/ in sulcker voegen dat ghy de twee derdendeelen laet aende zyde vande Stadt / ende een derdendeel aende zuydtzyde/ loopende op dese manier / sult meer diepten hebben dan te middewegheu / tot dat ghy op de Bancke comt / welcke niet meer dan 26. span waters heeft / te weten/ met het hoogh water van een spzinckvloet / ende begherende te weten wanneer dat ghy daer beghint over te comen / soo weet dat het sal wesen dat wanneer u de duers ofte zp-duer vāde groote Kercke / met het back van een huys (dat aende strandt staet/) over een comt/ 'twelcke respondeert op de wech die vande selfde duer/ recht naer de straut toe comt / in voeghen dat u de duer gheheel ontdeckt blijft/ alhier heeftmen 27. ende 28. span waters ofte diepten/ 'twelcke sal wesen/soo wanneer ghy comt te sien en te ontdecken het Clockhuys ofte 'topperste vande Kerck van San Paulo, met eenen bergh / die achter de selfde Kercke staet/ ende soo haest als u het selfde Clockhuys bedeckt blijft / soo sult ghy terstondt meer diepten vinden / te weten/ 32. span/dat zijn vier vademen / dit sal wesen teghens over de plaets daermen het versch water haelt/ende loopende een wepnigh voorder aen/ sult 4½. ende vijf vadem diepten vinden / te weten/ met een spzinckvloet; Dit was de Ree daer het Schip Sancta Crus (een Schip van seven ofte acht hondert vaten/) gheanckert lagh / ende soo wanneer het selfde ombzaepden met d'ebbe / soo bleef het halve Eplandt van Lastro ontdeckt / al hoewel het een stuck weeghs van het landt af was; Men heeft een seer goet teycken ofte merck / om te weten wanneermen het landt vande zuydtzyde aldernaest is / soo salmen naer het Eplandt do Lastro

Back ell huys dā Don Ioan d'Almeyda cannē mercke by nemen.

De zydtmer dā de groote Kerck / ell een huys op straet wysen u de diepte doorz haer over een comen.

Noch ander mercke vande Kercke van San Paulo.

Digitized by Google

Twee Clippen voor den anderen streken/ſo ſmen recht in't diepſte van't Canael.

Do Laſtro toe/te weten/ noordẽ daer van af twee Clippen ſien. Als hem deſe twee Clippẽ voor den anderen ſteken/alsdan ſoo ſmen op het diepſte van't Canael/ tot datmen over de banckie is/etc.

Dat 44. Capittel.

Van't loopen vande ſtroomen ende vvateren, op de vaert ende vvech van Malacca na Chyna toe, op den tijt vande Monſon ofte conjunctie, datmen van Malacca nae Chyna vaert.

Vande Cuſte van Champa ofte Camboja ſo loopen de ſtroomen ſeer ſterck nae't zuyden.

SVlt weten dat van't Eylandt Pulo Catao' af (gheleghen aende Cuſte van Champa, van't landt Camboja,) tot die Varella toe ('twelck is een plaets/ gheleghen op den wech van Pulo Catao' af nae Malacca toe/aẽde ſelfde Cuſte vã Champa ofte Camboja,) ſo loopen de ſtroomen ſeer ſterck nae't zuyen toe. Van't Eylandt Pulo Catao' af 5. mylen vooruaen/ ſoo loopen de ſtroomẽ ſeer geweldich na't Eylandt Champello, ende den Inwijck A Enſeada dẽ Cauchinchina toe.

Dese maenden loopen hier de ſtroomen nae het n.w. toe/daer nae nae't z.w.

Item/ inde Monſon van Chyna, dat is/ alſmen van Malacca af ſcheijt inde maenden van October/November/ende December/ ſo loopen daer de ſtroomen nae't n.w.toe.

Hier loopen de ſtroomen crachtich nae het zuyden.

Vande maent Januarij voort aen/ ſo loopenſe nae't z.w. (dat is nae de drooghtẽ) toe/ daerõ moetmen daer op verdacht weſen met goet advijs voor de gheen die alhier begeert te varen/ dat als ghy begint te ghenaken de contrepe vande drooghtẽ (die tegens de Cuſte van Champa over leggheu) tuſſchen dien eñ dẽ Cuſte incomende) ſo loopen de ſtroomen ſo crachtich nae't zuyen toe/ als een ſteen voor vander hant.

Hier loopen de wateren eñ ſtroomen altijt nae't zuyden.

Advertere u dat ghy niet en wilt comẽ int ghеſicht van't Eylandt Aynao', ſoo't niet en waer met eenen noordẽ wint: want hebbende eenen ooſten wint) ſoude in groot perijckel weſen.

Dat 45. Capittel.

Vande ghetyden ende het vvaſſen vande vvateren van Malacca.

Wan't Eylãt Pulo Condor tot het eyland Borneo iſt voor ſtroom.

INden eerſten/ vande Havẽ van Patane af/ (ghelegen aende ooſt zyde van't land ende Cuſte van Malacca,) tot het Eylandt Bintao' toe/ ('twelcke lept byde Straet van Singapura, onder de Linea Æquinoctiael,) loopen de ſtroomen eñ wateren altoos nae het zuyen alle de voorſeyde Cuſte langhs/tot het voorſz. Eylandt toe/te weten/ inde maenden van November eñ Decẽber.

Van't Eylandt Pulo Condor af/ (gheleghen teghens over d'Haven ende 'tlandt van Camboja) tot het Eylandt Pulo Timao', (geleghen aende ooſt zyde vande Cuſte van Malacca, te weten/ten tyden datmen van Chyna af comt/ op de cours van ter halver ſtreeck van't zuyen) ſoo loopen de ſtroomen nae het Eylandt Borneo toe/ ende comende op de halve ſtreeck nae't z.w. toe/ſo loopen de ſtroomen na de Cuſte van Pan toe/welck lept aẽde Cuſte van't landt vande o. zyde vã Malacca.

Voorby Pulo Seſir/ den wech na Chyna/ loopen de ſtroomen nae de Cuſte van Campa toe.

Van Pulo Condor af/ nae't Eyland Pulo Seſir (gheleghen teghens over de Cuſte van Camboja,) ſo loopen de ſtroomẽ nae't ooſtẽ/ eñ voorby Pulo Seſir, de werch na Chyna toe/ loopen de ſtroomen na de Cuſte vã Champa toe. Vande valſche Varella, ('twelck lept 15. mylen vande rechte Varella, gheleghen aende Cuſte van Camboja) ſo loopen de ſtroomen ooſt aen/ te weten/ vijf ofte ſes mylen vande Cuſte af; Dit is te verſtaen in't eynde vã Julius/ende de maent van Auguſtus.

Alſmen vaert van Malacca nae Chyna voert/ loopen de ſtroomen nae de regterſten toe.

Inde Monſon vande 3. winden/ alſmen van Malacca nae Chyna vaert/ ſoo loopen de ſtroomen/ te weten/ inde Golfe vã Pulo Catao', tot het Eylandt Aynao' toe/ na den Inwijck A Enſeada da Cauchinchina, dit is te verſtaen tot het laetſte van December toe; eñ van Januarius voort aen/ ſoo beginnen de ſtroomen in deſe Golfe eñ voorſz. contrepe/te loopen na de drooghten toe/ die teghens over de Cuſte van Champa eñ Camboja, (te weten/van d'ander zyde) heen ſtrecken/ende hoe het later (van Januarius af) in't jaer wort/ hoe datſe ſtercker ende gheweldigher nae de drooghten toe loopen.

Inde Monſon van Chyna, te weten/ als men van Chyna af nae Malacca vaert/ ſoo loopen de ſtroomen ſeer ſterck/van't Eylandt Pulo Catao' af/ tot nae't Eylandt Pulo Cãbir toe/zijn beyde gaer gheleghen by de Cuſte van Camboja ofte Champa.

Inde Monſon vã China na Malacca varende/ loopen de ſtroomen ſtrijck van Pulo Catao/nae d'Eylandt Pulo Cambir toe.

'Tgheſchiet ſomtijts datmen vanden 28. Julius/ tot den 4. Auguſtus/ vande Varella af/ tot Pulo Catao' toe/ ſtilten crijcht/ ende alsdan ſo crijchtmen de Terreinhos, dat zijn winden (die van over't land wayen) van ruyte weſten ende noordweſten/ ende de Vyraçoins (dat zijn de winden van ruyter Zee) van't ooſt zuydt ooſten/ ende o.n.o. ende comende in't noorden/ loopen terſtont nae het zuyen/ waer nae terſtont de ſtilte volcht/ tot dat de Terreinhos ofte landwinden weder op comen. Dit is te verſtaen tot op 2. mylen vãde Cuſte af/en niet verder: want zijn winden/die alleelick aende Cuſte regneren/ als wy op ander plaetſen ghenoech verclaert hebben/ daer wy vande winden Terreinhos ende Viraçoins ghehadt hebben.

Hooge winde die alleen aen de Cuſte vant landt.

Alſmen vaert voorby 't Eylandt Lequeo Pequeno, (ofte cleijn Lequeo, nae't land van Bungo toe/gheleghen in't Eylandt Iapan, ſo loopen in die contrepe de ſtroomen (te weten/ tot het Eylandt Tanaxuma toe) ooſtwaert aen.

De ſtroomen loopen ooſtwaert aen voorby het Eylandt Lequeo Pequeno nae't land Bungo.

Vande 30. graden noordẽ aen/ tot een wepnich meer als te middewegh̃en vande wech nae Iapan toe/ ſoo loopen de ſtroomen/ (te weten van die contrepe af/ tot die Cuſte van Chyna toe) noordẽ aen na den Inwijck A Enſeada de Nanquijn toe. Dit is te verſtaen inde Monſon vande zupe ende zupdt weſte winden.

Loopen van ſtroomen nae den inwijck a Enſeada de Nanquijn toe.

In deſe Monſon vande zupe ende zupdt weſte winden/ ſo loopen de ſtroomen van het Eylandt Pulo Tayo af (gheleghen voorby het Eyland van Aynao', aen de Cuſte vã China) tot na het Eylãd vã Sanchoan eñ d'Eylandẽ van Cantao', nae't zupdt weſten toe.

Dat 46. Capittel.

Vande ghetydẽ vande vvaterẽ, van't vloeyẽ ende ebben byde daghen en uren vande Maen inde Haven van Macau in China, met de hoochte vande ſelfde haven by experientie onderſocht door een expert Pilootofte Stuerman.

Digitized by Google

Wanneer het hoogh water inde Haven bij Macau is

DEn 19. Septembr. hebbe experientie ghedaen vande getyden van Chyna/ te weten/ binnen inde Haven van Macau, wesende op den dagh vande volle Maen/ ende bevont dat het vollwassen water was/ des voormiddaeghs te half negen/ eñ een weynich meer nae negenen toe. Vede dese experientie vande volle Maen/ oock te sien oft op sack niet de nieuwe over een quam.

Hoe veel graden dat Macau vande Linie leyt.

Den 3. Februarij/ anno 1585. hebbe de hoochte van de Son ghenomen/ die doen ter tijt was op de 13. graden vande Linie af/ eñ bevont dat dese Haven van Macau gheleghen is op de hoochte van 22½. grade ruym/ hebbe alsdoen oock ghelijckelicken d'experientie ghedaen vande ghetyden van't water inde selfde Haven/ ende bevant dat het vollwassen ofte hoogh water was een weynich over den middagh/ wesende den 3. dagh vãde nieuw Maē/ in voegen dat na de calculatie van't selfde/ so comt het te wesen den eersten vãde nieu Maē volle Zee ofte hoogh water te 10½. uren des voormiddaeghs/ welcke experientie ick alsoo mette nieu Maen bevonden hebbe.

Met eē volle Maen te Macau hoogh water midden op de dagh te 12. uren.

Den 16. Februarij/ anno 85. hebbe experientie ghedaen vande ghetyden/ binnen inde Haven van Macau, wesende inde oppositie vande volle Maen/ eñ bevont dat het den eersten dagh vande Maen vol ofte hoogh water was/ te half twaelven des middaeghs.

Inde Haven van Macau is oock op alle de custen van Chyna/ ende ebbet ende vloept niet altoos alleens.

Den 2. Junius anno 85. hebbe experientie ghedaen vande ghetyden binnen in de Haven van Macau, eñ bevõt hoogh water te wesen/ recht op den middagh/ wesende den 4. dagh vande nieuwe Maen/ in voeghen dat het selfde ghecalculeert blijft/ makende den eersten dagh vande nieuwe Maē hoogh water te 9. uren des voormiddaeghs: maer is te verstaē/ dat dese water getyden van Chyna niet essen upt en comen nae de rechte rekeninghe/ dan vier daghen voor/ eñ 5. dagen nae de conjunctie vande Maen: want alsdan heeftmen soo veel waters als den derden dagh/ twelcke ick voor ghewis affirmere/ om dat ic het wel eñ dickwils geexperimēteert hebbe; W'oorsake daer vã is/ om dat het voor aē altemael eplādē eñ Canalē zijn/ dat so wanneer de wateren beginnen te vallen/ en loopense geen duie uren upt/ ende wesende met winden van upten oosten/ so hallen en loopense noch rasschier af.

Dat 47. Capittel.

Vande teijckenē ende Prognosticatie, vande tyden, vveder ende vvint, aende gheheele Custe van Chyna, ende op de vaert na Iapan toe.

WEsende inden tijdt vande Monson/ vande 3. ende 3. W. winden/ soo heeft men voorseker (aende gheheele Custe van Chynen ende vaert na Iapan toe) dat soo wanneer de winden vande Monson wayen/ ende datse van daer na het oosten loopen/ datse van't oostē niet weder nae't zuyen sullen keeren: maer sullen vã daer nae't noorden loopen/ eñ van daer af wat gewaept hebbende/ sullen weder nae't oosten keeren/ ende dan van't oosten nae het zuyen/ eñ soo't eenen N.O. wint waeyden/ soo ghebuert het wel van daer af nae't 3. W. te loopen/ sonder nae't O. te keeren/ doch seer selden: maer het seckerste is/ als boven gesept is/ comt ook dickwils van't noorden af nae het zuyen toe/ sonder nae het oosten te keeren/ welcke het ghemeenste is. So wanneer men in't ondergaen vãde Son/ daer over heen heeft sommighe roode wolckē van een colver/ als ghesoden granaet/ dat is/ seer fijn root/ ende dat de Son veel stralen vã hem gheeft/ so dat hy schijnt furieus eñ dreyghende te staen/ so ist een teijckē ofte voorsegghinghe van een groot onweer/ eñ navolgende tempeest; Van ghelijcken/ als de Maen int op ofte onder gaen/ haer op de selfde manier verthoont/ beduijt het selfde van tempeest eñ onweer.

Wende Comete te Renuen oft onweder sal zijn/ desghelijcks aende Mane.

Als de Son int opgaē so schoon ende claer upt comt/ datmen daer beschepdelickē in sien mach/ ende zijn circuit ofte rondicheyt perfectelijcken moecht onderscheyden/ soo ist een teijcken van goet weder. Van ghelijcken hebbende die selfde effecten in't ondergaen. Soo wanneer de Son in't op/ ofte ondergaē root/ ende van een hoode colver is/ ende datmense rondts om mach sien/ sonder eenighe stralen van hem te gheven/ beduijt stil weder; Desgelijcks vande Maen.

Aen de Son te sien oft goet weder sal zijn eñ oft ooc stil sal zijn/ daer by selfde doen de Maen te sien.

Inde tyden vande Monson/ te weten/ als de N.O. winden ghemeenlijcken wayen/ so dan de wolcken in't ondergaen vande Son van een roode colver blyven/ so betejckent het N. winden; alsmen op't water hier en daer siet dryven sommigh schuym soo wit al Catoen/ vande lenghte van een vinger langh aen een/ so beduijt het tempeest ende onweer. Dese schuymen comen vande nieuwe Zee-starcken/ die men daer veel heeft.

Wende welcke eñ het schuym der Zee te sien wat weder eñ wint zijn sal.

Soo daer inde Maent van Julius ander winden wayen/ als die vande Monson/ loopende van d'een op d'ander/ tot datse ten laetsten comen in't N.O. soo heeftmen voor gewis stormen ende onweder.

So men van't Eylandt Lamao' af/ tot de C. de Sumbor toe/ inde Monson vande 3. eñ 3. W. windē/ eenen O. wint crijcht met hette/ eñ sommighe groote dreyppelen waters/ beduijt onweder.

Teeckenen tot onweder.

Dat 48. Capittel.

In vvat maenden eñ daghen datmen tempeesten eede onvveder is vervvachtende aende Custe van Chyna.

VAnden 7. tot den 11. Junius/ heeftmen ghemeenlicken eñ dickwils aēde Custe van Chynen groote tempeeste.

Vanden 7. tot 11. Junij ist ghemeenlick onweder aende custe van Chyna.

In't begintsel van Julius/ tot den 26. vãde selfde maent/ so en ijlmen aēde Custe vã Chynen/ noch dagh noch ure verseker vã tormēt eñ onweder: want nien alle desen tijt door veel stormen eñ tempeesten heeft/ sonder dat de wint peylers plaets houd/ loopende vã d'een op d'ander. Vanden 12. Augusti voortaen/ met die gantsche maent van Septembr tot het eynde van October toe/ so en heeftmen op alle desen tijt gants gheen verseckerheyt van tempest ende onweder.

In September eñ October ist ghemeenlick onweder in Chyna.

Dat 49. Capittel.

De tyden van't goet vveder aende Custe van Chyna.

DE gheheele maent vã Junius/ uytghesondert vanden 7. tot dē 11. heeftmen seer selden onweer/ want behalvē die ghenoemde dagen/ so heeftmē de winde vãde Monson/ met eē claer eñ helder weer sonder tormēt. Om te seylen van't Eylandt Pulo Cantao' na d'eylanden van Cantao' eñ Macau toe sonder onweer/ salmen 'tseijl gaen vandē 16. Julius af noort aē/ tot dē 12. Aug. toe/ so ijlmen wijs ende verseckert vande tēpesten. Te midweghen van't Eyland vã Iapan af/ tot

Vanden 26. Julius tot dē 12. Augusti gantsch geen onweder dan Iapan tot Liampo wayen dan altijt weste winde.

Digitized by Google

af/ tot na de Cuſte ende het landt van Lyampo toe/ buytmen altoos de weſte windē/ welcke in Iapan waepen/ de maenden van November ende December/ etc.

Dat 50. Capittel.

Een inſtructie ofte corte onderwyſinghe vande Navigatie ende courſen van Macau uyt Chyna af, nae het landt van nieu Spaengien, met alle de ſtreckinghe ende gheleghentheyt vande ſelfde vaert,

Wie van Macau nae nieuw Spaengien te ſeylen/ moet ghy in't eerſt u cours houden n.o. oft n.o. ten n. tot dat ghy 300. mylen ghevaren hebt.

LOopende uyt het Canael vande Haven van Macau, te weten/ van't ooſter Canael af/ ſoo ſalmen zyuen cours t'Zeewaert in doen/ alle het ghene datmen mach/ende weſende de wint cōtrarie/ſo loopt ſo langhe als u de wint plaets gheeft/ deſe courſ te behouden: maer ingeballe u de wint ſcherpte/ſo dat ghy de cours van't n.o. ofte n.o. ten n. niet en moecht behouden/ ſoo went het op den anderen boech/ terwylen u de wint plaets gheeft/ om z.o. aen te loopen/ te weten/ den tijt van dzie ofte vier daghen: want ſult weten dat het beter is nae het z.o. te houden/ dan noozden aen te loopen; Deſe courſen ſult ghy aldus doen/ na dat u de wint voeghende is/ tot dat ghy nae u giſſinghe dzie hondert mylen van dit landt af zijt; In deſe contrepe weſende/ ſult noch twee hondert (ofte wat meer) mylen boven Iapan heen loopen/ al iſt ſchoon dat ghy uwen cours noozdē aen doet/ en is daerom niet aen gheleghen/ altoos goede reſeninge houdende met het wzaerēkē vāde cours nae't weſten toe: want ſouden u veel moghen verhinderen; Soo dickwils als ghy z.ooſt ofte te loefwaert moecht aen loopen/ ſo en wilt de coers van't noozd ooſten/ ofte ſo als ghy beſt moecht niet laté te vervolgé/ tot dat ghy op de hoochſte comt. Ghy ſult inde Golfe ſommighe groote ſwarte Voghelen vinden/ 'twelck een teycken is/ dat ghy verde t'Zeewaert zijt/ ende ſo ghy die quaemt te ſien teghens den avont/ ende datſe de beenen rechten/ bp de ſteert upt ſtrēkde/ ſo weeſt op u hoede: want bedzijt ſtozm eñ onweer. Aleer men op ontrent twee hondert mylen nae (ofte wat meer) bp't ander landt comt/ ſoo ſalmen de ſelfde Voghels weder upt het gheſicht verlieſen/ ſonder die meer te ſien. So u 'tweder ende de wint quam te dzyven op veel hooghten/ eñ dat ghy quaemt te ſien veel hoopē cruyts opt twater dzyven/ 'twelck men 100. eñ 120. mylen t'Zeewaert in placht te ſien/ ſo moecht ghy bupten Iapan om loopen/ op den boecht van het zupdt ooſten/ tot op de 31. ofte 32. graden toe/ ende comen alsdan 'tlandt verkennen/ dat daer dicht bp ſal ligghen/ ende als ghy't comt te ſien/ ſoo looptet van bupten af heen/ u wachtende om niet te loopen op't Eylandt ghenaemt Iſla de Sedros, dat is/ 't Eylandt vande Seder boomen/ en maeckt gantz gheen reſeninge op de courſen vande Zee ofte Paſcaerten: want het Eylandt vande Sedzen is gheleghen bp de Cabo de San Lucas; ligghende ſeer valſch inden cours/ om dat het landt (ſoo't daer bp lagh) meerder ende gheliicker bp upt comt/ dan't nae het zupen doet. De Cabo de San Lucas, is van een hoogh landt ende ſchijnt (als men daer dicht bp is) uptſtekende Steen-clippen te hebben/ weſende het eynde van dien ſeer ſwart ſchynende ende boncker in het aenſien/ van waer af het landt weder terſtont inwaerts noozden aen wijckt. Hoomen verſch water van doen hadde/ ſoo is te weten/ datmen binnen de Clippen vande voorſeyde Cabo de San Lucas, een groot ſant ſtraut heeft/ daermen eé ſeer goede ſteede heeft om te anckeren/ al waermen dicht bp de Zee-caut veel verſch waters vint. Sult van hier af dwers over loopen nae d'ander zyde toe/ op den boech van het zupdt ooſten/ te weten/ bupten die Marias om/ het welcke eenen beteren cours is als binnen door; Alle deſe Cuſte is ſchoon/ ſo datmē daer wel bp heen mach laopē/ tot datmen ſomt bp etlicke Clippen/ gheleghen bp de Haven El puerto de la Natividad ghenaemt/ alwaer men (binnen in den Inwijck) terſtondt de Haven van San Iago de Colyma heeft. De teyckenen ende kennuſſe van dien/ zijn deſe/ te weten/ heeft aende ooſt zyde eenen ronden ſteplen afgebicten huyvel. Soo het u noodich waer daer in te loopen/ ſoo weet dat het eenen grooten mont ofte incomſte heeft van meer als twee oft dzie mylen groot/ alwaer u nieuwers van en hebt te wzeſen/ dan van dat ghy vooz ooghen ſiet; Men loopt daer in tot gheheel binnen inden boech/ al waer men een Revier van verſch water heeft/ die inde Zee upt comt/ daer men Spaenſche Viſſchers ſal vinden. Soo ghy begheerden voozder aen te paſſeren/ ſoo weet datmen van hier af (nae de Haven van Acapulco toe) loopt/ te weten tachentich mylen langhs de Cuſte heen: want ſeer ſuyver ende ſchoon is/ tot ſo verre als het hooghe landt een eynde neemt/ dat is/ tot die Haven El puerto del Marques ghenaemt/ het welcke heen van verre verthoont gheliick als een Eylandt: maer alſmen daer ſoo nae bp ghenaeckt/ datmen ghenaech onderſcheyden ende kennen can vaſt landt te weſen/ ſo ſalmen op het opperſte van dien ſommighe witte Steenen ſien/ welcke heen verthoonen/ gheliick als witte ſlunderen/ die inde wey gaen/ ſult daer bzp op aen loopen tot dat u de mont beghint te openen/ en loopender alsdan binnen in.

Dit is in het corte tghene my dunckt die rechte ende beſte courſen te weſen/ die men op deſe vopage ſoude moghen ghebzuycken/ het welcke ick alſoo achter-volghen ſoude/ ſoo ick de vaert onderhanden hadde/ etc.

Eylanden ſwarte voghelen inde Golfe vinden de/ is een teycken dat ghy verre te Zeewaert zijt/ eñ als zy haer beenen achterwaert ſtreken/ ſo beduyt het onweder.

Het landt naderende verlieſt ghy de voghels.

Waerſchouwinghe om niet te loopen op't Eylandt Iſla de Sedros.

Binnen de Cabo de S. Lucas is goet ligghen/ en de is ook verſch water alhaer te crijghen.

Van C. Sint Lucas tot de El puerto de la natividad is de cours z.o.

Om te kennē de Haven van S. Jago de Colima.

Hier vindt men Spaenſche Viſſchers.

De Haven El Puerto van den/ ſiende opt opperſte vāde hooghde/ witte ſteenen ofte ſchapen waren die gaen wepden.

Dat 51. Capittel.

Een waerachtich verhael ende verclaringhe vande Navigatie vande Eylanden Los Lucones (ghenaemt,) af nae de Haven van Acapulco' in nieuw Spaengien, ende hoe men de ſelfde vaert ſoude moghen doen van Macau uyt Chyna af, met een vermaninghe vande profyten ende verdienſten aende goederen ende Waren van Chyna, met die Streckinghe ende Courſen, tijdt, ende mylen van dien, alles in't particulier aenghevvefen om te onderſoecken.

MEn ſalt ſeyl gaen upt de Haven van Manilla, gheleghen aen het Eylandt vande Lucones, op vierthien en half graden/ aende noozdt zyde vanden Æquinoctiael, hebbende den mont nae het s.w.) inde maenden van Iunius ofte Iulius,

t'Eylandt vande Lucones leyt bp n. den Equinoctiael bp 14. en half gr.

te werē/als de wint eñ het weder plaets geeft om upt te comen / loopen de langhs de Custe van't selfde Eplandt/eñ tusschen het Eplandt van Mindoro heen / ofte op den boech van't oosten/tot datmen upt het Canael is(daer mē dooz in comt alsmen van bupten af comt/ geleghen 100. mplen van Manilla af / op de hooghte van 13½.graden) te weten / tusschen die laetste ende upterste punt van't selfde Eplandt Lucones,eñ die punt vā een ander Eplandt ghenaemt Tandaya,tusschen de welcke 'twooꝛsepde Canael dooꝛ loopt. So wanneer datmen upt het Canael is/ so salmen oost aen loopen / so lange als de wint sulcks toe geeft/ op welcke cours men hem altoos houdē sal/ so de wint sulcks niet en verhindert / om datmen vande 13½. graden is afscheydende / loopende nae de Haven van Acapulco , geleghen op 17.graden:maer de wyle dat de winden in dese contrepe in den somer / 'twelcke den tyjdt is datmē tseyl gaet/als bovē) seer slap wapē/ al hoe wel datse vande Monson zyjn / in sulcker voeghen/dat soo wanneer datse pet scherpen/ en machinen dte selfde cours van't ooste met behouden / eñ tot soo langhe datse niet en loopen nae't zupdt oosten toe / soo doetmen altoos de cours van nooꝛdt oost aen/ soo langhe alst duert : maer als sy loopen nae het oost zupdt oosten / ende oost / soo went men't op den boech van't zupen / tot dat de wint weder ruijmt/om nooꝛd oost aē te loopē. Op dese manier seylt men 1700. mplen heen / nae de Custe van't landt van nieuw Spaengien toe / doch altoos tZeewaert van't Eplandt Iapon afseplēde/ so veel alsmē mmers mach/ om dieswille dat etlicke schepen die laet tseyl ghegaen waren (comende dicht by Iapan) aldaer stoꝛmen eñ onweder kreghen/ ende quamen te sien het Eplandt A Ilha do Fogo ghenaemt / (dat is/ 'tvierighe Eplandt ghesept/) loopende een vande wooꝛsz. Schepen inde haven van Xaxuma , in't Eplandt Iapan , om hem daer te berghen / ghelijck als hy dede/ daerom die gheen die daer 100. mplen tZeewaert van af loopt/ heeft eenen goedē cours: want loopende seer te loefwaert vā dese Eplanden af/so comt men aen de Custe van nieu Spaengien op wepnich hooghtē / eñ so wanneer men daer op aen comt /op de hooghte vā 35.graden/ so heeft men een seer goede Navigatie ; maer so men by't selfde landt comt/ op de hooghte vā 38.ende 40.graden / (het welcke is 'tupterste landt dat onderlat ende bekent is/ghenaemt El Cabo de Mendosino,) so salmen moepte hebben / om datmen aldaer begint hol water te krygghen/ dooꝛ ooꝛsake datmen de winter aldaer op handen heeft / als oock om dat die Schepen (van d'Eplanden Lucones af comende) qualick van alle nootdruft vooꝛsien gaen.

Alsmen 't gheseicht van't landt/ eñ de Custe van nieuw Spaengien krijght/so begintmen n.w.winden te krygghen/'twelcke van daer af dooꝛ de wint is / om datmen by nae alle dese Custe op de vooꝛsz. cours langhs loopt/doch op sommighe plaetsen daer wat van af / om ooꝛsake vande Inwijcken die daer zyjn: Men loopt langhs alle dese custe heen / (die over al seer schoon is)tot de Haven vā Acapulco toe/ het welck zyjn ses ofte seven hondert mplen weechs.

Soo men dese repse begeerde te doen van Macau upt Chyna af/ soo moestmen ghereet leggen om 'tseyl te gaen / so haest als de 3.w. winden beginnen te wapen/om upt te loopen met de Maen ende conjunctie van Iunius ofte Iulius , nemende zynen cours nae den hoeck ofte 'tupterste eynde van't Eplandt dos Lucones toe / gheleghen op de hooghte van 20. graden/ghenaemt Cabo de Bojador,'twelck zyjn 90. mplen vande Haven van Macau af.

Van d'Eplanden ghenaemt Ilhas dos Baborancs af/(gheleghen by de Custe van't selfde landt ende Cabo de Bojador,)nae't Eplādt de Cajagon,(dat is/vande Keutel gesept) toe/ looptmen oost ende west. Alsmen dese Eplanden gepasseert en daer tusschen dooꝛ heen is/ so salmen zynen cours nemen/ gelijck alsmen doet/comende van't Canael vande Haven vā Manilla af/als vooꝛen verhaelt is/altoos aenloevende alle het ghene dat u den tijt ende het weder toe geeft / 'twelck is den wech die men sept dat die Spaengiaerden nu in't sin hebbē te bevaren/loopende tot aen d'Eplanden van Maluco , ende van daer diwers over nae nieu Spaengien toe / 'twelcke de selfde vaert ende cours is/die Francisco Gualle (Capiteyn eñ Piloot van't Schip dat van Spaensch Indien alhier inde Haven van Macau gecomen is)ghedaen heeft/van waer hy wederom ghescheyden is den 25. Julius/met eenen z.westē wint / inden tijdt ende conjunctie vande volle Maen / met welcken van gheluycken tseyl is ghegaen 't Schip van Ayres Gonsalues de Miranda , welcke Gualle meu sept met meer dan vierd'half maent onderwegen gheweest is/te weten/tot aen de Custe toe/ eñ van daer af anderhalf maent tot in de Haven van Acapulco , ende een ander Schip dat int selfde jaer van Manilla af tseyl gineh/was tusschen de acht ende neghen maenden onder weghen/ comende noch te langhen laetsten inde Haven van Acapulco, met by naest alle 'tvolck dood ende verswacht/en gants gheramponeert/eñ noch een ander Schip was maer vijf maenden onder weghen/ om dat het een beter schip was:maer de ozdinaris is 6.maenden/ luttel min ofte meer op de repse te wesen ; De reden dat dese Navigatie van Macau af beter is dan van Manilla , is om dieswille datmen gheen verhinderinghe noch vertoevinghe en heeft / om terstont zynen cours aen te setten/ gheluck alsmen doet in die 100.mplen/dieme heeft van Manilla af/ van dooꝛt Canael heen naer bupten toe / waer mede sommighe schepen soo veel tyjts verleten hebben/ dat het daer nae een ooꝛsake was van wederom te moeten keeren / sonder de vaert te volbrenghen:maer wesende inde mont ofte upganck vant vooꝛsepde Canael / soo ist een beter Navigatie als van Macau af / om dat het 150. mplen meer te loefwaert aen leijt/soo het niet en hadde het ander belet vā daer af upt te comen/als ghesept is.

Als de Schepen van daer seylden (te weten/van nieu Spaengien af) op de heen comste nae Manilla ofte Macau toe/ soo gaense tseyl inde Vasten/ seylende altoos vooꝛ wint/ met de winden ghenaemt Brysas , twelcke zyn oost ende oost nooꝛd ooste winden / die aldaer mette Monson ofte ghetyden wapen/ ende is dickwils ghebuert datse vijftich ende tsestich daghen achter een gheseylt hebben/ sonder eens een vande seylen te strijcken/ altoos met eenen vooꝛgaende wint / ende sonder eenich landt te sien ofte ghemoeten/ noch dat tot huyden toe eenich Schip perijkel ofte ongheval ghehadt heeft.

Het schip

Nae Acapulco te loopen/ welck kept op den 17.graet wapen de winden seer slap.

Maniere van seylen/om 1700.mplen after een te seylen.

De Haven Xaxuma in't Eplandt Iapon.

Nieu Spaengien aencomende op 35. graden is seer goet.

Hier beginen te wapen de n.w.winden/ is dooꝛ wint langhs de custe van nieuw Spaengien.

Cabo de Bojador kept 90. mplen van Macau.

Beginen hier gheluck de Spaengiaerden inden sin hebben te varen.

Francisco Gualle de selfde reys gedaen/ scheyde den 25. July van Macau/ eñ zijn reys ghedaen in derdehalf maent.

Dese reys te doen is den ordinarē loop 6.maenden.

Het can comē dat de scheps moeten weder keeren.

Wt nieuw Spaengien gaen de scheepen inde vastē tseyl hebben dā dooꝛ wint dickwils 50. oft 60.dagen.

Digitized by Google

Het Schip daer men dese reyse aese moet beghinnen sonde/moest seer goet zijn/om aende wint te seylen/ende dorft seer wel voorsien van alle toebehoorten ende ghereetschap/namelijcken van een Portugesche Stuerman / ende een dozijn Boodtsghesellen (wozt daerom ghesept / om dies meer datmen op alle de contrepen van Oriental ende Oost Indien / ghebruyckende is Boodtsghesellen van Jauá/als daer zijn Arabiers/en andere diergheliicken / die op andere haerden wepnigh bedreven zijn / als dorft ongheregt soude wesen/ die nyt hare ghewoonlijcke haer-wijse te bzengben)onder welcke maer goet ternighe Spaengnaerden te hebben(te weten / van die/ die dese weeg ghevaren hebben) om het landt te verkennen / welcke men altoos wel binnen Macau vinden sonden / als zy in Indien niet te becomen waren ; wat de reste belanghende is / als van alle noodtdruften ende ander ghereetschap/heestme van als genoegh binnen Chyna.

De winsten ende verdienssten aende goederen en waren van Chyna zijn seer groot van alle Cooplmanschappen/ wtgheseyden ongesponnen Zyde / waer van men aen wepnigh ghenoegh heeft : want wilden daer liever ghemaeckt hebben / al waert schoon datmé daer veel sonden spinnen / so en waer nochtans geen reden / die daer veel te bzenghen / om niet te verminderen die voyagen en trafficken van die van Iapan en oost Indien: wat men doch wel andere goederen ghenoegh heeft om daer te bzengen/daer veel meer verdiensten op zijn als aen de Zyde.

Vande ghemeene goederen en Cooplmanschappen die de Spaengnaerden inde Eylanden vande Lucones ofte Philippinas op coopen/(en dat veel dieper alsmése in Chynê coopen souden) maken zy in nieu Spaengien vã een meer als ses/en in Peru vã een thiê/waer aen gantsch gheen twyfel is:want die Portugesen die van hier derwaerts ghewerst hebben in't schip dat hier ghecomen is/hebben so veel ghewonnen aende goederen die zy met hadden/dat sen dê tijt en stont(die zy verbeyden om weder op de baert te wesen) schijnt dupsent jaer te wesen/en na dat zy seyghen/ so heeft daer de Vi̇çorey vã nieu Spaengien/ en alle d'ander groote Cabetten een goet genoeghen in/ en zijn sulcks grootelicks begeerende.

Hier zijnder veel van opinie/om dese baert na Peru te doen / welcke veel langhser sonden vallen: want men moeste (nae datmen met Açapulco aber en is) noch eenen anderen weeg en cours doen van 700. mylen weeghs/ diemen van Açapulco tot de Haven vã Callan de Lyma heeft / (tweliche is Metropolis ofte de Hoofd-stadt van Peru, ghelegben op 10. graden aende zuydt zyde vanden Æquinoctiael,) alwaer men in't selfde jaer niet en soude moghen comen/ende behalven dat/ soo ist een landt van veel succesten en diversité/waer mede men weder (alle die meer winsten diemen daer (van nieu Spaengien af) sonden moghen hebben) verrijcken ende verberen sonden / om dat het landt van nieu Spaengien veel overvloediger van alle lijfrachten is als Peru , waerom men daer later coop treden/ ende alle dinghen marchenant heeft / alsus geschreven binné de stadt vã Macau in China, anno 1585. &c.

Keerinche hoe ende waermede ek schip moet versien zijn.

Zy veel waert groote verdisste aen/ allem ongheponnen Zyde die is met raetsaem baerte brengt

De waren uyt Lucones die-gende in nieu Spaengien gheest ó. meel de beste verdienst.

Oorsake waer om datmé op nieu Spaengien ende niet op Peru en baert

Dit is ghe-schreven in Macau.

Dat 52. Capitvel.

Een verhael ende warachtighe beschryvinghe, ghedaen doot eenen Francisco de Gualle, Spaensch Capiteijn ende Piloot, aen zijn Excell. den Viçorey van nieuw Spaengié ende Mexico, van een Voyage ofte Schip-vaert, doot den selfden ghedaen, (te weten) van uyt de Haven van Açapulco van nieu Spaengien, nae d'Eylanden vande Lucones ofte Philippinas, tot in de Haven van Manilla, ende van daer tot inde Haven van Macau, in't lant van Chyna, ende wederom van uyt Macau nae de voorsz. Haven van Açapulco toe, met alle de courlen ende ghelchiedenisse op de selfde Voyage, seer correct ende in't particulier verclaert, welcke reyse voleyndt is in't jaer 1584.

DEn 10. dagh vande maent Meerte/ anno 1582. ghinghen wy't seyl uyt de Haven van Açapulco, (ghelegben in't landt van nieu Spaengien) onsen cours aensettende/(nae d'Eylanden Las Philippinas, alias Lucones toe) van ii. 5. w. aen/ loopende alsus om uyt de stilten vant onder het landt te ghecraken / ontrent 25. mylen weeghs/tot sy 16. graden. Vã daer af voozt aen/deden onsen cours west aen ontrent 30. mylen. Op dese contrepe wesende/liepen west en w.ten z. aen 1800. mylen/tot by't Eylandt/ ghenaemt Isla d'Engaño, t'welck is hier uyterste nae't Meridionael ofte zuyden ghelegben/ (vã d'Eylandé de los Ladrones, dat is/ vãde Roovers/alias, Islas de las Vellas ghenaemt) op de hoogte vã 13½. graden de latitudo Septentrionael / en op 164. graden de longitudo Oziental/op de sire Meridiaé/ dit met het Eylandt Tercera, (een vande Platinsche Eylanden) over een comt. Van hier af deden wy onsen cours west aen 280. mylen / tot dat wy quamen te verkennen den hoeck/ ghenaemt El Cabo d'Espiritu santo, dat is / den hoeck vanden Heplighen Gheest / ghelegben aen't Eylandt van Tandaya, (t'eerste Eyland van dien noemt de Philippinas, Lucons ofte Manillas,) t'welck is een landt van wepnigh ghebergtens/ hebbende sommige cleyne Vulcanos ofte Vier-berghen in't inwenden van dien. Vande voorseyden hoeck af/ seylden wy west aen 18. mylen weeghs / tot den hoeck en incomste van't Canael / t'welcke loopt tusschen dit Eylandt en het Eylandt Lucon in. Desen hoeck ofte incomste lept op 12. graden schaers. De Custe / welche streckt vande incomste vã het Canael af/tot den hoeck El Cabo d'Espiritu santo, en is niets te schoon. Acht mylen vande voorsz. Cabo voort aen / lept de Haven van middelbare groote/ ghenaemt Bahya de Lovos, dat is / de Bay van de Wolven ghesept) welcke heeft een cleyn Eylandeken inde mont van dien/ende in't Canael te weten/ op een half myl nae het eynde van't selfde Eylandt) is ghelegben een Eylandeken ofte Clippe / ende alsmen comt tot voorby den hoeck van te middewegben van't Canael / soo heeft men daer de diepten van 25. vademen / met dryjen sant op de gront. Wy vonden alhier so groote stroomé w. waert aen loopen/ dat het daer een schuymmen water maeckte / ghelijck of het een brandinghe ghewerst hadde / soo dat het ons een vreese aenjaeghden : maer het leet uptwerpende/ vonden de voorseyde diepten van 25. vademen.

De 10. Meert gae't seyl uyt Acapulco nae de Eylanden lag Philippinas.

Waren wel 1800. mylen w. en w. 30. 5. aen. tot by't Eylandt Las Vangelas.

t'Eylandt Tãdaya/eerste t'Eylandt Philippinas een landt dat wepnich ghebergten.

Incomste van't Canael af tot Cabo de Spiritu santo/ is wat duplachtich.

Dondersche waere hier seer.

Het Eylandt Catanduanes lept een myl vant lant Lucon.

Vande voorsz. incomste van't Canael af noorden/ende noorden ten oosten aen/ontrēt 10.mylen/ is gheleghen 't Eylandt van Catanduanes, ligghende ontrēt een myl weechs van't landt Lucon af/te weten/aen't uterste eynde van Orienten ofte nae't oosten/ ende vande selfde incomste van't Canael af nae't westen ende z.w. lept het Eylandt Capuli, te weten/ontrent ses mylen daer van verschepden/streckende west z.w.ende o.n.oost/zijnde van vijf mylen inde lenghte/ ende vier inde breede/ bliest ons in't voor by loopen aende noord zyde/ligghende op de hoochte van 12½. graden/is van een wepnich verheven landt.

Van't Eylt Capuli 4.mylen n.w.aen zijn 3. Eylandekens aen't Eylandt Lucons.

Van't voorsz. Eylandt Capuly af 4. mylen noord west aen/zijn gheleghen de drie Eylandekens/ van de Haven van Bollon, aen het Eylandt van Lucons, strecckende noorden ende zupen/in't begrijp van 4.mylen weechs/ ligghende verschepden van't vaste landt ontrent een half myl/ waer van het uterste van't zupen gheleghen is op de hoochte van 13.graden juyst. In dit Canael heeftmen 20. vadem diepten/ met wit sant op de gront/ met groote water stroomen/ loopende nae het zupd oosten toe. Wy passeerden door het midden van't Canael heen. Van dit Canael af naemen wy onsen cours 3 w. ende z.w.ten westen aen 20.mylē weechs/ tot dat wy quamen by't west eynde van't Eylandt Tycao', 'twelck is strecckende oost eñ west 13. mylen. Dese punt ofte hoeck daer wy aen quamen/ lept op 12½.graden; Te middewegen van tusschen dit Eylandt/ eñ 't Eylandt Capuly ligghen drie Eylandekens/ ghenaemt de Faranjas. Mē loopt op de voorsz. cours; aēde noord zyde voor by allē dese Eylanden heen/ op de diepten van 22. vadem/ met wit sandt op de grondt. Vā de voorsz. wester punt van't Eyland Tycao' af/ tot de punt van Buryas toe/ heeftmen oost ende west ontrent een myl weechs ofte anderhalf. Wy liepen dit Canael in/doende onsen cours z. ende z. ten westen aē/ ontrēt drie mylen/ tot dat wy 't selfde Canael int quamen/ op de diepten van 16. vadem/ met de gront van half wit eñ rosachtich sant/ te weten/ in't Canael ende d'uptcomste van dien/ waer van het midden gheleghen is op 12¾.graden/ ende de stroomen loopen alhier noorden aen/ 'tvoorsz. Eylandt van Buryas, strecckt n.w. ende z.o. is van een leerachtich landt/waer van de punt ofte 'teynde van't n.w. op drie mylen nae aende Custe van Lucon int coumt: maer men en mach daer tusschen beyden met gheen schepen passeren/ dan wel met cleyne Fusten/ ende barcken van't landt. Dit ondiepe Canael lept op 12. graden/ loopende door't voorsz. Canael van tusschen d'Eylanden Tycao' ende Buryas heen/ als gheset is/ zupen aen quamen/ tot ontrent twee mylen van't Eylandt Masbate, 'twelck street oost eñ west 8.mylē weechs inde lencte/ hebbende inde breede 4.mylen/ eñ is gheleghen op de hoochte van 12½.graden/ te weten/ het midden van dien/ wesende van een wepnich verheven landt.

Eylandt Capuly midwegen ligghen 3. Eylanden ghenoemt Faranjas.

Eylandt van Buryas street n.w. eñ z. oost eñ is leech lāt coumt de punt op 3.mylen aen de cust bā Lucon.

Het Eylandeken Banton is in form als eenen hoet/ leyt op de hooghde van 12. drie vierde deel graden.

Van't voorsz. Canael van tusschen Ticao' eñ Burias af/ beden onsen cours w.n.w.aen 13.mylen weechs/latende 't Eyland Masbate aende z. zyde/ eñ 't Eylandt Buryas aende n. zyde; op 't eynde vande 13. mylen quamē wy by een Eylandeken genaemt Banton, 'twelck heeft het fatsoen gelijck als een fourne van een hoedt/ liggēde op de hoochte van 12¾.gradē/ Als wy de voorsz. 13.mylen gheseylt hadden/ eñ noch 8.mylen daer toe/soo lieten wy aende zupdt zyde/ 't Eylandt ghenaemt Rebujan, het welcke strecckt n. w. ende n. w. ten n.ende z.o.ende z.o.ten zupden/hebbende op de selfde strecckinghe 8. mylen weechs/ wesende van een hoogh ende cromachtich landt/waer van het noorteynde gheleghen is op de hoochte vā 12¾.gradē/eñ mē heeft daer op desen cours de diepten van 35. vadem/ met wit sandt op de gront.

Van't voorsz. Eylād Banton af/nae't zupē toe 9.mylen/beginnen achter een volgende 3. Eylanden/te weten/Bantonsilla, (twelcke is een cleyn Eylandeken/ makende 't fatsoen vā een hoedt supkers) ende Crymara, (dat wat grootachtich is/ hebbende inde strecckinge vā o.eñ w. ontrēt 2. mylen weechs) eñ Ytaa, ofte anders vande Gepten ghenaemt/ ('twelcke eteliicke huevelen heeft;) Wy alle dese voorsz. Eylanden machmen met alle schepē passerē/ waer van het uterste in't zupen gheleghen is/ op de hoochte van 12½.graden. Van't voorsz. Eylandeken Bantonsilla, ofte cleyn Banton af. Dedē onsen cours n.w.aē 4. mylē weechs tot het Canael van tusschen d'Eylandekens/ ghenaemt de Virejes eñ 't Eyland Marinduque, ligghende de Virejes aende zupdt zyde/ op 12½.graden/ (twelcke zijn twee cleyne Eylandekens/in't fatsoen van twee Fregatten,) ende het Eylandt Marinduque aende noord zyde/ op 12½. graden/ 'twelck een groot Eylandt is/ strecckende w.n.w.eñ o.z.oost. Hebbende inde longitudo ofte lenckte 12. ende in de breede 7.mylen. Heeft aende noordt zyde met het Eylandt Lucon, een langh ende smal Canael/een wepnigh crom om loopende/ het welcke altemael vol ondiepten ende droogten is/ in voeghen dat daer gants gheen schepen door mogen passeren; Die uterste punt ofte 'teynde van't westen van het selfde Eylandt lept op 13½. graden/ is van een hoogh landt/ hebbende aende oost zyde de ghelijckenisse van eenē Vulcano ofte Vierigen-bergh/ eñ aende west zyde loopt het landt al dalende af/ nolepnde aen't uterste eynde/ ghelijck als een rondt broot; Men heeft in't voorseyde Canael tusschen dat ende de Virejes achthien vademen diepten/ met cleyn swartachtich sant.

Die Eylanden ligghen van Banton nae't zupē/ ghenoemt Crymara/ Bantonsilla welck heeft het fatsoen vā een hoedt supkers.

Het Eylandt S. Maturinus que lept op 12. vier vijfde deel graden/ is lanck 12. mylen/ breedt 7. mylen.

Tusschē S. Marinduque eñ het Eylandt Lucon is de baert crom om loopende vol ondiepten eñ droogten.

Van't voorsz. Canael vande Virejes ende Marinduque af/ namen onsen cours west noordt west aen 12. mylen weeghs/ tot het landt van Mindoro toe/ tot aen die punt ofte hoeck/ ghenaemt Dumarijn, gheleghen op 13.graden ruijm; van't voorsz. Canael af vijf mylen voort aen/ lieten wy aende zupdt zyde het Eylandt/ ghenaemt Isla del Maestro del Campo, (dat is/ 't Eylandt vande Cozonel ofte opperste Veit-heer) gheleghen op 12½.graden/ 'twelck is een cleyn eñ black Eylandt. Men heeft op desen cours de diepten van vijf en veertich vademen/ met wit sant op de gront.

Dumarin is gheleghen op 13. graden ruijm/leyt van't Canael 5. mylen.

Wy dese punt ofte 'teynde van't Eylandt Marinduque, beghint het Eylandt van Mindoro, 'twelcke heeft inde lōgitudo ofte lenghde van oost eñ west 25. mylen/ ende inde latitudo ofte breede 12. mylen/ waer van 'tuterste eynde vande zupdt zyde gheleghen is op de hooghte van 13. graden/ ende het uterste eynde van't noorden op 13½. graden/ ende den uterstē hoek in't w. op 13. gradē. Dit Eylād maect een Canael met het Eylandt Lucō, vā

Het Eylandt Mindoro heeft inde lēgde 25. mylen/ inde breede 12. mylen/ de z. zyde is de hooghde 13. graden.

vijf

Van Marinduque 5. mijlē voorwaert legt de Revier van de stede van Anagacu is seer ondiep.

Dē Revier dā Bacco is soo ondiep datter gheen schepen moghen in comen.

De Stadt Mindoro heeft ek goede Haven voor gemeene schepen van 150. vaten.

De dooghten van Tuley ghelegen aen het Eylandt Lubon.

Limbonē zijn Eylandekens in farsoen als Orgelen/ hebben goede Havens.

Los Baixos del Rio de Cañas.

El Cabo de Samballes is 18. mylen van Manilla.

Dat Cabo de Samballes tot Cabo de Bellinao' is 11. ten w. als 35. mijlē al hoogh berghachtigh landt.

Eylandt O Ilha Blanco is ghelegen inde Bay van de Revier van Canton/op de hooghte van 22. graden/ is noch 16. mijl van Macau.

byff mylen inde breete/ ende 10. 12. vadem diepten met modder/ van vale coluer/ende wit sandt op de grondt; Van Marinduque af byff mylen voortaen/ is gheleghen de Revier vande Stede van Anagacu, welcke soo ondiep is datter gheen Schepen moghen in comen; Van daer af twee mylen voortaen/ ligghen d'Eylandekens van Bacco genaemt/ welcke zijn drie Eylandekens gheleghen in Triangulo ofte drie kantigh/ ligghende twee van dien van het Landt af verschepden ontrent 300. Cubiten/ ende tusschen dien ende het landt mathmen met cleyne Schepen wel door passeren/ ende van het landt af tot het ander Eylandeken toe/zijn ontrent 200. Cubiten/ al waer het altemael ondiepten ende droogh̄ten zijn/ soo dat daer de Schepen van dupten (ontrent 150. Cubiten/) af heen moeten passeren/ men laetse beyde gaer aen de suydtzyde/ loopende tusschen het derde Eylandeken ende Revier genaemt Ryo del Bacco heen/ altoos wat neerder van te middewegh̄en van het Canael af naer't Eylandeken toe/'twelcke is gheleghen een mijl weeghs verschepden vanden anderen/ heeft in het Canael de diepten van thien vadem/ met modder ende schulpkens op de grondt; de Revier van Bacco is soo ondiep/ datter gheen Schepen moghen incomen; Van dit Eylandeken af op de selfde cours twee mylen voortaen/ soo comtmen byden hoeck ghenaemt El Cabo de Rescaseo', alwaermen't gheloot ende ghediept heeft/ soo datmen daer wel dicht by het landt heen mach passeren/ men sal daer groote ende sterckte stroomen vinden/een half mijl weeghs op de selfde streckinghe voortaen/ is gheleghen de Stede van Mindoro, welcke een goede Haven heeft voor Schepen tot de groote van 150. vaten/ recht teghens over de selfde Haven/ te weten/ drie mylen noordẽ aen/ leijdt het Eylandt ghenaemt Casaa, strecklende oost ende west/ wesende van een berghachtigh landt.

Vande voorschreven Stede van Mindoro af/ namen onsen cours west noordtwest aen/ acht mylen weeghs/ tot dat wp quamen by de punt ofte hoeck vande droogh̄ten van Tuley ghenaemt/ gheleghen aen het Eylandt van Lucon, welcke drooghte ofte Bancke een half mijl vande Custe af/ t'Zeewaert in steeckt; men sal daer op 100. Cubiten naer af blijven/ al waermen heeft 8. vadem diepten/ van modder ende schulpkens op de grót; men loopt by dese voorsepde droogh̄ten noordẽ ende noordẽ ten westen heen/ twee mylen weeghs/ tot by de Revier ghenaemt Rio de Anasebo, alle de reste vande Custe (diemen heet de los Limbones,) tot de mont ofte Incomste vande Bay van Manilla toe/ ('twelcke zijn vier mylen/) loopt̄men op de selfde cours langhs; Die Limbonen (dat zijn Eylandekens alsoo ghenaemt/) zijn hoogh/ makende het farsoen als Orgelen/ hebben goede Havens voor cleyne Schepen/ loopende langhs de Limbones heen/ (twee mylen ghepasseert wesende/) soo laetmen aende zuydtzyde het Eylandeken van Fortan, ende noch vier ander Eylanden: maer die drie Eylanden van Lubao', welcke seer leegh zijn/ ligghen op de hooghte van 13. ende 13½. graden; Ende die Limbones zijn gheleghen by de mont ofte Incomste vande Bay van Manilla, op 14½. graden.

Van daer af liepen wp noordtwest aen ses mylen weeghs/ tot die Haven van Cabyte toe/ ons houdende langhs het lande vande westzyde heen/ alwaert ondiep is/ ende voordt ghenaempt Los Baixos del Ryo de Cañas, dat is: de ondiepten vande Revier van het Riedt; men heeft dese gheheele Bay over (op de voorsepde cours) de diepten van 10. tot 4. vadem.

Wesende by de punt ofte hoeck van Cabyte, soo houtmen hen daer maer 100. schreden van af/loopende zuydtwest/ zuydt zuydtwest/ ende zuyden aen/ tot dat de punt ofte hoeck die gheheele mont (ofte het gat van de Incomste) vande Bay compt te bedecken/ alsdan salmen het setten op vier vadem/ ontrent 200. Cubiten ofte elle-boghen verde van het landt af/ soo blijft alsdan de Stadt van Manilla (twee mylen weeghs) ruymen van u af/ etc.

Dat 53. Capittel.

Die Navigatie ofte vaert vanden selfden Francisco Gualle, van uyt de Haven ende Ree van Manilla af, tot die Haven van Macau in China toe, met alle de Coursen ende gheleghentheyt van dien.

SEylende uyt die Haven van Cabyte, (gheleghen inde Bay van Manilla,) namen onsen cours west aen 18. mylen weeghs/ tot den hoeck ghenaemt El Cabo de Samballes, ende als wp acht mylen gheseylt hadden/ lieten wp aende zuydtzyde de twee Eylandekens/ de Maribillas geheeten/ liepen daer ontrent een mijl weeghs van af; De voorschreven hoeck van Samballes leijdt op 14½. graden/ wesende van een leegh Landt/ hebbende een Eylandeken ofte Clippe ligghen aen het eijnde van de selfde Custe van Lucon, te weten/ aende westzyde daer van af.

Vande voorschreven hoeck ofte Cabo af/ liepen wp noordẽ ende noordẽ ten westen aen 35. mylen/ (te weten/ tot op een mijl weeghs vande Custe van Lucon af/) tot den hoeck ghenaemt Cabo de Bullinao' toe/ alle dese Custe ende Cabo is van een hoogh ende berghachtigh landt/ welcke Cabo is gheleghen op de hooghte van 16½. graden; Van dese Cabo de Bullinao' af/ beden onsen cours noordẽ ende noordẽ ten oosten aen/ 45 mylen tot den hoeck El Cabo de Bojador toe/ welcke is het uytterste lande van het Septentrionael/ ofte naer het noordẽ van het Eylandt Lucon, gheleghen op 19. graden.

De Cabo de Bullinao' ghepasseert wesende/ soo maeckt de Custe eenen grooten Inwijck ofte bocht/ ende van desen Inwijck af/ so streckt de Custe noordẽ aen tot den hoeck van Bojador toe/ ende is een landt van Clippen ende Rosdtsen die het Zeewaert in steecken/ ende het landt banden hoeck ofte Cabo/ is hoogh ende berghachtigh; Vanden hoeck van Bojador af beden wp onsen cours west noordtwest aen/ 120. mylen tot dat wp quamen aen het Eylandt O Ilha Branco, (ofte het witte Eylandeken/) twelcke een cleyn Eylandeken is/ gheleghen in het beghinsel van de Custe ende Bay van de Revier van Canton, op de hooghte van tween twintigh graden ruym/ hebbende de diepten van vier en twintigh vadem bruyne modder gront.

Dat

Dan't selfde Eplandeken Ilha Branco af/ houden de voorsz. cours van west noordtwest aen / 16. mylen tot het Eplandt van Macau, gheleghen inde mont vande Revier van Canton, ende maeckt dat de Revier twee monden ofte inconsten heeft/ is een cleyn Epland van ontrent drie mylen groot/ etc.

Dat 54. Capittel.

De Navigatie ofte vaert vanden voorseydē Gualle, van uyt de Haven van Macau af, naer nieuw Spaengien toe, met alle de Coursen ende gheleghentheyt van dien, met andere notable ende gedenckweerdighe dinghen, belanghende de selfde voyage, en tot verder verstoeckinge, &c.

Deel 24. Julius vã Macau te seyl gaende/ op de cours van 3. 0. en 3. 0 ten 0. af int afgat van de Haen.

ALs wy onse dinghen in Macau afgheveerdicht ende oorlof genomen hadden/ zijn weder 't seyl ghegaen / wesende den 24. Julijus/ daende onsen cours 3. 0. en 3. 0. ten 0. aen/ was int afgaen vande Haen: want met het wassen van dien ist qualijck zyn rechten cours (tusschē dese Eplanden heē) te behouden/ om dat de watere en stroomen alsdan seer sterck naer't n. w. loopen/ wy seylden door veel enghe Canalen / hebbende des nachts de diepten van 8. ende 10. vademen/ met weecke modder op de grondt/ tot dat wy het Eplandeken Ilha Branco om waren/ hoewel wy't selfde niet en sagen/ dan by de hoochte verstonden wel daer voorby te wesen.

Voor by Ilha Branco wesende / liepen 0. z. 0. aen 150. mylē weeghs/ om bovē de droochten (Os Baixos dos Pescadores, ende 't begin sel van d' Eplandē Lequeos,) te comen/ te weten/ aende oostzyde / welcke Eplanden men noemt As Ilhas Fermosas, dat is: de schoone Eplanden / dit wist ick door informatie van een Chijn, ghenaemt Santy van Chinchon, ende seyden datse liggen op de hooghten van 21 ½. gradē; men heeft daer de diepten van 30. vadem/ ende alhoewel dat wyse niet en sagen/ niet tegenstaende door die hooghte ende diepten verstonden wel dat wyse voorby waren.

Die schoone Eplanden voorby wesende/ beden onsen cours 0. ende 0. ten n. aen / 260. mylen weeghs/ te weten / tot dat wy alle die longitudo ofte lenghte (die dese Eplanden van de Lequeos hebben/) ghepasseert waren/ wy mochten daer ontrent 50. mylen van af heen loopen / de selfde Chijn seyde my / dat dese Eplanden (de Lequeos ghenaemt/) seer veel zijn/ ende datse veel en seer goede Havens hebben/ ende dat het volck ende inwoonders van dien/ haer aensichten ende lichamen bemaelt ende beschildert hebben/ gelijck als die Bisayas van d' Eplandē Lucons ofte Phellippinas, zijnde oock geleet als die selfde Bisayas. Item dannen daer oock Mynen van Gouot heeft/ seyden noch datse dickwils comen met cleyne scheepkens ende Barcken/ gheladen met huyden en vellen van Vleesoenen/ als oock Gout in grepnen ende seer cleyne stuckskens/ aende Custe van China handelen/ 't welck den voorseyden Chijn affirmeerden altemael wel ende voorseker te weten: want seyden op die selfde Eplanden selver neghen reysen gedaen te hebben/ daer van daen by zengende / vande voorsz. waren nae China toe / ick gheloofden sulcks also te wesen/ overmidts dat ick daer na vernomen hebbe binnen Macau ende aende Custe van Chynen/ ende vont het alles waerachtigh te wesen / dat my desen Chijn gheseydt hadde; D'upterste van dese Eplanden so vant Septentrionael als Oztentael/ (dat is: van't noorden ende oosten/) zijn gheleghen op de hooghte van 29. graden.

Loopende 50. mylen vande Eplandekens gheheeten Lequeos/ die veele int getal zyn/ hebbende goede havē. Eenen int schip zijnde affirmeerde dat in dese eplanden vallen huyden/ Gout in grepnen ende cleyn stucksgs daer zy mede handelen aen de Custe van China/ sulcks herstmt na gevraecht es is waerachtigh.

Dese Eplanden voorby voersende/ so crijght men d' Eplanden van Iapan, waer van het eerste ende 'tupterste int Occidente ende Meridionael/ (dat is: int westen ende zuyden gheleghen/) is het Epland van Fyrando, alwaer de Portugesen haer traffijcke ende hādel dryven / hebben altesamen inde lenghte ofte longitudo 130. mylen/ ende 'tupterste int Oztentē ofte oosten/ leyt op de hooghte van 32. gradē/ wy liepen altoos 0. ende 0. ten n. aen/ (tot dat wyse om en voorby waren/) die voorseyde 130. mylen aen.

Fyrando een Iapans Epland/ hebben de Portugesen alhier een factrese.

Alle dese informatie hebbe ick gehadt vanden voornoemden Chijn, oock mede hoe dat ick daer sommighe Vulcanos (dat zijn vuyrighe ofte brandende berghen/) souden ghemoeten/ te weten/ byde 70. mylen daer voorby wesende/ ende noch ander 30. mylen voorder af/ vier Eplanden byden anderen liggen/ 't welcke ick altemael also ghevonden hebbe/ gelijck als hy my ghesept hadde/ ende seyden my dat hy't seer wel wiste / om dat hy in Iapan sommighe Moors-persoonen ghesien hadde/ van seer cleyne statueren/ met groote wyongen ofte ghewonden doecken om't hooft/ de welcke aldaer Gout brachten/ te weten/ in seer cleyne stuckskens/ ende sommige witte Cangas van Algodon, (dat zijn stucken Catoene Lywaet/ also ghenaemt in Chinā,) als oock ghesouten Visch/ ghelijck als die Atun van Spaengien/ ofte Abberdaen/ die selfde seyden te comen uyt ander Eplanden/ ghelegen oostwaerder van Iapan af / ende door die tepchenen ende merken die hy my seyde / beelden my in / waer dat de selfde Eplanden souden mogen wesen/ ende vondtse wepnigh verschepden van daer hyse my ghesept hadden te ligghen; seyden my ooch dat alle de Eplanden van Iapan goede Havens ende Canalen hebbē/ wesende een vol op landt van Vijs/ Coorn / Visch en Vleesch/ ende dat het een redelijck ende bequaem volck is om met te handelen / ende dat daer veel Silver is.

De Eplanden van Japan hebben alle goede Havē.

De Chijn seyde in Japan gesien te hebbē cleyne lupden/ met een groote wronge aen't hooft/ comende van seker Eplandt gheleghen oostwaert vā Japan, dyenghens oock beels Gouts in grepckens ofte cleyne stucksskens/ oock Lywaet van Catoen gheheeten Cangas.

Japan is seer vruchtbaer vā Vijs/ Visch/ en Vleesch.

Loopende aldus onsen cours van 0. ende 0. ten n. aen/ tot op 300. mylen van Iapan af/ vonden wy een seer hol water / met die stroomen van upten n. ende n. w. als oock een rume ende spacieuse Zee/ sonder eenighe moeyte ofte swarighept van eenighe verhinderinghe inden weegh te hebben/ ende met wat wint dat daer waeyden/ soo bleef de Zee norhtans al in eenen doē/ met het selfde hol water ende stroomen/ tot dat wy over de 700. mylen gheseylt hadden/ te weten/ tot op 200. mylen naer aende Custe/ ende 'tlandt van nieu Spaengien/ in welcke contrepe begonsten die voorgaende stroomē ende holle Zee gantsch en t'eenemael te verliesen/ waer door ick sonder twyfel vermoede ende vastelijcke gheloove/ dat daer een Canael / voorgaende enghte/ ofte Straet is/ tusschen 'vaste landt van nieu Spaengien/ ende 'tlandt van Asien van Tartarien; Van gheliycken so vonden wy op alle desen wegh/ (vande voorseyde 700. mylē/) groote menighten van Walvisschen/ ende die Visschen vande Spaengiaerden Atun genaemt/ (die veel aende Custe van Gibraltar in Spaengien gevanghen worden/) als oock Albacoras ende Bonitos, 'twelcke altesamen Visschen zijn / die hen gemeenlijcken inde Canalen/ voorgaende

Waren cours duerende 700 mylen/ vinde groote menighte van Walvisschen/ oock Visschen die Atun ghenaemt zijn.

enghten/

Digitized by Google

enghten / ende loopende wateren onthouden/ om alsdaer haer krupde ende saedt te schieten/ ten tyden datse in haer teelen zijn/twelcke nyp altemael noch vasteliicker ende voor ghewisser doet ghelooven datter een Canael/ doorgaende enghte / ofte Straet / sonder eenighe twyfel moet wesen.

Gecomen wesende tot op de Custe van nieu Spaelgie op 4.mylen/ vonden veele ghedryfs van wortelen/ van bladeren/ van Kiet/esi ander bladen gelijck Wyge-blade/ ock groote menighte van Zee-wolven/ waeromme dat daer moeten zijn veele Baven ende Revieren.

Ghecomen wesende (op de selfde cours) by de Custe van nieu Spaengien/ op de hooghte van 37 ½. graden/quamen by een hooghe ende seer fraepe Landouwe/met veel gheboomten verciert/gantsch en dal sonder suee/ ende men heeft daer vier mylen van't landt af veel ghedryfts van wortele/bladen van boomen/Kiet/ ende ander bladen ghelijck als van Wyghboomen / welcker ghelijcken men in grooter menighten in Iapan vindt/ diese aldaer eeten/ ende van die wy alhier vonden / liet icker eenighe nemen ende met het vleysch koken/hadden (ghesoden wesende) een smaeck ghelijck als kool;men heeft alhier oot groote menighten van Zee-wolve/ die wy Zee-honden hieten / waer voor ghenoegh te presumeren en te ghelooven is/dat daer veel Revieren/Baven/ ende Havens moeten wesen langhs alle dese Custe heen/ tot die Haven van Acapulco toe.

El C. de Sant Lucas/welck beginsel is vã het landt van Californie.

Van daer af liepen wy 3. o/3. o. ten 3. ende by wylen 3. o. ten o. aen/naer dat wy de wint creghen/tot den hoeck El Cabo de San Lucas toe/ ('twelcke 't beginsel van't landt van Californie is/te weten/ aende zyde van't n. w.) gheleghen op 22. graden / zijnde 500. mylen vande Cabo de Mendosino.

Op dese wegh vande voorsz. 500. mylen/ heeftmen (langhs de Custe heen) veel Eylanden ligghen/al hoewel datse cleyn zijn/ evenwel so is het sonder twyfel/of men moet daer sommighe goede Havens in hebben/als ock aen't vaste landt/alwaermen dese naervolgende Havens heeft/die als noch eerst bekent zijn/ te weten/ die van't Eylandt Isla de Sant Augustijn, ghelegen op 30 ½. graden/ ende 't Eylandt Isla de Sedros, op de hooghte van 28 ½. graden schaers / ende 't Eylandt geleghen beneden San Martijn, op 23 ½. graden/ alle dese Custe ende Landouwe is myns beduncktens bewoont/ ende verthoont hem int schijnsel eē seer goet landt te wesen: want saghen daer altemets des nachts vieren / ende des daeghs roocken/'twelcke een ghewisse teycken is van bewoont te wesen.

Isla de Sedros is 't Eylandt vande Seder-bomē.

Dat alle dese custe van Californie bewoont is/conden wy sē des nachts aen't vieren/des daeghs aen't roken.

Vanden hoeck ofte Cabo de San Lucas af/ tot naer d'ander zyde vant 3. o. van Californie toe/beden onsen cours o. 3. o. aen 80. mylen weeghs/tot den hoeck ghenaemt El Cabo de las Corrientes (dat is: den hoeck van de stroomen/) toe/ gheleghen op de hooghte van 19 ½. graden/loopende op dese cours eñ wech/ saghen in't noorden ontrent een mijl van ons af/drie Eylanden ligghen/diemen noemt Las tres Marias, (dat is: de drie Marien ghesept;) Op de voorseyde cours heen loopēde/ so heeft men 4. mylen van d'ander Eylandē verschepten/noch ander Eylanden van twee ende drie mylen weeghs; Men heeft van de voorschreven mont ofte Inwijck van Californie af/ alle dese wegh van de 80. mylen heen/ groote stroomen die westwaert aen loopen.

Eylanden de 3. Marien.

Vanden hoeck ofte Cabo de las Corrientes af/ beden onsen cours 3. o. en by wylen 3. o. ten o. aen/130. mylen weeghs tot inde Havē van Acapulco, op desen wegh vande 130. mylen/hadden wy (20. mylen gesegilt hebbende/) de Haven/ghenaemt de Natividade, dat is: van onser Vrouwen ghebooren ghesept/ ende ander 8. mylen voorder aen de Haven vã Sant Iago, ofte Sint Jacob/ende noch 6. mylen voorder aen / de Zee-straet ghenaemt La Playa de Culyma, dat is: de strandt van Culyma ghesept. Alle dese Custe/te weten/van Californie af / tot de Haven van Acapulco toe is bewoont/van volck die met de Spaengiaerden vrede ende aliantie hebben/ zijn van conditien ende qualitept als 't volck van d'ander Custen van nieu Spaengien/etc.

De Haven vã Sant Iago.

Van Californie af tot de Haven van Acapulco/is al bewoont van volck die met de Spaengiaerden hant houden.

Conclusie.

Alle het ghene dat in dese disch-riptie ende verclaringe verhaelt is/ hebbe ick alles selver ghesien ende wel ghenoteert/in dese vaert ofte Navigatie/ die ick gedaen ende volevndt hebbe dit jaer van 1584. te weten/ van groot China af upt die Haven eñ Revier van Canton, ghelijck als ick het alles breeder ende copieuser u Excell. te kennen sal gheven/met die Paralellen eñ Meridianen van dien / soo my God de Heere sulck toelaet/die u Voorluchtige Excell. wil sparen in langhduerige gesonthept. Alle 'twelcke voorschreven ick aldus getranslateert hebbe / upten Spaenschen in onse Nederduptsche tale / van woort tot woort/ upt de Coppe van't Originael/ die aldus ghesonden is ghewees aenden Viçeroy van Portugaels Indien.

Dat 55. Capittel.

Een relaes ofte verhael van een Voyagie ofte Schip-vaert, ghedaen door den Piloot Nuno da Silva, voor zijn Excell. den Viçeroy van nieu Spaengien, den 20. Meye Anno 1579. binnen die Stadt van Mexico, van vvaert ghesonden is ghevveest aenden Viçeroy van Portugaels Indien, vvaer inne verhaelt vvorat die Coursen eñ ghesch-iedenisse vande vaert van Françoys Draeck, die hem (belyder) ghenomen hadde by de Eylanden van Cabo Verde, ende alsoo met voerden, door die Straet van Magallanes, tot die Haven van Guatulco in nieu Spaengien daer hy hem vveder liet varen.

NVno da Silva ghebozen van Porto upt Portugael/ Burgher ende Ingheseten van Guaja, seyt: dat hy belyder upt zijn hups ghesch-epden is/ int beginsel van November / Anno 1577. nemende zijn reyse ende cours naer d'Eylanden van Cabo Verde, ofte den groenen hoeck/ al waer comende heeft het gesel met zijn schip dicht bybe Baven van't Eylandt Sant Iago, (een van d'Eylanden van Cabo Verde voorsept/) wesende den 19. Januarij/Anno 78. alhier ligghende soo zijnder gheromen 6. Schepen/welcke schenen Enghelschen te wesen/vã welcker hem den Admirael aen boort clampte/eñ overweldighde/hem met zijn Scheepsvolck daer upt nemende/ haer brengende met een Schupt in't Schip vanden voorsz. Admirael/ latende tuit Schip van hem deposant ofte belyder/'tonbequaemste eñ swootste Volck/ als sommige Bootsgesellen eñ jongers / eñ al hoewel dat die vãde forcresse/(van't Eyland) vier of vijf maels naer hen toe schoten / en beden d'Enghelschen gantsch geen schade noch eenigh letsel; dit ghedaen wesende / ghingben van hier af weder t'seyl naer het Eylande Brava

Liggende onder't Eylandt Sant Iago/ een vande Eylanden vã Cabo Verde wert overcompelt ende ghenomen van Françoys Draeck.

Digitized by Google

Volck van Nuno da Silva te lande gheset: maer hem mede genomen om dat hy een goet Piloot vande Brasilische vaert was.

Brava toe/ (dat is: 't tweeste Eylandt gheseyt) nemende met haer 't voorsz. Schip van hem Nuno da Silva, alhier comende vulden sommighe vaten met versch water/nemende van daer af heuren cours t'Zeewaert in/ hebbende te voeren 't volck vanden voorsz. Nuno da Silva, met een Schuyt aen landt ghebracht/ behoudende alleenlijck den selfden Nuno da Silva met hem int Schip/van ghelijcken zijn Schip met de Wynen die daer in waren/ende den voorsz. Nuno da Silva seyt/dat d'oorsake datse zijn persoon met namen was daerom/ om datse wiste dat hy een Piloot vande Brasiliſche vaert was/om henlieden aldaer te gelepden om versch water te crpghen.

Van't Eylandt Brava afgheschepden wesende/namen haren cours naer het landt van Brasilien toe/ 't welcke zy quamen te sien den eersten Aprilis/ te weten/ op de hooghte van 30. graden/ eñ sonder eens landt noch versch water te nemen/ vervolchden haren cours voortaen/tot tyde Revier van Rio de la Plata, (dat is: de Revier van't Silver gheseydt/) ghelegen op 35. graden luttel min ofte meer/ alwaer zy aen landt sprongben ende versagen hen van versch water; Van daer af deden haren cours voortaen/ tot op de hooghte van 39. graden/ alwaer zijt setten by sommighe Clippen/alhier wesende/ verlieten twee schepen/ (vande ses die zy hadden)ende vervolchden hueren wegh met die vier resterende schepen/ (te weten/ met dat van Nuno da Silva ghereeckent/) tot by de Bay diemen noempt Bahya de las Islas, (dat is: de Bay van d'Eylanden gheseyt/)gheleghen op de hooghte van 49. graden/al waermen seyt dat Magallanes verwinterde/als hy aldereerst die Straet ontdecten/die naer hem den naem behoudē heeft; Zy liepē in dese Bay wesende dē 20. Junius/ ende anckerden so dicht by het landt/datmen daer met een Roer op schieten mocht; saghen dat het landt bewoont was van Indianen/ die met vellen bedeckt waren/ hebbende die cleederen tot die lenden ende halve armen toe/ ende d'ander rest van't lichaem ende 'thooft gantsch bloot en ontdeckt/ hadden boghen eñ pylen voor haer gheweer inde handen/ was een cloeck/groot/ende lyvigh volck/ wel gheStatueert van persoonen; Voeren alhier met hen sessen aen landt/ om versch water te soecken / ende al eer dat zy op't landt sprongben/ soo ghenaecten daer by't Boot vier Indianen/de welcke d'Enghelschen Broot eñ Wijn gaven / ende als de voorseyde Indianen wel ghegheten en ghedroncken hadden/soo scheyden zy daer weder van daen / loopende een hooghte opwaerts aen / roepende een bande selfde Indianen Magallanes Esta heminha Terra, dat is: Magallanes dit is mijn landt/ ende om datse d'Enghelschen vervolchden/so zijn de voorseyde Indianē soo't scheen/ voorgheloopen en ghevlucht naer bovenen toe / eñ een wepnigh om hoogh gheloopen hebbende/ zijn d'Indianen weder om ghekeert/ eñ smeten daer 2. van d'ander boot/ waer van d'een een Engels-man/ende d'ander een Neer-lander was/ ende de reste ontquaiment eñ berghden hen int Boot/daer zy terstont met af staken/ bleven alhier ligghen tot den 17. Augustus / op welcken dagh ginghen weder te seyl voorder aen/ loopende langhs de Custe heen/ tot ontrent anderhalf myl weeghs van het landt af: want is daer over al schoon eñ supper/van 20. tot 25. vadem diepten/eñ waren ontrent vier ofte vijf daghen onder weghen/ tot de mont ofte incomste vande Straet toe: maer om dat de windt contrarie was / vertoefden tot den 24. Augustus / al eer dat zy daer in liepen.

Verlaten hier 2. Schepen vande 6. die sy hadden.

Voeren met den Boot met haer 6. te lande, Inde Bay de las Islas geven de Inwoonders broot eñ broot die met vellen gecleet waren/ eñ met bogen eñ pylen gheWapēt/ gegrift hebbende/eñ ghedroncken hebbende loopē wegh/ haer vervolghende heeft haer om eñ smeten een Engels-man eñ een Neerlander boot.

d'Incomste ofte mont vā de Straet/ heeft ontrent een myl weeghs inde breede/ hebbende van beyde zyden een kael ende black landt; Aende noordzyde saghen Indianen die groote vieren maecten: maer aende zuydtzyde en saghen gantsch geen Volck; Den 24. voorsz. begonsten zy de Straet innewaerts aen te loopen/met eenen o.n.o. windt/ende dat hem dunckt dat dese Straet mach hebbē ontrent 110. mylen inde lenghte / ende inde breede/te weten/in d'incomste een myl weeghs / eñ dat alleenlijcken de helft van de Straet recht upt (sonder bochten) loopt / ende van daer voortaen tot op 8. ofte 10. mylen naer't eynde/heeft zy sommighe bochten ende cromten / onder welcke een so grooten bocht is/dat het schijnt 't eene landt door't ander te steecken / eñ heeft alhier minder dan een myl weeghs/ van't eene landt tot het ander / ende van daer voortaen soo looptse weder recht upwaerts aen/ ende al hoewel dat daer noch sommige bochten comen / zijn cleyn ende hebben niet veel te bedupden / heeft d'uptcomste vande Straet naer't westen toe / ende op 8. ofte 10. mylen naer eermen aen't eynde compt/ soo was de Straet wat breeder als te voren/ is altemael van een hoogh landt tot het eynde toe /te weten/ van darmen daer 8. mylen binnen in is af: want d'eerste 8. mylen van d'incomste is van een black ende effen land/ als voren gheseyt is/ende inde incomste vande Straet/ soo vintmen dat de stroomen vande zuyder Zee/ naer de noordt Zee toe loopen/ende naer datse begosten te seylen met die o. n.o. wint/(binnen in wesende/) liepen daer naer haren wil door / sonder eenigh bedwanck ofte over-last van weer ofte wint/ende dat het hooge landt van beyde zyden met snee bedeckt lagh/eñ dat alle dese Straet suyver ende schoon is / liepen tot op een Roer schoot van het landt vande n. zyde af / doende haren cours daer langhs by heen/hebbende de diepten van 9. ende 10. vadem/met schoone grondt/als gheseyt is/ende datmen over al noodigh wesende souden moghen anckeren/ ende dat die gheberghten van beyde zyden vol gheboomten staen / comende op sommighe plaetsen die berghen ende tgheboomte tot aenden oever vande water cant upt/hebbende op etlijcke contrepen plepnen en plat landt boven op/en sagen daer gantsch gheen groote Revieren/dan sommighe cleyne Revieren/die in de broocken ende schuerē van het land ipt quamen/ende inde contrepe daer den grootē bocht ofte cromte is / sagen aende zuydtzyde sommige Indiaensche Visschers/ in haer Canoas ofte schuytgiens/ende waren van ghestaltenis als de voorgaende/ diese te voren aende noordtzyde ghesien hadden/ ende datse op gheen ander plaetsen vande zuydtzyde meer volck ghesien hebben.

Comende bupten de Straet aen d'ander zyde upt/ ('twelcke was den 6. September van't voorsepde jaer/) beden haren cours drie daghen langh noordtwest aen/ende cregen op den derden dagh eenen n.o.wint / die hen met ghewelt w. z. w. waert aen dreef/loopende al so 10. ofte 12. dagen met wepnigh seylen op/ ende om dat de windt seer verbolghen begost op te steecken/soo namense alle haer seylen in/ ende

Beschrijvinge vande Straet Magallanes

S. mylē inde Straet zijnde is noch al hoogh landt met snee bedeckt.

Men vint dat de stroomen vande z. Zee naer de n. Zee loopē/heeft de diepte van 9. eñ 10. vademen eñ te veel plaetsen anker grondt/de geberechten tot beneden toe staende vol gheboomten.

Sien op de z. zyde Indiaensche Visschers inde Straet Visschen.

Den 6. September comen door de straet.

Digitized by Google

Verliesen haer ancker uyt 't gesicht.

Verliesen uyt 't gesicht nacht een Schip van 180. laten.

Vangen hier veele Vogelen en Zee-wolven.

Comt hier al een Eylandt anderhalf te Lande/om water wordt over hallen/gewilt/ ende twee gehanghen.

Comen in een Haven daer sy verliesen een Engels-man int bullen de hare pypen met water.

Een Indiaen die Spaensch spraeck is haer een boodt gheqomt/en haer de plaetse gheseemt daer een Schip lach/in de Haven van S. Iago/ syn daer naer toe gelooven ende 't Schip genomen/ vonden daer in 1770. Botticgas met Wyn ende ander dinghen/ ende te lande comende vonden sommige saecken met meel/ oock Kelcken Ornamenten/ en Kerck-goet neemende het Schip met 2. personen die sy daer in vonden.

gaste laghen over staegh en dreven tot den lesten September toe/ (hebbende den 24. vande selfde maent haer jacht uyt het gesicht verloren/ 't welcke mocht wesen van 50. laten groot/) alsdoen hijsten sy weder haer seylen op/om dat de windt wat ruymer was/ mende haren cours den tijdt van 7. dagen noordoost aen; int eynde vande voorseyde 7. daghen creeghen gesicht van sommighe Eylanden/ alwaer sy naer toe lieten om te ancker-e; maer 't weer en gaf hen gheen plaets/ alhier wesende lieg de windt naer 't noordtwesten/ waermede sy west 3. ui. een liepen; Des anderen daeghs daer aen verlogen een ander Schip van haer Compagnie uyt het gesicht/(twelcke mocht wesen vande groote van 180. laten) want het ontweer begonst dapper op te steecken/ in summa dat het Schip vanden Admirael alleé bleef: want het Schip van heer Nuno da Silva, was hijdé sitten inde Baij/ daer sy verwijnterd hadden eer sy door de Straet quamen/ liepen alsus met het ontweer tot op de hoogte van 57. graden/ alwaer sy in een Haven van een Eylandt liepen/ ende setten een Gotelingh schoot van het landt af/op 20. laden diepten/ onthielden hen alhier 3. ofte 4. daghen/ende loopende de windt naer 't zuyden/lichten haer ancker-s weer op/mende haren cours noorden aen/twee daghen lanck; in het eynde van dien creeghen gesicht van een cleyn ende leegh Eylandt/ alhier wesende streken haer seylen/ende setten Boot uyt/en vinghen daer veel Voghelen ende Zee-wolven; Des anderen daeghs ghinghen weder 'tseyl/ doende haren cours n.n.o. ende n.aen/ tot by een ander Eylandt ghelegen vijf ofte ses mylen van het vaste landt af/ te weten/ aende n. zyde vande Straet; daer sy comende ancherdent ontrent een bierendeel mijls daer vã af/ op de diepten van 12. laden. Dit Eylandt is cleyn ende van een leegh landt/ende is seer bewoont van Indianen/zynde 't landt van dien altemael bebout/sy setté 't Boot terstont uyt/ alwaer de Capitein ofte Admirael met noch elf Enghelschen in spronghen/varende naer 't landt om versch water ende victualye te soecken; aen't Eylandt comende/ so brachten hen d'Indianen in wisselinghe van ander dingen twee Spaensche Schapen/ ende een wepnigh Maps ofte wortelen daer se henluyden Broot af maken/ende om dat het laet was/ keerden weer naer't Schip toe/ sonder dien dagh pet meer uyt te rechten; Des anderen daeghs soo voer den voorseyden Capitein/met dis voorschreven elf personen (twelcke Arckebuliers ende Boetschutten waren/) weder nae landt toe/ende setten daer twee van dien op't landt/ met de vaten om versch water te halen/ ende sy de plaets daer sy het water souden halen/ laghen een deel Indianen verborgen/ welcke de voorseyde twee Enghelschen overvielen/en vinghense/ dit die van 't Boot siende zijn huer te hulpe gheromen: maer worden met steenen en pylen vande boghen soo wel gheregt/ dat sy meestendeel ofte altemael ghequest en gewont worde/zynde den selfden Capitein met een Bijl int aensicht/ ende een ander Bijl int hooft gheraeckt/so dat sy daer door gedwonghen waren wederom te rugghe te keeré/sonder dat d'Enghelschen eenigh van d'Indianen ghequest ofte geraeckt hadden/ niet teghenstaende datse hen soo dicht aen het Boot quamen/dat sy daer vier Riemen uyt namen; Dit alsus ghepasseert wesende/ginghen naer

datum van hen aen hier af weder een 'tseyl/ doende haren cours langst de Custe heen/met eenen zuyden windt/eylende alsus 6. mylen weeghe/ tot daer sy de Haven daermen noemt van Sant Iago, ofte sint Iacob, alwaer sy een Haven namen/ alhier tamelyck vinghen een Indianen/ die in een Canoa ofte Schuytgen lagh en visten/ ende wachten hem een boodt: maer lieten hem eenighe tijdt weder los en wy met sijn Canoa, waer dat sy hem een wepnigh brieven en sommighe Vleeschhouwers Messen/en andere cleynigheden ghegeven hadde; een wepnigh daer naer ts een ander Indianen aen boort ghecomen/ ghenaemt Felippe, die Spaensch sprack/ den selven gaf notitie aen den Capitein van d'Enghelschen/ waer dat een Schip lagh/ (te weten/ inde Haven van Sant Iago, welcke sy 6. mylen te rugghe ghelaten hadden/) met dese tydinghen den Indianen die de Guye ofte Loots-man was/ sijn dese anderen daeghs weder 'tseyl ghegeven/ ende liepen naer de voorsz. Haven van Sant Iago toe; daer sy comende bekenden voorseyde Schip ghevonden/ in't welcke vonden 1770. Botticgas ofte Spaensche noten met Wyn/ ende ander dinghen; Dit ghedaen hebbende sprongen sy 't landt/ alwaer sy sommighe saecken met meel namen/ met alle het gene dat sy meer vonden; namen oock gelycken die Ornamenten ende ander Kerck-goet/ met alle 't welcke sy daer meer van haren schepen/ nemende het voorseyde ghenomen Schip en twee personen (die sy daer in vonden/) met hen/ liepen van dese Haven af/ (welcke leydt op de hoogte van 33½. graden/) langhs de Custe heen/tot op de hoogte van 11. ende 30. graden/ welcke was de contreye daer sy malcanderen hadden ghestuurt ofte verbaeckt hadde/ om te vergaderen en den anderen te verwachten/ so sy door eenigh onweer ofte sloten malcanderen quamen te verliesen/ ende van een schepden.

Comende op dertich graden/ vonden daer een seer goede Haven alwaer sy in liepen/ende ancherden op de diepten van ses laden/ te weten/ een roer schoot van't lande af/ 't welcke was recht tegens over een Riviere/ alwaer sy ses pypen waters namen/ ende om die ses (die 't water souden halen/) te beschermen/ setten twaelf personen op't lant/ alhoewel bevaen wesende met het water te halen/ vonden een hoop Volcks op haer een comen/ waer van de helft Spaengiaerden waren/ wachten wesen ontrent 250. personen te Peert/ende daer noch so veel te voet: maer so haest als sy de waer waerden/ liepen terstont naer 't Boot toe/ ende verlaten alleenlyck een Engelsch Wijf. Die selfden nacht ginghen sy met hare boden Schuyten weder 'tseyl/ comende langs de Custe heen/tot op 10. mylen weeghs naer daer af/ alwaer sy sommigh water namen: maer om dat se sommigh Boeren-volck int oogh creegh/ soo scheyden sy daer uyt sonder meer waters te nemen; Want daer af verhaelden hemeen wegh voorgaen/ de Custe langhe tot 30. mylen weeghs/ al waer sy een onbewoonde Haven namen/ daer en quamen daer met aen landt: want sagen alle daeghs volck/ alhier aenmerden ofte vaten sy een cleyn stuck op/ waer van sijn heut al ghemaeckt en gemaeckt met haer uyt Enghelandt waeren; 't voorseyde jacht ghemaeckt ende ongheraeckt de/hebbens int water ghesleept/ alwaer de Capitein met vijfthien personen in gegaen/ met den

met den Hoogh-boetsman Jan de Grieck/ (welcke was den Schipper van't Schip dat sy ghenomen hadden inde Haven van Sant Iago, als vooren/) met het welcke sy weder te rugghe ghekeert zijn/ om te soecken de twee Schepen die van huer compaengie/ met de storm ende 'tonweder verstroken waren/ als vooren ghecoert is/ ende willende van ghelijcken op't landt springhen om versch water te halen/en dorstent niet bestaen: want saghen daer volck/so dat sy ten lesten wederom keerden/ sonder eenige notitie van d'ander Schepen te hebbē; alhier wesende trocken alle 'tgeschut upt het Schip/ eñ conterteerden en versaghen huer Schip; dit gedaen hebbende/ lepden sy een cleyn stuck gheschuts op de jacht/ waermede weder 'tseijl gingen/ vervolghende hueren wegh vooртaen.

Merken te trugge eñ soecken de 2. Schepen van hare compaengie.

Derthien daghen gheseylt hebbende/ quamen by een Eylandt gheleghen ontrent een Bus schoot van't landt verschepden/ alwaer sijt setten; alhier vonden sy vier Indiaensche vysschers/in twee Canoas ofte Schuptgiens/ de welck huer sepden/ datter aen't vaste landt versch water was: maer verstaende dat het niet te veel/ en oock een half mijl vandē Custe af/ te landewaerts in was/ en wilden daer ghen moeyten om doen/ en zijn weder 'tseijl ghegaen/ latende de voorseyde Visschers met huere Canoas bleyven/ vervolghende hueren wegh ende cours de Custe langhs.

Vom een landt gang te mmen een deel visch eñ sommighe Indiaenen vant land

Des anderen daeghs wat voorder aē wesende/ creghen ghesicht van sommighe Indiaensche Visschers/die op't landt in haer huysiens waren; dit siende d'Engelsche Capiteyn is terstont inde jacht ghestroyonghen/en naer't land toe gevaren/alwaer hy dese vāde voorseyde Visschers aentaste/ nemende daer by de helft vande Visch/ die op't landt al bereyt en ghepackt lagh om te vervoeren/ met welcke Indianē ende bupt sy weder naer het Schip toe quamen. Des anderen daeghs daer aen volghende/ soo saghen sy een Barcke die met Visch gheladen was/ die de Spaengiaerden toe quam/ met vier Indianen die sy daer by gheset hadden; Dese Barcke met de Indianē ende Visch/ namese ende bondense aen't voorschip (van't genomē Spaensche Schip) vast/ ende sleeptense alsoo naer/ latende de voorseyde vier Indianen daer in bleyven/ 'de welcke des nachts de Barcke weder los bondē/ ende gingen heymelijcken door met Barcke en met Visch en al/sonder datse die opt meer saghen. Des anderē daeghs so sprongh den Capiteyn int jacht/ om dat hy in een open ofte bueteke van't landt sommighe huysiens sach staen/ alwaer hy naer toe voer/ op't landt comende vont daer twee mans in/waer van hy den eenen ghevanghen nam/ latende den anderen bleyven/nemende daer en bovē noch drie dupsent Pesos in Silver (zijnde elcke Peso de waerdye van een Reael van achten/) ende seven Indiaensche Schapen/ Hoenderen/ende alle 'tghene datse meer vonden/ waermede sy weder daer van daen scheyden/ vervolghende hueren wegh vooртaen; twee daghen daer na quamen by de Haven ghenaemt Azijcka, alwaerse twee Schepen vonden/wesende teene gheladen met goederen ende coopmanschappen van Spaengien/upt het welcke sy alleenlijck 200. Bottigas (ofte Spaensche potten) met Wijn namen/ende van't ander 37. Baras (dat zijn stucken van 10. 12. pont elcke Bar/) Silvers/ende willende op't landt springhen/ (met twee Barcken die sy inde voorseyde Haven vonden) met ontrent 37. Boers eñ boerschutten/ saghen op't landt een deel Peerdevolck aen comen/ waermede sy huer voornemen achter lieten/ende namen alleenlijckē een Swart diese inde Barcken vonden/ daer sy weder met aen boort keerden.

Nemen een Barcke met Indianen en visch eñ sleept die achter aen dē inder nacht marckten sy haer stillekes los eñ salveerden haer.

Des anderen daeghs inden morgen stont/ so hebben sy't Schip met de coopmanschappen ende goederen van Spaengien indē bant ghesteken/ ende namen 'tander met haer/ en zijnder met door ghegaen/vervolghende hueren wech vooртaen; de Capiteyn voer met het jacht langhs de Custe heen/loopende d'ander Schepen anderhalf mijl daer van af t'Zeewaert in/ om te soecken een Schip daer sy notitie af hadden/ aldus gheseylt hebbende ontrent vijf en veertigh mylen weeghs/ hebbent selfde Schip ghevonden/ 'twelcke in een Haven gheanckert lagh/die daer al twee uren van te vooren gheadverteert waren van den Enghelschen Piraet ofte Zee-roover/eñ hadden al achthondert Baras ofte stucken Silvers (die zijn majesteyt toe quamen/) daer upt gheslicht en geberrht/van welck Silver d'Engelschen te vooren gewaerschout waren: maer en vorsten daer niet aen landt comen/om dieswille datter veel Indiaensche boerschieters ende Spaengiaerden op stonden en wachtē/ vonden alleenlijcken int selfde Schip drie pypen waters/ sy namen 'tvoorseyde schip met haer/ende comende tot ontrent een mijl t'Zeewaert in/ settent alle zijn seylen op/ en lietent also heen drijven/doende alsoo van ghelijcken met het Schip dat sy in Azijcka ghenomen hadde/als oock dat ander van Sant Iago, die sy mede lieten drijven/ vervolghende hueren wegh met huer Schip/ ende het jacht alleenlijck.

Om dat het Schepen van upt Spaengien waren/ steken daeroin aen dant met goet met al het een schip/ d'ander nemen sy met haer.

Laten hier 3. Schepē die sy ghenoost hadden drijven.

Comende op seven ofte acht mylen nae by de Haven van Callan de Lyma, creghen ghesicht van drie Schepen/ende varende een van dien aen boort/namen daer drie mans upt/en verbolghden alsoo hueren wegh naer Callan de Lyma toe/alwaer sy in lieven/wesende ontrent twee uren inder nacht/ seylden tusschen alle de Schepen (die daer laghen) in/die seventhien int ghetal waren/onder de Schepen comende/ vraechden terstondt naer't Schip dat het Silver gheladen hadde: maer als sy voor antwoort creghen dat het Silver op't landt was/so hebben sy huer de Cabels aen stucken ghehouwen/ ende de twee grootste Schepen de masten af/waermede sy se lieten bleyven; op deser stont so arriveerden daer een Schip van Panama, gheladen met waren ende goederen van Spaengien/ 'twelcke quam te sertē dicht by den Enghels-man; dit was ter wylen dat d'Engels Capiteyn in d'ander Schepen Silver socht; So haest alst voorseyde Schip van Panama geanckert was/ quam daer eē Boot van't landt om dat te visiteren: maer om dat het inder nacht was/lietent achter bleyven/eñ stelden upt tot des morghens toe/ eñ comende by't Enghels Schip/ vraeghden sy wat Schip dat het was/ waer op een vande ghenomen Spaengiaerdē (door bevel van d'Engelsche Capiteyn/) antwoordē/dat het Schip eenen Michiel Angelo toebehoorden/dat van Chyle quam/ ('twelcke eenen bekenden naem ende Schip was;) dit hoorēde die van't Boot sonden een man naer boven toe/ den welcken int oplimmen tegens een stuck geschuts aenliep/ waer door hy verschrict worde/en is haestich

Waren inde Haven van Callan de Lyma nemen 3. mans upt een Schip/ socht een Schip met Silver/ dan waer al te lande.

Worden inde Haven Azijcka 2. Schepen/ name daer upt 200 Spaensche potten met Wijn/ eñ 37. stucken Silvers/ elck van 10. tot 12. pont.

Digitized by Google

haestigh weder in't Boot gheseert/ (om dieswille dat die Schepen die aldaer laghen/ende in die contrepe waren/ gants gheen gheschut en plaghen te voeren;) Hiermede zijn zy met verhaestheyt haer weder van af gheslreckt; dit hoorende die van't Schip van Panama, (dat eerst in genomen was/) vermoedende dat het eenighe Zee-roovers moste wesen/ hebben haer Cabels aen stucken ghehouwen/ en zijn t'Zeewaert in gheloopen; d'Engelschen dit siende/smeten terstondt een deel Volcks in het jacht/en hebbense naer ghejaecht; daer by commende/hebben't Schip opgheeyst/huer bevelende te strijcken/ het welcke die van't Schip niet doen wilden/ ende schoten met een Roer een van d'Engelschen boot/waermede d'Engelschen weder te rugghe keerden naer haer Schip toe/ende zijn terstondt t'seijl ghegaen/ in't vervolgh van't voorseyde Schip/ dat zy niet langh daer naer onder haelden/ die van't Schip dit siende wapen het Boot upt/ende sprongben daer in ende voeren naer het landt toe/ verlatende't Schip met alle dat daer in was/het welcke d'Engelschen terstondt genamen hebben/en met haer ghevoert/vervolghende haren wegh voortaen.

Een Schip bij Panama hout hare Cabels af dan meesen genomen te worde/ loopen Zeewaert in/ wesden bestolche eñ van d'Engelschen ghenomen.

Des anderen daeghs des morghens/ saghen een Boot comen gheseylt/ waer door zy terstondt vermoeyden/ dat het een verspieder was; een wepnigh tijts daer naer/ sagen twee groote seylende Schepen op haer aen comen/ doen vermoeyden d'Engelschen dat zy huer quamen naer jagen/dit siende hebbent Schip van Panama laten dyven/ daer in latende Jan de Grieck/met die twee Mans diese genomen hadden/ op den dagh datse in Callan de Lyma quamen/als gheseydt is/ hijsten terstondt alle de seylen diese hadden op/en ghinghen door/ sonder dat zy de voorseyde Schepen opt meer saghen: want die terstondt naghende hielden naer het Schip van Panama toe/datse hadden laten dyven; Van daer af liepense weder langhs de Custe heen/ vervolghende huer en wech voortaen; sommighe daghen geseylt hebbende/ gemoeten een Fregatte die naer Lyma toe wilden/ was geladen met goederen ende waren van't landt/ waer upt d'Engelschen een Silveren Lampet ende Fonteyn namen/ende vraechden den Stuerman ('twelcke een Spaengiaert was/) oft zy een Schip gemoet hadden dat voor upt was/ daer zy notitie van hadden dat het Silver geladen hadde/ waer op den Stuer-man neen seyden/ ende een ander seyden jae/ en dat het ontrent dry daghen verleden was; Dese Fregatte en quam niet aen't Schip/ dan by het jacht daer d'Engbels Capiteijn selfs in was: want het jacht liep altoos dicht langhs de Custe heen/ ende het Schip by d'ander half mijl daer van af/ waer mede zy de Fregatte weder lieten varen/ vervolgende hueren weech voortaen.

Dese Schepen verdachten datse 't Schip van Panama laten dyven.

Beschrijvinge hoe datse voor der ghedaen hebben.

Waer dat zy een Fregatte ghemoeten/ en wat zy daer upt namen.

Twee dagen daer naer quamen by een Baven/genaemt Payta, alwaerse vonden een geladen Schip/ met goederen van Spaengien/ 'twelcke 'tjacht aen voort clampte/ ende sonder eenighe resistentien int want ging ghenit/ haest als 'volck van't Schip/ ghesicht ende hemisse van d'Engelschen hadden/zijn daer terstont mettet Boot upt gevlucht naer landt toe/ende twee van dien sprongben inde Zee/ blijvende alleenlijcken in't Schip de Schipper/Stuer-man/ met sommige Swarten: dat welck Schip namen d'Engelschen de Peloot/ als ock't Wzoot/hoenderen/ eñ een Verckē/ eñ gingen daer met t'seijl; Comende ontrēt 2. Roer-schoten verde/lietent weder varen/sonder daer pet anders upt te nemen/ eñ vraechden naer't boven gementioneerde Schip dat zy soghten/waer op zy hen informatie gaben/ dat het 2. dagen verleden upt die selfde plaets geschepen was/waermede hueren proef verdwijnden/eñ al eert nacht wozden ghemaeren een Schip van Panama, 'twelcke zy terstont overvielen/ al hoe wel datser anders niet upt en begheerden dan een Swart/ waermede zijt weder lieten blijven/voende hueren cours voortaen.

Wanneer dat zy inde haven van Payta' quamen/ende verhael watse bedreven hebben.

Beschrijvinge wat se upt een Spaensch schip in Payta' ghenomen hebben.

Des anderen daechs 'twelcke was de eersten Februarij/ gemoeten noch een ander schip dat naer Panama toe liep/ hebbende Vlesch en ander virtuelye gheladen/met noch 40. Warren Silvers/ende sommigh Gout: maer en weet niet hoe veel dat het mochte wesen/ het welcke zy altesamen namen/en de Passagiers met twee Dominicanen Monicken/ dieder met in quamen sonden zy met een Barcke af landt; des anderen daechs hinghen daer een (van die int Schip quamen/) op/ om-oorsake dat hy niet en hadde willē bekennen dat hy 2. plaet Gouts hadde/ diese daer na hy hē vonden; dit gedaen hebbēde lieten 't Schip weder dryven/ vervolgende huieren weeh voortaen.

Wat se met een Schip bij Panama begreet hebben.

Beschrijvinge van een Schip datse den eerste Februarij ontmoeten.

Gelijckx wat se daer in vonden. eñ hoe zy met 'volck hebben.

Den eerste Martius tegens den middach/ kregen in't gheselschē 't Schip dat het Silver in hadde/wesende ontrent 4. mylen t'Zeewaert in/eñ om dat het Engels Schip wat voorlastich was/ waer door het niet ghemoeyt naer haren sin en seylden/so namen zy een deel Vlegas ofte vande Spaensche Olye potten/ eñ hingense vol waters met voorden achter aent Schip/om te boter te seylē; eñ 'tvoorsz. Schip (dat naer Panama wilden/) hielt het vlaghen naer den Engels-man toe/om te weten wat het voor een Schip was: want meenden dat het een vande Schepen was/ die langhs die Custe eñ contrepe varē/ eñ over en haer trafficqueren; daer dicht by rouende/ verzat hem dē Engels-man bevolen te strijcken/ende alsoden anderē niet doen en wilde/ heeft hem met een Lepel-stuck de Besaens mast ten eersten aen stucken geschoten/en den Schipper met een Pijl van een boogh gewont hebbēde/ hebbent Schip terstont opgegeven/ 'twelcke zy in namen/ eñ zijnder niet t'Zeewaert in gheseylt/te weten/ allen dien nacht en den anderē daechs eñ nacht daer aen volghende/ seylende al watse mochten. Den derden dach wesende upt het gesicht van't lant/ begonsten 't Schip te plunderen en te roven/ende 't gaet daer upt in haer schip over te nemen/twelcks was 1. hondert Barren ofte stucken Silvers. Item 14. kisten ofte kasten met Realen van achten eñ Gout/hoe wel dat hy niet en weet die quantitept eñ somme van dien/dan alleenlijcke dat hē de Passagiers seyden datter seer veel was; seyden ock dat vande voorsz. somme 3. hondert Barren Silvers zijn mayestept toe quamen/ zijnde de reste van anders particuliere Coopluyden; Dit ghedaen wesende lieten Schip met het Volck die daer in ghecomen waren weder varen/ ende setten daer van glijcken de vijs Pilooten in/ die met huer quamen/ in voeghen dat zy alhier alleenlijcken bleven/ met het Volck die zy op de reyse met hen ghebracht hadden/ dit was den 6. Martius; Van hier af namen haren cours naer't lande van Nicaraga toe.

Waermeer dat zy't voorgaende Schip begonnen te roven.

Beschrijvinge wat zy upt het Schip ghenomen hebben.

Digitized by Google

Op wat dagh datse 't land van Nicaragua ontdeckten.

Den derthiensten Martius een dagh min ofte meer / zijnde inden mogghen stont ontdeckten het landt / het welcke niet te hoogh en was / hadde een cleyn Eylandt / twee mylen van het landt verschepden / zy settent in een Bay die zy in het landt vonden / op de diepten van vijf vadem / te weten / dicht by het landt; bleven alhier stil ligghen tot den 29. toe / op welcken dach een Fregatte dicht vooz by't Eylandt heen liep / alwaert jacht nae toe liep / dese nam ende bzachtense aen't Engels Schip; welcke Fregatte gheladen was met Salcaperilla ofte Pock-cruyt / ende Bottigas ofte potten met Botter en Huenich / ende ander dingen; d'Engels Capiteyn ginghdaer in / ende debe de Salcaperilla op't landt wozpen / latende de reste inde Fregatte blyven; deden alle 't ghescheut uyt zijn Schip nemen / ende settent inde Fregatte, om het Schip over te halen en te versien / waermede zy besich waren tot den 23. ofte 24. Martius. 't Schip versien wesende / ende hen gheyzovedeert hebbende nã barn-hout en versch water / zijn haren wegh verbolcht langhes de Custe heen / doende haren cours west aen / ende namẽ met haer die vooyschreven Fregatte met volck met al; Twee daghen gheseylt hebbende / namen 't volck uyt de Fregatte, ende passeerden se int jacht / ende onder ander warẽ daer twee Boots-ghesellen ofte Zee-lupden die naer Panamã meynden te seylen / om van daer naer China te varen / vande welcke zy een namen / met de Bzieven ende Caerten diese mee hadden / onder welcke waren de Messiven ofte Hendt-bzieven van zijn majesteyt / vooz den Gouverneur van China, als oock die Zee ende Pas-caerten daer zy de vaert met souden beghinnen / ende haer naer reguleren.

Op wat dagh datse inde haven van Guatulco quamen / ende hoe langh datse daer bleven.

Seylende alsus hueren wegh vooztaen tot den 6. Aprilis teghens den avondt / quamen uyt de Mars een Schip t'ontdecken / 't welcke dede zynen cours twee mylen van't landt af / ende al eert des anderen daeghs beghonst te dagghen / soo waren zy daer dicht by / so dat zijt onversiens over vielẽ / terwyle 't meesten deel van het ander volck vliep / en bedense terstondt altesamen in hueren Schip qver gaen / onder welcke was eenen Don Francisco Caratte; Dit ghedaen hebbende verbolchden hueren wegh (met het vooysepde ghenomen Schip /) vooztaen / uyt het welcke zy etlijcke Packen ende andere waren namen: maer en weet niet hoe veel dat het mochte bedzaghen / ofte in alles wel was / namen daer van gheliicken een Swartinne uyt; Dzie dagen daer naer lieten zy het selfde Schip met volck met al / weder varen; setten daer van gheliicken in de Bootsghesellen vande vopagie van China, dien zy inde Fregatte ghenomen hadden / behoudende alleenlijcken een Bootsgheselle / om haer te wysen waer datse versch water souden mogghen crygghen / waer toe zy de leeghe pypen en vaten met namen om't water in te doen / hiermede liepen zy hueren wegh vooztaen / tot de Haven van Guatulco toe / al waer zy in liepen / wesende des Maendaeghs den 13. Aprilis / ende setten t daer binnen in / alhier bleven zy tot den 26. Aprilis toe / ende zijnde ontrent dzie ofte vier uren inder nacht / zijnse weder te seyl ghegaen / nemende haren cours westwaert aen / ende een ure ofte twee te voeren hebben zy hem Nuno da Silva bevonden ghelaten / ende setten hem in een ander Schip dat daer in Guatulco lagh; Van hier af vooztaen zijn de vooysepde Enghelschen / de reste vande repse ghepasseert / naer de Eylanden van Malucos heen / ende van daer af voozby de Cabo de bona Esperança, ende also naer Enghelandt toe / ghelijck als sulcks ghenoech notoyte ende oirconi is / en dit is alleenlijck het mijoudt vande vopagie van den tijdt / datter den vooysepden Piloot Nuno da Silva by ghewees heeft.

Op wat dagh datse 't Schip geladen was.

Wesschpvinge vã de Fregatte die zy namẽ de 20. Martij.

Desgelijcks waer mede 't Schip geladen was.

Wat wech de Enghelschen na Engelandt ghenomen hebben.

Hier naer volcht een Coppe van eenen bzief ghescheyven vooz den Capiteyn Fransoys Dzaeck Enghels-man / wesende inde zupder Zee van nieu Spaengien / in zijn Schip ghenaemt / het vergulde Hert / (met het Schip van Sint Ian de Anton, het welcke hy beroost hadde /) aen zijn Mede-ghenoten die van d'ander Schepen van zijn ghesellschap / daer hy met het ouweer van verstecken is ghewees / als voren ghesepdt is.

Wesschpvinge van een bzief van Singuer Dzaeck aen zijn verloren ghesellschap.

Singuer Wouter, soo het God ghehenghde dat ghy quaemt te ghemoeten / met dit Schip van Sint Ian de Anton, soo bidde ick u dat wel te tractteren / achter volghende het woozt dat ick haer ghegheven hebbe / ende soo u pet ghebzeeckt ende noodich waer / van het ghene dat dit Schip Sint Ian de Anton heeft / soo wilt V. L. het selfde dubbelt betalen als het ghene dat wy bzenghen / ende sult bevelen dat niemant van u Soldaten haer eenigh quaet ofte molestye aen doet / ende het ghene dat onder ons ghesloten is ghewees / om weder naer ons landt te keeren / sullen wy met Gods hulpe volbzenghen / al hoewel dat ick daer seer aen twyfel dat u desen sal behandighen / niet teghenstaende blyve gelijck als noch / den Heere altoos biddende / (die ons / u / ende mijn / ende alle de werelt verloost heeft /) ons te willen bewaren / wiens ick alleen ghebe de pzijs ende eere / etc. Het ghene ick alhier schzyve en is niet alleenlijcken vooz Singuer Wouter: maer oock vooz Singuer Thomas, Singuer Charles, Singuer Caube, ende Singuer Antonio, ende alle d'ander goede Bzienden; Alle de welcke ick bevele den genen die ons met zijn bloet gecocht heeft / ende hoope op God dat hy ons niet meer moepten sal gheven / ende dat hy ons sal helpen in onse tribulatie / ende bidde u lieden vooz't lyden van Jesus Chzistus / dat soo het God believt u eenighe tribulatie ober te senden / dat ghy niet en wilt wanhoopen vande groote bermhertighedt Gods: want die sal u gantschelijcken verschynen / den welcken de selfde ophout ende weder met het leven gunt / waermede hy ons groote vrientschappe sal doen / ende ons zijn bermhertighedt bewysen / den welcken alleé zy pzijs / eere / tracht / ende heerlijckhedt inder eeuwighedt / Amen. Op mijnen bedzuckten Oversten / die het hert seer mistroostigh is / Fransoys Dzaecke, etc.

Naem af wie de bnef ghescheven is.

Vermaninge t'Schip van Sinton niet te beschadigen ofte beroven.

Vermaninge tot stãdvastigheyt ende volherdinge van de reys.

Wanneer dat zy t'ghenomen Schip weer lieten varen.

Wanneer dat zy Nuno da Silva verlaet hebben.

Vermaninghe tot den Leser.

ALl ist schoon dat ick in het eerste alleenlijcken ghepropooneert ende voor ghenomen hadde, mentie te maecken vande voyagiens, ofte vaerden, Coursen, ende streckinghe vande Orientaelsche Custen, Eylanden, ende alle die contreyen, met etlijcke andere Navigatien van de by ligghende quartieren, ende gheleghentheydt van dien, als wy hier voren van alles aenghewesen hebben, op het alder correctste, als ick sulcks hebbe

connen

connen becomen, niet teghenstaende overmits dat ick onder andere myne memorialen eñ pampieren gevonden hebbe, de Navigatie van alle de Havens, Revieren, ende hoecken vande custe vã Brasilien, eñ vaert vande Portugesen aldaer; Als oock mede alle de coursen, streckinge, eñ gelegentheyt vande Antillas, ofte voor Eylanden van nieu Spaengien, mitsgaders van alle de Canalen daer tusschen door heen, eñ de Havens, soo vande voorsz. Eylanden als van't vaste land van't voorseyde nieu Spaengien; Van ghelijcken van d'ander zyde vande custe van Angola ofte Æthiopien, &c. en hebbe niet cunnen nae laten die hier achter by te voeghen, hoewel dat het seer verscheyden ende different is, vande Orientaelsche contreyē, niet te min, om dattet oock voor onse Natie een vreemdicheyt is, ende wordt van de selfde Portugesen ende Spaengiaerden bevaren, van wiens voyagiens ende Navigatiē wy in dese deschriptien alleenlijcken zijn verhalende, soo en salt daer in de materie niet te buyten gaen: maer eet seer voechlicken daer by behooren, ende hoope niet min aenghenaem, als gherijffelijck sal wesen, dewyle men als nu dese voorseyde Navigatien oock onder onse Natie begint te coursēren, verhoopende 'tselfde een beghinsel te wesen vã meerder ende tot verder versoeckinghe, tot prijs, eere, ende glorie des Heyligheu Evangeliums, ende des Godtlijcke Majesteyts, met welvaert ende segheninghe deser onser Nederlanden, &c.

Dat 56. Capittel.

Inden eersten, die Deroute ofte Navigatie vanden hoeck van Cabo Verde af, naer Brasilien toe, met alle de techte coursen ende kennisse vande custe ende Havens van Brasilien, tot die Revier ghenaempt Rio de la Plata toe, met alle de ghelegentheyt van dien.

Cours van C. verde tot op 5. of 6. graden.

SEplende van Cabo Verde (dat is: den groenen hoeck) af/naer Brasilien toe/ so salmen zupdt zupdtooost/ zupdooost/ ende zupdtooost ten zupden aen seplen/ ende comende op 5. ofte 6. graden/ (ofte 'tzy waer dat het soude moghen wesen/) daer u de donderen ende blagen aen comen/ so sult ghy se vande zyde vant zupden nemen/ ende benuneren al wat ghy mueght. Sult gheadverteert wesen/ dat soo haest als u de generale winden aen comen/ (wesende van upten zupdooosten/) so sult ghy op den boech van't zupdtwesten/ ende west zupdtwest aenloopen/ ende so de wint waer van't zupdē nae't zupdwestē/ sult over den boech van het zupdtooost loopen: maer niet te veel: want en doet u gants gheen profijt/ in voeghen dat hoe ghy daer meer op loopt/ hoe ghy meer verliest/ doet altoos u upterste neerstichevt om u onder de custe van Guynea niet te steken/ te weten/ boven de 60. ofte 70. mylen vande droochten/ ghenaemt Os Baixos de Sant Anna; De wint sal u wel ruymen/ in sulcker voeghen dat ghy genoech sult moghen seplen/ op den boech naer Brasilien toe.

West bydringen eñ vermanninghe vande generale winde.

Waerschouwinge om onder de Cust vã Guynea niet te verballen.

Sult weten dat soo men op dese Coursen (naer Pernanbuque toe) seylt/ (wesende van October voortaen/) en dattmen quaem te loef waert van't Eyland Fernan de Noronha; Comende toe op 8. ofte 8½. graden/ salmen west aen naer't landt toe loopen/ ende soo ghy lande quaemt te sien op 8. graden/ sullen witte Duynen wesen/ soo weet dat ghy aen de noordtzyde zijt/ sult alsdan naer't zuyden toe loopen/ dit is te verstaen van October voortaen: want alsdan soo regneren die noordtoosten ende oost noordtooste winden/ ende so ghy u vont op de hoochte als boven/ sult de voorseyde Duynen sien/ eñ soo wanneer ghy coudt te sien het eijnde van dien/ (te weten/) aen de zydezyde/ souder van daer voortaen eenighe meer te sien/ so weet dat ghy zijt by Capiguarāhirini; Van daer af tot Pernanbuque toe/ heestmen vijf ofte ses mylen.

Gebaakte bant landt op 8. graden.

Wanneer dat men is by Capiguarā hirini.

Oock so is te weten/ dat somen waer op 8½. graden/ soo salmen altemael een black landt sien/ tot op 10. eñ 12. vadem diepten/ eñ 't landt aendē oever vander Zee sal effen en slecht wesen/ 'twelcke ghenaemt wordt Capitagua, als ghy met dit landt oost ende west over een zijt/ wesende inde contrepe daer ick gheseyt hebbe/ op de 12. vadem diepten/ (zijnde inden tijdt van October af naer Februarijs toe/) soo en dorst nieuwers af vreesen/ ende hebt achtinge van zupdtwaerts aen te sien: want ghy sult den hoeck Cabo de Sant Augustijn ghewaer worden/ ende naer't noorden toe/ sult ghy een ander punt lāts sien/ welcke men hiet A punta d'Olijnda, alwaer die stede ofte 't werck van Olijnda gheleghen is/ ende de Custe van de selfde hoeck noordwaerts aen/ loopt men zupden ende noorden langhs.

Gebaakte bant landt alsmen op 8. graden is.

Sijn diepten ende naem van't selve.

Waerschouwinge voor de Cabo de S. Augustijn.

Soo ghy waert oost ende west met de Cabo van Sant Augustijn, soo sult ghy comen te sien te landewaerts in een geberchte/ welcke maeckt het fatsoen (inde verthoominghe/) gheliick als een Cameels rugghe/ hebbende aende zupdzyde dzie hueveln langhs de Zeecant heen/ ende de Custe sal hem noordtooste ende zupdtwest heen strecken.

Desghelijcks voor a punta d'Olinda.

Gebaakte bant landt als men 9. en 10. myl van Cabo de S. Augustijn is.

Van desen hoeck van Sant Augustijn af/ tot de Steve van Olinda toe/ zijn 12. mylen n. aen; Desen hoeck is gheleghen op 8½. graden; ende Olinda leyt op 8½. graden; eñ Pernanbuco op 8. graden; De boven ghemelde Navigatie is te verstaen alsmen in October ende November van Lisbonen scheyt.

Voorghet van Cabo de Sant Augustijn/ Olinda/ ende Pernanbuco.

Seplende upt Lisbonen in Februarijs ofte Martius/ soo sult ghy het landt gaen soecken op 9. graden: want vande Meert voortaen/ so regneren de zupdtooste/ ende zupdt zupdtooste winden/ ende soo ghy u by ghevalle vont by't landt/ op de voorseyde hoochten/ so dorst niet vreesen/ ende sult uweu cours doen op 17. eñ 18. vadem diepten: want isser over al schoon ende suyver/ en hebt daer anders niet van te vreesen/ (gheleghen dicht by't landt/) daer men 'twater op siet breken/ ende loopende noorden aen/ soo weet dat wanneer ghy sommighe Duynen langhs de Zee-straut heen siet/ so en twyfelt niet noorden aen te loopen/ want tiede den hoeck van Sant Augustijn sult comen te sien; Desen hoeck is aende Zee-cant vã een steijl afgebickt landt/ makende inde verthooninge 't fatsoen van een Walvisch muyl/ hebbende boven op een ronden bergh met geboomten omringt/ ende comende op de voorsz. diepten dicht by't land/ sult daer een cleyn Eyland sien ligghen/ 'twelcke ghenaemt wordt Ilha de Sant Alexūs; Van dit Eyland af tot de Cabo de Sant Augustijn, hebben 5. ofte 6. mylen weeghs/ ende is gheleghen op de hoochte van 8¼. graden.

Wy wat hoogthe dat men landt soecken sal/ als men in Februario van Lisbon seylt.

Met wat cours dat men C. de Sant Augustijn aen loopen sal.

Gheaent vã den hoeck van S. Augustijn.

Hoochte van Cabo de Sant Augustijn.

Digitized by Google

Dat 57. Capittel.

De Navigatie ende Coursen naer de Haven ofte Bay ghenaemt A Bahya de Todos os Santos, ofte van Alder-heyligen, gelegen aende voorst. Custe van Brasilien.

Hoochte van Bahya de todos os Santos.

SO ghy begheert te seylen na de Bahya de todos os Santos, (dat is: de Bay van Alder-heyligen) so wilt u houdē aende Navigatie hier voor verclaert, nemende op die manier de getyden van't jaer waer/ te weten, vāde maent Martius voortaē/ als oock vā October af/ gelijc als gesept is.

Op wat hoochte men landt soecken sal.

Dese Bay van Alder-heyligen/ is gelegen op de hooghte van 13. graden/ en wesende vā October voortaen/ so sult ghy't landt comen aen soecken vande 12. tot 12½. graden/ en comende int ghesicht van't landt/ (twelcke sal wesen van witte sandt stranden/ die hen int schijnsel verthoonen ghelijck als bleycherijen van Linnewaet/) so sult ghy uwē cours langhs de Custe heen doen/ z. waerts aen/ tot so langhe dat ghy de voorsz. stranden ten eynde zijt/ alwaer ghy een Eylandeken sult sien (gelegen aende n. zyde inde mont vande Bay ofte Haven/) ghenaemt Tapoan; Van hier af so voortmen de Custe w. ende w. ten z. aen.

Gedaente vāt selve landt.

Comende naer dese Bay toe/ inden tijt van Martius voortaen/ so en wilt boven de 13½. graden naer't z. niet passerē/ ende so wanneer ghy comt int ghesicht vant landt/ soo't niet en waren de voorsz. witte sandt stranden/ so sult ghy u best doen om n. aen te loopen/ ende als ghy de sandt stranden vande 12½. graden int ghesicht hebt/ soo sult ghy comen te sien eenen bergh/ staende langhs den oever vande Zee/ en tog't gebuerde dat ghy u so dicht by't landt vont/ dat ghy geen middel hebt daer van af te raken/ so sult ghy't landt te degen verkennen; want sult comen te sien aende Zee-cant een rondeu huevel/ (dien̄ heet O Morro de San Paulo,) van welcken huevel af tot de Bay toe zijn 12. mylen; langhs dese huevel heen/ te weten/ aende n. w. zyde/ heeft men een seer groote Revier/ genaemt Tinhare, welcke seer goet is om in te loopen/ noodich wesende/ heeft 6. 7. vadem diepte. Advertere u/ dat soo wanneer ghy zijt op de voorsz. hooghte van 13½. graden/ so en wilt u niet naer't landt toe begeven: want heeft eenen Inwijck die seer quaet is.

Plaets van't Eylandt Tapoan.

Wat landt dat men int gesicht crycht alsmen n. aen loopt.

Gelegenthept van o Morro de S. Paulo.

Diepte vāde groote Revier Tinhare. Waerschouwinge voor eē Inwijck op 13 eē kwartdeel graden hoogh

So ghy begheert te seylen vande Bay van Alder-heyligen af/ naer Pernanbuco, ofte nā Portugael toe/ so sult ghy uwen cours o. aen doen/ ende soo u de wint plaets gheeft o. ende o. ten n. tot 30. ofte 40. mylen t'Zeewaert in/ ende en sult het landt van Pernanbuco niet gen soecken/ vande 10. tot de 9. graden toe: want so ghy verwielt op de 11. gradē/ so sout ghy comen inden Inwijck ghenaemt/ A Enseada de vaza Barrijs, (dat is: den Inwijck vande vaten upt te storten;) Van gelijcken so wanneer ghy van Portugael af comt/ crygē de ghesicht vant landt op de 11. graden/ so en loopt daer niet nae toe/ om uwē wegh te verspoedē: maer doet eer uwen cours zuydē aen/ daer van af.

Op wat hoochte dat men inde Inwijck Enseada de baza Barrijs passeren mach.

Cours ende strecking vāt Inwijck Enseada de baza Barrijs/ tot Rio dos Ilhas.

Men heeft van dese Bay van Alder-heyligen tot Pernanbuco, 100. mylen/ ende men loopt de Custe noordtoust en zuydtwest. Van daer af tot de Revier/ ghenaemt Rio dos Ilhas, ofte de Revier vande Eylandekēs/ loopt men de Custe zuydtwest ende noordtoost/ ende zuydtwest ten westen/ ende noordtoost ten oosten.

Dat 58. Capittel.

De Navigatie om te seylen naer de Revier, Rio dos Ilhas, (dat is: de Revier van de Eylandekens,) gheleghen aen de selfde Custe van Brasilien.

Op wat hoochte Rio dos Ilhas leydt.

SO ghy begheert te seylen naer de Revier van d'Eylandekens/ (soo weet dat d'Eylandekens gheleghen zijn op de hooghte van 14½. graden/) voende uwen cours om die te soecken/ te weten/ van Martius voortaen/ so sult ghy loopen op de hooghte van 15½. graden/ en al ist schoon dat ghy comt op de 15½. graden/ en is niet aen geleghen; Comende op dese hooghte int ghesicht van't landt/ so sult ghy comen te sien sommige hooghe geberchten/ welcke zijn de geberchten dienen heet As Serras dos Aymores; als ghy dese geberchte int gesicht hebt/ so sult ghy langhs de Custe heen comen n. waerts aen/ sonder eenighe vrees te hebben: want men en heeft daer naer't n. toe gants geen ondiepten; So haest als ghy d'Eylandekens int gesicht crijght: (want daer anders gheen en zijn/) soo sult ghy op dese Custe comen te sien een ronde bergh/ staende langhs de Zee-strant heē; aende n. zyde van desen bergh/ so looptmē de Revier inwaerts aē; So ghy u alhier vont by gevalle/ indē tijt dat ghy daer niet en moecht in comen/ soo neemt uwen cours t'Zeewaert van d'Eylanden af/ u daer van wachtende/ en moecht het aldaer by d'Eylanden wel setten; So ghy in dese contreye quaemt inde tijt van de n. o. winden/ so sult ghy't landt aen soecken op de 14. graden/ en so ghy quaemt te sien een black landt/ so weet dat het is't landt/ genaēt Camamue, langhs 't welcke ghy sult heē loopen naer't z. toe/ en comende daer u het blacke landt voleyndicht/ so sult ghy een hoogh land vinden/ te weten/ langhs de Zee-cant heen/ gelijck alst ander bovē verhaelt; dit is alleenlijck te verstaē langs dē oever vāde Zee-cant heē.

Hoe hem de Eylandekens verthoonen alsmense eerst uit ghesicht crijght.

Op wat hoochte datmen Lāde soecken sal inde tijt vande n. o. winden.

Gedaente vāt landt Camamue.

Sult weten dat inde contreye daer dit voorsepde land hoogh begint te zijn/ is gelegen een cleyne Revier/ Rio das Contas genaemt/ (dat is: de Revier van't Vijftich ofte Pater-noster: gesept:) naer en is niet goet om in te loopen/ heeft een witte hoofse tot eē kennisse; Vā hier af tot d'Eylandekens toe/ heeftmen 9. mylen z. waerts aen; Comende tot daer u dit voorsz. hooge landt voleijndicht/ so sult ghy daer een groote Inwijck vinden/ en siende naer't w. z. w. sult ghy noch een ander hoogh landt comē te sien; Aenden voet van dit hoogh landt/ (het welcke is bynaest te middewegē van desen inwijck/) sult ghy sommighe witte hupsen sien/ twelcke zijn de Ingenien ofte Suycker-hetē/ daermen de Suycker toe maert en berept; alhier wesende sult d'Eylandekens terstont comen te sien/ etc.

Gelegenthept van Rio das Contas.

Diepte ende strecktnghe van Rio das Contas tot Rio das Ilhas.

Plaets ēn gelegenthept vā sommighe Suyckerhetenen.

Dat 59. Capittel.

Om te seylen naer de Haven Porto Seguro, dat is: de seeckere Haven, ghelegen aende selfde Custe van Brasilien.

SO ghy begheert te seylen naer de Haven van Porto Seguro, inden tijt van de z. o. winden/ (twelcke is vā Martius voortaē/) so en sult ghy niet hooger looper als op de 16½. graden: want heeft daer een ruytsige dzoochte/ (genaēt Os Baixos dos Abrolhos,) die seer periculeus zijn/ welcke seer verre t'Zeewaert in steke. Sult geadverteert wesen/ dat als ghy tōt op de cours vā o. en west/

Waerschouwinghe voor Os Baixos dos Abrolhos

Digitized by Google

en west/niet onachtsaem te wesen dietwils het loot upt te worpen/ ende comende by't landt/ ende dat ghy quaemt te sien eenen hooghen lanckwerpenden bergh/gelijck als eenen spitsighen top/ (welcke ghenaemt wordt Monte Pasqual,)soo sult ghy van daer af noordē aen loopen/ ende soo wanneer u den selfden bergh int z. w. blijft/so moecht ghy't naer't land toe hoduen / doch altoos met goet opsicht.

Plaets van Monte Pasqual.

Advertere u dat wanneer ghy't landt siet/ ende comt te sien eenen rooden huevel / so sult ghy in't zuyden van die selfde huevel af / een bergh met een groote strant sien/aende noordzyde van dien is ghelegen de Haven van Porto Seguro,en looperide langhs de Custe heen/ soo heestmen boven om hoogh de Stede van Porto Seguro ligghen; dese hooghte is van een witte Steen-rootse;aende noordzyde van dese Steē-rootse heeft het een groote Valeye; Comende oost ende west met dese Steē-rootse over een / soo sult ghy int noorden 'twater sien breecken / 'twelcke is op een drooghte die twee mylen t'Zeewaert in steeckt / aende zuydt zyde van dien/soo is men recht teghens over de Stede van Porto Seguro.

Gelegentheyt van Porto Seguro.

Plaets van een drooghte entrent Porto Seguro.

Soo ghy dese repse quaemt te doen inden tijt vande noordtooste winden / ende quaemt op de 15 ½. graden/ sonder eenighe ghebergh ten te sien/soo en wilt niet laten langhs de custe heen te comen / ende soo wanneer dat ghy comt op de 15. graden / soo salt eerste hooghe landt/ (dat ghy comt te sien/)wesen met sandt stranden langhs de Zee-cant heen / ende soo ghy (op dese hooghte) een Revier quaemt te sien/soo en wilt het landt niet genaken: want heeft daer sotturnighe quade ondiepten/ welcke zijn ghenaemt Os Baixos de Sant Antonio,van hier af naer't zuyden toe / heestmen Porto Seguro;Comende langhs de Custe heē ende siende 'water op d'ander drooghtē breken/ (te weten/op die boven-ghementioneerde/die twee mylen in Zee steken/) so sult daer voorby heen loopen / u t'Zeewaert daer van af houdende/ als ghy aen't eynde van dié zijt/ soo sal u de Stede int w. blijven/ ghy moecht daer wel naer toe loopen/ altoos met behoorlijcke opsicht / eñ setteut op de hooghte voorsepdt.

Waerschouwinghe voor Os Baixos de S. Antonio

Schepdende van d'Eylandekens af naer Porto Seguro toe / soo moet ghy 10. ofte 12. mylen van d'Eylandekens af t'Zeewaert in loopen/om te schouwen de drooghten/(gheleghen met de Revier Rio grande, dat is: de groote Revier/ over een/) ende als ghy dese Rio grande voorby zijt/so moecht ghy't land weder genaken/en dat comen verkennen/ als ghesept is/etc.

Cours nae Porto Seguro/ om de drooghten teghen over Rio grande te wachten.

Dat 60. Capittel.

Om te seylen naer de Haven ghenaemt Bahya do Espirito Santo, (dat is: de Bay van den Heylighen Gheest,) ghelegen aende selfde Custe van Brasilien.

Strechinghe vande Haven van Spirito Santo voorby Os Baixos dos Abrolhos tot op 19. graden, twerdenbeel graden.

Seylende naer de Haven van Spirito Santo, (zijnde voorby de drooghten Os Baixos dos Abrolhos tot op de 19 ½. graden/) soo moecht ghy't land comen verkennen op de 20. graden: want men en heeft aen dese Custe ende contrepe geē Monçoins, dat is; Conjunctie vande tyden/ ende het courseren van eenderley winden. Soo't ghebiet dat ghy quaemt landt te sien op de 19 ½. graden/ende dat het aende noordt west zyde van u af blaeck landt waer / so weet dat ghy zijt aende noordt zyde vande Haven van Spirito Sancto, welcke is het landt gheleghen boven Criquare, ende boven dese Revier ghenaemt Rio doce, (dat is: de Revier van soet ofte versch water ghesepdt/) sult uwen cours langhs dit landt heen doen/tot dat hem 'tlandt begint te verheffen / hebbende sommighe ghebergh ten: maer en betrout u niet op den eersten / die ghy in't ghesicht crijght/ sult alleenlijcken comen te sien eenen hoogen ronden bergh/ welcke staet langhs den oever dāe Zee-cant heen/dienen noemt La Sierra de Mestre Alvaro,&c.

Teycken dat men aende n. zy vande Haven Spirito Sancto is.

Plaets van la Sierra de Mestre Alvaro.

Advertere u/ dat so wanneer ghy naer dese voorsepde bergen toe comt / vande zyde van't n. so sult ghy comē te sien een Revier/Rio dos reys Magos genaemt/dat is: de Revier vande drie Conynghen ghesept/ eñ comende vande z. zyde/ so sal u terstont de mont vāde Bay openen; aen't eynde vanden voorsz. bergh/ te weten/ aende zuyd zyde/heeftmen een hoeck van Steen-klippen/ dienen heet A punta do Tubaron,dat is de punt vande Haye ghesept/ eñ aende zuydzyde vāde Bay/ heeft het twee ofte drie hooghe ghebergh ten/aldaer wesende/ soo sult ghy u recht teghens de Bay over stellen/ ende loopen daer alsoo westwaert aen in.

Wanneer dat men de revier Rio dos reys Magos te sien comt.

Plaets van A punta do Tubaron.

So ghy by ghevalle quaemt op de voorsz. cours/op de hooghte van 20. graden/soo sult ghy comen te sien veel gebergh te/ onder welcke staet eenen hoogen ende spitsigen top/dienen noemt Serra de Guarapari,dat is: t'gebergh te van Guarapari,heeft van gheljcken noch een ander aende n. zyde/geheeten A Serra de Peyo Can,dat is:den bergh van Pieter hout; Dese gebergh te staē aende z. zyde vā Spirito Sancto; Van dese gebergh ten af naer't z. toe / sult ghy een eenighe Bergh alleen sien staen / dienen noemt Guape; Sult geadverteert wesen/ dat wanneer ghy dese bergen int ghesicht hebt/so sult ghy van gelijcken comē te sien drie cleyne Eylanden byden anderen geleghen/ hebbende nae't z. daer vā af/noch een ander cleyn/ront/ ende blaeck Eylandt; 't Land gelegen recht tegens over dit voorsz. ront eñ blaeck Eylandt heeft een groote Bay / alwaer men so't noodich waer in mach loopen om te ancker; So ghy in dese Bay begeert te wesen/so sult ghy u stellē o. eñ w. met het gebergh te/eñ loopē daer also naer binnē toe/eñ het blaeck ront Eylandt sal u blijven aende n. zyde; Dit Eylandt wordt genaemt A Ilha de repouso,dat is: t'Eylandt van gheruste / is gheleghen seer dicht langhs 'tlandt heen/ende moecht het tusschē dat ende 'tlandt wel setten.

Op wat hoochte dat men Serra de Guarapari siet.

Gelegentheyt van A Serra de Peyo Can.

Beschrijvinge van drie Eylanden.

Plaets van A Ilha de Repouso.

Sult weten dat van dese voorsz. drie Eylanden af/tot de Bay van Spirito Sancto,ofte den Heylighen Gheest zijn 12. mylen/ ende doende uwen cours noorden aen naer Spirito Sancto toe/ sult ghy comē te sien noch een ander Eylandt alleen ghelegen/ daer ghy t'Zeewaert sult voorby loopē/ daer voorby wesende/sult terstont de mont ofte d'incomste vāde Bay van Spirito Sancto comen te ontdeckē; dese Haven ofte Bay is gelegen op de hoochte van 20. graden/etc.

Strechinghe vande 3. Eylanden nae de Haven van Spirito Sancto.

Dat 61. Capittel.

Om te seylen vande Bay van Spirito Sancto af,tot de Bay, Bahya de San vincente genaemt.

Wat cours datmen neme mach nae Cabo Frio.

SEplende van Spirito Santo af na San Vincente toe/so moecht ghy wel langhes de Custe heen loopen (tot 7. ofte 8. mylen daer van af/) maer den hoeck toe/ghenaemt Cabo Frio, (dat is: den coudē hoeck gheseyt/) tot so langhe dat ghy daer by comt; men heeft daer tusschen weghen een groote Bay/genaemt A Bahyo do Salvador, dat is: de Bay vanden Salichmaker/welcke is gelegē van Cabo Frio verschepdē 12. mylē.

Streckinghe van C. Frio tot A Bahya do Salvador.

Gelegenthept van een Eylandt by Cabo Frio.

Alsmen comt by Cabo Frio, so heeftmen twee Eylandē/vande welcke sult t'Zeewaert af daer voorby loopen/doch noodich wesende ofte begerende/moecht oock wel tusschen dié en 't landt heen loopen. Sult weten/dat de C. Frio een Eyland recht tegens hem over heeft ligghen/'twelcke den hoeck afschept/alwaerment wel mach sētē van doē wesende/te weten/aende w. zyde daert over al schoon is.

Hoochte van Cabo Frio.

Dese Cabo Frio is gelegen op 23. graden; Vā hier af tot de Revier genaemt Rio de Ianero, dat is: de Revier vā Januarijs/zijn 18. mylen; dese Revier van Ianero heeft 3. ofte 4. Eylanden inde mont ligghen. So ghy in dese Revier wilt wesen/moecht daer wel in loopē/nemende uwen weech van tusschen twee Eylanden (van die inde mont ligghen/) door; aen die zuydzyde vān dese Revier staet een bergh/die hem in't schijnsel verthoont/gheljck een man met een Kovel ofte Capuijn op.

Beschrijvinge vande Revier Janero.

Sult gheadverteert wesen/dat so wanneer ghy comt op de hooghte van dese Revier/soo sult ghy te landewaerts in comē te sien/sommighe hooghe geberchten/die hem int schijnsel verthoonen gheljck als Ozghelen/'twelcke een goede ende rechte kentejcken is/datmē by dese Revier is/ende als ghy't landt begint te ghenaken/soo sult ghy een ront/hoogh/ende kael Eylandt sien/gheleghen aende zuydtzyde; De mont van dese Revier is gheleghen op 23½. graden; Van dese Revier af naer de Reer ofte open Haven toe/die de Portugesen Angra hieten/zijn 15. mylen/ende men heeft 2. Revieren onder weghen/en steeckt u in dese contrepe niet nae't land toe/dan soo't u grootelijcken noodich waer.

Plaets ende gedaente van een huevel by Ianero.

Recht tekenen alsmen byde Revier Janero is.

Ghedaente ende hoochte van't Eylandt aende 3. zyde van dees Revier.

Vande mont van dese Revier af/w.z.w. ende z.w. ten w. aen/sult ghy sien een groot Eylāt/datmen noēt A Ilha de San Sebastiaen, welcke heeft aende z.w. zyde van hem af een ander cleyn hoogh Eylādt/genaemt A Ilha dos Alcatrases, dat is: 't Eylandt vande Meeuwen/al eer ghy hier by comt/so moecht ghy uwen cours w. aen doen/om te schouwen sommige droochten die daer by liggen/waermede op de mont vande Bay van San Vincente sult aencomen/alwaer sult comen te sien een Eylandeken genaemt Ilha dā Muda, dat is: 't Eylāndeken vande stomme Vrouwe; Nu om te loopen inde Bay van San Vincente, soo sult ghy dit Eylandeken laten aende o. zyde; De Bay van San Vincente is gheleghen op de hoochte van 24. graden/ende so ghy te lywaert van dese Bay af waert/so sult ghy veel Eylandē comē te sien/waer van een van dien t'Zeewaert upt steert/'twelcke zijn de beste kenteechenē diemē van dese Bay heeft/alwaer wesende so zijt ghy n.w. ende z. o. met de mont vāde Bay over een.

Gelegenthept bā Ilha de S. Sebastiaen.

Desgelijcx dat Eylandt dos Alcatrases.

Cours om in de mont vāde Bay van S. Vincente te loopen.

Hoochte vāde Bay van S. Vincent.

Kentecken alsmen over de Bay is.

Dat 62. Capittel.

Om te seylen van Cabo Frio ofte den couwen hoeck af, naer de Revier van Rio de Plata, ofte de Revier van't Silver, met alle de gheleghentheyt van dien.

SVlt weten dat vāde Cabo Frio tot de Revier van Ianero ofte Januarijs zijn 18. mylen/ende men loopt de Custe o. ende w. ende is gelegen op 23. graden/heeft dese kennisse ende teyckenen/te weten/heeft te landewaerts in sommige hooge geberchte dienen heet d'Ozghelen: maer de meestendeel van dien zijn nu ter tijt vervallen/ende heeft aē de zyde van't w.z.w. nae de Zee-cant toe/het fatsoen van een Maers van een Schip/ende in de mont vande Revier zijn gelegē 4. Eylandē/waer van het eene hoogh ende ront is/'twelcke een goede kentejcken is/als oock het groot vā Suycker/een huevel also genaemt/gheleghen binnen inde Haven/doch men ende cān dit van buyten af niet sien/men mach wel aen dese custe wtelijcken heen loopen sonder vreesen/ende en hebter niet te schouwen/dan dat ghy voor ooghen siet; Van hier af naer San Vincente, looptmen de Custe o.n.o. ende w.z.w. en is in de cours 42. mylē/ende men en heeft op alle dese wegh gants geen ondiepten noch droogheten: maer hebt daer goede Havens voor alle winden/te weten/12. mylen vande Revier af/is gheleghen een Eylandt ghenaemt Ilha grande ofte 't groote Eyland/'twelcke seer goede Havens heeft/so wel vande zyde van't zuydwesten/als vande oostzyde/ende heeft seer goet versch water/ende een groote Visscherye/is een hoogh landt met veel gheboomten/ende is te landewaerts in seer hoogh ende scherp-puntigh/soo ghy daer begheert in te loopen/so en hebt nieuwers voor te vreesen/dan dat ghy voor ooghen siet.

Streckinghe/cours/kentekenen/ende hoochte vāde Revier Janero.

Gelegenthept van 4. Eylanden ende Revier van Janero.

Cours van Janero na S. Vincent.

Gelegenthept bā Ilha grande.

Van dit groot Eylandt af/tot het Eyland van San Sebastiaen zijn 18. mylen/ende tot het Eylandt A Ilha dos Porcos, dat is: 't Eylandt vande Verckens/zijn 14. mylen; 't Eylandt vande Verckens heeft een seer goede haven: maer is te seer binnen int landt; Van hier af tot het Eylandt San Sebastiaen zijn 4. mylen/'twelcke een groot ende hoogh Eylandt is/met veel gheboomten/heeft goede incomsten/so wel van d'een als van d'ander zyde/is gheleghen n.o. ende z.w; Van daer af nae't land toe/so heeft mē de Reede ontrent een half mijl daer van af; naer't z.w. toe/is gelegen een ander lanckwerpigh Eylandt/genaemt A Ilha dos Alcatrases, ofte 't Eylandt vande Meeuwen; Dit Eylandt heeft dicht by hem 3. Clippen liggen/hebbende vande zuydzyde een Eylandeken/'twelcke een seer goede kentejcken is: want het landt is somtijdts met mist ofte nevel overtogen en bedeckt/datmen niet onderscheyden noch kennen can/ende siende dit Eylandeken/weetmen terstondt waer datmen is.

Streckinghe vā Ilha grande tot Ilha S. Sebastiaen.

Gedaent van Ilha de S. Sebastiaen.

Kentecken van Ilha dos Alcatrases.

Van dit Eylandt af tot San Vincente toe zijn 12. mylen/'twelcke eenen lichtweerdigen wegh is/ende men heeft op dese contrepe drie cleyne Eylanden ligghen/diemen noemt As Ilhas de boa Sicanga; Van dese Eylanden af tot die Haven ghenaemt A Berra de Bittioga zijn 6. mylen/het welcke een seer goede ende diepe haven is; Tusschen de voorseyde Eylanden ende dese Haven/is gheleghen een ander ront Eylandt/ghenaemt Monte de Trigo, dat is: den berch ofte den hoop van Tarwe/'twelcke een seer goede kentejcken is voor de geen die inde Haven van Bertioga begeert te loopen.

Streckinghe vā Ilha dos Alcatrases tot S. Vincent.

Gelegenthept vande Eylanden de boa Sicanga.

Kenteecken om inde haven vā Bertioga te loopen.

Van dese Haven af tot die Haven genaemt A Barra d'Esteuao da Costa, (dat is: de Haven van Steven da Costa,) heeftmen 5. mylē.

Beschrijvinge vande Haven a Barra d'Esteuao da Costa.

Dit is

Dit is een seer goede Haven voor groote schepen / heeft een seer goede Bay om te ligghen/ ende so ghy daer niet en begheert in te looven/ soo hebt ghy van buyten/te weten / dicht by't landt/een Eylandt genaemt/A Ilha da Moela, dat is: 't Eylandt vāde Kies/alwaer ghy't moecht setten.

Beschrijvinge van Kiffen en diepten by S. Caterina.

Beschrijft dat Eylandt da Moela.

Van dese Haven af naer't zuydwesten toe/ is gheleghen een Eylandt ghenaemt / A Ilha Queimada, dat is: het verbrande Eylandt/ 'twelcke een black Eyland is/zijnde altemael van steen: maer is daer langs by heē schoon; Van ghelijcken soo heeftmen int 3.3. o. vande Haven af een Clippe ligghen / die van veelen niet bekent is/ steeckt boven het water upt/is ghelegen ter halver weghen van tusschen het Eylandt dos Alcatraſes, ende Ilha Queimada; Van hier af tot het Eylandt ghenaemt/ Canaveais, (dat is: van't riet bosch ghesept) zijn drie mylen/ende men loopt de Custe n. n. oost ende zuydt zuydtwest; Canavea is een Eylandt 'twelcke een goede Haven (ende veel versch water/)heeft/is ghelegen op de hoorhte van 25 ½. graden/heeft vande zuydtzyde 2. kuydtsighe Eylandekens/waer van't een wat lanckwerpigh rontachtigh is; recht tegheus over 'tvoorsz. Eylandt is gheleghen de Revier ghenaemt Rio de Canavea', alwaermen met cleyne Schepen mach in looven.

Gelegentheyt van Ilha Queimada ende dā een Clippe.

Hoochte vant Eylandt Canavea.

Plaets van 2 Eylandekens ent Rio de Canavea.

Van Canavea' tot het Eylandt A Ilha de Santa Caterina, zijn 48. mylen/en men loopt de Custe noorden ende zuyden; dit is een lanckwerpigh Eylandt/ mach hebben 8. mylen inde lenckte/heeft seer veel gheboomten/is gheleghen bynde Custe/ welcke streckt noorden en zuyden/heeft inde inconste ofte ment vande noordtzyde/twee cleyne Eylandekens liggen/ ende aende zuydtzyde leyt een ander / gheheeten A Galle', dat is: de Galepe gheseydt/men en mach daer aende noordtzyde niet in comē/ dan met cleyne Barcken en Schupten: maer vande zuydtzyde heeft het een seer goede incomste voor groote Schepen/heeft veel versch waters/als oock veel Visch ende jacht; Dit Eylandt leydt op 28 ½. graden.

Gheda'nte/ groote / gheleghenthept van Ilha de S. Caterina.

Hoochte vant Eylandekens S. Caterina.

Van hier af naer de Haven ghenaemt / O Porto de don Rodrigo zijn vijf mylen / noch ander vijf mylen voorder aen / is ghelegen de Haven Dos Patos ghenaemt / dat is: vande Ganssen gheseydt / ander La Laguna gheheeten/ dat is: 't Lack ofte Meer gheseydt; Dese Haven is alleenlijckhen voor Barcken en cleyne jachten die daer handelen.

Streckinghe van O Porto de don Rodrigo/en vande Haven dos Patos.

Van hier af tot de Revier van Rio de Plata, en heeftmen niet een haven daermen mach in looven/ ende de Custe streckt noordt noord oost/ende zuydt zuydtwest; Seylende van het voorseyde Eylandt Santa Caterina af/ naer Rio de Plata toe / so moecht ghy uwen cours zuyden aen doen/tot op die hooghte van 34 ⅓. graden / alsdan sult ghy naer't landt toe looven/ende so ghy comt te sien een landt/'twelcke hem int schijnsel verthoont gheluck als een Eylandt/ (ghenaemt Los Castillos, dat is: de Casteelen gesept/) so sult ghy langhs de Custe heen looven/die u sal blyven int zuydtwest/ en zuydtwest ten westē/ende oock int west zuydt westen/ende en wilt gheen rekeninghe maken de Cabo van Santa Maria te sien: want het landt van dien is so black/ datmen daer geen teycken van een hoeck af onderscheyden can/ sult daer sommighe Riffen sien / evenwel en dorft daerom niet vreesen: want en hebt daer anders niet te schouwen / dan dat ghy voor ooghen siet/ en soo't waer dat ghy gheen lande en saecht/ (daer naer toe loopende/) en wayt het loot upt / ende vindt daer 10. 14. ofte 18. vadem diepten/soo en vreest niet: want is altemael een grondt/ en zijt wel te weegh.

Gedaente vā Ilha dos Lobos.

Gelegentheyt van Ilha dos Lobos.

Plaets vant black eylandt. Beschrijft vā een hooghte.

Waerschouwinghe voor een hoochte. Plaets ende groote vande selve hoochte

Wesende in dese contreye als boven gheseydt is/so loopt so langhe tot dat ghy't landt te beghen int ghesicht crijght/ende sult connen te sien een Eylandt/genaemt A Ilha dos Lobos, dat is: het Eylandt vande Wolven: Wāt men vindt daer veel Wolven op/ is een black Eylandt/zijnde altemael van steen/heeft aende zuydtzyde een Eylandeken/ ende aende zyde van't oosten een Riffe: maer en hebt daer nieuwers af te vreesen/ dan van dat ghy voor ooghen siet; Dit Eylandt is gheleghen verschepen van't landt af 2½. mylen naer noorden westen; Van dit Eylandt vande Wolven af/ is gheleghen een cleyn black Eylandt/met een leeghe wilderniſſe/ ligghende dicht by't land/ 'twelcke een goede Haven heeft om te anckeren/so u eenighe buyen van upten zuydwesten over quamen/ soo't gevel dat ghy langhs dit Eylandt heen liept/aende zyde van't oost zuydt oosten/ so genaeckt den hoeck ofte punt van't vaste landt / welcke eenen blacken steenighen hoeck is/tusschen desen hoeck ende 't Eylandt leyt een drooghte dienen terstont can kennen aen't water datter op vreeckt/en soo ghy daer vande noordt west zyde in quaemt / en hebter niet met allen te schouwen / dan dat ghy siet/ ende om te anckeren soo ghenaeckt wel dicht by't Eylandt; men heeft daer versch water/ ende veel grondt Visch.

Gedaente vā Monte de S. Scribio.

In dese contreye wesende / sult op u hoede wesen: want alhier so begint het eerste hooge landt/ende van dit eerste hooghe landt 8. ofte 10. mylen af/is ghelegen een drooghte die seer quaēt en periculieus is/ leyt ontrent 4. mylen van't vaste landt af/ ende heeft 2. mylen inde lenckte/ alwen loopt tusschen die en 't vaste landt sheen/west geadverteert/ dat seylende van dit voorsz. hooge landt af/sult uwen cours nemē van anderhalf tot op 2. mylen naer de Custe/ om voorsake vande voorsz. drooghten/ en van daer boven mettet loot inde hant/met goeder wacht en opsicht/ en soo't gheen gort weer en waer om by nacht te seylē/so ist beter t'anckeren om den dach te verwachten / om u baert te verseckeren.

Gelegentheyt van Ilha dos Flores.

So wāneer ghy naer u gissinge dese bancke ofte drooghte voorby zijt/ so sult ghy comē te sien eenen bergh diemen noemt O Monte de Santo Seredio, twelcke is eenē rondē en hoogē bergh/so datter in alle dese contreye geen so hoogh en is: tusschē desen bergh vā Sāto Seredio, en de voorsz. Bancke ofte drooghte is gelegē een eylandt genaēt A Ilha das Flores, dat is: 't Eyland vande bloemen/alwaer ghy genoech sonder vreesen moecht buytē om loopē.

Westhoytinge vande beste cours na Rio de Buenos Aires.

So wāneer dat ghy comt int soet ofte versch water/twelcke bloept tot 25. mylē beneden de Revier genaēt Rio de Buenos Aires, dat is: de Revier vande goede lucht gesept/te wetē/ daer't water wel en te degen versch is/so doet uwen cours W. aen/so sult ghy comē beneden Buenos Aires 8. ofte 10. mylē weeghs/ twelcke de beste Navigatie is die mē doē mach/ advertere u dat ghy't loot altoos inde hāt hebt/ en so wāneer dat ghy comt op de diepte vā 3. ofte 4. vadē/so houd op vā voorder aē te seylē/ soo't by nacht waer: maer wesende by daegh/ sult wel siē waer dat ghy henē loopt/ 'twelcke moet wesē int gesicht vā't lād/so verde dz ghy de boomen

Gedaente vant landt vā C. de Santa Maria.

Vermaninge datmen 'tloot gestadich upt werpen moet en tracht altijt contreyt Rio de Buenos Aires is.

Digitized by Google

de boome daer beschreven staet op sien moeght/ so dat ghy u een hooghte 2. mijle van't lande af houdt: want voorby Buenos Aires niet loopen en moecht/ sonder de duysen van dien te sien. 't Meerendeel van't lande van Buenos Aires is een dick landt/ makende de ghelijckenisse van een Duyn/ welcke heeft drie mijlen inde lenghte/ strecckt aende water cant heen. Soo haest als ghy dit lande int gesicht crijcht/ soo suilt ghy recht op de duysen aen loopen/ doch wat meer naer de zuydzyde toe houdende/ al waer de putte is daert de Schepen anckeren oste setten: maer soo't ghebuerden dat ghy verghieren te loopen aende noordtzyde/ so suilt ghy uwen cours nemen van't Eylandt Las Flores oste van Santa Horodio af/ ontrent anderhalf mijl van't landt/ loopende op de diepten van 3 ½. ende 4. vadem/ tot d'Eylanden van San Gabriel toe/ t'welcke zijn drie cleyne Eylanden/ maer en hebben gheen goede Reede: ende soo't ghebiet dat ghy't daer setten/ so en vaert aen't land niet/ dan met voorsichtighepdt/ overmidts dat d'Inwoonders van dien met de Spaengiaerden ende Portugesen oorlogh hebben/ alle de Revier langhs: maer het beste van dese Navigatie is vande zuydtzyde/ van het versch water innewaerts aen/ etc.

Gedaente bi Buenos Aires.

Cours afsmen aende n. zyde langh tot dat Buenos Aires.

Beschrijvinge van d'Eylanden van San Gabriel.

Dat 63. Capittel.

De Navigatie ende Coursen om te seylen van't Eylandt La Gomera (een van d'Eylanden van Canarien,) af, naer de Antillas oste voor Eylanden van Spaensch Indien, ende van daer af naer de Custe van 't vaste landt, te weten, naer Cartagena, Nombre de Dios, ende de Navigatie van daer af naer de Havana ende 't Canael vã dien, ende soo voorts naer de Vlaemsche Eylanden ende Spaengien toe, &c. met alle de gheleghentheyt van dien, naer 4. ponctiment ende beschrijvinghe vande Spaensche Stuer-luyden ende Pilooten vande selfde vaert.

Cours nae't Eylandt La Desseada.

SEylende van't Eylandt La Gomera af/ naer't Eylandt La Desseada ghenaemt/ (dat is: 't begheerde oste verhoopte Eylandt ghesepdt/ een vande voor Eylanden van Spaensch Indien/) soo suilt ghy uwen cours doen (een eynael langh) zuydeu aen/ om upt de stilten te geraken; Van daer af suilt west zuydwest aen loopen/ tot op de hooghte van 20. oste 22. graden/ alhier wesende/ suilt uwen wegh nemen w. ende w. ten z. aen/ tot op de hooghte van 15 ½. gradē/ 't welcke is de hooghte van het Eylandt La Desseada. Soo ghy (alhier wesende) w. winden crijcht/ so loopt op den boech van't zuydwesten/ alle 't gene dat u goet duncht/ om weder op de 15 ½. graden te comen/ loopende op de weerhael w.n.w. aen/ om t'selfde by een te voeghen/ waer mede de verbeteringhe vinden suilt van noordeh en zuydē/ oost ende west/ om dat ghy dicht by het landt zijt/ doende uwen cours w. ende w. ten n. aen/ om dies wille dat het Compas een streeck noordtwesteert oste waerckt/ met welcke cours suilt het Eylandt La Desseada gaen verkennen; Dit Eylandt is gheleghen oost ende west/ ende verthoont hem van buyten t'aensien int schijnsel als een Galepe met zijn Colden oste verhemelte van achteren op: Vande o. zyde ist een leegh landt/ makende 't fatsoen van een Boegh-spriet van een Galepe; Vande west zyde ist een hoogh landt/ inde verthooninge als de achter-tente oste verhemelte van een Galepe; aende zuydtzyde verthoont hem gelijck een half Eylandt/ makende 'tachterste van dien 't fatsoen vã een hoef-yser.

Hooghte vant Eylandt La Desseada.

Het wat cours datmē 't Eylandt de Esseada verkennen sal.

Gedaente dat Eylandt de Esseada.

Het Eylandt Marigalante genaemt/ is een leegh ende vlack Eylandt/ ende strecckt oost en west/ ende is vol gheboomten/ zijnde vande o. zyde alder hoochst/ hebbende vande zuydtzyde sommighe witte Duynen/ ende aende west zyde is gheleghen/ te weten/ een half mijl van het Eylandt af/ een swert-schynende Clippe; Dit Eylandt leijt op de hooghte van 15. graden ruym.

Strecckinghe/ hooghte/ ende gedaente vant Eylandt Marigalante.

Het Eylandt La Dominica is een groot Eylandt/ ende strecckt n.w. ende z. o. alsment (van buyten aen comende) eerst siet/ soo verthoont het hem gheliick als twee Eylanden/ door oorsake van een groot open dat het in't midden heeft: maer alsmen daer dicht by is/ so sietmen eerst dat het altemael een is/ is een Eylandt vol ghebercchten/ wesende aen de zyde van't z. o. een leegh landt/ hebbende eenen smallen oste dunnen punt landts met een huevel boven op; Aende zyde van't n. w. ist grof ende hoogh landt/ hebbende eenen Bergh die verscheyden en op zijn selven schijnt te staen/ al hoewel dat hy in effect niet alleen en staet/ boven op dese bergh staet een Roosse/ 't welcke hem verthoont gelijck als een Clockhuys; buyten twooyzepde grof ende dick landt/ is gheleghen een Rudese oste Clippe/ welcke vande dicke punt af strecckt; Dit Eylandt leijt op de hooghte van 15 ½. graden.

Beschrijvinge van't Eylandt La Dominica.

Gedaente van't selfde Eylandt.

Gedaente bi een Bergh int selfde Eylandt

De Eylanden ghenaemt Los Santos, (oste Depligher) zijn 4. Eylanden die niet te hoogh en zijn/ ligghen metten anderen in Triangula oste drie hoecksgh; tusschen dese Eylanden en 't Eylandt La Dominica loopt een goet Canael door/ om te passeren.

Gelegentheyt van d'Eylanden los Santos

Seylende van't Eylandt La dominica af/ naer den hoeck van Coquibocoa, (gheleghen aen't vaste landt/ suilt uwen cours nemen w. ende w. ten z. aen/ tot dat ghy bpde punt zijt/ ende so ghyse niet en saecht/ soo looptet (z. w. aen) naer toe/ oste z. aen/ tot soo lange dat ghy die int ghesicht crijght; Dese hoeck oste punt van Coquibocoa is van een leegh landt/ stekende t'Zeewaert in/ ende binnen in't landt heeft het een reghel ghebergh ten/ (diemen noemt de Olye bergen/) de welcke tot by Venansuela toe strecken/ daerse op upt comen/ 't welcke is aende Custe van't vaste land: Van dese punt af so looptmen de Custe tot de Cabo de Vela genaemt/ ende men heeft tusschen dese twee voorsepde hoecken twee havens onderweegh/ waer van den eenen ghenaemt is/ Bahya honda, (dat is: de diepe Bay/) dese is gheleghen aende oostzyde/ heeft van beyde zyden Duynē daer de Zee op aen comt; d'ander Haven gheleghen aende zyde van het westen/ heeft binnen in een hoogh landt oste gebergh te liggen/ welcke strecckt noordē ende zuydē; In beyde dese Havens marhmen met Schepen van 100. vaten groot in loopen; alle dese Custe tot Cabo de la Vela is sup'ver/ schoon/ ende seecker; Den hoeck Cabo de la Vela is van een hoogh landt/ hebbende de gelijckenis van een broot Suycker's/ heeft ontrent een half mijl daer van af/ een Clippe liggē/ welcke hem verthoont int schijnsel als een seylent Schip/ (waerom desen hoeck genaemt wort/ de la Vela, dat is: dant seijl ghesepdt;) Dese

Cours nae Coquibocoa.

Strecckinghe bi Coquibocoa.

Gelegentheyt van Bahya honda.

Beschrijvinge bi een ander Haven.

Gedaente bi Cabo de la Vela.

Gelegentheyt van een Clip.

Clippe

Cours nae C. de la Aguja.

Clippe leijt n.o. ende z. w. met de selfde hoeck over een/ maer sept datmen tusschen dien ende 'tlandt wel passeren mach/ende so ghy schept vanden voorseyden hoeck af/ om te seylé naer de Clippen ende hoeck ghenaemt/ Cabo de la Aguja, (dat is: den hoeck vande naelde ghesept/) so sult ghy w. z. w. aenloopen/ op welke cours ghy die sult comen te sien/ zijn vier Clippé/ die hen te samen verthoonē int schijnsel als een hoef-yser/ eñ 'tlandt datter teghens over leijt is een hoogh landt/ wesende binnen te landewaerts in noch hooger/ twelcke wort ghenaemt/ Las Sierras nevadas, dat is: de besneude geberchten gesept/ als u dese geberchten int zuyden van u af blijven/ so zijt ghy met de 4. Clippen recht over een.

Gedaghte van Las Sierras nevadas.

Gelegenthept vande Revier de Palomina.

Comende by't beghinsel van dese Sierras nevadas, ofte besneude gheberchten/ (gepasseert wesende de Revier de Palomina genaēt/ gelegen by de laeste Clippe/) so sult ghy de Cabo de la Aguja comen te sien. Dese Cabo is van een steyl afgebickt landt aende Zee-cant: maer hy is niet te hoogh/ heeft boven op een dal/ twelcke hem verthoont gheliick een Sadel van een Peert/ heeft noch daer van hupten af/ (dicht by) drie swert-schynende Clippen liggen/ daer 't water wnaest over heen spoelt/ zijn gheleghen met de voorseyde Caep nooydē ende zuyden/ de selfde Cabo is kael en swert-schynende inde verthooninghe.

Gedaghte van C. de la Aguja.

Gelegenthept van 3. swerte Clippen.

Streckinghe vande cust vā C. de Santa Marta/ etc.

Alle dese Custe streckt hynaer oost eñ west; Vande Cabo de Santa Marta af voortaen/ en hebtmen anders niet te doen dan langhs de Custe heen te loopē/ doch altoos op u hoede wesende/ voor de huyen ende stormen die u altemets (comende van over't landt/) schielicken overvallen. Int ontdecken van't landt van Cartagena, sult comen te sien twee Clippen/ welcke ligghen byde Haven van Cartagena, sult byde eerste Clippe heen loopen/ te weten/ tusschen dien ende 'tlandt door/ altoos met het loot inde hant/ ende sult onder de 10. vadem naer't landt toe niet loopen/ sult daer altoos witte sant gront vinden/ ende comende op 15. ofte 16. vadem/ wesende modder grondt/ so west het terstondt aen naer't z. o. eñ z. toe/ loopende also nae binnen toe: want sult het gat voor u open sien.

Beschrijvinge van't ghene datmen siet in 'tontdecken vā Cartagena.

Hoe ende op wat diepten datmen inde Haven loopen mach.

Cursen nae Nombre de Dios.

Seylende van Cartagena naer Nombre de Dios, (dat is: den naem Gods gheseydt/) met de winden Brysas, (dat zijn: winden die vande oosten ende nooyder cant waeyen/ die men int generael Brysas noemt/) soo sult ghy uwen cours doen w. aen/ u een wepnigh houdende naer't west ten zuyden/ tot dat ghy cōt op de hooghte vande 9 ½. graden/ op welcke hooghten is gheleghen den hoeck van Cantina ghenaemt/ 'twelcke zijn seven Eplandē/ waer van de vijf o. en w. strecken/ ende d'ander twee n. o. ende z. w.

Hoochte vanden hoeck van Cantina.

Wat voorby dese Eplanden wesende/ sult ghy comen te sien een leege punt lands t'Zeewaert in stekē/ ghenaemt A ponta de Lanbras, is gheleghen aen't vaste landt/ ende w. waert daer van af/ heeft eené bergh die wat hoogher als de punt is/ ende comt het gemeeth onder schepden/ dit is te weten/ soo wanneer ghy daer van ter Zeewaert naer toe compt/ en dat de punt z. w. van u af leijdt/ hebbende de voorseyden berch in't z. o. van hem af/ leegh landt liggen/ eñ wat meer w. waerder aen/ beghint het landt weder hoogh op te strecken/ twelcke alsoo comt te boleijnden aende Revier van Francisco; Aende mondt van dese Revier/ te weten/ t'Zeewaert daer van af/ is gheleghen een Steen-clippe; Van dese Revier af tot Nombre de Dios toe/ heeftmen over al een black ende root-schynent landt/ en dat tot den hoevel de Niquea (ghenaemt) toe/ welcke is gheleghen ontrent een mijl weeghs van Nombre de Dios af; Sult van ghelijcken comen te sien die Edifficien ofte Timmeragien vā Capyrâ; So men u vraeghden dat so wanneer u dese Edifficien n.o. van u af ligghen/ waet dat ghy dan zijt/ so antwoort: aende Custe van't n. o. ende z. w. beneden Nombre de Dios.

Hoe datmen uyt de Haven van Nombre de Dios seylē sal.

Gedaghte van den hoevel die men Niquea noemt.

Waer datmē is alsnē n. o. vande huysen van Cappia' is.

Seylende van Nombre de Dios naer Cartagena toe/ so sult ghy uwen cours doen o. n. o. aen/ tot den hoeck toe; Van daer af sult oost aen loopen/ waermede sult comen verkennen de Eplanden van San Bernardo ghenaemt/ 'twelcke zijn leeghe doch berchachtighe Eplanden/ met seer schoone gront daer by; Soo't waer dat ghy daer met eē Fregatte by waert/ so mocht ghy wel tusschen dien ende 'tlandt door loopen; Vijf ofte ses mylen voorder sien/ sult comen te sien d'Eplanden de Brava ghenaemt/ 'twelcke zijn vier clepne Eplanden/ waer van het uyterste 'tgrootste van allen is/ zijn alte samen van een leegh ende kael landt/ hebbende daer by schoone en suyvere grondt/ ende moechter met een Fregatte binnen door loopen: maer met een Schip soo en loopt onder de 6. vademen niet; Van daer af sult int o. z. o. comen te sien/ de Galepe van Cartagena met de merck-teeckenen/ boven verhaelt/ ende op den boech van't oost ende o. n. o. sult comē te sien 'tlandt van Cariscos; het welcke een hoogh ende berghachtighe landt is/ sult van daer af langhs de Custe heen loopen/ tot dat u de Haven begint te openen/ soo mocht ghy daer alsdan in loopen/ u altoos wachtende vande proochten van Carijs, loopende op de ooster punt heen; Soo u de nacht (alhier wesende) quam t'overvallen/ soo mocht ghy't tusschen Carijs ende Baru setten/ op de seekerste plaets die ghy naer u goet-duncken vindt/ om u te beschutten vande winden Brysas, met het hooghe landt van Carijs, ende so ghy upt de Haven van Nombre de Dios loopt/ sult al laverende upt seylen/ tot dat ghy de Edifficien ofte Timmeragien voorby zijt/ ende op seylende sult uwen wegh nemen naer dat u de winden voeghen.

Gedaghte van Cariscos.

Plaets waer men bp nacht setten sal.

Hoe datmen upt de Haven van Nombre de Dios seylē sal.

Seylende van Cartagena af naer het Eplandt van Havana toe/ sult uwen cours doen n.w. aen/ tot op de hooghte van 13 ½. graden; Als ghy op de hoochte vande 13. graden cōt/ soo sult ghy u laten blijven 3. z. o. ende z. aen/ gheliick alst een ghebruyck is/ tot dat ghy de hoochte ghepasseert zijt/ te weten/ tot dat ghy daer upt comt/ ofte op de diepten van dien/ eñ als ghy comt op de gront van de Serrana, soo sult ghy't aenloopen soo veel als ghy moecht/ ende soo't mogelijck waer nooyden aen: want sult daer te eerder door comen. Vande hoeck Cabo de Camaron af/ tot de Cabo de Roncador, met de Zee-strande die t'van d'een toe d'ander strecht/ als oock vande Serrana ende Serranilla, (dat zijn Eplanden ende Clippen also ghenaemt/) so heeftmen (te weten/ zijnde westzyde van alle dese dyoorhten/) wit grof sandt met Visch aes op de grondt/ eñ de minste diepten diemen alhier sal vinden/ sal wesen van 15. vadem/ zijnde over al een schoone ende seeckere grondt; Sult altoos op dese diepten heen loopē/ tot dat ghy voer over zijt/ daer over comende sult terstondt beginnen te

Cursen van Cartagena naer Eplandt van Havana.

Beschrijvinge vande groudt vanden hoeck C. de Camaron tot de C. de Roncador.

multipliceren

Digitized by Google

Op wat hoochte de Serrana ende de Serranilla ligghen.

multipliceren / tot op de diepten van 50. vadem ende meer; De Serrana is gheleghen op 14½. graden; ende de Serranilla op 16. grade. Soo't ghviel dat ghy de Serránilla quaemt te sien aende weſtzyde/ ſo weet dat het van die zyde een leegh ſandigh Eylandt is/ſtreckende n. w. ende z. o. Heplende van Serranilla ofte vande Cabo de Roncador af / naer de Cabo de Sant Anton (gheleghen aen het Eylandt Cuba,) toe / ſult uwen cours doen n. w. ende n. w. ten n. aen/ met welcke cours ſult comen verkennen de voorſeyde Cabo, ofte Cabo de Corrientes, (dat is: vande ſtroomen/) 't welcke een gheloven hoeck is naer de Zee-cant toe/zijnde van een leegh landt / hebbende boven op ſommighe Boſſchen van Palm-boomen; Van daer af naer de Cabo de Sant Anton toe/ſoo begint het landt leegher te weſen/ ende de Cuſte ſtreckt daer n. w. ende z. o. De Cabo de Sant Anton is eené leegen ſandigen hoeck/ hebbende boven op twee ofte drie hueſkens/ende is ghelegen op de hoochte van 22. graden. Soo't ghebuerden dat ghy by gevalle (op deſe cours) quaemt te ſien 't Eyland genaemt / Cayman grande, (dat is: het groot Cayman gheſeyt/) ſo weet dat het ligt op 19. graden / ende is van een leegh landt vol gheboomten/ſtreckende ooſt ende weſt/ heeft aen de z. zyde ſommighe ſtranden van wit ſandt.

Coursen van Kabo de Roncador na Cabo de Sant Anton.

Gedaente van Cabo de Corrientes.

Hoochte van Cabo de Sant Anton.

Hoochte vant Eyland Cayman grande.

Heplende vande Caep van Sant Anton af/ met de winden Vendaval, (dat zijn de winden die vande weſter ende zuyder cant af waepen/ dienen int generael Vendávales noemt/ ghelijck als die vande ooſter en noorder cant Bryſas ghenaemt worden/) naer de Havana toe/ ſoo ſult ghy n. o. aen loopen/om te ſchouwen de hoochten die van deſen hoeck af ſtrecken/ welcke ſtreken tot by het beginſel vande geberchten / dienen heet Los Organos, (dat is: d'Orghelen gheſeydt/) als ghy deſe hoochten gheſchout hebt / ſult uwen cours langhs de Cuſte heen loopen: want en hebt daer nieuwers af te vreeſen/ dan van dat ghy voor oghen ſiet.

Namen van winden die vã de weſter/zuyder/ooſter/ en noorder cant waepen.

Plaets vã el Baxo-plaet.

d'Orghelen zijn ſommighe hooge geberchten/die veel openen ende ſchuerſels maecken/ waer van die vande zuydtzyde van't Eyland ghenoemt worden/de hoochte van Guanico'; Deſe Orghelen ofte gheberchten ſtrecken tot de Revier ghenaemt/ Rio de Porcas, (dat is: de Revier vande Zeughen ofte Verckens geſeydt;) Van daer af ſo beginnen de geberchten/ de Cabanas ghenaemt/welcke hoogh en dubbelt zijn / hebbende op het opperſte een plepn ofte plat landt, alhier heeftmen een Haven die men noemt/ El Puerto de Cabanas, dat is: de Haven van Cabanas, Van deſe hoochten af ooſtwaert aen/ ſo heeftmen (tot het Velt van Mariam toe/) een leegh black landt van gheboomten/al waermen een ander Haven heeft; Van daer af tot de Havana toe/ſo iſt altemael een leeghe Landouwe ſonder eenighe hoochten/uptgeſondert eenen huevel / gelegen recht teghens de Havana over/ welck een gheloven bergh is/hebbende bovē op een ſpitſigen top/ dienen d'Atalaya hiet/dat is: een Guarde geſeydt/ende weſende noorden en zuyden met de Haven / ſult binnen int landt comen te ſien, 2. gheberchten / die hen verthoonen int ſchijnſel als t'twee Teten van Mammé/ ende om daer binnen in te loopen/ſo moetmen zyren cours bynden huevel heen doen.

Orghelen zijn ſommighe hooge geberchten.

Plaets vande Rio de Porcas.

Beſchrijvinghe waer de Cabanas beginnen.

Gedaente vant landt vande Cabanas tot het Velt van Maria.

Plaets van d'Atalaya.

Cours om binnen de Haven te loopen.

Soo ghy quaemt te ſchepen vande voorſeyde hoeck ofte Cabo/met de winden Bryſas, ſoo ſult ghy uwen cours nemen naer de Clippen ghenaemt/Tartugas, (dat is: de Schilpadden gheſeydt,) naer dat u de winden toegaē; ende ſult beſien wat diepte dat ghy daer vint: want ſo ghy daer vont de diepten van 40. vadem/ſoo zijt ghy daer aende zuydzyde van af; ende vindende 30. vadem/ſoo ſtiemen daer ooſt ende weſt met over een / weſende op eenighe van deſe diepten/ſult uwen cours doen z. z. w. aen/tot dat ghy't landt comt te ſien/ 't welcke ghy ſult gaen verkennen aen't Velt ofte Haven van dien/te weten / ſo ghy quaemt te ſien een landt dat wat hooghachtigh is/hebbende ſommighe hoochten en leechten /dat hen verthoont gheljck als de vingheren vande handen / ſoo is het 't landt de Xarugo ghenaemt; Suit van daer af nae de Havana toe loopen/ doende uwen cours langhs de Cuſte heen.

Op wat diepte dat men aenſtuyren ſal om te ſien de Tartugas is.

Gedaente van dit landt de Xarugo.

Heplende upt de Havana nae de Martyres toe/ſult uwen cours doen noordtooſt aen/ op welcke cours ſult den hoeck comen te ſien/ welcke zijn drie leeghe Eylanden/waer van't middelſte 'tgrootſte is / ende 't thuenſte is de Cuſte van't ooſten / ende 't binnenſte de Cuſte van't noordtooſten en zuydweſten; Van daer af n. ooſtwaert aen/tot de Cabo de Cañaveralestoe/(dat is: den hoeck van't Riet-boſch/) ſo ſtreckt de Cuſte noorden ende zuyden/ ende naer't noordtooſten en ſult gants gheen land ſien/ende weſende op de 25. grade/ſo zijt ghy inde mont van't Canael; Nu om daer voor te loopen / ſoo ſult ghy uwen cours nemen n. o. aen/ ende ſo ghy de Cabo de Cañaverales, ofte van't Riet-boſch niet en ſiecht/weſende op de 28½. graden /ſoo zijt ghy bupten 't Canael uptwaerts aen.

Cours vant Gabana nae de Martyres.

Herckeninghe van verſcheyden Cuſten.

Op wat hooghte dat mē inde mont van't Canael comt.

Hooghte vant Riet-boſch.

Heplende upt de Havana (met de winden Bryſas,) naer't Canael/ſo ſult ghy uptwaerts aen loopen tot den middach toe/ ende des nae middaechs ſult het op den boech naer't landt toe houden/om teghens den avont by's landt te weſen/en te ghemutten de winden Terreinhos, (dat zijn winde die des nachts van over 'tlandt af waepen/) loopende op deſer voegen langhs de Cuſte heen/tot dat ghy comt noorden en zuyden met den huevel El Pan de Matancas ghenaemt/ (dat is: 't Broot van Matancas gheſeyt/) weſende noorden ende zuyden met het ſelfde Broot / ſoo ſult noordtooſt aen loopen/ſo u de wint plaets gheeft/ſo niet/ſult loopen op den boech van naer de Cuſte van Florida toe/daer u de windt hebben wil/u beſte doende/om op deſen boech/ſo wepnich als ghy moecht/achterwaerts te depen: want de ſtroomen loopen ſeer ghewelbich nae dit lant toe/ende ſo wanneer dat het u tijdt duncht/ſo ſult het op den anderen boech wenden/daer u de wint plaets gheeft/tot dat ghy't landt in't gheſicht crijght / als ghy dat comt te ſien ſoo ſult het wendē/ daer op deſe manier door loopende / ende comende op de 28½. graden/ ſoo zijt ghy bupten 't Canael; Advertere u dat ghy de ſtreken die ghy int laveren naer't land van Florida doet/zijt maecht/ende die nae de Cuſte van Mynare, langh: want de ſtroomen dryven u nae't landt van Florida toe. De geberchten van Chupiona, comen by't Broodt van Matancas upt/ zijn ſommighe (doch niet te) hooghe ende effen berghen/plat boven op/ hebbende etlijcke wit-ſchynende hueſkē. Het Broot van Matancas ghenaemt / is een hooghen huevel/plat boven op/ ſtreckende voorts ooſt ende zuydtweſt/ heeft van beyde zyden ſo van't n.o. als van't zuydtweſten/ twee leeghe hoechen/

Beſchrijvinge van verſcheyden courſen.

Op wat hooghten dat men is/ alſmē bupten 't Canael is.

Gedaente vant geberchte van Chupiona.

Gedaente vant Broot van Matancas.

Digitized by Google

Beschrijft dat onde bergen.

hoecken/ (te weten/leeger als 't selfde Bzoot) welcke hem verthoonen in't schijnsel gheljck als hoofden van Schilt-padden; Vande zyde van't n. o. soo streckt het landt leegh heen/ ende naer't n. daer van af/so maeckt het land eenen smallen punt; achter dese punt is gheleghen de Haven van Matancas, om alhier in te loopen/so moet ghy u stellen n. o. ende z. w. met het selfde Bzoot over een/so sal de Haven z. van u af ligghen/sult daer alsoo z. aen naer toe loopen/ is eenen grooten Bay/ ende men en heeft daer gheen Reede/ van wel dicht by't landt; Int upt loopen (latende 't Bzoot aen't z.) sult wtven cours n. o. aen doen/ naer buytenen toe.

Places en gelegentheyt vã de Haven van Matancas.

Cours om in de Haven van Matancas te loopen.

Buyten 't Canael wesende/ (zijnde indẽ tijt vanden winter/) sult oost aen loopen/ waermede o. ten n. behouden sult/door het wzaken ofte declineren van het Compas/ met welcke cours sult comen te passeren aende zuydzyde/ van d'Eylanden ende Clippen de Bermuda ghenaemt/ sult dese cours aldus behouden/ tot dat ghy zijt op de hoochte van't Eylandt Fayael, (een vande vlaemsche Eylanden/) het welcke een groot Eylandt is/strerckende n. w. ende z. o/ hebbende aende z. o. zyde een grof landt/zijnde aende zyde van't n. o. leeger. Om van daer af te loopen naer't Eylandt Tercera, sult uwen cours nemen buyten 't Eylandt van San Iorgie om/ o. ende o. ten n. aen; het Eylandt San Iorgie is een hoogh landt/strecckende o. ende w/als ock Tercera van gelijcken/ 't welcke heeft aende z. zyde eenen gheclooven bergh/ghenaemt O Brasijl, ende een wepnigh naer't o. daer van af/heeft het dzie Clippen ligghen. Het Eylandt San Michiel is een groot ende hoogh Eylandt/strecckende o. ende w/wesende vande w. zyde het leeghste/ ende vande o. zyde het hooghste/heeft van gheljcken eenen gheclooven bergh/gheleghen aen het eyndt/te weten/ aende o. zyde; Dit Eylandt leydt op de hooghte van 38. graden/ etc.

Wat cours dattmen aende z. zyde vande Clippe Bermuda loopen mach.

Gedaente vãt Eylandt Fayael.

Cours van Fayael nae Tercera.

Gedaente vant Eylandt de S. Jorgie.

Gedaente vant Eylandt van S. Michiel.

Hooghte vant Eylandt vãn S. Michiel.

Dat 64. Capittel.

De Coursen ende rechte kenteyckenen van het Eylandt La Desseada af, tot het landt ende Custe van Cartagena, Nombre de Dios, nieu Spaengien, ende van't Canael van Havana, &c.

Coursen om door't Canael tusschẽ 't Eylandt la Antigua ende la Desseada.

SOo ghy begheert te seylen door't Canael/ ('twelcke loopt tusschen het Eylandt La Antigua, ende La Desseada,) om naer de Custe toe te loopen/so sult ghy uwen cours w. aen doen/tot het Eylandt van Moncerratte toe/loopende langhs 't Eylandt van Guadalupe heen/ 'twelcke een gheclooven Eylandt is over midden door/ ende is vande w. zyde hooghet als vande o. zyde. Het Eylandt La Antigua, (dat is: 'toude Eylandt ghesepdt/) sult ghy vinden aende n. zyde van Guadalupe af/strecckende inde lenchte o. ende w/heeft gheberchten die hen van buyten af wesende/ werthoonen gelijck of het Eylandekens waren; is gheleghen op de hooghte van 16½. graden.

Gedaente vant Eylandt Guadalupe.

Hooghte vant Eylandt Guadalupe.

Die kentreckenen van het Eylandt Monserratte, zijn dese/is vont ende hoogh/ (gelijck alst Eylandt La Gomera, vande Canarpen/) heeft sommighe berghen met etlijcke paden/ gheljck als water Beercken; Seylende van dit Eylandt Monserratte af/sult w. n. w. aen loopen/ waermede sult comen verkennen het Eylandt Santa Crus; maer en sult daer niet te dicht by comen: want is daer ensuyver ende vupl/strecckt o. ende w. is ber ghachtich: maer niet te hoogh/zijnde vande west zyde hooghet als vande o. zyde/heeft int midden een schuerfel ofte schepsel/ende aende o. zyde is een Riede daermen anckeren mach: want heeft daer schoone sandt gronde. Om van Santa Crus af te seylen naer het Eylandt van Puerto Riquo, (dat is: 't Eylandt vande rijcke Haven/) te weten/aende z. zyde/ sult w. n. w. aen loopen/waermede dat sult comen verkennen aen het ghyberchte/genaemt Sierra de Loquillo, ende sult van daer af naer de Cabo Roxo toe/ west ende w. ten n. aen loopen/ doende uwen cours langhs 't landt heen/ tot dat ghy by de voorsz. Cabo zijt/welcke is het uyterste van't selfde Eylandt.

Die kentreckenen van't Eylandt Monserratte.

Weerschouwinghe voor't Eylandt van S. Crus.

Gedaente vant Eylandt S. Crus.

Cours van S. Crus nae Puerto Riquo.

Desen hoeck ghenaemt Cabo Roxo, (dat is: den rossen ofte rootachtighen hoeck ghesepdt/) is van een smal ende leegh landt/ hebbende aen de Zee-cant sommighe root-schynende Duynen/ ende aende zyde van't n. w. sietmen de gheberchten/ diemen noempt Las Sierras de San German, welcke seer hooch zijn/doch so hooch niet als die van Loquillo; Van desen hoeck Cabo Roxo af/ sult uwen cours doen w. ende w. ten n. aen/ waermede sult comen te verkennen 't Eylandt genaemt/ de la Mona, (dat is: vanden Rep ghesepdt/) sult daer vande z. zyde voorby loopen; 't Eylandt la Mona is van een leegh land/ eñ streckt oost ende west/ wesende aen de Zee-cant van een steyl afghebicht landt/heeft aende n. zyde een Clippe ofte Eylandeken/ ghenaemt Monica, (ofte 't Stephen/) tusschen 'twelcke eñ het Eylandt men wel passeren mach; Aende west zyde van Mona, heeftmen de Reede van een schoone ende goede gronde/ hebbende van gelijcken noch een ander Reede/ by de punt van het zuydtwesten.

Gedaente vant Eylandt de la Mona ende Monica.

Van't Eylandt de la Mona af/tot het Eylandt de la Sahona toe/sult uwen cours doen (wesende by daegh/) z. w. aen/ ende zijnde inder nacht w. ende w. ten z. aen. Sult alhier gheadverteert wesen/ dat den hoeck Cabo del engaño ghenaemt/ (dat is: van't bedrogh/) al even eens is als den hoeck van Sahona, hebbende eenen gheclooven huevel op het opperste van't Eylandt/staende tusschen 't leechste lant dat aende Zee-cant uptreckt. Tusschen Cabo del engaño ende die Sahona, is gheleghen een cleyn Eylandeken/ ghenaemt de cleyne Santa Catalyna, de reden waerom/ dat men alhier w. ten z. aen loopt/ is daerom dat de stroomen naer den Inwijck toe trecken.

Cours van de la Mona nae 't Eylandt Sahona.

Gedaente van Cabo del Engaño.

Gelegentheyt van't Eylandt ghenaemt de cleyne Catalyna.

De teyckenen van't Eylandt Sahona, zijn dese/ te wet en/ is een leegh Eylandt vol van geboomten/so dat men van buyten af comende de boomen eer in't ghesicht heeft alst Eylandt/ ende streckt o. n. o. ende w. z. w. heeft aende zuydzyde etlijcke Riffen/die tot een half mijl t'Zeewaert in steken. Soo ghy by ghevalle in dese contrepe quaemt van buyte Zee af/ende dat ghy in't ghesichte creeght van boven over't Eylandt heen/ etlijcke gheberchten/ soo weet dat het zijn de gheberchten van Nicquea, welcke ghy oock sult comen te sien/ tusschen groot Santa Catalyna, ende la Sahona door; Dit Eylandt Sahona heeft aende west zyde een Reede/van 8. ende 10. vadem diepte. Om te seylen van Sahona af naer Santo Domingos toe/ (wesende dese seylen van Sahona t'Zeewaert/) sult uwen cours nemen n. w. eñ noordtwest ten westen aen; Valt hier af tot

Teyckenen als gedaente van het Eylandt Sahona.

Places van sommighe Riffen.

Places waermede 't gheberchte van Nicquea sict.

Beschrijft dat eenderde van 8. en 10. vadem diepten.

Cours van Sahona nae S. Domingo.

Santo

Digitized by Google

Santo Domingos toe / ist altemael een leegh landt / zijnde aen de Zee-cant van een afgheberight landt / ende is het gheene dat alder uytterste vande Custe (van oost ende west) af steert.

Kenterchenen ofi gebaenten van S. Domingo.

De tepcheenen van Santo Domingo zijn dese / te weten / so wanner datmen is n.w. ende z.o. met de ende Mynen over een / so isinen n. en z. met de Riviet van Santo Domingo, sult connen te sien boven over de voorsepde Riviet twee huevelen / die hen verthoonen int schijnsel / gelyck als Teten van vrouwen Borsten / als u dese huevelen blyven in't n. ende n. ten w. / soo zijt ghy te loef waert vande Riviet vand. Domingo is.

Tepchenk alsmen te loefwaert vande Riviet vand. Domingo is.

Gelegenthept van een Cayenagien.

Gelegenthept van een Cayenagien.

Desgelijcx bi een verborgen Clippe.

Desgelijcx bi een verborgen Clippe.

Waerschouwinge voor Al Matadero.

Waerschouwinge voor Al Matadero.

Desgelijcks voor de Clippen vande foztresse.

Desgelijcks voor de Clippen vande foztresse.

Beschrijvinge van Coursen van S. Domingo naer de Riviere ende Bay van Oquoa.

Beschrijvinge van Coursen van S. Domingo naer de Riviere ende Bay van Oquoa.

Cours om het Eylandt de la Beata te verkennen.

Cours om het Eylandt de la Beata te verkennen.

Gedaelte van Beata ende Altobello.

Gedaelte van Beata ende Altobello.

Cours van C. de Tubaron.

Cours van C. de Tubaron.

Plaetse en gelegenthept bi Los Frayles.

Plaetse en gelegenthept bi Los Frayles.

Gelegenthept bi een Inwijck by't Eylandt Yabaque.

Gelegenthept bi een Inwijck by't Eylandt Yabaque.

De tepchenen van Santo Domingo zijn dese / te weten / so wanner datmen is n.w. ende z.o. met de ende Mynen over een / so isinen n. en z. met de Riviet van Santo Domingo, sult connen te sien boven over de voorsepde Riviet twee huevelen / die hen verthoonen int schijnsel / gelyck als Teten van vrouwen Borsten / als u dese huevelen blyven in't n. ende n. ten w. / soo zijt ghy te loefwaert vande Riviet vand. Domingo is; Ende oosterpunt vande Incomste vande Riviet / staet een Tozentgien / welcke dient voor een Guarde ofte Baecke / voor de Schepen die van buytenen af comen; Van dese voorsepde punt streckt een verborgen Clippe af / waer van u sult wachten / ende moecht alsoo naer binnen toe loopen: maer en genaeckt niet te seer Al Matadero, (dat is: de plaets daermen de Beesten doot:) want is daer onbiep; Wesende binnen de voorsz. verborgen Clippe / soo heeftmen daer 4. vadem diepten / sult alsoo uwen cours doen naer de sandt strandt (gheleegen aende oost zyde /) toe / u wachtende vande Clippen vande foztresse; Comende vande foztresse binnewaerts aen / so moecht ghy u ancker s laten vallen / te weten / recht teghens over de huysinghe van den Admirael / te midde weghen vande Riviet / al waer de beste legh-plaetse ende steede is.

Van Santo Domingo af / (wesende 4. mylen t'Zeewaert /) sult uwen cours nemen z.w. ende z. w. ten w.aen / tot dat ghy comt n. ende z. met het landt van Niquao' over een. Om nu van hier af te loopen naer de Haven van Oquoa toe / so en wilt de Custe niet verlaten: maer sult daer dicht by heen loopen / varende met alle de seylen op die ghy voeren mueght / tot dat ghy de Riviet ghepasseert zijt: want soo ghy daer van af raeckten sonder de Palma (een Baecke alsoo ghenaemt / daer het de Schepen set ten /) te nemen / so en mueght ghy het niet anckeren; Inde Riviet wesende sult wel voor u sien / dat als ghy't set / u wel vast te binden en te vertupen / met een ancker te lãdewaerts / ende een van ter Zeewaert / soo zijt ghy ghenoech versekert.

Beschrijvinge van Coursen van S. Domingo naer de Riviere ende Bay van Oquoa.

Cours om het Eylandt de la Beata te verkennen.

Gedaelte van Beata ende Altobello.

Cours van C. de Tubaron.

Plaetse en gelegenthept bi Los Frayles.

Gelegenthept bi een Inwijck by't Eylandt Yabaque.

Heylende van dese Haven ende Bay van Oquoa af / sult daer z. aen naer buytenen toe loopen / tot dat ghy de punt om ende 3. mylen t'Zeewaert aen zijt / soo sult ghy alsdan uwen cours doen z. w. ende z. w. ten z. aen / waermede sult connen verkennen een Eylandt de la Beata ghenaemt / (dat is: vande Godtsalighe ghesepdt /) 'twelcke is een leegh Eylandt / strechende oost ende west; twee mylen westwaerder aen van dese Beata af / leydt een Eylandeken ofte Clippe / ghenaemt Altobello, (het welcke hem inder nacht in't schijnsel verthoont gheliyck een Schip; Als ghy de Beata ende Altobello voorby zijt / soo sult ghy west ende west ten noorden aen loopen / naer den hoeck Cabo de Tubaron toe / (dat is: van de Dape ghesept;) In desen Inwijck blyven u 3. ofte 4. Eylandekens ofte Ruydtsen / die men noet Los Frayles, dat is: de Monicken; Alermé by de Cabo de Tubaron comt / so heeftmé eenen Inwijck / inde welcke is gheleghen een Eylandeken / Yabaque gheheeten / 'twelcke heeft noch meer andere Clippen ende Ruyssen om hem ligghen / zijnde van een duyple grout; boven over dit Eylandeken heen / sieraen elijcke gheberichten / die ghenaempt zijn / Las Sierras de doña Maria, anders Las Sierras de Sabana ghesepdt; Als ghy met de lenghte van Yabaque over een zijt / soo sult ghy w. n. w. aen loopen; De Cabo de Tubaron is van seuen suert-schynende huevel / zijnde aen de Zee-cant af gheleghen / hebbende boven op sommighe witte plaetsen gheliyck als water Beecken / binnen desen hoeck ofte Cabo / is geleghen een Riviet van versch water / al waermen Kesel-steenen voor Ballast vint / gelijck als inde Riviet van Minijcka; Van hier af naer den hoeck Cabo de Crus toe / sult uwen cours nemen n. w. aen / tot dat ghy voor by't Eylandt van Nabassa zijt / daer aende n. zyde voor by loopende / ende soo u ghy gheballe de stroomen quamen te dryven aende zuydzyde / soo sult daer op verdacht wesen / (dat soo ghy in een groot Schip waert /) u te houden een goet stuck weeghs naer het n. w. daer van af / om te schouwen de hoochten / die vande punt (A punta de Morante,) af steken / ende streecken tusschen dese punt ende Nabassa, en men heeft daer op sommighe plaetsen 9 over de vier vadem diepten / ende aende eynden van dien machmen loegen van op de 15. tot 20. vadem toe.

Gedaelte van Beata ende Altobello.

Cours van C. de Tubaron.

Plaetse en gelegenthept bi Los Frayles.

Gelegenthept bi een Inwijck by't Eylandt Yabaque.

Cours om te schouwen de hoochten bi A punta de Morante.

Diepten by A punta de Morante.

Nabassa is een rout ende leegh Eylandt / zijnde over al black en effen aen de Zee-cant / van een afgheberight landt / loopende aende n. zyde voorby dit Eylandt heen / sult uwé cours doen n. w. ende n. w. ten w. aen. Soo ghy begeert te loopen langhs de Cabo de Crus toe / soo weet dat het eenen uytstekenden hoeck is / die hem verthoont (alsmen daer upter Zee op aen comt /) gheliyck oft zy boven op vol gheboomten stont: naer is te landewaert in; Aen de oost zyde van desen hoeck / is gheleghen de Haven van Cabo de Crus.

Gedaelte vant Eylandt Nabassa.

Gedaelte van C. de Crus.

Gelegenthept bi de Haven van Santo Crus.

Om nu te loopen naer't Eylandt de Pinos gheraemt / soo sult ghy w. n. w. aen loopen / waermede 't selfde Eylandt sult comen te verkennen; Dit Eylandt de Pinos is van een leegh landt vol gheboomt en / soo dat men (van buyten upter Zee af comende /) de boomen eer alst Eyland comt te sien / streckt oost en west / heeft te midde wegẽ dzie huevelen staen / waer van de middelste de grootste is.

Gedaelte vant Eylandt de Pinos.

Van dit Eylandt de Pinos af / naer de Cabo de Corrientes toe / sult w. n. w. aen loopen / met welcke cours ghy die sult connen te sien / desen hoeck is aende Zee-cant van een afgheberight landt / hebbende boven op sommighe gheboomte van Palm-boomen staen; en aende west zyde heeft het een sant strandt / al waer een steede is om te mogheu ligghen; boven op dese Cabo de Corrientes staet eenen top / die boven alle andere hoecken uytsteeckt; Als ghy alhier naer binnen toe loopt / soo sult ghy in't land recht voor u upt connen te sien / een Lack van versch water / allwaer ghy onnoodich wesende / naer uwen wille voorsien mueght. Om van hier af te seylen naer de Cabo de Sant Anton toe / (wesende twee ofte drie mylen te Zeewaert /) sult w. n. w. aen loopen; Van't Eyland de Pinos af / naer Cabo de Sant Anton toe / heeftmen twee groote Inwijcken / te weten / den eenen gheleghen van 't Eylandt de Pinos af / naer de Cabo de Corrientes toe; en d'ander van de Cabo de Corrientes af / tot de Cabo de Sant Anton toe; Alermatmen comt by den hoeck Cabo de Corrientes, so heeftmé een punt

Cours van't Eylandt de Pinos naer C. de Corrientes.

Gheboomte van Cabo de Corrientes.

Plaets bi een Riet by C. de Corrientes.

Cours van C. de Corrientes naer C. de S. Anton.

Gelegenthept van 2. groote Inwijcken.

Digitized by Google

Beschrijvt dã pũnta de Guanigua-nico.

een punt genaemt La punta de Guaniguanico, eñ sult boven over't lande heen te landewaerts in/comen te sien sommige geberchtẽ/ die mẽ noemt Las Sierras Guaniguanico; de C. de Sant Anton, is eenẽ lagẽ hoeck vol geboomten / hebbende boven op sommige wilderniſſe/heeft sant stranden/eñ steert van hen af een Bancke ofte drooghte/tot ontrent vier mylen weeghs noordtwestwaert aen.

Gedaente van Cabo de S. Anton. Plaets van ẽ drooghte by S. Anton.

Seylende van dese C. de Sant Anton af/ nae nieu Spaengien toe/te weten/ inden tijde vande Winter/ (dat is: van Augustus af tot Martius toe/)so sult ghy uwen cours nemen bupten d'Eylandẽ eñ Clippẽ (Las Alaclanes genaemt) om/w.n.w.aen/met dese cours sult ghy comen (60. ofte 70. mylen geseylt hebbẽde) gront te nemẽ/welcke sal wesen vã Vischaes ofte grof sandt/ dit sult ghy aldus vinden tot op de hoochte van 24. graden; So ghy bp gevalle quaẽt grõt te nemẽ/op minder dã 40. vadẽ/ seylende op de voorsz. cours/ so sult ghy u houdẽ op de cours van n.w.eñ n.w. ten w. eñ so wãneer dat ghy hier mede weder begint te multipliceren/en op meer diepten comt/so sult ghy weder op u eerste coursẽ van't n. w. keerẽ/ eñ so wanneer dat ghy de gront begint te verliesen/so sult ghy ontrent 20. mylen w. aen loopen / waer mede sult comen te blyven n.eñ z. met het Eyland Bermeja (dat is: 't groode Eyland gheseyt) over een; Van daer af sult z.w.aen seylen/tot op de hoochte van 20. graden/eñ so ghy't landt niet en saecht/ sult w.aẽ loopen: want in dese tijt en ist niet goet benedẽ de voorsz. hoochte te loopẽ; Op dese hoochte eñ cours sult comẽ te siẽ/ La Torre blanca, (dat is: den witten Toorn/)eñ so ghy bp gevalle quaemt te verkennen de Revier van San Pedro, en San Paulo, so weet datmen boven over dese Revier /sommighe groene gebergh-ten heeft: maer nietste hoogh.

Wat cours datmẽ n. eñ z. met 't Eylandt la Bermeja loopen sal.

Op wat hoochte datmen Torre blanca te sien comt. Vermaninge vande Revier van Pieter en Paulus.

So ghy voort de diepten van 35. vadẽ met harde modder gront/hebbende op sommighe plaetsen schulpkens / soo sult ghy van daer af uwen cours doen z.eñ z. ten o.aen/tot dat ghy comt met de velden van Almeria over een/so ghy quaẽt vã upter Zee af/ sult benedẽ gront soecken/eñ vindende 30. ofte 40. vadẽ, by wylen swarte modder / so zyt ghy met de Revier van Almeria o.en w.over een/ tot ontrent 7. mylen van land/eñ so ghy quaemt te siẽ nae't z.w. de geberchtẽ / ghenaemt Las Sierras del Papalo, eñ dat de selfde d'eẽ dooz d'ander staẽ/so zyt ghy daer n.o.eñ z.w.dan af; Vã hier af sult uwen cours z. eñ z. ten w.aẽ doe/waer mede u de geberchtẽ van Papalo sullẽ beginnen te openen/welcke u sullen maken 1. ronde geberchtẽ; Sult van gelycken terstont comen te siẽ Las Sierras de Calaquote, 't welcke zyn sommige rosachtighe berchskens; dese reghel gheberghten comt aende Zee-cant upt.

Cours nae de velden van Almeria.

Kentekens als de gront alsmen o. en w. met de Revier van Almeria is.

Gedaente dãt geberchte van Papalo.

Plaets dã las Sierras de Calaquote.

So ghy begeert gront te nemẽ bpdẽ hoeck ofte punt van Villa Riça, (dat is de rycke stede gesept) so weet dat ghy sult vindẽ/ 3. mylen van't lãd af/ 80. eñ 90. vadẽ diepte/met nodder gront. De Revier van San Pedro eñ San Paulo, is gelegẽ op de hoochte van 21. gradẽ/ eñ Los Campos d'Almeria, dat zyn de veldẽ vã Almeria, op 20. gradẽ/ Villa Riça la vieja, (dat is: out Villa Riça, ofte rycke Stede) lept op 19½. graden; Villa Riça la vieja, zyn sommige geberghtẽ/waer van het een eynde aẽde Zee-cant upt comt; dese geberchtẽ en zyn niet seer hoogh/ maken veel openẽ ofte schepsels/ (gelyck als de geberchten van Abano, binnen noemt d'Ogelen/) strecken n.eñ z. So ghy bp gevalle van upter Zee aen quaemt / eñ saecht de geberchten van Villa Riça, so sult ghyse comen te kennẽ/ daer aen datse n. eñ z. heẽ strecken/eñ de geberchtẽ van San Martijn, strecken o. eñ w. moechtse noch aen een ander dinck kennen/te weten/dat so ghy w.aen liept/ daer dicht bp comende/so sullense u lager schynẽ te wesen als die van San Martijn, die hooger en grover zyn alsmen daer aen de Zee-cant bp comt; Sult oock bp Villa Riça (z. mylẽ t'Zeewaert daer van af wesende/) gronde hebben/ 't welcke ghy bp San Martijn niet hebbẽ sult/ alwaert dat ghy daer maer een half mijl af waert / eyntlyckẽ al ist schoon datmen geen kennisse van lande en heeft/so sult ghy't selfde comen verkennen aende voorsz. teyckenẽ; Te lpwaert van Villa Riça is gelegen een Clippe genaemt N. Bernardes, welcke is int fatsoen gheljck als een Broot Suyckers; Van Villa Riça la vieja, ofte out Villa Riça af/naer San Ioan de Luz toe/sult uwen cours nemen z.eñ z. ten ẽ. af/eñ sult van onder de 30. vadẽ naert landt toe/de gront vinden van Visch-aes/eñ op sommige plaetsen stẽ gront; Bpde Revier van Vera crus, sult ghy sant grondt hebben/ ende op plaetsen modder.

Kentekens als men weten will of men o. en w. met 't Eylandt is.

Gedaente vãde Clip N. Bernardes.

Diepte ontrent Villa Riça la vieja.

Gedaente vãde gront by Vera crus.

So ghy bupten waert/ so weet datmẽ van San Cristoffel af/tot San Ioan de Luz toe/al temael daer langhs heen sant-stranden heeft; wesende o. en w. met den hoeck genaẽt Punta Gorda, (dat is: de bette ofte grave punt gheseyt/) soo zyt ghy n. eñ z. mettet Eylandt van San Ioan de Luz over een/eñ wesende n.o. eñ z. w. mettet Eyland van onder de 40. vadem diepten naer't landt toe/so sult ghy daer ruysighe grondt hebben/ ende op plaetsen Vischaes/ende vande 40. vademen bupten waerts wittre modder gront.

Hoe Sattinet met S. Jacob de Luz is/ alsmen o. en w. met N punta Gorda is.

So ghy quaemt van upter Zee af/ende begeerden te weten of ghy o. eñ w. mettet Eylãd over een zyt/so sult ghy mercken eenẽ hooghachtigen huevel/die vande geberchtẽ van Vera crus af streckt/ als ghy met desen huevel o. eñ w. over een zyt/so zyt ghy van gelyckẽ o. eñ w. mettet Eylandt/mocht ghy oock weten/ dat soo wanneer u het gheberchte van Sierra Nevada (dat is: de besneeuden Bergh) w. eñ w. ten z. van u af lept/so zyt ghy van gelyckẽ o. eñ w. mettet voorsz. Eyland over een; Sult terstont comen te sien de punt van Anton Niquardo genaemt/ als oock Mendano Montuoso, (ofte de hoochachtighen huevel boven verhaelt/) sult van gelyckẽ comen te sien den Oever vande Zee van Medellin, ende aende zyde van't n. w. den hoeck van Punta Gorda; So ghy bp ghevalle begheerden te wesen (merte noozde wondẽ) in dese Haven/so loopt op 18. eñ 20. vadem diepte/waer mede sult comen dooz het Canael van te loefwaert/ ghenaekende het Bolwerck / doch u daer van wachtende/sultet setten aende loef zyde: want heeft te lpwaert wepnich diepten.

Kentekens als men weten will of men o. en w. met het Eylandt is.

Wanneer dat mẽ w.eñ w. en z. met het Eylandt is.

Plaets waermen te sien comt de punt dã Anton/ &c.

Op wat diepten datmẽ mo de Haven loopen sal.

So ghy schept vandẽ hoeck Cabo de Sant Anton af/inden tijt vande Somer/naer nieu Spaengien toe / so sult ghy uwen cours doen ontrent 20. ofte 30. mylen west aen/waer mede sult grondt vinden op de diepten van 80. vadem / wesende de grondt van Visch-aes; Van hier af sult west ende west ten zuyden aen looper/tot op dertigh vadem / ende vande dertigh vadem af west aen / tot op de 20. vadẽ / op welcke cours ghy u in dese contrepe houden sult / ende comende op meer diepten/

Cours dã C. de Dã Anton naer nieu Spaengien.

Wat diepten datmen 30. mylen vande Anton hint.

Digitized by Google

Cours om door de Eylanden Isla desconocida ende Isla d'Arena.

sult W. ende W. ten Z. aen loopen / waer mede weder op de vorighe diepten sult comen/ met dese cours sult comen te passeren door de Eylandē van Isla desconocida, ende Isla d'Arena, dat is: het onbekende Eylandt / ende het sandighe Eylandt ghesepdt; Van't Eylandt La desconocida af/naer het Eylādt d'Arena toe/W. ende W. ten Z. aen/sult comen te verkēnen 't ghebergh te las Sierras de San Martijn, welcke zijn twee hooghe bergen/wasende int midden een groot open ofte schepsel. Seylende van dese ghebergh ten af/sult west aen loopen / met welcke cours sult comen te verkennen de Steen-rootse/ 't welcke eenen ghelovē bergh is; Van dese ghelovē bergh af/sult N. W. ende N. W. ten W. aen loopen / waer mede sult comen te sien de Revier van Medellijn, 't welcke een laegh landt is / ende wat meer te loefwaert/ is ghelegen het Eylandt genaemt Isla blanca, ofte het witte Eylandt/ als oock het Eylandt Rio riffias, welcke Eylandt hem van verde verthoont ghelijck als een seylent Schip; Sult terstondt het Eylandt van San Ioan de Luz in't gheslicht crygen; Sult weten datmen vande Revier ghenaemt Rio Varado af/tot de Revier van Vera cruz toe/gāts gheen hoogh land en heeft/ dan alleenlijck eenen swartschynende berch/ghelegen boven de voorseyde Haven/etc.

Las Sierras de S. Martijn comt te kennen.

Cours vande Revier van Medellijn te verkennen.

Plaets van Isla blanca/ Isla Rio riffias/ende Isla de San Ian de Luz.

Gedaente vant land van Rio Varado/ tot Rio de Vera Cruz.

Dat 65. Capittel.

Om te seylen van het Eylandt La Desseada af, naer het Eylandt van Porto Riço toe, door't Canael ghenaemt De passagie.

Coursen vā la Desseada nae Puerto Rico.

SEylende van't Eylād la Desseada af/ naer't Eylandt Puerto Riço, (dat is: de rijcke Haven gesept) willede loopē door't Canael de Passagie genaemt/ (dat is de doortocht gesept/) so sult ghy u bestē doen om te loopen tusschen d'Eylanden van Monserratte, ende Redonda door / ofte te loefwaert/ dat is tusschen 't Eylandt San Cristoffel, ende d'Eylanden d'Estacio door; Van daer af sult uwen cours nemen N. W. aen/ende een weynigh meer te loefwaert naer d'Eylanden d'Estacio toe/ 't welcke zijn 2. Eylandekens/ d'een wat grooter als d'ander/ hen by na verthoonende gelijck als twee brooden; So ghy daer by comt/ sulter de diepten vinden vā 10. 12. tot 25. vadem toe / op de wepnigh diepten vande 10. 12. vadem naer landt toe/ herstinē wit sant op de gront; ende op de 25. vadem ist swart sant; Om te seylen van dese Bancke af/ nae d'Eylanden las Virgines toe/ (dat zijn de Maechden gesept/) sult uwen cours N. W. aen doen: (want de stroomen trecken alhier nae't Z. W. toe/) om te schouwen Santa Crus, welcke strect bynaest N. W. ēn Z. O. Sult wetē dat so wanneer ghy in't gesicht vande Virgines cōt/ dat het eerste 't grootste is/ waerom genaemt wort La Virgē gorda, ofte de vette Maecht/ ēn terstont comen d'ander verholghens daer aen/zijn lanckwerpent/ cn hnevelachtige Eylanden/strecken O. ēn W. ēn steken door dē anderen/hebbende sommige Clippen en sluysen daer by heen ligghen.

Cours nae de Eylandē las Virgines.

Wat eylandt datmen vāde Virgines eerst in't gesicht crygt.

Gedaente vā Isla de Virgines.

Loopende aende zuydzyde/ sult te middewegen van dien/een groote Clippe sien/ghelegen twee mylen ter Teewaert in; Dese Clippe heeft tot een kentecken een graeuachtige couleur/ ēn behalven dese so ligghender noch veel meer ander Clippen; Om nu te weten wanneer dat ghy inde Passagie zijt/ loopende nae Porto Riço daer langhs heen/ als gheseyt is/ so moet dat ghy sult comen te sien sommighe witte Clippen/ die hen van verde verthoonen gelijck als een seylent Schip; de wittichept vā dese Clippen comt hen van de Vogelen dreck.

Plaets van Isla verde.

So wanneer ghy dese comt te verkennē/ so sult ghy daer recht op aen loopē/ cn begeerende te loopen door de Passagie/ sult uwē cours doen tusschen dese Eylanden / ēn d'Eylanden Las Virginas door; als ghy daer by comt/ soo sult ghy n. W. aen loopen/ naer een clepn Eylandt toe/ 't welcke twee mylen door taen lept/ genaemt Isla verde, dat is: 't groene Eylandt.

Wanneer dat men inde Passagie is.

Comende met dit Eylandt over een/ so zijt ghy upt de Passagie/ ofte bupten 't Canael/ aldaer wesende/ sult terstont comen te sien 't lādt van't Eylandt del Puerto Riço, den eersten hoeck van dien/ genaēt La punta do Loquillo, lept mettet Eylandt Isla verde oost ēn west; Soo't by gevalle gebuerde/ als dat ghy by de voorz. Clippe zijt/ dat u de wint scherpte/ende dat ghy daer met te loefwaert voorby en moerht / soo sult ghy daer aende Ly door by looper: want is oock een goet Canael van 18. tot 20. vadem diepten/ met sant ēn Visschaes op de gront; dit is te verstaen tot een mijl weeghs te lywaert daer van af; Om te weten wanneer datmen bupten 't Canael is/ (op dese cours/) so moet u dese Clippe blyven m't Z. O. van u af/ wesende op de diepte van 30. vadē/ met wit sant op de gront; Sult dan terstondt (als gheseyt is) uwen cours doen op't Eylandt van Isla verde aen / loopende by de punt van Loquillo, langhs 't landt van Puerto Riço heen/ W. N. W. aen/ ēn so ghy begeerden te wesen in de Haven van Puerto Riço, ende dat u dunct dat ghy daer dien dagh niet en moecht aen comen/ so sultet overstaegh/ ofte op de Ly inde Zee houden blyven/ soo dat de punt van Loquillo Z. O. van u af blijft / ēn van de middernacht voortaen / sult uwen cours vervolgen / om dieswillen dat de stroomen naer het Z. O. toe trecken; De merktekenē dienē alhier heeft/ zijn dese/ te weten/ over de Havē vā Puerto Riço, staet een Clupsenaers Cappelleken / op een hoogh Berghsken/ welck men noemt Santa Barbóra, ēn verthoont hem int schijnsel ghelijck als een witte vlacke op den bergh/ ēn comende langhs de selfde heen / sult comen te sien het Clooster ofte Convent van Santo Domingos, welche mach liggē ontrēt eē quartier mijls vā dees Clupsenaers Cappelleken af/ sult alsdan terstont den berch siē/ die hem verthoont gelijc als een gelovē Eyland; dit zijn de rechte kentejckenen van dese Haven/ ēn om daer in te loopen/ sult dē berch genaken/ doch nietste nae/ om te schouwē een ondiepte die binnen den selfdē bergh lept/ sult daer naer al wat ghy moerht aenloeven / tot dat ghy comt daer ment anckert / 't welcke is recht teghens over de hupsen die aen de ooster zyde vande Haven staen/ etc.

Kentejckenē alsmen inde Passagie is.

Cours om door de Passagie te loopē.

Wanneer dat men upt de Passagie is.

Hoe dē punta de Loquillo met Isla verde lept.

Kentejckenē om te weten wanneer datmen door't Canael is.

Coursen na de Haven van Porto Rico.

Kentejckenē vande Haven van Puerto Rico.

Cours om in de Haven van Puerto Rico te loopen.

Dat 66. Capittel.

De gronden ende diepten by de Custe ende contreyen van nieu Spaengien.

HY d'Eylanden genaemt die Alaclanes, (gelegen tusschē 't Eylandt Cuba, ēn de Custe van nieu Spaengien/ tegēs over dē hoeck/ genaemt Punta de Sant Anton,) heeftmen de gront van Visch-aes.

Gedaēte vande gront by d'Eylandē Alaclanes/ etc.

By het Eylandt Isla de Robos, modder ende Zee-flecksiens op de gront.

Gedaēte vā de gront by Isla de Robos.

By de

Ock de Revier van San Pedro, etc.

Op de Revier van San Pedro, ende San Paulo, vande 40. vadem naer het lande toe/ schuijnkens op de gront.

Gedaente van de gront bpde Weiden van Almeria.

Op de velden ofte plepnen van Almeria, los llanos de Almeria, ghenaemt/op 40. vadem sant gront/eñ van daer af bupten twaerts/ Runchijzentgiens ende Wisch-aes.

Diepte eñ ghedaente van de grondt bp Villa rica/ eñ de Tortugas/ ofte Schuit-padden.

Op Villa Riça, (ofte rijcke Hede/) op 16. vadem modder gront.

Oost ende west met de Clippen eñ droogh ten/de Tortugas, ofte Schuit-padden ghenaemt/wit sant; n. o. ende z. w. met de selfde Tortugas, Runchijzentgiès eñ roode schuijnkens, n. ende z. met de selfde Tortugas, swaert sant; noch oost daer van af/ rubsighe grondt.

Diepte bñ de gront bp Rio Pannco.

Op de Revier van Panuco, van de 40. vadem bupten waerts/wit ende root sant/ ende naer't lande toe modder gront.

Diepte ende gront bp Rio Hermoso/eñde Rio de Palmas.

Op de Revier genaemt Rio Hermoso, ofte de schoone Revier/vande 30. vadem/naer't landt toe/wit sandt/ende bupten waerts naer de Zee toe/modder grondt, bpde Revier ghenaempt Rio de Palmas, e de Montañas, (dat is: de Revier vande Palmen/ende ghebergh ten ghesept) heeftmen vande 40. vadem naer't lande toe/sant: maer nietste wit/ende bupten waerts modder met graeu sandt vermenght.

Dat 67. Capittel.

De Coursen ende rechte kenniſſe vãde Navigatie, ende vaert vanden hoeck genaẽt Cabo de Lopo Gonsalues af, tot de Revier van Congo eñ Angola zuydtwaerts aen, aende custe van Guinea ende Æthiopien, met alle de streckinghe ende ghelegenthevt van dien.

Hoochte van Cabo de Lopo Gonsalues.

SOpiende vandé hoeck genaemt Cabo de Lopo Gonsalues af, welcke is gelegé op de hoochte vñ eé graeus rupnt/ aende 3. zpde van de Linea Æquinoctiael, aẽde Custe vã Guinea, ofte Æthiopia, so weet dat dese Custe van daer af voozt een/ streckende is n. w. eñ z. o. zijnde van eé vlack lanckwerpent landt; men heeftet vande diepten van 19. oft 9. vadem af/ naer't landt toe/ altemael een gront gelijc het sant vãde Santlooperş/te weten/over alle dese contrepe/ upt gesondert bp dé hoeck genaemt Cabo de Caterina, heeftmen grof sandt/ende steentgiens op de grondt.

Gedaente vãde Custe van Guinea.

Gedaente vãde gronde bp S. Caterina.

Regel om int seplen langhs dese Custe voordeel te doen.

So ghy aen dese custe/in dese Navigatie eenich voordeel wilt doen/ soo moet ghy't alle nachtẽ ancker é/tot dat u de Terreinhos (dat zijn de windé die van over't landt af waeyen) bp comé/ doende alsoo uwen cours tot dat de Viraçoins, (dat zijn de winden die van upter Zee waepen/) aẽ comé/ om alsoo weder naer't landt toe te loopé/tot dattet stil wozt/ ofte dat ghy comt op de 10. vadẽ diepten/soo moecht ghy't setten tot een ander conjunctie van't op comé vãde lãdt windé/diemé albus dagelijcx heeft op zpnen tijt/als gesept is. So de stroomen alhier metten wint courseerdé/soo machtment altijt vandé eenen hoeck op den anderé tweeden/hen te kpwaert houdende/als boven; de Conjunctie dat de stroomen met de windé loopen/is met een nieuwe Maen/ te weten/ 2. dagé voor ofte na/eñ dzie dagé eer zp bal is. Hoo't u gebuerdé te loopé vandé reé hoegh op den anderé/so suit g in sulcker voegé reguleren/ dat ghy altoos des morgens bp de Custe zijt/om te ghemeten de winden die alsdan van over het landt af comen.

Een bolwerck Conjunctie te dat de windé ende stroomé gelijck loopé.

De kenteyckenen van dattet lanckwerpté land is/zijn dese/ hetst etlijcke grove huevelé/ diemen noemt As Serras do Santo Espirito, (dat is: tgeberrhte vanden heplgen Gheest gesept/)eñ wat voozder aen heeftmen noch 2. ander huevelé/ welcke seer wel te kenné zijn/ op dese contrepe heeftmé modder gront; wat voozder aẽ/ sult ghy sien eené hoogé bergh/te weten/binnen nidé inwijck/ diemen heet Palmella: want heeft eygentyckẽ de gelijckenisse van Palmela, gelegé tusschẽ Lissonen eñ Setuval; van welcke sult ghy comen te siẽ/wat voozder aẽ nidé selfdé inwijck eẽ lãde/ twelke streett n. eñ z. gelijck afsmuender langs loopt/ heeft dicht bp de stramt eenen groven blacken huevel/welcké heet Cascays, om dattet eenige gelickenisse heeft met Cascays bp Lissonē.

Kenteyckenen van't langhs weepent Eylandt.

Plaets van den hoogsten Bergh Palmella.

Gesichtighe bñ de Cascays.

Sult ghe advertéert bessen/dat al eer ghy't ancker (in dese contrepe) op wint/de seplen te laten vallen/ om te sien ofte het schip can upt te comé/eñ soo't niet upt en treet/ so blijft liggé tot dat de Viraçon van upter Zee comt: want in dese cõtrepe soloopé de stroomé seer tracktich/ van upt de Revier van Congo, na bupté toe/ door welcke ouzsake het schip qualijck can upt trecken.

Waerschouwinge hoe't opwinden bñ d'anckers.

Oorsaet waerom het schip qualijck upt loopen kan.

Als ghy so verde comt/als de plaets genaẽt A Palmeirinha, (dat is: t'Boschken vã Palmboomen gesept) so west gewaerschout u beste ancker te laten vallen: want de gronden van desen dijcx werh zijn van moztue modder/ door welcke ouzsake d'anckers daer qualijck in baten willen/sidderen verlijdens upt.

Maer datmen d'anckers niet sal laten vallen.

Diepte in de Revier bñ Congo.

So wanneer dat ghy zijt inde Revier van Congo, wesende op de diepten van 30. eñ 40. vadem/so sult ghy de gront comé te verliesen/ sult alsdan de Sant-looper doé om heré/eñ als die verloopen is/soo werpter loot upt/soo sult ghy u verstont op 10. eñ 12. vadé diepté vinden/te weten/een d'ander zpde vande Revier Congo, sulter tot op een steenwozp naer ofte minder bp het hoogh/eñ de beste cours is/ dicht bp't land heen: wãt en sout anders inde Revier niet mogé comé / door't groot gewelt vandé stroomé / daermé veel moeptens door heeft: want zijn de grootste ende crachtichste stroomé/ diemé op genige plaetsé diergelyckẽ wint/comé tot over de 12. mplé t'Zeewaert in.

Beschouwinge vande beste cours om inde Revier te loopen.

Seplende van Congo af naer Angola toe/ op de selfde manier als vozen gesept is/ eñ comẽde op 35. mplé/siẽtel min ofte meer vooztaen/ sult comé te sien eenen hoogen bergh/ bp welcken bergh is gelegé een Eylandt/ genaẽt A Ilha de Loanda: maer so ghy niet seer dicht bp't lande en zijt/ en sult het Eylandt niet siẽ: want is seer laegh ende blarck.

Gelijckenisse bñ de Ilha de Loanda.

Soo't gebuerdé dat ghy bp't land quaemt op de hoochte van 6. 7. graden/ so sult ghy tomen eerste mont vãde Revier van Congo, eñ sulter 10. mylen t'Zeewaert af/ veel tegrinné van sien/te weten/ de groote stroomen/ dicke rieden/cruyderen/met veel van't Basset/ eñ so ghy bp't landt quaemt/ op de hoochten bñ 7. eñ 7½. graden/soo sult ghy over al een blarck land met ghebooment sien; Sult op dese contrepe op de diepten bñ 18. eñ 20. vadem/over al goede ghront vinden/ te weten/vande 1. tot 2½. mpl bañ't landt af/ men heeft alhier eenden over vande Zee/witte Duynen/die hen in't schijntsel verthoonen gelijck als sant strãnden/eñ de gront daer dicht bp is van sant met steentgiens ghemenght/dit is te verstaen van de 7. tot op de 8. graden.

Op hoochte van 6. 7. graden sien de Revier van Congo eerst.

Gedaente vant landt alsmen op 7. eñ 7. een half graet is.

Sult weten dattet landt vande bpff graden/

Digitized by Google

Gedaente van de gront op 8. graden.

zuydtwaerts aen/altemael hoochachtigh is/ zijnde de gront daer op over al van modder/ ende men heeftter een mijl van af/ de diepten van 30. ende 35. vadem goede grondt/ zijnde over al een schoone Custe/ sonder datmender pet heeft te vreesen/ dan datmen voor oogen siet/ 't welcke is te verstaen vande 7. tot de 9. graden/ ende belanghende het landt vande 8. graden zuydtwaerts aen/is seer hoogh. Soo ghy quaemt van upter Zee naer't landt toe/ op de hooghte van 7½. graden/ soo sult ghy comen te sien seven bergē ofte heuvelē/ (welcke strecken n. w. ende z. o.) ghenaemt As sete Serras, dat is: de seven Berghen.

Goe schoone Custen van 7. tot 8. grad.

Op wat hoochte als sete Serras lept.

Soo ghy op't landt quaemt op de hooghte van 8½. graden/ soo sult ghy comen te sien een hoeck landts/ ligghende oostwaert van u af; Desen hoet heeft de gelijckenis inde verthooninge vande Cabo de San Vincente, gelegen aende Custe van Spaengien; Comende op't landt op de hoochte van 9. graden schaers/ so sitt naer't n. ofte n. o/ soo sult ghy de voorsz. hoeck sien; heeft onder aen sommighe witte Duynen liggē/ die wat meer t'Zeewaert uptstekken/ en dorst daerom niet vreesen: want is daer over al schoon/ daer dm moecht het landt op ghenoech genaken/ om dat te verkennen.

Hoochte vāde Cabo de S. Vincente.

Gelijckenisse dan de selve Cabo/ als men op 9. graden is.

Wesende op de voorsepde hooghte vāde 9. graden schaers/ so sult ghy oostwaert aen/ te landt waert in, tomen te sien een rondeu berch dittnen heet Monte Pasqual; Als u de bovengesepde hoeck blijvende is in't n. o. so salhem tander land strecken nae't z. w. welcke is het uterste landt/ gelegen buyten t'Eylandt van Loanda; het land dat ghelegen is zuyden van u af/ is een grof dick landt/ hebbende beneden aende boet sommighe roode ēn witte Duynē/ met eenighe cleyne boomen boven op/ welcke hen in't schijnsel verthoonē gelijck als Wijghboomen van Algarven in Spaengien.

Gelegenthept bij de S. Monte Pasqual.

Gedaente vann landt zuyden af ligghde/ &c.

Om nu te looper binnen dit Eylandt van Loanda, soo sult ghy u/uen cours doen recht op't landt (dat 3. van u af lept) aen/ comter bij dicht bij/ tot op een half mijl naer/ al hier wesende/ soo sult ghy zuydtwest waert aen het Eylandt comen te ontdecken/ het welcke seer black ende van wit sant is/ waerom men dat seer qualijck sien can/ dan alsmen daer dicht bij is/ dit is de Haven van Angola.

Cours van de Loandate loopen.

Dit Eylandt van Loanda, heeft de gelijckenis van een Eylandt/ ghenaemt A Ilha das Cariins, ghelegen aen de Cabo de Santa Maria, in't landt van Algarven aende Custe van Spaengien/ is van de selfde blackte/ doch is langher: want heeft 7. mylen inde lenghte; Om nu binnen dit Eylandt te loopen/ so sult uwen cours doen op de punt van het noordoosten aen; daer wel dicht bij comende/ tot op een steenworp naer/ en hebt daer ganes niet te vreesen: want hebt alhier de diepten van 15. vadem/ ēn is daer binnen over al seer schoon/ dit is de Ree vande zyde van't Eylandt/ te weten/ wel dicht daer bij/ men heeft van dit Eylandt af/ tot het vaste landt toe/ niet meer als een vierendeel mijls/ ēn men en can d'incomste niet ontdecken/ voor al eer datmen daer bij is/ ende soo daer eenighe Schepen inde Haven ligghen/ sultse comen te sien/ al eer dat ghy't Eylandt komt onder schepden oft hemen/ ende schijnt inde verthooninghe gelijck oft het boomen waren die op het landt staen.

Oost Eylandt van Loanda, is gelegē op de hooghte van 9. graden zuyst/ daerom en laet u vande Pas-caerten niet verabuseren: want sommige hebbense van op 9. graden/ en ander op 9½. graden/ daerom en betrout u niet dan op de ghene diese op 9. graden hebben/ te weten/ het eynde van het noordtoosten van het voorsepde Eylandt leyt.

Gedaente vant Eylandt Loanda.

Diepten omtrent het Eylandt Loanda.

Wat gedaente de Schepē uit hart gheben inde Ree/ die inde haven ligghen.

Hoochte vant eynde aende noordtoost zyde.

Hier naet volghen de graden ende hoochten van alle de principale Havens/ Revieren/ hoeken/ Eylanden/ ende plaetsen van de Navigatie der Portugesen ende Spaengiaerden/ ende de landen by den selfden ontdeckt/ ende eensdeels bewoont/ alles met huere rechte namen ende toenamen/ gelijck als sy van de selfde ghenoemt ende in huere Pas ende Zee-caerten afgheteyckent zijn/ etc.

Inden eersten, van den uytersten hoeck van Portugael af, ghenaemt Cabo de Finisterra, vervolgens de Custe van Portugael, Spaengien, ende Barbarien, tot de Linea ofte Tropico van Cancer, ende van daer af de Custe van Guinea langhs, tot die Linea Æquinoctiael toe.

De graden aen de noordtzyde van de Linea.

		gr.
P.	Cabo de Finisterra, dat is: den hoeck van het uterste landt/ is gheleghen op de hoochte van	43
P.	De Eylanden van Bajona, zijn gheleghen op	42
P.	Porto de Portugal, dat is: Poorte poort/ lept op	41
P.	As Barlengas, dat is: de Barles/ ligghen op	40
P.	Lisboa, ofte Lisboneti, ende het Eylandt van Tercera, op	39
P.	Perseveira, ende het Eylandt Sinte Michiel, op	38
P.	Cabo de San Vincente, ende het Eylandt Santa Maria, op	37
P.	Trasfalgar, gheleghen aende Custe/ lept op de hoochte van	36
P.	Larache, is gheleghen op de hooghte van	35
P.	Soneja, lept op de hoochten van	34
P.	Cabo de Canty, ende Porto Santo, dat is: de hopligste Haven ghesept/ gheleghen by het Eylandt Madera, lept op	33
P.	Rio dos Saueis, dat is de Revier van d'Elften ghesepde/ lept op	32
P.	Het Eylande van Madera, ofte het Eylandt van het hout/ lept op de selfde hooghte van	32
P.	Taffarama, is gheleghen op de hooghte van	31
P.	Mecca, ende A Ilhados Salvajes, dat is: het Eylandt van de Wilden/ op	30

Cabo

		gr.
7.	Cabo de Non, ende d'Eplanden van Palma, ende Lancarotte, vande Canarische Eplanden/zijn gheleghen op de hoochte van	29
7.	A Ilha, ofte het Eplandt de Forte Ventura, lept op de hoochte van	28
7.	Cabo de Bojador, ende het Eplandt van groot Canarien / ende ock A Ilha de Hierro, ofte het Eplandt van het Yser / zijn geleghen op	27
7.	Angra dos Cavallos, dat is: de open Haven ofte Reede vande Peerden genaemt/ is gheleghen op de hoochte van	25
7.	Rio d'Ouro, ofte de Revier van het Gout/lept op	24
	De Linea ofte Tropico van Cancer.	
7.	Angra, ofte open Haven van Goncalo de Sintra, op	23
7.	Cabo das Barbas, ofte den hoeck vande Baerden/op	22
7.	Cabo Branco, ofte den witten hoeck/lept op	21
7.	Rio de Sao' Ioao', ofte de Revier van Sint Jan/lept op	20
7.	Furna de Sãnta Maria, ofte Speloncke van Sinte Maria/op	19
7.	Sete Monte, ofte seven Bergen/ende d'Eplanden van Sant Anna, San Vincente, Santa Luzia, en San Nicolas, liggben op	18
7.	Ante rotte, ende Ilha de Sal, ofte het sout Eplandt/op	17
7.	Rio, ofte Revier de Canaga, ende het Eplandt Ilha de Maia, op	16
7.	Cabo Verde, ofte den groenen hoeck / ende d'Eplanden / de Sant Iago, ofte Sint Jacob/ende Ilha do Fogo, ofte het Eplandt van het vuyr/op	15
7.	Rio, ofte Revier van Gambia, lept op	14
7.	Rio das Ostras, ofte de Revier van de Oesteren/lept op	13
7.	Cabo Roxo, ofte de paersen hoeck/lept op	12
7.	Buguba, lept op de hoochte van	11
7.	Rio do Pichel, ofte de Revier van de Kan/lept op	10
7.	Rio, ofte de Revier van Cachecache, lept op	9
7.	Rio da Serra Lióa, ofte de Revier van de Leeuwinnen Bergh/lept op	8
7.	Rio das Palmas, ofte de Revier van de Palmen/lept op	7
7.	Cabo do Monte, ofte den hoeck van den Bergh/lept op	6
7.	Cabo dos Baixos, ofte den hoeck vande droochten/ende de Kepna van San Iorgie/ liggben op	5
7.	A Ilha, ofte het Eplandt van Fernan do Poo, ende Cabo das Palmas, ofte den hoeck van de Palmen/liggben op	4
7.	Rio do Campo, ofte de Revier van het Velt/ lept op	3
7.	Rio do Princepe, ofte de Revier van de Prins/lept op	2
7.	Het Eplandt van San Thoma, ofte Sint Thomas/lept op	1

Van de Linea Æquinoctiael af, naer de zuydtzyde, vervolghens de Custe van Congo, Angola, ende Æthiopie, tot de Cabo de bona Esperança toe.

De gräden aen de zuydtzyde vanden Æquinoctiael. gr.

7.	CAbo, ofte den hoeck van Lopo Gonsalues, lept op de hoochte van	1
7.	Cabo, ofte den hoeck van Caterina, lept op	2
7.	Angra da Iudia, ofte de open Haven van de Judinne/lept op	5
7.	Praya de San Domingos, ofte de strant van Sancto Dominicus, lept op	6
7.	Rio, ofte de Revier van Congo, lept op de hoochten van	7
7.	A Ilha d'Acençao', ofte het Eplandt van den Hemelvaert/lept op	8
7.	Rio, ofte de Revier van Angola, ende het Eplandt van Loanda, liggben op	9
7.	Cabo Ledo, ofte den blyden hoeck/lept op	10
7.	Rio, ofte de Revier van San Lazaro, lept op	11
7.	Cabo dos Lobos, ofte de Revier van de Wolven/lept op	12
7.	Monte Negro, ofte swarten Bergh/lept op	14
7.	Serra Parda, ofte het graeuwe gheberchte/lept op	15
7.	Angra das Aldeas, ofte de open Haven van de Dorpen / ende het Eplandt van Santa Helena, liggben op de hooghte van	16
7.	Manga das Areas, ofte de sandighe Mouwe/lept op	17
7.	Cabo Negro, ofte den swarten hoeck/lept op	18
7.	Os Mendoins ghenaemt/liggben op	19
7.	A Serra de San Lazaro, ofte het gheberchte van San Lasaro, lept op	20
7.	Praya, ofte de Straet van Ruy Pires, lept op	21
7.	Cabo do Padrao', ofte den hoeck van de Colosse, ofte Colomne, lept op	22
7.	Praya Fria, ofte de coude strant/lept op	23
	De Linea ofte Tropico van Capricorno.	
7.	Ponta da Concepção', ofte de punt van de ontfanghenisse/lept op	24
7.	Praya das Alagoas, ofte de strant van de Lachen/ lept op	25
7.	Eençao' da Boça, ofte het fatsoen van de mont/lept op	26
7.	Angra, ofte de open Haven van Sant Antonio, lept op	27
7.	Angra, ofte de open Haven van Sant Thome, ofte Sint Thomas/lept op	28
7.	Angra, ofte de open Haven van San Cristoffel, lept op	29
7.	Rio do Infante, ofte de Revier van des Conincks Soon/lept op	32
7.	Angra, ofte de open Haven van Santa Helena, lept op	33
7.	As Ilhas, ofte de Eplanden van Tristan da Cunha, lept op	34
7.	Cabo de bona Esperança, ofte den hoeck vanden goede hoop/ lept op	34½

Digitized by Google

Vande Cabo de bona Esperança af, noordtwaerts aen vervolgens de Custe, nae Soffala, Moçambique, ende Melinde, tot de Linea æquinoctiael toe, alles aende zuydtzyde vande selfde Linea.

		gr.
℣.	CAbo das Agulhas, ofte den hoeck van de Compassen, leyt ruym op	35
℣.	Cabo do Infante, ofte den hoeck van Coninghs Soon, leyt op	34 ⅔
℣.	Cabo Talhado, ofte den gheclooven hoeck, leyt ruym op	34
℣.	Cabo das Vaças, ofte den hoeck van de Koepen, en Bahya Formosa, ofte de schoonen Bay, zijn gheleghen op	34
℣.	Cabo do Areciffe, ofte den hoeck van't Clif, leyt op	33
℣.	Rio do Infante, ofte de Revier van Coninghs Soon, leyt op	32
℣.	Ponta Primeira, ofte d'eerste punt, leyt schaers op	32
℣.	Terra do Natal, ofte het lande van Kersmis, leyt op	31
℣.	Ponta, ofte de punt van Santa Luzia, leyt op	28
℣.	Terra dos Fumos, ofte het landt van de roock, leyt op	27 ⅓
℣.	Rio d'Alagoa, ofte de Revier van't Lack, ende het Eylandt van Ioan de Lisboa, ende den uytersten zuydet hoeck van't Eylandt San Lourenço, op	26
℣.	Agoa de boa Paz, ofte het water van goeder vreede, leyt op	25
℣.	Cabo das Correntes, ofte den hoeck van de stroomen, leyt op	24 ⅓
℣.	Rio, ofte de Revier van Mataca, ofte Monemone, ende het Eylandt A Ilha do Masciarenhas, ligghen op	21 ½
℣.	Os Baixos da Iudia, ofte de droochten van de Iudinne, ligghen op	22
℣.	Cabo, ofte den hoeck van San Sebastiaen, leyt op	21
℣.	Rio, ofte Revier van Quiloan, ofte Quiloane, leyt op	20 ½
℣.	Soffala, ende het Eylandt van Diogo Rodriges, ligghen op	20
℣.	Porto, ofte de Haven van Bango, leyt op	19 ⅔
℣.	Rio, ofte de Revier van Cuama, leyt op	18 ⅔
℣.	Os Baixos dos Garajaus, ofte de droochten van de Meeuwen, op	18
℣.	Rio dos bons Sinais, ofte de Revier van de goede teycheuen, op	17 ½
℣.	A Ilha, ofte het Eylandt van Brandao, leyt op	17
℣.	Het Eylandt A Ilha Primeira, ofte het eerste Eylandt, leyt op	17 ½
℣.	A Ilha, ofte het Eylandt van Ioan de Nova, leyt op	16 ½
℣.	Rio, ofte Revier van Angoxa, leyt op	16
℣.	Moçambique is gheleghen op de hoochte van	15
℣.	Rio, ofte Revier van Santo Antonio, leyt op	14
℣.	Rio dereito, ofte de rechte Revier, leyt op	12
℣.	Het Eylandt Ilha do Comoro is gheleghen op	11
℣.	Cabo del gado, ofte den dunnen hoeck, is gheleghen op	10
℣.	Die Stadt van Quiloa leyt op	9
℣.	Het Eylandt A Ilha de Monfia, leyt op	7
℣.	Het Eylandt A Ilha de Zanzibar, leyt op	6
℣.	Het Eylandt A Ilha de Pemba, leyt op	5
℣.	As Ilhas dos tres Yrmaós, ofte de Eylanden van de drie Broers, op	4
℣.	A Ilha do Almirante, ofte het Eylandt vanden Admirael, op	3 ½
℣.	Mombassa, ende de Revier van Tacharigo, ligghen op	3
℣.	De Stadt ende Haven van Melinde, is gheleghen op	2
℣.	De Stadt ende Haven van Pate, is gheleghen op	1

De Linea æquinoctiael.

De hoochten ende graden van de havens, hoecken, ende Revierē vande Linea æquinoctiael af, tot die Straet ofte doorgaēde enghte, O Estrecho de Mecca, anders het roode Meer, aende noordtzyde vanden æquinoctiael.

De graden aende noordtzyde.

℣.	BArra boa, ofte de goede Haven, gheleghen op de hoochte van	1
℣.	De Stadt ende Haven van Brava, leyt op	2
℣.	De Stadt ende Haven van Magadoxo, leyt op	2 ½
℣.	Zarzella, is gheleghen op de hoochte van	6
℣.	Cabo, ofte hoeck van Guardafu, ende het Eylandt A Ilha de Sacotora, liggen op	12
℣.	Van den hoeck de Guardafu, binnewaerts naer de roode Zee toe, te weten, de zuydt Custe van dien.	
℣.	Mite, ende Barborà, zijn gheleghen op de hoochte van	11
℣.	Zeila, leyt op de hoochte van	12
℣.	Het Eylandt A Ilha d'Alaca, is gheleghen op	15
℣.	Het Eylandt A Ilha Soaquen, leyt op	18

Van de noordtzyde van het Roode Meer, ofte die Straet van Mecca ghenaemt.

℣.	TOor, is gheleghen op de hoochten van	27
℣.	Gyda, een Haven van de Stadt Mecca, daer Machomet begraven leyt, waer van dese Zee ofte Straet den naem heeft, leyt op	20
℣.	Het Eylandt A Ilha de Zeyban, is gheleghen op	15

Het Ey-

		gr.
7.	Het Eylandt A Ilha Camaram, lept op de hoochte van	15
7.	Adem, een fortresse die de Portugesen eertijdts gheseten hebben: maer zijnse nu al weer quijt/lept op	15

De Custe van Arabien, vervolgens tot de Straet ofte enghte van Persien, ende het Eylandt Ormus.

		gr.
7.	FArtaque, lept op de hoochte van	15
7.	Diufar, lept op de hoochte van	16
7.	De Eylanden van Curia, Muria, liggben op	17
7.	Het Eylandt A Ilha de Maeira, lept op	20
7.	Cabo, ofte den hoeck van Rosalgare, lept op	22
7.	Curiata, ende Masquate, liggben op	23
7.	Hoor, is gheleghen op de hoochte van	24
7.	Cabo, ofte hoeck van Mocandao', lept op	27
7.	Het Eylandt ende de Stadt van Ormus, lept op de selfde	27

Van Ormus ofte Persien af, vervolghens de Custe tot de Cabo de Comorijn toe.

		gr.
7.	CAbo de Iasque, is gheleghen op de hooghte van	25½
7.	Rio do Sinde, anders de Revier Indo ghenaemt/ op	24
7.	De Stadt ende het Eylandt van Diu, lept op	21
7.	Goga, een Stadt gheleghen binnen inden Inwijck van Cambajen, op	33
7.	De Stadt ende Haven van Chaul, lept op	19
7.	De Stadt ende Haven van Dabul, lept op	18
7.	Het Eylandt ende de Stadt Goa, ende d'Eylandekens Os Ilhas Queimados, ofte die verbrande Eylandekens/gheleghen aende selfde Custe/op	16
7.	De fortresse van Honor, ende d'Eylanden As Ilhas d'Angediva, op	14
7.	Batacala, ende de hoochten Os Baixos de Pandua, liggben op	13
7.	De fortresse van Mangalor, ende Monte de Ly, zijn gheleghen op	12
7.	Cahanor, ende Calecut, zijn gheleghen op	11
7.	Cranganor, ende Cochijn, liggben op	10
7.	De fortresse van Cay Coulao', lept op	9
7.	Cabo de Comorijn, het welcke is den uytersten hoeck van de Custe/dienen eyghentlijcken naem van Indien/lept op de hoochte van	7

Van het Eylandt Seylon, te weten, aende oost ende zuydt-zyde, omloopende naer het westen.

		gr.
7.	TRincanamalle, lept op de hoochte van	9
7.	O Capello de Frade, ofte de Monnicks Kobel/ lept op	8
7.	Rio de Maracalou, lept op	7½
7.	Ponta de Gualle, ofte de punt vande Galepe/lept op	6
7.	Colombo, een fortresse der Portugesen/ lept op	7

Van de Cabo de Comorijn af, vervolgens de Custe van Choramandel, Orixa, Bengala, Pegu, ende Malacca, tot den hoeck Cabo de Sincapura toe.

		gr.
7.	CAbo, ofte den hoeck van Negapatan, lept op de hoochte van	11
7.	Povoacao' de San Thome, ofte die Stede van sint Thomas/lept op	13½
7.	Die Stede ende Haven van Musclepatao', lept op	16½
7.	A Punta, ofte de punt van Guadovarijn, lept op	17
7.	O Pagode de Iorganate, ofte den Afgodt van Iorganate, op	20¼
7.	Rio, ofte de Revier van Puacota, lept op	19
7.	Rio, ofte de Revier van Palura, ofte Paluor, op	19½
7.	A derradeira Terra alta, ofte het laeste hooghe landt/lept op	19½
7.	Rio, ofte Revier van Cayegare, lept op	21
7.	Rio, ofte Revier van Ganges, anders Porto Piqueno, ofte de cleyne Haven ghenaemt/lept op	22
7.	De Haven ende Stede van Aracan, lept op	20
7.	De Haven ende Stede van Martavan, lept op	16¼
7.	Het uytterste eynde aende noordtzyde van d'Eylanden Andeman, op	14
7.	Het uytterste eynde aende zuydtzyde van de selfde Eylanden Andeman, op	11
7.	De Haven ende Stede van Tanasserijn, lept van ghelijcken op	11
7.	De Haven ende Stede van Gunsalan, lept op	8½
7.	Het Eylandt Pulo Cuto, lept op	6½
7.	De Haven ende Stede van Queda, lept op	6½
7.	Het Eylandt van Gomespola, ende het Eylandt Pulo Batum, liggben op	6
7.	Het Eylandt Pulo Pera, lept op	5½
7.	Het Eylandt Pulo Pinon, lept op	5½
7.	De Haven ende Stede van Pera, lept op	4½
7.	Pulo Sambillao, lept op	4
7.	Pulo Parcelar, ende d'Eylanden As Ilhas d'Aru, liggben op	3

		gr.
V.	Cabo Rachado, ofte de gheloven hoeck/leyt op	2½
V.	De Stadt ende fortresse van Malacca, leyt op	2½
V.	Cabo de Singapura, is gheleghen op	1

Van het Eylandt Sámatra, te vveten, aende noordtzyde van den Æquinoctiael.

		gr.
V.	DE Haven van d'Achein, is gheleghen op	4½
V.	De Haven van Pedir, leyt op	4
V.	Cabo, ofte den hoeck van Tanjamburo, leyt op	5

De plaetsen gheleghen aende zuydtzyde vanden Æquinoctiael, soo aen het selfde Eylandt, als anders.

		gr.
V.	TErra d'Arruen, ofte het landt van Arruen, leyt op	2
V.	Ilha d'Ouro de Manancabo, ofte 't Goude Eylandt van Manancabo, leyt op	3
V.	De Haven van Campar, leyt op	4
V.	De Straet ofte doorgaende enghte van tusschen het Eylandt Samátra, ende Iava major, ofte groot Iava, leyt op	5½
V.	A Ilha Iava major, ofte groot Iava, te weten/te middewegh en/leyt op	6
V.	A Ilha do Iogo, ofte het vuyrighe Eylandt/leyt op	7
V.	A Ilha Solitaria, ofte het eenighe Eylandt/leyt doch op	7
V.	A Ilha Banda, ofte het Eylandt Banda, leyt op	5
V.	De Eylanden vande Nagelen van Maluco, liggen onder de Linea Æquinoctiael.	

Vande Cabo de Singapura af, vervolgēs de Custe naer Sion, Camboja, Champa, ende China, tot de Revier van Liampo', ende Nanquijn, met sommighe Eylanden; alles aende noordtzyde vande Linea Æquinoctiael.

		gr.
V.	HEt Eylandt Pulo Tymao', is gheleghen op de hoochte van	2½
V.	De Haven ende Stede van Pan, leyt op	3½
V.	De Haven ende Stede van Patane, leyt op	7½
V.	De Haven ende Stede van Sion, leyt op	14½
V.	Punta, ofte de punt van Cuy, leyt op	12½
V.	Enseada de Lion, ofte den Inwijck van Lion, leyt op	12½
V.	De Haven van Varella, leyt op	13
V.	Het Eylandt Pulo Condor, leyt op	8½
V.	De Stede ende Haven van Camboja, leyt op	10
V.	Het Eylandt Pulo Secir, van het landt/leyt op	10½
V.	Het Eylandt Pulo Caton, leyt op	15½
V.	Het Eylandt Pulo Champello', leyt op	16½
V.	Het upterste zuyder eynde van het Eylandt Aynon, leyt op	18½
V.	Het eynde van het noordtooosten van het selfde Eylandt Aynon, leyt op	19½
V.	De Eylanden van Sanchoan, ligghen op	21½
V.	De Stede ende het Eylandt van Macau, leyt op	22½
V.	De Stadt van Canton, leyt op	24½
V.	Ilha Branco, ofte het witte Eylandeken	22½
V.	Ilha Fermosa, ofte het schoone Eylandt	21½
V.	Ilha de Lamon, ofte het Eylandt van Lamon ghenaemt/op	23½
V.	De Haven van Chabaqueo', leyt op	23½
V.	De Haven van Chincheo', leyt op	24½
V.	Enseada dos Camaroins, ofte den Inwijck van de Garnaet/anders Cayto ghenaemt/leyt op de hoochte van	25½
V.	Het Eylandt Lequeo pequeno, ofte cleijn Lequeo, leyt op	25
V.	A Ilha dos Cavallos, ofte het Eylandt van de Peerden/leyt op	25½
V.	Ponto, ofte Cabo de Sumbor, leyt op de hoochte van	28½
V.	De Eylanden As sete Yrmaas, ofte de seven Ghesusters/welcke zijn gheleghen op den wegh naer Iapan toe/ligghen op	29½
V.	De Eylanden van Siongican, gheleghen aen de Custe/leyt op	29½
V.	De Eylanden diemen noemt van Liampo', ghelegen aen de Custe/strecken tot op	31
V.	Het midden van het Eylandt Meaxuma, leyt op	30½
V.	Het Eylandt van Tanaxima, is gheleghen op	31½
V.	De Revier van Nanquijn, leyt op	34
V.	De Eylanden van Iapan hebben altesamen inde longitudo ofte lenghte 130. mylen/ende het upterste in het ooosten/is gheleghen op	32

Van de Eylanden de Philippinas, anders de Luçons, ofte Manillas ghenaemt, aende noordtzyde van de Linea Æquinoctiael.

		gr.
V.	DE mont ofte incomste van het Canael ofte enghte van tusschen het Eylandt Luçon, ende het Eylandt Tandaya, leyt op de hoochte van	12
V.	Het Eylandt Capuly, ende het Eylandt Ticao', leyt op	12½
V.	Het Eylandt van Masbate, leyt op	12½

Het Ey-

Y.	Het Eylandt van Banton, leyt op	12½
Y.	Het Eylandt Rebujan, te weten/het noordste eylandt/leyt op	12½
Y.	De Eylanden de Virejes ghenaemt/ligghen op	12½
Y.	Het Eylandt Marinduque, leyt op	12½
Y.	Cabo de Dumarijn, van het Eylandt Mindoro, ende de Eylanden van Luban, zijn ghelegher op de hooghte van	13
Y.	De mont ofte inconste van de Bay van Manilla, de hooft Stadt van het Eylandt Luçon, leyt op	14½
Y.	De Stadt van Manilla, leyt op	14½
Y.	Cabo, ofte den hoeck van Samballes, aen het Eylandt Luçon, is ghelegher op de hoochte van	14½
Y.	Cabo de Bolinao', aen het selfde Eylandt van Luçon, op	16½
Y.	Cabo de Bojador, welcke is den uytersten hoeck/ghelegher aende noordzyde van het Eylandt Luçon, leyt op	19
Y.	Het uytterste Eylandt ghelegher in het noorden ende oosten van de Eylanden de Lequeos ghenaemt/is ghelegher op	29
Y.	De Eylanden A Islas de las Vellas, anders de los Ladrones, ofte van de Dieven ghenaemt/ligghen op	15

Van het landt van nieu Spaengien, ghelegher teghens over het Eylandt van Japan,

Y.	HEt Eylandt Isla de Sant Augustijn, aende Custe/ghelegher op	30½
Y.	Het Eylandt Isla de Sedros, ofte van de Hedze-boomen/op	28½
Y.	Cabo de San Lucas, begrijpsel van het landt van California, op	22
Y.	Cabo de las Corrientes, ofte den hoeck van de stroomen/op	19½
Y.	De Haven van Acapulco, leyt op	17

Vande Straet van Magallanes af, vervolgheris de Custe van Brasilien, tot de Linea æquinoctiael toe, aende zuydtzyde van dien.

	Graden aende zuydtzyde van den æquinoctiael.	gr.
Y.	DE Straet ofte doorgaende enghte van Magallanes, op	51½
Y.	Bahya de las Islas, ofte de Bay van de Eylanden/leyt op	49
Y.	Rio de la Plata, ofte de Revier van het Zilver/leyt op	34½
Y.	Arreciffe, ofte het Clif/leyt op	34
Y.	Bahya Aparcellada, ofte de danckachtighe Bay/leyt op	33
Y.	Cabo da Ponta, ofte den hoeck van de punt/leyt op	32
Y.	Rio dos Negros, ofte de Revier van de Swarten/leyt op	31
Y.	Angra onde Sevio ó Battel, dat is: de open Haven daermen het Hout ghesien heeft/is ghelegher op	30
Y.	Ilha da Bahya, ofte het Eylandt van de Bay/leyt op	29
Y.	Ilha de Santa Caterina, ofte het Eylandt van Sinte Catherine/op	28½
Y.	Bahya do Repairo, ofte de Bay van het beschutsel/leyt op	28
Y.	Rio do Estremo, ofte de Revier van uyter maten/leyt op	27
Y.	Rio dos Dragos, ofte de Revier van de Draecken/leyt op	26
Y.	Ilha de Cananea, ofte het Eylandt van het Riet-bosch/leyt op	25½
Y.	Het Eylandt A Ilha Doropica, is ghelegher op	25
Y.	Bahya, ofte Bay van San Vincente, leyt op	24
Y.	Rio, ofte Revier van Canane, leyt op	24
Y.	Rio de Ianero, ofte de Revier van Januarius/leyt op	23½
Y.	Cabo Frio, ofte de coude hoeck/leyt op	23
Y.	Bahya do Salvador, ofte de Bay van den Zaligmaecker/leyt op	22
Y.	De hooghten/ghenaemt Os Baixos dos Pargos, ligghen op	21
Y.	A Bahya do Espirito Santo, ofte de Bay van den Heylighen Gheest/op	20
Y.	Het Eylandt van Santa Barbora, op de selfde hoogheen van	20
Y.	Rio, ofte de Revier van Santa Luzia, leyt op	19
Y.	Rio de San Iorgie, ofte de Revier van Sint Joris/op	18
Y.	Porto Seguro, ofte een seecker Haven/leyt op	17
Y.	Rio das Santos Cormos, dat is: de Revier van Sint Cosmo ende Damiaen/ op	16
Y.	Het Eylandt A Ilha de Santa Helena, leyt van ghelijcken op	16
Y.	Rio da Praya, ofte de Revier vande Straete/leyt op	15
Y.	Rio dos Inhas, ofte de Revier van de Eylandekens/leyt op	14½
Y.	Porto Real, ofte de Coninckelijcke Haven/leyt op	14
Y.	Bahya de Todos os Santos, ofte de Bay van Allerheyligher/leyt op	13
Y.	Rio Real, ofte de Coninckelijcke Revier/leyt op	12
Y.	Rio, ofte de Revier van San Francisco, leyt op	11
Y.	Rio, ofte de Revier van San Michiel, op	10
Y.	Santo Alexo, is ghelegher op	9
Y.	Cabo, ofte den hoeck van Sant Augustijn, leyt op	8½
Y.	De Steve van Olinda, is ghelegher op	8½
Y.	Pernanbuco, ende het Eylandt van Alcençao', ofte Bemelvaert/ligghen op	8
Y.	Santo Domingos, leyt op	7

Arapica,

℣.	Arrapica, is gheleghen op	6
℣.	Santo Roque, ende Santa Maria d'arribada, ofte onse lief Vrouwe vande ghenarriveert de/zijn gheleghen op	5
℣.	Bahya, ofte de Bay van Sinte Lucas/leyt op	4
℣.	Bahya das Tartarugas, ofte de Bay van de Schildpadden/op	3
℣.	Rio do Arreciffe, ofte de Revier van het Clif/leyt op	2

Vande Antillas, ofte voor Eylanden van Spaenschs Indien, ende sommighe plaetsen aen het vaste landt gheleghen, alles aende noordtzyde vande Linea Æquinoctiael,

		gr.
℣.	Isla la Desseada, ofte het begheerde Eylandt/is gheleghen op	15 1/3
℣.	Het Eylandt Marigalante, leyt op	15
℣.	Het Eylandt La Dominica, leyt op	15 1/3
℣.	Het Eylandt La Antigua, dat is: het oude Eylandt ghesepet/leyt op	16 1/3
℣.	Cabo de Cantina, aen het vaste lande/leyt op	9 1/3
℣.	Het Eylandt La Serrana ghenaemt/leyt op	14 1/3
℣.	La Serranilla, ofte cleyn Serrana, leyt op	16
℣.	Cayman grande, ofte de groote Crocodijl, leyt op	19
℣.	Cabo de Sant Anton, aen het Eylandt Cuba, leyt op	22
℣.	Rio, ofte de Revier van Sant Pedro, ende Sant Paulo, leyt op	21
℣.	Los Campos d'Almeria, ofte de Velden van Almeria, liggen op	20
℣.	Villa Riça la vieja, ofte out Villa Riça, ofte rijcke Stede/leyt op	19 1/3

De Havens ende plaetsen gheleghen aende Custe/diemen eygentlijcken noemt van Indien/met die distantie ende verscheydenheyt/gelijckse vanden anderen liggen/beginnende van het noorden af/verbolgens de Custe/zuydtwaerts aen/ghelijck als het self de lande strecken de is.

Inden eersten, so is te weten, dat de Custe diemen noemt van Indien, zijn beginsel neemt vanden Inwijck (diemen noemt A Enseada de Iaquetta) af, beginnende van een plaets ghenaemt, Espero, &c,

		mp.
℣.	Van Espero tot Mangalor, zijn mylen	8
℣.	Van Mangalor tot Patane, zijn mylen	8
℣.	Van Patane tot den hoeck ghenaemt Punta de Diu, zijn mylen	12
℣.	Van Diu tot het Eylandt ghenaemt A Ilha do Berte, zijn mylen	9
℣.	Van Ilha do Berte tot Goa, een Stadt gheleghen binnen inden Inwijck van Cambajen, zijn mylen	20
℣.	Van het voorsepte Ilha do Bette tot die Stede van Daman, zijn mylen	26
℣.	Van Dattan tot Surratte, een Stede gheleghen inden Inwijck van Cambajen, zijn mylen	8
℣.	Van Daman tot Danu, de Custe upt waerts voort aen/zijn mylen	7
℣.	Van Danu tot As Ilhas das Vaças, ofte de Eylanden vande Koeyen/zijn mylen	7
℣.	Van As Ilhas das Vaças, tot de Stede van Baçain, zijn mylen	3
℣.	Van Baçain tot de Stede van Chaul, zijn mylen	12
℣.	Van Chaul tot Danda, zijn mylen	5
℣.	Van Danda tot den Inwijck ghenaemt/A Enseada de Pero Soares, zijn mylen	3
℣.	Vande Enseada de Pero Soares tot Siffardao', zijn mylen	3
℣.	Van Siffardao' tot Dabul, zijn mylen	10
℣.	Van Dabul tot Sanguisserra, zijn mylen	6
℣.	Van Sanguisserra tot de Revier vande Bettele, zijn mylen	12
℣.	Vande Revier van de Bettele tot Seyta pór, zijn mylen	3
℣.	Van Seyta por tot Carapam, zijn mylen	11
℣.	Van Carapam tot de Hooft-stadt van Goa, zijn mylen	14
℣.	Van Goa tot Angediva, zijn mylen	12

Van hier af soo begint de Custe ghenaemt Malabar, doch even wel begrepen onder de Custe van Indien,

		mp.
℣.	Van Angediva tot Batecala, zijn mylen	12
℣.	Van Batecala tot de fortresse van Barçalor, zijn mylen	5
℣.	Van Barçelor tot het Eylandeken ghenaemt Primeiro Ilha, zijn mylen	6
℣.	Van Primeiro Ilha tot de fortresse van Mangalór, zijn mylen	6
℣.	Van Mangalór tot Monte Fermoso, ofte schoonen Berch/zijn mylen	4
℣.	Van Monte Fermoso tot Monte de Lijn, zijn mylen	10
℣.	Van Monte de Lijn tot de fortresse van Gananór, zijn mylen	6
℣.	Van Cananór tot Calecut, zijn mylen	8
℣.	Van Calecut tot Coulette, zijn mylen	2
℣.	Van Coulette tot Chale, ende Parangale, zijn mylen	7
℣.	Van Patangale tot Tanór, zijn mylen	5
℣.	Van Tanór tot Panane, zijn mylen	6
℣.	Van Panane tot Cochijn, zijn mylen	15

Van

Van Cochijn tot een plaets, ghenaemt Arbore de Porca, ofte den Boom van de Hoch/ofte het Verken/zijn mylen		9.
Van Arbore de Porca tot Caule Coulao', zijn mylen		9
Van Caule Coulao' tot de Forteresse Coulao', zijn mylen		6
Van Coulao' tot de Barreiras, ofte de Baelen ofte Aert-duynen/zijn mylen		4
Van de Barreiras tot Brinjao', zijn mylen		8
Van Brinjao' tot het Eylandeken ghenaemt Ilha de Tarabancór, zijn mylen		6
Van Tarabancór tot den hoeck ghenaemt/Cabo de Comorijn, zijn mylen		6

Alhier volcijndt die Custe dienen eyghentlijcken noemt in ghheel Oyenten/de Custe van Indien/waer onder begrepen is de Custe van Malabar, als boven; Alle d'ander Custen van Oyenten/hebben hueren particulieren name buyten Indien/als wy voren ghenoech aengheweesen hebben.

Alle de verhaelde mylen/als oock alle die mde dischrijven van de Nadigatien ende Itinerario verhaelt zijn/zijn altesamen Spaensche mylen/dan 17½. in een graedt/het welcke zijn 15. duytsche mylen inde rekenninghe/etc.

Hier naer volcht een instructie ende memorie van het wraken ofte declineren van de Naelden vande Compassen, op de Navigatie ende Coursen van Portugael naer Oost Indien, soo in't gints varen, als in't wederom keeren, ende op wat plaetsen, ende hoe veel datse noordtwest ofte noordtoosteren, dat is: het ghene dat die Naelde van het Compas wijckt ofte wtaeckt, naer het oosten ofte westen, alles seer correctelijcken aen gheteyckent, van de Portugaloische Stuerluyden vande selfde Navigatie ofte vaert, &c.

SEylende van Lisbonen af/tot by naer den hoeck van Cabo Verde, so noordoosteren de Naelden ofte Lelien vande Compassen/(dat is: naer't oosten wijckende/) twee derdendeel van een streeck ende meer.

Loopende van daer af tot op 4. ofte 5. graden/aende noordzyde vanden Æquinoctiael, wesende 70. ofte 80. mylen van de Custe/soo wtaeckt de Naelde van het Compas naer het oosten/dat is noordoosteren/een halve streeck/ende so ghy waert 100. ende 120. mylen van het landt af/soo salt noordtoosteren ½. van een streeck.

Loopende by de Custe van Brasilien/tot op 7. 8. 10. graden/aen de zuydzyde vanden Æquinoctiael, soo salt Compas noordoosteren ofte wtaken naer het oosten ½. van een streeck; dit is te verstaen alsmé dicht by Brasilien heen loopt.

Van dese hoochte af/tot op de 17. 18. graden/(op welcke hooghte zijn ghelegheu de droochten/dienen noemt Os Baixos dos Abrolhos,) soo salt Compas noordtoosteren ¼. ofte ½. van een streeck; dit is te verstaen alsmé boven de 100. ende 120. mylen van de Custe van Brasilien niet en loopt.

Loopende voorby de Eylanden van Martijn Vaaz, soo sal het Compas een streeck oste meer noordtoosteren.

Van hier af voortaen tot op de 33. gradé/sa sal het Compas noordtoosteren ander halve streeck/tot op 70. ende 80. mylen voorby d'Eylanden van Tristan da Cunha.

Van daer af naer de Cabo de bona Esperança toe/soo beginnen de Compassen weder minder te wraken/ende soo ghy het Compas wel merckt/en dattet hadde een halve streeck van het noordoosteren/so weet dat ghy dicht by de Cabo de bona Esperança zijt/tot op de 30. ofte 40. mylen ten hoochsten daer van af/want als ghy daer noorden ende zuyden met over een zijt/so salt Compas ½. van een streeck noordtoosteren.

Seylende van hier af voortaen/so ghy het Compas comt te mercken/ende dat ghy't siet, ende effen vindt, soo weet dat ghy zijt 80. mylen oostwaert van de Cabo das Agulhas af.

Seylende naer Moçambique, ende merckende het Compas/soo het ½. van een streeck noordtwesteert/(dat is: wraken ofte wijcken naer het westen/) soo weet dat ghy zijt noorden ende zuyden met den hoeck genaemt Cabo das Correntes, ende weseude op 25. 26. tot op de 29. graden/ende dat het Compas ½. van een streeck ofte meer noordtwesterden/soo weest op u hoede van het Eylandt Sant Lourenço: want sult het terstondt komen te sien.

So wanneer ghy met Moçambique over een compt/soo heeft het Compas een streeck van't noordtwesteren/ofte een wenich minder/en heeft de selfde differentie tot de Linea Æquinoctiael toe/te weten, de wegh naer Indien toe.

Wesende 200. mylen oost ende west met de Haven van Goa, ofte met de Custe van Indien/tot den hoeck Cabo de Comorijn toe/soo sal het Compas noordtwesteren ander halve streeck/ende aen de Custe van Indien een streeck/ende ½. van een ander.

Seylende van Cochijn naer Portugael/tot dat ghy de Eylanden van Maldiva ghepasseert zijt/zuyden en zuydtwesten aen/soo sal het Compas wtaken ofte noordtwesteren ander halve streeck/tot op 8. ende 10. gradé/aen de zuydzyde vãde Linea Æquinoctiael, ende soo't ghebuert dat ghy het minder als d'ander halve streeck vont/soo weet dat ghy zijt by westen/dicht by de droochten genaemt A Saya de Malha, dat is: de Baucier ofte het Wambays van Verrshinghen ghelijckenis dicket van heeft.

Soo wanneer dat ghy zijt op 27. ofte 30. graden/doende uwen cours west aen/soo sult ghy bevinden dattet Compas een streeck ende ½. van een ander noordtwesteert, als ghy dit al aldus bevint/soo weet dat ghy dan zijt noorden ende zuyden met den hoeck Cabo de San Roman, ghelegheu aen het uyterste eynde vã het zuydtoosten, van het Eylandt San Lourenço.

Wesende noorden en zuyden met de droochten Os Baixos da Judia aber een/loopende na het lande

het landt (Terra do Natal) toe/op de 30. ende 31. graden/ so salt Compas noordtwesteren ¼. van een streeck/oste wat minder/ende sult wesen noorden eñ zuyden met den hoeck Cabo das Correntes.

Comende van op de 32. ende 33. graden voort aen/ende bevindende dat hier Compas essen en gelijck is/sonder pet naer't oosten oste te westen te wrake oste declineren/ soo weet dat ghy recht onder de Meridiaen zijt.

Suit gheadverteert wesen/'t Compas wel ende te degen te mercken/dattet niet een hayr en falgeert/ te weten /houdende (in't pepien) een oogh toe/om beter en stherper te sien; wat so ghy hier in vont te faelgeren/ so kluent ghy qualijcken goede gissinghe maecken/ nerh pet upt rechten dat duecht.

De Cabo de bona Esperança ghepasseert wesende/loopende naer't Eplandt Santa Helena toe/ soo noordtoosteert oste wraekt het Compas naer't oosten ¼. van een streeck/ende in't Eplandt Santa Helena een halve streeck; Van't Eplandt Santa Helena af/ tot het Eplandt Açençon, oste Asumption, dat is: Pemelvaert ghesept/so noordtoosteert het Compas ¼. van een streeck.

Woe u gedenckt dat so wanneer men vont van Port ugael af/ naer Brasilien toe / tot op de hooghte vanden hoeck oste Cabo de Sant Augustijn, eñ dit Eplandt dñ Asumption, so weet/ dat hoe't Compas meer noordtoosteert oste wraekt naer't oosten / hoe dat ghy oostwaerder ende verder vande voorseyden hoeck af zijt/ daerom wilter goede achtinge op hebben: want soo ghy't wel weet te pepien / sult bevinden dattet hier met over een vont / als ghesept is.

Van't Eplandt Açençao' af/tot de Clippe Penedo de S. Pedro ghenaemt/te weten/ 20. oste 30. mpien by oosten daer van af/ so heeft het Compas een halve streeck schaers / van noordtoosteren.

Van daer af 17. oste 18. graden voortaen/ sult de Compassen fixe ende ghelijck vindé/te weten/ wesende zuyden ende noorden met het Eplandt Santa Maria.

Van daer af voortaen/ so ghy ruymer wint vint/in sulcker voegen dat ghy't Eplandt Flores set in't noordwesten/alsdan salt Compas ¼. van een streeck wraken.

Soo wanneer ghy zijt op 70. oste 80. mpié naer by't Eplandt Flores, so hebt ghy't Compas fixe ende essen.

In't Eplandt Fayael, ende van daer naer't Eplandt Tercera, (vande Vlaemsche Eplanden/) salt Compas noordtoosteren ¼. van een streeck/ende van Tercera naer Lisbonen van ¼. tot ¼. van een streeck.

Om nu te verstaen het wrake oste declineren van't Compas/so is te weten/ dat alsmen is onder de Meridiaé/dat is: onder de Linea oste streeck/diemen verriert inden omloop vñ het Firmament / vanden eenen Pool tot den anderen/ te weten/recht te midde wegé/ruymwijs over de Linea Æquinoctiael, alsdan so heeftmen alle Compassen (die goet en oprecht zijn) fixe ende gelijck/sonder te wraken naer't oosten oste weste/ ende wesende aen d'een oste d'ander zyde daer onder van daen/so wraekt de Lelie oste Naelde van't Compas aen d'een oste d'ander zyde/te weten/alsmen is aende zyde van't oosten/so wraekt de Lelie oste Naelde van't Compas naer't westen / dat hieten wy noordtwesteren/ende alsmen is aende weste zyde vande Meridiaen voorsept/soo wraekt oste declineert de Naelde van't Compas naer het ooste/dat hieten wy noordoosteren/waer mede dit nu ghenoech verstaen can worden/ om hen daer naer te reguleren / als verhaelt is/etc.

Sommighe vraghen ende antwoorden, seer nut ende oirbaer te weten, voor alle Zee-varende luyden.

'tGhetal van de gradé vande werelt.

SOmmen u wraechden hoe veel graden datter zijn in de rondicheyt oste omloop van de werelt.

Antwoort. 360. graden / wesende elcke graed van 15. duytsche/eñ 17 ½. Spaensche mpien.

Wat de Poolen zijn.

Vraghe. Wat dinghe zijn de Poolen vande werelt?

Antwoort. Twee punten diemen imagineert oste versiert/ daer't Firmament oste de werelt op om draept.

Vande Linea Equinoctiael.

Vraghe. Wat dinghe is de Linea Æquinoctiael?

Antwoort. Eenen versierden streeck oste draet / vanden oosten tot den westen/ om de rondicheydt van de werelt oste Firmament/ welcke is het schepsel ende 't midden van tusschen beyde de Poolen / ende soo wanneer de Son daer op is/t welcke is den 21. Meert/eñ den 23. September/ soo heeftmen de daghen ende nachten even lanck / waerom Æquinoctie ghenaemt wort.

Vande Meridiaen.

Vraghe. Wat dinck is Meridiaen?

Antwoort. Is eenen streeck oste draet diemen versiert inden omloop vande werelt/ vñ den eenen Pool tot den anderen/ende so wanneer dat u de schaduwe vont in't midden van dese streeck/soo is het uwe Meridiaen.

Wat Paralel is.

Vraghe. Wat dinck is Paralel?

Antwoort. Alle dinghen ende plaetsen die met u ooste en weste over een comé/is Paralel.

Wat de Tropico zijn.

Vraghe. Wat dinghe is Tropico?

Antwoort. Een streeck oste punt diemen imagineert oste versiert/ inden omloop van't Firmament/welcke is het besterk/tot so verre dat hem de Son vande Linea af verlenght/eñ dan weder te rugghe keert/te weten / den 21. Junij vont hy aende noordtzyde van den Æquinoctiael, tot op 23 ½. graden / welcke besterck ghenaemt wort Tropico van Cancer, ende den 21. December vont hy aende zuydzyde vandé Æquinoctiael, op gelijcke hoochte van graden / welcke besterck genaemt wort Tropico van Capricorno.

Wat distantie datter van de Linea Æquinoctiael tot den Pool is.

Vraghe. Hoe veel distantie isser van de Linea Æquinoctiael, tot eenich van de beyde Poolen?

Antwoort. 90. graden/dat is: het vierendeel vanden omloop van't Firmament oste Werelt.

Wat den Horisont is.

Vraghe. Wat dinck is Horisont?

Antwoort. Is so veel als u ghesicht strect/ tot daer u duncht dat hem de Lucht met het landt oste Zee vereenicht/ het welcke zijn 90. graden van u af/ dat is den Horisont.

Vande Zenith.

Vraghe. Wat dinck is Zenith?

Antwoort. Alle 't ghene dat in de Lucht u recht over't hooft staet/ dat is u Zenith.

Van longitudo ende latitudo.

Vraghe. Wat dinck is longitudo ende latitudo?

Antwoort. Longitudo is de lenghte vanden wegh diemé doet/ende latitudo de breete.

Vraghe. So ghy waert onder de Pool vñ

Artico

Oft Compas permijt onder den Pool zijn de/de coursen wijsen kan.

Artico oste Noordt-sterre/of u van het Compas sal connen wijsen / ende te recht oordelen vande Coursen die ghy daert?

Antwoort. Neen: want wesende op die extrepe / sal u de Naelde van't Compas daer't gestrichen is/opwaerts getrocken worden tegens 'tglas aen / so dattet daer door zijn operatie met en sal mogen verhoonen: maer daer wat onder van daen wesende/ in sulcker voeghen dat de Pool gheen plaets meer en heeft/ dat naer hem op waerts te trecken/ so salmen terstondt verder 't Compas in zijn effect hebben/om u daer naer te mogen reguleren / etc.

In wat hoochte datmen de Son den 22. Junij op de Custe van Florida zynde/ vant.

Vraghe. Soo ghy waert den 22. Junij/op de Haven van Havana, op de Custe van Florida ende nieu Spaengien / hoe veel sult ghy van op d'Astrolabio vinden int peylen van de Son?

Antwoort. Datmen op sulcken dagh sal hebben de Son voor Senith / dat is recht over't hooft/ ende men en sal aen genige zyden schaduwe vinden/ soo sult ghy weten de declinatie van dien dagh/ende alle 'tghene dat ghy bevint van declinatie / dat selfde zijt ghy verschepden van de Linea Æquinoctiael af/ nae de Son toe/ende dat is u hoochte.

Op wat hoochte datmen de Son vinden sal de 23. December op de selve plaets.

Vraghe. So ghy u vont op de selfde plaets den 23. December/wat sult ghy alsdan op u Astrolabio hebben in't peylen van de Son?

Antwoort. Op alsulcken dagh is de Son verschepden van de Linea Æquinoctiael af/ 23 ½. graden/ende daer by voegende noch ander 23 ½. maken te samen 47. graden/ so ghebreken der tot volcommenheyt vande 90. gradē noch 43. dese 43. graden sult ghy op de Astrolabio nemen in't peylen vande Son.

Wat een graedt is.

Vraghe. Wat dinck is een graedt?

Antwoort. Van 360. graden ofte ghedeelten/daer de werelt met af ghedeelt ende gemeten is/so is de graedt een ghedeelte/so dat een graedt een 360. paert vande werelt is.

Of alde 3. ofte 11. zyde de declinatie vā de Son even hoogh is/ etc.

Vraghe. Soo daer waren twee persoonen noordē ende zuyden van den anderen af/in ghelijcker distantie / oft dan den eenen so veel hoochten ende declinatie van de Son sal hebben als d'ander?

Antwoort. Ja: maer moeten wesen / den eenen aende noordzyde en d'ander aende zuyd zyde van de Linea Æquinoctiael, ende is te verstaen den 22. Meert/ende 23. September/ als de Son op de selfde Linea is.

Misint 5. graden vāde declinatie dan de Son heeft/ hoe veel dat men dat op d'Astrolabium nemen sal.

Vraghe. Somen daer op de hoochte van 10. graden / hebbende 5. graden van declinatie/de Son ende schaduwe verschepden / hoe veel salmen dan op d'Astrolabio nemen?

Een ander vraegh van de Son.

Antwoort. 75. graden/ende 5. van declinatie/ zijn 80. so ghebreken der noch 10. tot voldoeninghe van de 90. dit selfde is de Linea Æquinoctiael, tusschen u ende de Son.

Misint 4. of 5. dagē de Son op 90. graden stelt / hoe veel weeghs datmen dan alle daeghs seylt.

Vraghe. Soomen de Son ende schaduwe aen een zyde hadde/wesende op de hoochte vā 20. graden/hebbende 10. van declinatie / hoe veel salmen dan op d'Astrolabio nemen?

Antwoort. 80. soo ghebreken der tot de 90. noch 10. ende 10. van declinatie zijn 20. welcke is de hoochte daermen op is.

Vraghe. Soo't gebuerdē dat ghy de hoochte van de Son naemt 4. 5. ofte meer daghen op 90. graden/hoe veel weeghs suldy alle dese daghen gheseylt hebben?

Antwoort. Alle het gene dat de Son voort ghegaen heeft/soo dat alle de graden ende minuten / die ghy van declinatie op de selfde dagen vint/dat zijn de mylen ende weegh die ghy ghevaren hebt/te weten: soo de Son 6. gradē min ofte meer ghereesen ofte gedaelt waer/ sō hebt ghy van ghelijcken soo veel uwen wagh vervoordert.

Op wat hoochte datmen de Son vinden sal als de hoochte van een graedt af land west/ en 89. mylen is. en vr. is u aentoogt.

Vraghe. So ghy waert perckts op't landt op de hoochte van een graedt/ende Custe van oost ende west / voende uwen cours van daer af 89. mylen west ende west ten noorden aen/ op wat hoochte ende hoe verre sult ghy alsdan van landt wesen?

Antwoort. Op de hoochte van 2. graden/ ende 15. Duytsche/ende 17 ½. Spaensche mylen van't landt af.

Misinen op d'eene Tropico en is/ en de Son op d'ander/ wat rekeninghe datmē maken sal int peylen van de Son.

Vraghe. So de Son waer op d'eene Tropico, ende ghy op d'ander / wat rekeninghe sult ghy alsdan maken in't peylen vande Son?

Antwoort. De Son is alsdan verschepē vande Linea Æquinoctiael af/ 23 ½. graden/ met noch 23 ½. gradē/dat ghy daer af zijt/zijn te samen 47. so gebreken der noch tot volbeninge vande 90. / 43. dese salmen op d'Astrolabio nemen / met dese sult ghy de declinatie voeghen/ welcke zijn 23 ½. soo maeckt et te samen 66 ½. soo gebreken der dan tot de 90. 23 ½. graden / dit selfde is de hooghte daer ghy op zijt.

Om de declinatie van de Son te weten sonder boeck/ens.

Vraghe. So ghy op eenighe plaetse waert/ ende wist de hooghte wel daer't op lept: maer en weet de declinatie van dien dagh niet / hoe sult ghy die sonder boeck connen weten?

Antwoort. Neemt de hooghte vande Son met die Astrolabio, ende 'tghene dat ghy vint sult voeghen by de hoochte daer de plaetse op lept/ ende alle 'tgene datter boven de 90. over schiet/ofte onder de 90. gebreert/ dat is de declinatie van dien dagh.

Op wat plaetsen dat het 6. maendē dagh/ende 6. maenden nacht is.

Vraghe. Welck zijn de plaetsen vande Werelt/daer't ses Maenden dagh/ende ses Maenden nacht is?

Antwoort. Onder beyde Poolen van de Werelt.

Wat de hooghte is.

Vraghe. Wat dinck is de hooghte?

Antwoort. Het ghene dat de Son rijst vā dat hy upt ofte op comt tot op den middagh. Van gelijcken is hoochte de graden / diemen heeft vande Pool tot den Horizont / oock mede so is hoochte alle het gene datmē verschepden vande Linea Æquinoctiael af is.

Hoemē te declinatie van de Son weten sal.

Vraghe. Hoe salmen weten de declinatie vande Son?

Antwoort. Men sal de Son peylen op den 21. Junius/ende wachten dan tot den 23. December/op welcke dagh sult wederde hoochte vande Son nemen/dit ghedaen hebbende/ sult de minste somme van de meeste af trecken/ en 'tghene datter overblijft salmen overmits depten / op dese manier salmen die declinatie tomen te weten.

Hoe veel de Son op een dagh mach declineren.

Vraghe. Welcke is de grootste declinatie die de Son op eenen dagh maeckt doen?

Antwoort. 24. Minuten.

Hoe veel graden een streeck van't Compas is.

Vraghe. Hoe veel graden rekenmen voor eenen streeck vant Compas?

Antwoort. 11 ½. want 32 maels 11 ½. maken 360. graden/ twelcke is den omloop van de Werelt.

Hoe veel de Lupdt-sterre vande Pool verschepden is.

Vraghe. Hoe veel is de Lupdt-sterre verschepden vande ansienlicke Pool?

Antwoort. 30. graden/sonder daer bichter ofte verder af te nemen.

Wat 't Compas belangt.

Vraghe. Wat behupt het Compas?

Antwoort. Den Horizont met de omloop van de Werelt/ghedeelt in 32. ghedeelten.

Vraghe. Wat dinck is de Pas-caerte?

Wesgelijcks Astrolabium.

Antwoort. Het landt ende die Zee.

Vrage. Wat dunckt beduyt het Astrolabio?

Antwoort. Het vierendeel van de Werelt/ twelcke zijn 90. graden.

Waerom de streken bij het Compas altemael door den Center loopen.

Vraghe. Waerom zijn de streken van het Compas/ofte inde Navigatie altemael evengelijck/ende passeren altemael door den Center/op een maet sonder eenigh verschil in de groote vande rondichepot/waerom rekenen men dan op een graedt ende streeck meer mylen als op d'ander/ghesien dat zy behoorden naervenant de mylen ghelijck te hebben?

Antwoort. De groote Circulen ofte omloopende streken/die de Æquinoctiael natuerlijck heeft/te weten: de 32. graden zijn altesamen even en ghelijck/van 15. Duytsche/ende 17½. Spaensche mylen: maer de cleyne Circulen ofte omloopende streken/hebben d'een min en d'ander meer/naer de Elevatie van de Polen/in sulcker voeghen/dat hoe ghy naerder aende Linea Æquinoctiael comt/hoe u den wegh langher sal wesen/en hoe ghy naerder de Polen comt/hoe datse corter sal wesen: want de Pool rijst ofte daelt een graedt/ende loopende langhs de Linea heen/soo een salse noch rysen noch dalen.

Hoe dattmen des middaeghs sal kunnen weten hoe veel de Son oost ofte noordtwesteert.

Vraghe. Hoe salmen des middaeghs mogen weten wat die Son noordoost ofte noordwesteert/te weten: op wat plaetsen bäde Werelt datmen souden moghen wesen?

Antwoort. Men sal maken een Circule ofte ringhe in't ront op de aerde/ende settender een Naelde ofte wat anders midden in/ende verwachten alsoo den dagheraet dat de Son opcomt/soo salmen alsdan in't eerste uptrommen mercken/waer dat de schaduwe heen streckt/dit afgheteeckent hebbende/sult den avont verwachten/tot dat de Son weder onder gaet/doende als dan van gelijcken/merckende de schaduwe met een ander schreefken ofte tepcken af/mettet welcke ghy u rekeninghe sult maken/te weten: sult meten watter van d'een schreef ofte tepcken tot d'ander is/ende deplent alsoo cruyswijs/in ghelijcker distantie metten anderen/twelcke sal wesen u noordden ende zuyden/nu soo wanneer dat de schaduwe van de Son op dese streeck comt/soo salt middagh wesen/om nu te weten wat ende hoe veel dat de Naelde van't Compas noordtoost ofte noordtwesteert/soo setter het Compas by/soo sult ghy terstondt comen te sien waer dat de Naelde ofte Lelie naer toe wraeckt/ofte wijckt naer't oosten ofte naer't westen/ende hoe veel/waer naer u mueght reguleren/en u calculatie maken.

Vraghe. Waer sullé u de Naelden ofte Lelien van de Compassen fix ende ghelijck comen?

Antwoort. Onder de Meridiaen/etc.

FINIS.

Digitized by Google

Een seker Extract ende Sommier van alle de Renten / Domeynen / Tollen / Chijnsen / Impositen / Tributen / Thienden / Derde-penninghen / eñ incomsten des Coninghs van Spaengien over alle zyne Coninckrijckē / Landen / Provintien eñ heerlickheden / sodanich als die alles upt de Originale Registers der respective Rekencamers getrocken zijn; Met een corte eñ clare beschrijvinge vande regieringe / macht eñ afcomste der Coningen van Portugael.

Door Ian Huyghen van Linschoten, uyt den Spaenschen in onse Neder-duytsche Tale ghetranslateert ende overgheset.

TAMSTELREDAM.

By Cornelis Claesz, opt VVater, int Schrijf-boeck, by de Oude Brugghe.
Anno CIↃ. IↃ. XCVI.

Digitized by Google

Digitized by Google

AENDE VVELGHEBORENE, VERMOGHENDE, EDELE, ERNTFESTE, HOOGHGELEERDE, WYSE, ENDE VOORsienighe Heeren, mijn Heeren de Staten vande Landen van Hollandt ende Weſt-vrieſlandt.

DAt ick my vertrout hebbe (welgebore, Edele, Erntfeſte, Hooghgeleerde, Wyſe, eñ voorſienige Heeren) onder V. M. E. hooghgeachte naē aenden dach te brenghen, 'tverhael vande Incomſten, Domeynen eñ Renten des Conincks van Spaengien, ghetrocken uyt de Originale Regiſters daer van zijnde, is niet gheſchiet uyt dier meyninghe om des voorſz. Conincks macht meer te doen duchten, ofte ſodanighe Regiſter tot een voorſchrift te ſtellen van een ghemeen (in manier van ſpreken) huijs-houdinge, want hoe groot eñ hooch te achten zy, 'tgewelt ende macht van buyten, daer binnē eendracht ende wyſe beleydinge is, heeft hem van ſelfs wel laten ſien by't verloop des jeghenwoordige oorloghs, ende ten anderen mach, ghedurende V. M. E. regieringhe deſen tijt wel een levendich ende dadelijck exempel zijn voor alle ſtaten, tot onderhoudinge van dien, Dan heb my laten voorſtaen, hier inne ghebruict hēbbende 'tadvijs des Erntfeſten ende hooghgeleerden Heere D. Françoys Maelſon, Raed Ordinaris van V. M. E. neffens zyne Excell. dat niet alleen vermakelick ſoude zijn voor de curieuſe verſtanden, dat alles gheregiſtreert ende gheſommeert, ende daer beneffens d'afcomſte, macht eñ regieringhe der Coningen van Portugal te vinden ende leſen: maer de goede ende getrouwe Ingeſetenen oorſaeck te gheven den Almoghenden hoochlick te loven ende dancken zijnder ghenade eñ vaderlijcke ſorchvuldicheyt, die door zijn ſterckē arm ons teghen ſo grooten macht ende ghewelt, deſe ſo ghevoechlicke regieringhe gherecht ende beveſticht heeft: Ende ſal (meene ick) daer uyt moghen blijcken waer te zijn, dat der Inwoonderen des landts welvaren, ende vermoghen zy die macht ende verſekerheyt van een Rijck ofte Staet, als wy oock verſtaen 'tghevoelen gheweeſt te zijn des wyſen Conincks Ludovici den xj. welcke gevraecht zijnde wat Vranckrijck jaerlicks mochte op brenghen, antwoorde anders niet, dan, *'Tis een goede weyde, ick machſe ſo dickmaels mayen alſt my ghelieft*, 'twelcke onghetwyfelt niet can gheſchieden, dan dat uyt de ghemeene middelen de ghemeene noot ende voorraet ordentlick beſorcht werdt, als by't op ende onderganck van't Egyptiſche Rijck ghepreſen wert, ſegghende een groote oorſaecke geweeſt te zijn van ſo vermaerde rijcke ende heerlicke Staet, dat alle hare pachten ende incomſten, die verſcheyden waren, in drie paerten ghedeijlt zijnde, d'eene der Prieſteren, d'anderde den Coninck, die derde, 'tonderhout der Soudaniers toegheleyt werde, waer door gheſchiede dat de Coninck aende Prieſteren een wyſe en ghetrouwe raet, d'onderſaten aen den Coninck een ſorchvuldich voorſtander, ende aende Krijghs-luyden vrome voorvechters vonden, ende ('tghene het totte hooghſte heerlickheyt heeft ghebrocht) dat onder ſoodanighe ordeningh de verhandelingh ende coopmanſchap, groote middelen der gemeene rijckdommen ende welſtants, onverhindert ghedreven, 'taertrijck tot nut bearbeyt, die vruchten tot haer volle Waſdom ende weerde ghebracht, ende 'tlandt met nieuwe aencomelingen, vervult werdt; 'Twelcke wy als noch (des die goetheyt Godts hoochlicken ghelovet moet zijn) oock wel een grooten deel ons hebben te bedancken, ende V. M. E. wyſe beleydinghe int beloop van ſoo ſwaren oorlogh met alle danckbaerheyt ende goetwillighe onderdanicheyt te erkennen, ende nu mijn voornemen in deſen tot gheen ander eynde gherichт, dan om neffens mynen onderdanich, ende dienſtwillich gemoet met alle eerbiedinge V. M. E. te bidden, dat haer ghelieve goedertierlick wel te laten ghevallen, ende gunſtelijck gedooghen, dat die goede wille, ende 'toprecht hert, die cleijnheyt mijns verſtandts, ende die ſlechticheyt mijns ſchryvens vervanghe.

Hier mede Welgeborene, Vermoghende, Edele, Eerentfeſte, Hooghgeleerde, Wyſe, ende voorſinnighe Heeren, Bidde ick hertgrondelick den Heer der Heeren, oirſpronck alles goets V. M. E. te ſparen in langhdurighe gheſontheyt, ende gheluckſalighe regieringhe. t'Enckhuyſen, &c. 1596.

V. M. E. Onderdanighen dienaer.

Ian Huygen van Linſchoten van Haerlem.

Digitized by Google

AD. IO. HVG. LINSCOTVM
DE SVO HOC RATIONVM HISPANICARVM Commentario.

Dum regum Heſperiæ ſcrutatus ſcrinia & arcas
Immenſas numero & pondere prodis opes:
Prodis ab exemplo, quid res ſubvertere natum
Et quæ firmandi ſit ratio imperij,
Imperij, quod lène probent populuſque patreſque,
Quo duce res Batavûm tuta ſub Auriaco.

Sapere aude.

Digitized by Google

Een seecker Extract ende Sommier van alle de Renten/Domeynen/Tollen/

Chijnsen/Impositen/Tributen/thienden/derde penninghen/ende

incomsten des Coninghs van Spaengien/over alle zijne Coninghrijcken/Landen/Provintien ende Heerlijckheden/soodanich als dis alles uyt de Originale Registers der respective Reken-camers ghetrocken zijn; Met een corte ende clare beschrijvinghe/van de regieringhe/macht/ende autoriteyt der Coninghen van Portugael; Door den selven Ian Huyghen van Linschoten, uyt den Spaenschen in onse Nederduytsche Tale ghetranslateert ende overghesett.

TOT DEN LESER.

Angesien dat dese mijne Itinerario ofte Schipvaert/ alleenlijcken is tracterende vande Landen ende Custe van Oost Indien/ende die Orientaelsche contreyen/ alle het welcke huydens daeghs is onder de regieringhe ende ghebiet van den Coningh van Spaengien/so en heeft my niet vreemts noch duyster voorgestelt gedocht/ alhier op te voeghen een Extract ende Sommier van alle de renten/ Domeyen/ende incomsten van den selfden Coningh/vã alle zijne Coninghrijckē/ Landen/Provintien/ ende Heerlijckheyden/ gelijck als ick het alles ghetrocken hebbe uyt de Originale Registers der respective Reken-camers/ ende uyt de Spaensche in onse Nederduytsche Tale ghetranslateert/ waerinne niet alleen verthoont wert d'incomste van elcke Provintie en Jurisdictie op zijn selven: maer oock mede van alle die Steden ende gewesten van't gantsche Coninghrijck vã Spaengien int particulier/ met hare rechte namen ende toenamen/so dat men daer niet alleenlijcken upt mach scheppē de vermakelijckheyt ende memorie van sodanighe renten/ in't gheheel ende in't besonder/ maer oock van ghelijcken om te weten het ghetal vande Steden en ghewesten van gheheel Spaengien; Hopende het selfde genaem/ oirbaerlijck/ ende oock vermakelijck sal wesen/ voor alle liefhebbers van curieusheyden.

Onderrechtinghe ende manier hoe ende met wat ghelt datmen in Spaengien reeckent.

Erstelijcken so is te weten/om dese navolghende verclaringhe wel te verstaē/ datmen in Spaengien is ghebruyckende de rekeninghe van Maravedijs/ soo wel in't meesten als in't minsten/ ende passerende over die hondert duysent in't ghetal/ te weten/ thien maels hondert duysent/ soo is het een Quento, dats: eygentlijcken een millioen van Maravedijs ghesepdt/ met welcke twee namen en verdeelinge/ sullen desselfden incomsten aenghewesen worden/ achtervolghende d'ordonnantie ende tghebruyck van des Coninghs Reken-camers in Spaengien. Dus soo is te weten/dat 34 Maravedijs doorneem Spaensche Reael in specie ofte Silver/ ende elf Spaensche Realen doen een Ducaet/ ende elcke Quento ofte millioen van Maravedijs/ doet soo veel als 2673 Ducaten/ 8 Realen/ en 26 Maravedijs. De Maravedysen worden getecktent voor ussantie van Spaengien/ te weten/ als de somme passerende is over de hondert/soo setmender dit V merck voor/ beginnende alsdan van de duysendē opwaerts/ om te lichter metret eerste ghesichte de somme te vervaten/ alle het welcke wy om de lichticheyts wille/ende beste accordantie/ alsoo achter volghen: want als nu met dese verclaringhe ghemeerch verstaen mach worden/ voor de gheen die daer ouerwaren in is.

Dat eerste Capittel.

Vande Renten, Domeynen, ende incomsten des Coninghs, van zijn Coninghrijcken van Spaengien, Napels, Cecilien, Arragon, &c. ende van alle zijn heerlijckheyden, behalven het Coninghrijck ende Iurisdictie van de Croone van Portugael, die wy daer naer op haer selven sullen relateren, met alle het ghene meer dies beroerende is.

De Sout-Eylanden.

1. DE Salinas, dat (zijn de Sout landen/) van de Croone van Spaengien/ zijn jaerlijcks ghetaxeert voor des Coninghs incomste/ vijf en tneghentigh Quentos van Maravedijs. 93 Quentos.

Thiendē vāde Zee/die van buyten in Biscapen comen. Tol-huysē in de steden van Victoria/ Horduna/ende Valmasceda.

1. Van de thienden van de Zee/ van de Coopmanschappen die van buyten in Biscapen comen/ende vande Provintien van Guipiscoa, ende van de vier Bergh Steden/ ghelegen aen de Zee Custe/ het alen van alle Coopmanschappen/ te weten/ die nae Castilien te landtwaerts ghevoert worden/ van thien een/ het welcke ontfanghen wert in de Tol-huysen van de Steden van Victoria, Horduna, ende Valmasceda, te samen ghesommeert/ comt voor den Coningh jaerlijcks 70 Quentos.

Thiendē vāde Zee/ voor het Coninghrijck van Leon.

1. De thienden van de Zee/ welcke comen voor het Coninghrijck van Leon, ende passeren door de Haven van Sanabria, ende Villa Franca, gheven des jaers 1 Quento.

Thiendē vāde Zee/ voor de stadt Oviedo

1. De thienden van de Zee/van het Princedom van Asturias, welcke passeren voor de Stadt van Oviedo, gelden jaerlijcks 375 V 000. Maravedijs.

Renten van't Prevoostschap van Bilbau.

1. De rente van het Prevoostschap van de Stede Bilbau, het welcke zijn van dingen die van buyten comen/ gelden jaerlijcks voor den Coningh 490 V 500. Maravedijs.

Dat tweede Capittel.

Verclaringhe van de Alcavalen, ende Tercias, ofte derde penninghen, diemen in Spaengien betaelt.

Onderrichtinghe wat Alcavalen zijn.

ALle de Alcavalen, Tercias, ende andere renten die de Coningh in Spaengien heeft, in alle de Provintie, Stede, Dorpen, ende ghewesten, van alle zijn Coninghrijcken ende heerlijckheden, gelijck als elcke Stadt, haer ghebiet ende ghedeelte in het besonder verclaert gaet, wat dat elck op brengt, ende op datmen tot meerder claerheyt mach sien ende verstaen, wat dat dese renten van Alcavalen te seggben is, soo is te weten, datmen van alle goederen, Coopmanschappen, Hupsen, Erven, 't zy wat dat het souden moghen wesen, ghen uyt ghesondert, betalen moet van thien den, voor den Coningh, ende dat soo dick ende menichmael als sulcke goederen, Coopmanschappen, Hupsen, Erven, het zy wat het is, van d'een aen d'ander vercocht worden, dese thiende penninghen worden ghenaemt Alcavalen. Van ghelijcken die Ambachts-lieden, Hant-werckers, ende andere Cremers, die in haer liedder Ambachten, ende Hant-wercken vercoopen, als oock inde Vleesch-hupsen, Visch-winckels, Herberghen, het zy van wat Ambacht, Hant-werck, ofte neringhe dat souden moghen wesen, moeten alle samen, als ghesepdt is, van thien een ghven, van alle het ghene, ende soo dickwils als zy het vercoopen, waer toe ghemeenlijcken het meestendeel van de Steden, ende haer ghedeelten in alle plaetsen van haer Jurisdictie, met den Coningh verdraghen zijn, ende ontfanghen alsoo de selfde Alcavalen, doende aen den Coningh betalinghe, naer haer contract ofte pachtinge bupten alle octroyen des Coninghs; Waer in boven soo zijnder noch inde Hooft-steden ende Provintien, Ontfanghers van den Coninghe, die rekeninghe houden, ende last hebben, om te doen inhalen inde ontfanghen, te leveren alle de Alcavalen die inde verpachtinghe ofte contract ende gedeelte van elcken Stadt ende haer Jurisdictie veraccordeert is, als oock van ghelijcken om te betalen van de selfde Alcavalen, de Juros, dat zijn eenighe leenen die de Coningh ghecordineert heeft, aen sommighe persoonen, om van de selfden haer betalinghe te hebben, ende eenighe andere lijfrenten ofte assignatien, die op de selfde haer ordinantien hebben, van welcker betalinghen de voorschreven ontfanghers haer rekeninge gheven, (van dat zy also betaelt ende ontfanghen hebben) aenden oppersten reken-camer des Coninghs. Om nu te verstaen dat vande Tercias, dat is soo veel als derden penningh ghesepdt, soo is te weten, dat van veel jaren herwaerts, soo hebben de Pausen ghetonceedert, ofte ghegunt aen de Conninghen van Spaengien, den derden penningh, van alle de renten der Kercken ende ghestelijcke goederen, ende dat tot hulpe van de oorloghen ende beschermingh van het Catholijcke ende Roomsche ghelooff, het welcke inghelijcks van de voorschreven Ontfanghers inghehaelt ende ontfangben wort, ghelijckelijcken met de Alcavalen, worden ghenoemt (als ghesepdt is) Tercias, worden van ghelijcken verpacht te samen met de Alcavalen, aen elcke Stadt ende Jurisdictie, sommighe Alcavalen heeft den Coningh vercocht, ofte pemant tot een gave ofte gifte vereert, waer van elck op zijn plaetse mentie ghemaeckt sal worden.

Juros, ofte leenen van de Coningh.

Onderrichtinghe van de Tercias, van wie datse geordonneert zijn.

Oorsaec waer toe datse ghegeven werde.

Alle ambachten eñ neringhen moeten thiende penninghen/van datse vercoopen.

1. DE Stadt van Burgos met haer Jurisdictie, betaelt jaerlijcks van Alcavalen ende Tercien — — 17 Quentos. 329 U 880. Marabedijs.
1. Het Baliouschap van Burgos, het welcke wordt ghenaempt, de Bureba, is ghelegben dicht by Burgos, gheeft jaerlijcks van Alcavalen ende Tercien, ofte derden penningh — — — — 2 Quentos. 646 U. Marabedijs.
1. Het gheberghte van Oca, betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien 34 U. Marave.
1. Het Baliouschap, datmen noemt vande Provintie van Rioxa, betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien — — — 3 Quentos. 757 U. Marabedijs.
1. Het Baliouschap datmen noemt van Hebro, betaelt jaerlijcks van Alcavalen ende Tercien — — — — 2 Quentos. 346 U. Marabedijs.
1. Het Baliouschap ghenaemt den hoeck van Hebro, betaelt jaerlijcks van Alcavalen ende Tercien — — — — 1 Quento. 402 U. Marabedijs.
1. De Stadt van Victoria, betaelt jaerlijcks aen den Coningh — 269 U. Marabedijs.
1. De Provintie van Guipiscoa, betaelt jaerlijcks van Alcavalen ende Tercien — — — — — — 1 Quento. 181 U. Marabedijs.
1. Het Pser van de selfde Provintie van Guipiscoa, betaelt jaerlijcks van Tol aen den Coningh — — — — — 150 U. Marabedijs.
1. De seven Baliouschappen, diemen noemt van out Castilien, het welcke is inde gheberghten, betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien — — 942 U. Marabedijs.
1. De Valeye van Mena, welcke is inde selfde gheberghte van out Castilien, betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien — — — 225 U. Marabedijs.
1. De Provintie diemen noemt vande Stadt van Logroño, betaelt jaerlijcks van Alcavalen ende Tercien — — — 7 Quentos. 746 U Marabedijs.
1. De Stede van Langas, ende haer Jurisdictie, betaelt jaerlijcks van Alcavalen ende Tercien — — — — — 151 U. Marabedijs.
1. De Stadt van Santo Domingo, betaelt jaerlijcks van Alcavalen ende Tercien — — — — 4 Quentos. 812 U. Marabedijs.
1. Het Baliouschap van de Stede Diego, betaelt jaerlijcks van Alcavalen ende Tercien — — — — 1 Quento. 545 U. Marabedijs.
1. Het Baliouschap van Cande muñon, betalen jaerlijcks van Alcavalan ende Tercien — — — — 4 Quentos. 612 U. Marabedijs.

Het Bali-

Digitized by Google

't. Het Baliouschap van Castro Xeres, betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien
8 Quentos. 485 U. Maravedijs.
't. Het Baliouschap van Sertazo ghenaemt/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien
1 Quento. 965 U. Maravedijs.
't. Het Baliouschap van Monson, betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien
2 Quentos. 276 U. Maravedijs.
't. Nu soo is te verstaen dat alle het gene datmen in ons Castilien/Baliauschap noemt/is een Spaensche Prouincie.
't. De Stadt van Palencia, ende die Prouincie van Campos, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 16 Quentos. 940 U. Maravedijs.
't. De Stede van Carion, betaelt jaerlijcx van Alcaualen en Tercien 4 Quen. 945 U Ma.
't. Het Baliouschap vã Carion, betaelt jaerlijcx vã Alcaualé en Tercien 2 Qu. 910 U Ma.
't. De vlecken van Pedro Alvares de vega, betalen jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien
655 U. Maravedijs.
't. De Stede van Sahagun, betaelt jaerlijcx van Alcaualen en Tercien 2 Qu. 125 U Ma.
't. De Stede van Saldana, betaelt jaerlijcx van Alcaualen en Tercien 1 Qu. 15 U. Ma.
't. Het Baliouschap van Perina, betaelt jaerlijcx van Acaualen en Tercien 178 U. Mara.
't. Het Baliouschap van Campo, het welcke zijn de geberghten/betalen jaerlijcx van Alcaualen ende derden penninck 1 Quento. 730 U. Maravedijs.
't. De Valepe van Miranda ghenaemt/gheleghen in de geberghten/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende derden 357 U. Maravedijs.
't. De vier Steden/diemen noemt van de Custe vande Zee/ te weten / Laredo, Sant Ander, Castro de Vrdiales, San Vincente, betalen jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien
3 Quentos. 616 U. Maravedijs.
't. Het Prinsdom van Asturias, ende de Stadt van Oviedo, betalen jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 12 Quentos. 345 U. Maravedijs.
't. De Stadt van Lugo, gheleghen in't Coninghrijck van Gallissien, betaelt jaerlijcks van Alcaualen en Tercien, te weten/met de plaets van zijn Bisdom. 4 Quen. 187 U. Ma.
't. De Stadt van Modoñedo, gheleghen in't selfde Coninghrijck van Galissien, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 1 Quento. 732 U. Maravedijs.
't. De Stadt van Orenso, ende haer Jurisdictie in Gallissien, betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 6 Quentos. 505 U. Maravedijs.
't. De Stadt vã Sint Jacob in Gallissien, in't Latijn Compluto genaemt/en die Jurisdictie zijn vã Aertsbisdom/betaelt jaerlijcx van Alcaualen en Tercien 18 Qu. 212 U. Ma.
't. De Stadt van Tuy, ende die Jurisdictie van zijn Bisdom in Gallissien, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 5 Quentos. 827 U. Maravedijs.
't. De Stede van Ponte Ferrara in Gallissien, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien
1 Quento. 975 U. Maravedijs.
't. De Stadt van Leon, ende de plaetsen van zijn Jurisdictie ende Bisdom/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 6 Quentos. 350 U. Maravedijs.
't. De plaetsen vande Stadt / ende het Bisdom van Astorga, in't Coninghrijck van Leon, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 2 Quentos. 455 U. Maravedijs.
't. De Duppen ofte vlecken van de Abdye van Leon, ende Astorga, betalen jaerlijcx vãn Alcaualen ende derden penninck 797 U. Maravedijs.
't. De Parochien diemen noemt van Salas, in't Prinsdom van Asturias, betalen jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 231 U. Maravedijs.
't. De Stadt van Samora, ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van Alcaualen en Tercien
15 Quentos. 525 U. Maravedijs.
't. De Stadt van Toro ende haer Jurisdictie/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien
11 Quentos. 112 U. Maravedijs.
't. De Stede van Viena, toebehoorende den Hertoch van Olluna, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende derden penninck/ofte Tercien 62 U. Maravedijs.
't. De Valepe van Guysona, betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien
2 Quentos. 335 U. Maravedijs.
't. De Stede van Barisal de la Coma, betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien
250 U. Maravedijs.
't. De Stadt vã Salamanca, ende haer Jurisdictie/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 24 Quentos. 300 U. Maravedijs.
't. De Stadt Rodrigo ende haer Jurisdictie/betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien
14 Quentos. 145 U. Maravedijs.
't. De Jurisdictie van Trigeros, ghenaemt/betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien
417 U. Maravedijs.
't. De Stede van Olmillo, betaelt jaerlijcx van Alcavalen en Tercien 47 U Maravedijs.
't. De Stede van Torde filles, ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien. 2 Quentos. 600 U. Maravedijs.
't. De Stede van Valla dolid, ende haer Jurisdictie / betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 29 Quentos. 730 U. Maravedijs.
't. De Stede van Torde Humos, betaelt jaerlijcx van Alcavalen en Tercien 817 U Mar.
't. De Stede van Medina del Campo, ende haer Jurisdictie/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 31 Quentos. 375 U. Maravedijs.
't. De Stede van Olmeda ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien
2 Quentos. 149 U. Maravedijs.
't. De Stede van Nava ende stoomkercken / betalen jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien.
338 U. Maravedijs.

T. De Stede vã Madrigal, betaelt jaerlijcx van Alcavalen en Tercien. 682 U. Mar.
T. De Stede van Arenalt ende haer Jurisdictie betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 5 Quentos. 310 U. Maravedijs.
T. De Stadt van Avila ende haer Jurisdictie/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 19 Quentos. 365 U Maravedijs.
T. De Stadt van Segovia ende haer Jurisdictie betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 12 Quentos. 480 U. Maravedijs.
T. De Stede van Aranda de Duero ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 3 Quentos. 350 U. Maravedijs.
T. De Stede van Roa, betaelt jaerlijcx van Alcaualen en Tercien 1 Quen. 315 U Mara.
T. De Stede van Gumiel de Yzan, toebehoort ende den Hertoch van Oſuna, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien ofte derden penningh 154 U Maravedijs.
T. De Stede van Sepulueda ende haer Jurisdictie/betaelt jaerlijcx vã Alcaualen ende Tercien 3 Quentos. 540 U Maravedijs.
T. De Stede van Soria ende haer Jurisdictie / betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 10 Quentos. 282 U Maravedijs.
T. De Jurisdictie vande Stadt ende 't Bisdom van Oſma, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 4 Quentos.
T. De Steden van Agreda ende Taraſona, ende haer Jurisdictien / betalen jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 1 Quentos. 83 U Maravedijs.
T. De Stede van Molina ende haer Jurisdictie betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 5 Quentos. 792 U Maravedijs.
T. De Stadt van Siguença ende haer Jurisdictie/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 5 Quentos. 662 U Maravedijs.
T. De Stadt van Cuença ende haer Jurisdictie / betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 24 Quentos. 645 U Maravedijs.
T. De Stadt van Huete ende haer Jurisdictie / betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 17 Quentos. 916 U Maravedijs.
T. De Stede van Villa Rexo de Fuentes, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 2 Quentos. 517 U Maravedijs.
T. De Prouintie dienen noemt het Marck-graefſchap van Villena, 't welcke zijn de Stede van Timihilla, Albaſette, La Roda, San Clemente, ende die Stadt van Villena ende haer Jurisdictie/betalen jaerlijcx van Alcaualen en Tercien 31 Quen. 503 U Mar.
T. De Stede van Belmonte, betaelt jaerlijcx van derden penningh alleelijcken: want de Alcaualen behooren den Marckgraef toe. 476 U Maravedijs.
T. De Stadt van Murcia ende haer Jurisdictie / betalen jaerlijcx van Alcaualan ende Tercien 14 Quentos. 820 U. Maravedijs.
T. De Stadt van Lorca ende haer Jurisdictie/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 5 Quentos.
T. De Stadt van Cartagena ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van Alcaualen en Tercien 2 Quentos.
T. De Stede van Alcaras ende haer Jurisdictie / betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien 16 Quentos. 984 U. Maravedijs.
T. De Stede vã Segura de la Sierra, en haer Prouintie en Jurisdictie/ twelcke is vã 't Meesterſchap vã sint Jacob/ betalen jaerlijcx vã Alcaualen en derde. 11 Qu. 91 U Mar.
T. De Stede van Villa nueva de los Infantes, ende haer Prouintie/ 'twelcke men noemt / El Campo de Motyel, is van't Meesterſchap van Sint Jacob betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien 8 Quentos. 664 U. Maravedijs.
T. De Stede van Ocaña en die Prouintie/dienen noemt van Castilla, welcke is van't Meesterſchap van sint Jacob, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 25 Quentos.
T. De Stadt van Guadalaxara ende haer Jurisdictie / betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 18 Quentos. 64 U. Maravedijs.
T. De Steden van Pios en Polo, betalen jaerlijcx van Alcavalen en Tercien. 160 U. Mar.
T. De Stede van Alcohafed, ende Prouintie van Sorita, welcke is van't Meesterſchap vã Sint Jacob/ betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 1 Quento. 188 U Mara.
T. De Steden van Vzeda, Talamanca, Tordelaguna, ende haer Jurisdictie / welcke zijn van het Aertſ-bisdom van Tolledo, betalen jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 18 Quentos. 250 U. Maravedijs.
T. De Stede van Yepas, betaelt jaerlijcx van Alcaualen en Tercien. 423 U. Maravedijs.
T. De Stede van Alcala de Henares ende haer Jurisdictie/met die Stede van Birriega, zijn van het Aertſ-bisdom van Tolledo, betalen jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 16 Quentos. 250 U. Maravedijs.
T. De Stede van Madrid ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx vã Alcaualen ende Tercien 13 Quentos. 250 U. Maravedijs.
T. Het Graefſchap van Puño en Roſtro, dat is: een vuyſt in 't aenſicht gheſept, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien 1 Quento. 262 U. Mara.
T. De Steden van Cubas, ende Griñon, welcke toebehoort Don Alvaro de Mendoça, welcke ontfanght de Acaualen, betaelt alleen van Tercien 117 U. Maravedijs.
T. De Stede van Galapagar, behoort den Hertoch van Infantadgo toe / betalen jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 160 U. Maravedijs.
T. De Stede van Illescas ende haer Jurisdictie/betaelt jaerlijcx van Alcaualt ende Tercien 2 Quentos. 297 U. Maravedijs.
T. De Stadt van Tolledo, ende haer ghebiedt / betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien 75 Quentos.

Digitized by Google

De renten vanden dienst van't gheberghte/te weten/'tghene dat betaelt wort vande eygenaers van't Vee/dat naer't landt van Estremadura passeert om te weyden/ is jaerlijcx weert voor den Coninghh — — 19 Quentos. 503 V. Marabedijs.

De vlecken van't Prioorschap van sint Jan/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — — — 7 Quentos. 55 V. Marabedijs.

De Stede van Almagro ende haer Provintie/ welcke ghenaemt wort de Campo de Calatrava, is van het Meesterschap van Calatrava, betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien. — — — 7 Quentos. 120 V. Marabedijs.

Van gheliicken d'Alcavalen vande Crupden ende groenichept/ diemen in dese selfde Meesterschap vercoopt/gelt jaerlijcx voor den Coninghh 3 Quentos. 438 V. Marabedijs.

De Stadt vã Cuydad Real, betaelt jaerlijcx vã Alcaualen eñ Tercien 4 Quen. 150. Ma.

De vlecken gelegen in de contrepe/genaemt het Archidiaenschap van Talavera de la Reyna, betaelt jaerlijcx van Alcaualen eñ Tercien 14 Quentos. 326 V. Marabedijs.

De Stadt van Placensia ende haer Jurisdictie/eñ die vlecken diemen noemt van't Archidiaenschap/betalen jaerlijcx van Alcaualen eñ Tercien 18 Quentos. 475 V. Mara.

De Stadt van Truxillo ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — — — 12 Quentos. 224 V. Marabedijs.

De Stede van Caceres ende haer Jurisdictie / betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — — — 7 Quentos. 850 V. Marabedijs.

De Stadt van Badajos, ende haer Provintie en Jurisdictie/betalen jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien — — 9 Quentos. 972 V. Marabedijs.

De Stede van Alcantara, Jurisdictie/ende Provintie/is van't Meesterschap van Alcantara, betaelt jaerlijcx van Alcaualen eñ Tercien 9 Quentos. 403 V. Marabedijs.

Van gelijcken so gelt jaerlijcx d'Alcaualen vande crupden eñ groenichepden (die vertocht werde om in de selfde contrepen te weyden) voor de Coninghh 3 Quen. 481 V. Mara.

De Provintie van Serna, welcke is van't Meesterschap van Alcantara, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende derden. — 7 Quentos. 570 V. Marabedijs.

De Stadt van Merida eñ haer Jurisdictie/welcke is in de Provintie van Leon, wesende van het Meesterschap van Sint Jacob/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende derden. — — — 21 Quentos. 234 V. Marabedijs.

De Stede van Fuente el Maestro, ende haer Jurisdictie is inde Provintie van Leon, van het Meesterschap van Sint Jacob/ betaelt jaerlijcx van Acaualen ende Tercien — — — 6 Quentos. 975 V. Marabedijs.

De Stede van Guadalcana eñ Jurisdictie/is van't Meesterschap van sint Jacob/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — 3 Quentos. 305 V. Marabedijs.

De Stede van Xeres de Badajos, (is van't Meesterschap van sint Jacob/) met haer Jurisdictie/betaelt jaerlijcx van Alcaualen eñ Tercien 7 Quentos. 100 V. Marabedijs.

De Stadt van Sevilla haer gheheelte ende Jurisdictie/ betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien — — — 182 Quentos. 387 V. Marabedijs.

De renten diemen heet vande heerlijckheydt vande selfde Stadt / gheeft jaerlijcx aen den Coninghh — — — 2 Quentos.

De Steden van Palma, ende Guelues, toebehoorende de Graven van Palma eñ Guelues, betalen jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — — 235 V. Marabedijs.

De Steden van Tevar ende Ardales, toebehoorende de Marcgraef van Ardales, betalen jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — — 235 V. Marabedijs.

Die Stede van Ilerena ende Jurisdictie/is inde Provintie van Leon, van't Meesterschap van sint Jacob/betaelt jaerlijcx van Alcaualen eñ Tercien 3 Quen. 115 V. Mara.

De Stadt van Cadiz, betaelt jaerlijcx vã Alcaualen eñ derden 8 Quen. 452 V. Mara.

De rente van Cadiz, diemen heet vande Almadravas, dat is: de visscherye vanden Visch/ diemen heet Atun, gelden 'teen jaer door't ander/jaerlijcx 3 Quento. 35 V. Marabe.

De Stadt van Gibraltar, betaelt alleenlijcken den derden penninghh / ofte Tercien: want zijn wp vande Alcaualen, voor gunst vande Coninghh/gelt jaerlijcx 1 Qu. 500 V. Ma.

De Stadt van Xeres de la Frontera ende Jurisdictie/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — — — 21 Quentos. 50 V. Marabedijs.

De Stede van Catmona ende Jurisdictie / betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — — — 9 Quentos. 450 V. Marabedijs.

De Steden van Lora eñ Sete filla, betalē jaerlijcx vã Alcaualen eñ Tercien 680 V. Ma.

De Stadt van Eçija met zijn voor Steden, betalen jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — — — 15 Quentos, 500 V. Marabedijs.

De Stadt van Cordoua ende Jurisdictie / betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — — — 48 Quentos. 995 V. Marabedijs.

De contrepe vande plaetsen ghenaemt Rea lengos van Cordoua, betalen jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien, ofte derden penninghh 17 Quentos. 316 V. Marabedijs.

De Stadt van Anduxar ende Jurisdictie / betalen jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — — — 4 Quentos. 800 V. Marabedijs.

De Stadt van Wieda ende Jurisdictie/betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — — — 11 Quentos. 640 V. Marabedijs.

De Stadt van Baeça ende Jurisdictie/betaelt jaerlijcx van Alçaualen ende Tercien — — — 17 Quentos. 316 V. Marabedijs.

De Stede van Quexada, betaelt jaerlijcx vã Alcaualen eñ Tercien 1 Qu. 415 V. Ma.

Het Adelantaetschap van Carcola, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien — — — 6 Quentos. 885 V. Marabedijs.

Het Graefschap van Sint Esteven, betaelt jaerlijcx van Alcaualen ende Tercien. — — — 1 Quento. 340 V. Marabedijs.

Digitized by Google

r. De Stede van Martos, eñ Juriſdictie / is van't Meeſterſchap van Calatrava, van't gheheelte van Andaluſien, betaelt van Alcaualen eñ Tercien. 11 Quent. 436 U Mara.
r. De Stadt van Iaen ende Juriſdictie betaelt jaerlijcks van Alcavalen ende Tercien. 15 Quentos. 909 U Maravedijs.
r. De Stadt van Granada ende Juriſdictie/ betalen jaerlijcks vã Alcaualen ende Tercien. 42 Quentos. 910 U Maravedijs.
r. De zyde van't Coningh-rijck van Granaden/ plaghen te gelden (te weten/) eerder die Moriſcos ofte Granadynen upt verdreven waren/ 42. Quentos / gelden nu ter tijdt maer 22 Quentos.
r. De renten diemen heet Aguela ende Aviſſes van Granada, gelt jaerlijcks voor den Coningh. 2 Quentos. 750 U Maravedijs.
r. De Steden ofte Stadts van Loxa ende Alhama, in't Coningh-rijck van Granada, betalen jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien. 3 Quentos. 650 U Maravedijs.
r. De Stadt van Baca in Granaden ende Juriſdictie betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien. 10 Quentos. 626 U Maravedijs.
r. De Stadt van Guadix in Granaden ende Juriſdictie / betaelt van Alcaualen ende Tercien. 6 Quentos. 395 U Maravedijs.
r. De Stadt van Almena in Granaden ende Juriſdictie / betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien. 3 Quentos. 80 U Maravedijs.
r. De Steden van Almunecar, Mutril, ende Salabrena in Granaden, betalen jaerlijcks van Alcaualen ende derden. 2 Quentos. 643 U Maravedijs.
r. De Stadt van Malaga in Granaden/ betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien. 16 Quentos. 269 U Maravedijs.
r. De Stadt van Veles Malaga in Granaden/ betaelt jaerlijcks van Alcaualen eñ Tercien 3 Quentos. 519 U Maravedijs.
r. De Stede van Pulchena, betaelt jaerlijcx van Alcaualen eñ derden. 410 U Maravedijs.
r. De Stadt van Ronda ende Juriſdictie / betaelt jaerlijcks van Alcaualen ende Tercien. 5 Quentos. 334 U Maravedijs.
r. Het Eylandt vã Canarien geeft den Coningh jaerlijcx 4 Quentos. 850 U Maravedijs.
r. Het Eylandt vã Teneriffe geeft den Coningh jaerlijcx 3 Quentos.
r. Het Eylandt La Palma gheeft den Coningh jaerlijcx 2 Quentos. 400 U Maravedijs.

Den dagheliickſen dienſt/ obligatie/ofte contributie/die de Coninghrijcken ofte landen van Spaengien/jaerlijcks aenden Coningh betalen / zijn waerdich 104. Quentos/305 U Maravedijs. Nu ſoo is te weten/ dat deſe dageliickſe dienſt/obligatie/ ofte contributie/gedeelt wert voor alle de Provincien/Landen / ende Steden van Spaengien / onder't volck die ghen Leenheeren/Ridders/ofte Edelmannen en zijn/dan onder dien/welckmen noemt 'tghemeen Populus/ingheſeetenen/ende onderdanen/ deſe doetmen een peder ſchatten ende betalen/naer de qualitept ende vermoghen van elck een / moeten des jaers een ſekere ſomme geven/en dat naer die waerdye van henlieder goederen / welcke jaerlijckſche ſchattinge ofte contributie/is 'teen jaer voor't ander/de voorſz. ſomme vã 104 Quin. 305 U Mara.

r. De Tollen vande thiende penninghen vande drooghe Havens/ (dat zijn die paſſagiens van te landt) vande Coningh-rijcken van Vallencia, Arragon, ende Navarre, diemen betaelt van alle goederen ende waren/die upt Spaengien nae de voorſz. landen gevoert werden/ſoo wel van't incomen/als van't upt voeren: want alle de goederen die van't eene Coningh-rijck in't ander vervoert worden/betalen altſamen den thienden penningh / welcke Tollen ofte thienden vande voorſz. Coningh-rijcken/te weten/vande drooghe Havens ofte paſſagiens/geldẽ 'teen jaer voor't ander/des jaers 49 Quentos. 35 U Maravedijs.

r. De drooghe Havens ofte binnenlandtſche paſſagiens/ incomſten ofte uytganghen/die van't Coningh-rijck van Portugael ſtrecken/naer de landen die onder de Croone vã Spaengien gheleghen zijn/eyghentlijcken Caſtilien genaemt/gheven den Coningh jaerlijcks van thienden vande goederen ende waren/die daer heen en weer door paſſeren/'teen jaer door't ander 34 Quentos. 155 U Maravedijs.

r. De Wollen die jaerlijcks upt Spaengien ghetrocken/eñ verdoert werden naer alle weghen/gheven van elcke ſack/ (wegende ontrent 10. Aroben, weſende peder Arobe 25. põt) diemen upt Spaengien naer buytens landts voert/twee Ducaten/toebehoorende d'ingheboren ende inwoonders: maer den vreemden Man moet betalen vier Ducaten voor peder ſack: deſe Tol beloopt d'een jaer door't ander/des jaers 53 Quentos. 586 U. Marabed.

r. Het opperſte Almoxariſchap van Sivilla / het welcke de ſelfde Stadt vande Coningh ghepacht heeft/voor 154 Quentos/309 U Maravedijs 'tſiaers / deſe renten zijn de thienden van alle Coopmanſchappen / ende waren van Neerlandt/Vranckrijck/Enghelandt/ Portugael/ Italien/etc. van alle weghen komende van buyten/om alvaer te loſſen / geven altſamen van thien een/voor den Coningh/ 't welcke genaemt wort Almoxariſazgo/komt 'teen jaer duert ander/ de voorſeyde ſomme van 154 Quentos. 309 U Maravedijs.

r. Het Almoxariſſchap van Spaenſchs Indien/ het welcke de ſelfde Stadt van Sevilla ghepacht heeft vanden Coningh/ des jaers voor 67. Quentos/ ende is vã alle Coopmanſchappen/die in Sevilla gheladen ende gheſcheept worden naer Spaenſchs Indien/ betalen in Sevillen den 20. penningh / ende komende in Indien / betalen de ſelfde waren noch eens den 20. penningh/ſoo datter op de rekeninge den 10. penningh comt te weſen/ 't welcke 'teen jaer door't ander/de voorſz. ſomme is bedragende. 67 Quentos.

r. De renten die den Coningh heeft vande Munten van Spaengien/ te weten/ van peder marck Silver/dat inde ſelfde Munten gheſlagen en bearbeyt wert/ zijnde elck marck ſes Ducaten aen Silver/betaelt een Reael in ſpecie voor den Coningh; deſe rente wort genoẽt El Señoreaxo de la Moneda; Ende de munte van Sivilien brenght alleen ſoo veel op als alle d'ander/ghelijck deſe rente is/des jaers waert voor den Coningh 22 Quentos.

Den

Digitized by Google

t. Den Coningh heeft verpacht aen de Fuckaers van Ausburch/ de Meesterschappen vã Sint Jacob/Calatrava, ende Alcantara, voor 98 Quentos 'tsiaers/ en zijn alleen de Tollen van't Coren/Wijn/Olye/ende andere dinghen die den thienden penninghbetalen/ die de Meesters in voorighen tyden plaghen te hebben: In dese Tollen en zijn niet begrepen de Tercien noch Alcaualen, die noch buyten blyven/als op een ander gheseyt is. Dese Meesterschappe zijn vande opperste Crupt-heeren/van dese drie oorden/te weten/van S. Jacob/Calatraua, ende Alcantara, de welcke plaghen overste ofte hoofden te hebben/dien men Meesters noemden/gheliyck als die oversten van Rodes ende Malten, ofte gheliyck als vã de Clooſters ende Religieusen/ met beloften van onderdanichept ende sekere puncten t'observerẽ/ alst oock noch huydens daeghs is/welcker oversten plagen te wesen (als een ampt van grooten aensien ende auctoriteyt/) van des naesten bloetverwanten des Coninghs/ ofte oock wel zijn Kinderen/hebbende haer eyghen landen/ besit ende volcomen commandement ende ghebiet: maer de Coninghen van Spaengien hebbent metter tijdt allenckens onder haer ghetrocken/bedienende ofte ten minsten presenterende/ als nu selfs/ als Meesters ende oversten van alle Crupsen/Comendoyen/ende oordenen/waer van de verpachtinghe van de selfde Meesterschappen aen hem comen/als boven/comt als gheseydt is.

98 Quentos.

t. Noch heeft den selfden Coningh verpacht de Crupden/ende het groenichept vãde Wepden/vande voorschreven Meesterschappẽ/om het Wee daer op te wepdẽ/ des jaers voor de somme van 37 Quentos.

t. De Coningh heeft verpacht het Quickſilver van Almalen ghenaemt/ in't gheberghte van Sierra Morena, in't Velt van Calatraua, des jaers voor 73 Quentos.

t. De Bullen ofte aflaets Brieven vanden Paus van Roomen/ dienen noemt de Santa Cruſada, gheven den Coningh jaerlijcks/alle oncosten af getrockẽ. 200 Quentos.
Het welcke ghereduceert in onse Nederlandtsche Munte/comt te bedragen over de sesthien Tonnen schats.

t. De rente ghenaemt Subſidio, welcke is dat alle Priesters ofte gheestelijcke personen/ die eenighe benefitien ofte renten hebben/te weten/van Kercken/ Clooſteren/ Cappellen/ Clupsen/ofte dies aencleyende/moet een pegelijck betalen een sekers somme/ ende dat conforme zijn Stipendio Sallarijs, beneficie/ende qualitept/ende naer dat het in een peder Biſdom verdeelt comt/ende dit tot hulpe vande oncosten ende oorloghen/ teghens die ongheloovigen ende Ketters/waer van de meeste Kercken ende Clooſters met den Coningh verdraghen zijn/in maniere van pachtinghe/voor een sekere somme 'tsiaers/ dieſe hem boven alle oncosten moeten opbrenghen ende leveren/ dese Subſidio is 'teen jaer voor het ander waerdigh 65 Quentos.

t. Noch so gheven alle Biſschoppen ende Kercken van Spaengien/jaerlijcks aen den Coningh/tot hulpe van de oncosten/teghens d'ongheloovighen ende Ketters/ 110 Quentos.
Dese rente ofte obligatie wert genaemt El Excuſado, het welcke de Paus geconcedeert ofte ghegunt heeft/voor zijn Breuis, ofte Patente Apoſtolica Romana, aen den Coningh van Spaengien/soo dat de Coningh mach kiesen upt elcke Capelle van een peder Kercke/ een ontfangher/van die de thienden vande Gheestelijckhept ende Kercken ontfangen/ als daer is van't Coren/Gerst/Wijn/Olye/ etc. ende alle andere dinghen dienen pluckt/ende waſſen/ende de selfde Gheestelijckhept ende Kercken leverent den Coningh/boven alle oncosten vry en vranck/'teen jaer voor't ander/de voorsz. somme van 110 Quentos.

t. De Mijne van Guadalcana, gheleghen in't lande ghenaemt Eſtremadura, in het gheberghte van Sierra Morena, placht te gelden/te weten/ het Silver datmen daer des jaers upt trock/187 Quintos: maer hoe veel dattet nu tertijt opbrenght/en is gheen sekerheyde af: want is seer ghedebilleert ofte verslept.

t. Alle de Landen van Spaengien gheven den Coningh jaerlijcks van obligatie/dienen noemt de Excercitio, voor de Slaven ende Galey-boeven/ende tot onderhout vande Galeyen. 7 Quentos. 750 *V* Marabedijs.

t. Die rente ghenaemt de la Moneda Forera, dat is: een Munte ofte penninghdie een peder persoon jaerlijcks moet betalen van obligatie/ te weten/ elcke heerstede seven Marabedijs 'tsiaers/'tzy van wat conditie/staet/ofte qualitept die souden moghen wesen/ welcke rente beloopt 'teen jaer voor't ander/des jaers 6 Quentos. 656 *V* Marabedijs.

t. Het ghene dat den Coningh jaerlijcks van Spaensche Indien compt/ is de somme van 300. Quentos.

t. Het Coningh-rijck van Navarre gheeft jaerlijcks aen den Coningh/de somme van 35 Quentos. 500 *V* Marabedijs.

t. De Coninghrijcken van Valencien, Arragon, ende Catslunien, gheven des jaers (behalven andere diensten ende obligatie/) aenden Coningh 75 Quentos.

t. De Eylanden van Sardinien, Majorca, ende Minorca, en heeft de Coningh geen profijt af/ om dat de renten ende incomſten van dien ghedespendeert ende verdaen moyden/in de bewaringhe ende beschermynghe van de selfde/en somtijdts meer van doen wesende.

t. Het Coninghrijck van Cecilien geeft den Coningh jaerlijcx 375 Quentos.

t. Het Coninghrijck van Napoles, 'tlandt van Pulia ende Callabria, gelden jaerlijcx van alle renten voor den Coningh 450 Quentos.

t. Het Hartochdom van Milanen geeft den Coningh jaerlijcx 300 Quentos.

t. De Provintien van Nederlandt ende Bourgongien/plaghen te geven aenden Coninghs jaerlijcx 700 Quentos.
Waer jeghenvoordigh in dese troublen ende ghedurighe oorloghe en cannender gheen claerheydt noch sekerheydt af weten.

t. De verpachtinghe ofte rente van de Troeſpelen van gheheel Spaengien/gheven jaerlijcks aen den Coningh/10 Quentos: want van elcken Troeſpel datter hercocht werd

moeten

Digitized by Google

moeten geven een halven Reael voor den Coningh/ende is verpacht des jaers voor de selfde somme 20 Quentos.

Item. De Kassen ofte Lakens van Florensen, te weten/die van buyten in Spaengien gebracht werden/gelden jaerlijcx van Tol/10 Quentos: want elcke stuck Kasse ofte Laken/ moet 6. Ducaten van Tol voor den Coningh gheven. 10 Quentos.

ALle dese rekeninghe van de Tollen/ Alcaualen, thienden ende derden penninghen/ Chijnsen/ Imposten/contributien/renten/Domeynen/en incomsten vande Coningh van Spaengien/ zijn ghetrocken uyt de registeren der respective Reken-camers des selfden Coninghs/ende sonder eenighe verauderinghe over gheset en getranslateert/ gheljck als sy verpacht/opghebracht/ende betaelt zijn ghewest het jaer van 1578. al eer dat den selfden Coningh het Coninghrijck van Portugael aen hem hadde/ waeromme hier niet in begrepen en is/van sullent hier naer in't besonder/ende op zijn selven verhalen/ als oock van hare regierders/ alles in't corte vervatet/met die waerachtichepdt van dien/ door informatie ende Coppe der Officieren/ ende bedienders van des Coninghs ambten ofte Officieren/ inde selfde Coninghrijcken ende haer heerlijckhepden. Nu soo bedraghen in alles de voorschreven Domeynen/renten/ende incomsten des Coninghs/gheljckse alles in't particulier verclaert gaen/'teen jaer door't ander te samen gheseommeert/13. Millioenen Goults/ende 48 Vooo. Ducaten/het welcke compt ghereduceert in onse Nederlandtsche Munte ende rekeninghe/ te weten/ tzie gulden voor een Ducaet/ ofte elf Spaensche Realen/ de somme van 452. Tonnen schats/ ende 44 Vooo. Carolus guldens/ van 40. grooten vlaems 'tstuck. 452 Tonnen schats. 44 V. gulden.

Het welcke is eyntelijcken de gheheele somme/ende incomste des selfden Coninghs van Spaengien jaerlijcks/behalven Portugael ende haer ghedeelte/ als ghesepdt is; Het welcke nu ter tijdt oock mede den selfden Coningh is besittende/ als hier naer verclaert sal werden.

De Coninghrijcken die verdaet zijn onder den naem van Spaengien/ eyghentlijcken Castilien: maer in het ghemeen Spaengien ghenaemt/ zijn dese/ Leon, Arragon, Castilien, Navarre, Granaden, Tolledo, Vallencien, Sevilien, Cordoua, Murcien, Iaen, Gallicien, Gibraltar, Catalonien, zijn veertien die eertijdts elck een Coninghrijck op haer selven hebben gheweest/ende noch den naem behouden. De Coninghrijcken/ Provintien/ende Steden/die in't Hof van Spaengien in eenighen dachvaert ofte vergaderinghe van't ghemeene landts saken haer vopsen ofte stemmen geven/ en gheroepen werden/ zijn dese naervolghende/te weten: De Coninghrijcken van Leon, Sevillien, Tolledo, Granaden, Cordoua, Murcien, ende Iaen; Die Steden/te weten/de Hooft-steden/welcke zijn als Bisdommen/zijn Burgos, Salamanca, Segovia, Soria, Avila, Cuença, Toro, Zamora, Guadalaxara; Ende die Steden dat gheen hooft-steden noch Bisdommen en zijn/ hebben de rechtelijcken den naem van Steden/al hebbense Mueren ofte gheen/diemen eygentlijcke Villas noemt/van dese hebbender maer twee hare vopsen ofte stemmen in't Hof/welcke zijn Valla dolid, ende Madrid; Die ander Coninghrijcken/als Arragon, Navarre, Valentie, ende Catalonien, &c. hebben haerlieder Viceroys ende Gouvernuers a part/houdende haer dachvaerden op haer selven/ regierende met des Coninghs advijs/ gheljck als die van Napels, Cecilien, Milaen, &c.

Dat 3. Capittel.

Een cort verhael vande notabelste dinghen, gelegentheyt, regieringe, ende incomste van't Coninghrijck van Portugael, eertijdts Lusitanea ghenaemt.

Groote van Portugael.

HEt Coninghrijck vã Portugael heeft in't omgaens 285. mylen/ te weten/ byde Custe vander Zee 135. mylen/ende te landewaerts omgaende 150. mylen; Heeft 17. Steden in Portugael en Spaengien/ Cuidades ghenaemt/ welcke tytel ghenighe Steden moghen voeren/dan die hooftsteden van eenigh Bisdom/ofte door particulier gunst ende previlegie des Coninghs/ alle d'ander worden genaemt Villas, al ist schoon datse met Mueren en Poorte omringt en besloten zijn/ ofte dat sy gheen Mueren en hebben/ gheljck alsser veel zijn/doch hebben evenwel den naem van Villas; Van dese Villas, Steden/ende Castrelen/zijnder in Portugael 470. behalven Dorpen ende wiecken/ heeft 3. principale Havens ofte Revieren/ om Schepen te anckeren/ te weten/ Lisbonen/ Porto, ende Setuval, ende noch ander tzie in't landt van Algarve, ('twelcke oock vande Croon vã Portugael is/) te weten: Tavilla, Lagos, ende Villa Nova; De sluetel ende beschermynge vã de Revier ende Stadt van Lisbonen/ is het Casteel Sint Juliaen (vande Duytschen sint Gillis gheheeten/) welcke is gheleghen aende eerste passagie ende incompste van de Revier/ die ghenaemt wordt Tegio, in Latijn Tagus, een van de vermaerste van gheheel Europa.

17. Steden diemen Cuidades noemt &c.

Hoe veel Steden en Castelen dat er in Portugael zijn.

Die Revieren in Portugael.

Desselfden 3. in Algarbe.

Eygentlijck Castreel van

Dat 4. Capittel.

Vande Iustitie ende regieringhe van Lisbonen ende Portugael.

TEn eersten het Tribunael, ghenaemt 't relaes van't Civil, waer van opperste Rechter is/ den Regidoer, dat is: de Regierder van Coninghs wegen/met noch twee andere rechters; Het Tribunael vã het Crymen, ende twee Rechters; Eenen Auditeur ofte Rechter van des Coninghs Tolhuys/ghenaemt Alfandega; Een Rechter vã de provisioneyen ofte eygendommen/ende benefitien; Acht Rechters van de Weesen; Een Rechter van de Gast-huysen; Een opperste Rechter (ghenaemt Correcteur,) vande dinghen ende saken van Indien/ Guinea, Cabo verde, San Thome, ende Brasilien; Van alle dese voorsz. rechten machmen appelleren aen het relaes van het Civil; Het Tribunael ghenaemt van de supplicatien/ wiens Rechters ghenaemt worden Desembargadores, dat is soo veel als ontlasters ghesepdt/ dese zijn van grooter

Verhael van verscheyden Rechters in Lisbona.

Vande Rechters diemen Desembargadores.

Digitized by Google

grooter aurentijnt ende aensien/ als hy ons opperste Raets-heeren ende Presidenten. Aen dit recht tonnen die appellaten van't Tribunael van't Civil; Daer en boven is eenen genaemt/ Corrector dese supplicatien; Twee Rechters die ghenaemt worden/ Desembargadores da Fazenda, dat is soo veel als Curateurs en Rechters van des Conings goederen/ dese ontbeelen de rechten/ ende pleyten tusschen den Coninghe ende particulieren; Dese en is gheen appellatie; Den Raet van de voorsienen/ Tribunael, Suppremo, ofte de hooghste Raet binnen noemt/ Desembargadores van't Palleys; Tribunael van de Conscientie ghenaemt; Tribunael vande Veedotes da Fazenda/ dat is: Besienders/ Voochden/ ofte Besorghers van des Coninghs inconsten en goederen. Tribunael van des Coninghs reken-camer/ welcke staet onder de Veedores da Fazenda; Den Raet vā Staten; Twee tpelen van Hertoghen; Een van Marckgraef; Thien van Graven/ met die qualitept vā elck een; Die fortressen der Portugesen in Africa, ofte Barbaren, zijn dese/ te weten: Tanger, Zepta, Arzilla, het Eylandt van Madera, die Vlaemsche Eylanden/ as Ilhas dos Açores ghenaemt/ als daer is Tercera, Sint Michiel, Santa Maria, Sint Iorgie, Pico, Fayael, Graciosa; d'Eylanden Flores ende Corvo; d'Eylanden van Cabo verde zijn/ Sint Iacob, O Fogo Mayo, Boa Vista, Sant Antonio, ende Sant Nicolaes; Arguyn een fortresse in't lāt vā Guinea; De Myne vā Sint Iorgie, ēē Casteel aende selfde Custe van Æthiopiæ; noch aē de voorsepde Custe het Eylandt del Principe, Sant Thome, Atubon; het Coninghrijck vā Congo ende Angola, aen de selfde Custe van Æthiopien, leyt onder tribuyt vā Portugael; Het Eylandt Santa Helena; aen d'ander zyde van de Cabo de bona Esperança; de fortresse van Soffala; het Eylanden van Moçambique; het Eylandt van Ormus, gheleghen tusschen Persien en Arabien; de Stadt ende fortresse van Diu; die Steden ende fortressen vā Daman, Bacayn, Chaul, Goa, alwaer de Vicerorys residerē/ dit tribunael gheleghen aende custe van Indien; Die Steden ende fortressen van Honor, Barcelor, Matigalor, Cartanor, Cranganor, Cochijn, Coulan, altesamen gheleghen aende selfde Custe van Indien/ dit noemt heet Malabar; Een fortresse in't Eylandt van Seylon, ghenaemt Columbo; De Steden vā Negapatan, ende Sant Thome, aen de Custe van Choramandel; De Stadt ende fortresse van Malacca; d'Eylanden vā Maluco, te weten/ Ternate, Tydor, Banda, ende Amboyne; Het landt ende de Custe van Brasilien/ van 500. mylen in de strecktinghe/ ghescheet in acht Capitepnschappen ofte tegieringē/ van waer jaerlijcks naer Portugael ghenacht wert ontrent de 150 V. duysent Arroben Suyckers/ te weten/ yeder Arrobe van 32. pont; De Haven ghenaemt de todos os Santos, ofte vā Alderheyligen/ alwaer den Gouverneur van Brasilien heen ontbout.

Die ordinarische renten vande Croone vā Portugael/ bedraghen jaerlijcx over een Million Gout/ ende 100. duysent Ducaten; De renten ende inconsten van de Meesterschappen van de Crupsheeren/ waer van Meester en oversten altijdts is de Coninck/ de welcke toebehooren d'Eylanden van Açores, (ofte Vlaemsche Eylanden/) Madera, die van Cabo verde, Sant Thome, del Principe, zijn des jaers 300 V. duysent Ducaten; Die rente vā de Myne/ toebehoorende het Meesterschap van de Crupsheeren van Christo ghenaemt/ zijn jaerlijcx 100 V. duysent Ducaten; Van Brasilien jaerlijcx 150 V. duysent Ducaten. De Renten ofte Tollen vande Specerien en inkomsten van de goederen van Oost Indien/ zijn jaerlijcx 600 V. duysent Ducaten/ dat zijn 18. Tonnen schats/ dit is alleenlijck vande Tollen/ vande goederen/ ende waren/ die daer van daen comen: want alle d'andere renten ende inconsten/ te weten/ van't lāndt van Indien/ ende hare Steden/ wort ghedespendeert ende verdaen in bewaerusse/ ende beschermynghe der selver plaetsen/ in somma dat die renten ende inconsten/ vande Croone van Portugael/ en haer ghebiet/ des jaers bedragende zijn 2200 V. duysent Ducaten/ dat zijn 66. Tonnen schats naer onse reckeninghe.

Renten van verschenden plaetsen.

Hoe veel de Tollen vande Indiaensche Specerien waers ende wat zijn.

Hoe veel de gheheele inconsten da Portugael waers ende zijn.

Dat 5. Capittel.

Vande jaerlijckse oncosten van het Coninghrijck van Portugael.

DE soudye ofte het sallaris vande Ministren/ ofte Rechters van de justitie op't vaste landt/ zijn jaerlijcx 100 V. duysent Ducaten.

Van de Tenças, dat zijn giften ofte previlegien/ als leenen/ die de Coningh tot een vereeringe verguntt/ aen sekere persoonen als lijf renten/ dienen ontfaught soo langhe als sijnen leeft/ ende sterven dan weder aende Coningh/ dese zijn jaerlijcks 300 V. duysent Ducaten.

De Juras die vercocht zijn/ dat zijn tenvooghe renten/ welcke men coopt op des Coninx Domeynen/ Tollen/ ende Rechten/ jaerlijcks t'ontfanghen/ sonder te moghen losse ofte af leggen/ ende sterven op d'erfgenamen van Aver tot Aver/ zijn des jaers 150 V. duysent Ducaten.

Verscheyden oncosten die Portugael jaerlijcx moet betalen.

Hoe veel de erf renten vlaemsche heeren/ die den Coningh betalen moet.

Tot onderhout vande fortressen en sterckte vā Africa ofte Barberien/ jaerlijcx 300 V. duysent Ducaten.

Tot onderhout van vijf Galeyen/ jaerlijcx 50 V. duysent Ducaten.

Verscheyden oncosten voor eskaden van verscheyden dinghen.

Tot die jaerlijckische Armade/ die de vlooten ende Schepen van Indien convoyeren/ ende weder in halen 300 V. duysent Ducaten.

De Moradien, dat is ghelijck sallaris ofte tractement/ die de Coningh gheeft/ tot onderhout van zijn Dienaers/ genaemt Mocos da Camara Cavalheiros, Fidalgos, ende ander duysent tpelen/ tot een vereeringe aen persoonen die hy eenige dienstschappe wil beloonen/ ofte verdienynghe van eenighen dienst/ ofte voor ginste van haer ouders ofte Heeren/ met welcke tpelen ende previlegien worden ghenaemt/ Dienaers van s'Coninghs huys/ welcke een groote eere is/ welcker persoonen een seker/ doch cleyne somme/ van dese Moradien die des jaers gheassigneert is/ tot hulpe van de Gerst ofte Haver van hunlieder Peerden/ al ist datse alteraet qualijc hare schoene tonne bergelt/ en haer leven gae Peerde en herpeert maer is alleenlijcken een teycken van des Coninghs ginste en vriendtschappe/ daer de Portugesen meer moeyte en coorus op hebben/ als en alle de weldaden vande werelt/ doch is dit wepnich inspeculatien/ en weert seer selden betaelt/ beloopt des jaers de somme van 80 V. duysent Ducaten.

Qualijt vant Mocos da Camara ēē Cavalheiros Fidalgos.

De oncosten ende behoeftinghe voor het Coninghs van Portugaels camer ende hups dienste

Digitized by Google

dienste / is ordenarijs des jaers 200 *V.* duysent Ducaten / twelcke plachte verpacht te wesen / gelijck alst noch huyden's daeghs is / met de costen ende tafel des Cardinaels / Don Alberto van Oostenrijck / Gouvernuer van Portugael.

Ontcosten bãde sterckten in Portugael

Tot onderhout vande voorschreven sterckten / van't Coninghrijck van Portugael 100. duysent Ducaten.

In somma dat de voorschreven ontcosten te samen beloopen / des jaers 1680 *V.* duysent Ducaten.

Dat 6. Capitel.

Van de Stadt Lisbonen.

Hoe veel kercken en huysen in Lisbona zijn.

LIsbona heeft 32. Parochie Kercken / en over de 11. duysent Huysen / waer in zijn over de 20. duysent woonplaetsen / dit is te verstaen behalven 't Hof ende haren aencleef; heeft over de 120 *V.* duysent menschen / waer onder meer als 10. duysent Swarten ende Slaven zijn / dit alles na aentreckeninge / ende die memorialen der Pastoren vande Parochie Kercken / twelcke sy een 's daers zijn verobligeert te doen / een yeder in zijn quartier / ende Pastorie / alle het selfde is noch uytgesondert / der geender die't Hof volghen / ende die vande Clooisters ende Conventen / Gasthuysen / ende andere Godtshuysen / als oock den repsenden ende vreemden Man / die daer en comt: want de Stadt is vol van Clooisters / Conventen ende Godtshuysen / so datse in't begrijp te samen / so veel beslaen souden / als de Huysen vande Stadt; Nu van ander hp Kercken / Cluysen / en Cappellen / van lieve Vrouwen ende Heiligen / dat gheen Parochien en zijn / zijnder so veel datse ontelbaer zijn; de Stadt heeft over de 350. straten / behalven diuers straten ende steghen / en straetgiens die gheen duer ofte uytganghen en hebben / die seer ende ontallijcke veel zijn.

Wat getal van de menschen in Lisbona / sonder de geestelijcke en repsende personen / &c.

Hoe veel Clooisters in Lisbona.

350. straten in Lisbona.

Dat 7. Capitel.

Een cort relaes van de Coninghen van Portugael, tot op Philippus, sone van Carolus Quintus, Rooms Keyser, die't nu jeghenwoordigh onder zijn gewelt en gebiet heeft.

Van Afonco eerste Coning van Portugael.

DEn eersten Coningh vã Portugael / is gheweest eenen Don Afonço Henriques, Sone vande Grave Don Henrick, welcke was (als die Cronijcken vermellen /) Sone vanden Hertoge van Lotrijck / andere moeten van den Coningh van Hungarien / doch het seckerste is te wesen van Lotrijck / den selfden souden gecomen wesen in't Hof vanden Coningh vã Spaengien ofte Castilien / om hem upt een yver van't gheloof t'emploperen / teghens d'ongheloovigen ende witte Mooren / ofte Mauritianen, die doen ter tijdt noch het meestendeel van Spaengien / en 'tgheele land van Lusitania (nu Portugael) besaten / met een dagheliickse oorloghe / tegens de Chrijstenen van Castilien / ende die by liggende contrepen / in welcke oorloghe hy hem soo wel oeffenden / met soo veel ridderlijcke exployt / dat hem den Coningh nieuwers niet wist te betalen / als hem te vereeren met zijn Dochter tot houwelijck / en tot een houwelijck goet / het landt van Lusitania, ofte Portugael / te weten / 't ghene dat yder af gheconquisteert hadden / met alle 't gene dat hyder dan noch meer mochte toe crijghen / ende worden ghenaemt Graef van Portugael; ende de voorsz. zijn Sone Don Afonço, werden gheboren in't jaer 1094. den welcken 't meestendeel van Portugael vande Mooren ofte Mauritianen af gewonnen heeft / naer de doot van zijn Vader / wordt genaemt Prince 27. jaren lanck / welcke tytel in Spaengien niemant en mach voeren / dan alleenlijck des Coninghs eerste gheboren Soon / en erfghenaem van't Coninghrijck / ende wesende van 45. jaren / wordt voor Coningh ghecroont / door previlegie en gunste vanden Paus van Roomen / van dien tijdt herwaerts / so is Portugael een Coninghrijck ghewordẽ; Desen eersten Coningh heeft getrout / wesende van 52. jaren / ende genereerde een Soon en drie Dochters / hadde noch behalven dese een Soon ende Dochter Bastarden / heeft gheregeert 46. jaren / is overleden inde Stadt van Coymbra, lept begraven in't Clooster van Santa Crus, twelcke hy selver ghestieht hadde / als oock die Clooisters van Alcobaça, ende Sant Vincente bupten Lisbonen / ghenaemt San Vincente de fora.

Op wat tijt de Soon van Afonco gheboren is.

Wanneer dese Soon tot Coningh gecroont wierde.

Wanneer hy gestorven / ende waer hy begraven is.

Desen Coningh heeft de Stadt vã Lisbonen aldereerst gewonnen / vande Saracenen ofte Mauritianẽ / door hulpe en bystant van de Duytsche Natie / welcke aldaer by ghevalle met een vloot Schepen (door het weder ghedwonghen wesende) in quamen gheloopen / om daer naer henlieder repse te vervoorderen naer't Heylich landt / daer sy (om 't Chrijsten gheloof te vermeerderen) upt een yver nae toe trocken / welcke gheweest is ten tyden van de overwinninghe vande stercke ende gheweldighe Stadt van Damyate, daer hem die van onse Vaderlantsche Stadt Haerlem / seer vroomdadigh thoonden / als die teeckenen soo van't Sweert ende 't Wapen / noch ghedurende ghenoech betuygen / ende over al uytroent is / alhier gecomen wesende / ten tyden dat de voorschreven Coningh besich was / inde belegeringhe vande voorsz. Stadt Lisbonen / ende onderstaen hebbende datse upt een yver alleenlijcken gheromen waren / om haer teghens de ongheloovighen ende gheheene vyant aller Chrijsten te emploperen / heeft haer vrientlijcker verforth en ghebeden / ghesien dattet Godt gelieft hadde alsdaer te arriveren / in so bequamen tijt / om soo't scheen hem te moghen assisteren / haer vermanende datse hen alhier soo wel (als in't Heylich landt daer sy heen wilde) consten bestaen / om 'tgheloof te vermeerderen / ende d'ongheloovigheu te vernielen / ende wel gheluckende / (ghelijck sy niet en twijfelden / met haerlieder hulpe de victorie voor gewis hielden /) mochten alsdan noch eben wel haer voordgenomen repse / verwoorderen tot Gods ende haer eere / twelcke sy eyntlijcken hem verwilligden / en hebben hen so dapperlijck en manneliijck gequeten / datse niet alleen Lisbonen en beroverden: maer noch veel ander plaetsen / daerenboven stellende den Coningh in zijn volcomen besit ende eere / door welcke vrywilligen dienste hem den Coningh verobligeert vindende / aende selfde Duytsche Natie / heeft hem willen (in recompense) versien voor haer ende haerer naecomelingen / der selver Natie / met veel ende besondere previlegien ende vryheden / boven alle inghesetenen ende naturelen van't landt / ordinerende voor hẽ ende zijn naecomelinghen / voor een eeuwigh ende onveranderlijck Edict / dat van dien tijt voortaẽ / alle de gene die van Duytsche Natie

Lisbona wort ingecomen.

De Duytsche crijghen tot loon vã haer dienst veel previlegien.

in zijn

in zijn land hegheren te weeden/ofte traffijqueren/genieten soudē veel previlegien/ inderepten ende voordeels/te weten/ pleit eñ vry van alle Impostē ende Chijnsen/vanaelle het gene dese voor henlieder persoonen/ huysen/ ende familie van doen hebben/ te mogen draghen soodanighen cleeren ende juweelen/ ende van soodanighen stof alst hen gelieft/als oock henlieder huysvrouwen ende familie/ al zijnse schoon Portugesen/ twelcke d'ingebozen verboden is/ want hebben een Lop ende Wet dē de hadden/eñ daer stof toe/eenpegelijck naer zijn qualitept. Item te mogen gaen bp nacht eñ onepden alst hen te pas comt/met wpf ofte ses Dienaers/met licht ofte sonder licht/ende met soodanighe wapenen en gewepr alst hen belieft/ twelcke d'ingebozen in gheenderlep manier toeghelaten wert; Oheen justitie in hare huysen te mogē pemant repzeyenderen/ ofte over haer recht ende vonnis wysen/ tzp van wat saken dattet zp/upt gjenomen Crimine lesæ Mayestatis, dan alleenlijcken hueren Rechter/namentlijcken vanden Coninghdaer toe gheordineert/ die ghenaemt wordē/ Iuis dos Alemaijns, ofte der duptscher Rechter. Item dat hare huysen niet en mogen genomen worden/tzp epghen ofte ghehuert tot dienste vanden Coninghy/ofte zijn Hof/gelijck alle d'ander onderwozpen zijn/oock en mogē niet ghedwonghen weseñ tot eenighen dienst ofte ampten van't landt ofte sConinghs/ gelijck als de ingebozen/ nochte ghesteit op eenighe contributien/ tot beschermninghe ende noot van't ghemeene welvaert; Dooz't lande repsende moeten vooz alle Man ghedient eñ gerijst worden/ vooz haer gelt ende noch andere dierghelijcke veel puncten meer/ die alle te lanck soudeu vallen om te verhalen/ hebbe alleenlijck mentie ghemaeckt van de pzincpaelste eñ sommighe upt ghenomen in't corpt/ om daer dooz te bethoonen (als henlieder epghen Cronijcken verhalen/) dooz wiens ende met wiens hulpe de Portugesen besitten/ het gene zp hupdens daeghs bewoonen/ dese previlegien werdē noch (als oock altoos) sonder eenighe sepl scherpelijck onderhouden/ ende van alle Coninghen ontwederrepelijck gheconfirmeert zijn gheweest/ ende noch daghelijcks vermeerdert/ dooz daghelijckse weldaden die zp vande selfde Natie ontfanghen/ als sulcks ghenoech oirconi is.

Wetten in Portugael dā dienen dat zich draghen moet.

Veel heerlijcke previlegien tot voordeel vande Duptschen.

De gegheven previlegien worden scherpelijck onderhouden.

Don Sancho stuer de Coninghy van Portugael.

Don Sancho, Sone vanden bovengenoēden Coninghy/was den tweeden Coninghy dā Portugael/ wozden ghebozen in't jaer 1154. ende vooz Coninghy ghehult/wesende van 31. jaer/ heeft ghehadt onder Sonen en Dochteren 15. Kinderen/ ende regneerden 27 jaer/is overleden inde Stadt van Coymbra,in't jaer 1212. wesende van 58. jaer/ lept begravē in't Clooster van Santa Crus, bp zijn Guders.

Don Afonso, den tweeden van dier namē/ eñ den derden Coninghy van Portugael/wozden ghehult vooz Coninghy / wesende van 25. jaren/heeft ghehadt twee Sonen/ in zpnē tijt waren die Santen / te weten / Dominicus, Franciscus, ende Antonius, is overleden in't jaer 1223. ende lept begraven in't Clooster dā Alcobassa.

Don Afonso, den derden van dier namē/ eñ den derden Coninghy van Portugael/wozden ghehult vooz Coninghy / wesende van 25. jaren/heeft ghehadt twee Sonen/ in zpnē tijt waren die Santen / te weten / Dominicus, Franciscus, ende Antonius, is overleden in't jaer 1223. ende lept begraven in't Clooster dā Alcobassa.

Don Sancho Capello de 4. Coninghy.

Don Sancho Capello, Sone vandē voorschreven Don Afonço, den 4. Coninghy van Portugael/wozden ghehult/wesende van 16. jaren ende is overleden inde Stadt van Toledo, in't jaer 1247. ende lept begraven in de groote Kercke.

Naer't overlyden van desen Don Sancho, wozden vooz Coninghy ghecroont zpnē Broeder/de Graef van Bolongien, ende was den negsden Coninghy van Portugael/heeft geregneert 31. jaer/is overleden in Lisbonen/in't jaer 1279. lept begraven in het Clooster van Alcobassa.

De Broeder van Sancho Capello vpsde Coninghy.

Don Denijs, Sone van desen overleden/ wozden vooz Coninghy ontfanghen in Lisbonen/wesende van 18. jaren/ ende was den 6. Coninghy van Portugael/ heeft ghereghneert 46 jaer/ is overleden in de Stede van Sant Arein,in't jaer 1325. den 20. Januarijs/wesende van 64 jaer/lept begraven in't Clooster dā Olivellas, twelcke lept outrent twee mylen van Lisbonen/dat hp in zijn leven gestigt hadde / was ghecrout ghetweest met Dona Ysabels, Dochter van Don Pedro, Coninghy van Arragon, de welcke altheus ghecanonseert is onder de Santen/haer begraffenis is inde Stadt van Coymbra, twelcke zp ghestight heeft / alwaer tuchaem veel miraculen doet.

Don Denijs de sesde Coninghy.

Naer desen heeft ghereghneert zijn Sone/ Don Afonço o Bravo, dat is den stouten gesept/wozden gehult vooz Coninghy in de stadt van Sant Arein, wesende van 35. joer/ eñ de 7. Coninghy dā Portugael regneert dē 51. jaer/ is overleden binnen Lisbonen / inde Septmaent van't jaer 1356. lept begraven in het groote Choor van de groote Kercke. Desen heeft de Mauritianen, ofte Mooren van Salado overwonnē/in assistentie vandē Coninghy van Castilien.

Don Afonsus Bravo de seventste Coninghy.

Zijn Sone Don Pedro, is ghetweest den 8. Coninghy van Portugael/heeft het landt ghepegiert met goeder justitie eñ vrede/ is overleden in't jaer 1366. ende lept begraven met Clooster van Alcobassa, hadde eenen Sone/ met namen Don Fernando, ende al eer hp gecrout was/hadde twee Sonen van Dona Ynes, ofte Angniet de Castro, te weten: Don Ioan, ende Don Denijs.

Don Pedro de achtste Coninghy.

Naer het overlyden van desen Coninghy/is ghehult den voorsz. Don Fernando, eñ was den 9. Coninghy van Portugael / trouwde met Dona Lianor Gonsalues Teiles, de welcke hp met ghewelt nam van haren Man/Lorença Vaaz da Cunha, dieder met ghecrout was/ hem upt het landt bannende / was (behalven dat) groot vzient van zijn Undersaten/ ende te straffen alle quaetdoenders/ende Vagabungos, ofte Landtlooperp/heeft ghereghneert 17. jaren / is overleden in't jaer 1383. wesende van 43. jaer / lept begraven in het Choor van San Franciscus, inde Stede van Sant Arein.

Don Fernando de negsde Coninghy.

Naer de doot van desen Don Fernando, is gheromen upt Castilien den Coninghy Don Ioan, met zijn Huysvrouwe Dona Beatrix, om de Croone van Portugael t'aenveerden: maer den Bastart Sone van den Coninghy Don Pedro, ende Broeder der overleden Coninghy Don Fernando, heeft hem daer tegens ghestelt/ ende heeft den Coninghy dā Castilien met alle zijn macht verdoomen / in een Veltslagh/op't Velt ghenaemt Sint Ioris, al waer hp tot een eenwighe memozie deser victorie/ ghestichte heeft een Kijck eñ ghewelbich Clooster/het welcke hp noemden 't Clooster van de Batalie ofte Velt-slagh/om dat hp op de selfde plaets d'overhandt teghens de Castiliaenders behouden hadde; Desen voorsz. Bastart Sone Don Ioan, wozden ghecroont/eñ was den 10.

De Coninghy van Castilien treet naer Portugael um de Croon aen te vaerden met ghewelt.

Tegenstandt/ende oorlogh/ dan Don Ioan/ tegen desen Coninghy/ &c.

Don Ioannes 10. Coninghy.

Digitized by Google

den 10. Coninghvan Portugael/wesende vã 38. jaren/heeft gheleeft 76. jaer/is overleden den 14. Augusti/Anno 1455/lepdt begraven in't selfde Clooster van de Batalie/dat hy gestichst hadde. Desen Coninghheeft de fortresse inde Stadt van Septa ghewonnen/van de Mauritianen/in Barbarien ofte Africa/ende was Vader van die Infante Don Fernando, die als nu voor Santo gheroniseert is/inde Catalogo vande heyligben.

Don Joan wint de stadt van Septa.

Naer hem heeft geregneert zijn Soone Don Duarte, ofte Eduart, ende was den 11. Coninghvan Portugael/heeft gheleeft 42. jaer/waer van vijf jaer regneerden/is overleden in't Palleys van't Convent van Thomar/in het jaer 1438. lept begraven int Clooster van de Batalie.

Don Duarte de 11. Coning

Don Afonso, Soone van den voorsz. Coninghis gheboren in Sant Arein, in het jaer 1432. ende om dat hy maer 6. jaer out was/als zijn Vader storf/so regierde in zijn plaets zynen Oom/die Infante Don Pedro, tot het jaer van 1448. doen werden den selfden Don Afonso het regiement over gheleverd/ende was den 12. Coninghvã Portugael/is overleden in Sant Arein, inde selfde Camer daer hy gheboren was/den 28. Augusti An. 1481. lept begravé by zijn voor Ouders/in't Clooster vande Batalie.

Don Afonso/de 12. Coning

Naer zijn overlyden heeft geregeert zynen Soon/Don Ioan de groote ghenaemt/den 2. van desen name/ende was den 13. Coninghvan Portugael/worden gheboren te Lisboné den 4. Meye Anno 1455. desen heeft in't openbaer/eñ met gheweesen vonnis/doen onthalsen Don Fernando Hertoch van Bergança, te weten: op de merckt van de Stadt Evora, dē 22. Junij Anno 1483. ende heeft met zijn eyghen hant/met een Pongiaert gheboot Don Domingos, Hertoch van Begia, Broeder vã zijn Hupsvrouwe de Coninginne/Dona Lianor, doende terstondt roepen Don Manoel, Broeder vanden voorsz. Hertoch/hem assignerēde 'tselfde Hertochdom/met alle zijn toebehoort/heeft gheleeft 40. jaren/is overleden t'Aluor int Bat/den 25. October An. 1495. lept begraven in't Clooster vande Batalie/by zijn voor Ouders.

Don Ioan de groote de 13. Coningh.

Deur't Testament van desen Coningh/sois voor Coninghgehult den Hertogh van Viseu, ghenaemt Don Manoel, ende was dē 14. Coninghvan Portugael/worden gehult in Alcacer do Sal, den 27. October An. 1495. Desen Coninghheeft in alle zijn Coningryc/alle de Joden doen Chzisten doopen/soo met haren wille als oock tegens haren danck/om haer goet niet te verliesen/in't jaer 1499. ende deden alle de Mooren ofte Maurtianen (die te Lisbonen bupten de Poorte van Moreria woonden/) uyt jaghen/waer van de Poorte noch hupdens daeghs den naem behouden heeft/inden selfden tydt van desen Coningh/soo isser te Lisbonen een rumoer op ghestaen van de Ghemeente/teghens de nieuwe Chzistenen/ofte de ghedoopte Joden/soo dat zy daer etlijcke honderdē doot smeten/so Mans/Vrouwen/als Kinderen/haer verbrandende/en andere dupsent schandalisatien aendoende/beroovende hare hupsen/winckels/eñ goederen/waer van de Coningh groot ondersoeck dede/van dieder de principale oorsake vã waren/ende deden hen dapper castigeren/waermede alle dinghen weder gheresseert wert.

Dō Manuel wert d'ner Testament de 14. Coningh.

De Coningh doet alle de Joden in zijn rijck doopen.

Daerbyalle de Mooren van Lisbona.

Een rumoer tegen de nieu ghedoopte Joden.

De oproer makers werden ghestraft.

Desen Coningh heeft oock alder erst ontdeckt ende gheconquisteert door zijn Capitepns/de landen ende vaert van Oost Indien/welke die Oriendaelsche coutreyen van de Spetsien/als oock de Cruydt en wech van Boep Jans lande/van ghelycken heeft ghecongquisteert die Steden ende sortresse van Safim/ende Azamor in Africa/is overleden te Lubonen/op den dagh van Santa Lusia, Anno. 1521. lept begraven in't Clooster van Bethleem/van de Duytsche Kostiers ghenaemt.

Deers heeft erst de Indiaensche vaert ontdeckt/ &c.

Eñ verscheyden plaetsen in Indien gheconqueserrt.

Naer het overlyden van desen/heeft geregneert zijn Soon Don Ioan tercero, ofte de derden van dien name/ende was den 15. Coninghvan Portugael/worden gheboren inde Maent Junij/Anno 1502. inde Stadt van Lisbonen/al waer hy gehult wert voor Coningh/in het jaer 1521. was sachtmoedigh/goedertieren/milt/seer groot vrient/ende toeghedaen de Religie ende Gheestelijckheyt/als oock de Studien/heeft gheordonneert de Universitept van Coymbra, ende ander Collegien/is overleden den 11. Junij/An. 1557. lept begraven in't Clooster van Bethleem/ofte Kostiers.

Don Ioan 3. de 15. Coning dā Portugael

Durchden dit desen Conning

Naer zijn doot worden voor Coningh ghehult/Don Sebastiaen, ende was den 16. Coningh van Portugael/dese was Soone vãde Prince vã Portugael/Soone vandē voorsz. Coningh Don Ioan, welcke ghetrout was by leven van zijn Vader/met Dona Ioana, Dochter van onsen Keyser Carolus Quintus/eñ Suster vanden Coningh van Spaengien/Don Phlippe, dese Prince overlect/blyvende zijn Hupsvrouwe bevrucht/van desen Don Sebastiaen, die naer het overlyden van zijn beste Vader wert ontfanghen voor Coningh van Portugael/worden gheboren op den dagh van Sint Sebastiaen/in het jaer 1553. is gepasseert met eē groote Heyr-tracht naer Africa, om dat te conquisteren/in het jaer 1578. al waer hy met het meestendeel vã zijn volck ghesla ghen wert/ende de overgheblevē ghevanghen/van de Mooren ofte Africanen.

Dō Sebastiaē de 16. Coningh.

De Coningh trout de dochter van Carolus Quintus

Naer dit verlies/ende doot van den voorschreven Don Sebastiaen, worden in Portugael ghehult den Cardinael Don Henrick, welcke was out Oom vanden voorschreven Don Sebastiaen, ende was den 17. Coningh van Portugael/ende is overleden in het jaer 1580. latende in zijn Testament voor ergheenaem/den Coningh van Spaengien/Don Phelippe, als Suytresseur ende rechte naercomer van de Croone van Portugael: want zijn Vader Carolus Quintus/was ghetrout met die outste Dochter van de Coningh Don Manoel, welcke was de Moeder van Don Phelippe, eñ Suster van de groot Vader van Don Sebastiaen, eñ vanden boven genoemdē Don Henrick, al hoe wel dat daer noch een Broeder hadde geweest/vanden selfden Don Henrick, met namen Don Luijs, die naer zijn overlyden achter liet een Soone/met namen Don Antonio, welcke was Prior de Ocrato, van de Crupf-herren van sint Jans worden/den welcken de Portugesen voor Coningh op hieven: maer door de groote macht ende het gewelt vanden Coningh van Spaegien/die het meestendeel van den Portugesschen Adel om ghecrocht hadde/soo dat hy eensdeels met giften en gheschencken/ten anderen met cracht en ghewelt/'t Coninghryck

De Cardinael Don Henrick 17. Coningh vã Portugael.

De Coningh van Spaengien wert by Testament de 18. Coningh.

De Portugesen hebben Dō Antonio voor Coningh.

Door wat middel de Coningh van Spaengien Portugael onder zijn gewelt cregh.

onder

Digitized by Google

onder zijn gewelt creegh/ hebbende den voorstreven Don Antonio verdreven / is in persoon gheeomen in Portugael/ in het jaer van 1581. alwaer hy ontfanghen ende ghehult is geworden / (te weten: binnen het Clooster van Thomar/) van de drie Staten van het Coninghrijck (als daer is de Gheestelijckheydt/ den Adel / ende de Procureurs van de Steden/ voor de Ghemeente/) voor Coningh ende Wetlijcke erfghenaem van de Croone van Portugael/ende is den 18. Coningh van Portugael/ die hupdens daechs regeert/ waert mede de Croone van Portugael ghetrouwen is aen die van Castilien ofte Spaengien / hebbende ghedurt 442. jaer / onder seventhien Portugesche Coninghen / de welcke haren voorsyonck ghehadt hebben (als voren ghesepdt is/) van de Hertoghen van Lotrijck/ ende Coninghen van Castilien / ende is weder ghekeert / ende ghestorven an die Hertogen van Lotrijck/ ende Coninghen van Castilien/ ofte Spaengien / etc.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google